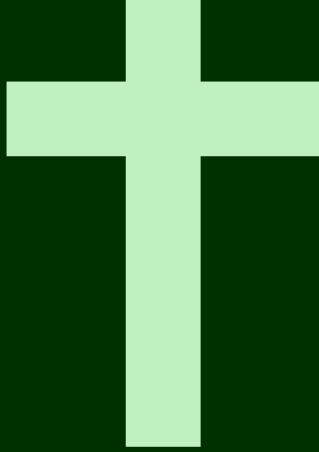

KAMEETHARI ÑAANTSI: Iñaaventaitzirira

Avinkatharite Jesucristo

The New Testament in the Pichis Ashéninka language of Peru

KAMEETHARI ÑAANTSÍ: Ñaaventaitzirira Avinkatharite Jesucristo

The New Testament in the Pichis Ashéninka language of Peru
El Nuevo Testamento in la Pichis Ashéninka lingua de Peru

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ashéninka, Pichis

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
b72f15e8-2b09-5a3e-bcda-702eafc504d4

Contents

MATEO	1
MARCOS	43
LUCAS	67
JUAN	108
JANTAYETAKERI	138
ROMA-SATZIITE	176
1 CORINTO-SATZIITE	195
2 CORINTO-SATZIITE	215
GALACIA-SATZIITE	227
EFESO-SATZIITE	234
FILIPOS-SATZIITE	240
COLOSAS-SATZIITE	244
1 TESALÓNICA-SATZIITE	248
2 TESALÓNICA-SATZIITE	252
1 TIMOTEO	254
2 TIMOTEO	259
TITO	263
FILEMÓN	265
HEBREO-PAYEENI	266
SANTIAGO	281
1 PEDRO	286
2 PEDRO	291
1 JUAN	294
2 JUAN	299
3 JUAN	300
JUDAS	301
JOÑAAKAYEETAKERIRI	303
.	323

Kameethari N̄aantsi Josankinatakeri Mateo

Icharineyeteri Jesucristo
(Lc. 3.23-38)

¹ Jiroka ivairopayeeni ikaratzi icharineyeteri Jesucristo. Tema iriitake icharine David-ni, ipoña eejatzi Abraham-ni. ² Ikanta pairani Abraham-ni, itzimake itomi ipaitakeri Isaac. Ikanta Isaac tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. Ikanta Jacob tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Judá. Tera aparoni ikanta itomi Jacob, osheki ikaratake itomipayeeni. ³ Ikanta Judá jovaiyantakaakero Tamar, ipaitakeri Fares, iriima pashine ipaitakeri Zara. Ikanta Fares tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Esrom. Ikanta Esrom tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aram. ⁴ Ikanta Aram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aminadab. Ikanta Aminadab tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Naasón. Ikanta Naasón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Salmón. ⁵ Ikanta Salmón jovaiyantakaakero Rahab, ipaitakeri Booz. Ikanta Booz jovaiyantakaakero Rut, ipaitakeri Obed. Ikanta Obed tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Isaí. ⁶ Ikanta Isaí tzimanake itomi irirori, ipaitakeri David. Iriitakera pinkatharitaantsiri. Ikanta pinkathari David jovaiyantakaakero iina Urías, ipaitakeri Salomón. ⁷ Ikanta Salomón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Roboam. Ikanta Roboam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abías. Ikanta Abías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Asa. ⁸ Ikanta Asa tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josafat. Ikanta Josafat tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Joram. Ikanta Joram tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Uzías. ⁹ Ikanta Uzías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jotam. Ikanta Jotam tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Acaz. Ikanta Acaz tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Ezequías. ¹⁰ Ikanta Ezequías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Manasés. Ikanta Manasés tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Amón. Ikanta Amón tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Josías. ¹¹ Ikanta Josías tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jeconías. Irojatzi itzimantankari irirentzipayeeni eejatzi. Aripaitera ipokaiyakeni ovayiriite poñaachari Babilonia, jaanakeri maaroni inampiki.

¹² Okanta ipiyeeyaani jaantaveetakariri maaroni Babilonia-ki. Tzimai itomi Jeconías irirori, ipaitakeri Salatiel. Ikanta Salatiel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Zorobabel. ¹³ Ikanta Zorobabel tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Abiud. Ikanta Abiud tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliaquim. Ikanta Eliaquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Azor. ¹⁴ Ikanta Azor tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Sadoc. Ikanta Sadoc tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Aquim. Ikanta Aquim tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eliud. ¹⁵ Ikanta Eliud tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Eleazar. Ikanta Eleazar tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Matán. Ikanta Matán tzimanake itomi irirori, ipaitakeri Jacob. ¹⁶ Ikanta Jacob tzimanake itomi irirori, ipaitakeri José. Iriitakera oimenthoritakariri María. Iroka María iroora ovaiyantakeriri Jesús, irijatzi ipaitaitakeri eejatzi Cristo.

¹⁷ Iriitake ikaratzi icharinentayetakari. Jetanakero Abraham-ni irojatzi David-ni, ikarataiyini 14. Ipoñaana David-niki irojatzi jaantaveetakariri Babilonia-ki, ikarataiyini 14. Ipiyeeyaanira jaantaveetakariri Babilonia-ki, irojatzi itzimantankari Cristo, ikarataiyini 14 eejatzi.

Itzimantakari Jesucristo
(Lc. 2.1-7)

¹⁸ Jiroka okanta itzimantakari pairani Jesucristo. Ikanta José, tzimatsi inathori opaita María. Ikashiyakero inantyaaro. Iro kantacha te iriñaamaityaaro intsipavaiyaaro. Iro kantacha María motzitate, ikantakaakero Tasorentsinkantsi. ¹⁹ Ikanta José, tampatzikashirera inake irirori, ikovake irovashaanteromi iromananeekiini, te inkove irovaariperovaitero inkemakoitero itzimashivaitaka eentsite. ²⁰ Ikanta ikinkishirevaitara José tsiteni, jomishimpyaakeri imaninkarite Pava jimayira, ikantakeri: “José, icharine David-ni. ¿Opaitama pikinkishiretantari povashaantero María? Payero, tema Tasorentsinkantsi kantakaarori omotzitantakari. ²¹ Aririka intzimake eentsika, pimpaiteri JESÚS. Iritakera ovavisaakotairine isheninkapayeeni ikaariperoshirevaitake.” ²² Ari okanta omonkarantankari maaroni josankinatakeri pairani Kamantantneri, ikantakeranki:

²³ Ari ovaiyantake tsinane kaari ñeerine shirampari, intzime otomi, Impaitaiteri Emanuel, akantziri añaaneki aaka: “Itsipatai Pava.”

²⁴ Ikanta ikakitanai José, jimatakeri okaratzi inintakaakeriri Pava, jaakero inantyaari. ²⁵ Te irimaantamaityaaro irojatzi itzimantankari oponkitzitanakari otomi. Ipaitaitakeri JESÚS.

2

Ipokake iyotaneri iriñeeri Jesús

¹ Itzimake Jesús nampitsiki Belén saikatsiri janta Judea-ki. Tema itzimantakarira Jesús, iri pinkathariventantsiri Herodes. Ari jareetakari nampitsiki Jerusalén iyotaneri payeeni ikenapaakero ishitovapiintzi ooryaatsiri. ² Josampitapaakeri: “¿Tsikama isaikika ivinkatharite Judío-payeeni ovakera tzimaintsiri? Janta nonampiki nopoñaaka, noñaakeri impokiro niyotantakari tzimake. Iro nopokantaiyarini noñaapinkathateri.” ³ Ikanta ikemavakera pinkathari Herodes, antaro ikinkishiretanaka, ari ikempitaakari eejatzi maaroni Jerusalén-satzi. ⁴ Opoña ikaimakaantakeri Herodes maaroni ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi maaroni iyotzinkari, josampitakeri: “¿Tsiika janta intzimeka Cristo?” ⁵ Ikantaiyanakeni irirori: “Intzime janta nampitsiki Belén saikatsiri Judea, tema ari okantzi irosankinare kamantantneri, ikantake:

⁶ Ari osaikiri nampitsi Belén janta Judea-ki, tekatsi thainkerone. Ari impoñeeyaari pinkatharijanori janta. Iriitake jevatairine Israel-mirinkaite ikaratzi nashitaari naaka.”

⁷ Ipoña Herodes, ikaimakaantakeri pokayetaintsiri iriñeeri ovakera tzimaintsiri, josampitakeri: “¿Tsikapaite piñaakerika impokiro piyotantakari tzimake pinkathari?”

⁸ Ikamantakeri maaroni. Opoña ikantanakeri irirori: “Kameetha, pimatero piyaate Belén-ki, pamene tsika isaikajaantzi eentsika. Aririka piñaakeri, eejatzira pinkenapai jaka, pinkamantanaina. Niyaateeta eejatzi naaka, noñaapinkathatakiteri.” ⁹ Irojatzzi jiyaatantanakari. Eejatzi iñaanairi impokiro iñaakeri chapinki ipoñaakanta. Iñaashitakari jaatzinkapaake, iro jiyotantapaakarori pankotsi isaikira eentsi. ¹⁰ Ikanta iñaakerira, kimoshire ikantaiyapaakani. ¹¹ Areetaiyapaakani pankotsiki, iñaapaakeri eentsi eejatzi iriniro María. Jotyeroovashitapaakari, iñaapinkathatapaakeri. Jashitaryaakotapaakeri jamakeneriri, ipapaakeri oro, ipakeri kasankaayetatsiri, ipakeri eejatzi paitachari mirra. Osheki ovinaro irokapyeeni. ¹² Ikanta jimagaiyapaakani, jomishimpyaakeri Pava, ikantziri: “Eero pipiyashitari Herodes. Pinkenanai pashineki avotsi piyaatantaiyaari pinampiki.”

Jovamaitake eentsi

¹³ Aritake piyeeyaani iyotaneri payeeni. Japiitairo imaninkarite Pava jiñaanatziri José imishireki, ikantziri: “José, pishiyakayeri eentsi eejatzi iriniro, piyaate nampitsiki Egipto. Ari pisaikeri janta irojatzzi nonkantantaiyaamiri: ‘Pimpiyee.’ Aatsikitake Herodes iroveri eentsika.” ¹⁴ Ikanta ikakitanake José, ikamantakero María, tsiteni ishiyaka Egipto-ki, jaanakeri eentsi. ¹⁵ Ari isaikakeri janta, irojatzzi ikamantaari Herodes. Ari okanta omonkaratantakari josankinatakeri pairani kamantantneri, ikantake:

Isaikavetaka notomi nampitsiki Egipto, ari nokaimairi impiyeeta eejatzi.

¹⁶ Ikanta Herodes, iyotake jamatavitakeri iyotaneri payeeni, te impiyashitairi. Otyaanakari imashirenka. Jomityaantake irovayiritepayeeni, ikantakeri: “Piyaate janta Belén-ki, paperoteri povamairi eentsipayeeni, pinthonkanakeri maaroni ovakera tzimaintsiri, eejatzi maaroni ikaratzi tzimakotaintsiri apite irosarentsite.” Tema ari ikamantakeri chapinki jiñaantakaririranki iyotaneriite ovakeraini impokiro. ¹⁷ Irootake iñaanetakari pairani kamantantneri paitachari Jeremías, ikantake:

¹⁸ Okaimaperotatzzi Ramá-sato iragaiyaani.

Osheninkathorini Raquel onatzi irakotakariri eentsitepayeeni.

Iro ovashireentantakari jovamaitzitaakero maaroni eenchaanite.*

¹⁹ Okanta osamanitake, kamai Herodes, eekero isaikake José nampitsiki Egipto. Ari iñaanatairiri imaninkarite Pava imishirekiini, ²⁰ ikantairi: “José, kantaira piyaatai pinampiki, paanairi peentsite pintsipataanairi iriniro. Tema kamai kovavetachari iroverimi.” ²¹ Ari ikantaka José, piyaa inampiki Israel. ²² Iro jareevetaa José inampiki, ikantaitavairi: “Iri pinkatharitaatsi Arquelao Judea-ki. Jimpoyaataari iriniri Herodes.” Ari ikinkishiretanaka José, eero ikenanai janta. Ari japiiyeetairi ikantaitziri imishireki: “Paamaiyaarira Arquelao.” Irootakera ikenantanaari José Galilea-ki. ²³ Ikanta jiyaatake, isaikapai nampitsiki Nazaret. Tema ari okanta omonkaratantakari josankinatakeri pairani kamantantneri, ikantake: Nazaret-satzi impaitaiteri.

* **2:18** Iroka Raquel irootake iinani Jacob, iro inintaperotane. Irooma Ramá nampitsi onatzi, otzimi saikatsiri iipatsiteki Israel-mirinkaite. Jaka iroñaaka iñaaventatziro Mateo okaratzi josankinatakeri pairani kamantantneri paitachari Jeremías iñaaventziro Raquel eejatzi Ramá-satoite oñaashitaiyaroni, tema athataa yaaro tsinaneete Jerusalén-satoite oñaashitaiyaani irooriite aririka irovamaitaitero ovaiyaneete.

3

*Ikamantantakeri Juan oviinkaatanereri**(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)*

¹ Okanta pairani janta Judea-ki, tsika te inampiitaro, ipokake Juan oviinkaatanereri, ikamantantzi. ² Ikantantapaake: “Povashaantairo pikaariperoshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka Inkitesatzi.” ³ Irootake iñaanetakari pairani kamanantantani paitachari Isaías, ikantake:

Icheraacheraataitzi janta tsika te inampiitaro, ikantaitzi:
Povameethataineri Pinkathari tsika inkenapaake.

Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁴ Iithaaretakari pairani Juan, jontyeetziro ivitzi camello, jovathakitakari meshinantsimashi. Jañaantari jovayetari kentori, iri jimiretari iyaaki pitsi. ⁵ Oshekira pokashitakeriri pairani Juan, Jerusalén-satzi ipoña Judea-satzi, ipokashitakeri eejatzi ikaratzinampiyetarori antaraaki jiña Jordán. ⁶ Ikamantakoyetapaaka ikaariperoshirevaitake, iroora joviinkaatanayeetakariri jiñaaki Jordán.

⁷ Ari ipokaiyavetaka Fariseo-payeeni, eejatzi Saduceo-payeeni, ikovi iroviinkaatyami. Iro kantamaitacha ikisathatavakeri Juan, ikantakeri: “Te pinkameethashiretaiyeni eeroka, pikempitashitakari maranke. ¿Piñaajaantakema eero jovasankitagaitaimi?”

⁸ Omaperorika povashaantairo tsika pikantaveta pairani, pinkameethashiretaiyeni, pinkempityaaro pankirentsi kithotatsiri. ⁹ Eero pikantashirevaitashita: ‘Aña naaka icharine Abraham-ni, te onkovaperotya novashaantairo nokaariperoshirevaitzi.’ Pinkeme nonkante: ‘Eero pikantakaaperovaitashita piñaajaante eeroka ikovaperotane Pava, aña kantatsi iratziritakairo iroka mapi, iro impoyaatayarine incharineyetaiyaari Abraham-ni.’ ¹⁰ Eerorika pikempitaro pankirentsi kithotatsiri, ichekakaitakaro chacha pankirentsi ponkitziki kaari kithotatsine, ompoña iragaitanakero impomeetero.

¹¹ Aririka irovashaantanairo atziri ikaariperoshirevetaka, ari noviinkaatanakyaari jiña. Iro kantamaitacha, aatsikitate matzirori iñaapinkatharentsitsi, noñaapinkathatzitataikari naaka, te aritaajate inkempitakaanena iromperatane onkantya naantyaaniriri i-zapato-te. Iriitakera kempitakaanyaarone iroviinkaatanatyeerimi Tasorentsinkantsi, iroviinkaatanatyeerimi eejatzi paampari.* ¹² Tema aririka aavatero avankire, atekakitakero eejatzi. Atayiro opentakeereki. Iro aake okithoki, otekitakero kameetha, ovakoyetakero. Ari inkempitagaiyaari eejatzi aatsikitaitsiri, irinashiyetaiyaari atziri, irinashinonkayetaiyaari inkarate kempisantanairine, iriima ikaratziki kaari ovashaanterone ikaariperoshireyetake, intagairi paampariki kaari tsivakanetsine.”

*Joviinkaata Jesús**(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)*

¹³ Opoña ipokake Jesús antaraaki jiña Jordán, ipoñaakaro Galilea. Ipokashitakeri Juan iroviinkaateri. ¹⁴ Te inkovavetya Juan iroviinkaateri Jesús, ikantavakeri: “¿Opaitama pipokashitantanari naaka noviinkaatem? Aña eeroka oviinkaatenane naaka.”

¹⁵ Jakanakeri Jesús: “Nokovaperotatzi poviinkaatenana. Irootake ikovakaakenari Pava.” Kovanake Juan, ikantziri: “Aritake noviinkaatakemi.” ¹⁶ Jaanakeri, joviinkaatakakeri. Iro intonkaantanaiyaarimi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite, iñaatziiri ipokashitapaakeri Tasorentsinkantsi ikenapaake inkiteki ikempitapaakari shiro. ¹⁷ Ikemaitatzi inkiteki ikantaitanake: “Notomi inatziira irika netakokitari, osheki nokimoshireventakeri.”

4

*Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús**(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)*

¹ Ikantakaanakarira Jesús Tasorentsinkantsi, jatanake janta tsika te inampiitaro, ari ikovavetakari kamaari inkaariperoshiretakairimi. ² Osheki kitaite isaikavaitake, itzitakaro ovanarontsi, ayimatakeri itashe. Okaratziki 40 kitaite isaikavaitake. ³ Ikanta kamaari, ipokashitakeri Jesús inkaariperoshiretakairimi. Ikantapaakeri: “Omaperotatyaarika Itomitami Pava, pimpeyero tanta iroka mapi, poyaaro.” ⁴ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri:

* **3:11** Ikantakotziri Juan jaka: “Osheki noñaapinkathatataikeri naaka.” Ikantatzi: “Te arite nayeneri i-zapato-te.” Tema pairani iro jantayetapiintziri aparoni omperataari jayiniri i-zapato-te omperatariri. Iro joshiyakaaventziri jaka Juan. Tema omaperotya Jesús jimatziro irirori janaakotantzi, tekatsi kempityaarine, te aritaajate inkempitakaanena naaka iromperatane.

Tera intaani onkovityiimotai tanta oyaari, aña iroora kovaperotacha ankempisantairo maaroni ikantayetairi Pava.”

⁵ Ipoña kamaari jaanakeri nampitsiki tasorentsitsisiri, isaikakaakeri jenoki otavan-toki tasorentsipanko.* ⁶ Ikantavetapaari: “Omaperorika Itomitami Pava, pimitaye os-aavikinta. Pinkinkishiretero josankinaitakeri pairani okantzi: Irotyaantemiri Pava imaninkarite aamaakoventemine.

Iri thomaavakemine eero pomposantavaitapaaka mapiki.”

⁷ Jakanakeri Jesús: “Okantzi eejatzi josankinaitakeri pairani:

Te onkameethate piñaantashivaityaari Pivinkatharite Pava.”

⁸ Japiivetakari kamaari jaanairi Jesús janta tonkaariki otzishi. Jamenakaakeri maaroni nampitsi ipinkathariyetzira atziriite, tema kameetha okanta ovaneenkayetaka.

⁹ Ikantziri: “Piñaakero okaratzi tzimatsiri. Aririka potyeerovashitakyaana piñaapinkathatena, ari nompakemi maaroni.” ¹⁰ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri:

“Piyaataveete intaina. Satanás pinatzi eeroka. Tema josankinaitake pairani, kantatsiri:

Añaapinkathateri Avinkatharite, iri ankempisante apaniro.”

¹¹ Irojatzira jiyaatantanaari kamaari. Pokaiyapaakeni imaninkarite Pava, jampitakoyeta-paakeri Jesús.

Jetanakari jantayetzi Jesús

(Mr. 1.14-20; Lc. 4.14-15; 5.1-11; 6.17-19)

¹² Ikanta Jesús ikemakoventakeri Juan jashitakoitakeri. Iroora ipiyantanaari irirori janta Galilea-ki. ¹³ Tera isaikapai Nazaret-ki, jantara kameetha ikenanai nampitsiki Capernaum, ari isaikapairi. Tema inkaarethapyaaki osaiki Capernaum, tsika inampivetaro charineyeteriri Zabolón-ni ipoña Neftalí-ni ¹⁴ Ari okanta omonkaratantakeri okaratzi iñaaventakeri pairani kamantanteneri Isaías, ikantake:

¹⁵ Osaiké inampitsite Zabolón eejatzi Neftalí janta inkaarethapyaaki,

Intatsikero antaraaki jiña Jordán,

Saikatsiri Galilea-ki, tsika ipiyotapaa atziri kaari asheninkatane.

¹⁶ Tsika itzimi kempitakarori isaikayetateemi otsirenikitzi, iriitake ñaayetairiri ootamentotsi.

Otsimankakovetakari irampare kathatayeri inkenayetaimi sarinkaveniki.

Iro kantamaitacha, kempitaa iroñaaka isaikaatyeeimi okitainkatzi.

¹⁷ Ari jetanakarori Jesús ikamantapaakeri atziripayeeni, ikantapaakeri: “Povashaan-tairo pikaaneroroshirevaitake, tema irootaintsi impinkathariventantai jaka Inkitesatzi.”

¹⁸ Ipoña ipampithacheraatanakero inkaare saikatsiri Galilea, irojatzi iñaantapaariri Simón, ipaitaitziri eejatzi Pedro, itsipatari irirentzi ipaita Andrés, ikithataiyini. Tema shimaatzinkari jinaiyini. ¹⁹ Ikantapaakeri: “Poyaatena, onkempivaitaayaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.” ²⁰ Arira joyaatanakeri, jookanakero iithamento. ²¹ Iro jovaanakityaani kapicheeni, iñaapaatziiri Jacobo, itsipatakari irirentzi Juan, isaikaiyini ipitoki jovaipatziro iithare itsipatakari eejatzi iriri Zebedeo. Jomiyaanakeri eejatzi irirori, ²² eeniro jookanakeri iriri ipitoki, jovaataiyanakerini Jesús.

²³ Ari okantaka, ithonka janiitakero Jesús Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, ikamantantakero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotzirori impinkathariventantai Pava. Jovashinchaayetake maaroni mantsiyayetatsiri nampitsiki.

²⁴ Ikemakotaitanakeri Jesús intaina. Ikemaiyakeni eejatzi Siria-satzi, jamayetapaakeneri maaroni mantsiyayetatsiri isheninka, irovashinchaayeteneri. Jamakeri maaroni aayetziri kantashivaitachari mantsiyarentsi, katsivaitatsiri, kamanavaitatsiri, kisoporokivaitatsiri. Jamakeri eejatzi jaakayetziri peyari. Ari ithonkiri jovashinchaayetavakeri Jesús.

²⁵ Jovaataiyakerini osheki Galilea-satzi, Decápolis-satzi, Jerusalén-satzi, Judea-satzi, poñaayetanainchari eejatzi intatzikero antaraaki jiña Jordán.

5

Ikinkhatzi Jesús tonkaariki, ikantakota kimoshiretaatsine

(Lc. 6.20-23)

¹ Ikanta iñaakerira Jesús osheki apatotzimentakariri, tonkaanake otzishiki, ari isaika-paake. Pokaiyapaakeni iriyotaane, ipiyotzimentapaakari. ² Ari jiyotaayetakari, ikantziri:

³ “Kimoshirera inkantaiya eentashiretatsiri, tema iriitake ñagairone impinkathariven-tantai Inkitesatzi.

⁴ Kimoshire inkantaiya iraneentavaitachari, tema iriitake imposhenkaitaiya.

* 4:5 Iro ipaitaitzi Jerusalén nampitsi tasorentsitsisiri.

⁵ Kimoshire inkantaiya tsinampashireri, tema iriitake saikaatsine kameetha kipatsiki ishinetantaitziri.

⁶ Kimoshire inkantaiya kovakovatzirori inkameethashirete, tema aritake iriñeero ikokovatziri.

⁷ Kimoshire inkantaiya neshinonkashiretaneri, tema iri ineshinonkayeetaiya eejatzi irirori.

⁸ Kimoshire inkantaiya kiteshireri, tema iriitake ñagairine Pava.

⁹ Kimoshire inkantaiya oitsimariirori mashirenkaantsi, tema iriitake intomintayetaiyaari Pava.

¹⁰ Kimoshire inkantaiya inkarate inkemaantsitakaityaari ikameethashiretzi, tema iriitake ñagairone impinkathariventantai Inkitesatzi.

¹¹ Kimoshire pinkantaiya irimanintavaitaitemi, inkemaantsitakaityaami, eejatzi inthaiyakoityaami, okantakaantziro pikempisantaanara. ¹² Thaamenta pinkantayetanakya, tema Pava pinayetaimine inkiteki. Pinkinkishiretakotero iroka, tema ari ikempitaayeetakeriri eejatzi pairani etayetakarori Kamantantaneri.”

Kempitarori tzivi

¹³ “Pikempitakarora eerokaite tzivi. Aririka inkonovaitero tzivi tsika ompaitya, eerora apantaro inkatyokantaiyaaro. Ontzimaty e irimanintaitero, irookayeetakero iraatzikashivaityaaro.”

Kempitariri ootamentotsi

¹⁴ “Aririka osake nampitsi tonkaariki, okoñaatzi maaroni aririka ootya tsirenipaite, te omana nampitsi. Kitainkatakotaneri pinayetanaatzi eeroka eejatzi, eerokatakera iyotaayetanairine maaroni atziri, eero pomanimotziri okaratzi piyoyetanairi. ¹⁵ Ari okempitari eejatzi, aririka oisheri ootamentotsi, te omanakeri kantzirinaki. Tema avaktziri jenoki inkitainkatakotantyaari maaroni saikatsiri pankotsiki. ¹⁶ Ari pinkempitanaityaari eejatzi eeroka, pisaikayetanai kameetha iriñaantayetyaamiri pisheninka okameethatzi maaroni pantayetanairi. Iro iriyotantaiyaari irirori iriñaapinkathateri Ashitairi Inkitesatzi.”

Ĩñaaventakero Jesús Ikantakaantaitane

¹⁷ “Eero pikinkishiretashita iroora nopokantari novashaantakaayetaimiro pikempisantziro Ikantakaantaitane, te nonkove eejatzi novashaantakaimiro ĩñaaventakeri pairani Kamantantaneri. Aña iro nopokantakari nomonkaratero okaratzi ĩñaaventayeetakeri pairani. ¹⁸ Omapero onthonkaiya apaata kipatsi eejatzi inkite, iro kantamaitachari eero othonkimaitaatsi Ikantakaantaitane, irojatzi omonkaratantakyaari maaroni. ¹⁹ Eerorika pikempisantziro Ikantakaantaitane, eerorika eejatzi piyotayetairi pisheninka inkempisantayetairo, eerora panintagaaro impinkathariventantai Inkitesatzi. Iriima tsika intzime matakero ne ikempisantayetairo, impoña iriyotaantairo, iriitakera iriiperotaatsine inkiteki. ²⁰ ¿Piñaajaantakema kameethashire inkantayetaka iyotzinkari eejatzi Fariseo? Aña te. Tera irimonkarayetero kyaaryooperoini irirori inintakavetariri Pava. Eerorika panaakoyetairi eeroka pinkameethashireyetai, eerora piñeero tsika ipinkathariventantai Inkitesatzi.”

Ĩñaaventakotziro Jesús kisaantsi

(Lc. 12.57-59)

²¹ “Piyotaiyironi eeroka okaratzi ikantayeetziriri pairani etakaantayetarori, ikantaitziri: Eero povantzi. Aririka povantake, irovasankitagaitemi eeroka.

²² Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Eero pikishiri pisheninka, jovasankitaitzimikari. Eero pikantavaitziri eejatzi: ‘Tekatsi piyomatsite eeroka.’ Jovasankitaimikari pinkatharentsiite. Te onkameethate eejatzi pinkisaneentavaiteri pisheninka piitamasonzivaiteeri, papeshitaarokari pintagaiya sarinkaveniki. ²³ Tema paapiintzi pipira tasorentsipankoki, pimpometeneri Pava, iro kantamaitacha aririka pinkinkishiretapaakero tzimatsi ikishimentzimiri pisheninka, ²⁴ ari pookanakeri pipira, piyaatashiteri kisakemiri. Pinkantairi: ‘Asheninká, thame aakameethatavakagaiya.’ Aririka paapatziyavakagaiya kameetha, pimpiyeera tasorentsipankoki, irojatzi pimpantapaiyaariri Pava pipira. ²⁵ Aririka intzime kishemineri, impoña iraanakemi pinkatharentsiki, pintharavakote eeroka avotsiki, pinkantairi: ‘Eero pikisavaita, thame aakameethatavakagaiya.’ Tema aririka irareetakaakyaami pinkatharentsiki, inkantaitakeri iromperatane: ‘Paanakeri iririka.’ Ari iriayeeetanakemiri irashitakoitemi. ²⁶ Eerorika pipinatashitari okaratzi pireevetakeri, eerora piñagairo iromishitovakaantaimi. Omaperora.”

Ĩñaaventakotziro Jesús mayempitaantsi

²⁷ Piyotaiyironi eeroka ikantayeetakeri pairani, ikantaitzi: Eero pimayempitzi.

²⁸ Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Pineveshiretyaarorika piñiuro tsinane, matakamira, pimayempishiretakero. ²⁹ Jiroka noshiyakaaventemiro: Iroorika pokipero pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinkithoryaateyeromi, pookero. Tema te pinkovero poki atsipetakagaiyaamiro sarinkaveni, iro kameethatatsi pisaikanarook-itali. ³⁰ Iroorika pakopero pantanta kaariperori, povashaantairo pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi, pookero. Tema te pinkovero pako atsipetakagaiyaamiro sarinkaveni, iro kameethatatsi pisaikaponthokitali.

Iñaaventziro Jesús ookavakagaantsi

³¹ “Ikantaitake eejatzi pairani:

Aririka irookavakaitya, ontzimaty e impayeeteri tsika osankinatakota irookavakaantyaari.

³² Iro kantamaitacha nokante naaka: Kaariperoshire jinake ikaratzi ookashitarori isipatari. Tema aririka aavetaiya pashine oime, omayempitzimotakeri etavetari oimenteri. Arira ikempitakari eejatzi agairori, mayempitake irirori. Temaita okaariperoveta irookeromi atziri isipatari, aririka iriñeero omayempitzimoteri.”

Iñaaventziro Jesús pairyaashivaitari Pava

³³ “Piyotaiyironi eejatzi ikantaitakeri pairani etakaanarori:

Eero pipiryaashivaitari Pava.

Iro pinkante: ‘Irovasankitainaaata Novinkatharite eerorika nomonkarayiro nokantayeziri.’ Aririka pinkantake, ontzimaty e pimomkarayetero. ³⁴ Iro kantacha nokantzi naaka: Te arite pimpairyeeri Pava, pimomkaratantyaarori pikantayeziri. Eero pipiryaari inkite, tema ari isaikiri Pava janta. ³⁵ Eero pipiryaari kipatsi, tema irojatzi jashitari Pava, ari jetsiyaryaakiitapiintari. Eero pipiryaari Jerusalén, tema ari ipinkathariventantzi Pinkatharijanorentsi. ³⁶ Eero pipiryaari piito, pinkante: ‘Eerorika nomonkaratziro nokantzi, inthatzinkaitenaroota noito.’ Tera eeroka materone pishookakairo pipai, ompoña pincheenkaishitakagairo eejatzi. ³⁷ Eerora pamatavitantzi. Omaperorika pantero pikantayeziri, ari pinkante: ‘Jee, nomatero.’ Eerorika pantziro, intaani pinkante: ‘Eero nomatziro.’ Tema te onkameethate poshekyeero piñaane.”

Iñaaventziro Jesús ikaminthatziri kisaneeentantsiri

(Lc. 6.27-36)

³⁸ “Piyotaiyironi eeroka ikantaitakeri pairani:

Aririka pinkithoryiiteri irooki pashine atziri, okameethatzi impiyakoventaityaari, inkithoryiitaitemiro poki eeroka. Aririka pinkiryaakoteri pashine atziri, okameethatzi impiyakoventaityaari inkiryaakotaitemi eejatzi eeroka.

³⁹ Iro kantacha nokantzi naaka: Te okameethatzi pimpiyatyaari kisaneeentzimiri. Aririka impasavorotemi kashetavoroki, pishinetaineri eejatzi pashinevoroki impasatemüita.

⁴⁰ Aririka inkovait e irapithaitemiro piithaare, pishineteneri iraanakero eejatzi piithaare poveviryaakotapiintantari. ⁴¹ Aririka romperaityaami paanakero ovaakarontsi pookero niyanki avotsi, paanakero ovaakarontsi panaakairo ikantavetakamira tsika pookero. ⁴² Aririka inkantaitemi: ‘Pimpenaro,’ okameethatzi pimperi. Aririka inkantaitemi eejatzi: ‘Pimpavakenaro, ari noipiyeemi,’ okameethatzi pimperi eero pithañapithatari.

⁴³ Piyotaiyironi eeroka ikantaitakeri pairani:

Pineshinonkateri pisheninkajanori. Iriiima tsika itzimi kishimiri, pinkisheri irirori.

⁴⁴ Iro kantacha nokantzi naaka: ‘Petakotyaari kisayetzimiri. Pamanakoyetairi maaroni irineshinonkatantyaariri Pava irirori. Eero pipiyatari kisaneeentzimiri, paakameethayetairi.’ ⁴⁵ Irootake ikovakaayeetakeri itomintayetaari Ashitairi Inkitesatzi. Iriitake ovetsikakeriri ooryaatsiri, oorentakoziriri maaroni atziri: kameethashireri, eejatzi kaariperoshireri. Iriitake ovetsikakerori eejatzi inkane, jovyariiniri maaroni atziri: kameethashireri, eejatzi kaariperoshireri. ⁴⁶ Intaanirika petakotashityaari ikaratzi etakotayetaami eeroka, ¿piñaajaantzima ari impinatami Pava? Aña eero, iro jimatapintakeri kaariperoshireri kovakotziriri isheninka kireeki. ⁴⁷ Intaanirika petakoyetakyaaari pisheninka, ¿amenaashivaitakara?. Tema iro jimayetapiintakeri eejatzi kaari pisheninkata irirori. ⁴⁸ Kameethashirera pinkantayetanaiya eeroka, pinkempitakotaiyaari Ashitairi Pava, tema omapero ikameethashireperotake irirori.”

6

Iñaaventziro Jesús pashitantachari

¹ “Povashaantairo poñaakayetapiintziri atziri pantayeziro pinkameethashiretan-
tayaarimi. Eenirorika piyaatatye pantero, tekatsira impinatamiri Ashitairi Inkitesatzi.

² Aririka pimpashitantya, te onkameethate pikantantayetanake: ‘Nopashitantaka naaka.’ Irootakera jameyetari kamataviri, ikoviro irirori iriñaapinkathayeeteri. Iro kantacha, intzimakerikami ñaapinkathaterine jaka, iro iriñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. ³ Aririka pampitakoteri eeroka ashinonkainkari, eerora pikamantziri pitsipaminthare,* ⁴ omanaantsiini onkantakotya pipashitantakari. Jiyotake Pava irirori, iriitake pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús ñaañaataantsi
(Lc. 11.2-4)

⁵ “Aririka piñaañaateri Pava, te apantaro pinkempitakotyaari kantakaaperovaitachari. Ikatziyapiintayeta irirori janta japatotapiintaita, ikatziya eejatzi niyankineki nampitsi, onkantya iriñaantayetyaariri isheninka. Iro iriñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. Omaperora. ⁶ Irooma eeroka, aririka piñaañaate, pashitakotya apaniro pipankoki pinkovakoteri Ashitairi tsipatakamiri apaniroini. Iri ñiimiri apaniro, ari irinешinonkatakyaaami, iriitake eejatzi pinataimine.

⁷ Tema aririka piñaañaate, te apantyaaro papiipiitero okaratzi pikantakeri. Iro jameyetari irirori kaari asheninkata aaka. Iñaajaantzi japiipiitziro ikantayetakeri ari inkemakeri Pava. ⁸ Paamaventya pikempitakotarikari eeroka. Tekeramintha pinkovakoteri Ashitairi kovityiimoyetamiri, jiyotzitataikaro irirori maaroni. ⁹ Jiroka pinkante piñaañaatapiinte eeroka:

Ashitanaari, nampitarori inkiteki,
Tasorentsi pinatzi eeroka.

¹⁰ Pimpinkathariventaina naaka.

Pantakainaro jaka kipatsiki okaratzi pinintakaanari eeroka,
Pinkempitakainari inkiteveri, pantakairi irirori maaroni pinintakairiri.

¹¹ Pimpapiintenaro kovityiimotanari noyaari.

¹² Pimpeyakotainaro nokaariperoshirevaitake,

Tema nomatakeri naaka eejatzi, nopeyakotairi ikaratzi ovaariperoshiretakenari.

¹³ Ero pishinetana iriñaantaityaana, inkovaite irantakaitenaro kaariperori.

Ari pinkantaitatyeero pimpinkathariventante. Ari pinkantaitatyeero ontzimimotemi pishintsinka, eejatzi povaneenkaro. Ari onkantyaari.

¹⁴ Tema aririka pimpeyakotairi atziri kishimiri, ari impeyakotaimi eejatzi eeroka Ashitairi Inkitesatzi. ¹⁵ Irooma eerorika pipeyakotairi eeroka atziri kishimiri, eerora ipeyakotzi-taami Ashitairi irirori.”

Iñaaventziro Jesús tzitaantsi

¹⁶ “Aririka pintziventya pinkinkishiretakoteri Pava, eero pikamantantayetzi, pinkante: ‘Notzitaventatyaari Pava.’ Paamaiya eeroka pikempitarikari kamataviri. Itzitapiintaveta irirori, montyoryaa ikantayeta ivoroki iriyotantaityaari itziventatya. Iroora iñaamatsite irirori iriñaapinkathaventaiteri. Omaperora. ¹⁷ Irooma eeroka aririka pintziventatyaari Pava pinkinkishiretantyaariri, pinkivaporotya, ipoña pinkishitakya kameetha, ¹⁸ iro eero jiyotantaitami pitziventatya. Apaniro iriyotemi Ashitairi Inkitesatzi, iriitakera pinataimine.”

Iñaaventziro Jesús inkitesato ovaakarontsi
(Lc. 12.32-34)

¹⁹ “Te apantaro povaarantashivaitya jaka kipatsiki, ovana opathayi, ari ipiyotapaari eejatzi koshintzi. ²⁰ Iro kameethatatsi pantayetanairo piñaantaiyaarori pisaikai kameetha inkiteki. Kempitavaitaka povaarantatyeeyaami inkiteki tsika te ompathaanetapai, tsika te intzimapai eejatzi koshintzi. ²¹ Tsikarika povaarantaka, ari pinkinkishiretapiinterori.”

Iñaaventziri Jesús ootamentotsi
(Lc. 11.33-36)

²² “Kameetharika onkantya poki, piñaantaro kameethaini, okempitaro pinkoñeetyaakotatyeeemi.† ²³ Terika apantaro poki, eero piñaantaro kameethaini, kempitaka pintsirenikitakatotyeeemi.”‡

Iñaaventziro Jesús ashaarantaantsi
(Lc. 16.13)

* 6:3 Pinkempitakaantero te iyotemi pampate tsika opaita antakeri pakojanori. † 6:22 Oshiyakaaventachari okitsi kameethari, aparoni pimantaneri (kaari mashithatatsi), tsika itzimi ñeerone inkemathathairo okaratzi irantakairiri Pava. Tema isaikanaatzii okitainkatzi. ‡ 6:23 Oshiyakaaventachari eerorika apantaro oki, aparoni mashithari, tsika itzimi kaari ñeerone inkemathathairo okaratzi irantakairimi Pava. Tema isaikatzi tsika otsirenikitzi.

²⁴ “Tekatsi materone irantavaiteneri apite omperatanteneri. Tema aparoni inkovaperote irimonkarateneri jomperatariri, iriima pashine, inkisaneentanakeri. Ari okempititari eejatzi: Tekatsira materone iranteneri Pava ikovakaantziri irirori, aririka inkinkishiretakoyeetero eejatzi ashaarantaantsi inkempitakaantanakero iroorikami omperatyaarine.”

Iñaaventziro Jesús kantzimoshiretaantsi
(Lc. 12.22-31)

²⁵ “Pinkeme nonkante: Tera apantaro onkantzimoshirevaityaami pinkante: ‘¿Opaitama noyaari, opaitama nomiretyaari, opaitama nonkithaaytaari?’ Aña tzimataitatsi pashine ankinkishiretapiintairi añaantareki, iro kovaperotaitachari, anayiro okarati ovayetapiintari, okarati akithaayetapiintari eejatzi. ²⁶ Thame ankinkishiretakoteri tsimeripayeeni. Te iriyote impankitanontya iroyaari, te irovetsike ipanko irovanontya ivankire. Iro kantamaitacha Pava, ipayetapiintakeri irovarite. Aakara jimaperotataitzi jetakotai Pava. ²⁷ Aririka paakovoventyaaro onkantzimoshirevaityaami ¿arima pinkantakero povavineentavairo posarentsite? ²⁸ Intsiyaa ankinkishiretakoteri inchatyapayeeni, te añaero antavaitanete, te ontyaanontya onkithaaytaari. Iro kantamaitacha te onkantzimoshirevaityaaro, onkante: ‘¿Opaitama nonkithaaytaari?’^S ²⁹ Ovaneenkata kameetha, anayiri jovaneenkaveta Salomón, pinkatharivetachari pairani. ³⁰ Iriitakera Pava ovaneenkatayetzirori. Okantaveta kapiche añaavetaro ovaneenkatapaintya, iro osamani, tekatsi apantyaarone aririka onkamateyatanake, tema inchekeyeetakero, impoña in-taayetakero. ¿Eeroma ikempoyaaventzimi eeroka Pava? Aritake, eero pikisoshiretzi. ³¹ Aritapaake okantzimoshirevaitami, pikantzi: ‘¿Opaitama noyaari, opaitama nineri, opaitama nonkithaaytaari?’ ³² Apatziro okantzimoshirevaitari ikaratzi kaari kempisantsine. Irooma eerokapayeeni, jiyotakoyetzimiro Ashitairi Inkitesatzi impiyetarika kovityiimoyetamiri. ³³ Iroora kovaperotachari pinkokovatairi impinkathariventaimi, pinkokovatairi eejatzi irovameethashiretami, irojatzi piñaantaiyaarori impayetaimiro okarati kovityiimoyetamiri.

³⁴ Ari okanta, eero okantzimoshirevaitami ompaityaarika avishimotemiri osaitekira. Tema maaroniki kitaite piñaero ompaitya avishimotemiri.”

7

Iñaaventziro Jesús kantzimataantsi
(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹ “Te apantaro ankantante: ‘Kaariperoshire inatzi nosheninka.’ Aririka ankantantake, ari irimayeetai aaka, inkantayeetai: ‘Kaariperoshire pinatzi eejatzi eeroka.’ ² Aririka ankantakoteri asheninka, ari inkantakotanakai eejatzi aaka. Ontzimatyee amaia, aririka ontzime antzimotantane, imaperoitakari aaka apaata impiyatayeetai. ³ Okempivaitakero aririka otyaakitaimi antaro inchapeto okiki, ¿kantatsima ameneri pashine otyaakitachari kapicheeni irookiki? ⁴ ¿Tema eero okanta ankanteri: ‘Pimpoke, nagaimiro otyaakitakemiri pokiki?’ Tema otyaakitakemiri eeroka antaro inchapeto. ⁵ Pikempitakari kamataviriri. Petavakyaaro eeroka paavairo inchatoto oztzikaakemiri, irojatzi pamenan-tanaiyaari kameetha paantaiyaaniriri otyaakitakeri pashine.

⁶ Tera impayeetapiintaiteri otsitzi vathatsi tasorentsitsitiri. Ari okempitari eejatzi tera impayeeterimi chanco mareryaayetsitiri, tema ari iroipatsitakero iraatzikavaitavakero. Tera impayeeteri ikovavevetari, osheki inkatsimate, ari iratsikantake.”*

Iñaaventziri Jesús amanaperotziriri Pava
(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷ “Pinkampitante, pinkokovate eejatzi, aritake piñaakero impayeetemiro pikovakotantziri. Pinkempitakaantero pareetya aparoni pankotsi, pinkantapaakeri ashitarori: ‘Pashitaryeeno.’ Aritake irashitaryaakemiro ipanko. ⁸ Aritake impiyetairi kampitantayetsitiri. Inkarate amemenatairone, ari iroñaakaitairi. Aririka inkantaiteri: ‘Pashitaryeero.’ Aritake irimatakero. ⁹ Aririka inkampitemi pitomi, inkantemi: ‘Apa, pimpena tanta.’ ¿Arima pimpakeri mapi? ¹⁰ Aririka inkantemi: ‘Pimpena shima noya.’ ¿Arima pimpakeri maranke iroyaari? ¹¹ Iro kantacha eeroka petakotari pitomipayeeni, kaariperoshire pinaveta. Iriira ovatsiperotzirori Ashitairi Inkitesatzi, jetakotari irirori

^S 6:28 Iro ikantakoitzi jaka “inchatyapayeeni” paitachari “lirio.” * 7:6 Ikantaitziri jaka: “vathatsi tasorentsitsitiri” ipoña “mareryaayetsitiri,” iro oshiyakaaventacha Kameethari Naantsi tasorentsitsitiri. Tema iñaane Pava, okempitari ikaratzi mareryaayetsitiri. Iriima otsitzi ipoña chanco, irira oshiyakaaventacha, ikarayetzi kaari koverone inkempisantero Kameethari Naantsi, osheki ikisaneentakeri kamantantzirori. Tera arite impankiventayeetyaari, terika inkovero inkempisante.

maaroni amanayetairiri. ¹² Aririka pinkove iretakotaityaami, petavakyaaro eeroka petakotantya. Irootakera okantakotziri Ikantakaantaitane, irojatzira ikantakeri eejatzi pairani kamantantaneri.”

Iñaaventaitziro avotsimanchaki
(Lc. 13.24)

¹³ “Aririka pinkove pinkyaavankotairi Pava, pinkempitakaantero pimpampithataty-eeromi avotsimanchaki. Tema tzimatsi pashine avotsisaante, kaari pomerentsitachane inkenantaityaaro. Osheki pampithatakerori, irashinonkaayeetaiya sarinkaveniki. ¹⁴ Irooma avotsimanchaki, te iroshekite kenantyaarone, iriitake areetaachane Pavakinta, inkantaitaatyeeero irafiagai janta.”

Iñaaventziri Jesús thairi
(Lc. 6.43-44)

¹⁵ “Pinkyaryootaiyeni, jamatavitzimikari oshiyavetariri kamantantaneri, inkempitakotapaakyaari ikantaranki oisha te inkatsimatanete. Iro kantamaitacha kaariper-oshire inayetatzira, ikempitakari piratsi katsimari. ¹⁶ Ontzimatyeeera ankempoyeeero jantayeetziri ayotantantyaari ikameethashiretzirika. ¿Añiroma uva onkithotantyaaro ovaato kitochee? Tera. ¿Omatziroma higo onkithotantyaaro iroori? Te omata eejatzi. ¹⁷ Inchato saankanatatsiri oshooki, okithotzi kameetha. Irooma inchato sampiyashitaintsiri, te onkithokinete. ¹⁸ Tema inchato saankanatatsiri oshooki, te iriñeetero onkaariperote okithoki. Ari okempitari eejatzi inchato sampiyashitaintsiri, eero jiñeetziro onkameethate okithoki. ¹⁹ Tema itovaitziro inchato kaari kithotatsine, iragaitakero intagaitero. ²⁰ Pinkempoyaa koyetairi iyotaayetaimiri. Ikempitakarorika okithotzi inchato saankanatatsiri oshooki, pimatero jiyotaayetzimiri.”

Jiñaaventziri Jesús iyotakoperotanairiri
(Lc. 13.25-27)

²¹ “Tzimavetachara osheki kantavetanari: ‘Novinkatharite pini eeroka, noñaapinkathakitakemi.’ Iro kantacha eero jiñeero impinkathariventairi Pava. Intaani inkarate antayetanaorori ikovakaantziri Ashitanari Inkitesatzi. ²² Aririka nompinkatharitari apaata napatotairi maaroni atziri. Tzimatsi kantayetaatsine: ‘Novinkatharite, nopairyaakemi naaka noñaaventayetzimi. Nopairyaakemi novavisaakotziri jaakayetziri peyari. Nokantayetziri eejatzi nosheninka: Iro notasonkaventantari nopairyiiri Jesús.’ ²³ Iro kantamaitacha nonkantanakeri naaka: ‘Te niyotemi. Piyaataveete jantyaatziini, omapero pikaariperoshiretake.’ ”

Iñaaventaitziri apite ovatzikirori ipanko
(Lc. 6.46-49)

²⁴ “Pinkeme, aririka pinkinkishiretero maaroni nokantakemiri, aririka pinkempisantanakero maaroni, ari okameethatzi. Irootake piyotanetyaari. Pinkempitakyaari ovatzikirori ipanko oshirantapathatzi kipatsi. ²⁵ Oparyaaveta iniroite inkane, amaraniveta. Otampyaavetaka shintsiini, ookantavetapaakaro pankotsi, te aavyeeero. Tema ovatzikakitya kameetha oshirantapathatzi kipatsi. ²⁶ Ari okempitari eejatzi, eerorika pikinkishiretziro nokantayetakemiri, eerorika pinkempisantanairo, eero piñiuro piyotanetyaaro. Pinkempitakotakyaari ovatzikirori ipanko impanepathatzi. ²⁷ Oparyaapaake inkane, amaranitapaake. Opoña otampyaatapaake, ookantapaakaro, tyaanake pankotsi, aanakero. Te iñeetairo.”

²⁸ Irootake jiyotaayetakeriri Jesús ikaratzi apatoventakariri. Ipampoyaa minthaitanakeri. ²⁹ Tera omaanta ishintsinka jiyotaantzira, janayiri jiyotaantzi iyotzinkariite.

8

Jovashinchagairi Jesús omatziri pathaarontsi
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Ikanta joirinkaa Jesús ikinkithatakera tonkaari otzishiki, joyaatairi osheki atziri. ² Ari ipokashitakeriri aparoni atziri omatziri pathaarontsi, jotypeerovashitapaakari Jesús, ikantapaakari: “Pikovirika, ari onkantake povashinchagaina.” ³ Iroora jakotashitan-tanakariri, jantantakari kapicheeni irako, ikantzi: “Nokovi, peshitakotai.” Eshitanake ipathaavaiveta. ⁴ Ipoña Jesús ikantavetavaari: “Eerora pikamantakotana. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkaratantyaarori Ikantakaantane Moisés, pimperi pashitakaariri Pava, iriyotantaityaari eshitakotaimi.”

Jovashinchagairi Jesús irotzikatane ijevare ovayiriite
(Lc. 7.1-10)

⁵ Ikanta jovaanaa Jesús, areetaiyakani nampitsiki Capernaum. Ari ipokakeri ijevare ovayiriite Roma-satzi, iriñeeri Jesús, ⁶ ikantapaakeri: “Novinkatharite, tzimatsi notzikatane nopankoki, maperokitaka imantsiyatake, kisoporokitake.” ⁷ Jakanakeri, ikantziri: “Aritake niyaatake novashinchagairi.” ⁸ Iro kantamaitacha ikantanake irirori: “Osheki noñaapinkathatakemi eeroka, kaaripero nonake naaka, niyotzi eero okantzi pinkyaavankotena. Intaani nokovi pinkantakaanteri, یرهشیتاکوتای. Tema aritake omatakya pinkanteri.* ⁹ Tema tzimatsi omperatanari naaka, tzimatsi eejatzi ovayiripayeeni nomperatari naaka. Aririka nonkanteri: ‘Piyaate,’ aritake iriyaatake. Aririka nonkante pashine: ‘Pimpoke,’ aritake impokake. Aririka nonkanteri notzikatane: ‘Pantero iroka,’ jimatziro jantziro.” ¹⁰ Ipampoyaanakeri Jesús ikemakeri ikantake irika ijevare ovayiriite. Ikantanakeri oyaataiyirini: “Iriira matakero irika ikempisantzi, joka Israel-ki te intzime aparoni asheninka kempityaarine. Omaperora. ¹¹ Pinkeme, aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, ari intzimake osheki kaari asheninkata poñaayetchari pashineki nampitsi, tsika intzime anintaayetaachane intsipataiyari Abraham-ni, Isaac-ni eejatzi Jacob-ni. ¹² Iro kantamaitacha eerora itzimaperotai asheninka saikaatsineri janta. Iriitake ikovakaaveetakari impinkathariventairimi maaroni janta, oshekimaitaka ipiyathataka, irootake irookantaiyaariri otsirenikitake. Ari iriraavaitaiyaari, iratsikaiki-vaitya inkemaantsitaiya.” ¹³ Ipithokashitanaari ijevare ovayiriite, ikantziri: “Pimatairo pimpiye pipankoki. Tema pimatakeri pikempisantzi eeroka, irootake یرهشیتاکوتانتaiyaari potzikatane.” Aripaitera javisakotanake irotzikatane janta ipankoki.

Jovashinchagairo Jesús iriyote Pedro

(Mr. 1.29-34; Lc. 4.38-41)

¹⁴ Ikanta Jesús jatake ipankoki Pedro. Iñaapaatziro iriyote, onoryaaka, aakero saavakirentsi. ¹⁵ Ipampitapaakero kapicheeni akoki, eshitakotanake. Piriintanaka, amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri. ¹⁶ Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri osheki jaakiri peyari. Jovashinchaayetairi, ikisathatavakerira kapicheeni iveyarite. Jovashinchaayetairi eejatzi maaroni mantsiyayetatsiri. ¹⁷ Arira okanta omonkaraantakari iñaaventakari pairani kamantantaneri Isaías, ikantakeranki: Iriira aanakerori amantsiyare, Irijatzi aanakerori eejatzi okaratzi akemaantsiyetari.

Oyaaterine Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸ Ikanta iñaakeri Jesús joshekiperotapaake atziri apatotzimentariri, ikantanakeri iriyotaane: “Thame amontyagai intatsikero.” ¹⁹ Ikantavetavaari iyotzinkari: “Iyotaantani, nokovi noyaatanakemi tsikarika pikenayetzi eeroka.” ²⁰ Jakanake Jesús, ikantziri: “Aparoni otsitzinro, tzimatsi imoro imaantari, eejatzi tsimeripayeeni tzimatsi iromayero. Iriima irika Itomi Atziri tera otzimi ipankoki imaantapiintyaari irirori.” ²¹ Ari ikantanake aparoni iriyotaane: “Iyotaanari, nokovavetaka naaka noyaatanakemi, iro kantamaitacha aririka noñaanairi nirintari nonkitatanairi, arira noyaatemiri.” ²² Ipoña ikantanakeri Jesús: “Poyaatena. Tema ikaratzi kamashireyetatsiri, ari inkitatairi irirori kaminkaripayeeni.”

Joimarentziro Jesús tampyaa

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, itsipatanaraari iriyotaane. ²⁴ Ikanta jimontyaakotanaka, maanake Jesús pitotsiki. Iro joveraakovetaiyakani niyankyaaki, omapokakeri iriyotaane otampyaatapaake antaroite, otetaatapaaka jiña pitotsiki, otamakaaanakera inkaare. ²⁵ Jiyaatashiitanakeri, jovakiryeetapaakeri Jesús, ikantapaakeri: “¡Iyotaanari, ampiinkatye! ¡Povavisaakotaina!” ²⁶ Ikantanakeri irirori: “¿Opaitama pitharovantari? ¿Tekerama pikempisantaperotziita?” Piriintanaka, joimarentakero tampyaa eejatzi ikempitakero otamakaaane inkaare, avisanake, mairyataanai kameetha. ²⁷ Ipampoyaminthaitanakeri Jesús, iñaapinkathatanakeri niroite, ikantavakaayeta: “¿Ipaitama atziritatsiri irika? Joimarentziro tampyaa, eejatzi inkaare.”

Gadara-satzi jaakiri peyari

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Aritake areetaiyakani intatsikero, aatakotaiyapaakeni nampitsiki paitachari Gadara. Ari ishiyashitavakari apite atziri jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki. Katsimaki ikantakaakari peyari, osheki itharovakaitakari, te arite inkenayeete janta. ²⁹ Ikantavakeri: “¡Jesús, Itomi Pava! ¿Irootaintsima povasankitaina? ¿Tsikama nokantakemi eeroka?”

* 8:8 Irika ijevare ovayiriite Roma-satzi, kaarira Judío, pashinesatzi atziri jinatz. Tema pairani aparoni Judío, te inkyavankoteri pashinesatzi kaari isheninkata.

³⁰ Ari itzimi janta osheki chancho, ishintaraavaitaiyini. ³¹ Ñaavaitanake iveyarite, ikan-tanake: “Aririka povavisaakotairi irika naakane, potyaantena naaka ipiyotaka chancho.”
³² Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Piyaate peyari.” Matanaka. Jatanake peyaripayeeni chan-choki, jaakapaakeri, iroora ishiyantaiyanakari imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani maaroni inkaareki, aperotaka ipiinkake. ³³ Ikanta iñaakerira aamaakoventariri, shiy-eeyanakani. Jatake nampitsiki, ikamantapaakeri maaroni atziri okarlatzi iñaakeri. ³⁴ Iroora jiyaatashiitantanakariri Jesús, ikantaitapaakeri: “Te nonkovaiyeni pisaiki nonampiki, pamene tsika pinkene.”

9

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri
 (Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaakotaa, ipiya inampiki. ² Ari jamaitakeneri kisoporokiri, janatakoitakeri shitashintsiki jonoryaantapiintari. Jiyoshiretavakeri Jesús atziri amakotakeri, iñaanatavakeri mantsiyari, ikantavakeri: “Tharomentashire pinkan-tanaka notomi, ari novashinchagaimi, tema ipyekoitaimiro pikaariperoshirevetaka.”
³ Ikanta ikemavake iyotzinkariite, ikantashiretanake: “Ithainkatziiri Pava irikavé.”
⁴ Jiyotake eejatzi Jesús opaita ikantashiretakeri, josampitanakeri: “¿Opaitama okaariper-oshireveta?” ¿Irooma pikovi nonkanteri: “Pinkatziye, paniitai?” ⁶ Iroñaakara piyoteri irika Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impeyakotairi kaariperoshirevetachari.”
 Ipthokashitanakari mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziye, paanairo ponoryaantavetari, piyaataki pipankoki.” ⁷ Ari ikatziyanaka mantsiyavetachari, jatai ipankoki. ⁸ Iñaakeri maaroni atziri apatotainchari, ipampoyavakeri jiyataira. Ikantaiyanakeni: “Omaper-otatziri Pava, iriitakera matakerori otzimimotantakariri ishintsinka Jesús.”

Jagaitanakeri Mateo
 (Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ikanta jovaanaka Jesús, irojatzira iñaantapaakariri paitachari Mateo, kovakotziriri isheninka kireeki. Ikantapairi: “Poyaatena.” Katziyanaka, joyaatanakeri. ¹⁰ Ipoña jaanakeri ipankoki irovakaiyaari, itsipataanakeri iriyotaane. Osheki jatanaintsiri kovakotziriri isheninka kireeki, jiyataake eejatzi osheki kaariperoshireyetatsiri. Ari itsipatakariri Jesús jovaiyakani. ¹¹ Ikanta iñaakeri Fariseo-payeeni, ikaimakeri iriyotaane Jesús, josampitakeri: “¿Opaitama itsipatanariri Jesús kovakotantatsiri kireeki, itsipatakariri eejatzi kaariperoshireyetatsiri? Te onkameethate.” ¹² Ikemavakera Jesús, ikantanake irirori: “Aririka irimantsiyate atziri ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi inkove irirori. ¹³ Ontzimatyete pinkinkishiretero Ikantakaantane Pava, kantatsiri:
 Te nonkovajaantairo pamayetaina pipira pimpometainari.
 Iro nokovaperotairi pineshinonkayetaiyaari pisheninka.
 Tera iro nopokantajaantakeri naaka nonkaimashireyetairi kameethashireri, aña nopokashitatziri kaariperoshireri nonkaimashiretaiiri irovashaantairo kaariperori.”

Iñaaventziro Jesús itzitaia
 (Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Ipoña ipokaiyakani iriyotaane Juan, josampitapaakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama kaari itzitanta piyotaane? Notzitapiinta naaka, ari ikempitari eejatzi iriyotaane Fariseo-payeeni.” ¹⁵ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Aririka inkempiyetyaari avakaachari, ¿arima irovashireneentaitakya? Aryaajaini apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, ari-paitera intzitaitya. ¹⁶ Tema aparoni paisatori ikithaaitari, aririkami irovapatankaitantayaro osape ovakerari, ari osaraaperotanake aririka ampithatanakyaarika ovakerari. ¹⁷ Eejatzi okempitari, te aritzi paisatori meshinantsinaki irovantayetyaaro eeryaatatsiri jimireetari. Aririka irovantayetakyaaaro, ari isanaryaanake, apaavaitshitakya jimiree-tari, eejatzi meshinantsinaki irirori. Iri aritatsi ovakerari meshinantsinaki irovantay-eetyaaro, eero japaavaitanta apiteroite.”

Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús
 (Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Tekera inthonkero iriñaavaite Jesús, areetapaaka aparoni jevari, iñaapinkathatapaakeri, ikantapaakeri: “Kamake nishinto, iro nopokantari piyaate nopankoki pantantaiyaaro kapicheeni pako, añaagaita.” ¹⁹ Ari jiyataanake Jesús, eejatzi iriyotaane joyaatanakeri. ²⁰ Okanta aparoni mantsiyatatsiri tsinane, osheki osarentsi osokaavaitaka, tzimakotake 12 osarentsi, okenashitapaakeri itaapiiki Jesús, antzitakeri kapicheeni opatziki

iithaare. ²¹ Tema okantashiretakitzi: “Aririka nantzitakeri iithaare, ari neshitakotai.” ²² Iphithokashitanakaro Jesús, ikantziro: “Tharomenta pinkantanaiya nishinto, ovashinchagaimi pikempisantake.” Apathakero eshitanake omantsiyare tsinaneka. ²³ Ikanta jareetapaaka Jesús ipankoki jevari, iñaapaatziiri shoviriventzirori kamaintsiri, osheki atziri akivainkaintachari. ²⁴ Ikantapaakeri Jesús: “Pisheke, te onkame piraakotaiyakarini, aña omakoryaatzi.” Thainkaya jovaitakeri Jesús. ²⁵ Ipoña jomishitovapaakeri maaroni, kyaapaake Jesús, joirikavakotapaakero, piriintanaa eentsika. ²⁶ Te omanakotanakya jantakeri Jesús, ikemakoitanakeri maaroni.

Jovashinchagairi Jesús apite mavityaakiri

²⁷ Ikanta jovaanaka Jesús, ipatzimatanakeri apite mavityaakiri, ikaimakotziri, ikantzi: “¡icharine David-ni, pineshinonkataiyaana!” ²⁸ Irojatzji jareentapaakeri pankotsiki, eejatzji mavityaakiri irirori. Ipokashitapaakeri okarikiini, josampitakeri Jesús, ikantziro: “¿Pikinkishiretama eeroka ari novvisaakotaimi?” Ikantaiyini irirori: “Jee, aritake pimatakero novinkatharite.” ²⁹ Jakotanake Jesús, ipampitaakitakeri, ikantziro: “Ovashinchagaimi pikempisantaana.” ³⁰ Apathakero amenanai kameetha. Ishintsithavetavaari, ikantziro: “Tera nonkove pinkamantakotena novashinchagaimi.” ³¹ Iro kantamaitacha jiyataaira, ikamantantayetanake, ithonka ikemakoitanakeri Jesús.

Iñaavaitakaitziri kisoaanteri

³² Ipoña jamaitapaakeneri Jesús aparoni atziri jaakiri peyari, kisoaante ikantaka. ³³ Ari jovashinchaavakeri Jesús irika atziri, ñaavaitanai ikisoaantetakaavetakari peyari, tema jomityaantapithatakeri iveyarite. Maaroni ikempoyeetanakeri Jesús, ikantashiretitanake: “Tera añaapiinte oshiyaarine irika anampiki Israel-ki.” ³⁴ Iro kantamaitacha ikantaiyini Fariseo-payeeni irirori: “Jimatakaatziirira ijevare peyariite jovashichaantariri iriakane.”

Sampainkatakake pankirentsi

³⁵ Ithonka jiyayetake Jesús maaroni nampitsiki, jiyotaantayetake japatotapiintaita. Iñaaventapiintakero Kameethari Ñaantsi tsika onkantya impinkathariventantai. Jovashinchaayetakari maaroni, tekatsi aparoni mantsiyarentsi pomerentsitzimotyaaarine. ³⁶ Iñaayetzirira osheki apatotzimentariri, antaro Jesús jetakoshiretakari, ikantake: “Omapero jashinonkaayetaka irika atziripayeeni. Ikempitakari oisha eerorika itzimi aamaakoventyaaarine.” ³⁷ Eekerora ikantanakitziiri iriyotaane: “Ikempitakarora irikapayeeni atziri, osampainkatzi pankirentsi, iro kantamaitacha te intzimaperote atziri aavatairone. ³⁸ Pamanairi Avinkatharite irotyaanteeta osheki jatatsineri atziriki, tema kapatacha osheki kempisantayetaatsine.”

10

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanore

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Ipoña jiyoshiitake Jesús ikaratzi 12 iriyotaane, jimatanakero irirori irovashinchaayetairi mantsiyari, eejatzji ikaratzi jaakayetziri peyari, tema ipasavyaakari ita-sonkaventantzi. ² Jirika ikaratzi 12 jiyoshiitakeri Jesús: Etanakorori Simón, ipaitakeri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés, irirentzi Pedro. Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipatakari irirentzi Juan. ³ Ipoñaapaaka Felipe, Bartolomé, Tomás, Mateo kovakovetariri kireeki isheninka, ipoñaapaaka Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, ⁴ ipoñaapaaka Simón, ipaitaitakeri eejatzji Kisakotantani. Ipoñaapaaka ovekaraantapaakarori Judas Iscariote, iriitakera pithokashitainchari.

Jotyaaantakeri karataintsiri 12

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Opoña jotyaaantakeri Jesús karataintsiri 12, ikantavakeri: “Eerora pikeni janta isaikayetzji atziri kaari asheninkata aaka, eero pikeni eejatzji inampiki Samaria-satziite. ⁶ Iri petapaintya piyaatashiteri ikaratzi icharineyeteri Israel-ni, tsika itzimi kempitakariri oisha itzipinavaita. ⁷ Tsikarika pinkenayetake pinkamantantayete, pinkante: ‘Irootaintsi impinkathariventantai Inkitesatzi.’ ⁸ Povashinchaayetairi maaroni mantsiyari, povañaayetairi kamayevetachari, povashinchagairi pathaavaitsiri, eejatzji jaakayetziri peyari. Tema neshinonkatani pinayetake, te pife inkovakoitemiro. Iro pimatanairi eeroka pineshinonkatantaiya eejatzji. ⁹ Eerora paanake piireekite pitharateki, ¹⁰ eero paanake eejatzji pitharate, eero paanake apite piithaare, pi-zapato-te, piyotzikiiro, tekatsi aparoni paanake. Tema ikantaitzi: Impinaiteri antavaitatsiri.

¹¹ Aririka pareetya nampitsiki, pamenapaake aakameethatemine, iri pisaikimotapaake, irojatz pavisantakyaari pashineki nampitsi. ¹² Ari pareetakyaarika pankotsiki, povethatapaakyaari ikaratzi saikatsiri. ¹³ Aririka irakameethatavakemi irirori, ari iriñeero isaikai kameetha okaratzi povethatapaakari. Irooma eerorika jaakameethatavakemi, amenaashitakara povethatapaakari. ¹⁴ Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaizimi eejatzi, pavisapithateri, potekanairo piipatsikiite. ¹⁵ Tema iriitake irimaperoteri apaata irovasankitaiteri irika, ari anaanakero ikantayeetairi Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora.”

Iriñaashitakaitatyemi apaata

¹⁶ “Notyaantatziimi iroñaaka. Pikempivaitakari jotyaaantatziiri oisha tsika ipiyota piratsi katsimari. Iro kantacha ontzimatyepinkempitakotyari koviyantzi maranke. Ontzimatyepinkempitakotyari aparoni shiro te ikatsimavaitzi. ¹⁷ Paamaventya. Tema irakaaantaitatyemi jevaripayeeniki impasanavaitaitemi pankotsiki japatotapiinta. ¹⁸ Impoña irayaeetanakemi isaikayetzira pinkatharijanorentsi, okantakaantziirora paventaana ari piñaaventayetainari, irojatz inkemantayetaiyaari, eejatzi pashinesatzi atziri kaari asheninkata. ¹⁹ Aririka piñaakero irayaeetanakemi, eero pikantashirevaitzi: ‘¿Opaitama nonkantapaakari?’ Tema tzimatsi iyotashiretakaimirone ompaitya piñaanetyaari. ²⁰ Eerora piyotashitanakaro apaniro eeroka ompaitya piñaanetyaari, Tasorentsinkantsi poñaachari Ashitamiriki, iri iyotakaimirone onkarate pinkantayetaakari. ²¹ Ari iriñeetake aakaanterine irirentzi irovamaakaanteri. Piñe aakaanterine itomi. Piñe ovakaanterine ashitariri ikisaneentanakeri. ²² Oshekira piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyana pikempisantaanara naaka, iro kantamaitacha aririka pinkantaitanakiyeero paventaiyaana, aritake novavisaakoshiretaimi. ²³ Aririka inkisaneentaitanakemi aparoni nampitsiki, pavishe povashineki nampitsi. Tema tekerapinthonkeroota pinkenayete maaroni nampitsiki tsika isaikayetzi Israel-mirinkaite, irojatz impiyantaiyaari irika Itomi Atziri. Omaperora.

²⁴ Tera iriñeete aparoni eeniroa jiyotaitziri iranaakoteri iriyotanetya tsika itzimi iyotairiri. Te añee eejatzi aparoni onampitaari iranaakoteri tsika itzimi onampitariri iñaapinkathateri. ²⁵ Intaani añiuro kantatsi iyotaari inkempitakotyari iyotairiri pairani. Ari ikempitari eejatzi onampitaari. Tema ikisaneentayeetakena naaka iroñaaka, ikempikaantaitakena naakami Beelzebú ivinkatharite peyari. Eeroka ovatsipero inkisaneentaitemi pikempisantaanara.”

¿Niinkama añiipinkathateri?

(Lc. 12.2-9)

²⁶ “Iro kantamaitacha eerora pipinkashivaiyeteri irikapayeeni. Ontzimatyepinkashivaiyeteri okaratzi omanakovetainchari, ooñaarontayetairo kaari ikemathaveeta pairani. ²⁷ Apaniro niyotakaayetaimiro eeroka irikapayeeni, te iriyotakotzimaityaaro thainkaneri irirori, iro kantamaitacha eeroka kinkithatakaayetairine. ²⁸ Eero pipinkashivaiyeteri kovatsineri irovemi, tema eero jimatziro irirori irotyaantemi sarinkaveniki. Iriira piñaapinkathatai Pava, tema iriitake matzirori irotyaantemi sarinkaveniki. ²⁹ Pamene, te impinaperoty tsimeripayeeni, iro kantamaitacha jiyotzi Pava aririka inkamakaante aparoni.* ³⁰ Jiyotzitaro Pava okaratzi tzimayetatsiri aishi. ³¹ Piñaakero, jaamaakotari Pava tsimeripayeeni, eerokara jimaperotataitzi jaamaakotami. Eero pipinkashivaitari kisaneentzimiri. ³² Aririka pinkanteri pisheninka: ‘Noñaapinkathatairi Jesús,’ aritake nonkantairi Ashitanari Inkitesatzi: ‘Apá, iñaapinkathataana irika, asheninkataari.’ ³³ Irooma pinkanteririka pisheninka: ‘Te noñaapinkathateri Jesús,’ ari nokempitaiyaari naaka, nonkantairi Ashitanari: ‘Apá, te iriñaapinkathatena irika, te asheninkataari.’”

Iñaaventakota Jesús

(Lc. 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ “Tera nokovi onkompitzimotyami. Tema te iro aparoni nompokantyaari niyotayetairi atziri irakameethatavakaiya. Aña nopokakera, kempivaitakami namatyeeemi ovathaamentotsi pantaminthatavakaantyaari.

³⁵ Tema iro nopokantakari:

Inkisaneentantyaariri atziriite jiritari,
Onkisaneentantyaarori tsinane iniroitari,
Onkisaneentantyaarori tsinane ayirotari.

* 10:29 Kantakotachari jaka “te impinaperoty tsimeripayeeni,” tema kantatsi iramanantaitantyaari aparoni kireeki inkaraterika apite tsimeri.

³⁶ Iri pithokashitavakaachane atziriite inkisaneentavakaanaiya ikaratzi isaikavankotavakaiyani.

³⁷ Tema iro onimotzimiri petakoyetyaari piri, piniro, povaiyanepayeeni eejatzi. Iro kantamaitacha aririka anaanakero okaratzi petakotana naaka paventaana, tera pinkyaaryoote pikempisantaana. ³⁸ Ontzimatyete pinkyaaryoovero noñaaventayetakemiri, onkantavetya impaikakoitemi. Aririka povashaantakero, tera pinkyaaryoovero pikempisantaana. ³⁹ Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impyashitakya. Iriima inkarate kamimentenane jantanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai.”

Impinayeetairi
(Mr. 9.41)

⁴⁰ “Tzimatsirika impaitya aapatziyaamireri, naakara jaapatziyaka. Ari okempitari eejatzi, tsikarika impaitya aapatziyeeyaanane naaka, iriira jaapatziyaka Ashitanari itzimi otyaantakenari jaka. ⁴¹ Tzimatsirika iyotemine kamantantaneri pinatzi, ari opoña jaapatziyanakami, ari pimontkaraiyaari impinataimi Pava apaata. Ari okempitari eejatzi, tzimatsirika iyotakemine kameethashireri pikantanaa pikempisantanai, ari opoña jaakameethatanakami, ari pimontkaraiyaari impinataimi Pava apaata. ⁴² Aririka iriyoitemi eerokatake niyotaane, irootake impayeetantyaamiri pimire, jiyotakero Pava, iritake pinatairine irika etakotakamiri.”

11

Jotyaantziri Juan iriyotaane
(Lc. 7.18-35)

¹ Ikaratakero Jesús jiyotaayetakeri 12 iriyotaane. Ovaanaka inkamantante maaroni nampitsiki saikayetatsiri janta.

² Ikanta Juan oviinkaantanneri, jashitakoitakeri chapinki, ikemakotakeri jantayetakeri Cristo, jotyaantake apite iriyotaane irirori, ³ irosampiteri Jesús, inkanteri: “¿Eerokatakema ipaitaitziri, ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamaiyaari?” ⁴ Ikanta jareetaiyakani, josampitapaakeri Jesús. Irootakera ikantantanakariri irirori: “Aririka piyaata, pinkamantapaiiri Juan maaroni pikemakenari eeroka, okaratzi piñaayetakeri nantayetakeri eejatzi. ⁵ Tema namenakaayetairi mavityaakiri, naniitakaayetairi kisoporokiri, novashinchaayetairi maaroni pathaavaivetachari, nokemakaayetairi matayempiri, novañaayetairi kaminkari, noñaaventayetaineri Kameethari Ñaantsi ashinonkainkaripayeeni. ⁶ Irootake inkimoshireyetantaiyaari inkarate kaari kisoshireventainane.”

⁷ Ikanta piyeyeyanaani iriyotaane Juan, josampitanakeri Jesús ikaratzi apatotzimentakariri, iñaaventziri Juan, ikantziri: “¿Ipaaitama pikinkishiretari piñaakeri chapinki janta tsika te inampiitaro? ¿Iriima piñaake aparoni kempitakarori savoro opiyonkatonkitakaaro tampyaa okantakaari te iminhashireta?” ⁸ ¿Piñaapaakerima jovaneenkataka ikithaata? Aña tera. Tema ikaratzi ovaneenkatachari ikithaata, isaikavankotziri irirori pinkatharentsi. ⁹ Iro piyaatashitantariri piyotaiyakenira kamantantaneri jinatzi. Tema jimaperotatziiro irirori janaakeri kamantantaneriite. ¹⁰ Iriitake josankinatakoitakeri pairani, iñaanatziri Pava Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi,
Iriitake oveysikanontemineri tsika pinkenapaake eeroka.

¹¹ Pinkeme nonkante naaka: Osheki atziri tzimavetainchari, tekatsimaita anayerine jiyotanetakari Juan. Iro kantamaitacha inkarate ipinkathariventairi Pava inkiteki, aparani tsinampashiretatsiri janta, janaakotairira irirori Juan. Omaperora. ¹² Tema jantanakarora pairani Juan ikinkithatakaayetakemi, tzimatsi osheki atziri nevetanakarori shintsiiini iriñeero tsika ipinkatharitari Inkitesatzi. Iniroite ikovanake iriñeero kempivaitaka ishintsitaitzi aririka irovayiritaitya. Irojatzi ikantayeeta iroñaaka. ¹³ Pairani tekera intzime Juan, tzimavetacha Kamantantaneri ipoña Ikantakaantaitane eejatzi. ¹⁴ Iriima Juan, iriitakera ñaaventakotakeriri pairani, iriitakera Elías-tatsiri piyaatsineri. ¹⁵ Kovirori inkemathatero, inkempisante. ¹⁶ Nokempitakaantakemiri naaka koshekaivalentzi eentsi aririka inkashiyavaite, ¹⁷ ikantaitziri: ‘Thame ashovirite amasheetantyaari.’ Temaita inkove. Ikantaitziri eejatzi: ‘Intsityaa ampanthai ovashiretantyaari.’ Te inkovero eejatzi. ¹⁸ Ari pikempitaiyakani. Piñaavetavakari Juan, itzitapaakaro irirori irovarite, te jimiretaro kachori, pikantaiyakerini: ‘Jaakatziiri peyari, iro itzivaitantari.’ ¹⁹ Ipoña ipokavetaka Itomi Atziri, te intzivetyaaro irirori ovaritentsi, jimiretaro kachori eejatzi. Pikantaiyakerini: ‘Kaariperori jinatzi irinta, niyavarentzi, shinkiryaaantzi jinatzi eejatzi. Jaapatziyari kovakotziriri kireeki isheninka, jaapatziyitari eejatzi kaariperoshireri.’ Tekatsi ompaitya,

tema aparoni iyotaneri ari iriyoheetairi apaata omapero jiyotaneta, aririka iriñaayeetakero onkarate avisayetaatsine.”

Ikantamacheetziri kisoshireri nampitsiiteki
(Lc. 10.13-16)

²⁰ Ipoña iñaaventakotanakeri Jesús ikaratzi ñaayevetakarori itasonkaventantayetake nampitsiiteki, iro kantamaitacha te irovashaantero ikaariperoshiretaiyini. Ikantanake: ²¹ “Ikantamacheetziri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi. Osheki iñaayevetakana notasonkaventantayetake, temaita inkempisantaiyeni. Iriimi ñaakeronane Tiro-satzi, eejatzi Sidón-satzi notasonkaventantzi, aritakemi irovashiretakotanakyaami ikaariperoshireyetake, irovashaantanakeromi. Impoña inkempisantayetaimi maaroni iriroriite.* ²² Apaata aririka iraaheetairi kameethashireyetaintsiri, eerora jimaperoitzi irovasankitaayetairi Tiro-satzi, eejatzi Sidón-satzi. Iro kantamaitacha imaperoyeetairi irovasankitaiteri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi, tema iñaavetakana notasonkaventantayetzi, temaita inkempisante. ²³ Eejatzi inkempiyetaiya Capernaum-satzi, ikinkishiretaiyakani irirori iriyaayetai inkiteki, iro kantamaitacha osheki ikisoshiretake, iriyaayetai ikenayetzi kaminkari. Iriimi ñaakeronemi Sodoma-satzi pairani okaratzi iñaayetakeri Capernaum-satzi, inkempisantaiyakenimi irirori, eero japerotzirimi pairani Pava saikaiyatsinimi iroñaaka. ²⁴ Aririka iraaheetairi apaata kameethashireyetaintsiri, iriira imaperoyeetai irovasankitaaperoitairi Capernaúm-satzi, anaanakeri jovasankitaitakeri pairani Sodoma-satzi.”

Pimpokashitaina naaka, ari piñero nomakoryaakaayetaimi
(Lc. 10.21-22)

²⁵ Ipoña jiñaañaanakeri Jesús Ashitariri, ikantanakeri: “Apá, eeroka pinkathariventziriri maaroni inkitesatzi, eejatzi maaroni kipatsisatzi, osheki nopaasonketakemi. Tema eeroka iyotakaayetairi eentsi tsinampashireri, kaari jiyoyetzi iyotaneriite. ²⁶ Tema irootake onimotakemiri.” ²⁷ Ipoña ikantanakeri piyotzimentakariri: “Iri Ashitanari iyotakaakenarori maaroni. Apanirora ikanta irirori jiyoperotana naaka tema Itomi jovana. Ari nokempitakari eejatzi naaka apanirora niyoperotziri. Impoña iriyoheetairi eejatzi inkarate niyotakaayetairi naaka. ²⁸ Aririka piñero pimakoshirevaite, aririka piñero ompaitya pimpakoovaityaari, pimpokashitaina naaka, pinkamantainaro, aritake piñero nomakoryaakaayetaimi. ²⁹ Eero pimanintziro pimpakoovaiyetyaari, naakatake omperatamiri panatero. Tema tzimatsi nokoviri niyotaimiri, tera niyote naaka notsi-maashiretantya, tsinampashire noni. Ari piñero nomakoryaashiretakagaimi. ³⁰ Tema okaratzi nomperatantari naaka, tera opomereentsiperota.”

12

Iñaaventziro Jesús kitaite jimakoryaantaitari
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsimashiki. Tema itasheeyaatziiini iriyotaane, javiikitanake okithoki pankirentsi iroyaari. ² Iñaakeri Fariseo-payeeni, irootake ikantantakariri Jesús: “Pameneri piyotaane. Iroka kitaite jimakoryaantaitari onatzi, te oshinetaantsite iraviikivaite.” ³ Ari jakanakeri Jesús ikantziri: “Tema piñaanatakoteri ikantakota David-ni, aantavetariri itashe itsipatayetakari ikaratayini. ⁴ Ikyakeranki tasorentsipankoki, jovakaro tasorentsianta, ipayetakeri eejatzi itsipatakari. Te oshinetaantsiveta, intaani jovayetapiintaro omperatasorentsitaari. ⁵ Josankinaitake eejatzi pairani Ikantakaantaitane, okantziri: ‘Eero pantavaitantaro kitaite jimakoryaantaitari.’ Iro kantamaitacha jiyaatapiintzi omperatasorentsitaari kitaite jimakoryaantaitari janta tasorentsipankoki, jantavaitapiintzi. Tekatsi kishimenterine. ⁶ Nokantzi naaka, tzimatsira jaka iñaapinkathaperoiteri, iriira anayirori tasorentsipankoki. ⁷ Iro josankinatantaitakari pairani, kantatsiri: Te nonkovajaantairo pamayetaina pipira pimpometainari, Iro nokovaperotake petakoyetaiyaari pisheninka. Ari pinkemathateromi iroka, eero pikantzimentzirimi irikapayeeni, tema te inkaariperoshirete. ⁸ Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro kitaite jimakoryaantaitari.”

Atziri kisovakori
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

* **11:21** Tema irikaite Corazín-satzi ipoña Betsaida-satzi judío jinayetzi. Iriroma Tiro-satzi ipoña Sidón-satzi pashinesatzi atziri jinayetatz, te isheninkatari judío-payeeni.

⁹ Ipoña jovaanaka Jesús, ikyaaapai eejatzi japatotapiintaita. ¹⁰ Ariya isaikakeri janta atziri kisovakotatsiri. Ikanta Fariseo-payeeni, josampitakeri Jesús, ikantziri: “¿Aritatsima povashincheeri kisovakori kitaite jimakoryaantaitari?” Iro josampitantariri onantyaari inkantakoteri. ¹¹ Ipoña jakanakeri irirori, ikantziri: “Tera pamenaminthatashitari poishate aririka irosetya omoronaki kitaite jimakoryaantaitari, petakotari, pinoshikiri. ¹² Iriira jetakoperoyeeta atziri, janayiri oisha. Tema te onkaariperoshiretakaante ankaminthaante kitaite jimakoryaantaitari.” ¹³ Jiñaanatanakeri atziri kisovakori, ikantziri: “Pinthaaryaaavakotai.” Matanaka atziri, akotsitanai, okempitanaaro pashine irako. ¹⁴ Iro kantamaitacha kisaiyanakani Fariseo-payeeni. Jatayakeni, ikinkithavaitaiyakeni, ikantaiyini: “¿Tsika ankantakerika Jesús, ampeyakaantyaariri?”

Josankinatakotziyeetakari pairani Jesús

¹⁵ Ikanta Jesús, iyotake ikovaitatzi irovaiteri, irootake jovaantanaari. Ari joyaatanakeriri osheki atziri, jovashinchagairi maaroni mantsiyari. ¹⁶ Ikantayevetakari: “Eerora pikamantakotana.” ¹⁷ Ari omonkaratari josankinatakaayeetakeriri pairani kamantaneri Isaias-ni, ikantziri:

¹⁸ Jirika nomperatane, iriitake niyoyaaakeri.

Netakotane inatzi, iri oimoshirenkanari.

Kiso iroveri Tasorentsinkantsi,

Iñaaventaineri kaari asheninkata, inkantairi kyaaryootatsiri.

¹⁹ Eero ishincheenkaventa irirori,

Eero ikemaitziri inchecheraate iriñaaventakotya,

²⁰ Eero jovatsitaperotziro irirori irisataaperotero sonkari sataavetaichari,

Eero joitsivakiri paamparimenki kapichevetainchari ipaampatake,

Irojatziri inkitsirinkayeetantakyaarori iriñeetairo kyaaryootatsiri.*

²¹ Iriitakera iroyaakoneentairi ikaratzi kaari asheninkata impairyagairi ivairo.

Kishimatziriri Tasorentsinkantsi

(Mr. 3.20-30; Lc. 11.14-23)

²² Ipoña jamaitakeneri Jesús jaakiri peyari, imavityaakitakaakeri, ikisoavaantetakaakeri eejatzi. Jovashinchaavakeri, amenanai kameetha, kantanai eejatzi iñaavaaitai.

²³ Ipampoyaaminthatanakeri maaroni atziri, ikantaiyanakani: “¿Iriitaajatakema irika charinetariri David-ni?” ²⁴ Ikanta ikemaiyakeni Fariseo, ikantaiyanake irirori: “Irika atziri jovashinchaatziiri ashtariri peyari Beelzebú, irootake jovavisaakotantariri ikaratzi jaakayetziri peyari.” ²⁵ Iro kantamaitacha Jesús jiyotakotakeri ikinkishireyetakari, ikantanakeri: “Aririka irantaminthatavakaiya atziri ipinkathariventaitziri, ari iriñaakero irovapintavakaiya. Eejatzi okempita aririka irantaminthatavakaiya inampiki atziri, ari iriñaakero irovapintaavakaiya inampiki. Aririka irantaminthatavakaiya atziri ikaratzi isaikavankotavakaa, ari iñaakero irovapintaavakaiya ipankoki. ²⁶ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthataavaiyaami. ¿Eeroma iñiuro inthonkya aririka irovapintaavakaanakya? ²⁷ Iriirikami kamaari Beelzebú ovashincheenane naaka, ¿irijatzima kamaari ovashinchiiriri piyotaaneyetari eeroka jovavisaakotantariri kaakaneritatsiri? Aririka okanta pikamantakotatziri piyotaane, ari inkishimentakemiro okaratzi pikantakeri. ²⁸ Tema iri Tasorentsinkantsi poñaachari Pavaki ovashinchaanari naaka novavisaakotantariri jaakiri peyari. Tema irijatzi Pava omapokakemiri eeroka ipinkathariventantzi. ²⁹ Aririka inkovaite inkoshiiteri shintsitatsiri kameetha atziri, ontzimatyere iretaivakyaari iroosoiteri, ari onkantya eero ikisakoventantaro jashivetari aririka irayitaiteri. ³⁰ Tema ikaratzi kaari aapatziyanari naaka, iriitake kisaneentanari. Inkarate kaari ampitakotenari iriyoyaakotena, japaatakotatyana. ³¹ Iro kantamaitacha nokantzi naaka: Kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kaariperoshirevetachaneri, eejatzi inkempitagairi maaroni ñaavaivetarori kaariperori ñaantsi. Iriima kishimatakerine Tasorentsinkantsi, eero ipeyakotairi. ³² Ari okempitari eejatzi: Kantatsi impeyakotairi Pava inkarate kanzimavetyaarine Itomi Atziri, iriima inkarate kishimatakerine Tasorentsinkantsi, eero jiñeero impeyakotairi. ³³ Onkempivaityaaro aririka iriñeetero kameethari chochoki, jiyotaitzi kameethari onatzi ovaato incható tsika opoñaakara chochoki. Ari okempitari eejatzi aririka iriñeetero chochoki piyantatsiri, jiyotaitzi kaaripero onatzi ovaato incható tsika opoñaakara iroori. ³⁴ Pikempitakari maranke, kaariperoshire pikantaiyakani. Tekatsi pinkenakairo piñaavaiteero kameethari,

* **12:20** Oshiyakaaventachari sonkari ipoña paamparimenki tsivakimataintsiri, iriitake atziriite ikaratzi kempisantavetachari kapicheeni, ashinonkaashireyetachari, mantsiyashireyetatsiri, shipetashireyetatsiri, tema aritake ineshinonkayetairi Jesús irikaite, eero ishinetziri irashinonkaayetaiya, aña aavyaashire inkantakaayetaiyari, iroshireperoyetaiya.

te apantyaaro pikinkishireyeteri, irootake okaariperoyetantakari pikantayetziri. ³⁵ Aparoni kameethashireri ikinkishiretaro kameethari, irootake okameethatantari jantayetziri. Iriima kaariperoshiretatsiri te ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okaariperotantari jantayetziri. ³⁶ Irootake nokantantari naaka, aritake iramenakoyeetairo apaata okaratzi kaariperori ifiaaneyeetari. ³⁷ Kameetharika okaratzi piifiaaneyetari, ari iraaakameethayetaimi. Irooma terika onkameethate, inkantayeetaimi: ‘Kaariperoshire pinake, ontzimatyepinkemaantsitaiyaaro osheki.’”

Ikovaveta kaariperoshireri intasonkaventantaite
(Lc. 11.29-32)

³⁸ Ipoña jakaiyanakeni Fariseo itsipatakari iyotzinkariite ikantanakeri: “Iyotaantaneri, nokovi noñeemi pintasonkaventante.” ³⁹ Ari jakanake Jesús ikantzi: “Kaariperoshire pinaiyini eeroka, pithainkane povakeri Pava, pikovaiyini piñeena nontasonkaventante. Iro kantamaitacha eero noñaakimiro, intaani piñeero kempityaarone okaratzi avishimotakeriri pairani Jonás, ⁴⁰ tsika okanta jiniyantakariri kempitariri antari omani, tema mava kitaite isaikake imotziki. Ari inkempityaari eejatzi irika Itomi Atziri inkitavetapaintya mava kitaite kipatsiki. ⁴¹ Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayetziri, ari iriyakoventaimi Nínive-satzi, tema ikempisantairi pairani irirori Jonás jovashaantanairo ikaariperoshirevetaiyani. Tema irika saikimotakemiri eeroka iroñaaka janayirira Jonás. ⁴² Apaata aririka iramenakotayeetairo okaratzi jantayetziri, ari iyakoventaimi tsinane pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tema opokashitakeri iroori iyotaneri pinkathari Salomón, okempisantairi. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka janayiri Salomón.”

Ipiyashitanta peyari
(Lc. 11.24-26)

⁴³ “Okempivaitakarora isaikashiretantyaarimi peyari aparoni atziri, ipankotsitetakaro irañaantare. Aririka irookaveetakyaaari, avisakovetaa atziri isaikantakari peyari. Jatavetaa inkenavaite tsika janta te inampiitaro, eero jini tsika isaikake. ⁴⁴ Impoñaakya inkantashiretai peyari: ‘Nompiee nopankoki tsika nopoñaaka.’ Piyaa peyari, ifaapairi atziri kameetha opishitaka irañaantare, ovaneenka okantaka. ⁴⁵ Impoña iriyaatashitakeri maperotzirori ipeyaritzi, inkantakeri: ‘Thame aate nopankoki, pintsipatyaana ampinkatharite.’ Iramake inkarate 7. Ari irashinonkaaperotyaaari irika atziri, eero ikempitaa jashinonkaaveta pairani kapicheeni. Arira pinkempitayetaiyaaari iroñaaka eerokaite.”

Iñaaventziro Jesús irinero ipoña irirentzi
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶ Eeniro ikinkithatakaayetziri Jesús atziri apatotzimentakariri, ari areetapaaka irinero otsipatakari irirentzipayeeni, okatziyapaaka jakakiroki, okaimakaantapaakeri. ⁴⁷ Ikantaveetakari: “Ari areeta pinero otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi.” ⁴⁸ Ari jakanake ikantzi: “¿Otzimikama pikinkishiretaiyarini iro nonirontari, iri nirentzitari?” ⁴⁹ Jookotanakeri ikaratzi jiyotaayetapiintakeri, ikantzi: “Irikapayeeni iriitakera nokempitakaantaari nirentzi, iriitake nokempitakaantaari eejatzi noniro. ⁵⁰ Tema maaroni antanairori ikovayetziri Ashitairi Inkitesatzi, iriitake nirentzitaari, iriitake notsirotaari, iriitake nonirontaari.”

13

Joshiyakaaventziri Jesús pankivairrentzi
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Ipoña ishitovanai Jesús pankotsiki, jatanai inkaarethapyaaaki. Ari isaikapaake. ² Ipiyotzimentapaari eejatzi osheki atziri. Ifaake othataka pitotsi, otetapaaka, saikapaake. Katziyeeyakani atziri irirori inkaarethapyaaaki. ³ Joshiyakaaventziriiniri okaratzi ikinkithatakaayetakariri, ikantzi: “Tzimatsi aparoni pankivairrentzi jatatsiri impankite. ⁴ Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki, ipokapaake tsimeri, jovapaakaro. ⁵ Tzimatsi pashine ookakitapainchari omapiporokitzi tsika te ontzimaperote kipatsi, ari oshookavetanakari thaankiperoini. Tera ontontapathatatyepipatsi, ⁶ sampiyashitanake pankirentsi ishintsitapaake ooryaa, tema te onkyaaperote oparitha inthomointa. ⁷ Tzimatsi pashine ookakitapainchari kitocheemashiki,

anaanakero iroori oshookanake, kamanake pankirentsi. ⁸ Irooma pashine ookakita-painchari okameepathatzi kipatsi, saankana oshookanake, kithokitanake maaroni. Tzimayetanai okitho aparopayeeni okaratzi shookapaintsiri. Aparoni shookapaintsiri oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake.* ⁹ Kovatsiri inkemathatero, irovayempitaya inkempisante.”

¿Opaitama joshiyakaaventantaroni Jesús?

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Ipoña josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama poshiyakaaventantaroni atziripayeeni okaratzi piñaaventayetziri?” ¹¹ Jakanake Jesús, ikantzi: “Ishineyeetaimiro eerokaite piyotairo tsika ikanta ipinkathariventantari Inkitesatzi, iriima irikaite te irishineyeeteneri irirori. ¹² Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimoperotairi osheki. Iriima kaari otzimimotzi, eekero iriñaateero eero otzimimoperotairi.” ¹³ Irootakera noshiyakaaventantaroni iroka, onkanta iramenavetya irikaite, eero iñaamaitaro. Ari inkemavetyaaro, eero ikemathatavakero nokantayevetakari. ¹⁴ Iriiyetakera iñaaventake pairani Isaias-ni, ikantake:

Pinkemaiyavetakya, eeromaita pikemathataiyavakero.

Pamenaiyavetya, eeromaita piñagaiyironi.

¹⁵ Tema kisoshire ikantaiyakani irikaite.

Matayempi jinaiyake.

Mavityaaki jinaiyake eejatzi.

Irootake kaari iñaantaiyaroni,

Kaari ikemantaiyani,

Kaari ikinkishiretantaiyani.

Tera inkempisantaiyeeni, eero novavisaakotairi.

¹⁶ Irooma eero kimoshire pinkantaiyaani, tema piñagairo, pikemavetairo eejatzi. ¹⁷ Tema iro ikovaiyavetakarini pairani kamantanteriite eejatzi kameethashireri, iriñeeromi irirori okaratzi piñaavetairo eerokaite. Ikovavetaiyakani inkemeromi pikemaiyakerini eero. Tema te iriñaateena, te inkemaiyenani. Omapero.”

Iñaaventziro Jesús joshiyakaaventziri pankivarentzi

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ “Pinkeme noñaaventemiro okaratzi noshiyakaaventakeri pankivarentzi. ¹⁹ Tzimatsi kemirori noñaaventziro ipinkathariventantari Pava, temaita ikemathatziro. Ikanta ipokake ovariperoshiretantatsiri jovashaantakaapaakeri ikempisantavetana. Iriitake kempitakarori pankirentsi ookakitapainchari avotsiki. ²⁰ Tzimatsi eejatzi tharomentaventaroni noñaane, ikempisantziri thaankiini. Iri kempitakarori pankirentsi ookakitapainchari omapiporokitziri. ²¹ Tera iriyotakoperotatyero ñaantsi, te ikisashitaro ikemaantsiventanako ikempisantziri, jovashaantanakero. Ikempitakarori pankirentsi sampishitaintsiri tera onkyaaoperotatyepo oparitha inthomointa kipatsiki. ²² Tzimatsi eejatzi kemavetarori noñaane, iro kantamaitacha inevevataro intharomentavaiya, osheki eejatzi ikinkithashiretakotziro irovaakaro, irootake ipeyakotantakarori noñaane, te inkempisante. Ikempitakarori pankirentsi ookakitapainchari kitocheemashiki, kaari kithokitatsine. ²³ Tzimatsi pashine kemirori noñaane, ikempisantanakero. Ikyaryoventanaro. Iri oshiyakarori pankirentsi shookapaintsiri okameepathatzi kipatsi, oshekiperotanake okitho, pashine osheki piyokineentanake, pashine eepiyokiini okithokitanake.”[‡]

Iñaaventakotziri Jesús pankitzirori trigo

²⁴ Ipoña joshiyakaaventakeri eejatzi Jesús, ikantake: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantari Inkitesatzi, oshiyari aparoni atziri pankitzirori kameethakiri trigo. ²⁵ Okanta tsirenipaite jimagaiyini iratziritepayeeni eejatzi irirori, pokake kisaneentziriri jamake okitho trigo-niro, ipankitakeri irovaneki, ikonovakero trigoperori, piyanaka. ²⁶ Ipoña oshookanake trigo-perori, kithokitanake. Ari okempitakarori eejatzi trigo-niro ikonovaitakerori. ²⁷ Ikanta jiyotaitakero, jiyaatashitakeri ashitarori, ikantaitakeri: ‘Kempitaka te apantyaaro okitho trigo apankitakeri povaneki, ¿opaitama okonovantarori oshookake trigo-niro?’ ²⁸ Ikantanake ashitarori irovane: ‘Aña iri pankitakerori kisaneentanari.’ Ikantzi iratzirite: ‘¿Pikovima niyaate nonthokavetairo trigo-niro?’ ²⁹ Jakanake, ikantzi: ‘Eero, aamaashitya, ari pinthokakotakero trigo-perori.’

* 13:8 Kantakotajaantachari jaka “okaratzi shookapaintsiri,” aamaaka okaratzi 100 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 30 okithoki. † 13:12 Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheenira piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityemiro.

‡ 13:23 Pamenero kantakotachari janta versículo 13.8.

³⁰ Ari okantavaka onkonovyaaroota oshooke, irojatzi osampatantakyaari trigo-perori. Aripaitera nonkantemiri: Pinthatzinkero trigo-niro, pintayero. Paviikitauro trigo-perori, povayetauro.’ ”

Joshiyakaaventaitziro okitho iryaanitatsiri
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Ipoña japiitakero Jesús joshiyakaaventakeneri, ikantzi: “Jiroka oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Inkitesatzi, okempivaitakari pankitzirori iryaanitatsiri okitho pankirentsi. § ³² Iryaani okantaveta okitho, iro kantamaitacha aririka oshookanake, anayiro pashine pankirentsi, antaro onteveyetanake ari irimavoshiyetyaari tsumeripayeeni ontsimankatapeshitake.”

Joshiyakaaventaitziro shineyakairori tanta
(Lc. 13.20-21)

³³ Jiroka pashine joshiyakaaventakeri Jesús, ikantzi: “Aririka ipinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyakotaro aparoni tsinane ovetsikirori tanta. Aakero trigo-pane, okonovakero shineyakairori. Aritake oñaake oshineye otantanepathate.”

Tsika okanta joshiyakaaventantarori Jesús iñaaventayetakeri
(Mr. 4.33-34)

³⁴ Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventziro okaratzi jiyotaantayetziri. Tekatsi aparoni kaari iroshiyakaavente. ³⁵ Ari omonkarataakari iñaaventakeri pairani kamantantaneri iñaaventakotziro ikantakeri Pava: Noshiyakaaventatyeneri atziri maaroni noñaaventeneri. Noñaarontaineri kaari jiyoveeta pairani ovakera ovetsikantakari kipatsi irojatzi iroñaaka.

Jooñaarontziro Jesús kempitarori trigo-niro

³⁶ Ipoña jiyaaanai Jesús, jookayetanairi atziri apatotzimentakariri, jatanake pankotiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “Piyotainaro okaratzi poshiyakaaventakeri. ¿Opaitama oshiyakaaventachari trigo-niro ikonovaitakerori ipankiitziro trigo-perori?” ³⁷ Ikantzi Jesús: “Irika Itomi Atziri iriitake kempitakariri ashitarori irovane ipankiitakero trigo-perori. ³⁸ Iroka ovaantsitatsiri irootake oshiyakaaventarori kipatsi asaikantayetari. Iroka trigo-perori iri oshiyakaaventacha ikaratzi ipinkathariventairi Pava. Irooma trigo-niro iri oshiyakaaventacha ikaratzi jashiyetari Kaariperori. ³⁹ Irika kisaneentantatsiri pankitakerori trigo-niro iri oshiyakaaventacha kamaari. Kempityaarone jaavataitziro okitho trigo, oshiyakaaventa aririka onthonkaiya apaata kipatsi. Irikapayeeni aavayetakerori okitho iri oshiyakaaventacha maninkariite. ⁴⁰ Piñaakero, japatotakaan-taitakero trigo-niro, itagaitakero. Iroora oshiyakaaventacha aririka onthonkaiya apaata kipatsi. ⁴¹ Irika Itomi Atziri irotyaantairi maninkariite, irapatotakaanairi kaariperoshiretatsiri, tema te inkove inkonovaiyaari ikaratzi kempisantayetakeriri. ⁴² Impoña intaay-eetairi kaariperoshireri, ari iriraavaityaari iratsikaikivaiya inkemaantsitaiya. ⁴³ Iriima ikaratzi kameethashireyetaintsiri, shipakirya inkantaiya inkempiyetaiyaari ooryaat-siri. Isaikimoyetairi Ashitairi tsika ipinkathariventantzi irirori. Povayempitayta.”

Iñaaventziri Jesús omanachari kireeki

⁴⁴ Ipoña ikantake eejatzi Jesús: “Jiroka pashine noshiyakaaventemiri. Tzimatsi osheki kireeki jomanaitziri ovaantsiki. Ikanta aparoni atziri iñaakeri, te arite iraanakeri, eejatzi jomananairi, tekatsi inkamante, ikantashiretanake irirori: ‘Ontzimaty namanantero iroka kipatsi, ari onkantya nashitanyariri ikaratzi tzimatsiri janta.’ Ipoña ipimantakero okaratzi tzimimovetariri, jamanantakero kipatsi. Kimoshire ikantaka, tema jamanantakotakeri osheki kireeki. Ari okempitari eejatzi aririka impinkathariventantai Inkitesatzi.”

Iñaaventziro Jesús mareryaari pinaperotachari

⁴⁵ Ikantzi eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, ikempitari aparoni atziri kovaintsiri iramanante mareryaari. ** ⁴⁶ Jiñaake mareryaari, osheki ikovake irayeri. Ipoña ipiyanaa inampiki, ipimantapaakero okaratzi tzimimotziriri, jamanantakero iroñaaka mareryaari.”

Iñaaventziro Jesús kithare

§ 13:31 Iro ikantakoitzi jaka okitho iryaanitatsiri pankirentsi, paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

** 13:45 Iro ikantakoitzi jaka mareryaari, okarayetzi mareryaayetsiri kempiyetarori mapi ipaitaitziri “perla,” osheki inintaitziro. Iro kantamaitacha kimota okanta ovinaro.

⁴⁷ Ikantake eejatzi Jesús: “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, ikempitari aparoni kithatatsiri. Jaake osheki kantavaiyetachari shima. ⁴⁸ Ipoña jinoshikakotakeri oth-
 appyaaki, ikoyaayetakeri kameethatatsiri. Ikaratzi kaari kameethayetatsine, jookayetak-
 eri. ⁴⁹ Ari onkempitaiyaari apaata aririka onthonkaiya kipatsi. Impokake maninkari-
 ite, irinashiyetaiyaari kameethashireri, ari inkempitaakeriri eejatzi kaariperoshireri.
⁵⁰ Impoña intaayeetairi kaariperoshireri, ari iriraavaitaiyaari, iratsikaikivaitiya inke-
 maantsitaiya.”

Iñaaventziri Jesús ovakerari ovaakarontsi ipoña paisatori

⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “¿Pikemathatakeroma okaratzi nokantayetakeri?” Ikantaiyini iriy-
 otaane: “Nokemathatakeroma.” ⁵² Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Noshiyakaanteri aparoni
 ashitaanitachari, tzimatsiri irovaakaro pinayetachari. Jaapiintziro paisatori irovaakaro,
 jaapiintziro eejatzi ovakerari. Aritake inkempitaiyaari eejatzi iyotzinkariite aririka
 impinkathariventairi Inkitesatzi, iriyotaantairo okaratzi etarori jiyotaantaitziro pairani,
 iriyotaantairo eejatzi ovakerataatsiri.”

Ipiyaa Jesús Nazaret-ki

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Ikaratakeroma Jesús joshiyakaaventakeri okaratzi iñaaventakeri, ari jiyaaatanai.
⁵⁴ Ikenanai inampiki. Jiyotaantayetapai japatotapiintaita. Ipampoyaaaminthatakeri
 ikaratzi kemayetakeriri, ikantaiyini: “¿Ipaaitama matakaakeriri irika jiyotanentantakeri,
 ipoña itasonkaventantzi eejatzi? ⁵⁵ ¿Kaarima irika itomi osheronkapiintziroiri
 inchakota, otomitari María? ¿Kaarima irirentzipayeeni irika: Jacobo, José, Simón,
 ipoña Judas?†† ⁵⁶ ¿Tema ari akaratziro iritsiropayeeni anampitaro jaka, ipaitama
 pinkatharentsitakaakeriri?” ⁵⁷ Osheki ithainkaitakeri, ikisaneentaitanakeri. Irojatz
 ikantantanakari Jesús: “Ari ikantatya kamantantaneri te iriñaapinkathaiteri inampikira
 irirori.” ⁵⁸ Tema osheki ithainkimavaitaitakeri Jesús inampiki, irootake kaari
 itasonkaventanta.”

14

Ikamantakari Juan oviinkaantantaneri

(Mr. 6.14-29; Lc. 3.19-20; 9.7-9)

¹ Ikanta pinkathari Herodes paitachari Tetrarca, ikemakotakeri Jesús. ² Ikantziri
 iromperatane: “Irika Jesús iriitakera Juan oviinkaantantaneri. Iriitakera añagaatsi, piñeeri
 otzimi ishintsinka.” ³ Tema iri Herodes aakaantzitakariri Juan, joosotakaantakeri,
 jominkyaaakeri. Iro kantakaantziro iinavetari irirentzi Felipe paitachari Herodías.
⁴ Tema ikaminaavetatyaaari Juan irika Herodes, ikantavetari: “Te arite paapithatantziro.”
⁵ Ari ikovavetaka irovakaanterimi, iro kantamaitacha osheki ñaapinkathatakeriri Juan,
 jiyotaiyini kamantantaneri inatzi. Itharovakaanakari Herodes atziri, ikantashiretzi:
 “Aririka novakaantakeri, ari inkisaneentaitakena.” ⁶ Okanta omonkarataka
 kitaite joimoshirenkavetaro itzimantari Herodes. Ipiyotaiyaka osheki isheninka,
 joimoshirenkaiyirini. Ari opokapaake ishinto Herodías, amasheetapaake. Osheki
 ookimotanakari Herodes. ⁷ Ikantakero: “Tzimatsirika ompaitya pinkampitenari, ari
 nompakemiro. Omapero, jiyotzi Pava eero namatavitzimi.” ⁸ Ipoña okantziro iniro:
 “Pinkanteri inthatzinkakantari Juan.” Iro okantantakariri: “Nokovi pamakotakenaro
 iito Juan matzitaki.” ⁹ Ari jovashiretanakari Herodes, te inkovavetya. Iro kantamaitacha
 ikemaiyakeri isheninka ikantakeriri inkaaranki. ¹⁰ Irootake ithatzinkakaaantantakariri
 Juan. ¹¹ Jamaitakero iito, ipakoitakero anakenero iniro. ¹² Ipoña ipokaiyapaakeni
 iriyotaane Juan, ikitatairi. Arira jiyaaaiyanake isaiki Jesús, ikamantakeri.”

Jovakaari Jesús 5,000 atziri

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Ikanta ikemake Jesús kamake Juan, otetanaka pitotsiki iriyaatero tsika te inampi-
 itaro. Iro kantamaitacha ikemakoitakeri tsika iriyaate, shiyeeyanakani ikenaitake avot-
 siki, joyaataitanakeri. ¹⁴ Iro jaatakotapaakitziini Jesús, iñaapaatzi osheki piyotzimen-
 takariri. Jetakoshiretapaakari, jovashinchaake osheki mantsiyayetatsiri. ¹⁵ Okanta os-
 heetyaanake, ikantzi iriyotaane Jesús: “Pamene, asaikatziira tsika te inampiitaro, ari-
 take sheetyaake eejatzi. Pinkaratero pikinkithatzi, iriyaaita atziri nampitsiki irova-
 paiya.” ¹⁶ Jakanakeri, ikantziri: “¿Opaita iratsipetantyaarori iriyaayetai? Pimpereri eeroka
 irovavarite.” ¹⁷ Ikantanake iriyotaane: “Tekatsi nomperi naaka. Intaani otzimi okaratzi 5
 tanta ipoña apite shima.” ¹⁸ Ikantzi Jesús: “Pamakenari jaka.” ¹⁹ Ari ikantziri maaroni
 atziri: “Pisaikaiyeni.” Thointaiyanake atziriite. Ipoña jaakero tanta, eejatzi shima,

†† 13:55 Jacobo, irijatziri ikantaitziri eejatzi Santiago.

amenanake jenoki inkiteki, iñaañaatanake, ikantzi: “Paasoonke Ashitanari, eerokatake pak-enarori iroka noyaari.” Ipoña ipitharyaakero, ipayetakeri iriyotaane, jovavisaitakaniri irirori atziripayeeni apatotainchari. ²⁰ Ari ikaratzi jovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo tzimakaarantapaintsiri, joteyetairo kantziriki, okaratzi 12 jaikitaachari. ²¹ Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari. Tzimitacha eejatzi tsinane ipoña eentsi-payeeni ovainchari.

Janiitantaro Jesús inkaare
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.15-21)

²² Ipoña ikantari Jesús iriyotaane: “Thame petaiyaaro pimontyagai intatsikero.” Ikan-takeri eejatzi piyotzimentakariri: “Kantatsi piyaatayeene.” ²³ Iro ikenantanakari irirori tonkaariki, iñaañaateri Ashitariri. Okanta otsirenitanake, saikake apaniroini Jesús janta. ²⁴ Overaakotaiyaani iriyotaane niyankaaki, antaro otamakaane inkaare, oipiyapiyatakotakeri tampyaa. ²⁵ Okanta okitaitzimatake, pokai Jesús janiiantaaro inkaare. ²⁶ Te iriyotavairi, itharovaiyanakeni iriyotaane, ikaimaiyanakeni: “¡Kaakitake shiretsivé!” ²⁷ Iñaanatapairi irirori, ikantziri: “Naaka pokaatsi, tontashire pinkantya eero pitharovavaitzi.” ²⁸ Ari ikantanake Pedro: “Eerokama Novinkatharité, pinkan-takaiyaaro naniitantyaaro naaka inkaare.” ²⁹ Ikantzi Jesús: “Pimpokanake.” Aniitanake Pedro inkaareki jiyaatashitanakeri isaikakera. ³⁰ Iro kantamaitacha ikinkishiretanakero Pedro antaro otamakaane inkaare, itharovanake, iro itsitsiyantanakari, ikaimanake: “Pinkathari paavaina.” ³¹ Jakotashitanakeri Jesús, jaavairi. Ipoña ikantziri: “Kapiche pikempisantakena. ¿Opaitama pikisoshiretantari?” ³² Ikanta jotetapaa pitotsiki, avi-sainkatanake tampyaa. ³³ Iniroite iñaapinkathatanakeri iriyotaane, ikantaiyanakerini: “Omaperotatya eerokatake Itomi Pava.”

Jovashinchaantake Jesús Genesaret-ki
(Mr. 6.53-56)

³⁴ Ikanta areetaiyaani intatsikero nampitsiki Genesaret. ³⁵ Iro jaatakotapaakitziini Jesús, jiyotaitavakeri. Ikamantaitakeri maaroni nampitarori janta, jamayetapaakeri mantsiyayetatsiri. ³⁶ Ikantaitakeri Jesús: “Pishineteri mantsiyari irantzitavakemiro kapicheeni piithaare, ireshitakoyetantaiyaari.” Ari okantamaitaka, ikaratzi antzitakeriri kapicheeni iithaare, eshitakoyetai.

15

Ovaariperoshiretziriri atziri
(Mr. 7.1-23)

¹ Ipoña ipokaiyakani Fariseo itsipatakari iyotzinkariite. Ipoñaayetaka nampitsiki Jerusalén. Ikantapaakeri Jesús: ² “Judío anaiyini. Iro ametaiyari akivaakota tekera ovanakyaata, ari okanta jiyotayetairi pairani acharineete. ¿Opaitama kaari jimatan-taro piyotaane? Jovapiintaiyani te inkivero irako.” ³ Jakanake Jesús, ikantzi: “Iro-jatzi paakoventa eerokaite jiyotayetairi pairani acharineete, temaíta pimantantaro jiy-otaayetairi Pava. ⁴ Jiroka ikantziri Pava:

Piñaapinkathateri ashitamiri.

Ikantake eejatzi:

Ontzimatyé irovamaiteri kishimatziriri ashitariri.

⁵ Iro kantamaitacha pikantashitapiinta eeroka: ‘Aritatsi ankanteri ashiyetairi: ‘Nokashiyakaakeri Pava maaroni noireekite, eero okantzi nonkaminthaimi eeroka.’

⁶ Piyotaantashiyetakaro jameyetairi pairani, te piyotaantero ikovakajaantairi Pava. Irootakera kaari jetakotantaari asheninka ashitariri. ⁷ Kamataviri pinaiyini. Eeroka iñaaventake pairani Isaías, ikantake:

⁸ Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni.

Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha.

⁹ Amenaashivaita jotyeerovayeta iñaapinkathavetana,

Tema jiyotaantashitaro jameyetairi irirori.”

¹⁰ Ikaimakeri Jesús maaroni piyotzimentakariri, ikantziri: “Pinkempisantaiyeni, pinke-mathatantyaarori noñaaventeri: ¹¹ Ikaratzi ovayetairi te jovaariperoshiretantzi, irooma

* **14:25** Kantakotachari jaka: “Okanta okitaitzimatake,” irootake oshiyarori jametari jantayetaipiintziro ovayiriite jaamaventa tsirenipaite, onkantya eero japaatashitantaro inkakivaite aparoni ovayiri maaroni tsireni, ontzimatyé intzime cuatro ovayiri aamaventachaneri. Aparoni etanakaarone ovakera ontsirenitanake, pashine aririka oniyanki-itzimatake tsireni, pashine aririka oniyankiitake tsireni, overaantapaakyaaroni iri kitaitakotatsine.

okaratzi añaavaiyetziri, iroora matzirori ovaariperoshiretanti.”¹² Ipoña ipokashita-paakeri iriyotaane okarikiini, ikantapaakeri: “Te onimoteri Fariseo-payeeni ikemakemi pikantake.”¹³ Ikantanake Jesús: “Ashitanari Inkitesatzi, ari inthonkairo okaratzi kaari ipankitzi irirori.”¹⁴ Piñaashityaari, te iriyotaiyeni irirori, joshiyakari aparoni mavityaakiri. Ikempitakotakari eejatzi jakathatavakaa mavityaakiri, te iriyote tsika inkene, apiteroite imparyee omoronaki.”¹⁵ Ari ikantzi Pedro: “Pooñaarontenaro okaratzi poshiyakaaventakeneriri irikapayeeni.”¹⁶ Ikantzi Jesús: “¿Tekerama ontzimimotoemi eeroka piyotane?¹⁷ ¿Tema piyote okaratzi ovayetapiintari okenayetzi asheetoki, impoña amishitovairo?¹⁸ Iroora añaavaiteero kaariperori akinkishireyetaari, irootake ovaariperoshiretantatsiri.”¹⁹ Tema ashireki opoñaayeta kaariperori kinkishiretaantsi, ovantaantsi, mayempitaantsi, kaari kinataantsi, koshitaantsi, thaiyakotaantsi, kishimataantsi.”²⁰ Irootakera iroka ovaariperoshiretantatsiri. Iroora eerorika akivaakota ankoverika oya, te ovaariperoshiretantzi iroori.”

Okempisantzí tsinane Canaán-sato
(Mr. 7.24-30)

²¹ Ipoña ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro irojatzi Sidón-ki.”²² Ari opokashitakeri janta aparoni tsinane Canaán-sato, te judío onatye iroori. Okantapaakeri: “Novinkatharite, eeroka icharine pinkathari David-ni. Nokovi pinkaminthagaina osheki oñaashitakaro nishinto, jaakiro peyari.”²³ Ari jimairetaké Jesús, te irakero. Ipoña ikantaiyini iriyotaane: “Pomityaantairo iyaataita, osheki oñaashirenkakai.”²⁴ Ikantanakero Jesús: “Intaani jotyaantakena Ashitanari nonkaminthaayetaari nosheninka Israel-mirinkaite, ikaratzi oshiyakariri oisha ipeyayetaka.”²⁵ Iro kantamaitacha tsinanaka, otyeerovashitanakari Jesús, okantanakeri: “Pinkathari, pinkaminthagaina naaka.”²⁶ Ikantanakero irirori: “Apaata tsinane. Tema ikantaitakeranki: “Te aapithateri irovairite eentsite amperi otsitzi iroyaaro.”²⁷ Akanakeri iroori, okantziri: “Omapero pikantakeri Pinkathari. Iro kantamaitacha, jovapiintamatsitaro otsitzi jovaryaayeeztziro ovaritentsi otapinaki.”²⁸ Jakanairo Jesús, ikantziri: “Tsinané, omapero pikempisantai eeroka. Irootake nomatantyaarori pikovakotakenari.” Apathakero avisakotai ishinto.

Jovashinchaake Jesús osheki atziri

²⁹ Ipoña jovaanaka Jesús ikenayetake othapyaaki inkaare Galilea. Irojatzi itonkaantanakari otzishiki, ari isaikayakeri janta.”³⁰ Ari ipokashitakeriri osheki atziri, jamayetakeri kantavaiyetachari imantsiyare: ethorivaitatsiri, mavityaakiri, kisovaanteri, pesaponthokiri, maaroni. Ithonkiri jovashinchaayetaari.”³¹ Ipampoyaaaminthaitakeri Jesús jiñeetakerira iñaavaityakagairi kisovaanteri, janiitakaaayetaari kisoporokiri, ethorivaitatsiri eejatzi, jamenakaaayetaari mavityaakiri. Ikantaiyini atziriite: “Omapero ikameethatataike Pava, iriitake pinkathariventairiri Israel-mirinkaite.”

Jovakaari Jesús 4,000 atziri
(Mr. 8.1-10)

³² Ipoña Jesús japatotakeri iriyotaane, ikantakeri: “Osheki netakotakari atziriite, tema mava kitaite isaikayakeni jaka ikempisantana, tekatsi irovaiya. Aririka iriyaatashitaiya eero jovanaa, ari aakeri itashe avotsiki.”³³ Ikantaiyini iriyotaane: “Pamene, asaikatziira jaka tsika te inampiitaro. ¿Tsikama ayeka ovakaiyaariri? Osheki ikarataiyini.”³⁴ Ari josampitziri Jesús iriyotaane: “¿Tsikama okaratzi tanta tzimatsiri?” Ikantzi iriyotaane: “Tzimatsi okaratzi 7, tzimitacha eejatzi shimaaniki.”³⁵ Ipoña ikantaitakeri ikaratzi piyotainchari: “Pisaikaiyeni.”³⁶ Jaakero tanta ipoña shimaaniki, ipaasoonkventakero. Ipoña ipetoryaakero tanta, ipayetakeri iriyotaane, jovavisakeneri piyotainchari atziri.”³⁷ Ovaiyakani maaroni, kemaiyakani. Ipoña japatotairo tzimakaantapaintsiri, ijaikitai okaratzi 7 kantziri.”³⁸ Kempitaka ikaratzi 4,000 shirampari ovainchari. Tzimitacha eejatzi tsinanepayeeni ipoña eentsipayeeni ovainchari.”³⁹ Ipoña ikantanai Jesús: “Ari avaiyakani, kantatsi piyaayetai.” Ari jotetanaa Jesús pitotsiki, montyaanaka iipatsiteki Magdala-satzi.

16

Ikovakoitziri Jesús intasonkaventante
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Ipoña ipokaiyakani Fariseo itsipatakari Saduceo, ikovavetayatyaaani intzipishiretakairimi Jesús onantyaari iriyakoventerimi. Ikantavetapaakari: “Intsiyaa pintasonkaventante niyotantyaari omaperotatya opoñaaro pitasorenka inkiteki.”² Jakanake Jesús ikantzi: “Pikantapiintaiyini eeroka aririka piñeero onkityonkaityee

* 15:26 Iriira joshiyakaaventzi judío-payeeni ikempitakaari eentsi. Iriima kaari judío-tatsi joshiyakari otsitzi.

osheetyaanai: ‘Osaryaamaanaatyee onkitaitamanai.’³ Irooma piñaamanairo menkori onkityonkaiytyee inkiteki, pikantzi: ‘Omparyaatye inkane.’ Ñaakero, piyotakovetaro inkite, piyotakatziro eejatziri aririka omparyee inkane. Iro kantamaitacha te piyotzimaityaaro okaratziri piñaayevetari jaka kipatsiki.⁴ Te pinkameethataiyeni eeroka, thainka povakeri Pava, irootake pikovantaiyarini piñeena nontasonkaventante, iro kantamaitacha eero noñaakimiro. Intaani piñeero oshiyaaarone okaratziri avishimotakeriri pairani Jonás.” Ari jiyaatanai Jesús.

Shineyakaarori itantane Fariseo
(Mr. 8.14-21)

⁵ Ikanta jareetaiyakani iriyotaane Jesús intatsikero, te iraanake itantane, imaisantanakero. ⁶ Ikantzi Jesús: “Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatziri irashi Saduceo-payeeni.” ⁷ Ipoña josampitavakaanaka iriyotaane, ikantavakaiyani: “¿Opaitama ikantantairori iroka? ¿Irooma ikantantairi tera amake tanta?” ⁸ Iyotake Jesús ikantavakaari iriyotaane, ikantziri: “Tera pinkempisantaperotaiyeni eeroka, irootake pikinkishirevaintantari, pikantaiyini: ‘Te amake tanta.’” ⁹ ¿Tekerama pinkemathataiyeroni? Chapinki otzimaveta tanta okaratziri 5, iro kantamaitacha novakaayetaka 5,000 shirampari. Paviitayetairo eeroka tzmakaarantapaintsiri. ¿Tsikama okaratziri kantziri paviitairi? ¹⁰ Eejatziri okempita tzimatsiriranki 7 tanta, novakaayetaka 4,000 shirampari. ¿Tsikama okaratziri kantziri paviitairi? ¹¹ ¿Opaitama kaari pikemathatantaro eeroka? Tera iro noñaavente jovaitari tanta. Aña nokantatziimi: ‘Paamaiyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatziri irashi Saduceo.’” ¹² Arira ikemathataiyanaakero iriyotaane, tera iro iriñaavente Jesús shineyakairori tanta, joshiyakaaventatziiro okaratziri jiyotaantayetziri Fariseo eejatziri Saduceo.

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Ipoña ikenanake Jesús janta Cesarea-ki, irootake inampitsite Filipino. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaitama ikinkishiretakaitariri Itomi Atziri?” ¹⁴ Jakaiyanakani, ikantzi: “Tzimatsi atziri kantatsiri, ‘Juan oviinkaantantneri piriintaacha.’ Ikantzi pashine, ‘iri koñaataatsi Elías.’ Ikantzi pashine ‘iri Jeremías-ni.’ Tzimatsi kantayetatsiri eejatziri, pashine kamantantneri pinatzi.” ¹⁵ Ipoña ikantziri iriyotaane: “Eeroka. ¿Tsikama pikantaiyini?” ¹⁶ Jakanake Simón Pedro, ikantzi: “Eerokatake Cristo Itomi Pava Kañaaneri.” ¹⁷ Ikantzi Jesús: “Omapero pikantake Simón itomi Jonás, kaari atziri iyotakaakemirori iroka, iri Ashitanari Inkitesatzi iyotakaakemirori. ¹⁸ Ari nompaitaimiri naaka Pedro, iro mapi oshiyakaaventacha pivairo. Tema mapi pinkempitaiyaari, ari novetsikairori nopanko. Inkarate kempisantaatsine apaata, iri oshiyayetyaarone pankotsi. Eero jimatziro impeyakaashitaiyaari ikaratziri nampitarori sarinkaveni. ¹⁹ Iri poshiyeeya aamaventarori ashitakoro pankotsi, kantatsi irashitayero, irashitero, irantsiritero shintsini. Iroora pankotsi oshiyakaaventacha tsika impinkathariventantari Inkitesatzi. Tema inkarate pishineyetairi eeroka jaka, iriitake ishineyeezzi janta inkiteki. Iriima inkarate kaari pishineyetai eeroka jaka, iriitake kaari ishineyeezzi janta inkiteki.” ²⁰ Ipoña ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: “Apaatara pikamantantzi, pinkante: ‘Iriitake Cristo irika Jesús.’”

Iñaaventziro Jesús inkame
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ Ipoña Jesús ikamantakeri iriyotaane, ikantziri: “Irootantsi aate nampitsiki Jerusalén, inirrite inkemaantsitakaiyaana janta ijevajanore omperatasorentsitaari, ijevare iyotzinkariite ari irovakaantaitenari. Iro kantamaitacha avisavetakya mava kitaite ari nañagai eejatziri.” ²² Ipoña Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatziini, ikantakeri: “Pinkathari, te onimotena naaka pikantziri, te nonkove avishimotemi iroka.” ²³ Ari ipithokanaka Jesús, ikantanake: “Piyaate Satanás. Tema te poshiretaro eeroka ikovakaanari Pava, intaani poshiretaro ikovapiintakeri atziriite.”

²⁴ Ikantanakeri Jesús maaroni iriyotaane: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana, irovashaantairo ikovashiyetari irantero, onkantavetya impaikakoiterimi, intsipatyaana. ²⁵ Tema ikaratziri etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyashitaiya. Iriima inkarate kamimentenaneri jantayetanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai. ²⁶ Tema amenaavaitashita jifheetziro otzimimotantzi osheki ovaakarontsi tzimayetatsiri jaka kipatsiki, ompoña iriñeetero impeyashitaiyaaro añaaantarentsi. ¿Kantatsima impinakoventaitya eero iñaantaitaro impeyashitaitya? ²⁷ Ari impiye apaata irika Itomi Atziri iramairo irovaneenaro Ashitariri, intsipatyaari maninkariite, iri pinatapairone okaratziri jantayeetakeri. ²⁸ Kyaaryoora, tzimatsiri

pikaratzi jaka, tekera pinkameeta ari piñaakeri Itomi Atziri tsika inkantya impinkathariventante.”

17

Ishipakiryimotziri Jesús iriyotaane
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Okanta avisake okaratzi 6 kitaite, ipoña Jesús jaanakeri Pedro, Jacobo, ipoña Juan, irirentzira Jacobo. Itonkaiyanakeni otzishiki. ² Ari ipashinetzimotakeri iriyotaane, ishípakiryaaanake iporo, joshiyanakari ooryaatsiri, ari okempitanakari iithaare kitamaroki okantanaka. ³ Iñaatziiri Moisés-ni, ipoña Elías ikinkithavaitakairi Jesús. ⁴ Ikanta Pedro, ikaimakotanakeri Jesús, ikantzi: “Pinkathari, omapero okameethatzi pamakena jaka. Kameetha novetsikemi mava pankoshetantsi: aparoni pashitya eeroka, aparoni irashitya Moisés, irashitya aparoni Elías.” ⁵ Iñaavaiminthaitzi, opamankapaakeri menkori, shipakirya okantapaaka. Ikematzi iñaavaitaitanake menkoriki, ikantaitzi: “Notomi inatziira irika netakokitakari, osheki nokimoshireventakeri. Pinkempisantairi.” ⁶ Ikanta ikemaiyakero iroka ñaantsi, oyootaiyanakani oosaaviki, iniroite itharovaiyanake. ⁷ Iro kantamaitacha Jesús ipokashitapaakeri iriyotaane, ipampitapaakeri, ikantzi: “Pinkatziyayaitanai, eero pitharovaiyini.” ⁸ Jamenavetaiyanaani, tekatsi iriñaanai, aparoni ikatziyaka Jesús.

⁹ Ikanta joirinkaiyaani otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantantziro iñaakeri irojatzí apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaarika. ¹⁰ Ipoña josampitantzi iriyotaane, ikantzi: “¿Opaitama ikantakotziri iyotzinkariite ikantaiyini: ‘Aririka impokimatake Cristo, iriira eevatapaintsine Elías impoke?’” ¹¹ Jakanake Jesús, ikantzi: “Omaperotatya ikantziri, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovameethashiretantapaake. ¹² Pinkeme nonkante naaka: Areevetaka Elías, iro kantamaitacha te iriyotaiyavakerini atziri, osheki jovasankitaavaitakeri. Ari inkempitaiteri eejatzí Itomi Atziri, osheki irovasankitaiteri.” ¹³ Ari jiyotaiyanakeni iriyotaane iri jiñaaventzi Juan oviinkaantantneri.

Jovavisaakotziri Jesús evankari jaakiri peyari
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta jareetaiyaani ipiyotaiyani atziri. Ari ipokashitakeri Jesús aparoni atziri. Jotyeeorovashitapaakeri, ikantzi: ¹⁵ “Pinkathari, petakotaiyaanari notomi osheki ikamanavaitake, iniroite ikemaantsivaitaka, osheki itaavaitapiintaka, ipiinkavaitzi jiñaaki. ¹⁶ Namavetakaniri piyotaane, irovavisaakotainari. Iro kantamaitacha te irimateri.” ¹⁷ Ari jakanake Jesús, ikantanake: “Tetya pinkempisantaiyeni eeroka, pikenashivaitaka. ¿Tsikapaitema piyotaiyeni? Pamakenari eentsi.” ¹⁸ Iksithatanakeri peyari, jatanake. Ari jeshitakotanairi evankari. ¹⁹ Ikanta iriyotaane Jesús, josampitairi aparoni, ikantzi: “¿Opaitama kaari nomatantaro naaka novavisaakoteri?” ²⁰ Ikantzi Jesús: “Iro kaari pimatantari tema tekera pinkempisantaperote. Pinkeme nonkante: Onkantavetya pinkempisantaneeronkavetya, kantatsi pinkantero otzishi: ‘Pishirinke.’ Ari oshirinkake. Tema tekatsi kompitzimotyamine aririka pinkempisantaperote. Omaperora. ²¹ Iro kantachari pinkoverika povashincheeri oshiyakariri irika evankari, ontzimatyé pamaneri kyaaryooperoini Pava, pintziventyaari.”

Japiitairo Jesús iñaaventziro inkame
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Ikanta isaikaiyini Jesús nampitsiki Galilea, ari ikantakeri iriyotaane: “Irootaintsi impithokashitaiyaari Itomi Atziri. ²³ Ari irovaiteriri. Iro avisavetakya mava kitaite, aritake irañagai eejatzí.” Iniroite jovashiretaiyanakani iriyotaane ikemakeri ikantake.

Ipinaitzrori ashi tasorentsipanko

²⁴ Ikanta jareetaiyaani Jesús nampitsiki Capernaum, ari ipokakeri kovakotantatsiri kireeki ashi tasorentsipanko, josampitapaakeri Pedro: “¿Ipinatapiintziroma iyotaimiri ashi tasorentsipanko?” ²⁵ Ikantanake Pedro: “Ipinatapiintziro.” Ikanta ipiyapaa pankotsiki, iri thaavakotavainchari Jesús josampitavairi: “¿Opaitama pikinkishiretari eeroka Simón? ¿Ipaaitama ikovakotapiintziri pashinesatzi pinkathariite? ¿Iriima ikovakoyetzi isheninkajanori? ¿Iriima ikovakoyetzi areetzinkari atziri kaari isheninkata?” ²⁶ Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Iri ikovakoyetzi areetzinkari atziri.” Ikantzi Jesús: “Ari okanta. Tema te onkovajaantya impinayetairo ikaratzi isheninkajanooyetari. ²⁷ Iro kantamaitacha te nonkove inkisaneentavaiya kovakotantatsiri kireeki. Piyaate pinkachaate inkaareki. Aririka pinoshikake aparoni, pamenavaanteteri, ari piñeeri kireeki. Paanakeneri kovakotantatsiri, pimperi. Iriitake pimpinaventyaari eeroka eejatzí naaka.”

18

*Tsika itzimi iriiperotatsiri**(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)*

¹ Ikanta japatotaiyakani iriyotaane Jesús, josampitakeri, ikantziri: “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi. ¿Itzimikama iriiperotatsine intsipatyari impinkatharite?”
² Ipoña Jesús ikaimake aponi eentsi, jovatziyakeri niyankineki isaikaiyakani irirori,
³ ikantzi: “Eerorika paventaanaari Pava, poshiyakotaiyaari ikantara irika eentsi, eerora piñiuro impinkathariventantai Inkitesatzi. Omapero. ⁴ Tema irika eentsi te iriyote ishamevaite. Maaroni inkarate oshiyakotaiyaarine, iriitakera iriiperotaatsine aririka impinkatharitari Inkitesatzi. ⁵ Inkarate pairyaanari ikempisantaana, impoña irakameethatanari aponi oshiyaariri irika eentsi, naakatakera jaakameethatake.”

*Ari irantakaantaitero kaariperori**(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)*

⁶ “Intzimerika antakaakerine kaariperori kempitaariri irika eentsi ikempisantaana, kameethavaitakemi inthatayeeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inthomoyaaki inkaare.

⁷ Omapero onkoveenkate jaka kipatsiki. Iriñeete osheki antayerone kaariperori. Iro kantacha ari irovasankitaayetairi inkarate antakaantakerone. ⁸ Iroorika pako, iroorika pitzi pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinthatzinkakityeeromi, tema iro kovaperotacha pavisakoponthokitai. Te arite otzimaveta apite pako, apite piitzi, impoña piñeero apaata pinkantaitateeni pintagaiya. ⁹ Iroorika poki pantanta kaariperori, povashaantairo, pinkempitakaantero pinkithoryaakityeeromi, tema iro kovaperotacha pavisakopityaakitai. Te arite otzimaveta apite poki, impoña piñeero apaata irookaitaimi opaampatzi sarinkaveniki.”

*Jiñaaventaitziri oisha peyachari**(Lc. 15.3-7)*

¹⁰ “Paamaventya pimanintavaitzirika oshiyanaariri irika eentsi. Tema ikempoyaaventari maninkariite nampiyetarori Ashitanariki Inkitesatzi. ¹¹ Tema iro ipokantakari Itomi Atziri irovavisaakoshiyetairi ikaratzi peyavetainchari. ¹² Pinkeme noshiyakaaventemiro. Tzimatsi aponi piratachari ikaratzi 100 oisha. Impoña impeyakaantakya aponi, karatanai 99 iroishate. Ari irookanakeri pashine, jatake otzishimashiki inkokovatairi peyeenchari. ¹³ Inkantya iriñeeri iniroite intharomentya jagairira peyavetainchari. Iniroite inkimoshirete, anaanakero ikimoshireventziri karavetachari 99 kaari peyachane. ¹⁴ Ari ikempitari eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, te inkove impeyakaantavaiya aponi ikaratzi oshiyanaariri irika eentsi.”

Tsika okanta ipeyakotantaitzi

¹⁵ “Aririka piñeeri pisheninka irantzimotemiro kaariperori, piyaatashiteri, pinkinkithavaitakairi apaniro, poñaakeri okaratzi ikenakaashitakari. Aririka inkempisantakemi, pimatakeri, pikempitakaantaari iriirikami pirentzijanori. ¹⁶ Irooma eero ikempisantzimi, paanake pashine kempisantzinkari, eerorika apite, iri pinkarateri pinkaminairi. Iro pimonkaraantyaarori ikantaitziri:

Intzimerika aponi iyakoventaari, ontzimatyera intzime mava atziri, terika, apite ñaakotakerine okaratzi ikenakaashitakari, aritatsira irovasankitaayeeteri.

¹⁷ Eerorika ikempisantziri irika, pinkamanteri japatotapiintaita maaroni. Eerorika ikempisantashita, poshiyakaanteri kaari pisheninkata, tema ikempitakotakari kovakotziriri kireeki isheninka. ¹⁸ Tema inkarate pishineyetairi eeroka jaka, irijatzi ishineyeetziri janta inkiteki. Iriima inkarate kaari pishineyetai eeroka jaka, iriitake kaari ishineyeetziri janta inkiteki. Omapero. ¹⁹ Pinkeme nonkante eejatzi: Aririka pinkarate apite, aririka oshiyavakaiya pinkinkishiretane, impoña pinkovakotakeri Ashitairi Inkitesatzi, ari irimatakemiro. ²⁰ Tsikarika japatoyeta apite atziri, eerorika mava, ipairyaana ikempisantaana, ari nosaikitari naaka nokempiyari.”

²¹ Ari ipokapaake Pedro, josampitapaakeri Jesús, ikantziri: “Pinkathari, aririka ontzime irantzimotenari nosheninka, ¿tsikama onkarate nompeyakoteri? ¿Arima onkarate 7?”

²² Ipoña jakanake Jesús, ikantanakeri: “Tera aritzi pimpiyatantya. Tema te intaani pimpeyakoteri onkarate 7, osheki onkarate papiipiitero.”*

Ikantakota apite atziri ireevetatsiri

* 18:22 Ikantakoyeetziri jaka “osheki onkarate papiipiitero,” aririka apiitapiintakero ampeyakotante onkarate 7, apiitairo 7, impoña apiitairo 7, irojatziri aretantakyaari onkarate 70.

²³ “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, iroovaitake jantziri pinkathari ikovakoyetziri iromperatane impinatairi jireevetziri. ²⁴ Ikanta ikovakoyetziri ireeveyetatsiri, ari ipokapaake aparoni ireeveperotatsiri osheki kireeki.”[†] ²⁵ Tekatsi iraye impinatairiri. Ari ikantanake pinkathari: ‘Paanakeri irika shirampari, iina, itomipayeeni, eejatzi okaratzi tzmimotziriri, pimpimanteri. Ari onkantya naantaiyaari kireeki ikaratzi jireevetanari.’ ²⁶ Ikanta ikemavakera irika omperataari, jotypeerovashitanakari pinkathari, ikantanakeri: ‘Eero pipimantana, poyaakotavakena kapicheeni, aritake nompinataimi.’ ²⁷ Ikanta irika pinkathari jineshinonkatanakari iromperatane, ikantzi: ‘Aritake, te preevetaana.’ Ipeyakotairi okaratzi jireevetziri. ²⁸ Ikanta jiyaatai omperataari, jotonkyotaka irirori avotsiki ireevetziriri kapicheeni, ikaratzi 100 denario. Joirikakentsitavakeri, ikantzi: ‘Pimpinatana iroñaaka preevetanari.’ ²⁹ Ari jotypeerovashivetanakari, ikantzi: ‘Poyaavakena kapicheeni aritake nompinataimi.’ ³⁰ Te inkove, jaanakeri, jominkyakaantakeri, ikantzi: ‘Aririka pimpinataina preevetana, ari nomishitovakaantaimi.’ ³¹ Iro kantacha jiñaakeri ikarataiyini, te onimotanakeri, jatake ikamantakeri pinkathari. ³² Ikanta pinkathari ikaimakaantakeri, ikantzi: ‘Kaariperoshire pinatzi eeroka. Nopeyakotaimiro eeroka preevetanari pikampitakenara.’ ³³ Ari pinkempitantemi eeroka, pinkamintaan-tayete. ³⁴ Antaro ikisanaka pinkathari, jominkyakaantakeri, ikantzi: ‘Aririka pimpinataina eeroka, ari nomishitovakaantaimi.’ ³⁵ Iroora irantairi eejatzi apaata Ashitanari Inkitesatzi, eerorika pineshinonkayetaari pisheninka.”

19

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: te apantyaaro pookero piina

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

¹ Ikanta ithonkanakero Jesús jiyotaantzi Galilea-ki, jatake ikenanakero intatsikero Jordán-ki irojatzji Judea-ki. ² Ipiyotzimentaitavaari. Jovashinchaapai osheki mantsiyari janta.

³ Ari ipokashitakeriri Fariseo-payeeni, ikovi inkompitakaiyaarimi Jesús, josampitapaakeri ikantzi: “¿Shinetaantsitatsima aparoni atziri inkove irookashivaityaaro iina?” ⁴ Ari jakanakeri irirori, ikantanakeri: “¿Tema piñaanatakotero ovakera jovetsikantaitakari atziri. Tema jovetsikaitakeri shirampari ipoña eejatzi tsinane?” ⁵ Ikantaitakeranki:

Ari irookaventairi shirampari ashitariri, iraye iina,

Aparoni inkantanaiya ivathaki jaavakaanara.

⁶ Irootakera eero okantanta intsiparyeeyaaro shirampari itsipataakaakeriri Pava, tema aparoni jinanaatzi, eero okantzi irookavakaiya. ⁷ Ipoña josampitziri ikantzi: “¿Opaitama josankinatantari pairani Moisés, ikantake:

Aririka irookavakaiya, ontzimatyete impayeeteri tsika osankinatakota irookavakaantyaari?”

⁸ Ikantzi Jesús: “Okantakaantziro te pinkempisantante, irootake ishinetantamirori Moisés. Iro kantamaitacha te ari onkantya pairani ovakera opoñaantanakari maaroni.

⁹ Pinkeme nonkate naaka: Ikaratzi ookashivaitarori iinantari impoña iragai pashine, imayempitake. Irooma omayempitakerika iinantairi, kantatzi irookaiteero. Itzimirika ayirori tsinane ookaaro, imayempitake irirori.”

¹⁰ Ipoña ikantaiyini iriyotaane: “Aririka okanta, eerotya jaayeetzimi iinantairi.” ¹¹ Ari jakanakeri Jesús, ikantzi: “Iriirika Pava kovakayemirone, aritake pinkemathatakero. ¹² Tzimatsi kantachari eero okantanta irayete iina atziri. Tema tzmatsi atziri ari ikantzita itzimapaake eero okantzi iraye iina. Tzimatsi pashine jaathokitaitziri, eero okantzi iraye iina. Tzimatsi eejatzi kovatsiri isaikashivaitya, tema ikyaryoovantatziiri irika pinkathariventantatsiri inkiteki. Kovatsiri irimatero nokantakeri, irantero.”

Iatsonkaventziri Jesús eentsipayeeni

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³ Ipoña jamaitapaakeneri Jesús eentsipayeeni, ikantaitapaakeri: “Nokovi pamanakoteneri neentsite, potzimikapatzitoteri pintasonkaventereri.” Ari ikantzi iriyotaane Jesús: “Eero poñaashirenkiri Avinkatharite.” ¹⁴ Ipoña ikantzi Jesús: “Eero pikantziri, nokovi iramayeenenari eentsipayeeni. Tema inkarate kempitaiyaarine irikapayeeni eentsi, iri-itakera ñagairone tsika impinkathariventantai Inkitesatzi.” ¹⁵ Ikanta Jesús ipampipatzitoyetakeri eentsipayeeni, jatanai.

Ashaarantachari evankari

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.15-17)

[†] 18:24 Ikaratzi 10 mil talento. Ari onkantavetya irantavaite osheki osarentsi, eero ipinakoventa.

¹⁶ Ikanta aparoni evankari ipokashitakeri Jesús, josampitapaakeri, ikantziri: “Kameethari iyotaantaneri. ¿Opaitama nantairi noñaantaiyaarori kantaitaachane añaantarensi?” ¹⁷ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “¿Opaitama pikantantanari ‘kameethari?’ Tekatsira aparoni kameethatatsine, apaniro ikantakaaro Pava ikameethatzi. Pinkoverika piñagairo añaantarensi, pimonkarayetairo Ikantakaantaitane.” ¹⁸ Ikantzi irirori: “¿Otzimika?” Ikantzi Jesús:

Eero povantzi.

Eero pimayempitzi.

Eero pikoshitzi.

Eero pithaiyakotanta.

¹⁹ Piñaapinkathateri ashiyetamiri.

Petakotaiyaari pisheninka pinkempitakaanteri petakotapiinta eeroa.

²⁰ Ari ikantzi evankari: “Nomatakeri maaroni irokapayeeni, irojatziri netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeni. ¿Opaitama kovityaachari iroñaaka?” ²¹ Ikantzi Jesús: “Pikovirika pinkameethashirete, piyaate pipankoki, pimpimantero maaroni tzimimotzimiri, pimpayeteri ashinonkainkari, tema inkiteki piñeero panintaayetaiya. Aririka pimatakeri pimpokanake, poyaatena.” ²² Ikanta ikemake evankari, ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

²³ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Iniroitera ompomerentsitzimotyaari ashaarantachari impinkathariventairi Inkitesatzi. Omapero.” ²⁴ Eekero ikantatzi: “Oshekira ompomerentsitya inkyaanayaarimi piratsi camello imoroki kithapi. Iro ovatsipero ompomerentsitya inkye ashaarantachari tsika impinkathariventantai Pava.” ²⁵ Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane, ipampoyaavakaanaka, ikantaiyini: “¿Impaityaakama avisakoshiretaatsine?” ²⁶ Ari jamenayetanakeri Jesús, ikantzi: “Eeroty jimatziro apaniro atziri, iriima Pava tekatsi pomerentsitzimotyaarine.” ²⁷ Ipoña jakanake Pedro, ikantanake: “Jirikayetakena nokaratziri nokovi noyaatemi, nookayetanakero maaroni tzimimotanari. ¿Opaitama impinayetainari apaata?” ²⁸ Jakanake Jesús, ikantzi: “Aririka ovakeratai apaata kipatsi, ari impinkathariventantai Itomi Atziri, inkempitaiyaari ikantaranki aparoni pinkathari isaikantaro ovaneenkatachari isaikamento. Ari pinkempitaiyaari eejatzi eerokapayeeni pimpinkathariventayetairi maaroni charinentayetyaarine Israel-ni, ikaratzira 12 jinashiyeta. Omapero.” ²⁹ Tema ikaratziri oyaatakenari, jookaventayetanakero ipanko, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, iipatsite. Aritake iriñaayetairo ontzimimoyetairi osheki, tema iriitake pairyaayetanari. Irijatzi ñaayetairone kantaitaachaneri añaantarensi. ³⁰ Tema tzimayetatsi etayetarori iroñaaka, iriira ñeerone irimpoyetati. Tzimayetatsi eejatzi impoyetatsiri iroñaaka, iriira ñaayeterone iretayetaiyaaro.”

20

Antavaitatsiri chochokimashiki

¹ “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, iriivaitake ikantaranki aparoni atziri tzimatsiri ichochokimashite. Jiyaatake okitaiyaamanai iramene antavaitatsine ivankire-mashiki. ² Ikanta jiñaake kovatsiri irantavaite, ikantakeri: ‘Aririka petanakyaro pantavaite iroñaaka irojatziri sheeteeni, nompinatemi aparoni denario.’ Ikantaiyini antavairentzi: ‘Kameethatake.’ Jotyaantaitakeri pankirentsimashiki. ³ Ikanta ijenokityaapaake ooryaatsiri eejatzi ipiyanaa ashtarori ivankiremashi nampitsiki. Jiñaapai pashine ikatziyeeyaani tekatsi irantavaire.* ⁴ Ikantapaakeri: ‘Aririka piyaate pantavaite novankiremashiki, ari nompinaperotakemi.’ Ari jiyaatayakeni irantavaite. ⁵ Ari ikempitaakeri itampatzikatapaake ooryaatsiri, eejatzi itainkanake ooryaa.† ⁶ Ari ikempitaakerori eejatzi osheetyaanake, jiñaapai atziri isaikaiyini, tekatsi irantavaire, josampitapaakeri: ‘¿Tekatsima pantavaire pisaikashivaitantari kitaiteriki?’‡ ⁷ Ari jakaiyanakeni, ikantzi: ‘Aña tekatsi antavaitakanane.’ Ikantzi irirori: ‘Piyaate eejatzi eeroa pantavaite novankiremashiki, ari nompinaperotakemi.’ ⁸ Okanta otsirenitanake, ashtarori ivankiremashi, ikantakeri kempoyiniriri iireekite: ‘Pinkaimeri maaroni antavairentzi pimpinateri. Iriira petavakya pimpinateri impoitapaintsiri jantavaitake, irojatziri pimatantakyaariri etakarori kapichekitaite jantavaitake.’ ⁹ Ikanta ipokake impoitapaintsiri jantavaitzi, kapiche jantavaitake, iro kantacha ipinaitakeri aparoni denario. ¹⁰ Ipoña ipokaiyakeni etakarori jantavaitake kapichekitaite, jiñaajaantzi iri impinaperoite. Aña te, aparonimacheeni denario ipinaitakeri eejatzi. ¹¹ Ikanta jaavetakari ipinaitakeriri,

* **20:3** Iri ikantaitziri pairani ooryaatsiri 3. † **20:5** Ikantaitziri pairani ooryaatsiri 6, eejatzi ikantaitziri ooryaatsiri 9. ‡ **20:6** Ikantaitziri pairani ooryaa 11.

ikisanakeri ashitarori irantavaire, ¹² ikantanakeri: ‘Irikapayeeni impoitapaintsiri jantavaizti, te irantavaiperote, iro kantacha jimonkaraakana ikaratzi pipinatakenari, aña naaka kemaantsiperotakariri ooryaatsiri.’ ¹³ Ari ikantzi ashitarori ivankiremashi: ‘Asheninká, nopinatakemi kameetha, ¿tema nokantzitakami kapichekitaite nompinatemi aparoni denario?’ ¹⁴ Jirika piireekite nompinatemiri, piyaatai pipankoki. Naaka nintashitacha nompinateri aparoni denario impoitapaintsiri jantavaizti, ¹⁵ ¿Eeroma okantzi nompinateri irika nonintashitari naaka? ¿Pikisaneentakotatyaaanaroma nokaminthaantzi?’ ¹⁶ Tema tzmayetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeerone irimpoyetati. Tzmayetatsi eejatzi impoiyetatsi iroñaaka, iri ñeerone iretayetaiyaaro.”

Japiitairo Jesús iñaaventziro irovamaiteri
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Ikanta itonkaanake Jesús iriyaatero Jerusalén-ki, jaanakeri 12 iriyotaane ike-nakaanairi avotsiki, ari ikantakeri: ¹⁸ “Aatatiira Jerusalén-ki. Ari irakaantaaiteriri Itomi Atziri, irayeri ijevare omperatasantisaari, intsipatakyaari iyotzinkariite, iri iyakoven-terine irovaiteri. ¹⁹ Irootake iraanantakyaariri atziri kaari asheninkata. Ari impasavait-tereri. Impoña impaikakotaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi.”

Ikoviri Jacobo ipoña Juan
(Mr. 10.35-45)

²⁰ Okanta iina Zebedeo opokashitakeri Jesús, otsipatakari otomipayeeni: Jacobo ipoña Juan. Otyeerovashitapaakari, okantapaakeri: “Nokovi pinkamintayena.” ²¹ Ipoña Jesús josampitanakero, ikantziro: “¿Opaita pikovakotanari?” Okantzi iroori: “Tema irootaintsi pimpinkatharentsita, nokovi intsipatyaami notomi impinkathariventante, isaikimotemi aparoni pakojanoriki, irima pashine isaiki pampateki.” ²² Ipoña ikantanake Jesús: “Tetya piyotero opaita pikovakotanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima poshiyakyaana nonkame naaka?” Ari ikantayini: “Aritake nomatakero.”[§] ²³ Ipoña ikantanake Jesús: “Omapero, irootaintsi pimatero onkarate nonkemaantsityaari. Irooma pintsipatyaana ampinkathariventante pisaiki aparoni nakojanoriki, pashine nampateki, tera naaka kanterone tsika intzime nontsipatyaari, intaani jiyotzi Ashitanari tsikarika itzimi ikashiyakaayetakeri.”^{**} ²⁴ Ikanta ikemaiyavakera pashine iriyotaane, ikisaitanakeri Juan eejatzi Jacobo. ²⁵ Ipoña japatotakeri Jesús maaroni iriyotaane, ikantziri: “Piyotayini eeroka tsika ikanta ivinkatharite kaari asheninkata, osheki jomperatanta. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetatsiri iñaapinkathayeetzi irirori. ²⁶ Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri poshiyakotya ikantara otzikataari. ²⁷ Iroorika pinkove pijevatakaante, iri poshiyakotya ikantara omperataari. ²⁸ Tera iro impokantyaari Itomi Atziri iromperatantya, aña iro ipokantakeri iroshiyakotyaari otzikataari, inkamimentante, iri pinakoventantatsine, irovatsinaryaakoventairi maaroni.”

Jamenakaitziri apite mavityaakiri
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Ikanta javisaiyanake Jericó-ki, osheki atziri oyaatanakeriri. ³⁰ Ari isaikake avotsinampiki apite mavityaakiri. Kemake irirori, ikantaitzi: “Ari inkenapaake Jesús jaka avotsiki.” Irootake ikaimantanakari, ikantzi: “¡Pinkathari, icharine David-ni, pineshinonkatiyaana naaka!” ³¹ Osheki ikisathaveetanakari. Te irimairete, eekero ikaimanakitzi shintsiini: “¡Pinkathari, icharine David-ni, pineshinonkatyaana naaka!” ³² Ari jaatzinkapaakari Jesús, ikaimakeri, ikantziri: “¡Ipaita pikoviri nantzimotemiri?” ³³ Ikantayini irirori: “Pinkathari, nokovi namenavaita naaka kameetha.” ³⁴ Iniroite jineshinonkashiretanakari Jesús irika irima mavityaakiri, ipampitakeneri irooki. Arira jame-navaitanairi kameetha, joyaatanakeri eejatzi Jesús irirori.

21

Areetaa Jesús Jerusalén-ki
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Ari okarikitzimatapaake irareetantyaari Jerusalén-ki. Areetaiyakani Betfagé-ki omon-tenampitari otzishi Olivos. Ari jolyaantakeri Jesús apite iriyotaane, ² ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakari, ari piñeeri onthatakotya aparoni burro ontsipatakyaari iryaani. Pinthatoryaakotero, pamakenaro. ³ Tzimatirika osampitavakemine, pinkanteri eeroka:

§ 20:22 Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima poshiyakyaana nompinkaate naaka?”
** 20:23 Iro ikantakotzi Jesús: “Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana nompinkaate naaka.”

‘Ikovatziiro pinkathari. Aritake iroiipiyeemiri.’” ⁴ Ari omonkaratari josankinatakeri pairani kamantantneri, ikantake:

⁵ Pinkamantayetairi maaroni Jerusalén-satzi:

Kaakitataike Pivinkatharite ipokashitakemi,

Tsinampashire ikantaka, ikyaakotakari aparoni burro

Evonkiro onatzi burro, ovaiyane piratsi jaakaitziri tenari.

⁶ Ikanta jotyaantakeri apite iriyotaane, jimatakeri okaratzi ikantakeri Jesús. ⁷ Jamakero burro otsipatakari iryaanite. Jovankeetakeneri manthakintsi imitzikarakiki inkene inkyaaakoityaaro. Ipoña Jesús ikyaakotanakaro. ⁸ Ikanta atziripayeeni piyotainchari janta, jomaronkashiyetakeri imanthaki avotsiki tsika inkenanakera. Tzimatsi pashine chekayetaintsiri inchashi iromaronkashiteriri eejatzi. ⁹ Ikaratzi atziri eevataintsiri, ikaratzi eejatzi oyaatakeriri itaapiiki, ikaimaiyini, ikantzi:

¡Thame añaapinkathatairi icharine David-ni!

¡Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri!

¡Kaakitataike Avinkathariperotyaari!

¹⁰ Irojatzari jareetantapaakari Jesús nampitsiki Jerusalén. Ari josampitavakaanaka nampitarori, ikantaiyini: “¿Niinka irika?” ¹¹ Tzimatsi atziri kantanaintsiri: “Iriitake Jesús kamantantneri inatzi, iri poñaachari Nazaret-ki saikatsiri janta Galilea-ki.”

Jomishitoviri Jesús pimantayetsiri tasorentsipankoki

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Ikanta Jesús, kyaapaake osaikira tasorentsipanko. Jomishitovapaakari pimantayetsiri eejatzi ikaratzi amanantayetsiri. Jotatsinkayetapaakero jovantayeetariri kireeki, ari ikempitaakero eejatzi tsika jovayeetziri shiro. ¹³ Ikantapaakari: “Okantzi osankinarentsi, iñaavaitziri Pava, ikantzi:

Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiintaitenari.

Iro kantacha eerokaite pamatavitantapiintake jaka pipimantayetzira, pikempitakaanakero koshintzipanko.”

¹⁴ Ipoña Jesús, ipokashitapaakari janta tasorentsipankoki osheki mavityaakiri, kisorokiri, jovashinchaayetairi maaroni. ¹⁵ Tema osheki okameethatake jantakeri Jesús. Ikanta iñaakeri evankariite jantakeri, ikaimaiyanake, ikantzi:

¡Thame añaapinkathatairi icharine David-ni!

Iro kantamaitacha ijevarepayeeni omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ikisaiyanakani, tema te onimoteri. ¹⁶ Ari josampiitanakeri Jesús, ikantaitziri: “¿Pikemakerima ikantaiyirini evankariite?” Ari ikantzi Jesús: “Nokemakeri. ¿Tema piñaanatero eeroka osankinarentsi? kantatsiri:

Iri evankariite eejatzi eentsipayeeni thotayetzirori itene,

Pikantakaakari iriñaapinkathayetaimi.”

¹⁷ Ipoña Jesús, piyanaka ikenanairo Betania-ki. Ari jimaapairi.

Jiyakataitziro kaari kithotatsi pankirentsi

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Okanta okitaitamanai eejatzi ipiyaaro Jesús nampitsiki. Ari itashaapaake niyanki avotsi. ¹⁹ Jiñaapaake avotsinampiki okatziya pankirentsi, jiyaatashitanakero, iñaapaatzi te ontzime okithoki, iyoshiita oshi. Ikantanakero: “Ari pashi povero eero otzimai pikithoki.” Okanta pankirentsi, kamashitanake.* ²⁰ Ikanta iñaakerora iriyotaanepayeeni, ipampoyaaaminthatanakero, josampitaiyanakeri: “¿Tsika okantaka okamashitanakanakari pankirentsi?” ²¹ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Omapero nonkantemi, kyaaryoorika paventaiyaana, eerorika pikisoshirevaitzi, ari pimatakeri eeroka, ari anaanakero okanta piñaakero pankirentsi. Kantatsi pinkantemi: ‘Oshirinke otzishi, ompiinke inkaareki.’ Kantatsi omatya. ²² Tema onkarate pinkovakoyetairiri Pava, aririka paventaaperotanakyaari, aritake impakemiro.”

Ishintsinka Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³ Ikanta ipiyaara Jesús tasorentsipankoki, jiyotaantapai eejatzi. Ari ipokashitapaakeriri ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari antarikonapayeeni, josampitapaakari: “¿Niinkama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?” ²⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Eejatzi naaka tzimatsi nosampitemiri. Aririka pakakenaro, aritake nonkantakemi ipaita otyaantakenari. ²⁵ Tema joviinkaantantake Juan-ni, ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Atzirima?” Ipoña ikantavakaiyanaka: “Aririka ankantakeri Pava otyaantakeri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitama kaari pikempisantantari?’” ²⁶ Aririka ankante: ‘Atziri otyaantakeri,’ ari

* 21:19 Kantakotachari jaka “pankirentsi,” iroora ipaitaitzitari higuera.

inkisanakai atziripayeeni.” Tema ikantaiyini atziri kamantantaneri inatzi Juan-ni. ²⁷ Ari jakaiyini, ikantzi: “Te niyotero.” Ari ikantanake eejatzi Jesús: “Ari nokempita naaka, eero nokamantzimiro ipaita otyaantakenari.”

Iñaaventaitziri apite itomintaitari

²⁸ Ipoña josampitantake Jesús, ikantzi: “¿Tsika okantzimotamika eerokaite iroka? Tzimatsi aparoni atziri tzimatsiri apite itomi. Okanta aparoni kitaite ikantakeri itomi: ‘Notomi, piyaate pantavaite pankirentsimashiki.’ ²⁹ Ari jakaiyanakeni, ikantanakeri: ‘Te nonkove.’ Iro kantacha osamaniityaake, opiyimoshiretaari itomi, jatake irantavaite. ³⁰ Ipoña jiyaatashitakeri pashine itomi, ikantakeri eejatzi. Ikantanake irirori: ‘Ari nomatakeri, Apá.’ Iro kantacha te iriyaate. ³¹ ¿Tsikama itzimika apite itomi antakerori ikovakeri ashitariri?” Ari jakaiyanakeni, ikantzi: “Iri antakerori pashine jomperatakeri.” Ipoña ikantzi Jesús: “Iriira etyaarone iranaakotemi impinkathariventairi Pava ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, eejatzi okaratzi mayempiroyetatsiri. Omaperora. ³² Tema ipokakeranki Juan oviinkaatantereni, ikamantavetakami tsika pikantya pinkameethashiretantaiyarimi, iro kantacha te pinkempisantavakeri. Iriima ikaratzi kovakoyetziriri kireeki isheninka, ipoña mayempiroyetatsiri, okempisantavakeri. Piñaayevetavakeri eerokaite, iro kantacha te povashaantero tsika pikantaiyani, onantyaari pinkempisantavakeri.”

Kaariperoshireri antavairyaantzi

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³ “Pinkeme pashine noshiyakaaventemiri. Tzimatsi aparoni atziri pankitzirori chokimashi, jotantakotakeri maaroni othapiki, jovetsikashitakeri iroveronta ovaaki apaata, jovetsikake eejatzi pankoshetantsi inkene iramenakoitero. Ipoña jamenake atziri amenerone ivankiremashi. Jatake irirori intaina. ³⁴ Okanta okithopaitetake chochoki, jotyaantake iromperatane iragaate. ³⁵ Ikanta antavairyaantzi amenirori pankirentsimashi, jiñaavakerira ipokaiyake omperataari, jaavakeri jomposavaitavake aparoni, jovakeri pashine, ishemyaantakeri mapi pashine. ³⁶ Ipoña jotyaantake pashine iromperatane, osheki ikaratyaiyakeni. Ari ikempitavakeri eejatzi irirori. ³⁷ Ovekaraantapaakarori, jotyaantakeri itomijanori irirori, ikantzi: ‘Ari iñaapinkathaitavakeri notomi naaka.’ ³⁸ Ikanta irikapayeeni antavairyaantzi, jiñaavakerira itomi, ikantavakaanaka: ‘Iri ashitaiyaarone apaata iroka pankirentsimashi. Thame averi, ayeroota aaka.’ ³⁹ Joirikavakeri, jaanakeri othapiki pankirentsimashi, jovakeri. ⁴⁰ Aririka impokanake ashitarori ivankiremashi, ¿tsikatya inkanterika irikapayeeni antavairentzi?” ⁴¹ Ari jakaiyanakeni, ikantzi: “Ontzimatyte irovamagaiteiri irikapayeeni kaariperori, iramenai pashine kameethari amenairone pankirentsimashi, tsika intzime otyaantapiinteneriri okithoki ivankire.”

⁴² Ipoña ikantzi Jesús: “Tema piñaanatero okantziri Osankinajanorentsi: Imanintavetakaro mapi ovetsikirori pankotsi, Iro kantamaitacha jovatziyeetairo mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamintsi.

Iriitakera Avinkatharite Pava ovairori onampinaki, Irootake apampoyaaminthatantakariri osheki.”

⁴³ “Iro nokantantari: Eero piñeero eeroka impinkathariventaimi Pava, iri impinkathariventai pashinesatzi atziri ikaratzi oshiyaarone pankirentsi okithokitzi ikempisantanaira. ⁴⁴ Jiroka okantakota mapi: Intzimerika paryaatsine osaiki iroori, ari iñaakero intankavaite. Iriima inkarate anavyeeri, ari iriñaakero oshemyeeri.”

⁴⁵ Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari Fariseo-payeeni jiyotavakero iri-itake joshiyakaaventakake Jesús. ⁴⁶ Ari ikovaiyavetanaka irakaantanakerimi, iro kantacha osheki itharovakaakari atziripayeeni. Tema ikantashiretaiyini atziri kamantantaneri inatzi Jesús.

22

Joshiyakaaventaitziri aavakaachari

¹ Ipoña japiitakero Jesús joshiyakaaventziro jiyotaantziri. Ikantzi: ² “Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, joshiyakotakarori aparoni pinkathari oimoshirenkiriri itomi jaavaka. ³ Jotyaantakeri iromperatane, inkamanteri inkarate pokatsine iroimoshirenkyia. Iro kantacha irikapayeeni, te impokaiyeni. ⁴ Ipoña jotyaantake pashine iromperatane, ikantavakeri: ‘Pinkanteri nokaimane impoke iroya, novamaakeri vathayetatsiri nopira, tema noimoshirenkatziri notomi iravakaiya.’ ⁵ Iro kantacha eekero jiyaatatzi ipiyathataiyani. Jatayetzi aparoni irovaneki, pashine ikenayetanake ipimantayetzi. ⁶ Tzimatsi pashine ovasankitaavakeriri omperataari, ipoña jovakeri. ⁷ Ikanta ikemake pinkathari, jotyaantake irovayirite, japerotakeri jovakeri ovatantsiri,

itaakero inampitsite. ⁸ Ipoña ikantairi pashine iromperatane: ‘Aritake ovetsikayetaka ovaritentsi oimoshirenkanyaaari, te arite impokemi nokaimakaantayevetakari. ⁹ Piyaate avotsiki ikenapiintayeetzi, pinkantayeteri inkarate piñeeri impokeeta oimoshirenkya.’ ¹⁰ Ikanta jiyaayetake omperataari, japatotakeri ikaratzi jiñaakeri: kameethari eejatzi kaariperori. Piyotaiyakani osheki oimoshirenkachane.

¹¹ Ari jiyaatanake pinkathari irameneri ikaratzi pokaintsiri. Jiñaatzi osatekainchari aparoni te inkithaatashitapaakyaari aavakaachari. ¹² Ikantapaakeri: ‘Asheninka, ¿tsika pikanta pikyaantakari jaka te pinkithaatzimentyaari notomi?’ Ari jimairitake, te irake. ¹³ Ipoña pinkathari inkantakeri iromperatane: ‘Poosovakoteri, poosokiiteri, pookeri ot-sirenikitake, ari iriraavaiyaari iratsikaikivaitya inkemaantsivaitya.’ ¹⁴ Tema oshekira inkaimaveetya, iro kantamaitacha kapiche inkarate iriyoshiiyeetairi.”

Iñaaventaitziri kireeki impinayeeteriri pinkathari
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Ipoña ipiyeeyanakani Fariseo-payeeni. Ikinkithavaitaiyakani, ikantavakaiyani: “¿Tsika ankenakairoka ankompitakaantyaariri Jesús?” ¹⁶ Ipoña jotyaantakeri iriyotaane irirori itspatakari irapatziyaneete Herodes, ikantapaakeri Jesús: “Iyotaantaneri, okaratzi piyotaantziri omapero onatzi. Arira onkanya iriyotakoyeetantyaariri kyaaryooperoini Pava. Tema tekatsi pintharovakaiya. ¹⁷ Pinkantena eeroka opaita pikinkishiretari: ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantane Pinkathari César?” ¹⁸ Iro kantacha Jesús, jiyotavakeri ikinkishiretari, ikantziri: “Kamataviri. ¿Ipaitema piñaantantanari? ¹⁹ Poñaakenari kireeki pipinatantapiintariri Pinkathari.” Ari jamaitapaakeneri aparoni kireeki ipaitaitziri “denario.” ²⁰ Ipoña josampitziri: “¿Niinkama ashitarori ivairo jaka? ¿Niinkama irika oshiyakaantainchari?” ²¹ Ikantaiyini: “Irashi César.” Ari ikantzi Jesús: “Tema iri César ashitari, pantantyaanari okaratzi ikovakayimiri, pimpinateri. Iriima maaroni okaratzi jashitari Pava, pantantyaanari ikovakayimiri irirori.” ²² Ikanta ikemaiyavake ikantake Jesús, ipampoyaminthananakeri, jovashaantanakeri. Jataiyeeni.

Josampitakoventaitziri irañaagai kamayetatsiri
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Ipoña ipokaiyakani Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantapiintatsiri: “Eero jañagai kamayetatsiri.” Josampitapaakeri Jesús, ²⁴ ikantapaakeri: “Iyotaantaneri, josankinaitake pairani Moisés, okantzi: ‘Aririka inkame aparoni atziri, eerorika jovaiyantakaanakero iina, oshinetaantsitzi iragairo irirentzi, irovaiyantakagairo. Iro kantacha ontzimatyekempitakaanteri iriirikami ashitakyaarine irirentzi kamaintsiri.’ ²⁵ Thame ankantavake: Tzimatsi 7 irentziavakaachari. Etarori itzimi iraaake iina, tekera irovaiyantakairo iina, ikamake jagairo pashine irirentzi. ²⁶ Ari ikempitakari eejatzi apitetanaintsiri irirentzi. Ipoñaapaaka pashine mavatanaintsiri. Ari ikempitakari maaroni ikaratzira 7. ²⁷ Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane. ²⁸ Aririkami irañaayetaimi apaata kamayetatsiri, ¿itzimika oimentaperotaiyaari tsinaneka? Tema maaroni ikaratkera 7 jiinantavetakaro.”

²⁹ Ipoña jakanake Jesús, ikantziri: “Pikenakaashitakaro eeroka, te piyotakotero Osankinajanorentsi, te piyotakotairo eejatzi ishintsinka Pava. ³⁰ Tema aririka irañaayetai apaata kamayetatsiri, eero itzimayetai aavakaayetachaneri. Iroshiyapaiyaari imaninkarite Pava Inkitesatzi. ³¹ ¿Tema piñaanatakotero tsika onkanya aririka irañaayetai kamayetatsiri? Tema ikantake Pava, iñaavaitsi:

³² Naakatake Pava iñaapinkathatziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

Ari ayotaiyini añaayetasi irirori, tema te onkante aparoni kaminkari iñaapinkathateri Pava, intaani jimatziro añaayetatsiri.” ³³ Ikanta ikemaitakerira Jesús ikantayetakeri, ipampoyaminthaitananakeri, ikantayeetzi: “Omapero okameethatzi jiyotaantziri.”

Iñaaventaitziri ikovakaaperotantziri Pava
(Mr. 12.28-34; Lc. 10.25-28)

³⁴ Ipoña japatotaiyakani Fariseo, tema ikemake kameetha jakakeri Saduceo josampitakeriri. ³⁵ Ikanta aparoni, irijatzi iyotakoperovetarori Ikantakaantaitane, ipokashitakeri Jesús irosampiteri, tema ikovi inkompitakaiyaarimi, ikantapaakeri: ³⁶ “Iyotaantaneri, ¿tsikatya otzimika Ikantakaantaitane anayirori pashine?” ³⁷ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Pivinkatharite inatzi Pava, ontzimatyeketakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, pampithashire povairi eejatzi. ³⁸ Irootakera etarori Ikantakaantaitane ikovaperotakaantaitziri. ³⁹ Ari oshiyaro apitetanaintsiri: Ontzimatyeketakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaan-tairi pikaminthairo eeroka pivatha. ⁴⁰ Aririka pimonkaraakero iroka apitetanaintsiri, pimatakerora maaroni josankinayetakeri Moisés-ni, eejatzi maaroni josankinayetakeri kamantantaneri.”

¿Ipaítama charinentariri Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Ipoña jimatanakero irirori Jesús, josampitakeri Fariseo-payeeni itsipatarí japa-toiyani. ⁴² Ikantziri: “¿Ipaítama pikinkishiretakotariri eeroka Cristo? ¿Ipaítama chari-nentariri?” Ikantayini Fariseo: “Icharine David-ni inatzi.” ⁴³ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Ipaítama iñaavaitakaantariri pairani David-ni Tasorentsinkantsi, okanta joshiyakaan-takariri Ivinkatharite? Tema ikantakeranki:

⁴⁴ Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi novinkatharite:

Pisaikapai Nakojanoriki ampinkathariventante,

Irojatzí paapa novasankitaantaiyaariri kisaneentakemiri,

Ari paatzikantaiyaariri piitzi.

⁴⁵ Aña imatzitaitakaro David-ni ikantziri: ‘Novinkatharite jinatzí.’ ¿Tsikama inkene in-charinentyaari?” ⁴⁶ Ari imairetaiyanake te irake. Tharovashire ikantaiyakani, tekatsira kovanaatsine irosampitanairi.

23

Iñaaventaitziri iyotzinkariite ipoña Fariseo-payeeni

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Ipoña ikinkithataakero Jesús ikaratzí apatotzimentakariri, eejatzí iriyotaanepay-eeeni, ikantzi: ² “Pameneri iyotzinkariite ipoña Fariseo, iro jaakoventa jovaakakoyetzi-ro okaratzí josankinayetakeri pairani Moisés-ni. ³ Okameethatzi pinkempisanteri onkarate inkantayetemiri, iro kantamaitacha te onkameethate poshiyakotyaaari okaratzí jantayetziri, tema te jimonkarayetziro irirori. ⁴ Omaperó opomerentsita okaratzí ikovakayimiri pimayetairimi. Te iñaamaitaro impomerentsitzimetyaaro irirori irimayetero. ⁵ Jantashiyetaro ikoviri irirori onkantya iñaantaityaariri. Osheki ineverato meshinantsi-monki tsika joteyetziro Osankinajanorentsi jontarekakotziro ishempaki, eejatzí ita-makoki. Osheki eejatzí jovaneenkaponkitzizyetziro iithaare irishirikake manthakintsi. ⁶ Iro ikovapiintake irosatekateri niyanki aririka irovaiyaani isheninka. Ari ikempitari eejatzí aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita. ⁷ Ikovi ñaapinkatha irovethatapiin-taiyaari aririka iriñeeteri. Ikovi eejatzí inkantayeeteri: ‘¡Iyotaantani!’ ⁸ Te okameethatzi pimatero eeroka, eero pikovashita inkantaitemi: ‘¡Iyotaantani!’ Tema maaroni eerokaite kempivaitaka pirentzítavakaayeeya. Aparoni ikanta iyotaantatsiri, iriitake Cristo, tekatsi pashine. ⁹ Jaka kipsatsiki, te onkameethate pinkantashivaityaari pisheninka: ‘¡Ashitanari!’ Tema aparoni ikanta Ashitamiri Inkitesatzi. ¹⁰ Te onkameethate eejatzí inkantayeetemi: ‘¡Novinkatharite!’ Tema aparoni ikanta pivinkatharite, iriitake Cristo. ¹¹ Inkarate kovat-siri iririiperote, iroshiyakotyaaari ikantaranki otzikataari. ¹² Tsikarika itzimi kovashiv-aitachane iriñaapinkathayeeterimi, aritake iriñaakero itsinampashiretakaitari. Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri, iriitake ñeerone iriñaapinkathayeetairi.

¹³ ¡Kantamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki potzikakeri ikaratzí kovatsiri impinkathariventairi Pava. Tema eero piñeero eeroka impinkathariventaimi, teya pinkove impinkathariventairi pashine. ¹⁴ ¡Kantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Pampotakaro kamaimet-zinkaro pashitaro opanko, iro posamaninkantarori pamanapiintaveta eero iyotantaitami. Iro kantamaitacha antaro irovasankitaayeetaimi. ¹⁵ ¡Kantamacheetzimi eerokaite iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinake! Osheki pipomerentsiventakari atziirite kaari asheninkata iroshiyakotai aaka a-judio-tzi, piyotaakeri inkamatavirite irirori. Iro inkempitakotantyaamiri eeroka iratsipetaiyaaro sarinkaveni.

¹⁶ ¡Kantamacheetzimi eerokaite, oshiyariri mavityaakiri jakathatavakaiyani! Tema aririka impairyetero tasorentsipanko, ikantayeetzi: ‘Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.’ Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: ‘Eerorika jimonkaratziro, tekatsi ompaitya.’ Irooma aririka impairyetero oro saikatsiri tasorentsip-pankoki, pikantapiintake: ‘Ontzimatyé irantaitero ikantaitakeri.’ ¹⁷ ¡Masontzishirerí, mavityaakishirerí! ¿Ipaítama kovaperotachari, iriima oro? Kaari, tema iro irooperotatsi tasorentsipanko otasorentsitakairi oro. ¹⁸ Ari okantari eejatzí aririka impairyetero pomepirinimentotsiki, ikantayeetzi: ‘Irovasankitaina Pava eerorika nomonkaratziro nokantziri.’ Iro kantacha pikantapiintaiyake eerokaite: ‘Eerorika jimonkaratziro, tekatsi ompaitya.’ Irooma aririka impairyetero piratsi itaayeetziri pomepirinimentotsiki, pikan-tapiintake: ‘Ontzimatyé irantaitero ikantaitakeri.’ ¹⁹ ¡Masontzishirerí, mavityaakishirerí, ¿Ipaítama kovaperotachari, iriima piratsi? Kaari, tema iro irooperotatsi pomepirini-mentotsi otasorentsitakairi itaayeetziri. ²⁰ Ikaratzí paityirori pomepirinimentotsi, arira okaratzí ipairyaaakero maaroni ikaratzí itaayeetziri janta. ²¹ Eejatzí joshiyari ikaratzí

paairyirori tasorentsipanko, arira okaratz i paairyaaero ikaratz tzimantarori. ²² Ikaratz paairyirori inkite, ipaairyaaero maaroni janta tsika isaikinta Pava, ikempitakaantakaro iriimi Pava impaairyaae.

²³ ¡kamtamacheetzimi iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Pinashitapiintaniri pashitakaariri Pava, pipayetapiintziri inchashaaniki. Temaita pantayetero kovaperotachari ikovakayimiri: Pinkameethashireyete, pineshinonkashiretante, paventaashiretaiyaari. Irootake kovaperotachari pantayetairo, eero povashaantamaitaro panteneri pashinera.* ²⁴ ¡Mavityaakiri, akathatavakaachari! Pikempitakari aparoni pankiventariri shikiryaaaniki eero jirakotantari, iro kantamaitacha jirakotakeri antari piratsi.†

²⁵ ¡kamtamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Pikempitakotakaro iraaementotsi eejatz ovamentotsi, okiteveta kameetha jakakiroki, irooma inthomointa kipatsi okantaka. Ari pikantayetakari eeroka kantatsi iriñeetemi kameethashire pinatzi, aña koshintzi pinake, pikovapiintakero apaniro panintaavaitya.

²⁶ ¡Mavityaakiri Fariseo! Pinkempitakaantya poshetapiintziro inthomointa piraamento eejatz povamento, onantyaari onkitetai jakakiroki eejatz.

²⁷ ¡kamtamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinatzi! Poshiyakaro okitamaroveta jovantaitariri kaminkari, ovaneenka okantaka jakakiroki. Iro kantacha inthomointa, ari isaikake itonkiporoki kaminkari, shityeenkatakake. ²⁸ Ari pikempitayetakari eeroka, iñaayevetakami atziri pantakero kameethari, iro kantamaitacha inthomointa kamatavishireri pinake, kaariperoshiretakemi.

²⁹ ¡kamtamacheetzimi eeroka iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviri pinake! Opaitama povetsikapiriniyetantarori tsika ikitayeetakeri kamantantaneri, ipoña povaneenkayetakero inkene inkinkishiretakoyeetapiintaiteri, inkantaite: ‘Kameethashire jinake irika.’ ³⁰ Ipoña pikantaiyini eejatz: ‘Arimi nontzimityaami naaka eerotya novamaayetzirim, eero noshiyakotari nocharineni ikaratz ovamaakeriri kamantantaneri.’ ³¹ Eerokatakake kamantakotacha apaniro, iri poshiyakoyeta eeroka picharineni ikaratz ovamaayetakariri pairani kamantantaneri.

³² ¡intsityaa pimonkaratero eeroka kaariperori okaratz jetakaanakari pairani picharineete! ³³ ¡Tema poshiyakari pisheninkatyaarimi maranke! Kaariperoshire pikantaka. †Tsikama pinkantaiyaaka pishiyapithatantaiyaarori pashinonkagaiya sarinkaveniki? ³⁴ Irootake notyaantantyaamiriri kamantantaneri, iyotaneri, impoña iyotzinkari. Iriitake povamaakaante aparopayeeni, pimpaikakotakaanteri. Iriima pashine, pimpasatakaanavaiteri tsika japatotapiintaita, ansheki povasankitayeteri maaroni nampitsiki. ³⁵ Iro piñaantyaarori eeroka irovasankitaaventaitemiri ikaratz kamayetaintsiri pairani, jetanakaro kameethashireri Abel irojatz Zacarias itomini Berequías. Iriitake jovamaayeetake pairani iriyaateromi pomepirinimentotsiki ipoñaanakaro tasorentsipankoki. ³⁶ Omapero nokantzimi ari irovasankitaaventaitemiriri irikapayeeni nosheninka.”

Jiraaentakotaro Jesús Jerusalén
(Lc. 13.34-35)

³⁷ “¡Jerusalén-satz! Osheki povake Kamantantaneri. Pishemyaayetakari ikaratz jotyaantaveetakamiri. Tema nokovavetapiintaka nonkempityaarimi tsimeri isamoronkiitziri iriryaaanite, ari nonkanterimi naaka maaroni ikaratz notomintaari. Iro kantacha te pinkovaiyeni. ³⁸ Jaka tsika pisaikapiintaiyavetaka eero iñeetai impaitya nampitaiyaarone. ³⁹ Tema eero okantaitatya piñaapiintaina jaka, irojatz apaata pinkantantaiyaari: Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkatharentsi apaitziri otyaantakeriri.”

24

Iñaaventziro Jesús imporokaitero tasorentsipanko
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Ipoña ishitovanake Jesús ipoñaanakaro tasorentsipankoki, irootake iriyaatai. Ari ikantziri iriyotaaneete: “Pamenero tsika okanta jovetsikayeetziro tasorentsipanko.” ² Jakanakeri irirori, ikantanakeri: “Maaroni piñaakeri, eerora piñeero apaata tsika okanta mapi opeviryaayeta iroñaaka, iro iraperoitero imporokayeetero. Omaperora nokantzimi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24)

³ Ikanta itonkaanake otzishiki Olivos, ari isaikapaake. Ari josampitziri iriyotaaneete, ikantziri: “Intsityaa pinkantanea, †tsikapaitema omonkaratya pikantakeri? Aririka

* **23:23** Iro ikantaitzi jaka inchashaaniki: menta, eneldo, comino. † **23:24** Kantakotachari jaka “antari piratsi,” iriira ipaitatzitari “camello.”

pimpiyimatai, aripaitema onthonkimantaiyaari, ¿tsika onkantya niyotantyaari?”⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Ontzimaty paamaventya jamatavitaizimikari.⁵ Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakena, inkante: ‘Cristo nonatzi naaka.’⁶ Tema ari pinkemakoyetakero ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashiretzi-imikari. Ontzimaty avisayete irokapayeeni, tema tekeraatara omonkaratya onthonkantaiyaari maaroni.⁷ Irantaminthavakaayetya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri. Iriñeete mantsiyarentsi, tashetsi, onkayetya kipatsi tsikarikapayeeni.⁸ Irootakera etanakyaarone inkemaantsitayeetyaaro irokapayeeni.

⁹ Impoña irakaantayetanakemi eeroka, irimaimaneyeetemi irojatzi irova-maantayeetyaamiri. Osheki inkisaneentayetanakemi atziri okantakaantziro pipairyana paventaanara.¹⁰ Ari iriñeetake atsiptashitarori ikempisantavetaka, iriñeete kisaneentavakaachane, iriñeete eejatzi aakaantavakaachane.¹¹ Osheki pokapaintsine iroshiyavetapaakyaarimi kamantantaneri, iramatavitapaakeri inkarate kempisantavakerine.¹² Irantayepoitero kaariperori, eero ikaminthaavakaanaa atziri.¹³ Iriima tsika itzimi kyaaryootaintsine, iriitakera avisakoshireyetaatsine.¹⁴ Aririka othotyakya inkemayeetairo maaroni kipatsiki Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziori ipinkathariventantai Pava, aripaiteera omonkarataiya onthonkantaiyaari maaroni.

¹⁵ Iro kantacha ari piñaakeri ipaitayeetziri ‘Pinkaari Aperotantaneri,’ iñaaventakeri pairani kamantantaneri Daniel, isaikapaake tsika otasorentsitzi. (Maaroni ñaanayeterone iroka, okovaperotatya inkemathatairo.)¹⁶ Inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judeaki, ontzimaty irishiyayetai tonkaari otzishiki.¹⁷ Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishiyanaake, eerora pikyaapanaatz paapanaate tsikarika ompaitya.¹⁸ Povaneikirika pisaiki, pishiyanaake tsika pikantara, eero paapanaatziro piithaare.¹⁹ Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzimayetatsine eentsite eeniro ithoyetzi!²⁰ Pamaneri Pava, onkantyaama aririka pishiyayetake, eero pomonthaantaro kyaararonsi, eero pishiyanta eejatzi kitaiteriki jimakoryaantaitari.²¹ Tema antaro iriñeetero irashinonkaitya apaata. Pairani ovakera jovetsikayetakero kipatsi, irojatzi iroñaaka, te iriñeetero oshiyaarone iroka ashinonkaantsi. Eerora apiita iriñeetairo oshiyaarone.²² Eeromi ishintsitaitzi iroimairentaiteero iroka ashinonkaantsi, tekatsimi avisakotaatsine. Ikamintha intzimayete jiyoshiitayeetairi, aventaayetaariri Pava, irootakera joimairentaitakarori thaankiini iroka ashinonkaantsi.²³ Aririka pinkeme inkantaitemi: ‘Jirika Cristo.’ Pashine kantatsine: ‘Jirinta Cristo,’ eerora pikempisantziri.²⁴ Tema impokayeta-paake oshiyakotyaarine Cristo, oshiyakotyaarine kamantantaneri. Ari intasonkaventantashiyetapaakya, inkovavetya iramatavitemi, ikaratzi jiyoshiitayetakeri Pava.²⁵ Aritakera nokamantziyetakamiro.²⁶ Impoña inkantaitakemi: ‘Areetaka janta tsika te inampitaro.’ Eeromaita piyaatashitziri. Inkantaite eejatzi: ‘Ari isaiki inthomointa pankotsiki.’ Eeromaita pikempisantziri.²⁷ Tema aririka impiye Itomi Atziri, iroshiyapaiyaaro okantaranki ookatharonsi. Etanakyaaro omporekanake ishitovapiintzi ooryaatsiri, irojatzi tsika ikyaaapiintzi.²⁸ Tsikarika isaiki aparonsi shitzivari, ari ipiyoventariri amempori.”*

Impiyantaiyaari Itomi Atziri

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-36; 17.25-36; 12.41-48)

²⁹ “Aririka onkaratapaake apaata jashinonkaita antaro, ari intsivakake ooryaa, eero joorenta kashiri eejatzi. Impoña inthopiryaayetake inkiteki impokiro, maaroni ikaratzi oorentayetachari inkiteki inthonkya imporokayete eejatzi.³⁰ Aripaite inkoñaatapai Itomi Atziri inkiteki. Antaro intharovayetanake atziri jaka kipatsiki. Tema iriñeetavairo irova-neenkaroo eejatzi ishintsinka, inkenantapaiyaaro menkori.³¹ Intyootapaake shintsiiini maninkariite, irapatotapairi ikaratzi jiyoshiitayeetakeri nampitarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatzi tsika ochentetapaa.

³² Okempitaranki aririka piñaapiintziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi irootaatsi osarentsitzimatai.[†]³³ Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakero nokantayetakemiri, okarikitzimataana.³⁴ Omaperora nonkante, eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzi iriñaantayeetakyaarori nokamantayetakemiri.³⁵ Eerora okantaitatyaani piñeero inkite eejatzi kipatsi irooma okaratzi noñaaneyetakari omaperoitaatyeeni iroori.

³⁶ Iro kantacha tekatsira iyotatsine tsikapaite, iri ovatsipero inkiteveri maninkariite, te jiyotzi. Tema aparoro ikantakero Ashitanari jiyotziro irirori.³⁷ Arira oshiyaaro pairani isaikantavetari Noé, ari onkantaiyaari eejatzi aririka impiye Itomi Atziri.³⁸ Tema pairani

* 24:28 Ikempitara añaapiintziri amempori jevotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okempitari eejatzi aririka añaayetakero okaratzi iñaaventayetakeri jaka Jesús, ayotzi irootaintsi impiyimatai. † 24:32 Ikantakoitziri jaka “pankirentsi” higuera onatzi.

teker aareeta onkaro, onimovaitziri atziri, jovavaitaiyani, jiravaitaiyini, pashine aayetat-siri iina. Irojatzji jotetantanakari Noé pitotsiki. ³⁹ Tekatsi inkinkishiretakote, irojatzji omapokantakariri onkaro, ari japerotakari maaroni. Arira onkempitagaiyaari aririka impiye Itomi Atziri. ⁴⁰ Tema isaiki apite antavaitatsiri irovaneki, aparoni iraaheetanai inkiteki. Iriima pashine irookaitanairi. ⁴¹ Osaiki apite tsinane ontononkavaite, aparoni iraaheetanai inkiteki. Irooma pashine tsinane, irookaitanairo. ⁴² Paamaventaiaeri eeroka, tema te piyote tsikapaite impiye Pivinkatharite. ⁴³ Pinkinkishiretakoteri aparoni atziri, aririkami iriyote impokatye koshintzi tsireni, arimi iraaamaventakyaami, eero ikoshitaarantaitzirimi ipankoki. ⁴⁴ Ari onkantyaari, ontzimatyte paamaventayetaia eejatzji eeroka. Tema tekatsi iyotatsine tsikapaite impiye Itomi Atziri.

⁴⁵ Poshiyakotyaaari aparoni otzikataari kameethashireri, kinkishiretachari kameetha. Jookanakeri ipankoki omperatariri, ikantanakeri: 'Pamenenari ikaratzi saikatsiri pankot-siki.' ⁴⁶ Kimoshirera inkantaiya irika omperataari, aririka impiye omperatariri, tema iriñaapairi jimonkarataakero ikantanakeriri. ⁴⁷ Aritake irishinetaakeneri iraa-maakoventyaaniri maaroni okaratzi jashitari. ⁴⁸ Iriima aparoni kaariperoshireri omperataari, ikantzi: 'Eero ipiyita omperatanari.' ⁴⁹ Impoña irovasankitaavaitakeri pashine omperataari. Jatake inkempiyayetyaari shinkiryaaantzi. ⁵⁰ Onimovaitziri irika omperataari, iromapokashitaiyaari irareetaia omperatariri. ⁵¹ Irimaperoteri irovasankitaa-pairi, irookapaakeri janta tsika ikashiyakaitakari kamataviriri. Ari iriraavaityaari, irat-sikaikivaita inkemaantsitaiya."

25

Iñaaventaitziri 10 evankaro

¹ "Aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, oshiyatyaaro 10 evankaro jatatsiri tsireni omonthaiyaari aavakaachane. Aayetanake ootamentopayeeni. ² Tzimatsi okaratzi 5 evankaro kyoshiretaintsiri, tzimatsi eejatzji okaratzi 5 evankaro kaari kyoshiretatsine. ³ Irokapayeeni 5 evankaro kaari kyoshiretatsine aavetanakari ootamento, iro kantacha kapiche aanake iyaaki. ⁴ Irooma pashine kyoshiretaintsiri, aayetanake iroori ootamento, aanake eejatzji osheki iyaaki. ⁵ Tera impokitatyeeya thaankiini aavakaachane, ayimatapaakero ovochoki, magaiyanakeni. ⁶ Okanta niyankiite tsireni, okematzi ikaimaitzi, ikantaitzi: '¡Kaakitake aavakaachaneri, pomonthaavakyaari!' ⁷ Kakitaiyanakeni evankaro, ojaikiyetanairi iyaaki ootamentopayeeni. ⁸ Evankaropayeeni kaari kyoshiretatsine, okantavetanakaro kyoshiretaintsiri: 'Pimpena iyaaki pootamento, irootaintsi intsi-vake nootamento naaka.' ⁹ Ari okantanake: 'Eero nopimi, ari inkovityimotakyaana naaka, piyaate pamanantapainte.' ¹⁰ Iyaaminthaitapaintzi amanantzi, areetapaaka aavakaachaneri. Irokapayeeni okaratzi aamaventainchari, omonthaavakari, jaanakero janta tsika iroimoshirenkaiteri. Jashitaitanakero ashitakorontsi. ¹¹ Okanta opiyaveta-paaka jatatsiri amanantzi, okaikaimavetapaaka, okantapaake: '¡Pashitaryeenaro naaka!' ¹² Okematzi jakaitanakero, ikantaitziri: 'Tetya niyotemi. Omapero.' ¹³ Ontzimatyeeera paamaventayetaia eeroka. Tema te piyote tsikapaite impiye Itomi Atziri."

Jiñaaventaitziri kireeki (Lc. 19.11-27)

¹⁴ "Tema aririka impinkathariventantai Inkitesatzi, joshiyakotatyaari aparoni atziri kovatsiri iriyaate intaina, irapatotakeri iromperatane, ipanakeri iraaamaventyaaniri okaratzi jashitari. ¹⁵ Ipoña ipakeri aparopayeeni iromperatane iireekite. Iriima pampithashiretachari kameetha, impanakeri ikaratzi 5 kireeki, pashine amataachari jiyotzi impanakeri ikaratzi apite, iriima pashine ovekaraantapaakarori impanakeri aparoni. Ipoña, jatake intaina. ¹⁶ Ikanta irika ipayeetakeri 5 kireeki, jantavaitakaakeri, joshekyaa-keri jagai ikaratzi eejatzji 5. ¹⁷ Ari ikempitakari ipayeetakeri apite, joshekyaaakeri irirori, jagai ikaratzi eejatzji apite. ¹⁸ Iriima pashine ipayeetakeri aparoni, jaanakeri iireekite, ikitatakeri kipatsiki. ¹⁹ Okanta osamanitake piyaa ashitariri kireeki, ikaimakaantapairi iromperatane iriyote opaita jantantakari iireekite. ²⁰ Ari ipokapaake ipayeetakeri 5 kireeki, jofaakapairi pashine 5 kireeki joshekyaaakeri, ikantapaake: Pinkathari, 5 kireeki pipakena pairani, jirika pashine 5 noshekyagairi. ²¹ Ikantzi Pinkathari: 'Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaaakena, ari pinkempoyagai pashine osheki. Pimpoke, pintsipatyaaana panintagaiya.' ²² Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri apite kireeki, ikantapaake: 'Pinkathari, apite kireeki pipakena, jirika pashine apite noshekyagairi.' ²³ Ari ikantzi Pinkathari: 'Arivé nomperatane, kameethashireri pinake. Kapiche kireeki pikempoyaaakena, ari pinkempoyagai osheki pashine. Pimpoke, pintsipatyaaana panintagaiya.' ²⁴ Ipoña jareetapaaka ipayeetakeri aparoni kireeki, ikantapaake: 'Pinkathari, niyotzi naaka mashiryaaantzi pini, pampoyetanta pantavaitakaantziri

piireekite, ari okanta poshekyaanteriri.’²⁵ Iro notharovantakari, naakeri piireekite, nokitatakari kipatsiki. Jirika iroñaaka namaimiri.²⁶ Ari jakanakeri ikantziri: ‘Kaariperoshire pinatzi osheki piperaneta. Piyovetaka ari nonkisakemi eerorika poshekyaanari kireeki,²⁷ piñaavetaka eero pimatziro eeroka, pamenemi impaitya antavaitakaimirine, ari iroshekineentakemi iroñaaka, iri pimpavainarimi nopiyaara.’²⁸ Ipoña ikantayee-takeri ikaratzi saikaintsiri: ‘Paapithateri kireeki, pipairi pashine oshekyaaikeriri 10 kireeki.’²⁹ Tema tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotairi osheki. Iriroma kaari otzimimotzi, eekero iriyaatatye iriñeero eero otzimimoperotairi.³⁰ Paanakeri irika kaariperoshireri, pookeri tsika otsirenikitzi. Ari iriraavaityaari, iratsikaikivaitya inke-maantsivaitaia.”

Iñaaventaitziro iyakoventaantsi

³¹ “Aririka impiye Itomi Atziri ñaapinkatha irovayeetairi. Intsipataiyaari maaroni maninkariite, inkempitaiyaari ikantaranki aparoni pinkathari isaikantaro ovaneenkata-achari isaikamento.³² Irapatotairi maaroni atziri tsikarika irisaikai irirori. Iri-nashiyetaiyaari iromisaikayetairi. Iroshiyakotyaari aparoni atziri nashitariri ipira te inkovakairi inkonovayetya.³³ Iromisaikairi ikovaperotziri irakojanoriki, iriima iman-intayetziri irampateki iromisaikairi.*³⁴ Impoña iriñaavaitake Pinkathari, iriñaanateri jinashitakari irakojanoriki, inkanteri: ‘Pimpoke maaroni, osheki intharomentakagaiyaami Ashitanari, pinampitaiyaaro tsika ipinkathariventantzi irirori, tema ari jovetsikanon-takemiri pairani ovakera jovetsikantakarori kipatsi.³⁵ Tema piñaanaranki aavetana notashe, iro kantacha pipakena novarite. Piñaana ayimatana nomire, pipakena ni-rakeri. Piñaakena nareeta pinampiki, pineshinonkatakana pipankoki.³⁶ Piñaana nosaraakovaitzi, pipakena nokithaatari. Piñaana nomantsiyatake, pampitakotakana namataakotantaari. Jominkyaaakaantaitakana, pipokashitakana piñaana.’³⁷ Impoña inkantaiyeni kameethashireri: ‘Pinkathari. ¿Tsikapaite noñiimi pitasheneentzi, nopan-tamiri povarite? ¿Tsika noñiimi pimireneentzi, nopantamiri pimire? ³⁸ ¿Tsikapaite noñiimi, naakameethatantamiri nopankoki? ¿Tsika noñiimi pisaraakovaitzi, nopantamiri piithaare? ³⁹ ¿Tsikapaite noñiimi pimantsiyatzi, jashitakoitzimi, niyaatashitakemi noñiimi?’⁴⁰ Ari jakanake Pinkathari, ikantzi: ‘Tema pikaminthaakeriranki ikaratzi aventaayeta-nari noshiyakaantaari iyeki, aña naakatakera pikaminthaake. Omapero.’⁴¹ Ipoña ipithokashitanakari jinashitakari irampateki, ikantziri: ‘Kaariperori, piyaate eeroka pinkemaantsitaiyaari paampari kaari tsivakanetaatsine, ikashiyakaitakariri kamaari intsipataiyaari maaroni imaninkarite irirori.⁴² Aña piñaavetakana notasheneentzi, te pimpena noyaari. Ayimatakena nomire, te pimpena nomiretyaari.⁴³ Piñaavetana na-reeta pinampiki, te pineshinonkatana pipankoki. Piñaavetana nosaraakovaitzi, te pim-pena nonkithaatyaaari. Piñaavetana nomantsiyatzi, jominkyakaantaitakana, te pinki-vantana.’⁴⁴ Impoña jakanake kaariperoshireri, ikantzi: ‘Novinkatharite, ¿tsikapaite noñaavetami pitasheneentzi, pimireneentzi, pikivantana, pisaraakovaitzi, pimantsiyatzi, jominkyeeetakemi, temaita nonkamintaaayetemi?’⁴⁵ Ari ikantzi Pinkathari: ‘Tera pinshinonkayetantaiya, onkantavetakya iryaani irinayeete, naakatakera pantzimotake. Omapero.’⁴⁶ Irootake iratsipetantayeetyaarori kantaitaachaneri ashinonkaantsi. Iriima inkarate kameethashireyetantsine, inkantaitaateero irañaaayetai.”

26

Ikamantavakaita irakaanteri Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ikanta ithonkanakero Jesús okaratzi iñaaventayetakeri, ikantanakeri iriyotaane: ²“Piyotaiyini eeroka kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintaitziro Anankoryaantsi. Arira irakaantaiteri Itomi Atziri impaikakoiteri.”

³ Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ipoña antarikonaita, japatotaiyakani ipankoki Caifás ijevajanorera omperatasorentsitaari. ⁴ Ari ikaman-tavakaiyakani, ikantayetake: “Thame amataviteri Jesús ayeri ovakaanteri. ⁵ Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoventarikari atziripayeeni.”

Isaitantaitari Jesús kasankaari

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetachari. ⁷ Ari aree-tapaaka tsinane amakotake kasankaari, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi

* 25:33 Iri ikantakoitzi jaka oisha, iriitake piratsi ikovaperoitakeri jomisaikaitakeri akotsijanoriki. Iriima cabra, iri piratsi imanintayeetakeri jomisaikaitakeri ampatentsiki.

paitachari “alabastro,” osheki ovinaro. Osaitantapaakari iitoonaki Jesús isaikakera jovaiyani. ⁸ Ikisaiyanaka iriyotaane jiñaakero, ikantaiyanake: “¿Opaitama apaavaitantaroni?” ⁹ Aririkami ompimantya, iragaiterni osheki kireeki impayeterimi ashinonkainkari.” ¹⁰ Jiyotakotakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikisantarori iroka tsinane? Kameetha okanta noñaakero naaka antakeri. ¹¹ Arira inkantaitatyeeyaani ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaaari, irooma naaka eero piñiuro onkantaityaani pintsipatyana. ¹² Tema eevatatzi osaitantanaro kasankaari omotaitaro apaata aririka inkitaaitakena. ¹³ Aririka inkamantantayeetairo Kameethari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo iroka tsinane, ari onkantya iroshiretantaityaarori antakeri. Omapero.”

Ikinkishirya Judas irakaanteri Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Ikanta Judas Iscariote karavetariri 12 iriyotaane Jesús, jiyaatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari. ¹⁵ Ikantapaakeri: “¿Ipaitama pimpenari aririka namakemiri?” Ari joñaakaitanakeri ikaratzi 30 ipeviryaaka kireeki. ¹⁶ Aripaitera jamemenatanakero Judas tsikapaite irakaanteri.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Areetapaaka etarori kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, pokaiyapaakeni iriyotaane Jesús, josampitziri: “¿Tsika onkotsitakaanteka oyaari kitaiteriki Anankoryaantsi?” ¹⁸ Ari ikantanakeri: “Piyaate nampitsiki. Ari pomonthaiyaari aparoni shirampari, pinkanteri: ‘Ikantzi iyotaanari: “Monkaratapaaka, nokovi niyaate pipankoki noimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi, nontsipatyaari niyotaanepayeeni.”’” ¹⁹ Ari jimatakeri iriyotaane okaratzi ikantakeriri Jesús. Jonkotsitakaantake iroyaari kitaiteriki Anankoryaantsiki.

²⁰ Aritake sheetyaanake jareetapaaka Jesús, saikapaake irovaiyaani itsipataapaakari iriyotaane ikaratziyakeni 12. ²¹ Ikanta jovaiyani, ikanthane Jesús: “Pinkeme nonkante, pikarataiyini eeroka jaka, tzimatsira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.” ²² Ovashire ikantaiyanakani. Aparonipayeeni josampitanakeri: “¿Naakama pinkathari?” ²³ Ipoña jakanakeri, ikantzi: “Tsikarika itzimi ayootakenari, iriitakera pithokashityaanane. ²⁴ Kyaaryoora impyakotya irika Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyeetakeriri pairani. ¡Ikantamacheetzi pithokashityaarine! Eeromi itzimaajatzi irirori.” ²⁵ Ari iñaavaitanake Judas pithokashityaarine, ikantzi: “¿Naakama iyotaanari?” Ikantzi Jesús: “Irootake pikantakeri.”

²⁶ Eenirora jovaiyani jaakero Jesús tanta, ipaasonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Jiroka, poyaaro, novatha onatzi.” ²⁷ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, ikantziri: “Piraiyeni maaroni, ²⁸ tema niraane onatzi iroka, irootake ooñaarontaperoterone antzimotavakaiyaari, iro shitovaatatsine onkantya irariperoyeentaityaariri kaariperoshireri. ²⁹ Pinkeme nonkante, eerora niritaaro iroka irojatzii apaata aririka impinkathariventantai Ashitanari, ari apiitairori eejatzi.”

Iñaaventakero Jesús irookaventante Pedro

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Ikanta ithonkanakero jamampaakotari Pava, jataiyanake tonkaariki otzishi Olivos. ³¹ Ipoña Jesús ikantziri iriyotaane: “Irootaintsi pookaventaiyena iroñaaka tsireni. Tema josankinaitake pairani kantatsiri:

Noveri aamaakoventariri oisha, ari inthonkya iroivaraayetanakya ipira.

³² Iro kantacha aririka nañagai, Galilea-kira noyaapaimi.” ³³ Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Araitama irookaventakemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.” ³⁴ Ikantzi Jesús: “Pinkeme nonkantemi, iroñaaka tsireni tekeri iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’ Omaperora.” ³⁵ Ari ikantzi Pedro: “Eero nookaventzimi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari ikantziyakeni eejatzi maaroni iriyotaane.

Jamani Jesús Getsemaní-ki

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ikanta Jesús itsipatakari iriyotaane, areetaiyakani Getsemaní-ki, ikantapaakeri: “Ari pisaikavake jaka, niyaaneentavake naaka janta, namane.” ³⁷ Intaani jaanakeri Pedro itsipataanakeri apiteranki itomi Zebedeo. Ari jiraashiretakotapaakari iniroite Jesús. ³⁸ Ikantziri: “Ovamaimatatyana novashirenka. Ari pisaikaiyavakeni eeroka jaka, thame anakempite.” ³⁹ Ovaaneentanaka kapicheeni irirori. Otyeerovapaaka, amanapaake. Ikantzi: “Ashitanari, pishinetanarika eeroka, pintsiparyakoventena onkarate nonkamaantsityaari. Iro kantacha eero pimatanaro okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate okaratzi pikovakaakenari.” ⁴⁰ Ipoña ipiyashitapaakari iriyotaane, iñaapaatziri imagaiyini.

Ikantapaakeri Pedro: “¿Tema pinkisashityaaro pivochoki pintsipatyana anakempite? 41 Pinkakite, pamane, otzimikari pikenakaashitane. Tema te pinkisashivainetya eeroka, osheki inaveta kameethatatsiri pikovavetari panterimi.” 42 Eejatzi ipiyanaa Jesús, amana-pai, ikantzi: “Ashitanari, eerorika pitsiparyaakoventana onkarate nonkemaantsityaari, pimateroma opaita pikovakaakenari eeroka.” 43 Ikanta ipiyapaa, eejatzi jiñaapairi jimagaiyini, tema iniroite okantaka ivochoki. 44 Ipiyapithatanaari, mavatake ipiyaka jamani. Irojatz japiitapai ikantayetakeri inkaaranki. 45 Ipoña ipiyashitapaakari iriyotaane, ikantapaakeri: “¿Irojatzima pimagaiyini? Monkaratapaakara irakaantaitantyaariri Itomi Atziri, iragaitanakeri janta kaariperoshireriki atziri. 46 Pintzinaye, thame aatai. Okarik-itzimatapaake pithokashityaane.”

Jagaitakeri Jesús

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Iñaavaiminthaizti Jesús, areetapaaka Judas ikaravetapiintari. Osheki itsipatapaakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaantane inatzi ijevajanore omperatasorentsitaari, ipoña irashi antarikonaita. 48 Tema Judas pithokashitaneri, ikantzi-takari inkaaranki iramane: “Tsikarika intzime nonintaaporotapaake, iriitake, poirikeri.” 49 Ikanta jareetapaakara Judas, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaaanari.” Inintaaporotapaakeri jovethatapaakari. 50 Ipoña josampitantzi Jesús, ikantzi: “Asheninká, ¿Ipaaitama pipokashitziri?” Ari joirikaitapaakeri Jesús, iraaantaitanakaariri janta iramenakoiteri. 51 Ikanta aparoni tsipatakariri okarikiini Jesús, inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari. 52 Ari ikantanake Jesús: “Povairo piyotsirote, ipiyeetamikari. Tema ikaratzi ovesantatsiri, jovesaitziri irirori. 53 Tema piyotzi kantatsimi namaneri Ashitanari, aritakemi iromityaantakena osheki maninkariite kisakovevantaanari.* 54 Iro kantamaitacha ari onkantyaari omonkaraantyaari okaratzi josankinatakoyeetakenari pairani.” 55 Ipoña Jesús ipithokashitanakari ikaratzi pokashitakeriri, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitananari povathaamento, pipasamento? ¿Tema nokantaitatya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki, kaarima paantana? 56 Ari onkantyaari, irootake omonkaratantyaari okaratzi josankinayetakeri pairani kamantantneri.” Aripaite ishiyayetanaka iriyotaane, jookaventaitanakeri Jesús apaniro.

Japatoventaitari Jesús

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Ikanta jagaitanakerira Jesús ipankoki Caifás, ijevajanore omperatasorentsitaari, ari japatotaiyakani maaroni iyotzinkariite itsipatakari antarikonapayeeni. 58 Noshikacha ineetsiini Pedro joyaatakovevantaakeri Jesús, irojatz jareetantapaakari ipankoki ijevajanore omperatasorentsitaari. Iro inkyaanapaakyaarimi pankotsiki itsipayetapaakari kempoyaaventaneri, ikovi Pedro inkemakoventeri tsika inkantaiteri Jesús. 59 Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakari ikaratzi apatotainchari, jamenavetaiyaka impaitya thaiyakotyaaarini Jesús onantyaari irovakaanteri. 60 Te iriñaamaitya, okantavetaka ipokayevetaka osheki kovatsiri inthaiyakotyaaarimi. Ipoña ikatziyanaka apite thaiyakotanakariri, 61 ikantanake: “Nokemiri naaka chapinki iñaavaitzi ikantzi: ‘Ari nomporokakero tasorentsipanko, iro avisavetakya mava kitaita, nonthonkairo novetsikairo.’” 62 Ari ikatziyanaka ijevajanore omperatasorentsitaari, ikantanakeri Jesús: “¿Opaitama kaari pakanta? ¿Tema pinkemeri okaratzi ikantakotakemiri?” 63 Irojatz jimairetake, te irake. Ari ishintsithatanakeri, ikantziri: “Pimpairyeeeri Kañaaneri Pava, onkantya niyoperotantyaari kyaaryoorika onkarate pinkantenari. ¿Eerokama Cristo Itomi Pava?” 64 Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri. Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaaari irakojanoriki Pava impinkatharitari. Impoña piñeeri impiye inkenapai menkoriki.” 65 Ikanta ikemavakera jevajanori, isaperyaanakero iithaare ikisanakara, ikantanake: “Ñakero, ipairyaaashitakeri Pava. Tekatsira pashine ankoveri inkantakoiteri. Pikemaiyakeni eeroka okaratzi ithainkakeri Pava. 66 ¿Ipaaitama pikantaiyirini eeroka?” Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini: “¿Tzimake ikenakaashitane! ¿Ontzimatyee inkame!” 67 Ipoña ichoontaporovaitaitanakeri. Tzimatsi pashine kaposaporovaitanakeriri. Tzimatsi eejatzi pasaporovaitanakeriri. 68 Josampitzimaitaitari ikantaitziri: “Cristo, ¿tema kamantantneri pinatzi, intsityaa pinkantena ipaita pasavaitzimiri?”

Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

* 26:53 Iro ikantaitzi jaka “osheki maninkariite,” 12 legion ikaratzi.

⁶⁹ Ari isaikake Pedro jakakiroki, iro oñaantapaakariri otzikataaro, okantapaakeri: “¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Galilea-satzi?” ⁷⁰ Iro kantacha osheki ñaakeriri Pedro jotekanakero, ikantanake: “Tetya, te niyoteri ipaita pikantanari.” ⁷¹ Ari ishitovaneentanake Pedro jakakiroki. Ari oñaapairi pashine otzikataaro, okantapaakeri itsipayetakari: “Irijatzi irika itsipataranki Jesús Nazaret-satzi.” ⁷² Ari japiitanakero Pedro jotekanakero, ikantanake: “Apaniro jiyotzi Pava, te niyoteri naaka irika shirampari pikantanari.” ⁷³ Tekera osamanite, japiitakeri ikaratzi itsipatakari ikantziri: “Eerokatake itsipatapiintari Jesús, tema Galilea-satzi pini, iriivaitake ikantziro jiñaavaitzi.” ⁷⁴ Ikantanakeri: “Tevé, te niyoteri irika shirampari pikantanari. Jiyotzi Pava nothaiyarika, irovasankitainaa.” Aripaite iñaanake tyooopi. ⁷⁵ Ari ikinkishiretanairo Pedro ikantakerinanki Jesús: “Tekera iriñeeta tyooopi, mavasatzi poteke, pinkante: ‘Te noñeeri Jesús.’” Shitovanake Pedro, iniroite jiraavaitanaka.

27

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹ Okanta okitaityaamanai, apatotaiyamanaka jevariite itsipayetakari antarikonapayeeni, ikamantavakaiyakani iroveri Jesús. ² Ipoña joosotaitanakeri Jesús, jagaitanakeri isaikira Poncio Pilato, jevariperori inatzi irika.

Ikamantakeri Judas

³ Ikanta Judas aakaantaneri, jiyotanake irovamaakaantashityaari Jesús. Iniroite ikinkishiretanaka, jatake irojiyepieneri 30 kireeki ijevere omperatasorentsitaari, ipoña antarikonaite, ⁴ ikantapairi: “Jirika piireekite. Te onkameethate okaratzi nantakeri. Tekatsi irante Jesús naakaantashitakeri.” Ikantaiyanakeni irirori: “Intaanityaami, piyotziro eeroka.” ⁵ Ari japishoonkanakeri kireeki janta tasorentsipankoki, ishiyaperotanakitya ipiyanaaka, irojatzi ishirikanapaakari. ⁶ Ikanta ijevere omperatasorentsitaari, jagairi kireeki, ikantaiyini: “Te oshinetaantsite ankempoyagairi kireeki, tema iriitake apinatak-eriri irovakaantaitantyaariri.” ⁷ Ari josampitavakaiyani: “¿Tsika ankanterika aaka irika kireeki?” Ipoña ikantaiyini: “Thame amanantantyaaro pitzitharipatha kipatsi, tsika inkitayeeteri aririka inkamayete kaari asheninkata.” ⁸ Irojatzi iroñaaka ipaitayeetzi iroka kipatsi: “Iraantsipatha.” ⁹ Ari okanta omonkarantantakeri josankinatakari pairani kamantaneri Jeremías, ikantake:

Jagaitakeri 30 ipevirya kireeki,

Okaratzi ikovaiyakeri icharinepayeeni Israel impinateri,

¹⁰ Iri jamanantayeetantakarori pitzitharipatha,

Irootake ikovakaakenari Pinkathari namanantero.

Pilato josampitzi Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Aritake areetaka Jesús isaiki jevariperori, josampitavakeri, ikantziri: “¿Eerokama ivinkatharite Judío-payeeni?” Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri.” ¹² Ikanta ijevere omperatasorentsitaari itsipayetakari antarikonaite, osheki ikantakovetapaakariri Jesús. Te jakimaita irirori. ¹³ Ipoña ikantzi Pilato: “¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoyeetzimiri?” ¹⁴ Eeniro jimairetake, te irake. Ipampoyaaminthatanakeri Pilato irika Jesús.

Jiyakoveentaitziri Jesús

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Tzimatsi jametapiintari jevariperori: Maaroni osarentsi aririka iromoshirenkaiyaani judío-payeeni, jomishitovakaantzi aparoni isheninka jaakaantaitziri tsikarika intzime inkovaiyakeri. ¹⁶ Tzimatsiya aparoni judío jaakaantaitziri ipaita Barrabás, ikemakoitane inatzi irika jantakerora koveenkatatsiri. ¹⁷ Ikanta japatotaiyakani atziriite, josampitantake Pilato, ikantzi: “¿Niinkama pikoviri nomishitovakaanteri? ¿Iriima Barrabás? ¿Iriima pikovi Jesús ikantaitziri Cristo?” ¹⁸ Jiyotake Pilato ikisaneentashiitari Jesús, irootake jaakaantaitantakariri. ¹⁹ Tema inkaaranki, okantakaantakeri iina, okantake: “Eero pimaimanevaitziri eeroka kameethashireri. Osheki jomishimpyaakaantakena tsireni omintharovashiryaaakena.” ²⁰ Iro kantacha ijevera omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonapayeeni, jotsimaakeri atziriite, inkantaiyeni: “Iro kameethatatsi iromishitovaiteri Barrabás, iriima Jesús irovaiteri.” ²¹ Ipoña japiitanakero jevariperori josampitantzi: “¿Niinkama pikoviri nomishitovakaantaitziri?” Ari ikantaiyini maaroni: “¡Iri Barrabás!” ²² Ari ikantzi Pilato: “¿Tsikama nonkanterika Jesús ipaitaitziri Cristo?” Jakaiyini atziri: “¡Pimpaikakotakaanteri!”

23 Ari ikantzi jevariperori: “¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?” Eekero ishintsitazi ikaimaiyini atzirite, ikantzi: “¡Pimpaikotakaanteri!”

24 Ari jiyotanake Pilato jamenaashivaitaka josampitanti, tema osheki ikatsimashireyetake atziripayeeni. Ikaimakaanake jiña, ifeetakeri maaroni ikivaakotanaka, ikantanake: “Tera naaka kovatsine novakaaneri irika kameethashireri. Pikovaiyakerika, eeroka iyotaiyeroneri.” 25 Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Nokovaiyini, naakatake irookantaitya ompaityaarika avisaintsiri eejatzi novaiyanepayeeni.” 26 Ipoña jomishitovakaanaitakeri Barrabás. Iriima Jesús ipasatakaantaitanakeri, jiyakoveentakeri impaikakoiteri.

27 Ikanta ovayiriite, ikyaakaanakeri Jesús ipankoki Pilato ipaitaitziro “Pretorio.” Ari jatoventakariri maaroni ovayiri. 28 Isapokaitakeri Jesús, ikithaataitakeri kithaarentsi jonkeromaitatsiri oshiyarori ikithaayetapiintari pinkathariyetsiri. 29 Ipoña jamathaitaitakeri kitocheetapo iitoki, joirikakaitakeri irakoperoriki savorokaraki. Ipoña jotyeroavashitanakeri Jesús ithainkimavaitaitzi, ikantaiyini: “¡Paakameethatavakeri ivinkatharite judío-payeeni!”* 30 Osheki ichoontaporovaitakeri, jomposainavaitantari savorokaraki. 31 Ikanta jeshitakero ishirontzimentavaitakari. Isapokaineri ikithaatakeriri inkaaranki, ikithaataineri iithaare, jaanakeri impaikakoteri.

Ipaikakoitziri Jesús irojatzi ikamantakari

(Mr. 15.21-41; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)

32 Ikanta jiyataiyananeni, jomonthaitakari Simón poñaachari Cirene, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakotantaityaariri Jesús. 33 Irojatzi jareetantakari tonkaariki opaita Gólgota (akantziro aaka: Atzirritoni.) 34 Ari ipakoveetakari Jesús imire ikonovaitakero iyepitentsi, ikanta ithovetavakaro kapiche, temaita irirero.† 35 Ipoña ipaikakotaitakeri. Ikanta ovayiriite jaakero ikithaayetari Jesús, itsiparyaavakaayetakeri, ikempitakaanakero jiñaaretaita iro iriyotantyaari intzime ayerone. Ari omonkaratakari iñaaventakeri pairani kamantantani, ikantake: Iñaareventayeetakaro noithaare,

Ipavakaayetakaro.

36 Ari isaikaventaiyirini, jaamaakoventari. 37 Ipoña josankinaitake kantakaanakerori ipaikakoitantakariri, okantzi: IRIKA JESÚS, IRIITAKE IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI. Jontarekakoitakeneri jeñokiini ipatziitoki. 38 Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparani irakojanoriki, pashine irampateki. 39 Ithainkimayetakeri ikaratsi avisayetatsiri janta, jotekainata,‡ 40 ikantaitzi: “Aña eeroka porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatzi. Eerokami Itomi Pava ¿Opaitama kaari payiitanta ipaikakoitakemi? Povavisaakotaiya.” 41 Irojatzi ikantakeri eejatzi ijevere omperatasorentsitaari itsipayetakari iyotzinkariite, Fariseo-payeeni, ipoña antarikonaite, ikantaiyini: 42 “Jovavisaakotziri pashine, ¿kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori, iriromi ivinkatharite Israel-mirínkaite? ¿Arimi irovavisaakotakya ipaikakoitakeri, aritake ankempisantakerimi? 43 Javentaavetakari Pava, intsityaa afeeri omaperorika jetakotari ari irovavisaakotairi. Tema ikantapiintzi: ‘Naaka Itomi Pava.’” 44 Jimatzitakaro koshintzipayeeni itsipatakari ipaikakota, ithainkavaitakeri.

45 Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsirenitanake, irojatzi sheeteeni ithaperotanakara ooryaa. § 46 Ari ikaimanake Jesús shintsini, ikantanake: “¡Elí! ¡Elí! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaneki aaka: “¡Pavá! ¡Pavá! ¿Opaitama pookaventantakanari?”) 47 Ikanta ikaratsi saikaventakeriri, ikemavetavakari ikaimanake, ikantaiyini: “Pinkemeri, ikaimatziiri Elías.” 48 Ipoña ishiyapainta aparani, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi kepishaariki, jankoviitakeneri savoropankeki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatavakeromi. 49 Ikantaiyini pashine: “Añaavakeriita ari impokake Elías irovayitairi.” 50 Ipoña japiitanakero ikaimanai shintsini, peyakotanaka.

51 Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitziro, apikota okantanaka, opoñaanaka jenoki irojatzi osaaviki. Iniroite onikanaka tankayetanake mapi. 52 Ithonka iporokakoyetanake kaminkari, osheki kameethashireri kamayetaintsiri, añaayetanai. 53 Tema jañagairanki Jesús, ikaratsi

* 27:29 Tema irooyetake jameyetapiintari pinkathariite jamathaiyetaro poreryaayetatsiri, joirikayetapiintziro eejatzi irakoperoriki ashirokaraki. † 27:34 Irootakera joitaitziri atziri eero ikemaantsivaitanta aririka irovaskanitagaiteri.

‡ 27:39 Iro jametaiyarini judío-payeeni jotekainata aririka inthainkashiretante. Iro oshiyarori ametaiyarini aaka-payeeni, aririka ookoteri atziri anthainkashireteri: “¡Piñaakerol! ¡Pikemakerol!” § 27:45 Iro ikantayetziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsitenitanake irojatzi joveraanaka ooryaa 9.

añaayetanaatsiri ishitovanairo omoroki jiyaaayetai iriroriite nampitsiki tasorentsatsiri, joñaakayetantaa. ⁵⁴ Ikanta ijevare ovayiriite itsipayetakari pashine ikaratzi ikatziyaventakari Jesús, jiñaakero onikaro, jiñaakero okaratzi avisayetaintsiri, iniroite itharovanake, ikantanake: “¿Omaperovetyaama Itomintari Pava irika?”

⁵⁵ Tzimatsi eejatzi janta tsinanepayeeni amenakotakeriri, irootake poñeenchari Galilea-ki oyaatziri Jesús, osheki ampitakoyetakari. ⁵⁶ Jiroka okarataiyini: María Magdalena, María iriniro Jacobo ipoña José, ari osaikake eejatzi iriniro itomipayeeni Zebedeo.

Ikitaitakeri Jesús

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ikanta osheetyaanake, ari ipokakeri aparoni ashaarantachari poñaachari Arimatea, ipaita José. Irijatzi jiyotaapiintakeri Jesús. ⁵⁸ Jiyaatashitakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari nonkitatairi Jesús.” Ikanta Pilato ikantakaantake iraanairi inkitatairi. ⁵⁹ Ikanta José iponatantakeri Jesús kiteri manthakintsi. ⁶⁰ Jovakotakeri ovakeranatake jimorontashiitzi kaminkaripayeeni shirantaaki, joipinaakaantake iniroite mapi, joshepitakotantakeri. Piyana José. ⁶¹ Okanta María Magdalena, ipoña pashine María, osaikaventapaintziri tsika ikitaitakeri.

Aamaakoyentavetariri tsika ikitaitakeri

⁶² Okanta avisanake jovetsikaventapiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari, ari jiyataake ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari Fariseo-payeeni janta ipankoki Pilato, ⁶³ ikantapaakeri: “Pinkathari, chapinki eeniro jañaaveta amatavitantani, nokemiri ikantzi: ‘Aririka nonkamavetakya, iro mavatapaintsine kitaite, aritake nañagai.’” ⁶⁴ Nokovi potyaante aamaakoyentayarine irojatzi omonkaratantakyaari mava kitaite. Aamaashitya iriyaatake tsireni iriyotaanepayeeni, iragaateri. Impoña inkantaiya: ‘¡Añagai Jesús!’ Aririka irimatakeri, ari ovatsiperotakya iramatavitante.” ⁶⁵ Ari ikantanake Pilato: “Jirika ovayiriite, paanakeri, pinkanteri iraaaventyaari tsikarika okanta pikoviri eeroka.” ⁶⁶ Ari jiyataayanakeni, jovitsinekakoyetapaakeri omoroki. Ari isaikaventyayirini.

28

Jañaantaari Jesús

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Okanta avisanake kitaite jimakoryaantaitari, aritake kitaitamanake etapiintarori kitaite. Ari iyaatamanai María Magdalena otsipatanakaro pashine María amenairo tsika ikitaitakeri Jesús. ² Ari onikanakari shintsini kipatsi, tema jayiitapaakintzi inkiteveri maninkariite jotanampyaapaakero mapi jashitantaveetarori omoro, isaikantapaakaro. ³ Shipakirya ikantapaaka ikempitapaakaro ookatharonsi. Kitamaaniki okantaka iithaare kempivaitaka sharaka. ⁴ Ikanta ovayiriite aamaakoyentavetariri, iñaavakerira, antaro itharovaiyanakeni, kempivaitanaka inkamanakityeemi. ⁵ Ipoña irika maninkariite, ikantanakero tsinanepayeeni: “Eero pitharovaiyini eeroka. Niyotake iri pipokashitzi Jesús ipaikakoveetakari. ⁶ Te añeeri jaka, añagai. Tema ari ikantzitakaranki. Pimpoke, pamenero tsika jovaveetakari Avinkatharite. ⁷ Pimpiyanake, pinkamantayeteri iriyotaanepayeeni, pinkanteri: ‘Añagai Jesús, piyaatai Galilea-ki, ari piñaayetairi.’ Aritake nokamantakemi.” ⁸ Okanta opiyana pampoyaashire okantayetanaka. Iro kantacha iniroite okimoshiretanake, oshiyashitanakari iriyotaane onkamantayeteri. Oshiyaminthaita iyaate onkamantante, ⁹ ari joñaakakarori Jesús, jovethatavakaro. Iyaatashitanakari okarikiini, otyeerovashitapaakari, avithanokiitapaakeri. ¹⁰ Ipoña ikantziro Jesús: “Eero pitharovi, piyaate pinkamantayetaari nirentziyetaari, iriyaataita Galilea-ki, ari iriñaayetainari.”

Ikantayetziri ovayiri

¹¹ Okanta opiyeyanaka tsinane onkamantante, jatanake eejatzi ovayiriite nampitsiki, ikamantapaakeri ijevare omperatasorentsitaari okaratzi avisaintsiri. ¹² Ari japatoiyananaki antarikonaite, ikantavakaiyani: “¿Tsika ankantyaaka omanakotantayeariri?” Ikaimaitakeri ovayiri, ikantziri: “Jirika osheki nompinatemiri. ¹³ pinkantayeteri atziiriite: ‘Niyankiite tsireni, nomaanake. Aamaa ari ipokaiyakeni iriyotaane, jaanairi.’” ¹⁴ Aririka inkemake jevari, naakatake kantakoyentemine eero jovasankitaantami.” ¹⁵ Ari jimatakeri ovayiriite, jaakeri ipinaitakeriri, jantakero okaratzi ikantaitakeriri. Irootakera jantetaari maaroni judio-payeeni iroka, irojatzi iroñaaka.

Jotyantziri Jesús iriyotaane

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ikanta 11 iriyotaane Jesús, jatayakeni Galilea-ki osaikira otzishi ikantakeriranki Jesús ari iriñeeriri. ¹⁷ Ikanta jiñaavairira, jotypeerovashitavaari. Iro kantacha tzimayetatsi kisoshireventavairiri. ¹⁸ Ikanta jokarikitapaakari Jesús, ikantapaiiri:

“Iriñaapinkathaperoyeetaina inkiteki eejatzi kipatsiki. ¹⁹ Irootake nonkantantyaamiri: Piyaatero maaroni nampitsi, pinkempisantakaayetairi atziripayeeni, pothotyero maaroni. Aririka inkempisantayetai, poviinkaayetairi, pimpairyeeri Ashutairi, Itomi, ipoña Tasorentsinkantsi. ²⁰ Piyotaayetairi atziripayeeni irimayetairo okaratzi nokamantayetakemiri. Arira nontsipatapiintatyeeyaami naaka, kiso novemi irojatzii apaata onthonkantaiyaari kipatsi.” Ari nonkantantyaari.

Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Marcos

Ikamantantakeri Juan oviinkaantantneri

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Jiroka okanta opoñaantanakari Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Itomi Pava, paitachari Jesucristo. ² Pairani tzimatsi kamantantneri ipaita Isaias. Josankinatakotakeri Pava iñaanatziiri Itomi, ikantziri:

Notomí, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi,

Iriitake ovetsikanontemine.

³ Incheraacheraaventapaakemi tsika te inampiitaro, inkantantapaake:

Povameethataineri Avinkatharite tsika inkenapaake,

Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁴ Ari okantamaitaka, monkarataka iñaaventayeetakeri. Kinkithatake pairani Juan tsika te inampiitaro, iñaaventapaakero oviinkaataantsi, ikantantapaake:

“Poviinkaatzimentyaari Avinkatharite, povashaantairo kaariperori, aritake impeyakoyetaimiro pikaariperoshirevetaka.” ⁵ Oshekira pokashitakeriri Juan,

Judea-satziite ipoña Jerusalén-satziite. Ikamantakoyetapaakero ikaariperoshiretzi,

irootake joviinkaayeetantakariri jiñaaki Jordán. ⁶ Iithaaretari Juan, jontyeeziro

ivitzi camello. Jovathakitari meshinantsimashi. Jañaantari jovayetari kentori,

jimiretari iyaaki pitsi. ⁷ Jiroka ikantake Juan ikinkithatzi: “Aatsikitake maperotziro

iñaapinkatharentsizi, noñaapinkathatziitakariri naaka. Te aritaajate inkempitakaantyaana

irromperatane onkantya noiyotashitantyaariri no-zapato-ryeeri. ⁸ Iriitakera

kempitakaantyaarone iroviinkaantantatyeerimi Tasorentsinkantsi. Naakamacheeni

intaani noviinkaantantamatsitaro jiña.”

Joviinkaata Jesús

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹ Ikanta ipokake Jesús ipoñaakaro nampitsiki Nazaret saikatsiri Galilea. Joviinkaatavak-
eri Juan antaraaki jiña Jordán. ¹⁰ Iro intonkaantanakyaarimi Jesús, kempivaitaka

ashitaryaanakityeeyaami inkite, iñaavakeri josaaviinkashitapaakari Tasorentsinkantsi ike-
napaake jenoki joshiyapaakari shiro. ¹¹ Ikemaitatzi jenoki ikantaitanake:

Oshekira nokimoshireventakemi Notomi, eerokatake netakoperotane.

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹² Ikantakaanakarira Jesús Tasorentsinkantsi, jatake tsika te inampiitaro. ¹³ Ari ikovave-
takari Satanás inkaariperoshiretakairimi. Tema osheki kitaite isaikake janta itzimayetziro

koveenkari piratsi, okaratzi 40 kitaite. Iro ipokantapaakari maninkariite jampitakotakeri.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴ Ipoña ikenanake Jesús Galilea-ki inkamantantero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri
tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. Aritakera jashitakoitakeri Juan irirori.

¹⁵ Ikantantapaake Jesús, ikamantantzi: “Monkarataka iriñeetantyaariri Pava
impinkathariventantai, pinkempisantairo Kameethari Ñaantsi. Povashaantayetairo
pikaariperoshirevaitzi.”

Jaantaitanakariri 4 shimaatzinkari

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶ Okanta pashine kitaite ikenanake Jesús inkaarethapyaaki Galilea, iñaapaatziiri
paitachari Simón itsipatakari irirentzi Andrés ikithatziini. Tema shimaatzinkari in-
aiyini. ¹⁷ Ikantapaakeri: “Poyaatena, onkempitaiyaaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatak-
agaiyaami.” ¹⁸ Aripaitera joyaatanakeri, jookanakero iithamento. ¹⁹ Iro jovaavetanaka

kapicheeni, iñaapaatziiri jomimpayeeni Zebedeo paitachari Jacobo itsipatakari irirentzi

Juan, isaikaiyini ipitoki jovaipatziro iithare. ²⁰ Jaanakeri eejatzi. Eeniro isaikanake iriri
itsipayetanaari iratziirite.

Atziri jaakiri peyari

(Lc. 4.31-37)

²¹ Aritake areetaiyakani Jesús nampitsiki Capernaum. Okanta aparoni kitaite jimako-
ryaantaitari, jiyotaantapaake japatotapiintaita. ²² Tera omaanta ishintsinka jiyotaantzira,
janaanakeri iyotzinkariite, iniroite ipampoyaaaminthaitanakeri. ²³ Ariya isaikakeri janta

atziri jaakiri peyari, kaimanake irirori, ²⁴ ikantzi: “Jesús, Nazaret-satzi, niyotzimi naaka, eerokatake itasorentsita Pava. Iro pipokantari jaka paperotaiyenani.” ²⁵ Ikantanakeri Jesús: “¡Pimairete peyari! ¡Piyaate!” ²⁶ Ikaimanake shintsiiini atziri, jompetatakaavai-tanakari iveyarite, jookanakerira. ²⁷ Ikantavakaanaka atziriite: “Piñaataiteri irika, ikit-sirinkiri jovvisaakotziri jaakiri peyari.” Ipampoyaaperoitanakeri. ²⁸ Ikemakoitanakeri thaankiini Jesús maaroni janta Galilea-ki.

Jovashinchagairo Jesús iriyote Pedro
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ikanta ishitovanaira Jesús japatotapiintaita, jaanakeri Juan ipoña Jacobo, ikenaiyanakeri ipankoki Simón, isaikitara eejatzi Andrés irirentzi Simón. ³⁰ Iro jareetapaakityaani, ikantaitavakeri: “Okatsirinkavaitatzi iriyote Simón.” ³¹ Eekero ipithokashitaro, jakathavakotakero, jomisaikakero. Eshitanake okatsirinkavaiveta. Piriintanaka amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri.

Jovashinchaayetziri Jesús mantsiyari
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri Jesús osheki mantsiyari, jamaitakeneri eejatzi osheki jaakiri peyari. ³³ Ipiyotzimentaitapaakari pankotsiki. ³⁴ Jovashinchaayetairi maaroni. Tera ishinete aparoni peyari iriñaavaite jovashinchaayetzirira ikaratzi jaakayetziri. Tema jiyotzi peyari irirori tsika ipaita Jesús.

Jiyotaantzi Jesús maaroni Galilea-ki
(Lc. 4.42-44)

³⁵ Okanta okitaitzimatake, ananenkanaka Jesús iñañaatzi tsika te inampiitaro. ³⁶ Ikanta Simón itsipatakari ikaratzi jayaataiyirini, ikokovatairi. ³⁷ Ikanta iñaapairi, ikantapairi: “Iyotaanari, ikokovaitatziimi.” ³⁸ Jakanakeri irirori ikantzi: “Thame aate, tera iro nom-pokantyaari nosaika jaka, ontzimatyete niyotaantayete eejatzi pashineki nampitsi.” ³⁹ Ari okantamaitaka, ithonka Jesús janiitakero Galilea, jiyotaantake maaroni nampitsi tsika japatotapiintaita, jovashinchaayetai osheki jaakayevetari peyari.

Jovashinchaayetziri omatziri pathaarontsi
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Ipoña ipokake omatziri pathaarontsi, jotypeerovashitapaakari Jesús, ikantapaakeri: “Pikovirika, ari onkantake povashinchagina.” ⁴¹ Jamenanakeri Jesús, jetakoshiretanakari. Jantantakari kapicheeni irako, ikantziri: “¡Nokovi, peshitakotai!” ⁴² Eshitakotanake ipathaavaivetaka. ⁴³ Ikantavetavaari jiyaataira inampiki, ⁴⁴ ikantziri: “Eerora pikamantakotana. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkaratairo ikantakaantakeri pairani Moisés-ni, paanake pinkitevatathantaiyaari, iroora iriyoyeetantaityaari eshitakotaimi.” ⁴⁵ Iro kantamaitacha pathaavaivetachari, ikamantantanake nampitsiki tsika okanta jeshitakotantaari. Iro kaari aritantanaa isaikanai Jesús nampitsiki. Jatake tsika te inampiitaro, ari isaikakeri. Arimaitaka ipokashitziriri osheki atziri.

2

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

¹ Avisake tsika okaratzi kitaite, eejatzi ipiyaa Jesús nampitsiki Capernaum. Ikemayetavai atziriite, ikantaitzi: “Areetaa Jesús.” ² Ipiyotzimentavaari eejatzi, te irantetapaakyaaro pankotsi. Jiyotaayetaipairi maaroni. ³ Tzimatsiya 4 atziri pokashitakeriri Jesús janatakotakeri kisoporokitatsiri. ⁴ Te onkante iriñeeri, jotzikaakeri atziriite piyotainchari. Ataitanake jenoki pankotsiki, joveyantakero ikatziyakara Jesús, jovaniryaaakotakeri mantsiyari. ⁵ Ikanta Jesús, jiyotakotavakeri iraventaashiretaneete, iñaanatavakari mantsiyari, ikantziri: “Notomí, ipeyakoitaimiro pikaariperoshirevetaka.” ⁶ Kemavakeya iyotzinkariite, ikantashiretaiyanake irirori: ⁷ “Ithainkakeri Pava irika. Tema tekatsi kanterone impeyakotantero kaariperori, apaniro ikanta irirori Pava ipeyakotantziro.” ⁸ Iyotake Jesús ikinkishiretakari, ari josampitziri, ikantziri: “¿Opaitama pikinkishirevaitashitantari? ⁹ ¿Tema onkameethatzimotemi nonkanteri kisoporokiri: ‘Ipeyakoitaimiro piyaariperoshirenka?’ ¿Irooma pikovi nonkanteri: ‘Pinkatziye, paanairo ponoryaamento, piyaatai?’ ¹⁰ Iroñaaka piñeeri Itomi Atziri tzimatsi ishintsinka, ipeyakotziri kaariperoshireriite.” Iphithokashitanakari kisoporokiri, ikantanakeri: ¹¹ “¡Pinkatziye! Paanairo ponoryaamento. Piyaatai.” ¹² Katziyanaka mantsiyari, jaanairo jonoryaantavetari, shitovanake. Maaroni atziri iñaavakeri. Ipampoyaaminthatanakeri iñaayetakerira. Itharomentaventanakari Pava, ikantayetanake: “Omapero okameethatake iroka. Tera añaapiinte oshiyaarone.”

Jaantanakariri Jesús paitachari Levi
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³ Ipoña japiitapairo Jesús jiyotaayetaipairi atziri inkaarethapyaaiki. Ari ipiyotzimentaitavaari eejatzi. ¹⁴ Ikanta ithonkanakero jiyotaantzi, avisanake. Irojatzji iñaantapaakariri itomi Alfeo paitachari Leví, isaiki irirori ikovakoyetziri kireeki isheninkapayeeni. Iknatapaakeri: “¡Poyaatena!” Katziyanaka, joyaatanakeri. ¹⁵ Ipoña Leví irirori, jaanakeri Jesús irovakaiyaari ipankoki. Ari jiyaatzitakari eejatzi iriyotaane, ikempiyapaakari kovakoyetziriri isheninka kireeki, ipoña kaariperoshireriite. Osheki piyotaincha jovaiyani. ¹⁶ Ikanta Fariseo-payeeni itsipatakari iyotzinkariite, josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantziri: “¿Opaitama ikempiyantariri iyotaimiri kaariperoshireriite, ikempiyakari eejatzi kovakotziriri isheninka?” ¹⁷ Ari jakanake Jesús, ikantanakeri: “Aririka irimantsiyate atziri ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsine tekatsi inkove irirori. Tera iro nopokajaantantakari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireriite, aña nopokashitaatziiri kaariperoshireriite nonkaimashireyetairi.”

Iñaaventziro Jesús itzitaita
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Tzimatsira pokashitakeriri Jesús, josampitapaakeri ikantziri: “Itzitapiintakaro iriyotaane Juan irovarite, ari ikempitari iriyotaane Fariseo-payeeni. ¿Opaitama kaari itzitantaro piyotaane eeroka?” ¹⁹ Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Aririka inkempiyeeetayari aavakaachari, ¿Arima irovashireneentaitakya? Kempitaka eero, aña kimoshirera inkantaitya irovaitya. ²⁰ Irooma apaata, aririka iragaitakeri iimentaitari, aripaitera intziventavaitaityaari. ²¹ Aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovapatankaitantayaro ovakeramairi osape, arira osaperyaaperotanake ampithatanakyaarika ovakeramairi. ²² Iroora aritatsi irovayeetero ovakerari imireyeetari, ovakerariki meshinantsinaki. Irooma irovantashiitakyaaro paisatonakiki, ari osanaryaakotanake, apiteroite apaatashivaitakya.”

Iñaaventziro Jesús kitaite jimakoryaantaitari
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Okanta aparoni kitaite imakoryaantaitari, ikenanake Jesús pankirentsimashiki. Ari javiikitanakeri iriyotaane okithoki pankirentsi. ²⁴ Te onimoteri Fariseo-payeeni, josampitakeri Jesús, ikantanakeri: “¿Opaitama javiikitantarori piyotaane? ¿Tema iriyote te oshinetaantsite kitaiteriki jimakoryaantaitari?” ²⁵ Jakanake Jesús ikantzi: “¿Tema piñaanatakoteri ikantakota David-ni itsipayetakari ikarataiyini aantavetakari itashe? ²⁶ Ikyaake tasorentsipankoki ijevavetari Abiatar-ni, jovakaro tasorentsianta, ipakeri eejatzi itsipayetakari. Tera oshinetaantsiveta, intaani jovapiintavetaro Omperatasorentsitaari.” ²⁷ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Tema iriira atziriite kantakaantakerori jovetsikantaitakarori kitaite jimakoryaantaitari. Tera iro kitaite jimakoryaantaitari kantakaanterone jovetsikayeetantakariri atziriite. ²⁸ Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro iroka kitaite.”

3

Atziri kisovakori
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ Ipoña ikyaapai eejatzi Jesús japatotapiintaita. Ari isaikake atziri kisovakori. ² Ikovaitatziira iriñeeteri irovashinchaayetairi mantsiyari kitaite jimakoryaantaitari. Aamaane jovaitakeri, onantayari inkantakoiteri. ³ Ipoña Jesús ikaimakeri mantsiyari, ikantziri: “Pimpoke, posatekya niyanki.” ⁴ Josampitakeri piyotzimentakariri: “¿Otzimikama shinetaantsitsiriri anteri kitaite jimakoryaantaitari? ¿Tema arite aneshinonkatante, irooma aritatsi avamaante? ¿Tema aritzi antero kameethari, irooma aritatsi ankaariperovaite?” Tekatsira akatsine. ⁵ Ipampoyaanakeri Jesús piyotzimentakariri, ovatsimashiretanakeri jiñaayetakerira te irineshinonkayetante, ikantanakeri mantsiyari: “¡Pinthaaryaavakotai!” Matanaka, akotsitanai kameetha atziri. ⁶ Ikanta Fariseo-payeeni, jatake ikinkithavaitakari aapatziyariri Herodes iramene tsika inkantero irovamaakaan-tantayariri Jesús.

Ipiyotaita inkaarethapyaaiki

⁷ Ipoña ishitovanai Jesús, ikenanai inkaarethapyaaiki itsipatanaaari iriyotaane. Joyaareki jovanakeri Galilea-satzi, Judea-satzi, ⁸ Jerusalén-satzi, Idumea-satzi, maaroni nampiyetarori intatsikero antaraaki jiña Jordán. Ikemakotakeri eejatzi Tiro-satzi, Sidón-satzi, ikantaitzi: “Osheki itasonkaventantake Jesús, jantake osheki kaari iñaapiintaitzi.” Pokaiyanakeni iriroriite iriñeeri. ⁹ Irootake Jesús ikantantanakariri iriyotaane

irameneneri pitotsi, eero janavyeetantari. ¹⁰ Jimatakeru Jesús, jovashinchaayetake osheki. Otatsinkapirinikitavakaaka mansiyari ikovira irantantavakyaari kapicheeni irako. ¹¹ Ipokayetzira jaakayetziri peyari, jotyeerovashitari Jesús, ikaimimaita shintsini, ikantzi: “Eeroka Itomi Pava, niyotzimi naaka!” ¹² Onkantya eero jiyotzitantaitari Jesús, ikisathayetakeri.

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanoriite

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³ Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki. Arira ikaimakaanapaakeri ikaratzi ookimotakariri. Jataiyakeni ikaratzi ikaimakaanakeri. ¹⁴ Aripaitera jiyoshiitake 12 intsipatapiintyaari, iriitake irotyaanteri inkinkithatakaantayete. ¹⁵ Ipasavyaakari irovashinchaayetairi irirori mansiyari, ikaratzi jaakayetziri peyari. ¹⁶ Jirika ikaratzi jiyoshiitakeri: Simón, ipaitakeri Pedro. ¹⁷ Ipoñaapaaka Jacobo itomi Zebedeo itsipataakeri Juan, irijatzi irirentzi Jacobo. Ipaitakeri “Boanerges,” (akantziri añaaneki aaka: “Otomi ookatharontsi.”) ¹⁸ Ipoñaapaaka eejatzi Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo, Tadeo, eejatzi Simón ipaitakeri “Kisakotanteneri,” ¹⁹ ipoñaapaaka Judas Iscariote, tsika intzime pithokashityaarine.

Kishimatziriri Tasorentsinkantsi

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23)

²⁰ Ipoña ipokaiyeeni Jesús pankotsiki. Ari ipiyotzimentavaari osheki atziriite, te onkante iriyaatapainte irovaiya Jesús. ²¹ Tzimatsi kantayetaintsiri: “Shinkiventaka Jesús.” Iro ipokantavetakari isheninkathoriite, iraanairimi. ²² Areetaiyapaakani eejatzi iyotzinkariite ipoñaayetaka Jerusalén, ikantapaake irirori: “Irika atziri jovashinchaatziiri ashitariri peyari paitachari ‘Beelzebú,’ irootake jovashinchaayetantariri ikaratzi jaakayetziri peyari.” ²³ Ikanta ikemakera Jesús, japatotaiyakerini, joshiyakaaventatziiniri okaratzi ikantayetakeriri, ikantziri: “¿Tzimatsima peyari kaminaavakaachari eero jaakantanta? ²⁴ Aririka irantaminthatavakaiya atziri tsika ipinkathariventatziiri aparoniki nampitsi, jiñiuro jovapintaavaka. ²⁵ Aririka irantaminthatavakaiya eejatzi atziri isaikavankotavakaiyani, ari iriñaakero irovapintaavakaiya. ²⁶ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavakaiyaami, ari irovapintaavakakya, eero iñiuro ishintsite, ari inthonkyaari. ²⁷ Aparoni atziri ñaaperotachari kameetha, tekatsira materine inkyaashiteri ipankoki irayiteri jashiyetari irirori. Irooma aririka irosoitakeri, aritake irimaitakeri.

²⁸ Pinkeme nonkante: kantatsi impyekotairi Pava inkarate kaariperoshirevaitatine, onkantavetakya inkantzimavaiyetakyaari. ²⁹ Iriima inkarate kantzimavaitakerine Tasorentsinkantsi, irashira irovaatyero, eero va ipeyakoitari.” ³⁰ Iroora ikantantakari Jesús, tema ikantayeetatziri: “Kamaari inatzi.”

Iriuro Jesús ipoña irirentzipayeeni

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Ariya areetapaakari irinuro Jesús otsipatakari irirentzipayeeni, okaimakaanapaakeri, okatziyapaaka jakakiroki. ³² Ikantavetakari ikaratzi apatoventakari: “Ari opokiri pinuro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi.” ³³ Ikantanake Jesús: “¿Niinkama pikinkishiretaiyarini eeroka iro nonirontari, iri nirentzitari?” ³⁴ Ari jamenayetanakeri apatoventakari, ikantzi: “Irikaite, iriyetakera nokempitakaantaari nirentzi, irijatzi nokempitakaantaari noniro. ³⁵ Ikaratzi antanairori ikovayetziri Pava, iriitakera nirentzitari, irojatzi notsirontaari, irojatzi nonirontari.”

4

Joshiyakaaventziri Jesús pankivarentzi

(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

¹ Ipoña ipiyanaa eejatzi Jesús inkaarethapyaaki, jiyotaantapai. Ipiyotzimentaitavaari. Otetanaka pitotsiki, saikakotake niyankyaaki kapicheeni, katziyeeyakani atziriite othapyaaki ikempisantziri. ² Maaroni jiyotaayetziriri, joshiyakaaventatziiniri, ikantzi: ³ “Tzimatsi aparoni pankivarentzi, jatatsiri impankite. ⁴ Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki. Ipoña ipokaiyapaakeni tsimeri, jovapaakaro. ⁵ Tzimatsi pashine ookakitapainchari tsika omapiporokitzi te ontzimaperote kipatsi. Thaankiperoini oshookavetanaka. Tera ontontapathaperotatyte kipatsi, ⁶ sampishitanake pankirentsi jooryaapaakera ooryaa. Tema te onkyaaperote oparitha inthomointa. ⁷ Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okitocheemashitzi, anaanakero iroori oshookanake. Te onkithokite. ⁸ Tzimatsiya pashine ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, saankana oshookapaake, kithokitanake maaroni. Tzimayetai okitho aparopayeeni okaratzi shookaintsiri. Aparoni shookapaintsiri, eepiyokiini

okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho.”*⁹ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Kovatsiri inkemathatero, irovayempitaya inkempisante.”

¹⁰ Aritake jataiyeeeni maaroni atziri, intaani isaikake Jesús itsipayetakari oyaayetapiintakeriri, ipoña 12 iriyotaane. Ari josampitaiyakeri Jesús, ikantziri: “¿Tsikama okantakotaka okaratzi poshiyakaaventakeri inkaaranki?”¹¹ Jakanakeri Jesús, ikantzi: “Iroñaakara nonkamantemiro kaari piyovetayani, aritake piyotairo tsika ikanta Pava ipinkathariventantzi. Iriima pashinepayeeeni, eero nokamantzitari irirori, intaani noshiyakaaventayeteneri,¹² ari onkantya eero ifaantaro ikemayevetari. Onkantavetakya inkempisante, eero ikemathatziro, ari onkantya eero ipashineshoretantaa, tema eero ipeyakoitari irirori.”¹³ Ipoña Jesús josampitzi, ikantziri: “¿Tema piyotavakero noshiyakaaventakeri? Aririka noshiyakaaventakemiro pashine, ¿tsikaty pinkantya piyotantyaarori?”¹⁴ Tema irika atziri ookakitakerori ivankire, iriira oshiyakaaventacha kamantantzirori ifaane Pava.¹⁵ Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ipokapaake Satanás, imaisantakapaakeri. Iriiyetakera oshiyakaaventziri ookakitapainchari avotsiki.¹⁶ Tzimatsi kemavetarori ñaantsi, ikempisantaveta thaankiini. Joshiyakovetakaro ookakitapainchari omapiporokitzi, oshookavetanaka thaankiini.¹⁷ Tera iriyotakoperotatyeeero ñaantsi, te inkisashityaaro ikemaantsiventanako ikempisantanairo ñaantsi, jovashaantanakero. Joshiyakarora pankirentsi sampishitanaintsiri, tera onkyaaperotaty oparitha inthomointa kipatsiki.¹⁸ Tzimatsi pashine kemavetarori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari kitocheemashiki.¹⁹ Okantakaantziro jamatavivaita apaniro, ikinkishiryaaokaro irashaarantya, iro ikovaperotake ontzimimotairi maaroni. Anaanakero ñaantsi ikemavetavakari, joshiyakaro pankirentsi kaari kithotatsine.²⁰ Tzimatsiya kemavakarori ñaantsi, oshiyakaaventakeri ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi. Ikempisantanai, joshiyakotakaroro aparoni shookapaintsiri, tzimanaintsiri eepiyokiini okithokitanake, pashine osheki piyokineentanaintsiri, pashine oshekiperotanaintsiri okitho.”†

Onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari
(Lc. 8.16-18)

²¹ Ipoña ikantake eejatzi: “Ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima antatakotakeri kovitzinaki? ¿Avakotzirima otapinaki? Tera. Aña iro akovi onkoñeete maaroni inkene amenavaite.²² Ari onkantyaari eejatzi, ontzimaty onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari, oñaarontairo kaari ikemathaveeta pairani.²³ Kovirori inkemathataro, inkempisante.”²⁴ Ikantanakeri eejatzi: “Paamaiyaarora okaratzi pikemakari. Otzimikari pantzimotantane, jimaperoyetaimikari apaata eeroka.†²⁵ Tsikarika itzimi ontzimimotakeri, ari ontzimimotziitairi. Iriima kaari otzimimotzi, eekerora iriyaataty iriñeero eero ontzimimoperoyetairi.”§

Joshiyakaaventziro Jesús oshooki pankirentsi

²⁶ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Tzimatsira oshiyari ipinkathariventantai Pava. Oshiyatyaarira aparoni shirampari pankitziro pankirentsi,²⁷ imayira tsireni, inkakitamanai. Temaita iriyotero tsika okanta oshookantanakari ivankire.²⁸ Apanirora oshookavaitzi, etanakyaro oshitovanake iryaani oshi, impoña ompovainkaryaanake, tzimanake osheki okithoki.²⁹ Onkantya osampatake, monkarapaitetapaaka iravatantatyaarori.”

Joshiyakaaventaitziro okitho inchatu iryaanitatsiri
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Ikantanake eejatzi Jesús: “¿Opaitama oshiyari eejatzi ipinkathariventantai Pava? ¿Opaitama noshiyakaaventemirori?”³¹ Oshiyatyaarora aririka ampankitero iryaanitatsiri okitho pankirentsi. Okantaveta iryaani onaveta,**³² aririka ampankitakero, oshookanake, anaanakero pashine pankirentsi, antaro onkantayetya oteva, ari irimavoshiyetyaari tsimeri otsimankatapeshitake.”

* **4:8** Kantakotajaantachari jaka “okaratzi shookapaintsiri,” aamaaka okaratzi 30 okithoki, pashine okaratzi 60 okithoki, pashine okaratzi 100 okithoki. † **4:20** Pamenero kantakotachari janta versículo 4.8. ‡ **4:24** Okaratzi ñaaventakotachari jaka, jiroka okantakota: Kapicheenirika pinkempisantavakero nokantakemiri, kapicheeni piyotairo. Irooma pinkempisantaperotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakityemiro. § **4:25** Jiroka okantakotziro okaratzi ifaaventaitziro jaka: Ikaratzi iyotavakerone niyotakeriri, eekero niyotakaaperotanakityeeri. Iriima kaari kempisantavakerone niyotavetakariri, irimaperoty eero jiyotairo. ** **4:31** Iro ikantakoitzi jaka “okitho iryaanitatsiri pankirentsi” paitachari mostaza, shookatsiri inampiki pashine atziri.

¿Opaitama joshiyakaaventantarori Jesús iñaaventayetziri?
(Mt. 13.34-35)

³³ Ari ikantapiintatya Jesús joshiyakaaventayetziniri atziri okaratzi jiyotaayetziriri. Kapicheenirika inkemathayetakero atziriite, kapicheenira iriyotaayeteri. Oshikirika inkemathayetakero atziriite, oshekira iriyotaayeteri. ³⁴ Tekatsi aparoni okaratzi ikamantantziri kaari joshiyakaaventzi. Iriima iriyotaane, ikemathataakaakeri maaroni otzimi jiyotaantayetakeri.

Joimarentziro Jesús tampyaa
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Okanta osheetyaanake, ikantanairi iriyotaane: “Thame amontyagai intatsikeronta.” ³⁶ Aritake jatanai maaroni piyotzimentakariri. Tema aritake isaikake irirori pitotsiki montyaaakotaiyanaani. Tzimatsiya oyaatanakeriri ikenakoyetanake pashineki pitotsi. ³⁷ Ari omapokapaakari iniroite tampyaa, otamakaanake antaro, otetaatapaaka jiña pitotsiki, irootzimatake intsitsiyakote. ³⁸ Jovakiryagaitanakeri jimayira opoonaki pitotsi, jotziitotaka, ikantaitziri: “¡lyotaanar! ¡Antsitsiyakotatyé!” ³⁹ Piriintanaka Jesús, iñaanatanakero tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaake pitampyaaake!” Ikantzitanakero inkaare eejatzi: “¡Pimairyaa!” Avisanake tampyaa, mairyataanai inkaare. ⁴⁰ Ikantziri iriyotaane: “¿Opaitama pitharovantanakeri? ¿Tekerama paventaari Pava?” ⁴¹ Osheki iñaapinkathatanakeri, ikantavakaiyani itharonkakiini: “¿Ipaityaakama irika joimarentantarori tampyaa, joimarentziro eejatzi inkaare?”

5

Gadara-satzi jaakiri peyari
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Areetapaaka Jesús intatsikero inkaare, inampiki Gadara-satzi. ² Iro jaatakotapaakitziini, ishiyashitavakari jaakiri peyari ipoñaakaro kitataariki, ³ ari isaikavaitziri irirori. Te iraaavyeteri joosoveetantari ashirotha. ⁴ Itzimpeshiro joosoveetantari iitziki eejatzi irakoki. Tekatsira kitsirinkerine. ⁵ Ari ikantaitatyaani maaroni kitaite eejatzi tsireni, ikenayetzi otzishiki, kitataariki, ikaimavaitzi, itotakaayetaro mapishetapayeeni. ⁶ Ikanta iñaavakerira ipokake Jesús, ishiyashitavakari, jotypeerovashitapaakari. ⁷ Ikaimapaake shintsiiini, ikantzi: “Jesús, Itomi Pavaperotatsiri, tera nonkove povashinonkaina! ¿Tsikama pinkantaajatanaka?” ⁸ Tema ikisapaakitziiri Jesús, ikantapaakari: “¡Piyaate peyari!” ⁹ Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama pipaitaka?” Ari jakanake peyari, ikantzi: “Nopaita ‘Oshekyaantzi,’ tema osheki nokarataiyini.” ¹⁰ Eekero ikantanakitzi peyari: “Te nonkove pomityaantena pashineki nampitsi.” ¹¹ Ari ipiyotaka tyonkaarikiini osheki chancho ishintaraiyini. ¹² Ikantaiyini peyari: “Pomityaantena janta chanchoki.” ¹³ Ari ikantzi Jesús: “Pimatero.” Arira ishiyeyanakani chancho imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani inkaareki, ari ithonka ipiinkake. Aamaaka ikaraveta 2,000 chancho.

¹⁴ Itharovaiyanakeni amaakoventariri, shiyeyanakani ikamantantapaake nampitsiki, ikamantakeri eejatzi maaroni saikayetatsiri irovaneki. Pokaiyanakeni iramenero avisaintsiri. ¹⁵ Ipokashiitanakeri Jesús, iñeetapaatziiri jaakavetari peyari. Isaikake, ikithaataa, kameetha ikantanaa. Itharovakaapaakari iñaapaakeri. ¹⁶ Ikaratzi ñaakeriri inkaaranki ikamantavakari pokayetaintsiri, ikantzi: “Piñaakeri irika, iriitake Jesús ovavisaakotairiri. Joviinkakaantake eejatzi osheki chancho.” ¹⁷ Ikantaitanakeri Jesús: “Piyaatai, te nonkove pisaikimotena.” ¹⁸ Ipoña jotetana Jesús pitotsiki. Ikantavetavaari jovavisaakotairi: “Nokovi noyaatanakemi.” ¹⁹ Jakanake Jesús, ikantzi: “Eero poyaatana, piyaatai pisheninkaki. Pinkantapai: ‘Jineshinonkataana Pinkathari.’” ²⁰ Jimatakeri jaakavetari peyari, jatai inampiki paitachari Decápolis, ikamantapaiiri maaroni atziri, ikantapaiiri: “Jovavisaakotaana Jesús.” Ipampoyaaminthaitanakeri ikemaitziriira ikantayetapaiiri.

Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹ Ikanta ipiya Jesús ipoñaagaro intatsikero. Ipiyotzimentavaari osheki atziri inkaarethapyaaiki. ²² Ari jareetapaakaya jevatatsiri japatopiintaita ipaita Jairo. Jiñaapaakeri Jesús, jotypeerovashitapaakari, ²³ ikantapaakeri: “Onkamatyee nishinto. Nokovi piyaate pantantaiyaaro kapicheeni pako, eshitakotaita.” ²⁴ Ari jiyaatanake Jesús, iro kantamaitacha joyaatanakeri osheki atziri, janavyiimatanakeri.

²⁵ Okanta aparoni tsinane osokaavaitachari, tzimakotake 12 osarentsi omantsiyavaitake, ²⁶ osheki jaaventaveetakero, aperotakero tzimimovetarori opinaventa. Amenaashivaitaka, eekero iyaatatzi omantsiyatzi. ²⁷ Okemake iroori iñaaventaitziri Jesús, ikantaitzi: “Ovashinchaantaneri inatzi Jesús.” Osatekantanakeri atziri okenashitanakeri itaapiiki, antzitapaakeri kapicheeni iithaare. ²⁸ Tema okantashiretanakitzi iroori:

“Aririka nantzitakeri iithaare, ari neshitakotai.”²⁹ Apathakero eshitanake osokaavaiveta.
³⁰ Jiyotzitanaka Jesús tzimatsi ovashinchaashitakari ishintsinka, josampitanakeri oyaayetakeriri, ikantziri: “¿Niinkama antzitzenarori noithaare?”³¹ Jakanakeri iriyotaane, ikantzi: “¿Tema piñeeri janavyiimatakemi atziri? Eekero pikantatzi: ‘¿Niinka antzitzenarori noithaare?’”³² Eekero jamemenatanakitzi Jesús, iriñeeri antzitzenarori iithaare.³³ Okanta tsinaneka oñaapinkathatanakeri Jesús, okavaitanaka. Tema iro jovashinchagai. Iyaatashitanakeri, otyeerovashitapaakari, okamantakotapaaka.
³⁴ Ikantanakero irirori: “Tsinané, ovashinchagaimi paventaane. Kantatsi piyaatai, kimoshire pinkantanaiya, aritake eshitakotaimi.”

³⁵ Tekera inthonkero Jesús iñaanziro, areetaiyapaakani poñeenchari ipankoki Jairo. Ikantapaakeri: “Kamakera pishinto. Eerora poñaashirenkashivaitari iyotaantaneri”
³⁶ Ikanta ikemavakera Jesús ikantaitapaakeri, ikantanakeri Jairo: “Eero povashireta, paventaiyaana naaka.”³⁷ Tekatsi ishinete iroyaatanakeri. Intaani jaanakeri Pedro, Jacobo, Juan. Iriitake Juan irirentzi Jacobo.³⁸ Ikanta jiyaatake, areetaka ipankoki Jairo. Iñaapaatziiri jakivaamashitaka atziriite, jiraakotaiyaroni.³⁹ Kyaapaake Jesús, ikantapaakeri: “¿Opaitama piraantaiyarini? Te onkame, omakoryaatzi.”⁴⁰ Thainkashire jovaveetanakeri Jesús. Jomishitovapaakeri maaroni. Intaani isaikanake ashitarori, eejatzi iriyotaane. Ikyaaashitanakero jonoryeetakerora eentsi.⁴¹ Joirikavakotapaakero, iñaanzimaitaro, ikantziro: “¿Talita cumi!” (akantziri aaka: “Eentsi, pimpiriinte.”)^{*}
⁴² Piriintanaa eentsika, aniitanai. Tema tzimake 12 osarentsite, irootake aniivaitananaari. Ipampoyaaminthatanakeri ikaratzi ñaakerori.⁴³ Ikantzi Jesús: “Pimperoota ovarite.” Ipoña ikantanakeri eejatzi: “Tera nonkove pinkamantayeteri atziriite.”

6

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ikanta Jesús ipiya inampiki, ari joyaatairi maaroni iriyotaane. ² Okanta apononi ki-taite jimakoryaantaitari, jiyotaantake Jesús japatotapiintaita. Ipampoyaaminthaitakeri. Ikantayeetzi ikemaitzirira: “¿Tzikatya jaakerori jiyotanetantakari? ¿Niinkama matakairiri kaari iñaapiintaitzi?”³ ¿Tema iriitake añaapiintzi josheronkayetziro inchakota? ¿Tema iri otomi María? ¿Tema añiiri Jacobo, José, Judas ipoña Simón, iriitake irirentzipapeeni? ¿Arira akarayetziro iritsiro anampitaro jaka?” Ari opoña te inkempisantaiteiri Jesús.^{*} ⁴ Iro ikantantanakari: “Ari jashi jovatziro kamantantaneri, te iriñaapinkathaiteri isaikayetzira isheninka.”⁵ Irootakera kaari okantanta Jesús iroñaakantero ishintsinka janta. Te iroshekiperote mantsiyari jovashinchaake jantantanakari kapicheeni irako. ⁶ Antaro jovashiretakotakari ikaratzi kisoshirevaitatsiri, kaari kovatsine inkempisantai. Iroora ikenantanakari jiyotaantayetzi pashineki nampitsi tzimayetatsiri janta.

Jotyaaantiziri iyotaari

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ Ipoña Jesús japatotakeri 12 iriyotaane. Ipasavyaakari ishintsinka inkitsirinkantayeariri irirori peyari. Jotyaaantakeri, intsipatavakaayetanakya inkarate apite. ⁸ Ikantavakeri: “Eerora paanake pitharate, povarite, eejatzi piireekite, intaani paanake pikotzi. ⁹ Eero okantzi paanake eejatzi pashine piithaare. Apononi pinkyaantanakya pi-zapato-te.”
¹⁰ Ikantzitavakari eejatzi: “Pareetakyaarika apononi pankotsi, arira pimaapiintatye, irojatzi pavisantakyaari pashineki nampitsi. ¹¹ Eerorika jaakameethaitzimi, eerorika ikempisantaizimi eejatzi, pavisapithateri. Potekanairo piipatsikiite, iro iriyotantyaari te inkempisanteri Pava. Iriira irimaperoitai irovasankitaiteiri apaata, anaanakero inkantay-eetairi Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Omaperora.”¹² Ikanta jiyaayetakera iriyotaane Jesús ikamantayetairi atziri irovashaantairo ikaariperoshireyetzi. ¹³ Jovavisaakoyetake jaakiri peyari, jovashinchaayetai eejatzi osheki mantsiyari jotziritantari yeenkantsi.

Ikamantakari Juan oviinkaantantaneri

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Areetakotakari pinkathari Herodes okaratzi Jesús jantayetziri. Tema ikantayee-take: “Añagaira Juan oviinkaantantaneri. Piñeeri otzimi ishintsinka.”¹⁵ Pashine kantayetsiri: “Elias inatzi.” Ikantayeetzi eejatzi: “Aamaa iriitake pashine kamantanta-neri.”¹⁶ Ikanta ikemakera Herodes ikantayeetakeri, ikantanake irirori: “Iriitakera añagaatsi Juan nothatzinkakaantakeri.”¹⁷ Opoñaantzitakari Herodes jashitakotakaantziri

* **5:41** Irootake iñaavaitakeri Jesús, tema arameo onatzi jiñaanetari irirori. * **6:3** Jacobo, irijatzira ikantaitzitari eejatzi Santiago.

Juan, okantakaantziro Herodías, iinantavetari Felipe irirentzi Herodes. Irootake jiiantaariya Herodes irirori. ¹⁸ Tema ikaminaantavetatya Juan, ikantavetakari Herodes: “Te onkameethate piinantyaaro iina pirentzi.” ¹⁹ Iro opoñaantari okisaneentziri Herodías, okovake ovamaakaanterimi. ²⁰ Irootake jashitakotzitaakaanantakariri Herodes. Iro kantamaitacha Herodes iniroite jiñaapinkathatakeri Juan, jiyotzi kameethashireri ini, itasorentsitaakaane Pava jinatzi. Tera inkove irovaiteri. Tema maaroni ikaminaavetariri, okompitzimoshiretakari Herodes. Ari jeshiventavetaro ikempisantziri. ²¹ Opoña aparoni kitaite, joimoshirenkavetaro Herodes itzimantakariri pairani. Ipokaiyakeni ikaratzi ipinkatharentsizi, ipokake ijevare ovayiriite Roma-satzi, ipokake jevayetatsiri Galileaki. Ovaiyakani. ²² Opoña okyaapaake ishinto Herodías jovaiyanira, amasheetapaake, ookimotapaakari Herodes amasheetane, ari ikempitakariri itsipatakari jovaiyani. Ikan-tanakero Herodes: “Ari nompakemi opaitarika pinkampitenari. ²³ Eero namatavitzimi, jiyotzi Pava kyaaryoo nokantzi. Iroorika pinkovemi okaratzi nopinkathariventziri, arityaami onkantake nompemi kashetani.” ²⁴ Iyaatashitanakero iniro, okantapaakero: “¿Opaitama nonkampiteriri?” Okantanake iroori: “Pinkampiteri iito Juan oviinkaataneri.” ²⁵ Piyapaaka evankaro, okantapaakeri: “Nokovi pimpenaro iito Juan, povakenaro matz-itaki.” ²⁶ Jovashiretanaka antaro pinkatharika. Tema maaroni ikemaitakeri inkaaranki, ikantakerori evankaro, tekatsi inkenakaanairo, ontzimaty e impero okovakotakeriri. ²⁷ Jotyaaantake ovayiri iramakeneri iito Juan. ²⁸ Jatanake ovayiri jashitakoyeetzirira Juan, ithatzinkapaakeri, jamakotakero iito matzitati. Ipaitakero evankaroka, anakenero iniro. ²⁹ Ikanta ikemaiyakeni iriyotaane Juan-ni. Pokaiyakeni, ikitatairi.

Jovakaari Jesús 5,000 shirampari
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Aritake areeyetaa irotyaantane, apatotapaa maaroni isaikira Jesús, ikamantapaiiri okaratzi jantayetakeri. ³¹ Eekero ipokaminthatatzi atziri, piyayetacha pashine. Te onkantapainte iriyaataiyeeni Jesús irovaiya. Irootake ikantanakariri Jesús iriyotaane: “Thame aate tsika te inampiitaro, amakoryaavakeeta kapicheeni.” ³² Otetaiyanakani pitotsiki, jataiyini. ³³ Iro kantamaitacha, osheki amenakotavakeriri jiyaatanake, jiyotavakeri. Shiyeeyanakani ikenaiyake avotsiki, ipoñaanakaro nampitsiiteki. Iri etaiyakaroni jareeta, apotaiyapaakani. ³⁴ Ikanta jareetapaaka Jesús, jiñaapaatziri ipiyotaiyakani. Jetakoshiryaapaakari. Tema ikempitakityaari oisha eerorika itzimi aamaakoventyaarin. Jiyotaayetapaiiri eejatzi. ³⁵ Aritake sheetyaanake, ipokashitapaakeri iriyotaane, ikantapaakeri: “Iyotaanari, asaikatziira jaka tsika te inampiitaro. ³⁶ Pinkaratero piyotaaantzi, iriyaataita atziripayeeni nampitsiki iramanante iroyaari.” ³⁷ Ari ikantake Jesús: “Pimperi eeroka iroyaari.” Ikantzira: “¿Pikovatziima niyaate namanantakite novakayaariri? Oshekira ovinaro, eero janteta kireeki aamaaka 200 denario ompinatyaari, novakaantyaariri maaroni.” ³⁸ Ikantzi Jesús: “¿Tsiika okaratzika tanta jamanontakariri atziriite? Piyaaate pamenakitero.” Ikanta jamenakitziro, ikantziri: “Tzimatsi 5 tanta, ipoña apite shima.” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Pomisaikeri maaroni atziri onatsiryaapankaatake kataroshimashi, pinashiyetyaarira pomisaikayeteri.” ⁴⁰ Ari jimatakeri. Tzimatsi nashiyetainchari isaikayetake aamaaka ikaratzi 100 atziri, jimataka eejatzi pashine aamaaka ikaratzi 50 atziri. Ari ikantayetakeriri, jomisaikakeri maaroni. ⁴¹ Ipoña Jesús, jaakotanakero 5 tanta okonovakarira apite shima, amenanake inkiteki, ipaasonketanake. Ipetoryaakero tanta, ipakeri iriyotaane, jovavisaakeneri irirori atziripayeeni. Ari ikempitakeriri eejatzi shima, jantetaakari maaroni. ⁴² Maaroni jovaiyakani, kemaneentaiyakani. ⁴³ Ijaikiyeetai 12 kantziri okaratzi jovakaantakariri. ⁴⁴ Aamaaka ikaratzi 5,000 shirampari ovainchari.

Janiitantaro Jesús inkaare
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.15-21)

⁴⁵ Ari ikantanairi Jesús iriyotaane: “Thamera, petaiyaaro pimontyagai nampitsiki Bet-saida.” Ikantanakeri piyotzimentakariri: “Kantatsira piyaayetai pipankoki.” ⁴⁶ Ikanta jiyaatanaira maaroni atziri, tonkaanake Jesús otzishiki iriñaañaate. ⁴⁷ Aritake tsirenitanake, overaakotaiyaani iriyotaane niyankyaaki inkaare jimontyaakotaiyani. Apaniro isaikake Jesús otzishiki, ⁴⁸ jamenakotakeri iriyotaane, shintsii komataiyini oipiyapiyatakotakerira tampyaa. Okanta okitaitzimatake, jiyaatashitairi, janiitantaaro inkaare, ikenashitapaiiri itaapiiki, iro iravisanakerimi. ⁴⁹ Ikanta jiñeeyavairi, joshiyakaantzi shiretsi inatzi, kaimaiyanakeni, ⁵⁰ tema maaroni otsinkashiryaanakeri iñaakerira. Ipoña ikantapaakeri Jesús: “Naakatake pokaatsi, eero pitharovi, tontashire pinkantaiyaani.” ⁵¹ Otetapaa pitotsiki, avisainkatanake tampyaa. Ipampoyaaaminthataiyakerini. ⁵² Tema tekeraata inkemathatero joshekyaanakarori Jesús tanta, iro okantakaantziro ikisoshirevaitaiyini.

*Jovashinchaantzi Jesús Genesaret-ki
(Mt. 14.34-36)*

⁵³ Irojatzí jareetantaiyapaakari inampiki Genesaret-satzi. ⁵⁴ Iro jaatakoiyapaakitziini, jiyoitavakeri Jesús. ⁵⁵ Ikamantavakaanaka maaroni nampitarori janta, jamakoyeetakeri mantsiyari inaryaamentoki. Tsikarikara isaiki Jesús, ari jamakoyeetziniriri. ⁵⁶ Omataka ikenayetziira iryaaniki nampitsi, nampitsiki antaro, eejatzí ovaantsiki, jovakoyeetziniriri mantsiyari avotsiki, ikantayeetziri: “Pishineteri irantzítavakemiro piithaare kapicheeni.” Tema maaroni antzítayetakeriri iithaare eshitakoyetai.

7

*Ovaariperoshiretziriri atziri
(Mt. 15.1-20)*

¹ Ipoña ipokaiyake Fariseo itsipatakari iyotzinkari, ipoñaayetaka Jerusalén-ki. Japatoventapaakari Jesús. ² Tema iñaapaakitziiri iriyotaane te irantero jametapiintaitari ikivaakota jovaianira. Ikishimatapaakeri. ³ Tema okaratzí jantapiintziri Fariseo-payeeni, eerorika ikivaakota, eero jovaa. Irootake jametapiintakari pairani icharineete: Aririka inkove iroya, ontzimatyé inkivaakotavakya, inkitevathatantyaari. ⁴ Aririka irareetaiya jamanantavaiziti, tekerá irovapaiyaata, inkivaakoperotapaiya. Tera aparóni onkantya jameyetari, ikivayetzitáro eejatzí iriraamento, iyovite, ironkotsimonto, imaamento, maaroni. ⁵ Irootake josampitakariri Jesús, ikantziri: “¿Opaítama ipeyakotantakarori piyotaaane jiyotaayetairi pairani acharineete? Noñaapaakeri jovaiani, te inkivaakotya.” ⁶ Jakanake Jesús, ikantziri: “Kamataviri pinaiyini. Eeroka iñaaventake pairani Isaías-ni, ikantake josankinatzi:

Iñaapinkathavaantevetashitana atziripayeeni.

Iro kantacha te inkinkishiretakotena kameetha.

⁷ Amenaashivaíta jotypeerovayeta iñaapinkathavetana,

Tema jiyotaantashivaítáro jameyetari irirori.

⁸ Pipeyakotakáro eeroka Ikantakaantane Pava, pantashiyetakáro jametayetari atzirite. Píkiyayetziró piyovite, píraamento. Oshékira okaratzí pantashiyetakari.”

⁹ Ikantziri eejatzí: “Iroora pantayeperotake pameyetari, píthainkanakero Ikantakaan-tane Pava. ¹⁰ Okantzí irosankinare Moisés-ni:

Píñaapinkathateri ashitamiri.

Okantzí eejatzí:

Ontzimatyé irovamaiteri kishimavaiterine ashitariri.

¹¹ Iro kantamaitacha eeroka píkantapiintzi: ‘Ankashiyakairirika Pava aireekite, ontzimatye amperi. Onkantavetakya afeeri irashinonkaavaiya ashitairi.’ ¹² Ari píkantakari eeroka, piyotaashiyetakari atziripayeeni inthainkantavaite, te irineshinonkayetairi ashitariri. ¹³ Intaani pantashiyetakáro jameyetari pairani pícharine, irootake píthainkantakarori iñaane Pava. Arira píkantapiintatya pantayetziró kempitakarori iroka.”

¹⁴ Opoña ikaimakeri Jesús maaróni apatotainchari, ikantziri: “Pínkempisantaíyeni, onkantya pínkemathatantyaarori nonkanteri. ¹⁵ Maaróni jovayeetari, te ovaariperoshiretante. Irooma okaratzí amishitovayetziri poñaachari inthomointa, irootakera ovaariperoshiretantatsiri. ¹⁶ Povayempitatyáaro iroka.” ¹⁷ Ikanta jiyataíyeni atziri, kyaapai Jesús pankotsiki. Ari josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Opaítama poshiyakaaventakeri?” ¹⁸ Jakanake Jesús, ikantzí: “¿Tema pínkemathatavakero eejatzí eeroka? ¿Tema piyote eeroka te ovaariperoshiretantzi okaratzí jovayeetari?” ¹⁹ Tekatsira onkantero ashire, intaani okeniro asheetoki, irojatzí oshitovantaniyaari.” Iro jiyotaantakeri Jesús, tema te onkaariperote okaratzí jovayeetari. ²⁰ Ipoña ikantanake eejatzí: “Irooma aririka ankinkishiretya antakairi asheninka kaariperori, irootakera ovaariperoshiretantatsiri. ²¹ Tema inthomointa ashireki opoñaayeta, okempitatyá: kaariperori kinkishiretaantsi, kaari kinataantsi, mayempitaantsi, ovantaantsi, ²² koshitaantsi, mashithaantsi, kaariperoshiretaantsi, amatavitaantsi, mayempiryookitaantsi, samakoneantaantsi, kishimataantsi, asagaaventaantsi, masontzishiretaantsi. ²³ Tema okaratzí ikinkishiretapiintaka atziri kaariperori onatzi, irootake iñaantarori ovaariperoshirevaiziri. Tema inthomointa ishíreki opoñaayetaká irokapayeeni.”

*Aventaari Pava Sirofenicia-sato
(Mt. 15.21-28)*

²⁴ Opoñaashitaka ikenanake Jesús nampitsiki paitachari Tiro, irojatzí janta Sidón-ki. Ari isaikapaake aparóni pankotsi, te inkovavetya inkemakoiterimi. Iro kantacha te onkante iromanakotya. ²⁵ Tema janta tzimatsi aparóni tsinane, jaakiri peyari oshinto. Oke-makotavakeri iroori Jesús, iyaatashitanakeri, otyeerovashitapaakari. ²⁶ Kaari judío iroka

tsinane, opoñaatya iroori pashineki nampitsi opaita Sirofenicia. Okantapaakeri: “Jesús, povashinchagainaro nishinto, jaakatziro peyari.”²⁷ Ikantanakero irirori: “Apaata tsinane. Tema ikantaitakeranki: Te aapithateri irovarite eentsi amperi otsitzi iroyaaro, apaniro jovaro irirori irojatzi inkematziitantakyaari.”²⁸ Ipoña akanake tsinane, okantziri: “Omaperotatya pinkathari. Ari ikatziyapiintari otsitzi irirori jantyaatziini, jovayetaro ovaritentsi jookakaantayetziri eenchaaniki.”²⁹ Ikantzi Jesús: “Ari okanta, omaperotatya pikantakeri. Kantatsi piyaatai, ari piñaapiro pishinto, eshitakotai iroori.”³⁰ Okanta iyaatai tsinane opankoki, oñaapiro ishinto onoryaaka omaamentoki, eshitakotai.

Jovashinchagairi Jesús omatayempivetari

³¹ Ipoña jovaanaa Jesús isaikavetapaakara nampitsiki Tiro, ikenanairo Sidónki, Decápolis-ki irojatzi jareetantaari Galilea-ki. ³² Ari jamaitakeri aparoni atziri matayempiri, kisovaanteri inatzi eejatzi. Ikantaitapaakeri: “Jesús, pantantavakyaari kapicheeni pako.” ³³ Ipoña Jesús jaanakeri jantyaatziini, josaantantakeri irakoimpeki iyempitaki, jotziritantakeri ichoore ineneki. ³⁴ Amenanake inkiteki, jovineenkatanaka, ikantziri: “¡Efata!” (akantziri añaaneke aaka: “ovitaryagaiyaata.”) ³⁵ Apathakero ivitaryaanaka iyempita, te inkisovaantetanai eejatzi, kantanai iñaavaitzi. ³⁶ Ikantavetakari Jesús: “Eerora pikamantakotana.” Iro kantacha ipiyathatakeri, ikamantakeri maaroni atziri. ³⁷ Ipampoyaaminthaitanakeri Jesús, ikantayeetzi: “¿Opaitama okameethatantari jantziri irika? Ikemakagairi matayempitari, iñaavaitakagairi eejatzi kisovaanteri.”

8

Jovakaari Jesús 4,000 shirampari (Mt. 15.32-39)

¹ Ikanta japatotaiyanira osheki atziri, thonkapaaka irovarite. Ikaimakeri Jesús iriyotaane ikantziri: ² “Antaro netakoshiretakari atziripayeeni. Tema mavatake kitaite itsipatakana jaka, tekatsitapaake irovaiyaari. ³ Aririka notyaantairi, ari aakeri itashe avotsiki, tema tzimayetatsi poñaachari intaina.” ⁴ Jakanake iriyotaane, ikantziri: “¿Tsikama ayeka ovakaiyariri jaka tsika te inampiitaro?” ⁵ Josampitziri Jesús: “¿Tsikama okaratzi tanta tzimatsiri?” Ikantaiyini irirori: “Tzimatsi 7.” ⁶ Ipoña jomisaiakakaantakeri Jesús maaroni atziri kipatsiki. Jaakero 7 tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipakeri iriyotaane jovavisaakeneri atziripayeeni irirori. ⁷ Tzimitacha eejatzi tsikarika ikaratzi shimaaniki. Ipaasoonkeventakeri eejatzi, ipayeetakeri atziripayeeni. ⁸ Ovaiyakani maaroni, kematziitaiyakani. Ijaikitai okaratzi tzimakaantapaintsiri 7 kantziri. ⁹ Maaroni ovainchari aamaaka ikaratzi 4,000 shirampari. Ari jomityaantayetairiri. ¹⁰ Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki itsipatanaari iriyotaane, montyaakotanaa intatsikeronta opaitara Dalmanuta.

Ikovakoyeetziri Jesús intasonkaventante (Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ Ipoña ipokaiyapaakeni Fariseo, iñaanaminthatapaakeri Jesús, ikovi iriñeero intasonkaventante, iro iriyontaitaiyaari omaperotatya opoña itasorenka inkiteki, tema iñaantatyaari. ¹² Jovineenkatanaka Jesús, ikantzi: “¿Opaitama ikovantari iriñeena n-tonsonkaventante irikapayeeni? Eero noñaakimaitari. Omaperora.” ¹³ Piyanaka Jesús, montyaakotanaa.

Shineyakairori itantane Fariseo (Mt. 16.5-12)

¹⁴ Ari ipeyakotanakero iriyotaane iraanontanakyaami tanta, intaani jaamatsitanake aparoni janta ipitoki. ¹⁵ Ari ikantzi Jesús: “Ontzimatyete paamaventyaaro shineyakairori itantane Fariseo eejatzi irashi Herodes.” ¹⁶ Ari iñaanatavakaiyani iriyotaane, ikantavakaa: “Kaarima amantaka tanta.” ¹⁷ Ikanta Jesús jiyotake ikantavakaari iriyotaane, ikantzi: “¿Ipaitama pikantavakaamentari: ‘Kaari amantaka tanta?’ ¿Tema pikemi? Kisoshire pikantaka. ¹⁸ Tzimavetacha poki te piñaante, tzimavetacha piyempita te pinkeme. ¿Tema pinkinkishiryeeo noshekyaantakarori tanta? ¹⁹ Tema 5 tanta tzimavetacha, iro kantamaitacha jovaiyakani 5,000 shirampari. Piyoyagairo okaratzi tzimakaantapaintsiri. ¿Tsikama okaratzi kantziri jaikitaachari?” Ikantaiyini: “12 kantziri.” ²⁰ “Eejatzi nokempitaakero, karavetachari 7 tanta, jovaiyakani 4,000 shirampari. Piyoyagairo tzimakaantapaintsiri. ¿Tsika okaratzi kantziri pijaikitairi?” Ikantaiyini: “7 kantziri.” ²¹ Ari ikantziri: “¿Tekerama pinkemathateroota?”

Jovashinchheetziri mavityaakiri

* 7:27 Iriira joshiyakaaventayeetzi judio-payeeni, ikempitari eenchaaniki. Iriima kaari judio-tatsine ikempitari otsitzi.

²² Areetaka Jesús nampitsiki Betsaida. Jamaitakeri mavityaakiri, ikantaitapaakeri: “Pantantanakyaari kapicheeni pako.” ²³ Ipoña Jesús, jakathavakotanakeri. Jaanakeri othapiki nampitsi. Ichoontaakitakeri, jantantakari kapicheeni irako. Josampitzimaitari: “¿Kantatsi pamene?” ²⁴ Ari jamenanake, ikantzi: “Amenavetaana, noñaavetaari atziri janiitaiyini, iro kantamaitacha te inkofaaperote, joshiyakaro incható.” ²⁵ Ipoña japiitakeri ipampitaakitziri, ifaantaari jamenakagari eejatzi. Ari jeshitakotanake, koñaatanai jameni intaina, ifaanairo maaroni. ²⁶ Jotyaaantairi, ikantavairi: “Eerora pikenanai nampitsiki, te nonkove pinkamantakotena.”

Jiyotake Pedro: Cristo inatzi irika Jesús
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Ipoña jovaanaka Jesús, itsipatanaari iriyotaane, iriyaatero maaroni nampitsi saikat-siri Cesarea-ki nampitsiteki Filipo. Okanta niyanki avotsi josampitakeri iriyotaane, ikantziri: “¿Paitama ikinkishiretakotanari atziripayeeni?” ²⁸ Ari jakaiyanakeni: “Ikan-tayeetzi Juan-ni oviinkaatananeri pinatzi, ikantayeetzi eejatzi Elías pinatzi. Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi pashine, kamantantaneri piriintaacha.” ²⁹ Ipoña josampitanakeri irirori, ikantziri: “¿Opaita pikinkishiretari eeroka?” Ari jakanake Pedro: “¿Cristo pinatzi!” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Eerora pikamantakotana.”

Iñaaventziro Jesús inkame
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Ari jetanakaro Jesús ikamantziri iriyotaane onkarate avishimoterine, tema iri apaniro paitaincha Itomi Atziri. Ikantziri: “Oshékira noñeero noñaashitakoveentyaami. Osheki inkisaneentena pinkatharipayeeni, eejatzi ijevarepayeeni omperatasorentsitaari, eejatzi ikaratzi iyotzkariite. Irovamaakaantena. Iro avisavetakya mava kitaite, añaagaana.” ³² Ari ikantakeriri, te iromanero. Ipoña Pedro, jaanakeri Jesús jantyaatzi-
ini, ikovavetaka inkaminairimi. ³³ Ipthokapithatanakari, jamenanakeri iriyotaane, ikisathatanakeri Pedro, ikantziri: “¿Piyaate Satanás! Tera poshoretaro eeroka ikovakaantziri Pava, intaani poshoretaro ikovayetziri atziriite.” ³⁴ Ipoña ikaimakeri Jesús piyotzimentakariri, ikaimakeri eejatzi iriyotaane, ikantakeri: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyaana irovashaantairo ikovashiyetari irantero. Onkantavetya impaikakoiter-
imi, intsipatyaana. ³⁵ Ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevatashiyetari, ari impyashitakya. Iriima inkarate kamimentenane, okantakaantziro ikempisantziro Kameethari Ñaantsi, aritake iravisakoshiretai. ³⁶ Amenaavaitashitara iñeetziro otzimi-
motantzi osheki ovaakarontsi tzimayetsiri jaka kipatsi, impoña iriñeetairo impeyaashi-
itaiyaaro añaantarentsi. ³⁷ ¿Kantatsima impinakoventaitya eero ifaantaaitaro impyashitaitya? ³⁸ Tema ikaratzi pashikoveetakotanari naaka ifaavaintaina kaaperoshireriki atziri, ari nonkantzitaiyaari naaka eejatzi nompashikiventairi apaata aririka nompiye namairo irovaneenkaro Ashitanari nontsipatyaari maninkariite, tema naaka Itomi Atziri.”

9

¹ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Kyaaryoora, tzimayetsi pikaratzi jaka, tekeraata pinkameeta, ari piñaakero ishintsinka Pava tsika ikanta ipinkathariventantzi.”

Ishipakiryimotakeri Jesús iriyotaane
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Okanta avisanake 6 kitaite. Tonkaanake Jesús otzishiki, jaanakeri Pedro, Juan, ipoña Jacobo. Ari ishipakiryimotakeriri. ³ Kitamaro okantanaka iithaare, tekatsi ankempitakaantya okitamaronanaka. ⁴ Iñaatziri Elías itsipatapaakari Moisés, ikinkithavaitakapaakeri Jesús. ⁵ Iñaavaitashitanaka Pedro, ikantanakeri Jesús: “Iyotaanari, omapero okameethatzi pamaiyakena jaka. Kameetha novetsikaiyemine mava pankoshetantsi: aponi pashitya eeroka, aponi irashitya Moisés, irashitya aponi Elías.” ⁶ Tema itharovaiyanakitzini, irootake ifaavaitashivaitantanakari. ⁷ Ipoña opokapaake menkori otsimankakotapaakeri. Ikematzi ikantaitzi: “Notomi inatzira irika netakokitari, pinkempisanteri.” ⁸ Ipoña jamenaperovetaiyanaani, tekatsi iriñaana, intaani Jesús.

⁹ Ikanta joirinkaiyaanira otzishiki, ikovakotakeri eero ikamantantziro ifaakeri iro-jatzi apaata aririka irañagai. Tema irika Itomi Atziri ari irañagai inkamavetakyaara. ¹⁰ Irootake eero ikamantakotantari, iro kantacha osheki josampitavakaiyakani irirori tsika opaita ikantakotziri Jesús, ari irañagai inkamavetakya. ¹¹ Ipoña josampitaiyakeri, ikantziri: “¿Opaitaka ikantakotziri iyotzkariite iriira eevatapaintsine Elías impoke?” ¹² Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Omaperotatya, iriitakera eevatapaintsine Elías impoke, irovatampatzikatantapaake. ¿Tsikama okantzika josankinatakoyeetakena pairani? Tema

okantzi: 'Irika Itomi Atziri, osheki inthainkavaitaitei.' ¹³ Pinkeme, aritakera pokake Elías. Osheki imaimaneetavakeri, imonkaratakero okaratzí josankinatakoyeetakeriri."

Jovavisaakotziri Jesús eentsi jaakiri peyari
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Ikanta jareetaa Jesús jookanakeri iriyotaane, ifñaapaatziiri ipiyotzimentakari osheki atziri itsipatakari iyotzinkariite ifñaaminthatziri. ¹⁵ Ikanta ifñaavairira ipokai Jesús, ipampoyavairi, ishiyanaka irovethatavaiyaari. ¹⁶ Josampitapaakeri Jesús, ikantzi: "¿Ipaítama piñaanatziimentziri?" ¹⁷ Akanake aparoni, ikantanake: "Iyotaanari, namatziimiri notomi jaakiri peyari, te onkantai ifñaavaitai. ¹⁸ Impokashitapairirika, osheki jomposakaavaitari kipatsiki. Ishimorepaantevaitakaari, jatsikaikivaíta, ikisotakairi. Nokantavetakari piyotaañe irovavisaakotainari, te irimateri." ¹⁹ Jakanake Jesús, ikantanake: "Tetya pinkempisantaiyeni eeroka. ¿Tsiakapaítama piyote? Pamakeri jaka eentsi." ²⁰ Jamaitapaakeneri. Ikanta peyari ifñaapaakerira Jesús, jompetatakaanakari shintsini eentsika, tyaanake, ipinaavaita kipatsiki, ishimorepaantevaitanake. ²¹ Josampitanakeri Jesús iriri eentsi, ikantzi: "¿Tsiakapaítama jetantanakari peentsite?" Ikantzi: "Ari ikantzita ovakera jeentsitapaake. ²² Itaakaavavetakari paampariki, ipiinkavaitzi eejatzi jifñaaki, ikovi irovamayerimi. Kantatsirika pineshinonkatyaana, pimatero." ²³ Ikantziri Jesús: "¿Opaítama pikantantarori 'Kantatsirika...?' Aririka pinkempisantanai, aritake omatakya maaroni." ²⁴ Ipoña ikaimanake shintsini iriri eentsi, ikantanake: "Kempisantavetachana, terika nokempisantaperotzi, pinkempisantakaaperotaina eeroka." ²⁵ Eekerora ifñaatzi Jesús ipokaiyapaakeni atziri, ikisathatanakeri peyari, ikantanakeri: "Pintainaryeeyaari eentsi, eerora pipiyashitaari eejatzi." ²⁶ Ikaimanake shintsini peyari. Ikamanatakaanakeri eentsika. Osheki kantanaintsiri: "Kamake eentsika." ²⁷ Ipoña jakathavakotanakeri Jesús, jovatziyakeri. Añaanai. ²⁸ Ikanta ikyaapaakera Jesús pankotsi, ari josampitakeriri iriyotaane apaniroini, ikantziri: "¿Ipaítaka kaari nomatantari naaka novavisaakoteri?" ²⁹ Ikantzi Jesús: "Imaperotatya ishintsitzi irika peyari, okovitya aakoventyaaro amane, antziventyaari eejatzi."

Japiitairo Jesús ikamantakota inkamimotante
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Ipoña jovaanaa Jesús, ikenayetanai Galilea-ki. Tera inkove inkemakoteri atziriite. ³¹ Tema jiyotaayetatziri iriyotaane, ikantayetzi: "Irootaintsira irakaantaiteri Itomi Atziri, irovaiteri. Avisavetakya, mava kitaite, aritake iriñagai eejatzi." ³² Iro kanta-maitachari te iriyotavakeneroni okaratzí ikamantaveterari. Tekatsi kovatsine irasampiteri.

Tsika itzimi iriiperotatsiri
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Areetaiyaani Capernaum-ki. Ikanta isaikaiyapainira pankotsi, josampitakeri Jesús, ikantziri: "¿Opaítaka pikantavakaari inkaaranki avotsiki?" ³⁴ Ari imairetaiyakeni irirori. Tema ikantavakaamentatyaaro inkaaranki avotsiki tsikarika itzimi iriiperotatsiri. ³⁵ Saikanake Jesús, japatotakeri 12 iriyotane, ikantziri: "Aririka pinkove piri-iperote, poshiyakotyaari ikanta otzikataari, te ipinkathariventantzi irirori." ³⁶ Jamake aparoni eentsi isaikaiyakenira, ithomaakeri, ikantzi: ³⁷ "Inkarate pairyirori novairo ikempisantaana, impoña irakameethatairi aparoni kempitariri irika eentsi, naakara jaakameethataake. Ari okempitari eejatzi, aririka paakameethatakena naaka, kempiperovaitaka iri paapatziyanaa itzimi otyaantakenari jaka."

Ari akaratziri kaari kisaneentairi
(Lc. 9.49-50)

³⁸ Ari ikantanake Juan: "Iyotaanari, noñaake chapinki aparoni atziri pairyirori pivairo, jovavisaakotzimaitari jaakiri peyari. Tera añeeri ankarateri jaka, novashaantakaakeri." ³⁹ Ikantzi Jesús: "Eero povashaantakairimi. Tema ikaratzi tasonkaventantatsiri ipairyirora novairo, eerora ikishimataana osamaniityaake. ⁴⁰ Tema ari akaratziri itzimi kaari kisaneentaine. ⁴¹ Aririka inkaminthagaitemi impairyetero novairo, inkantaite: 'Nompakoteri jifña jashitaari Cristo.' Iriri impinaitairi apaata. Omaperora."

Eero pantakaantziro kaariperori
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² "Tsiakarika itzimi antakaakerine kaariperori aparoni eentsi aventaanari, oshiyakariri irika jaka, ari irovasankitaayeetairi. Iro kameethatatsimi inthayeeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inkaareki. ⁴³ Iroorika pako pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantaiyaari, pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi pako. Irojatzí piyaaponthokitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite pako

ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitayeeni pinta-gaiya, ⁴⁴ tsika janta te inkaamanetapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari. ⁴⁵ Iroorika piitzi pantapiintantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotan-taiyaari, pinkempitakaantero pinthatzinkatyeeromi piitzi. Irojatzí piyaaponthokitan-taiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite piitzi ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitayeeni pintagaiya, ⁴⁶ tsika te janta inkaamane-tapai chovitsi, tsika te intsivakanetapai paampari eejatzí. ⁴⁷ Iroorika poki pantapiin-tantyaami kaariperori, povashaantero onkantya pavisakotantaiyaari, pinkempitakaan-tero pinkithoryaateeromi poki. Irojatzí piyaapityaakitantaiyaari inkiteki. Tema te apantyaaro otzimaveta apite poki ompoña piñagairoya apaata irookaitaimi sarinkaveniki tsika pinkantaitayeeni pintagaiya, ⁴⁸ tsika te janta inkaamanetai chovitsi, tsika te intsi-vakanetai paampari eejatzí. ⁴⁹ Tema paamparikira iriñaantayeetyaami maaroni, inkem-pitakaanaitemiro eejatzí okanta katyori. ⁵⁰ Kameetha okanta tzivi okatyotzi, aririka inkonovaitero tsika ompaitya, eero apantaaro inkatyokantaityaaro. Ari pinkantanaiyaari eeroka ontzimatyé pinkempitakotaiyaaro tziviperori, paapatziyavakaiya, tema te apan-taro pintzimaventavakaiya.”

10

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: te apantyaaro pookero piina
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Ikanta jovaanaa Jesús iriyaatero Judea, ikenanakero intatsikero Jordán. Japatotzimen-tavaari osheki atziri. Jetapaaro jiyotaayetapairi ikempitapiintziroa.

² Ari ipokakeri Fariseo, josampitapaakeri Jesús ikovi inkompitakaiyaarimi, ikanta-paakeri: “¿Shinetaantsitsatima aparoni atziri irookero iina?” ³ Jakanake Jesús, ikanta-kanakeri: “¿Opaitama ikantakaantziri Moisés-ni?” ⁴ Ikantaiyini irirori: “Ishinetakaantziro Moisés-ni ookero aina aririka impayeetairo tsika osankinatoka ookavakaantsi.” ⁵ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Okantakaantziro te pinkempisantanete, irootake ishine-tantakamirori iroka. ⁶ Tema pairani etantanakari jovetsikantzi Pava, jovetsikakeri shi-rampari, jovetsikitakaro eejatzí tsinane. ⁷ Iro jookantariri shirampari ashitariri, onkantya iraanntyaari iina, ⁸ aparoni ikantanaa jaavakaanaara. Tera apite atziri inkaratanai, aparo jinanaatzí. ⁹ Irootakera eero okantanta intsiparyeeyaa shirampari itsipataakaakariri Pava.”

¹⁰ Ikanta isaikaiyini pankotsiki, josampitairi iriyotaane okaratzí ikantakeri, ¹¹ ikantanake Jesús: “Tsikarika itizimi ookerone iina, aririka iragai pashine tsinane, jimayempiventakero etavetorori. ¹² Ari okempita tsinane aririka ookeri oime, agairika pashine shirampari, omayempitake eejatzí.”

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Ari jamaitakaneri Jesús eentsipayeeni, ikovaitzi irantantavakyaari kapicheeni irako. Ikanta iriyotaane Jesús ikisathatavakeri amayetziriri eentsi. ¹⁴ Te onimotanakeri Jesús iñaakerira, ikantziri: “Pishineteri eentsipayeeni impokashitenaata. Eero pithañaana. Maaroni kempitaiyaarine irirori, iriitake ñagairone ipinkathariventantzi Pava. ¹⁵ Omapero, eerorika iñaapinkathaitziri Pava inkempitakoityaari ikantara eentsipayeeni, eerora iñeetairo ipinkatharitai.” ¹⁶ Ithomaavakeri eentsipayeeni, jotzimikapatziiotyetakeri, itasonkaven-tayetakerira.

Evankari ashaarantachari
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Iro iravisantanaiyaarimi Jesús, ishiyashitakeri aparoni evankari, jotyeerovashita-paakeri, josampitapaakeri: “Kameethari Iyotaantaneri, ¿opaita nantairi noñaantaiyaarori añaantarensi kantaitaachaneri?” ¹⁸ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikantanta-nari: Kameethari pinatzi?” Apaniroa ikantakaaro Pava ikameethatzi, tekatsi pashine. ¹⁹ Aritakema piyotakotakero Ikantakaantaitziri: Eero povantzi, eero pimayempitzi, eero pikoshitzi, eero pithaiyakotanta, eero pamatavintantzi, piñaapinkathateri ashitamiri.” ²⁰ Jakanake irirori, ikantzí: “Iyotaantaneri, nothotyaakero maaroni irojatzí netanakaro pairani eniroro neentsitapaakeeni.” ²¹ Ipoña Jesús jamenanakeri, jetakotanakari, ikantziri: “Tzimatsi aparoni kovityaapainchari kaari pantzi. Piyaataate pipankoki, pimpimantero maaroni pashitari, pimpashiyetyaari ashinonkaachari. Tema ari piñagairo panintagaiya inkiteki. Pimpokera, poyaatena.” ²² Ikanta ikemavakera, okantzimoneentanakeri. Ovashire ikanta ipiyanaa, tema ashaarantzinkari inatzi.

²³ Ipoña Jesús, jamenanake maaroni inampinaki, ikantziri iriyotaane: “¿Osheki opomer-entsita iriyaatai ashaarantzinkari ipinkathariventantzi Pava!” ²⁴ Jiyokitziitanake

iriyotaane ikemakerira ikantakeri. Ipoña japiitanakero ikantzi: “Notomiite. ¡Os-heki ompomerentsitzimotyaaari iriyaatai tsika ipinkathariventantzi Pava aventuraori irashaakoro! 25 Tema eero okantzi inkye piratsi camello imoroki kithapi, iro ovatsipero opomerentsita inkye ashaarantzinkari tsika ipinkatharitzzi Pava.” 26 Eekero jiyokitzititanakitzzi iriyotaane, ikantashireyetanake: “¿Tsikama impaiyyaaka avisakoshiretaatsine?” 27 Jamenanakeri Jesús, ikantziri: “Eerora imatziro apaniro atziri, iriitakera Pava matakayerine. Tema tekatsi pomerentsitzimotyaaarine irirori.” 28 Ipoña ikantanake Pedro: “Jirikatakena maaroni nokarataiyakeni, nookayetanakero okaratzi tzmimoyetanari, noyaataiyakemi.” 29 Jakanake Jesús, ikantanakeri: “Omaperotatya, tzmitsirika kempisantanaairori Kameethari Ñaantsi, kamantakoyetanairori eejatzi, ari okanta jookayetananakarori inampi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, iina, ireentsite, irovane, 30 iriitake ñagairone impairi Pava osheki. Osheki onkarate pankotsi, irirentzi, iritsiro, ashitariri, ireentsite, irovane. Onkantavetakya osheki inkisaneentavaitaiteri, tema eero osamani onkantya iriñeero añaantarensi kantaitaachaneri. 31 Tema tzmimoyetatsi etayetarori iroñaaka, iri ñeeronone irimpoyetati. Tzmimoyetatsi eejatzi impoyetatsi iroñaaka, iri ñeeronone iretayetayaaro.”

Japiitairo ikamantakota Jesús irovamagaaiteri

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Ikanta itonkaiyini ipampithatziro avotsi jyaatziro Jerusalén-ki. Iriitake eevatatsi Jesús janitaiyiniira. Ipampoyaminthataiyakerini iriyotaane, tharovashire ikantaiyani joyaatziri. Ipoña japiitakero Jesús japatotziri 12 iriyotaane, inkamanteri onkarate avishimoterine, ikantakeri: 33 “Aataziira Jerusalén-ki. Arira iraaeyerori Itomi Atziri irakaanteri ijevare omperatoretantsitaari intsipatakyaari iyotzinkariite, iriyakoverteri irovaiteri, impoña iraaeyetanakeri atzirikaki kaari asheninkata, 34 irishirontzimentavaitaityaari, impasavaitaiteri, inchoontavaitaiteri, irovaitakeri. Iro avisavetakya mava kitaite, ari irañagai eejatzi.”

Ikoviri Jacobo itsipatarí Juan

(Mt. 20.20-28)

35 Ikanta Jacobo itsipatakari Juan, itomipayeeni Zebedeo, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantakeri: “Iyotaantaneri, nokovi pantainaro nonkampitemiri.” 36 Josampitanakeri irirori: “¿Ipaítama pikoviri nantemiri?” 37 Ikantaiyini: “Tema irootaintsi pimpinkathariventante, pishinetena nosaikanampitemi pakojanoriki nontsipatyaami ampinkathariventante.” 38 Ikantanakeri Jesús: “Tera piyotero opaita pikampitanari. Osheki nonkemaantsityaari naaka. ¿Arima pamavetakero eeroka pinkemaantsitya osheki? ¿Arima pinkempitakyaana nonkame naaka?”* 39 Ikantaiyini irirori: “Aritake nomatakero.” Ikantzi Jesús: “Omapero, irootaintsira pimatero onkarate nonkemaantsityaari,† 40 irooma pisaikanampitena nakojanoriki pintsipatyaana ampinkathariventante, eero okantzi naaka noshinetaimiro, irashira tsika itzimi ikashiyakaayeeztitakari.” 41 Ikanta ikemaiyakera pashine iriyotaane, ikisanakeri Jacobo eejatzi Juan. 42 Ipoña japatotanairi eejatzi, ikantziri: “Piyotaiyini eeroka tsika ikanta pinkathariyetatsiri jaka, jomperanantata. Ari ikempitari eejatzi iriiperoyetatsiri iñaapinkathayeetziri irirori. 43 Irooma eerokaite, aririka pinkove piriiperote, iri pinkempitakotya ikantara otzikataari. 44 Iroorika pinkove pijeavatakaante, iri pinkempitakotya ikantara omperataari. 45 Tera iro impokantyaari Itomi Atziri iromperatantya, aña iro ipokantakari inkempitakotyaari otzikataari irojatziri inkamimentantakyaari, iri pinakoyentantatsine, irovatsinaryaakoyentari maaroni.”

Jamenakagaitairi kameetha Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Ikanta jareetaka Jesús nampitsiki Jericó. Ipoña jovaanaa itsipatanairi iriyotaane eejatzi ikaratzi apatotzimentakariri. Okanta avotsinampikira, iñaapaakeri atziri paitachari Bartimeo, itomi Timeo, ikovakoyetantzi impashiyeeetyaari. 47 Ikanta ikemake irirori, iriitake Jesús poñaachari Nazaret, ikaimakotavakeri, ikantziri: “Jesús, icharinentari Davidni, pineshinonkataina!” 48 Ikisathaveetanakari irimairerantyaari, eekero ikaimanakitzzi shintsiiini: “¡Icharinentari Davidni, pineshinonkataina!” 49 Katziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pinkaimenari.” Ari ikaimaitakeri ikantaitziri: “Pinkatziye, ikaimatziimi, thaamenta pinkantanakya.” 50 Jookanakero iveviryaakoro, katziyanaka, ishiyashitapaakari Jesús.

* 10:38 Iro ikantakotzi Jesús jaka: “¿Arima pimatakero eeroka pirero kepishaari onkarate nireri naaka? ¿Arima pinkempitakyaana iroviinkaaitena naaka?” † 10:39 Iro ikantakotzi Jesús: “Omapero, aritake pimatakero pirero nireri naaka, aritake pinkempitakyaana iroviinkaaitena naaka.”

⁵¹ Josampitavakeri, ikantziri: “¿Opaitama pikovakotanari? ¿Tsika nonkantaimika?” Jakanake irirori, ikantzi: “Iyotaantaneri, nokovi namenavaitali kameetha.” ⁵² Ikantanake Jesús: “Kantatsi piyaatai, ovashinchagaimi paventaanara.” Apathakero jamenanai kameetha, joyaatanakeri Jesús.

11

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Irootzimatake irareetya Jesús Jerusalén, joveraaka osaiki nampitsi Betfagé ipoña Betania, omontenampitakaro otzishi Olivos. Ari jotyaaantakeri apite iriyotaane, ² ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakari. Arira piñaapaake aparoni evonkiri burro inthatakotya, tekeri ikyaakoitariita. Pinthatoryaakoteri, pamakenari. ³ Aririka ikantaitavakemi: ‘¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?’ Pinkantanakeri eeroka: ‘Ikovatziri Pinkathari. Ari iroiipiyeemiri eejatzi.’” ⁴ Jataiyakeni, iñaapaakeri ithatakotaka evonkiri burro pankotsinampiki. Ithataryaakotapaakeri. ⁵ Tzimatsiya atziri ñaavakeriri, ikaimakotakeri: “¿Pinkanterika pithataryaakotantariri burro?” ⁶ Ikantanakeri irirori okaratzi ikantavakeriri Jesús. Ishineetakeneri iraanakeri burro. ⁷ Jamaitakeneri Jesús. Jovaitakeneri manthakintsi imitzikaraki burro, ikyaakotanakeri Jesús. ⁸ Tzimatsi amonarkashitakeri manthakintsi, pashine chekanaintsi inchashi iromaronkero eejatzi onkantya ovaneenkatantyaari tsika ikenanakera. ⁹ Atziripayeeni eevataintsiri, ikaratzi oyaatakeriri itaapiiki eejatzi, ikaimaiyini, ikantaiyini:

¡Kaakitataike añaapinkatharevé!

Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri.

¹⁰ Aakameethatairi impoyaatyaarine acharine David-ni.

¡Kaakitataike Avinkathariteperotyaari!

¹¹ Areetapaaka Jesús Jerusalén-ki, kyaapaake tasorentsipankoki, jamenayetapaakero maaroni. Tema aritakera sheetyaanake, piyanaka Betania-ki itsipatanaari 12 iriyotaane.

Jiyakatziro Jesús pankirentsi kaari kithotatsi

(Mt. 21.18-19)

¹² Okanta okitaitamanai, piyaa Jesús ipoñagaaro Betania, itashaapaake niyanki avotsi. ¹³ Jamenake jantó iñaake okatziya pankirentsi, ovaneenka okanta oshi. Jiyaatashitanakero, iramene tzimatsirika okitho. Tekatsimaita, iyoshiita oshi, tema tekeri onkithopaitetai.* ¹⁴ Jiyakatanakero pankirentsi, ikantzi: “Ari pashi povaatyeero eero pikithotai.” Ike-maiyakerini maaroni iriyotaane.

Jomishitoviri Jesús pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Ikanta jareetaiyapaani Jerusalén-ki. Kyaapaake Jesús osaikira tasorentsipanko, jomishitovapaakeri pimantayetatsiri eejatzi ikaratzi amanantayetatsiri. Jotatsinkayeta-paakero jovayeeztziri kireeki, ari ikempitaakero eejatzi tsika jovayeeztziri shiro. ¹⁶ Tera ishinetanai aparoni iravisakayero irovaakaro osaikira tasorentsipanko. ¹⁷ Ipoña jiyotaantanake, ikantzi: “Pairani josankinaaitakero, kantatsiri: ‘Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiinteneri poñaayetachari maaroni nampitsi.’ Iro kantamaitacha eerokapayeeni pamatavitantapiintake janta pipimantayetzira, pikempitakaantakero koshintzipanko.” ¹⁸ Ikanta ikemaiyakeni iyotzinkariite, itsipatakari ijevare omperatasorentsitaari, jame-naiyakero tsika inkenakairo irovamaakaanteri. Iro kantamaitacha itharovakaayetakeri Jesús, tema osheki pampoyakeriri iñiirira kameetha okanta jiyotaantayetzi. ¹⁹ Tema aritakera sheetyaake, piyanaa Jesús.

Sampishitanake pankirentsi jiyakatakeri

(Mt. 21.19-22)

²⁰ Ikanta ikenamanai osaiki pankirentsi, iñaatziro sampishitanake, kamanake maaroni oparitha. ²¹ Ikinkishiryaaanairo Pedro jiyakatakero chapinki Jesús. Ikantziri: “Iyotaanari, pamenero pankirentsi jiyakatanakeri, sampishitanake.” ²² Jakanake Jesús, ikantzi: “Paventaiaari eeroka Pava. ²³ Tema aririkami pinkovakoterimi Pava iroshirinkeromi otzishi irookero inkaareki, eerorika pikisoshiryaavaaitanake, iri paventaanakya, aritake irimatakemiro. Omaperora. ²⁴ Iroora nokantantamirori iroka, tema aririka pamaneri Pava pinkampiteri tsika ompaitya, paventaanakyaaririka, aritake irimatakemiro pikovakotziriri. ²⁵ Aririka pamaneri Pava, pimpeyakotairo kaari onimotemine jantzimotaitz-imiiri eeroka, onantyaari Ashitairi inkitesatzi impeyakotaimi eeroka pikenakaashitakari.

* 11:13 Kantakotachari jaka “pankirentsi,” irojatzira ipaiyeetzitari “higuera.”

²⁶ Eerorika pipeyakotairo jantzimotaitzimiri eeroka kaari onimotemine, arira inkempityaari eejatzi Ashitairi Inkitesatzi, eero ipeyakotzitaami eeroka pantakero kaariperori.”

Ishintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Ikanta jareetaiyapaani Jerusalén-ki, aniivaitapai Jesús tasorentsipankoki. Ipokashitapaakeri ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ipokake eejatzi antarikonaite. ²⁸ Josampitapaakeri, ikantziri: “¿Niinkama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?” ²⁹ Ari jakanake Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi eejatzi naaka nosampitemiri, aririka pakakena ari nonkamantakemiro niinka otyaantakenari. ³⁰ Tema joviinkaantantake Juan-ni, ¿Niinkama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Atzirima?. Pakaiyenitya.” ³¹ Ipoña ikantavakaanaka: “Aririka ankantakeri Pava otyaantziri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitakaya kaari pikempisantantari?’ ³² Aririka ankante: ‘atziri otyaantakeri,’ ari inkisanakai atziripayeeni. Tema ikantaiyini atzirite, omaperora kamantanteneri inatzi Juan-ni.” ³³ Ari jakaiyanakeni, ikantaiyini: “Te niyotero.” Ikantzitanaka eejatzi Jesús: “Ari nokempita naaka, eero nokantzimiro niinka otyaantakenari.”

12

Kaariperoshireri antavairentzi

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹ Ari jetanaaro Jesús joshiyakaaventziro okaratzi jiyotaantayetziri, ikantzi: “Ipankitake aparoni shirampari chochokimashi, jotantakotakero, jovetsikanontakero iroveronta apaata ovaaki, jovetsikake pankoshetantsi inkene iramenakoitero pankirentsishashi. Ipoña jamenake amenerone ivankiremashi, jatake irirori intaina. ² Okanta irakapaiteetake ivankire, jotyaantavetaa iromperatane iragaatemi okithoki. ³ Ikanta iñaavakeri antavairentzi, jaavakeri ipasavaitavakeri, joiپییی tekatsi iraanai. ⁴ Jotyaantzitataveta eejatzi pashine iromperatane. Itsitokainavaitakeri, ikaviyavaitakeri, joiپیییakeri. ⁵ Jotyaantake eejatzi pashine, jovaitakeri. Osheki ikaratzi jotyaantavetaka, tzimayetatsi ipasavaitakeri, jovaitakeri pashinepayeeni. ⁶ Aparoni ikantapaaka itomi irirori, jetakokiperotari, jotyaantakeri, ikantashiretzi: ‘Irikarika notomi naaka ari iñaapinkathaitakeri.’ ⁷ Iro kantamaitacha irikapayeeni amenirori pankirentsishashi, ikantavakaa: ‘Jirikataa ashitaiyaarone apaata pankirentsishashi. Thame ovamayeri, ayeroota aaka.’ ⁸ Jaavakeri, jovakeri. Jookakeri othapikitapaaka pankirentsishashi. ⁹ ¿Ipaítama iranteri ashitarori pankirentsishashi? ¿Tema ari impokanake irirori, irovakeri aamaventavetarori ivankiremashi, iramenanai pashine? ¹⁰ ¿Tema piñaanatero osankinarentsi? Kantatsiri: Imanintavetakaro mapi ovetsikirori pankotsi. Iro kantamaitacha jovatzিয়েতাইরো mapi pankotsinampiki, ikempitakagaitaaro iroorikami tzinkamintsi.

¹¹ Iriitakera Avinkatharite Pava ovairori onampinaki.

Irootakera apampoyaaaminthantantakariri.”

¹² Ari ikovavetaiyanakani irakaantanakerimi Jesús, jiyotavakero iriitake iñaaventakotziri. Te onkante, tema itharovakaayetatyaaari atziri piyotzimentakariri. Jovashaantanakeri, jiyaapithatairi.

Kameethama impinayeeteri pinkathari

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³ Ipoña jotyaantaitake Fariseo itsipatakari ikaratzi aapatziyayerari Herodes, ikovaiyaveta inkompitakaiyaarimi Jesús. ¹⁴ Ikanta jareetaiyakani, ikantapaakeri: “Iyotaantani, okaratzi piñaanetari eeroka iroopero onatzi, kaarira inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro eeroka kyaaryooperoini inintakaantziri Pava. ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantere Pinkathari César?” ¹⁵ Jiyotakotakeri Jesús, ikovatzi iramataviterimi ikaratzi osampitakeri, ikantanakeri: “¿Ipaítama piñaantantani? Pamakenari kireeki, namenavakeriita.” ¹⁶ Jamaitapaakeneri. Ikantzi Jesús: “¿Ipaítama ashitarori iroshiyakaaro jaka? ¿Ipaítama ashitarori ivairo?” Ikantaiyini irirori: “Itrashí César.” ¹⁷ Ikantanake Jesús: “Tema iri César ashitari, pantantyaaniri okaratzi ikovakayimiri pimpinateri. Irooma maaroni okaratzi jashitari Pava, pantantyaaniri ikovakaayetzimiri irirori.” Iyokitzi ikantaiyanakani ipampoyaanakeri Jesús.

Josampitakoventaitziro aririka irañagai kamayetaintsiri

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantayetatsiri eero jañagai kamayetaintsiri. Josampitapaakeri: ¹⁹ “Iyotaantaneri, josankinatake pairani Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka inkame aparoni shirampari, irookaventanairo iina. Eerorika jovaiyantakairo, okameethatzi iinantaiyaaro irirentzi. Aririka ovaiyantat tsinane, kempivaitanaa iriirikami ashityaarine oime kamaintsiri.

²⁰ Thame ankantavake: Tzimatsi 7 shirampari, irirentzi jinaiyatziini. Etarori itzimi jaavetaka iina, tekera osamanite, kamake, te irovaiyantakaanakero iina. ²¹ Ipoña jaavetaaro pashine irirentzi apitetatsiri itzimi. Ari ikempitakari irirori, kamake, te irovaiyantakairo. Ipoñaavetapaaka mavatatsiri itzimi, eejatzi ikempitakari irirori. ²² Ari ikantakari maaroni ikarataiyinira 7 irirentzi. Tekatsi aparoni ovaiyantakairone. Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori tsinane. ²³ Aririkami irañaaayetaimi apaata ikamayevetakara, ζitzimikama oimenteropoteri tsinaneka? Tema maaroni ikaratzira 7 jinantavetakaro.”

²⁴ Jakanakeri Jesús, ikantziri: “ζOpaitama kaari pikemathatantaro osankinarentsi? ζOpaitama kaari piyotakotantaaro ishintsinka Pava? ²⁵ Tema aririka irañaaayetai apaata kamayetaintsiri, eero itzimapai aavakaayetachaneri. Inkempitapaiyaari maninkariite saikayetsiri inkiteki. ²⁶ Irooma okantakota irañaaayetai kamayetaintsiri, ζtema piñaanatero irosankinare Moisés-ni tsika ikanta Pava iñaanatantakariri otaara kitocheemaishi? Ikantakeri:

Moisés, Naaka Pava, iñaaipinkathaziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

²⁷ Ari ayotziri, añaaayetsi irirori, tema te imatziro kaminkari iriñaaipinkathateri Pava, intaani añaaayetsiri. ζÑakero? Pikenakaashitakaro eeroka.”

Iñaaventakoitziro ikovakaaperotairi Pava

(Mt. 22.34-40)

²⁸ Ari ipokapaake aparoni iyotzinkari, ikemapaakeri iñaanatavakaa. Iyotapaake kameetha Jesús jiyotaakeri Saduceo, josampitapaakeri irirori: “ζOtzimikama etarori okovaperota Ikantakaantaitane?” ²⁹ Jakanake Jesús, ikantzi: “Jiroka kovaperotachari, okantzi:

Pinkeme Israel-mirinkaite, irika Avinkatharite Pava, Pinkathari apaniro ikanta irirori.

³⁰ Petakoperotaiyaari, petakoshiretaiyaari, petakoshintsitaiyaari, pampithashire povairi eejatzi.

Iroora kovaperotachari Ikantakaantaitane. ³¹ Ari okempitari apitetanaintsiri, okantzi:

Petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi pikaminthairo pivatha eeroka.

Tekatsira pashine Ikantakaantaitane anayirori irokapayeeni.” ³² Ikantanake iyotzinkariite: “Kameethatake, iyotaantaneri, omaperotatya pikantakeri: Aparoni inatzi Pava tekatsi pashine. ³³ Osheki okameethatake etakoperotaiyaari, etakoshiretaiyaari, etakoshintsitaiyaari, pampithashire ovanairi. Eejatzi ankempitavakaanaia aaka, etakotavakagaiya.

Iroora ikovakaaperotairi Pava, anayiro ipometayeetziniri, maaroni jashitakaayeetariri Pava.” ³⁴ Ikanta Jesús, iñaaikeri kameetha okaratzii ikantakeri, ikantanakeri: “Irootaintsimi piñeero piñaaipinkathatairi Pava, onantyaari impinkathariventaimi irirori.” Tekatsira kovanaatsine irosampitanairi Jesús.

ζIpaia charinentariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Ipoña jiyotaantake Jesús tasorentsipankoki, ikantzi: “ζOpaitama pikinkishiretari eeroka, aririka pinkemeri iyotzinkariite, ikantzi irirori: ‘Irika Cristo-tatsine icharinera irinatye David-ni?’ ³⁶ Tema Tasorentsinkantsi ñaavaaitakaakeri pairani David-ni, ikantake: Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi novinkatharite:

Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante,

Irojatzii apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentayetakemiri, ari pimakoryaakiitan-taiyaariri.

³⁷ Aña ikantzitaita David-ni irirori: ‘Novinkatharite inatzi Cristo.’ ζTsikama inkene incharinentyaari?” Ikanta maaroni atziri piyotainchari, onimoyetakeri ikemiri ikantayetziri Jesús.

Iñaaventakoitziri iyotzinkariite

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Ipoña ikantake eejatzi Jesús: “Paamaiyaari iyotzinkariite. Osheki inebetaro irova-neenkatziiya, ishametakaayetero iithaarethananaa. Ikovi ñaaipinkatha irovethat-aiiintaiyaari iriñeeteririka. ³⁹ Aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita, ikovapi-intziro irosatekayya niyankineki. Ari ikempitari aririka irovaiyaani isheninka, ikovapiintzi irosatekya. ⁴⁰ Jampoyetaró eejatzi kamaimetzinkaro jashiyetaró opanko. Iro

josamaninkayetantarori jamanayetapiintzi eero jiyotantaitari. Iro kantamaitacha antarora irovasankitaayeetairi.”

Ashinonkainkaro tsinane
(Lc. 21.1-4)

⁴¹ Ikanta Jesús isaikimotapaakero jovayeetapiintziri kireeki, jamenaminthatziri oteyetziriri iireekite. Ipokaiyakeni ashaarantzinkari iroteperoyete irirori iireekite. ⁴² Ipoña opokapaake tsinane kamaimetzinkaro, ashinonkainkaro onatzi, otetapaake iroori apimentyakiteeni kireeki, tekatsi antetachane iramanantaitantyaari. ⁴³ Ikantanakeri Jesús iriyotaane: “Anaantake iroka tsinane, anaakeri ikaratzi oteyevetainchari. Omaperora. ⁴⁴ Tema ikaratzi oteyevetainchari osheki, jotetashitakari tzmakaantatsiri iireekite. Irooma iroka ashinonkainkaro, apintziryaaikeri otetakeri oireekite amanantantyaarimi okovayetziri.”

13

Iñaaventakotziro Jesús omporoke tasorentsipanko
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Ikanta ishitovanai Jesús tasorentsipankoki, ikantzi aparoni iriyotaane: “Iyotaanari, pamenerotyapa mapi jovetsikantayeetarori, antaro onayetzi, ovaneenkavaitaka pankotsi.”
² Ikantzi Jesús: “Maaroni pankotsi okaratzi piñiirika, irootaintsira imporokaiteero, eero iñagaitairo peviryaayetachari mapi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ipoña itonkaanake otzishiki Olivos, jimontetapaakero tasorentsipanko. Ari isaikapaake Jesús. Ikanta Pedro, Juan, Jacobo ipoña Andrés, josampitakeri jantyaatziini, ikantziri: ⁴ “Pinkamantena: ¿Tsikapaitema omatya pikantakeri? Aririka omonkaratzimatakya, ¿tsika onkantyaaka niyotantyaari?” ⁵ Ari jakanake Jesús ikantzi: “Paamaventya jamataviitzimikari. ⁶ Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakena, inkante: ‘Cristo nonatzi naaka.’ ⁷ Ari pinkemakotakero ovayiritaantsi, paamaiya omintharovashiretzimikari, tema ontzimaty omonkaratyeta irokapayeeni, tekera omonkaratyata onthonkantaiyaari maaroni. ⁸ Irantaminthatavakaayetya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeteri pinkathariyetatsiri. Iriñeetero osheki onikayetya, iriñeetero eejatzi osheki intashaaneentayeete. Irootakera etanakyaaarone inkemaantsiyetyaaro irokapayeeni.

⁹ Ontzimatyera paamaayetya. Tema irakaantaitatyeeimi jevaripayeeniki impasanavaitaiteemi pankotsiki papatotapiinta. Impoña iraaeyetanakemi isaikayetzira pinkatharijanorentsi okantakaantzirora paventaana, ari piñaaventayetainari janta. ¹⁰ Iro kovaperotacha iretyaaro atziripayeeni inkemakotairo Kameethari Naantsi maaroni nampitsiki. ¹¹ Aririka iraaeyetanakemi, eero pikantashiretzi: ‘¿Opaitama nonkanteriri?’ Tema Tasorentsinkantsi iyotakaimirone opaita pinkanteri, tera eeroka ñaavaitashitachane. ¹² Ari iriñeetake aakaanterine irirentzi irovamaakaanteri. Piñe aakaanterine itomi. Piñe ovamaakaanterine ashitariri ikisaneentanakeri. ¹³ Oshekira piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyaana pikempisantaanara naaka, iro kantamaitacha aririka pinkantaitanakityero paventaiyaana, aritake novavisaakotaimi.

¹⁴ Aririka piñaakeri ipaitayeetziri ‘Pinkaari Aperotantaneri’ isaikapaake tsika te inintakaitziri, inkarate nampitaiyaarone apaata jaka Judea-ki, ontzimatyera ishiyayetai tonkaari otzishiki. Tema iro iñaaventakeri pairani kamantaneri Danielni.” (Maaroni ñaanayetairone iroka, okovaperota inkemathatairo.) ¹⁵ “Pisaikirika jakakiroki pipanko, ari pimpoña pishiyanaake, eerora pikyaapanaatzi paapanaate tsika ompaitya. ¹⁶ Povaneekirika pisaake, eero paapanaatziro piithaare. ¹⁷ Iinkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetatsine, eejatzi onkarate tzmayetatsine eentsite eeniro ithotzi! ¹⁸ Pamaneri Pava, onkantya aririka pishiyayetake, eero omonthaantami kyaarontsi. ¹⁹ Tema antaro iriñeetero irashinonkaitya apaata. Pairani ovakera jovetsikayeetakero kipatsi, irojatzi iroñaaka, tera iriñeetero kempityaarone iroka ashinonkaantsi. Eero apiita iriñeetairo eejatzi kempityaarone. ²⁰ Eeromi ishintsitake Avinkatharite joimairentziro ashinonkaantsi, tekatsi avisakotaatsinemi. Ikamintha intzimayetai jiyoshiyetairi irirori, aventayetaiyaarine, irootakera joimairentantakarori ashinonkaantsi. ²¹ Aririka pinkeme inkantaitemi: ‘Jirika Cristo.’ Pashine kantemine: ‘Jirinta Cristo,’ eerora pikempisantziri. ²² Tema impokayetapaake kempitakotyaaarine Cristo, kempitakotyaaarine kamantaneneri. Ari intasonkaventantashiyetapaakya,

inkovavetya iramatavitemi ikaratzi jiyoshiitairi Pava. ²³ Paamaventayetyaara eeroka, aritakera nokamantazitayetakamiro.”

Impiyantaiyaari Itomi Atziri
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ “Apaata, aririka onkaratapaake jashinonkaita antaro, ari intsivakake ooryaa, eero joorentaa kashiri, ²⁵ inthopiryaaeyete impokiro inkiteki, maaroni oorentayetachari inkiteki imporokayete eejatzi. ²⁶ Aripaitera impokai Itomi Atziri inkenantapaiyaaro menkori, iriñeetavairo ishintsinka eejatzi irovaneenkaro. ²⁷ Impoña irotyaantakeri maninkariite, irapatotairi ikaratzi jiyoshiitakeri nampiyetarori maaroni tsikarika jaka kipatsiki, irojatzzi tsika ochentetapaa.

²⁸ Arira okempitaro piñaapiintziro eereshiyetai pankirentsi, piyotzi osarentsipaitetzi-matai.* ²⁹ Iroora piyoteri eerokapayeeni, aririka piñaayetakero nokamantayetakemiri, okarikitzimataana. ³⁰ Eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzzi iriñaantayeetakaarori nokamantayetakemiri. Omapero. ³¹ Eerora okantaitaayaaani piñeero inkite eejatzi kipatsi, irooma noñaaneyetakari omaperoitaayeeroni iroori.

³² Tema apaniro ikantakaaro Ashitairi jiyotziro tsikapaitte omonkarayetya. Tera jiyotziro Itomi, iri ovatsipero maninkariite saikatsiri inkiteki. ³³ Paamaiya, aamaventa pinkantya, pamane. Tera piyote tsikapaitte omonkaratantyaari. ³⁴ Okempitayaaro aririka iriyaate shirampari intaina. Irookanakero ipanko, inkantayetanakeri maaroni iromperatane opaitarika iranteneriri. Eejatzi inkempitaakeri kempoyaaventarori pankotsi, inkantanakeri: ‘Paamaventaiyaana.’ ³⁵ Paamaiya eeroka, tema te piyote tsikapaitte impiye ashitarori ipanko, tsireniiteeni, niyankiitepaite, iriñaapaitetakerika tyoopi, onkitaaitamanairika, ³⁶ onkantyaama aririka iromapokairo impiye, eero iñaapaimi pimaye. ³⁷ Okaratzi nokantayetzimiri eeroka, irootakera nokantayetzitariri eejatzi maaroni: Paamaiya.”

14

Ikamantavakaita irakaanteri Jesús
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Ari kapatapaaka apite kitaite joimoshirenkapiintaitziro Anankoryaantsi, jovantapi-intaitarori eejatzi tantaponka. Ari ikamantavakaari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ikantavakaiyani: “Thame amataviteri Jesús ayeri, ovakaanteri. ² Iro kantacha eerora amaimanetziri kitaite joimoshirenkaita, ikisakoventarikari atziri-ite.”

Isaitantairi Jesús kasankaari
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ Ikanta ikenanai Jesús Betania-ki, ipankoki Simón pathaavaivetachari. Ari isaikake joviayani. Areetapaaka tsinane amakotake kasankaari. Iyoshiita ova inchateya paitachari “nardo,” osheki ovinaro, kameetha okantaka onaki jovetsikaitziro mapi opaita “alabastro.” Osataakotakero opatziki, osaitantakarori ipatziitoki Jesús. ⁴ Kisanaka ikaratzi ñaakerori, ikantavakaanaka: “¿Opaitama aparatantarori kasankaari?” ⁵ Aririkami ompimantya, iragaitemi osheki kireeki inkaratemi 300 denario ampashityaaririmi ashinonkainkari.” Ikisanakero tsinaneka. ⁶ Ari ikantzi Jesús: “Piñaashityaaro, ¿Opaitama pikisantarori? Kameetha okanta noñaakero naaka antakeri. ⁷ Ari inkantaitateeni ashinonkainkari piñeeri pintsipatyaari, pinkoverika petakotyaaari, ari pimphashitakyaari. Irooma naaka, eerora okantaitatyaani piñeena pintsipatyaana. ⁸ Iroka tsinane antatziro aavyiiri iroori, eevatake osaitantanaro kasankaari omotaitatyaaro aririka inkitaaitakena. ⁹ Aririka inkamantantayeetairo Kameethari Ñaantsi, inkinkithatakoitairo tsinaneka, ari onkantya iroshiretantaityaarori antakeri iroori. Omaperora.”

Ikinkishirya Judas irakaanteri Jesús
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Ikanta Judas Iscariote, jiyaatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari impimanteri Jesús. Iriivetaka karavetariri 12 iriyotaane. ¹¹ Antarora ikimoshiretaiyanakeni jevari, ishinetakakeri imperi kireeki. Jamemenatanakero Judas tsikapaitte irakaanteri Jesús.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

* **13:28** Kantakotachari jaka “pankirentsi,” irojatzira ikantayeetziri “higuera,” iro shookatsiri pashineki nampitsi.

¹² Areetapaaka etarori kitaite jovantapiintatarori tantaponka, jovamaapiintaitzi eejatzi jovaitari kitaiteriki Anankoryaantsi. Josampitakeri iriyotaane Jesús, ikantziri: “Iyotaa-nari, ¿Tsikama onkotsitakaaniteka aaka?” ¹³ Ari ikantanakeri apite iriyotaane: “Piyaate nampitsiki. Ari pomonthaiyaari shirampari jaakotziro ijiñaate kovityaaniki. Poyaatzishi-tanakeri, ¹⁴ tsikarika inkyaapai, pinkanteri ashitarori ipanko: ‘Ikovi iriyote iyotaanari tsika janta irovakaiyaari iriyotaane.’ ¹⁵ Ari iroñaakanakemiro jenoki ipanko, antaro okan-taka jovetsikaitakero maaroni inkene irovaitya. Ari ponkotsitakaanteri oyaari.” ¹⁶ Jatake iriyotaane areetaka nampitsiki. Jiñaakero okaratzi ikantakeriri, ari jonkotsitakaanteriki iroyaari.

¹⁷ Okanta osheetyaanake areetapaaka Jesús, itsipatapaakari eejatzi 12 iriyotaane. ¹⁸ Ikanta jovaiyanira, ikantzi Jesús: “Pikaratakera payootana, tzmitsira aparoni pithokashityaanane. Omaperora.” ¹⁹ Ovashire ikantaiyanakani. Josampitayetakeri, ikantziri: “¿Naakama pithokashityaamine?” Pashine osampitziri: “¿Naakama?” ²⁰ Ikantzi Jesús: “Iriitake aparoni pikaratakera payootakana. ²¹ Kyaaryoora impeyakotya Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyeetakeriri pairani. Ikantaitake: ‘¡ikantamacheetziri aakaanterine! Eero itzimaajaitzimi irirori.’”

²² Eenirora jovaiyani, jaakero Jesús tanta. Ipaasonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: “Poyaaro, novatha onatzi.” ²³ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, jirayetake maaroni. ²⁴ Ikantziri: “Niraanera onatzi, iro shitovatsine iravisakoshiretantaiyaari osheki. Irootake oñaakantaperoterone antzimotavakaiyaari. ²⁵ Eerora niriitaaro, irojatzi apaata tsika impinkathariventantai Pava, ari napiitairori. Omaperora.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Ikanta jamampaakotanakeri Pava, jataiyanaini tonkaariki otzishi Olivos. ²⁷ Ikantzi Jesús: “Irootaintsira pookaventaayenane tsireni. Tema josankinaitake pairani kantatsiri: Noveri aamaakoventariri oisha, ari inthonkya iroivaraayetanakya ipira.

²⁸ Iro kantacha, aririka nañagai, Galilea-kira noyaapaimi.” ²⁹ Ipoña ikantzi Pedro: “Aritaima irookaventakemi pashinepayeeni, eero nomatziro naaka.” ³⁰ Ikantzi Jesús: “Iroñaaka tsirenika, tekeraata irapiitero irife tyoopi, mavasatzi pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’ Omaperora.” ³¹ Eekero ishintsitatziri Pedro, ikantzi: “Eero nookaventzimiitsi, kempitaka ari ankarate ankame.” Ari ikantaiyakeni eejatzi maaroni.

Jamani Jesús Getsemani-ki
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ikanta jareetaiyakani Getsemani-ki, ikantapaakeri iriyotaane: “Ari pisaikavake jaka, noñañaatavake.” ³³ Iri itsipatanaka Pedro, Jacobo ipoña Juan. Antaro jiraashiretakota-paaka. ³⁴ Ikantziri: “Ovamaimatayaanara novashirenka. Ari pisaikaiyavakeni eeroka, pinkayempite.” ³⁵ Jovaaneentanaka kapicheeni irirori. Otyeervopaaka kipatsiki, jamanapaake, onkantya eero ikemaantsitantaromi avishimoterine. ³⁶ Ikantziri: “Ashita-nari, tekatsi pomerentsitzimotemine eeroka. Nokovavata pintsiparyaakovenentami onkarate nonkemaantsiyariri. Iro kantacha eero pimatanaro okaratzi nokovavetakeri naaka, iro pimate opaita pikovakaakenari eeroka.” ³⁷ Ipoña ipiyapaaka, iñaapaatziiri imagayini. Ikantapaakeri Pedro: “Simón, ¿Opaita pimaantari? ¿Tema pinkisashityaaro pivochoki? ³⁸ Pinkayempite, pamane, otzimikari pikenakaashitane. Tema te pinkisashivainetya, osheki inaveta kameethatatsiri pikovavetari panterimi.” ³⁹ Eejatzi ipiyanaa, amanapai. Irojatziri japiitapai ikantayetakeri inkaaranki. ⁴⁰ Ikanta ipiyapaa, eejatzi iñaapai imagayini, tema antaro okantaka ivochoki. Ikaanivaiziti iriyotaane, te iriyote tsika inkante. ⁴¹ Iro mavatanaintsiri ipiyapaaka, ikantapaakeri: “¿Irojatzima pimagayini? Monkaratapaakara irakaantaitantyariri Itomi Atziri, iragaiteri janta kaariperoshireki atziri. ⁴² Pintzinaye, thame aatai. Okarikitzimatapaakera pithokashityaanane.”

Jagaitakeri Jesús
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Iñaavaiminthaiziti Jesús, areetapaaka Judas ikaravetapiintari. Osheki itsipatapaakari, jamayetake irovathaamento, ipasamento. Irotyaantane inatzi pinkathariite apatoven-tariri Jesús: Ijevare omperatasorentsitaari, iyotzinkariite, ipoña antarikonaita. ⁴⁴ Tema Judas, pithokashitantachari, ikantzitakeri inkaaranki iramanevo: “Tsika intzime nonin-taaporotapaake, iriitake, poosoteri, paanakeri.” ⁴⁵ Ikanta jareetapaaka, jontsitokapaakari okarikiini Jesús, ikantapaakeri: “Iyotaanari.” Inintaaporotapaakeri jovethatapaakari. ⁴⁶ Joirikaitapaakeri Jesús, joosoitapaakeri. ⁴⁷ Ikanta aparoni tsipatakari okarikiini Jesús,

inoshikanakero iyotsirote, itotzitakeri iyempita irotzikatane ijevare omperatasorentsitaari. ⁴⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Naakama koshintzi, pamashitantanari povathaamento, pipasamento? ⁴⁹ Tema nokantaitatya piñaapiintana niyotaantzi tasorentsipankoki ¿Kaarima paantana janta? Ari onkantya, iro omonkaratantyaari josankinatakoitakenari pairani.” ⁵⁰ Shiyeeyanakani iriyotaane, jookaventaitanakeri apaniro.

Evankari shiyainachari

⁵¹ Tzimatsiya evankari oyaatakoventanakeriri Jesús. Ikithaavetaka. Iro kantamaitacha joirikaveetakarira irirori, ⁵² jookanakero iithaare ithañaanakara, ishiyamerekitashitanaka.

Japatoventaitari Jesús

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Ipoña jagaitanakeri Jesús ijevajanoreki omperatasorentsitaari. Ari japatotaiyakani maaroni ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari antarikonaite, ipoñaapaaka iyotzinkariite. ⁵⁴ Ikanta Pedro noshikaka irirori ipoki ineetsiini, joyaatakoventakeri Jesús, irojatzi jareetantapaaka osaikira ipanko ijevajanore omperatasorentsitaari. Ari ikatziyapaakari itsipatapaaakari iromperatnepayeeni, jakitsitaiyani paampariki. ⁵⁵ Ikanta ijevarepayeeni omperatasorentsitaari itsipatakari ikaratzi apatotainchari, jamenavetaka impaitya thaiyakotyaarine Jesús onantyaari irovakaanteri. ⁵⁶ Tzimavetaka osheki thaiyakovetapaakariri, te omonkaratavakaamaita okaratzi ikantayevetakari pashinepayeeni. ⁵⁷ Opoña ikatziyanaka aparopayeeni, ithaiyakotanakeri Jesús, ikantzi: ⁵⁸ “Nokemiri naaka chapinki irika, ikantzi: ‘Ari nomporokakero tasorentsipanko, irovetsikane atziri, iro avisavetakya mava kitaite nonthonkya novetsikaineri naaka pashine, kaari ipomerentsita atziri irovetsikairo.’” ⁵⁹ Tera, onashiyetaka okaratzi ikantayetakeri pashine. ⁶⁰ Ipoña ikatziyanaka ijevajanorite omperatasorentsitaari, josampitanakeri Jesús, ikantzi: “¿Opaitema kaari pakanta? ¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoitzimiri?” ⁶¹ Irojatzi jimairetake, te irake. Japiitzi josampitzi: “¿Eerokama Cristo, Itomi Tasorentsitakaaneri?” ⁶² Jakanake Jesús, ikantzi: “Naakatake. Irootaintsi piñeeri Itomi Atziri intsipataiyaaari irakojanoriki Pava impinkatharite. Impoña piñeeri eejatzi impiye inkenapai menkoriki.” ⁶³ Ikanta ikemakera jevajanori, jaanakero iithaare isaperyaakero ikisanakara, ikantzi: “¿Tzimatsima pashine ankoverti inkamantakoiteri? ⁶⁴ Pikemaiyakeri maaroni ithaikakeri Pava. ¿Tsikama pikantaiyinka eeroka?” Ikantzi maaroni: “¡Tzimataike ikenakaashitane! ¡Ontzimaty inkame!” ⁶⁵ Tzimatsi aparopayeeni choontavorotanakeriri. Tzimatsi pashine otzimikaporotakeriri, ipoña ikaposavaitziri, ikantzimaitari: “¿Intsiyaa piyote kamantanteneri?” Imatzitakaro eejatzi iromperatane jevajanori, ipasavorovaitakeri.

Ikantzi Pedro: Te noñiiri naaka Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.55-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Isaikakera Pedro irirori jakakiroki, shitovapaake tsinane irotzikatane ijevajanore omperatasorentsitaari. ⁶⁷ Oñaapaakeri Pedro jakitsita paampariki, okantzi: “¿Tema eeroka itsipataranki Jesús irika Nazaret-satzi?” ⁶⁸ Jotekanakero Pedro, ikantanake: “Tetya, te niyote ipaita pikantanari.” Shitovanake kapicheeni. Irojatzi iñaantanakari tyoopi. ⁶⁹ Okanta osamaniityaake, oñagairi eejatzi, okamantakeri ikaratzi akitsitachari, okantzi: “Irijatziitara irika.” ⁷⁰ Japiitanakero Pedro jotekiro. Tekera osamanite, japiitanakero ikaratzi saikantsiri josampitzi, ikantzi: “Eerokatake itsipata Jesús, tema Galilea-satzi pinatzi, iriivaitake ikantziro iñaavaizti.” ⁷¹ Ikantzi: “Te niyoteri pikantanari. Jiyotzi Pava omapero nokantzi, nothaiyarika, irovasankitainana.” ⁷² Ari japiitanakero iñaanake tyoopi, kantanaka apite japiitakero. Ikinkishiryaanakero Pedro ikantakeriri Jesús: “Tekera apitetanake iriñe tyoopi, mavasatzi poteke, pinkante: ‘Te noñeeri Jesús.’” Iraanaka ikinkishiryaanakero.

15

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Okanta okitaimanai, japatotaiyamanaa maaroni ñaapinkatharentsi: ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonaite, ipoña iyotzinkariite, osheki iñaaventakeri Jesús. Ipoña joosoitanakeri, jagaitanakeri isaikira Pilato. ² Josampitavakeri Pilato, ikantzi: “¿Eeroka ivinkatharite judío-payeeni?” Jakanake Jesús, ikantzi: “Irootake pikantakeri.” ³ Ikanta ijevare omperatasorentsitaari, ikisaneentanakeri, ithaiyakovaitanakeri. ⁴ Japiitanakeri Pilato josampitzi: “¿Tekatsima pinkanteri eeroka? ¿Tema pinkeme okaratzi ikantakoyeetzimiri?” ⁵ Te irake Jesús. Ipampoyaaminthatanakeri Pilato irika Jesús.

*Jiyakoventaitziri Jesús**(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)*

⁶ Tzimatsi jantapiintziri Pilato: Maaroni osarentsi aririka iroimoshirenkaiyaani judío-payeeni, jomishitovakaantzi aparoni isheninka jaakaantaitziri, tsikarika intzimerika inkovakeri. ⁷ Tzimatsi aparoni paitachari Barrabás, itzimi jashitakoitziri itsipayetakari ikarayini jovantake, jovayiritari ivinkatharite. ⁸ Ikanta ipokaiyapaakeni atziri, ikovakotapaakeri Pilato irantero jametapiintari. ⁹ Jakanake Pilato, ikantzi: “¿Iriima pikovi nomishitovakaanteri ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío-payeeni?’” ¹⁰ Jiyotzi Pilato, ikisatya ijevare omperatasorentsitaari jaakaantantakariri Jesús. ¹¹ Iro kantamaitacha ijevarera omperatasorentsitaari, jotsimaakeri atziriite inkante: “Iro kameethatsi iromishitovateri Barrabás.” ¹² Japiitanakeri Pilato josampitziri: “Irika ipaitaitziri ‘Ivinkatharite judío,’ ¿Tsikama nonkanterika?” ¹³ Ikantzi ikaimaiyini atziri: “¡Pimpaikakotakaanterivé!” ¹⁴ Ikantzi Pilato: “¿Tzimatsima kaariperori jantakeri?” Eekero ishintsitatziri ikaimaiyini ikantzi: “¡Pimpaikakotakaanterivé!” ¹⁵ Ikovanake Pilato iranteneri ikovakeri atziriypayeeni, jomishitovakaantakeri Barrabás. Iri ipasatakaantanake Jesús, jagaitanakeri impaikakoiteri.

¹⁶ Ikanta ovayiriite ikyaaakanakeri Jesús ipankokira Pilato, ipaitaitziro “Pretorio.” Ari japatotakaantaitakeriri maaroni ovayiri. ¹⁷ Ikithaatapaakeri kithaarentsi jonkeromaiperotatsiri kempitarori ikithaayetapiintari pinkathariyetatsiri. Ipoña jamathaitakaitakari kitocheetapo. ¹⁸ Iroora jantantarori iroka, tema ithainkimavaitatziiri. Ikaimakotzimaitari, ikantzi: “¡Jirikataa ivinkatharite judío-payeeni!” ¹⁹ Ipoña jomposainavaitantakariri savoro. Ichoontaporovaitakeri. Jotyeeerovashitzimaitari iriñaapinkathaterimi ikantzi. ²⁰ Ari jeshitakero ishironztimentavaitakari. Isapokaineri ikithaatakeriri inkaaranki, ikithaatairi iithaare. Jaanakeri impaikakoteri.

*Ipaikakoitziri Cristo irojatziri ikamantakariri**(Mt. 27.32-56; Lc. 23.26-49; Jn. 19.17-30)*

²¹ Ikanta Simón, poñaachari Cirene, iriri Alejandro ipoña Rufo, jomonthaitakari jareeta irirori nampitsiki, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakotantaitaayariri Jesús. ²² Jagaitanakeri tonkaariki opaita “Gólgota” (akantziri aaka: “Atziriitoni.”)

²³ Ipakoitapaakeri imire ikonovaitakero kepishaari, te irirero.* ²⁴ Ipoña ipaikakotaitakeri. Ikanta ovayiriite itsiparyaavakaakaro ikithaayetari Jesús, ikempitakaantakero iñaaretaita iro iriyotantayari intzime ayerone. ²⁵ Aritake jenokiityapaake ooryaat-siri, ipaikakotaitakeri Jesús.† ²⁶ Josankinaitake kantakaantakerori ipaikakoitantakariri, okantzi: IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI. ²⁷ Ari itsipataitakeri ipaikakoitziri apite koshintzi, ikatziyakotaka aparoni irakojanoriki, pashine irampateki. ²⁸ Ari omonkaratakari osankinainchari pairani, okantzi: Itsipataitakeri kaariperoshiretatsiri.

²⁹ Ithainkimavaiyetakeri ikaratzi avisayetatsiri janta, jotekainata, ikantziri: “Aña eeroka porokirori tasorentsipanko, iro avisake mava kitaite povetsikairo eejatzi.‡ ³⁰ ¿Ipaítama kaari payiitanta ipaikakotaitakemi povavisaakotaiya?” ³¹ Irojatziri ikantakeri eejatzi ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, jovashiyaventari, ikantavakaiyani: “Jovavisaakotziri pashine, ¿Kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori?.” ³² ¡Intsiyaa irayiiite Cristo-vetachari ipaitaitziri ‘Ivinkatharite Israel-mirinkaité,’ omatantayari ankempisanterí!” Jimatzitakero eejatzi itsipatakari ipaikakota, ithainkimavaitakeri.

³³ Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaake otsirenitanake, irojatziri sheeteeni ithaperotanakara ooryaa.§ ³⁴ Ari ikaimanake Jesús shintsiini, ikantanake: “¡Eloi! ¡Eloi! ¿Lama sabactani?” (Iro ikantaitziri añaaneke aaka: “Pava, Pava, ¿ipaitama pookaventantakanari?”) ³⁵ Ikanta irikapayeeni saikaventakeriri Jesús, ikemavetavakari ikaimanake. Ikantanake: “Pinkemeri, ikaimatziiri Elías.” ³⁶ Ishiyapainta aparoni, jomitsiyaatapaintzi manthakintsi kepishaariki, jankoviitakeneri savoropaneki, jovaankakotakeneri iratsimiyaatero, ikantzi: “Añaavakeriita ari impokake Elías irovayiiitari.” ³⁷ Ipoña japiitanakero ikaimanai shintsiini, tera iraneenkatanai. ³⁸ Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiri ithatashiitziiri, opoñaanaka jenoki irojatziri osaaviki, apikota okantanaka. ³⁹ Ikanta ijevare ovayiriite katziyaventakariri eejatzi

* **15:23** Iroka kepishaari opaita “mirra.” Iro joitaitziri atziri, ijempavathatantayari, eero ikemaantsivaitanta aririka irovavisaakotaitakeri. † **15:25** Iro ikantayeetziiri pairani: joveraaka ooryaa 3. ‡ **15:29** Iro jametaiyarini judío-payeeni jotekainata, aririka inthainkashiryante. Iro kempitarori ametaiyarini aakapayeeni, aririka ookote atziri anthainkashireteri, ankante: “¡Píñaakerol! ¡Píkemakerol!” § **15:33** Iro ikantayeetziiri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaakari otsirenitanake irojatziri joveraanaka ooryaa 9.

Jesús, ifñaakerira ikaimanake shintsini ikamantanakari, ikantanake irirori: “Omaperove-tatyaama Itomintari Pava irika.”

⁴⁰ Tzimatsi eejatzi tsinane amenaiyeentsini jantyaatziini. Jiroka okaraiyini: María Magdalena, Salomé, María iriniro iyaapitsi Jacobo ipoña José. ⁴¹ Irokapayeeni tsinane irootake tsipatakariri pairani Jesús Galilea-ki, osheki ampitakoyetakeriri. Otsipatakaro eejatzi pashine tsinane payeeni oyaatapaakeriri Jesús ipokakera Jerusalén-ki.

Ikitaikeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Aritake sheetyaanake. Irootake kitaite jamenarontapiintaita iroyaari osaitekira, kitaite imakoryaantaitari. ⁴³ Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea, ikaratapi-intziri japatota jevariite, irijatzi oyaaventariri Pava impinkathariventantai. Te intharove jiyatashitanakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari nonkitairi Jesús.” ⁴⁴ Tema jomapokapaakeri Pilato, te iriyovetya kamakera Jesús. Ikaimakaantakeri ijevare ovayiri-ite, josampitakeri omaperorika ikamake Jesús. ⁴⁵ Ikamantaitakerira Pilato, ishinetaineri José iranairi. ⁴⁶ Jamanantashitakeri kithaarentsi jentamaitasiri. Ikentakoryaako-tairi, japonatakeri. Jovakotakeri jimorontashiitzi kaminkaripayeeni shirantaaki, joip-inakaantake mapi, joshepitakotantakari. ⁴⁷ Okanta María Magdalena otsipatakaro María irinirora José, amenaiyakeni iroori tsika jovaitakeri.

16

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Avisanake kitaite jimakoryaantaitari. María Magdalena, otsipatakaro pashine María irinirora Jacobo, opoña Salomé, amanantaiyakeni kasankaari, iyaate otziritan-taiyaarimi Jesús-ni. ² Okanta okitaitamanai domingo, ananenkamanaka iyaate omoroki jovaveetakarira Jesús. Aritake shitovimatapaake ooryaatsiri areetzimatapaakara janta. ³ Okantavakaiyani: “Jimpaityaaka otamikerone mapi jashitakotantaitakariri?” ⁴ Iro am- navetapaaka, oñaatzi otamikaka mapi, tema antaro mapi oni. ⁵ Kyaapaake omoroki jovaveetakarira. Oñaashitapaaka aparoni evankari isaikake akojanoriki, okitamaanikitake iithaare. Otharovaiyanakeni. ⁶ Ipoña ikantanakero irirori: “Eero pitharovi. Iriima pipokashiveta Jesús Nazaret-satzi, ipaikakotaitakeri chapinki. Añagaira, te isaikake jaka. Pamenero jovaveetakari. ⁷ Pimpiyanake, pinkamantayetairi iriyotaane, pinkantairi eejatzi Pedro arira iriyaatai Jesús Galilea-ki, ari piñaayetairiri. Aritake ikamantaitakami.” ⁸ Oshiyapithatanakaro omorona, ompevitanaka. Tekatsi pashine atziri onkamantanake, tema otharovanakitzi.

Joñaakaaro María Magdalena

(Jn. 20.11-18)

⁹ Aritake añagai Jesús kapichekitaite domingo, iro jetanaa joñaakaaro María Magdalena jovashinchagairi pairani jaakavetaro karatatsiri 7 peyari. ¹⁰ Irojatzii iyaatashitantanakariri iroori ikaratzi itsipatakari pairani Jesús, oñaapaatziiri jiraavaitaiyani, okamantapaakeri oñagairi. ¹¹ Ikanta ikemavetaiyavakaro oñagairi Jesús jañagai, te inkempisantaiyeroni.

Joñaakaari Jesús apite iriyotaane

(Lc. 24.13-35)

¹² Ikanta Jesús, joñaakaari apite iriyotaane jiyatayini avotsiki, ipashinevorotapai kapicheeni. ¹³ Ari ipiyeeyanakani irirori, ikamantavetapaakari ikaratayini. Ari ikempitaitakeriri eejatzi, te inkempisantaiteiri.

Jotyaantziri Jesús iriyotaane

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Ikanta jovavaiminthaitaiyani 11 iriyotaane, ari joñaakakariri Jesús, ikaminaathata-paakeri, ifñaakerira kisoshire ikantayetaka, te inkempisanteri ikaratzi ñaayetairiri jañagai. ¹⁵ Ikantapai: “Piyaate pothotyero maaroni kipatsi. Piñaaventaineri atziripayeeni Kameethari Ñaantsi. ¹⁶ Tsikarika intzime kempisantavakerone, oviinkaatanachane, iri-itakera avisakoshiretaatsine. Iriima kaari kempisantavakerone, irovaskanitaitaateeri. ¹⁷ Jiroka inkantayetanakya inkarate kempisantaatsine: irovashinchaayetairi jaakayet-ziri peyari impairyena naaka. Iriñaavaitayetairo kantashivaiyetachari ñaantsi. ¹⁸ Aririka iroirikavetyaari maranke, aririka iriravetyaaro piyantatsiri, tekatsi onkanteri, eero ikami. Ari onkantake irovashinchaayetairi mantsiyaripayeeni eejatzi.”

Jovajenokaa Jesús inkiteki

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ithonkanakero Avinkatharite ikamantayetakeri, irojatzi jovajenokantaari inkiteki, itsipatapaari Pava ipinkathariventantapai. Isaikimotapairi irakojanoriki. ²⁰ Ikanta jiyaataiyanakeni iriyotaane, ikamantantake maaroni nampitsiiteki. Avinkatharite matakaayetakeriri, jantakaayetakeri kaari ifiaapiintayeetzi, ari onkantya iriyotantaityaari omaperotatya ikamantantayeetziri. Ari onkantyaari.

Kameethari Ñaantsi Josankinakeri Lucas

Jovethaitari Teófilo

¹ Osheki kovavetaincha irosankinateromi okaratzí avishimoyetakairi. ² Ikovaitake irothotyeeero okaratzí jiyotaaayetakairi ñaayetajaantakerori ovakeraini tsika itzimi kaman-takairori ñaantsika. ³ Ari nokempitakari eejatzí naaka Teófilo. Tema namampaakaro ineetsiini tsika okanta opoñaantanakari, irootake nosankinatantaamirori eeroka okaratzí avisayetaintsiri. ⁴ Ari onkantya piyotakotantyaarori kyaaryooperoini okaratzí jiyotaa-va-taitakamiri.

Íñaaventaiziro itzimantakari Juan

⁵ Pairani, ipinkatharitantari Herodes janta Judea-ki, ari isaikiri apononi omperatasorentsitaari ipaita Zacarías, icharine Abías-ni jini. Irooma iina opaita Elisabet, irisaro Aarón-ni onatzi eejatzí iroori. ⁶ Kameethashire ikantaiyani apiteroite íñaapinkathatziri Pava. Jimonkarayiniri okaratzí ikovakairiri, tekatsi apononi inkenakaashitapaintya. ⁷ Iro kantacha te intzime irovaiyane, tema maanirothaki onatzi Elisabet. Jantarikonatashitaiyakani. ⁸ Okanta apononi kitaite, ari omonkarataa jantapiintantarori Zacarías jomperatasorentsitaaritantari. ⁹ Tema iro jametaiyapiintari omperatasorentsitaari, ikempitakaantakero íñaaretaita, ari íñeetakero iri Zacarías kyaatsine tasorentsipankoki intayeneri Pava kasankainkari. ¹⁰ Piyotaiyachani atziri jakakiroki jamanaiyini, itagaitzirora kasankainkari. ¹¹ Arira joñaakakariri Zacarías imaninkarite Avinkatharite, ikatziyimotapaakari irakoperoriki itayirora kasankainkari. ¹² Iniroite itharovanake, osheki ipampoyaaaminthatavakari íñaavakerira. ¹³ Ipoña íñaavaitanake maninkari, ikantzi: “Zacarías, eero pitharovi. Tema ikemaitakemiro pamanane. Ari piñaakero piina Elisabet, oviayante. Iri pimpaiteri Juan. ¹⁴ Aririka intzimakerika pitomi, osheki pinkimoshireventeri, ari inkempitakyaari eejatzí atziripayeeni. ¹⁵ Tema iriiperori inkantakaiyaari Pava. Eerora pimiretakaari kachoyetatsiri ishinkiitari. Tema inampitzi tantaiyaari Tasorentsinkantsi tekeramintha intzimeeta. ¹⁶ Inkinkishiretakaayetaiyaari Israel-mirinkaite inkempisantari Avinkatharite Pava. ¹⁷ Iriitake eevatapaakerine Avinkatharite. Inkantakaakyaarira ishintsinkani Elías, ari irapaatziyashiretakaayetaiyaari ashitaaniriite maaroni irovaiyaneete. Ari intsimaryaashiretakaayetairi katsimashireri, ari onkantya irovetsikashiretantaiyaari inkempisantaiteri Avinkatharite.” ¹⁸ Jakanakeri Zacarías maninkari, ikantziri: “¡Ari! ¿Tsikama onkantya niyotantyaarori iroka? Tema antarikona nonake naaka, eejatzí okempitakari noina iroori.” ¹⁹ Ikantzi maninkari: “Naakatake Gabriel, poñaachari Pavaki. Jotyaantakana nonkamantemiro Kameethari Ñaantsi. ²⁰ Iro kantamaitacha, okantakaantziro pithainkañaanetakana, kisovaante pinkantya iroñaaka, irojatzí omonkaratantakyaari okaratzí nokantakemiri.” ²¹ Saikaiyatsinira pashine jakakiroki joyaaventaayarini Zacarías, ipoña ikantavakaiyani: “¿Ipaítama josamanitantari Zacarías tasorentsipankoki?” ²² Ikanta ishitovavetapaara Zacarías, te onkante iriñaavaitapai, jookojookovaitashitapaa. Arira jiyotaitanakeri tzimatsi íñaakeri tasorentsipankoki. Jashira jovanakero ikisovaantetanake. ²³ Irojatzí jimonkaraantaarori kitaite jantavaitzi tasorentsipankoki, jatai ipankoki irirori.

²⁴ Okanta Elisabet iinara Zacarías, motzitake. Iniroite opampithashiretaka, te oshitovai opankoki ikaratzí 5 kashiri omairentaka, okantashirevaitzi: ²⁵ “Irootake jinintakaakenari Pinkathari naaka, ari onkantya eero imanintashiretantaitana.”

Íñaaventaiziro intzimantyaari Jesús

²⁶ Okanta, aritake avisanake 6 kashiri, jotyaantairi Pava maninkari Gabriel nampitsi paitachari Nazaret saikatsiri Galilea-ki, ²⁷ iriñeero apononi evankaro kaari iyoterine shi-rampari, paitachari María, tema irootake iinantaaro evankari paitachari José, icharineni David. ²⁸ Ikanta ikyaapaakera maninkari osaikira María, ikantapaakero: “¡Novethatami María, itsipatayaami eeroka Avinkatharite. Panaakoyetakero pashine tsinaneyetatsiri ineshinonkaperotami Pava!” ²⁹ Okanta oñaavakerira maninkari, opampoyaaaminthatavak-eri, okinkishiretakotziro ikantapaakerori jovethatapaakero. ³⁰ Ipoña ikantziro maninkari: “María, eero pitharovi, tema iyaminthaane Pava pinatzi. ³¹ Ari piñaakero pimotzite, intzime peentsite. Iri pimpaiteri JESÚS. ³² Iriitake materone iriiriiperote, impaitayeeteri Itomi Jenokisatzi. Tema Pava Avinkatharite, iriitake pinkatharitakairine ikempitaaakerira pairani icharineni David ipinkatharitakaakeri. ³³ Irijatzira pinkathariventairine ikaratzí icharinentayetakari Jacob-ni, ari inkantaitatyeeroni impinkathariventantai irirori.” ³⁴ Ari

osampitanakeri María, okantziri: “¿Tsikama inkene nomotzite, tera noñe shirampari?”³⁵ Jakanakero maninkari, ikantziro: “Iriira kantakaiyaarone Tasorentsinkantsi. Tema impamankantatyeeyaamiro ishintsinka Jenokisatzi, oshiyapaakyaaromi opamankantzi aamparentsi. Irootake impaitantyaari povaiyane Tasorentsi Itomi Pava.”³⁶ Ari okempitakari eejatzi pisheninkathori Elisabet, ipaitaveetari maanirothaki, okantavetaka antaronavetaka iroori, motzitari. Tzimakotake 6 kashiri.³⁷ Tema tekatsi kompitzi-motyaarine Pava.”³⁸ Opoña okantanake María: “Naakatake iromperatane Pinkathari, irantenaro okaratzi pikantakenari.” Irojatzzi ipiyantanaari maninkari.

Iyaatake María areetaro Elisabet

³⁹ Ipoña pashine kitaite, shintsiini iyaatanake María, jatake tonkaariki Judea-ki osaikira aparoni nampitsi,⁴⁰ irojatzzi areetantakari ipankoki Zacarías, ovethatapaakero Elisabet.⁴¹ Okanta okemavakero Elisabet ovethatapaakarora María, ishevatanaka omotzitakeri. Tema ikantakaanakityaaro Elisabet Tasorentsinkantsi,⁴² oñaavaitanake shintsiini iroori, okantanake: “Eerokatakera anayirori pashine tsinaneyetatsiri itasonkaventaitakemira. Ari inkempityaari eejatzi povaiyane.”⁴³ ¿Ipaitema pipokashitanari irinirontyaari Novinkatharite?⁴⁴ Tema nokemavakemira povethatapaakana, ishevatanaka nomotzitakeri naaka, ikimoshiretanake.⁴⁵ Kimoshirera pinkantaiya eejatzi eeroka pikempisantakera, tema aritake omonkarataiya okaratzi ikovakaakemiri Avinkatharite.”

⁴⁶ Opoña okantanake María:

Iniroite noveshiryaaventaiyaari Novinkatharite,

⁴⁷ Kimoshire nonkantaventyaari Pava tsika itzimi ovavisaakoshiretainane.

⁴⁸ Tema iñaakero iromperatane ashinonkaavaitaka,

Aripaitera inkantayeetai: Iniroite itasonkaventaitakero.

⁴⁹ Tema iniroite jantzimotakenari matzirori otzimi ishintsinka.

¡Tasorentsi onatzi ivairo!

⁵⁰ Ari inkantaitatyeeyaani ineshinonkayetairi inkarate incharinentayeetyaari apaata,

Tsikarika intzime ñaapinkathayetairine.

⁵¹ Iro ishintsinka imatantayetakari.

Japerotzitairi ipampithashirevetari iranterimi kantakaaperovaitachari.

⁵² Ikaratzi pinkatharivetachari, ikantakaantakero Pava eero jiyaataakaantaro impinkatharite,

Iri iñaaperotakaaayeta ikaratzi tsinampashiryaaavetachari.

⁵³ Jashaarantakaaayetai ikaratzi tashaaneentavetachari,

Iriroma ikaratzi ashaarantavetachari jaapithayetairi tzimimovetariri jomishitovakerira.

⁵⁴ Jineshinonkatairi Israel-mirinkaite, tema iromperatane inayetake.

Te impyakotyaari ikaminthaayetziri,

⁵⁵ Tema iro ikantayeetakeriri pairani acharineyetakari,

Jetanari Abraham-ni irojatzzi inkarate incharinentayetaiyaari.

⁵⁶ Ari osaikimovaitapaintziro María iroka Elisabet ikaratzi mava kashiri, irojatzzi opiyantaari opankoki iroori.

Itzimantakari Juan oviinkaatananeri

⁵⁷ Ikanta omonkaraaka ontzimaanitantyaari Elisabet, tzimake otomi.⁵⁸ Ari ipokaiyakeni osheninkapayeeni ikimoshireventaiyirioni, tema jiyotaiyakeni iniroite jineshinonkataro Pava.

⁵⁹ Aritake maakotapaake 8 kitaite eentsika, jagaitanakeri intomeshitaaniiteri, ari ikovaveetaka impaitaiterimi Zacarías, tema ivairora onatzi iriri.

⁶⁰ Irojatzzi okantanakeri iriniro: “Eero ipaita Zacarías, impaitya Juan.”

⁶¹ Ari ikantaitanakeri: “¿Opaitakaya? Tema tekatsi pisheninka paitachaneri Juan.”

⁶² Ipoña jookotaitakeri ashitariri josampiitziri, tsika inintzi impaiteri.⁶³ Jookotake Zacarías inchakota iramaiteneri, ari josankinatakari, okantzi: “Juan impaitya.”

Ipampoyaaaminthatanakeri ikaratzi osampitakeriri.⁶⁴ Jomapokashitanana iñaavaitanaa Zacarías.

Iniroite iñaapinkathatanakeri Pava, ipaasoonketanakeri.⁶⁵ Paraanka ikantaiyanakani isheninkapayeeni Zacarías.

Tema ithonka ikemaitakero tonkaariki Judea-ki okaratzi avisaintsiri.⁶⁶ Pampithashire ikantaiyaka ikaratzi kemakoventakeriri, ikantaiyini: “¿Tsikama impaityaaka apaata irika? Tema kempoyaaaventa jovakeri Avinkatharite irika eentsika.”

Ikamantantakeri Zacarías

⁶⁷ Ikanta Zacarías, ashitakariri eentsika, ikantakaanakari Tasorentsinkantsi, ikamantantanaake, ikantzi:

⁶⁸ Kameetha inake Avinkatharite Pava, ivavanetari Israel-mirinkaite,

Ipokake irovatsinaryaakoyetai.

⁶⁹ Jotyaantakairi matzirori jovavisaakoshiretantzi, Iriitake icharinentakari David-ni, iromperatane.

⁷⁰ Iro iñaavaitakaayetakeriri pairani tasorentsitsiri kamantantaneri.

⁷¹ Iri ovavisaakoyetagaineri itzimavetara kisaneentayevetairi.

⁷² Tema jineshinonkataari ikaratzi acharineyetakari,

Eero ipeyakotaro tasorentsitsiri iranzimotavakaiyaari.

⁷³ Irootake iroka ishinetaakeriri pairani acharineni Abraham,

Onkarate iranzimotairi.

⁷⁴ Intsiparyaakoventai itzimayevetara kisaneentayevetairi,

Tekatsi antharovakaiya ankempisantairi.

⁷⁵ Kiteshire ankantayetaiya. Kameethashire ankantzimentaiyaari maaroni kitaiteriki.

⁷⁶ Irooma eeroaka notomi, impaitayeetemi iyamantanerite Jenokisatzi.

Tema eerokatake eevaterine Pinkathari, povetsikanonteri tsika inkenayetanake.

⁷⁷ Eroka kamantairine asheninkapayeeni, iro iriyotantyaari iriitake ovavisaakotantani.

Iri peyaakotairine ikaariperoshirevaivetaka.

⁷⁸ Tema iniroite okantaka jineshinonkatai Pava,

Jotyaantakairi poñaachari inkiteki ikempitakotapaakaro okantaranki ovakera okitaityaamanai.

⁷⁹ Ikitainkatakotairi ikaratzi saikayetatsiri otsirenikitzi. Ikitainkatakotairi eejatzi ikaratzi otsimankakovetakari iraampare iyotakaantatsiri iriyaayetaatye sarinkaveniki.

Iri oñaakantairone tsika ikantaita isaikaitzi kameetha.

⁸⁰ Kameethara ikimotatzi eentsika, ñaaperoshire ikanta. Ari inevetaro isaikavaitzi janta tsika te inampiitaro, irojatzi omonkaratantakari iroñaakyaari Israel-mirinkaite.

2

Itzimantakari Jesús

(Mt. 1.18-25)

¹ Ipoña Pinkathari César Augusto, ikantakaantake irosankinatakotya maaroni atziri.

² Aripaite omapokaka irosankinatakoyeetya ijevatakaantantari Cirenio janta Siria-ki.

³ Maaroni atziri jiyaataiyakeni irosankinatakoyetya inampiki tsika ipoñaayeta pairani icharine. ⁴ Irojatzi itonkaantanakari José irirori, ipoñaanaka Nazaret saikatsiri janta Galilea, iriyaatero nampitsiki tsika itzimake pairani Pinkathari David, opaita Belén saikatsiri janta Judea. Tema irika José icharine ini David-ni. ⁵ Ari irosankinatakotyaari irirori intsipatyaaro inathori María, tsika otzimi ikashiyakari irayero. Iro kantamaitacha aritake motzitake iroori. ⁶ Ikanta jareetaiyakara Belén-ki, irootaintsi ontzimaanite María. ⁷ Ari itzimakeri etanakarori otomi. Oponatakeri, onoryaakeri irovamentoki piratsi, tema te oñaapaake tsika omaapaake.

Maninkariite ipoña aamaventariri oisha

⁸ Okanta jantyaatziini nampitsi, tzimatsi kakiventziriri tsireni iroishate jaamaventari. ⁹ Ari joñaakakari imaninkarite Avinkatharite. Ikitainkatakotantapaakari irovaneenkaro Avinkatharite, iniroite itharovaiyanakeni. ¹⁰ Iñaanatapaakeri, ikantziri: “Eero pitharovashivaita. Tema namatziimi Kameethari Ñaantsi, iro oimoshirenkairine maaroni atziri. ¹¹ Tzimataikera iroñaaka ovavisaakotantaneri, janta inampikira pairani pinkathari David-ni, iriitake Cristo Avinkatharite. ¹² Jiroka piyotantyaariri: Ari piñaakeri imponaiteri eenchaaniki ironoryeetakeri irovamentoki piratsi.” ¹³ Iñeetatziki ikoñaatapaaake osheki inkiteveri itsipatapaaakari maninkari, jamampaaventapaakari Pava, ikantaiyini:

¹⁴ ¡Iro aritataitatsi otzimimotziri irovaneenkaro Pava nampitarori ojenokitajaantzira inkite!

¡Isaikayetai kameetha iyaminthaanepayeeni jaka kipatsiki!

¹⁵ Ikanta ipiyeeyanaani maninkariite inkiteki, ikantavakaanaka aamaventariri iroishate: “Thame aate Belén-ki, amenakitero opaita avisaintsiri. Ari añeerori ikamantakaantakairi Avinkatharite.” ¹⁶ Shiyeeyanakani, irojatzi jiñaantapaakarori María otsipatakari José, onoryaakeri eenchaanikite irovamentoki piratsi. ¹⁷ Ikanta jiñaapaakeri, ikamantantapaakero okaratzi ikantakeriri inkaaranki maninkari. ¹⁸ Ipampoyaaminthaitakeri aamaventariri oisha ikemaitzirira ikinkithavaitzi. ¹⁹ Irooma María, antaro opampithashiretakotaro iroori okaratzi ikantaitapaakerori. ²⁰ Ipoña ipiyeeyanaani aamaventakotairiri oisha, tharomenta ikanta jamampaaventanaari Pava, tema iñaayetakeri okaratzi ikamantaitakeriri inkaaranki.

Jagaitanakeri Jesús tasorentsipankoki

²¹ Ari maakotapaake 8 kitaite eenchaaniki, jagaitanakeri intomeshitaaniiteri. Irojatzii ipaiyeetantakariri JESÚS tema ari ipaitzitakari maninkari tekeramintha omotziteriita María.

²² Okanta jimonkarataakero kitaite joimairentaiyani onantyaari inkitevathayetai, tema iro ikantakaantakeri Moisés-ni. Ari jagaitanakeri Jesús Jerusalén-ki irashitakaityaari Avinkathariteki. ²³ Iro irimonkaraantyaarori Osankinarentsijanori ikantakaantziri Avinkatharite, kantatsiri:

Iriirika shirampari omapokane tsinane, Irashitakaayeetyaari Pinkathari, itasorentsie irinatye.

²⁴ Irimatantyaarori irimonkarayero ikantakaantane Pinkathari, ontzimatyee impometaineri Pava:

Apite tookitzi, eerorika apite iryaani shiro.

²⁵ Tzimatsiya janta Jerusalén-ki aparoni shirampari ipaita Simeón. Tampatzikashire ini irika shirampari, ñaapinkathatasorentsitaneri ini, tema iri inampishiretantakari Tasorentsinkantsi. Iriitake oyaaventarori imposhenkayeetaiyaari Israel-mirinkaite.

²⁶ Jiyoshiretakaakeri Simeón Tasorentsinkantsi, eero ikamita irirori irojatzii iriñaantakyaariri Isaipatziitotane Avinkatharite. ²⁷ Ikantakaakeri Tasorentsinkantsi, pokake tasorentsipankoki. Ipoña ashitariri Jesús jaanakeri tasorentsipankoki irimonkaraantyaarori ikantakaantaitane, ²⁸ ithomaavakeri Simeón irika eenchaaniki, ipaasoonketanakeri Pava, ikantzi:

²⁹ Monkaraaka Pinkathari okaratzi pishinetaakenari, Pishinetaina iroñaaka nonkame, tema pomperatane povakena.

³⁰ Tema noñagairi ovavisaakotanteneri,

³¹ Iriitake potyaantakeri ovavisaakotairine atziripayeeni,

³² Iri kitainkatakokoyetairine atziri kaari asheninkata, Iri kantakaiyaarone iriñaapinkathayeetantyaariri Israel-mirinkaite.

³³ Ipampoyaaminthatanakeri ashitariri, ikemakoventziri iriñaantsikoveentaitziri Jesús.

³⁴ Ikanta Simeón itasonkaventakerira, ikantanakero iriniro Jesús: "Irika eenchaaniki iri kantakaiyaarone impeyashitantaiyaari osheki asheninka Israel-mirinkaite, kempivaitaka imparyaateymi, iri kantakaiyaarone eejatzi iravisaakoshiretantaiyaari osheki, kempivaitaka intzinagaateymi iparyaavetaka. Tema osheki inkantaite: 'Kaari irooperori ñaantsi iriñaaneyetakari.' ³⁵ Tema irika eenchaaniki iriira oñaakanterone okaratzi impampithashiretaiyaari. (Iro kantamaitacha iniroite povashiretanakya eeroika kempivaitakami irovthaayeetateymi.)"

³⁶ Ari osaiki eejatzi aparoni tsinane paitachari Ana, kamantantanero oni iroori, irishinto Fanuel icharinentayetanakari Aser. Antarokonatake iroori. Ayitavetaka oime ovakera omainarotapaake, 7 osarentsi otspavetakari oime. ³⁷ Kamaimetzinkaro onatzi, tzimake okaratzi 84 osarentsie. Ari ashi ovatziro osaiki tasorentsipankoki, aakoventaro kitaite eejatzi tsireni amani, otziventakaro eejatzi. ³⁸ Ari opokapaakeri iroka tsinane, opaasoonketapaakeri Pava. Ipoña oñaaventanakeri eenchaaniki, irojatzii ikemantaiyakarinii ikaratzi oyaakovantarori irovatsinaryaakoyeetairi Jerusalén-satzi.

Ipiyantaari Nazaret-ki

³⁹ Aritakera imonkarakero okaratzi ikantakaantayetziri Pinkathari, piyaa Galilea-ki osaikira inampi Nazaret. ⁴⁰ Tharomenta ikanta ikimotatzii eenchaaniki, eekero jiyaatatzi ishintsitzi, iyotaneri jinatzii. Aamaventa jovakeri Pava.

Isaiki Jesús tasorentsipankoki

⁴¹ Ari ikantapiintatya osarentsiki ashitariri Jesús jiyaatzii Jerusalén-ki joimoshirenkiro Anankoryaantsi. ⁴² Ikanta Jesús aritake tzimanake 12 irosarentsie, jataiyakeni Jerusalén-ki tema iro jametaiyapiintari iroimoshirenkya. ⁴³ Aritake karatake joimoshirenkaiyani, piyeeyaani ashitariri, iro kantamaitacha irojatzii isaikanakeya Jesús irirori janta Jerusalén, te iriyote ashitariri. ⁴⁴ Irñaajaantake eevatake Jesús ikempiyayetanaari ikaratziyani. Aniiitake aparoni kitaite, ari ikovavetaari, josampivetakari isheninkapayeeni ikaratziira jiyaataiyini. ⁴⁵ Tera iriñeeri, ipiyaa Jerusalén-ki inkokovatairi. ⁴⁶ Mava kitaite iriñaantaariri isaiki tasorentsipankoki, ikinkithavaitakaayetziri iyotakotzirori Ikantakaantaitane, josatekaitakeri niyanki, josampiminthatziri. ⁴⁷ Ipampoyaaminthataitakeri iriñeetakerira omapero jiyotaneta, jakayetakero kameetha okaratzi josampiyetakeriri.

⁴⁸ Ikanta iriñaapairira ashitariri, ipampoyaaminthatapaakeri, okantapaakeri iriniro: "Notomi, ¿tsikama pinkantenaka? Osheki nokokovatakemi notsipatari piri, iniroite pomintharovaneentakena." ⁴⁹ Ipoña jakanake irirori, ikantanake: "¿Opaitama pikokovatananari? ¿Tema piyote iro kovaperotacha nanteneri ikovakaanari Ashitanari?"

50 Iro kantacha te inkemathatero ashitariri okaratzi ikantakeri. ⁵¹ Jaanairi, jataiyeeni Nazaret-ki. Jantzirora maaroni okaratzi jomperatariri iriri. Iro kantacha pampithashire ovakotakeri iriniro.

⁵² Eekero itharomentatya Jesús ikimotatzi, iyotane ikanta. Kempoyaaventa joviri Pava. Ari ikempitaakeriri eejatzi atziripayeeni iyaminthaane joviri.

3

Ikamantantziri Juan oviinkaatananeri
(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Aritake monkarataka 15 osarentsi ipinkathariventantzi Tiberio César. Ari ijevatziri Poncio Pilato irirori janta Judea-ki. Iriima Herodes ijevatziri irirori Galilea-ki. Iriima Felipe irirentzi Herodes, ijevatziri irirori Iturea-ki eejatzi Traconite-ki. Ipoña Lisaniis, ijevatziri irirori Abilinia-ki. ² Iriima Anás itsipatakari Caifás ijevatziri irirori omperatosaursitsaari. Aripaite iñaanashiretakeri Pava itomi Zacarías paitachari Juan janta tsika te inampiitaro. ³ Irojatziri ikenayetantanakari Juan intatsikero Jordán, iñaaventzi oviinkaantaansi, ikantzi: “Poviinkaatzimentaiyaari Avinkatharite, povashaantairo pantayetziro kaariperori, ari impeyakoyeetaimiro pikaariperoshirevetaka.” ⁴ Tema iro josankinakeri pairani Isaías kamantantaneri, ikantake:

Inkamantantaite apaata janta tsika te inampiitaro, inkantaite:

Povameethataineri Pinkathari tsika inkenapaake,

Pinkempitakaantero itampatzikaitziro avotsi.

⁵ Onkameethapathayetai otenkanaayetzi,

Ovintenyetai otzishi.

Tampatzika onaatye avotsi okaratzi tzipivetachari,

Omameripanka onkantayetaiya.

⁶ Ari iriñeero maaroni atziri tsika ikanta Pava jovavisaakotantzi.

⁷ Ikantayetavakeri atziri pokayetaintsiri iroviinkaatyaa: “Te pinkameethashiretaiyeni eeroka, pikempitashitakariki maranke. ¿Piñaajaantake eero jovasankitagaitaimi?”

⁸ Omaperorika povashaantairo tsika pikantaveta pairani, pinkameethashireyetai, pinkempityaaro pankirentsi kithotatsiri. Eero pikantashirevaitshita: ‘Aña naaka icharineni Abraham, te onkovaperotya novashaantairo nokaariperoshirevaitzi.’ Pinkeme nonkante: Ari inkovakerikami Pava, kantatsi iratziritakairo iroka mapi, iro impoyataiyaarine incharinentayetakari Abraham-ni. ⁹ Pankirentsi kaari kithotatsi, iponkitziryeetziro impomeyeetero. Ari inkempiyeeetaimi eeroka eerorika pikameethashiretai.”

¹⁰ Ikanta atziripayeeni josampitanakeri, ikantziri: “¿Opaitama nantairi?” ¹¹ Ari jakanakeri, ikantzi: “Tzimatsirika apite piithaare, pimperi aparoni kaari otzimimotzi. Tzimatsirika povarite, ari pinkempitakero eejatzi.” ¹² Ipoña ipokaiyakeni kovakotziriri kireeki isheninka ikovi iroviinkaatya, ikantapaakeri: “Pinkathari, ¿opaitama nantairi naaka?” ¹³ Ikantakeri: “Eero panaakairo ikantaitakemiri onkarate pinkovakotanteri.”

¹⁴ Ikanta ovayiriite Roma-satzi, josampitakeri eejatzi, ikantziri: “Naaka, ¿ipaitama nantairi?” Jakanakeri, ikantzi: “Eero pasaryiimatanta, eero pithaiyakotanta eejatzi onkantya paapithatantyaariri atziri tsikarika ompaitya. Pinkimoshireventeri ikaratzi ipinaitzimiri eeroka.”

¹⁵ Osheki atziri aamaventakariri Juan, ikantashiretaiyini: “¿Kaarima irika Cristo?”

¹⁶ Ari ikantanakeri Juan maaroni atziri: “Naaka intaani noviinkaantantaro jiña. Iro kantamaitacha, aatsikitake maperotzirori iñaapinkatharentsitsi, noñaapinkathatzitaitakari naaka. Te aritaajate inkempitakaantena naaka iromperatane onkantya nozapato-ryaantyaariri. Iriitakera kempitakaantyaarone iroviinkaantantayeerimi Tasorentsinkantsi, iroviinkaantantayeerimi eejatzi paampari. ¹⁷ Tema aririka aviiikitero avankire, otekakitziro, ipoña atayiro opentakeereki. Iro aake okithoki, otekitakero, ovakoyetakero. Ari inkempitagaiaari Avinkatharite eejatzi, irinashiyetaiyaari atziri. Ineshinonkayetaiyaari inkarate kempisantanairine, iriima kaari ovashaanterone ikaariperoshirevaitzi, intagairi paampariki kaari tsivakanetsine.”

¹⁸ Osheki ikaminaantake Juan iñaaventziniri atziripayeeni Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Ari ikempitaakeriri eejatzi Herodes pinkatharitatsiri, ikaminaathavetakari, jaakerora Herodías iinnavetari Felipe irirentzi. Tema tzimatsi eejatzi osheki pashine kaaripero jantayetakari. ²⁰ Iroora ovatsiperotakerori jantakeri Herodes jashitakotakaantakeri Juan.

Joviinkaata Jesús
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ikanta joviinkaayetzirira Juan osheki atziri, ari joviinkaatakeri Jesús irirori. Jamanaminthaitzi Jesús, kempivaitaka ashitaryaanakityeeyaami inkite, ²² iñeetazi ipokashitakeri Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki ikempitapaakari shiro. Ikemaitatzi inkiteki ikantaitanake: “Erokatakera Notomi netakoperotane. Osheki nokimoshireventakemi.”

Icharineyetari Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Ikanta Jesús jetantanakarori jantayetakeri, ari tzimake 33 irosarentsite. Ikan-tayeetzi iri tomintakari José. Tomintanakariri José ipaita Elí, ²⁴ tomintanakariri Elí ipaita Matat, tomintanakariri Matat ipaita Leví, tomintanakariri Leví ipaita Melqui, tomintanakariri Melqui ipaita Jana, tomintanakariri Jana ipaita José, ²⁵ tomintanakariri José ipaita Matatías, tomintanakariri Matatías ipaita Amós, tomintanakariri Amós ipaita Nahum, tomintanakariri Nahum ipaita Esli, tomintanakariri Esli ipaita Nagai, ²⁶ tomintanakariri Nagai ipaita Maat, tomintanakariri Maat ipaita Matatías, tomintanakariri Matatías ipaita Semei, tomintanakariri Semei ipaita José, tomintanakariri José ipaita Judá, ²⁷ tomintanakariri Judá ipaita Joana, tomintanakariri Joana ipaita Resa, tomintanakariri Resa ipaita Eliezer, tomintanakariri Zorobabel ipaita Salatiel, tomintanakariri Salatiel ipaita Neri, ²⁸ tomintanakariri Neri ipaita Melqui, tomintanakariri Melqui ipaita Adi, tomintanakariri Adi ipaita Cosam, tomintanakariri Cosam ipaita Elmodam, tomintanakariri Elmodam ipaita Er, ²⁹ tomintanakariri Er ipaita Josué, tomintanakariri Josué ipaita Eliezer, tomintanakariri Eliezer ipaita Jorim, tomintanakariri Jorim ipaita Matat, ³⁰ tomintanakariri Matat ipaita Leví, tomintanakariri Leví ipaita Simeón, tomintanakariri Simeón ipaita Judá, tomintanakariri Judá ipaita José, tomintanakariri José ipaita Jonán, tomintanakariri Jonán ipaita Eliaquim, ³¹ tomintanakariri Eliaquim ipaita Melea, tomintanakariri Melea ipaita Mainán, tomintanakariri Mainán ipaita Matata, tomintanakariri Matata ipaita Natán, ³² tomintanakariri Natán ipaita David, tomintanakariri David ipaita Isaí, tomintanakariri Isaí ipaita Obed, tomintanakariri Obed ipaita Booz, tomintanakariri Booz ipaita Salmón, tomintanakariri Salmón ipaita Naasón, ³³ tomintanakariri Naasón ipaita Aminadab, tomintanakariri Aminadab ipaita Aram, tomintanakariri Aram ipaita Esron, tomintanakariri Esron ipaita Fares, tomintanakariri Fares ipaita Judá, ³⁴ tomintanakariri Judá ipaita Jacob, tomintanakariri Jacob ipaita Isaac, tomintanakariri Isaac ipaita Abraham, tomintanakariri Abraham ipaita Taré, tomintanakariri Taré ipaita Nacor, ³⁵ tomintanakariri Nacor ipaita Serug, tomintanakariri Serug ipaita Ragau, tomintanakariri Ragau ipaita Peleg, tomintanakariri Peleg ipaita Heber, tomintanakariri Heber ipaita Sala, ³⁶ tomintanakariri Sala ipaita Cainán, tomintanakariri Cainán ipaita Arfaxad, tomintanakariri Arfaxad ipaita Sem, tomintanakariri Sem ipaita Noé, tomintanakariri Noé ipaita Lamec, ³⁷ tomintanakariri Lamec ipaita Matusalén, tomintanakariri Matusalén ipaita Enoc, tomintanakariri Enoc ipaita Jared, tomintanakariri Jared ipaita Mahalaleel, tomintanakariri Mahalaleel ipaita Cainán, ³⁸ tomintanakariri Cainán ipaita Enós, tomintanakariri Enós ipaita Set, tomintanakariri Set ipaita Adán, tomintanakariri Adán iriitake Pava.

4

Inkaariperoshiretakaiterimi Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Ikanta ipiyaa Jesús ipoñaagaro Jordán, isaikashiretantakari Tasorentsinkantsi. Ikan-takaanakari Tasorentsinkantsi, jatake tsika te inampiitaro. ² Ari isaikakeri okaratzi 40 kitaite, irojatzi ikovavetantakari kamaari inkaariperoshiretakairimi. Tema tekatsi irovaiya janta, ayimatakeri itashe. ³ Pokake kamaari, ikantavetapaakari: “Omaperotatyaarika Itomintami Pava, pimpepero tanta iroka mapí, poyaaro.” ⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri:

Tera apatziro okovityiimotari atziri iroyaoro tanta, iroora kovaperotacha ankempisantairo maaroni ikantairi Pava.”

⁵ Ipoña kamaari jaanakeri Jesús tonkaariki otzishi, jookotapaaintziri maaroni nampitsi ipinkathariyetzira atziiriite. ⁶ Ikantziri: “Ari nonkantakaazyoori iriñaapinkathayetaimi maaroni piñaayetakeri, ari nompakemi eejatzi irovaneenko. Tema irootake jashitakaayeetakanari naaka maaroni, ari onkantake nomperi itzimirika nokoviri.

⁷ Aririka potyeerovake piñaapinkathatena, maaroni ikaratzi piñaakeri, eeroka ashitanaiyaarine.” ⁸ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Tzimatsi osankinarentsi, kantatsiri: Añaapinkathateri Avinkatharite Pava, iri ankempisante apaniro.”

⁹ Ipoña kamaari jaanakeri nampitsiki Jerusalén, isaikaakeri jenoki otavantoki tasorentsi-panko, ikantapairi: “Omaperorika Itomintami Pava, pimitaye osaavikinta kipatsiki.

¹⁰ Tema tzimatsi osankinarentsi, kantatsiri:

Irotyaantemiri Pava imaninkarite aamaventyamine,

¹¹ Iri thomaavakemine,

Eero pomposantavaitapaaka mapiki.”

¹² Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Aritake ikantaitake pairani:

Te onkameethate piñaantashivaityaari Pivinkatharite Pava.”

¹³ Ikanta kamaari tera inkitsirinkashityaari Jesús inkaariperoshiretakairi, jintainaryaapaantari.

Jetanakari jantayetziri Jesús

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Ikanta ipiyaa Jesús Galilea-ki, otyaakeri ishintsinka Tasorentsinkantsi. Ithonka ikemakoyeetanakeri maaroni. ¹⁵ Jiyotaantayetake maaroni tsika japatotapiintaita. Tharomenta ikantaventakari maaroni.

Ipiyaa Jesús Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ikanta Jesús piyaa inampiki Nazaret tsika jantaritake. Okanta aponi kitaite jimakoryaantaitari, jatake Jesús japatotapiintaita, tema iro jametapiintakari irirori. Ari ikatziyanakari iriñaanatero osankinarentsi. ¹⁷ Ipayeetakeri irosankinare kamantantaneri Isaías-ni. Ikanta japinairyaakero osankinarentsi, iñaatziro josankinaitakero, kantatsiri:

¹⁸ Isaikantana naaka Itasorenka Avinkatharite,

Tema iri saipatziitotakenari onantari noñaaventaineri ashinonkainkari Kameethari Ñaantsi.

Irijatzi otyaantakenari novvisaakoyetairi okantzimoneentashirevaiyetari.

Nonkamantayetairi jaakaantayeeziri tsika inkantaiya intsiparyaakoventayeetairi.

Impoña namenakaayetairi mavityaakiri,

Nosaikakaashivaitaiyaari ikaratzi jotzikayeetari.

¹⁹ Noñaaventayetairo tsikapaite iraaameethatantai Avinkatharite.

²⁰ Ipoña japinaitanairo Jesús osankinarentsi, ipanairi kinkithatakaantapiintatsiri, saikanake. Irojatziri ipampoyaakeri maaroni atziri ikaratzi saikaintsiri japatotapiintaita.

²¹ Ari jetanakaro ikantayetanakeri: “Omonkaraimoyetakami iroñaaka iroka osankinarentsi okaratzi pikemakeri.” ²² Ipampoyaaaminthaitanakeri Jesús, tema kameetha okanta iñaaventayetziri. Osheki ñaaventakoyetanakeri kameethaini. Ikantayeetzi eejatziri: “¿Kaarima irika itomi José?”

²³ Irojatziri ikantantanakariri: “Kempitaka ari pinkantakena: ‘Intsiyaa aaventantzinkari paaventya eeroka. Tema osheki nokemakoventakemi pantayetakeri Capernaum, intsityaa pantapairo eejatzi jaka pinampiki.’” ²⁴ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Omaperotatyaara nonkantemiri, ari jashi jovatziro kamantantaneri te iriñaapinkathaiteri inampiki tsika isaikayetzi isheninka.

²⁵ Tema omaperotya iroka, pairani eeniro isaikavetani Elias, te omparyaagairanki inkane okaratzi mava osarentsi ipoña 6 kashiri janta Israel-ki, iniroite itasheneentaitake. Osheki kamaimetzinkaro tzimavetachari janta, ²⁶ iro kantamaitacha, te irotyaantaiteri Elias-ni iriyaatashitero aponi kamaimetzinkaro, intaani jotyaaantaitakeri nampitsiki Sarepta saikatsiri Sidón-ki, osaikiranki aponi tsinanane kamaimetzinkaro kaari isheninkata.

²⁷ Ari okempitakari eejatzi eeniro isaikaveta kamantantaneri Eliseo, tzimavetacharanki Israel-ki osheki mantsiyari pathaavaitatsiri. Iro kantamaitachari te irotyaantaiteri Eliseo irovashinchagai aponi, intaani jotyaaantaitakeri Naamán kaari isheninkata poñaachari nampitsiki Siria, jovashinchagairi.”

²⁸ Ikanta ikemaiyakera ikaratzi saikaintsiri japatotapiintaita, iniroite ikisaiyanakani. ²⁹ Ikatziyeyanakani, jagaitanakeri Jesús overaathapita nampitsi, ikenakaitanakeri tsika osaki impereta irotziryeeterimi. ³⁰ Iro kantamaitacha Jesús, ishiyapithatanakari josatekantanakari niyanki, jatai.

Atziri jaakiri peyari

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ikanta Jesús oirinkanaa nampitsiki Capernaum saikatsiri Galilea. Jiyotaantayetapai kitaiteriki jimakoryaantaitari. ³² Tema te omaanta ishintsinka jiyotaantzira, ipampoyaaaminthaitakeri. ³³ Okanta janta tsika japatotapiintaita, ari isaikakeri aponi atziri jaakiri peyari, kaimanake shintsiini irirori, ³⁴ ikantziri: “Piñaashityaana Jesús Nazaret-satzi, niyotzimi naaka eerokatake itasorentsita Pava. Iro pipokantari jaka paperotaiyenani.”

³⁵ Ikisathatanakeri Jesús, ikantanakeri: “¡Pimairete peyari, piyaatai! Tyaanake atziri jintainaryaananakari iveyarite, temaita irovaaperovaitanakeri.”

³⁶ Ipampoyaaaminthataitanakeri maaroni, ikantavakaiyani: “¿Ipaityaakama irika? Joitsinampairi jomishiyiri peyari ifaashincheenkatziri.” ³⁷ Ari ithonka ikemakoyeetanakeri Jesús maaroni nampitsiki okaratzí saikatsiri janta.

Jesús jovashinchagairo iriyote Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ipoña ishitovanake Jesús japatotapiintaita, kyaapaake ipankoki Simón. Okanta iroori iriyote Simón, omatakeri iniroite saavakitaantsi. Ikantaitavakeri Jesús irovashinchaapairo. ³⁹ Joyootashitanakaro onoryaakara, kempivaitaka iriñaashincheenkatziteeromi saavakitaantsi. Eshitakotanake osaavakiveta, piriintanaka amenayetavakeneri ompaitya ompavakeriri.

Jovashinchaayetziri Jesús mantsiyaripayeeni
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.31-34)

⁴⁰ Okanta osheetyaanake, jamaitapaakeneri Jesús osheki atziri kantashivaiyetachari imantsiyare. Ikanta ifaavakerira Jesús, intaani ipampitantavakari kapicheeni irako, eshitakoyetanai. ⁴¹ Osheki jomishitovitake eejatzí iveyarite, iniroite ikaimayetzí peyari, ikantzi: “jitomi Pava pinatzí!” Iro kantamaitacha Jesús, ikisathayetakeri peyari, te ishineteri iriñaavaite, tema jiyotzi irirori peyari iriitake Cristo.

Jiyotaantzi Jesús maaroni Galilea-ki
(Mr. 1.35-39)

⁴² Okanta okitaityaamanake, ananenkanake Jesús apaniironi ikenanake tsika te inampitaro. Osheki amemenatairiri tsikarika ikenake. Ikanta jiñeetairi tsika isaiki, te ishineeteri iriyaatai. ⁴³ Irojatzí ikantantanakari Jesús: “Ontzimatyé inkemaitero eejatzí pashineki nampitsi Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziri ipinkathariventantai Pava. Tema irootake nopokantakari naaka jaka.” ⁴⁴ Eekerora jiyaatakaanakitziro Jesús ikinkithatanake pankotsiiteki japatotapiintaita okaratzí saikatsiri Galilea-ki.

5

Kaari ifheetapiintzi shimaataantsi
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ Okanta aparoni kitaite, isaiki Jesús inkaarethapyaaiki Genesaret. Jatsinakimatakeri atziri ikaratzí piyotzimentakariri ikempisanziro ifaane Pava. ² Ari jiñaake Jesús apite pitotsi ovaataka oparateiki. Tekatsi otetantyaarone, tema ikivaiyatziironi ishimaamento. ³ Otetapaaka Jesús pitotsiki. Tema iriira ashitaro Simón iroka pitotsi, ikantakeri irotyaantero kapicheeni niyankyaaki. Ari isaikantanakaro Jesús pitotsi, jetanaaro jiyotaayetanairi atziri. ⁴ Ikanta ithonkanakero jiyotaantzi, ikantzi: “Simón, paanakero pipito niyankyaaki inkaare, ari pishimaatyaari.” ⁵ Ari jakanake Simón, ikantzi: “Ari noshimaavaiveta tsireni-paite, tekatsi naye. Eerokara kantanari, aritake nomatakeri.” ⁶ Jimatakeri ishimaata, jaake osheki shima, iro onthatyiimatemi ishimaamento. ⁷ Ikaimavakotairi ikaratapiintziri ishimaata irampitakotairi. Ikanta jiyaatashitanakeri, ikenakotaiyakeni pashineki pitotsi, ijaikitakero apiteroite, iroovetainchami intsitsiyakotaiyeni. ⁸ Ikanta jiñaakero Simón Pedro avisaintsiri, jotypeerovashitanakari Jesús, ikantanakeri: “Pintainaryeeyaana pinkathari, kaariperoshireri nonatzí naaka.” ⁹ Tema iniroite itharovanake Simón jiñaakera jaake osheki shima. Ari ikempitakari eejatzí maaroni itsipataiyarini. ¹⁰ Jimatzitanakero Jacobo eejatzí Juan, itomipayeeni Zebedeo, tema iri itsipatakari Simón. Iro kantamaitacha Jesús ikantanakeri Simón: “Eero pitharovashivaita, onkempitayaro iroñaaka iriimi atziri noshimaatakagaiyaami.” ¹¹ Ikanta jaatakotaiyapaini, jookaventanakero maaroni, joyaataiyanakeri Jesús.

Jovashinchagairi Jesús omatziri pathaarontsi
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Okanta pashine kitaite jareetaka Jesús aparoni nampitsi, ari ipokakeri omatziri pathaarontsi. Ikanta jiñaapaakeri Jesús, jotypeerovashitapaakari, ikantapaakeri: “Pinkathari, pikovirika ari onkantake povashinchagaina.” ¹³ Ipoña jakotanake Jesús, jantantakari kapicheeni irako, ikantziri: “Nokovi, peshitakotai.” Eshitanaake ipathaaveta. ¹⁴ Ari ikantziri: “Tera nonkove pinkamantakotena. Apatziro povanakero piyaatashiteri omperatasorentsitaari, pimonkarayero josankinatakeri Moisés-ni, paanake pinkitevathatantaiyaari, onkantya iriyotantaityaari eshitakotaimi.” ¹⁵ Iro kantamaitacha ikemakoyeetanakeri intaina Jesús. Osheki atziri piyotzimentakariri ikempisanziri. Ikovaiyini irovashinchaayetaineri eejatzí imantsiyarepayeeni. ¹⁶ Iro kantacha Jesús joshitaapiintaka irirori tsika te inampitaitaro, ari jamaniri.

Jovashinchagairi Jesús kisoporokiri

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷ Okanta pashine kitaite jiyotaantzi Jesús, ari isaikaiyakeni Fariseo itsipayetakari iyotzinkariite, poñaayetachari nampitsiki Galilea, Judea, eejatzi Jerusalén-ki. Tema otyaakarira Jesús ishintsinka Avinkatharite, kantatsi irovashinchaayeri mantsiyari. ¹⁸ Ipoña jareetaiyapaakani atziri janatakotakeri shitashintsiki aparoni kisoporokiri. Ikovavetaiyakani inkyakaapaakerimi pankotsiki, ironoryaakoterimi isaikakera Jesús. ¹⁹ Tera onkantatye inkyaakayeri, tema osheki atziri piyotaincha. Jataitakaanakeri jenoki pankotsiki, imorontakero pankotsi, jovayiitakotakeri mantsiyari josatekantanakari piyotzimentakariri Jesús. ²⁰ Ikanta Jesús jiyoshiretaiyavakeri osheki javentaakari, iñaanatavakeri mantsiyari, ikantziri: “Asheninká, ipeyakoyeetaimiro pikaariperoshirevetaka.” ²¹ Ikanta ikemavake iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo, ikantashiretaiyanakeni: “Ithainkatziiri Pava irikavé. Tema tekatsi kanterone impeyakotantero kaariperori, apaniro ikantakaaro Pava.” ²² Iro kantamaitacha Jesús jiyoshiretakotakeri, ari josampitziri: “¿Opaitama pikinkishirevaitashitantari? ²³ ¿Tema okameethatzi nonkante: ‘Ipeyaakoitaimiro pikaariperoshirevetaka?’ Irooma pikovi nonkanteri: ‘Pinkatziye, piyaatai.’ ²⁴ Iroñaaka piyoteri Itomi Atziri otzimimotziri ishintsinka, ari impeyakotairi kaariperoshirevetachari.” Iphithokashitanakari mantsiyari, ikantziri: “Pinkatziye, paanairo pishitashi, piyaatai.” ²⁵ Piriintanaka kisoporokiri, jaanairo ishitashi jonoryaantavetari. Jiñeetavairi jiyaatai ipankoki, kimoshire ikantaventanakari Pava. ²⁶ Maaroni atziripayeeni ipampoyaaminthatanakeri, ikimoshireventanakeri iriroriite Pava. Itharonkakiini ikantaiyini: “Tera añaapiintero kempityaarone iroka.”

Jaantaitanakariri Leví

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷ Ikanta ishitovanaira Jesús, iñaapaakeri paitachari Leví isaiki irirori ikovakotziri kireeki isheninka, ikantapaakeri: “Poyaatena.” ²⁸ Katziyanaka Leví, jookanakero maaroni, joyaatanakeri.

²⁹ Ipoñaashitaka Leví, jaanakeri Jesús iroimoshirenkya ipankoki itsipataanakeri iriyotaane. Ari jiyaatakeri eejatzi osheki kovakotziiri kireeki isheninka, osheki jatayetaintsiri pashine. Ari ikaratayakerini jovaiyani. ³⁰ Ikanta Fariseo itsipatakari iyotzinkariite, iñaanaminthatakeri iriyotaane Jesús, ikantziri: “¿Opaitama pikempiyantari povaiyani kaariperoshireri ipoña kovakotziri kireeki isheninka?” ³¹ Ipoña jakanake Jesús irirori, ikantanakeri: “Aririka irimantsiyate atziri, ipokashitziri aaventantzinkari, iriima atziri kaari mantsiyatatsi tekatsi inkove irirori. ³² Tera iro nompokantajaantakyaari naaka nonkaimashireyetairi kameethashireri, aña nopokashitziri kaariperoshireri nonkaimashiretairi irovashaantairo kaariperori.”

Iñaaventziro Jesús itziventaita

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ Ipoña josampiitakeri Jesús, ikantaitziri: “¿Opaitama kaari itziventanta piyotaane? Iriima irashi Juan, ipoña irashi Fariseo-payeeni, osheki itziventapiintaiyani irirori, jamanaiyini eejatzi. Noñiiri piyotaane eeroka, te intziventanetya, ovavaiyetacha, iravaitatsi imire.” ³⁴ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Aririka inkempiyetaari aavakaachari, zarima irovashireentaitakya? ³⁵ Aryaajaini apaata, aririka irigaitekeri iimentaitari, aripaitera intziventaita.”* ³⁶ Ipoña joshiyakaaventanakeneri Jesús, ikantziri: “Aparoni paisatori ikithaataitari, aririkami irovapatankaitantyaaro osape ovakerari, ari omaperotanakya osaperyaanake aririka ampithatanakya ovakerari. Tera ariperotakairo paisatori ikithaataitari irovapatankaitantyaaromi ovakerari. ³⁷ Te jaritzi eejatzi paisatori meshinantsinaki irovantayyaaro eeryaatatsiri jimiretairi. Aririka irovantayee-takyaaro, ari isanaryaanake, apaavaitashitakya imiretairi, eejatzi inkempitakya meshinantsinaki irirori. ³⁸ Iri aritatsi ovakerari meshinantsinaki irovantayeeyaaro eeryaari jimiretairi. Iro eero japaavaitanta apiteroite. ³⁹ Ikaratzi ametarori jimiretaro poitatsiri, eerora jametaaro imiretaiyaaro eeryaari. Inkantapiinte: ‘Iro kameethatatsi amiretayaaro poiri.’”

* 5:35 Iriitakera Jesús oshiyakaaventachari jaka. Iriitakera kempitakariri jaavakaayeta atziri. Kantakotachari eejatzi jaka, aririka iraaeyetakeri iimentaitari, irijatzira kantakotacha aririka irovamaayetakeri, osheki irovashirevaitanakya iriyotaanepayeeni.

6

Iñaaventziro Jesús kitaite imakoryaantaitari
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Okanta aparoni kitaite imakoryaantaitari, ikenake Jesús pankirentsimashiki. Ikanta iriyotaanepayeeni javiikitanake okithoki, jamirokakitzimaitaro inkene iroyaaro. ² Te onimoteri Fariseo-payeeni, josampitakeri ikantziri: “¿Ipaitema paviikitanarori? ¿Tema piyote tera oshinetaantsite kitaiteriki imakoryaantaitari?” ³ Ari jakanake Jesús, ikantanake: “¿Tema piñaanatakoteri eeroka ikantaranki pairani David-ni itsipayetakari ikarataiyini aantavetakari itashe?” ⁴ Ikyaaake tasorentsipankoki, jaakero tasorentsianta, jovakaro irirori, ipayetakari eejatzi ikaratzi itsipayetakari. Tema te oshinetaantsiveta irovaityaaro, intaani jovapiintayataro omperatasorentsitaari.” ⁵ Ipoña ikantake eejatzi: “Irika Itomi Atziri ipinkathariperotzi irirori, janayiro iroka kitaite.”

Atziri kisovakori

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Okanta pashine kitaite imakoryaantaitari, ikyaaake Jesús japatotapiintaita, jiyotaan-tapai eejatzi. Ari isaikakeri atziri kisovakotsiri irakoperoriki. ⁷ Ikanta iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo, aamaane jovakeri Jesús iriñeeri aririka irovashincheeri mantsiyari kitaite imakoryaantaitari, onantyaari inkantakoteri. ⁸ Iro kantamaitacha Jesús, jiyotake irirori opaita ipampithashireyetakari. Ikaimakeri atziri kisovakori, ikantziri: “Pimpoke, posatekya niyanki.” Pokapaake kisovakori, katziyapaaka. ⁹ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi nosampitaiyemiri: ¿Otzimikama shinetaantsitsiri anteri kitaite jimakoryaan-taitari? ¿Tema arite aneshinonkatante, irooma aritatsi ovamaante? ¿Eeroma aritzi antero kameethari, irooma aritatsi ankaariperovaita?” ¹⁰ Ipampoyaanakeri piyotzimentakariri, ipoña iñaananakeri mantsiyari, ikantziri: “Pinthaaryaavakotai.” Matanaka, akotsitanai kameetha. ¹¹ Iro kantamaitacha irikapayeeni, iniroite ikisaiyanakani. Ikinkithavaitaiyakeni tsika inkanteri Jesús.

Jiyoshiitake Jesús 12 Irotyaantajanore

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Ipoña itonkaanake otzishiki iramaneri Pava. Ari jaakoventakaro maaroni tsireni jamani. ¹³ Okanta okitaitamanai, japatotakeri maaroni iriyotaane. Ari jiyoyaakeri ikaratzi 12, iriitake ipaiyetakari Otyaantajanoriite. ¹⁴ Jirika ikaratzi jiyoyaakeri: Simón, iri ipaitakeri Pedro. Ipoñaapaaka Andrés irirentzira Simón. Ipoñaapaaka Jacobo itsipataakeri Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo itomi Alfeo. Ipoñaapaaka Simón ipaitaitziri kisakatantaneri, ¹⁶ ipoñaapaaka Judas irirentzi Jacobo. Ipoñaapaaka eejatzi Judas Iscariote, tsika itzimi pithokashityaarine apaata.

Ikinkithatakairi Jesús osheki atziri

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ipoña joirinkaiyaani Jesús itsipataari iriyotaane. Ari isaikaiyapaakeni ovinteni-pathatzi. Osheki atziri piyotzimentapaakariri, Judea-satzi, Jerusalén-satzi, Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi. Ipokaiyakeni irikapayeeni inkemero iñaaventziri Jesús, ikovaiyatziini eejatzi irovashinchaayetairi imantsiyaritepayeeni. ¹⁸ Tema ikaratzi jaakayetziri peyari, jovashinchaayetairi. ¹⁹ Ikovaiyanake atziri irantantavakyaari kapicheeni irako, tema otzimimotziri Jesús ishintsinka, jovashinchaayetziri maaroni.

Iñaaventziri kimoshiretatsine eejatzi ashinonkaachari

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ipoña Jesús ipampoyaanakeri iriyotaane, ikantziri: “Kimoshirera pinkantaiya ashinonkainkari, tema eerokatake ñagairone impinkathariventantai Pava.

²¹ Kimoshirera pinkantaiya piñaavetaroro iroñaaka pitashaaneentavaitzi, tema irootaintsi piñeero pinkemaneentaiya. Kimoshirera pinkantaiya piñaavevetaro piraaneentavaita iroñaaka, tema irootaintsi piñeero pishirontavaitaiya.

²² Kimoshirera pinkantaiya onkantavetakya piñaavevetaro iroñaaka inkisaneentay-eetemi, irookimaitemi, inkaviyavaitaitemi, irimanintavaitaitemi, okantakaantziro poshiretaari Itomi Atziri. ²³ Tharomenta pinkantayetaiya, pinkimoshireyetai, tema Pava pinayetaimine inkiteki. Pinkinkishiretakotyaro tsika ikantayeetakeri pairani etayetakarori kamantantaneri, irootakera avishimotzimiri eejatzi eeroka iroñaaka.

²⁴ ¡Inkantamacheeteri ashaarantzinkari! Tema aritake jiñaayetakero iroñaaka janintaavaiyeta.

²⁵ ¡Inkantamacheeteri ikaratzi ñirori iroñaaka ikemaneentayeta! Tema ari iriñeero apaata irirori intashaaneentai. ¡Inkantamacheeteri ikaratzi ñaayetzirori iroñaaka ishirontavaita! Ari iriñeero apaata inkemaantsivaitaiya, ari iriraavaitaiyaari eejatzi.

²⁶ ¡Inkantamacheeteri ikaratzi jasagaaventaitari iroñaaka! Tema ari ikempitaaveetakari pairani kempitakovetariri kamantantneriite.”

Petakotyaari kisaneentayetzimiri

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ “Iro kantamaitacha pinkeme nokantzi naaka: Petakotaiyaari ikaratzi kisaneentayetzimiri, paakameethayetairi. ²⁸ Eero pipiyatari kishimavaitzimiri. Pamanakoyetairi thaiyakovetamiri. ²⁹ Aririka impasaitemi kashetavoroki, pishinetyaari irapiteroryaavorotemi impasatemi. Aririka inkovaite iragaiteero piithaare posaavantapiintari, pishineteri iraanakero pikithaatakari eejatzi. ³⁰ Aririka inkantayeetemi: ‘Pimpena,’ okameethatzi pimpimantanete. Aririka irayitayeetemiro pashitari, okameethatzi eero pikiñaaneventziro. ³¹ Pikovirika iretakoyeetyaami, petavakyaaro eeroka petakotantya.

³² Iriirika petakotashitakya ikaratzi etakotayetamiri eeroka, ¿Kameethatakema iroka? Aña te, tema iro jimatapiintakeri kaariperoshireri. ³³ Iriirika paakameethatashitakya ikaratzi aakameethatzimiri eeroka ¿Kameethatakema iroka? Aña te, tema iro jimatapiintakeri kaariperoshireri. ³⁴ Aririka inkantaitemi: ‘Pimpavakenaro, ari noipiyeeemi,’ impoña pimpavakeri tema piyotzi ari irimataimi eeroka apaata. ¿Kameethatakema iroka?. Aña te, tema iro imatapiintzeri kaariperoshireri. ³⁵ Petakoyetaiyaari eeroka kisayetzimiri, eero pipiyatari. Pimpimantanete aririka inkamitayeetemi, eero poyaaventa irimayetaimi eeroka. Iniroite impinayeetaimi, itomintaamira Jenokisatzi. Omaperora jetakoyetakari irirori maaroni kaariperoshireripayeeni. ³⁶ Ikempitara Ashitairi jetakotanta, ari pinkempitanaiyaari eeroka.”

Iñaaventziro Jesús kantzimataantsi

(Mt. 7.1-5)

³⁷ “Eero pikantzimantantzi, jimaitaimikari eeroka apaata. Eero piyakoventantzi, jimaitzimikari eeroka apaata. Aririka pimpeyakotante, ari irimayeetaimi eeroka apaata. ³⁸ Pimpimantanetai, tema ari irimayeetaimi eeroka apaata, iranaakaayeetaimiro eeroka okaratzi pipimantakeri. Tzimatsirika pantakeri, ari inkempitayeetaimi apaata eeroka.”

³⁹ Ipoña joshiyakaaventanakeneri Jesús, ikantzi: “¿Kantatsima irakathatavakaiya mavityaakiri? ¿Tema ari imparyaake apiteroite omoronaki? ⁴⁰ Tera iriñeete aparoni eneirora jiyotaitziri iranaakoteri tsika itzimi iyotairiri. Irooma apaata aririka iriyotaaperoitakeri ari inkempitaiyaari iyotairiri pairani. ⁴¹ ¿Opaitama pikovantari pameneneriri pashine otyaakitziiri irookiki? Petavakyaaro eeroka paavairo antaro inchapeto otyaakitakemiri. ⁴² Tema eero okantzi pinkanteri pisheninka: ‘Pimpoke, nayemiro otyaakitakemiri pokiki.’ Aña tzimataitatsi pokiki eeroka antaro inchapeto otyaakitakemiri. ¡Kamataviri! Petavaiyaaro paavairo eeroka otyaakitakemiri pokiki, inkene pameneneriri pisheninka otyaakitainchari kapicheeni irookiki.”

Ari jiyoitziirori onkithotanagerika

(Mt. 7.15-20)

⁴³ “Aparoni inchato saankanatatsiri oshooki, te iriñeetero onkaariperote okithoki. Irooma inchato sampiyashitatsiri, te kameetha iriñeetero onkithokite. ⁴⁴ Tema okaratzi kameethayetsiri chochoki, tera onkameethavaitashitya apaniro, aña iro kantakaarori ovaato okameethatzira iroori. ¿Añiiroma aparoni higo onkithotantyaaro ovaato kitochee? ¿Kantatsima aparoni uva okithotantaro kitochee eejatzi? ⁴⁵ Arira ikempiyetanaari kameethashireri ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake okameethatantari jantayetzi. Iriima kaariperoshireri te ikinkishiretapiintaro kameethari, irootake onkaariperotantari jantayetzi. Tema okaratzi ipampithashireyeteri, irootake jiñaaneyetakari eejatzi.”

Iñaaventziri apite ovatzikirori ipanko

(Mt. 7.24-29)

⁴⁶ “¿Opaitama ikantantayeetanari: ‘Pinkathari, pinkathari?’ Temaita irantaitenaro okaratzi nokantayetziri. ⁴⁷ Tzimayetatsi matanairori okaratzi nokantayetziri. Jiropa ikempiyetanaari: ⁴⁸ Ikempitakari aparoni atziri ovetsikatsiri ipanko, ikiyashitakero itzinkami oshirantapathatzi kipatsi, jovatzikakero. Ipoña opokake iniroite amarani, ookantapaakaro shintsiini pankotsi, te eevokero. Tema jovatzikaitakitziro kameethaini oshirantapathatzira. ⁴⁹ Iriima ikaratzi peyakotarori nokantayetziri, kaari antanairone. Ikempitakari aparoni atziri ovetsikavetachari ipanko, temaita inkiyashitero inthomointa. Okanta opokake iniroite amarani, ookantapaakaro shintsiini, tyaanake. Te iriñeetairo.”

7

Jovashinchagairi Jesús inampire ijeware ovayiriite
(Mt. 8.5-13)

¹ Aritake ithonkanakero Jesús ikinkithatakayiri atziripayeeni, jatai nampitsiki Capernaum. ² Ikanta imantsiyatake iretakoperotane inampire ijeware ovayiriite Roma-satzi, irootaintsi inkamemi. ³ Ari ikemakooventakeriri Jesús, jotyaaantake irantarikonate judiö-payeeni, inkaimeri Jesús, irovashinchagairiita inampire. ⁴ Ikanta jiyaaatashitakeri Jesús, ikantapaakeri: “Okovaperota pampitakoteri ijeware ovayiriite, ⁵ tema jaakameethatapi-intakena, jovetsikaiyakena pankotsi tsika napatotapiinta.” ⁶ Ikanta Jesús, jonyaantakeri. Iro irareetantyaarimi ipankoki, jomonthaakari isheninkathori ijeware ovayiri, iriitake pashine jotyaaantakeri, ikantapaakeri irirori: “Jesús, ikantakaantzimi jeveri, ikantzi: ‘Kaariperori nonatzi naaka, eero pikyaavankotana.’” ⁷ Irootake kaari niyaatashitantami noñeemi naaka. Intaani nokoviro piñaane pinkantakaantavakeri nonampire, aritake ireshitakotai. ⁸ Tema tzimatsi omperatanari naaka, tzimatsi eejatzi ovayiri nomperatarari naaka. Aririka nonkanteri: “Piyaate,” aritake iriyaatake. Aririka nonkante pashine: “Pimpoke,” aritake impokake. Aririka nonkanteri nonampire: “Pantero iroka,” imatziro jantziro.” ⁹ Ikemavakerira Jesús, ipampoyaanakeri, ikantanakeri itsipatakari: “Iriitake matakoreri irika ikempisantzi, tera intzime jaka Israel-ki aparoni asheninka kempityaarine irika. Omaperota.” ¹⁰ Ikanta ipiyeeyani pankotsiki jotyaaantaitakeri, iñaapaatziiri nampirentsi, eshitakotai imantsiyaveta.

Jovañagairi Jesús eentsite kamaimetzinkaro

¹¹ Ipoña ikenanake Jesús aparoni nampitsi paitachari Naín, iri itsipayetaka iriyotaane. Osheki eejatzi atziripayeeni. ¹² Iro jareetzimatataka nampitsiki, jomonthaakotantaka jagaitziri aparoni kaminkari inkaiteri, apintzi inatzi otomintari aparoni tsinane kamaimetzinkaro. Osheki atziri oyaatakerori iroka tsinane. ¹³ Ikanta Jesús iñaavantaarora tsinane, iniroite jetakoshiretanakaro. Ikantziro: “Aritapaake piraavaitaka.” ¹⁴ Ipokapaake okarikiini, ipampitapaakero jovantaitakariri. Katziyeeypaakani anatakotziri. Ikantzi Jesús: “Evankari, eeroka noñaanatz, pimpiriintai.” ¹⁵ Piriintana kamavetainchari iñaavaitana. Jakathatanairi Jesús irojatziri iriniroki. ¹⁶ Iniroite itharovaivanake ikaratzi ñaakeriri. Ikimoshireventaiyanakari Pava, ikantaiyanake: “Pokataike iriiperori kamantantani.” Ipoña ikantaiyini eejatzi: “Pokataike Pava iri neshinonkayetaane aaka.” ¹⁷ Ithonkara ikemakoyeeantakeri jantakeri Jesús maaroni Judea-ki, eejatzi pashineki nampitsi okaratzi saikanapiyetatsiri.

Jotyaaantakeri Juan iriyotaane
(Mt. 11.2-19)

¹⁸ Ikanta Juan ikemake irirori okaratzi avisaintsiri, ikamantakeri iriyotaanepayeeni. Ari ikoyaaake apite iriyotaane, ¹⁹ jotyaaantakeri irosampiteri Jesús, inkantari: “¿Eerokama ipaitaitziri ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamayaari?” ²⁰ Ikanta ipokaiyakeni, jñaapaakeri Jesús, ikantapaakeri: “Jotyaaantakena Juan oviinkaantantani nosampitemi: ¿Eerokama ipaitaitzi ‘Pokatsineri?’ Kaaririka eeroka, ¿Tzimatsima pashine naamayaari?” ²¹ Tema eekero jovashinchaayetatzisi Jesús kantavaiyetachari imantsiyare, ikaratzi jaakayetziri peyari, jokiryaakaayetai osheki mavityaakiri eejatzi. ²² Irojatzisi ikantantanakariri pokaintsiri: “Aririka piyaatai, pinkamantapari Juan maaroni okaratzi piñaayetakeri eeroka nantakeri, okaratzi pikemakenari eejatzi. Tema namenakaayetairi mavityaakiri, naniitakaayetairi kisoporokiri, nokemakaayetairi ashitakempitari, novashinchaayetairi omatziri patharontsi, novañaayetairi kaminkari, noñaavantaayetairi ashinonkainkari Kameethari Ñaantsi. ²³ Irootake inkimoshiretantaiyaari inkarate kaari kisoshireventainane.”

²⁴ Ikanta ipiyeeyanaani irotyaantane Juan, josampitanakeri Jesús ikaratzi apatotzimantakariri, iñaavantziri Juan, ikantziri: “¿Ipaitema pipampithashiretakotariri piñaakeri chapinki janta tsika te inampiitaro? ¿Iriima piñaake aparoni kempitarori savoro opiyonkatonkitakaaro tampyaa okantakaantziro te iminthashireta?” ²⁵ ¿Piñaakerima irovaneenkatakya ikithaataka? Tema maaroni ikaratzi anintaavaitachari, ovaneenkatzitachari ikithaata, isaikavankotziri pinkatharentsi. ²⁶ Aña iro piyaatashitakariri piyotaiyakeni kamantantani jinatzisi. Tema jimaperotatzisi irirori janaakeri kamantantani ripayeeni. ²⁷ Iriitakera josankinatakoyeetake pairani, iñaanatzisi Pava itomi, ikantzi: Notomi, ari notyaantake etyaarone inkamantakotemi, Iriitake ovsikanontemine tsika pinkanapaake eeroka.

* 7:6 Irika ijeware ovayiri kaarira judio, pashinesatzi atziri jinatzisi. Tema pairani aparoni judio, te inkyavankoteri kaari isheninkata.

²⁸ Nokantzi naaka: Atziriite ikaratzi tzimayevetainghara, tekatsira aparoni kamantanerani anayerine jiyotanetakari Juan. Iro kantamaitacha inkarate impinkathariventairi Pava inkiteki, aparoni tsinampashiretaatsiri janta, janaakotajaantairira irirori Juan.” ²⁹ Ikanta atziriite itsipatakari kovakoyetziriri isheninka kireeki, jiyotanaio tampatzikashire ini Pava, joviinkaayetakeri Juan. ³⁰ Irima Fariseo-payeeni itsipatakari iyotinkariite te irishinetya iroviinkaayeteri Juan, ari japaatzirori okaratzi irantzimotaneri Pava.

³¹ Ipoña ikantzi Pinkathari Jesús: “¿Ipaitema nonkempitakaanteriri irikaite? ³² Nonkempitakaanteri ovashaantavairerenti eentsi aririka iroshiyakaanavaiite ikaratzi jeentsitaiyini, inkantavakaiyaani: ‘Thame ashovirite amasheetantyaari.’ Eeromaita ikovi. Imoña inkantavetya eejatzi: ‘Intsityaa amampaavaitya ovashiretantyaari.’ Eero ikovimaita eejatzi. ³³ Iroora jimayetakeri irikaite. Jiñaayevetakari Juan, itziventapaakaro irirori ovaritentsi, te jimiretaro kachori, iro kantamaitacha ikantakotaiyakerini: ‘Jaakatziiri peyari.’ ³⁴ Ipoña ipokake Itomi Atziri, te intziventavyaaro irirori ovaritentsi, jimiretaro kachori. Ikantakotaiyakeri: ‘Kaariperori natzi, niyavairerenti jini, shinkiryaantzi, jaapatziyari kovakotziriri kireeki isheninka, jaapatziyari eejatzi kaariperoshireri.’ ³⁵ Tekatsi ompaitzimaitya, tema aparoni iyotaneri ari iriyoyeetairi apaata omapero jiyotanetari, aririka iriñaajaanavyeetairo onkarate avisayetatsine.”

Jareetari Jesús aparoni Fariseo paitachari Simón

³⁶ Ikanta aparoni Fariseo jaanakeri Jesús irovakaiyaari. Areetaiyaka ipankoki, thointapaake Jesús jovapiintaita. ³⁷ Okanta aparoni kaariperoshireri tsinane nampitarori janta, okemakoventakeri Jesús ipokake ipankoki Fariseo irovaiyaani, jatake iroori aakotanake kasankaari ovantaro onaki jovetsikaiziro mapinaki.† ³⁸ Okatziyimotapaakari iityeempikiki Jesús, irayimotapaakari. Othaatanakara oyaaki okiki ashetakeri iitziiki, oshetantamaitari oishi. Ipoña onintaakiivaitakeri, osaitantanakeri kasankaari. ³⁹ Ikanta irika Fariseo amakeriri Jesús, iñaakeri, ikantashiretanake: “Irimaperotatyeeromi irika inkamantantanerite, ari iriyotakeromi tsika okantavaita iroka tsinane pampitakeriri, tema kaariperoshireri onatzi.” ⁴⁰ Ipoña Jesús ikantanakeri Fariseo: “Simón, tzimatsi nokoviri nonkantemi.” Ari ikantzi: “Intsityaa pinkantenaro iyotaanteri.” ⁴¹ Ipoña ikantzi: “Aparoni atziri, ipakeri iireekite pashine apite atziri. Aparoni ipake 500 denario, iriroma pashine ipakeri 50 denario. ⁴² Okanta osamanitake, te onkante irika apite atziri iroiipiyeeri kireeki, ipeyaakoitairi irireevetane apiteroite. Intsityaa pinkantena, ¿Itzimikama etakoperotantachane?” ⁴³ Ikantzi Simón: “Nokantzi naaka iri etakoperotantacha atziri ipeyakoperoitakeri irireevetane.” Ari ikantzi Jesús: “Ari pimatakero pikantakeri.” ⁴⁴ Jamenanakero Jesús osaikake tsinane, ikantziri Simón: “¿Piñaakero antakeri iroka tsinane? Nokyaavankotakemi eeroka, temaita pimpena jiña nonkivakiitapaakyari. Iroorima iroka tsinane, okivakiitantakanaro oyaaki shitovanaintsiri okiki, ipoña oshetantakanaro oishi. ⁴⁵ Te pinintavorotavakena povethatavakyaana eeroka, iroorima iroka tsinane osheki onintaakiitakena. ⁴⁶ Te pisaipatziitotantyaanari eeroka yeenkantsi piñaapinkathatena, irooma iroka tsinane, osaitantakanaro kasankaari noitziki. ⁴⁷ Osheki okaariperoshirevetaka iroka tsinane, impyakoitainero tema osheki etakotantaka. Iriroma tsika itzimi ipeyakoitziiri kapicheeni, kapicheeni jetakotanta.” ⁴⁸ Ipoña ikantanakero tsinane: “Ipeyakoitaimiro okaratzi pikaariperoshirevetaka.” ⁴⁹ Ikantaiyanakeni ikaratzi itsipataiyarini: “¿Ipaitema irika irimatantyaarori kaariperori impyakotantero?” ⁵⁰ Eekero Jesús ikantankitziro tsinane: “Piyaatai kameetha, tema iro pavisakoshiretantaari pikempisan-tanai.”

8

Tsinane ampitakoyetakeriri Jesús

¹ Ikanta Jesús itsipayetakari 12 iriyotaane, japerotakero nampitsi ikinkithatake, iñaaventakeri Pava tsika ikanta ipinkathariventantai. ² Ari itsipatakaro eejatzi tsinaneete okaratzi jovashinchagairi jaakavetaro peyari, eejatzi okaratzi mantsiyayevetachari. Jiroka okaratzi oyaatakeriri: María ipaiyeetziri eejatzi Magdalena jaakavetari ikaratzi 7 peyari, ³ opoñaapaaka Juana iina Chuza iromperatane Herodes, opoñaapaaka Susana. Ari ikaratakero eejatzi pashinepayeeni tsinane okaratzi papiintakeriri kireeki Jesús.

Joshiyakaaventziri Jesús pankivairyantzi (Mt. 13.1-15, 18-23; Mr. 4.1-20)

† 7:37 Iro ikantakoitzi jaka mapinaki, ipaitaitziri pashineki nampitsi “alabastro.”

⁴ Ipoña ipiyotzimentapaakari Jesús osheki atziri poñaayetachari pashineki nampitsi. Joshiyakaaventatziiniri okaratzii jiyotaayetziriri, ikantziri: ⁵ “Tzimatsi aparoni pankivarentzi jatatsiri impankivaite. Ikanta jookakitakero ivankire, tzimatsi ookakitapainchari avotsiki, ithonka jaatzikakitakero, ipoña ipokaiyapaakeni tsimeri, jovapaakaro. ⁶ Tzimatsi pashine ookakitapainchari omapiporokitzi kipatsi. Okanta oshookavetanaka pankirentsi, sampiyashitanake, tema te irenkaphataty kameethaini kipatsi. ⁷ Tzimatsi pashine ookakitapainchari okitocheemashitzi. Okanta oshookavetanaka, kamanake anaanakero kitocheemashi. ⁸ Tzimatsi pashine ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, saankana okanta oshookapaake, kithokitanake. Aparopayeeni shookapaintsiri kameetha tzimayetai 100 okithoki.” Ipoña ikantanake Jesús: “Kovirori inkemathatero, irovayempitatya inkempisante.”

⁹ Ikanta iriyotaane Jesús josampitakeri opaita oshiyakaaventachari okaratzii jiyotaantakeri. ¹⁰ Jakanakeri Jesús, ikantziri: “Eerokaite nonkamante kaari piyovetayiani, ontzimatyepiyotairo tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. Iriima pashinepayeeni, eero nokamantziri irirori, intaani noshiyakaaventeneri. Ari onkantya iramenavetya irikaite, eero ifaanzimaitaro. Ari inkemayevetyaaro, eero ikemathatavakero nokantayeve-takari. ¹¹ Jiroka oshiyakaaventachari: Iroka okithoki ipankiitakeri, ifaanera Pava oshiyakaaventacha. ¹² Okaratzii ookakitapainchari avotsiki, oshiyakaaventari kemavetarori ifaanetsi, ipokapaake kamaari imaisantakaapaakeri, tema te ikempisantzi, eero javisakoshiretai. ¹³ Ari okempita ookakitapainchari omapiporokitzi, oshiyakaaventari kemavetarori ifaanetsi thaankiperoini ikempisantzi. Tera iriyotakoperotayero ifaanetsi, jovashaarantakero ikempisantzi. Te ikisashitaro irantakaiteeri kaaripateri, ikempivaitakero pankirentsi kaari kyaaperotatsine oparitha inthomointa kipatsiki. ¹⁴ Ari okempita ookakitapainchari okitocheemashitzi, oshiyakaaventari kemavetarori ifaanetsi. Okantakaantziro okantzimoshirevaitari, ikinkishiretakotaro irashaarantya, inevevaitaro inthaamentavaitya. Iro anaanakero ifaanetsi ikemavetakari, ikempitakero pankirentsi kaari kithotatsine. ¹⁵ Irooma okitho ookakitapainchari okameethavanetzi kipatsi, oshiyakaaventziri kempisantanairori ifaanetsi, kameethashire ikantana, joshiyakotanaaro pankirentsi saankana ishookanake, osheki okithotanake.”

Onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari
(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Ipoña ikantake eejatzii: “Ankoverika ootyaaari ootamento, ¿arima antatakotakeri kovitzinaki? ¿Amanakotzirima otapinaki? Aña te. Ovakotziri jenoki inkene inkoñeenkatakote akarataiyini. ¹⁷ Ari onkempityaari eejatzii, ontzimatyepiyotairo onkoñaatakoyetai omanakoyevetainchari, ooñaarontairo kaari ikemathaveeta pairani. ¹⁸ Paamaventyaaro okaratzii pikemakari. Tsikarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimoperotairi osheki. Iriima kaari otzimimotziri, eekero iriyaatatye iriñeero eero otzimimoperotairi.”*

Irinero Jesús ipoña irirentzipayeeni
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Okanta opokashitakeri irinero Jesús otsipatakari irirentzipayeeni oñeeri. Temaita onkante oñeeri jotzikaakero atziri piyotzimentakariri. ²⁰ Ipoña ikantaitakeri: “Ari opoki piniro otsipatakari pirentzipayeeni, okovi oñeemi.” ²¹ Ikantanake irirori: “Ikaratzii kemanairori ifaanera Pava ipoña jantanairo okaratzii ikovayiriri, iriitake nirentzitari, iro nonirontari.”

Joimairentziro Jesús tampyaa
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki itsipatanara iriyotaane, ikantanairi: “Thame amontye intatsikeronta.” Jataiyake. ²³ Ikanta jimontyaakotaiyani, maanake Jesús. Ari omopokapaakari iniroite tampyaa, kimota otamakatanake inkaare, otetaatapaaka jiña pitotsiki, iroovetaicha intsitsiyakote. ²⁴ Ari jovakiryeetanakeri Jesús, ikantaitziri: “¡Iy-otaanari! ¡Antsitsiyakotaye!” Piriintanaka, ifaanatanakero tampyaa, ikantziro: “¡Aritapaake pitampyaatake!” Ipoña ikantziro inkaare eejatzii: “¡Pimairyaa!” Avisanake tampyaa, mairyaaatana. ²⁵ Ipoña ipithokashitari iriyotaane, ikantziri: “¿Tsikama okenake paventaane?” Iniroite ifaapinkathatanakeri, ikantavakaiyani iriyotaane itharonkakiini: “¿Ipaibatyaakama irika joimairentantarori tampyaa, joimairentziro eejatzii inkaare?”

Gadara-satzi jaakiri peyari
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

* **8:18** Okaratzii ifaanentakotachari jaka, jiroka okantakota: “Kapicheenirika pikempisantavakero nokantakemiri, kapicheeni piyotairo. Irooma pinkempisantarotavakerika, osheki piyotavakeri, eekero niyotakaaperotanakiyeemiro.”

²⁶ Ikanta imontyaanakarora Jesús intatsikeroki inkaare Galilea, areetaka inampiki Gadara-satzi. ²⁷ Iro jaatakotapaakitziini, ishiyashitavakari jaakiri peyari. Pairanitake jaakiri peyari te inkithaataiya, te jametaiya isaikai pankotsiki, ari isaikavaitzi kitataari-mashiki. ²⁸ Ikanta iñaavakari jareetapaaka Jesús, ishiyapaaka, jotypeerovashitapaakari. Kaimanake shintsiini, ikantzi: “Jesús, Itomi Pavaperotatsiri! ¿Tsikama pinkantajaantenaka? Tera nonkove povashinonkaina.” ²⁹ (Tema ikisathavetavakityaari peyarika irovashaantairiita shirampari. Pairanitake inampishiretantakari. Osheki joosoveetan-tari ashirotha, ithatyiiro. Ishishiyavaita otzishimashiki ikantakaari peyari.) ³⁰ Ipoña Jesús josampitakeri peyari, ikantziri: “¿Tsikama pipaitaka?” Jakanake peyari, ikantzi: “Nopaita ‘Oshekyaantzi.’” Tema osheki ikarataiyini. ³¹ Eekero ikantanakitzi peyari: “Tera nonkove paperotaiyena.” ³² Ari ipiyotaiyani osheki chanchochi. Ipoña ikantzi Jesús: “Pimatero.” ³³ Ikanta Oshekyaantzi, ikyaaantashiretapaakari chanchopayeeni. Irojatzi ishiyantanakari tsika imperetatzi otzishi, mitagaiyapaakani, ari ithonka ipiinkake inkaareki.

³⁴ Itharovaiyanakeni aamaakoventariri chanchopayeeni, shiyeeyanakani ikamantantapaake nampitsiki, ikamantakeri eejatzi maaroni saikayetatsiri irovaneki. ³⁵ Pokaiyapaakeni atziri iramenero okaratzi avisaintsiri. Ipoña jiyaatashiitanakeri Jesús. Iñeetapaatziiri jaakavetari peyari isaikake itsipatakari, ikithaataka, kameetha ikantanaa. Iniroite itharovaitanake. ³⁶ Ikaratzi ñaakerori inkaaranki avisaintsiri, ikamantavakeri pokayetaintsiri, ikantzi: “Piñeeri jaakavetari peyari, iriitakera Jesús ovavisaakotairiri.” ³⁷ Ikanta maaroni Gadara-satzi, ikantaiyakeri Jesús: “Piyaatai, te nonkove pisaikimotena.” Iro ikantantari, tema iniroite itharovakaanakari. Ipoña jotetanaa Jesús pitotsiki, jatai. ³⁸ Ari ikantavetavaari jovavisaakotairi: “Nokovi noyaatanakemi.” Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: ³⁹ “Eero poyaataana, piyaatai pisheninkaki pinkamantapairi, pinkanteri: ‘Jovavisaakotaana Pava.’” Ariya jimatakero shirampari, jatai ikamantantapairo okaratzi jovavisaakotairi Jesús.

*Irishinto Jairo opoña tsinane antzitakeriri iithaare Jesús
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)*

⁴⁰ Ikanta ipiyaara Jesús, tharomenta ipiyotzimentavaari atziri, tema iri joyaakoneentakeri. ⁴¹ Tzimatsi aparoni shirampari ipaita Jairo, iriitake jevatakaantatsiri tsika japatotapiintaita. Ari iñaapaakeri Jesús, jotypeerovashitapaakari, ikantapaakeri: “Nokovi piyaate nopankoki.” ⁴² Tema okamimatatzi irapintote irishinto. Ari tzimake 12 osarentsite. Ikanta joyaatzirira atziripayeeni irika Jesús, jatsinakimantanakeri.

⁴³ Okanta aparoni tsinane kemaantsivaitachari osokaata iraaene, tzimakotake 12 osarentsi oñaashivaitaka, aperotakero tzimimovetarori opimantziro opinatantari aaventantzinkari, tekatsimaita kanterone iraaventero. ⁴⁴ Okenashitapaakeri itaapiiki Jesús, antzitakeri kapicheeni opatziki iithaare. Apathakero eshitanake osokaavaita iraaene. ⁴⁵ Ipoña josampitatanake Jesús, ikantzi: “¿Niinkama antzitakenarori noithaare?” Tekatsi kamantatsine ipaita antzitakeriri. Ipoña Pedro itsipatakari ikarataiyini, ikantzi: “Iyotanari, tema piñeeri jatsinakimatakemi osheki atziri, eekero pikantatzi: “¿Ninkama antzitanarori noithaare?” ⁴⁶ Eekero ishintsitanakitzi Jesús ikantzi: “Tzimatsi antzitakenarori noithaare. Tema nokemavakero noshintsinka tzimatsi ovashinchaashitakari.” ⁴⁷ Okanta oñaakerora iroka tsinaneka te omanakota okaratzi antakeri, iniroite otharovanake, opokashitapaakeri Jesús, otyeerovashitapaakari, maaroni ikemaitakero okamantakota, ikemaitakero eejatzi tsika okanta omapokanaka eshitakotai osokaavaita. ⁴⁸ Ikantanakero Jesús irirori: “Tsinané, iro ovavisaakotaimi pavantaane. Kantatsi piyaatai, kimoshire pinkantanaiya.”

⁴⁹ Tekeramintha inkaratero Jesús iñaanatziro tsinane, areetapaaka poñeenchari ipankoki jevatakaantatsiri japatotapiintaita, ikantapaakeri: “Kamakera pishinto, aritapaake poñaashirenkiri iyotaantaneri.” ⁵⁰ Ikanta ikemakeri Jesús areetapainchari, ikantanake irirori: “Eero pitharovashivaita. Pavantaiyaana, aritake eshitakotai.” ⁵¹ Ikanta ja-reetaiyapaaka pankotsiki, tekatsi ishinete inkyaapaake, intaani Pedro, Jacobo, Juan, ashitarori irishinto ipoña iniro. ⁵² Osheki irakotaiyaroni kamaintsiri. Ikantapaake Jesús: “Eero piragaiyani, te onkame eentsika, omakoryaatzi.” ⁵³ Thinkashire jovevetakari Jesús, tema omapero jiñeetakero okamake eentsika. ⁵⁴ Ikanta Jesús joirikavakotapaakero, iñaanatzimaitaro shintsiini ikantziro: “¡Tsinané, pimpiinte!” ⁵⁵ Piyashinenkatapaaka eentsika, piriintanaa. Ari ikantzi Jesús: “Pimperora oyaari.” ⁵⁶ Ipampoyaaaminthatanakeri ashitarori eentsika. Eekero ikantanakitzi Jesús: “Tera nonkove pinkamantantero okaratzi piñaakeri.”

9

*Jotyaantaitziri 12 iyotaari**(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)*

¹ Ipoña Jesús japatotakeri 12 iriyotaane ipasavyaakari ishintsinka onkantya inksirinkantyaariri peyari eejatzi mantsiyarentsi. ² Jotyaantakeri inkamantantero tsika ikanta Pava ipinkathariventantai, irovashinchaayetairi mantsiyayetatsiri eejatzi. ³ Ikantavakeri: “Eerora paanake tsika ompaitya, eero paanake piktotzi, pitharate, povarite, piireekite, eero okantzi paanake eejatzi apite piithaare. ⁴ Aririka pareetakya aparoniki pankotsi, arira pimatapiintatye irojatz pavisantakyaari. ⁵ Eerorika jaakameethaitzimi janta, pavisapithateri, potekanairo piipatsikiite, iro iriyotantyaari te inkempisante.” ⁶ Ikanta jiyaatayakeni iriyotaane, ithonka ikamantantakero nampitsiki Kameethari Ñaantsi, osheki mantsiyari jovashinchaayetake.

*Ikamantakari Juan oviinkaantantaneri**(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)*

⁷ Ikanta pinkathari Herodes ipaitaitziri eejatzi Tetrarca ikemakoventakeri Jesús okaratz jantayetzi, okantzimoshiretanakari, tema tzimatsi kantatsiri: “Añagaira Juan oviinkaantantaneri.” ⁸ Pashine kantatsiri: “Elías inatzi.” Ikantayetzi eejatzi: “Aama pashine kamantantaneri piriintaacha.” ⁹ Irojatz ikantantanakari Herodes: “Aña nothatzinkakaantakeri Juan-ni. ¿Tsikama itzimi nokemakoventziri iroñaaka?” Osheki ikovake iriñeerimi Jesús.

*Jovaiyani 5,000 shirampari**(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-34; Jn. 6.1-14)*

¹⁰ Ikanta ipiyayetaara otyaantaari, ikamantapairi okaratz jantayetakeri. Ipoña japatotavairi maaroni, jaanakeri nampitsiki ipaitaitziro Betsaida. ¹¹ Iro kantacha iyotaiyake atziri tsika ikenake joyaatanakeri. Ikanta Jesús jaavakeri kameetha, ikamantakeri tsika ikanta Pava impinkathariventantai, jovashinchaayetakeri mantsiyayetatsiri. ¹² Aritake sheetyaanake, ipokashitapaakeri Jesús 12 iriyotaane, ikantapaakeri: “Potyaantairi atziripayeeni, iramene tsika irimaye, tsika iroyaa eejatzi, tema asaiktatzi jaka tsika te inampitaro.” ¹³ Jakanake Jesús, ikantanakeri: “Pimpereri eeroka iroyaari.” Ari ikantaiyini: “Tekatsi nomperiri, intaani otzimi 5 tanta ipoña apite shima. ¿Pikovima niyaate namanantakiteneri iroyaari maaroni atziri?” ¹⁴ Aamaaka ikarataiyini 5,000 shirampari apatotainchari. Ipoña Jesús ikantziri iriyotaane: “Papatoyeteri inkarate 50 atziri pomisaikayeteri, ari pinkempitakeriri maaroni.” ¹⁵ Ari ikantakero, jomisaikakeri maaroni atziri. ¹⁶ Jaakero Jesús 5 tanta ipoña apite shima, jamenanake inkiteki, ipaasoonkeventakero ovaritentsi, ipoña ipetoryaakero ipakeri iriyotaane impayeteri maaroni atziri apatotainchari. ¹⁷ Jovaiyakani maaroni, kemandeentayakani shintsiiini. Jiyoyetai 12 kantziri okaratz tzimakaantapaintsiri.

*Jiyotake Pedro: Cristo inatzi Jesús**(Mt. 16.13-20; Mr. 8.27-30)*

¹⁸ Ikanta isaiki Jesús jiñaañaatzi itsipitari iriyotaane. Ari josampitakeriri ikantziri: “¿Ipaitama ipampithashiretakotanari atziripayeeni?” ¹⁹ Ari jakaiyanakeni: “Ikantayetzi Juan-ni oviinkaataneri pinatzi, ikantayeetzi eejatzi Elías-ni pinatzi. Tzimatsi kantatsiri eejatzi: ‘Iri pashine piriintaacha etarori kamantantaneri.’” ²⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Tsikama pikantaiyinka eeroka?” Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Eerokatake Cristo poñaachari Pavaki.”

*Iñaaventziro Jesús inkame**(Mt. 16.21-28; Mr. 8.31-9.1)*

²¹ Ari ikantanakeri Jesús iriyotaane: “Eerora pikamantakotana.” ²² Eekero ikantanakitzi: “Oshekira inkemaantsitakaityaari irika Itomi Atziri, omapero inkisaneentena ijevarite antarikona, ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi ikaratzi iyotzinkariite. Ari irovamaakaantakena. Iro kantacha avisavetakya mava kitaite, ari nañagai.”

²³ Ipoña ikantanakeri maaroni: “Tzimatsirika kovatsiri intsipatyana, irovashaantero ikovashivaiyeteri iranteri, onkantavetakya impaikakoventaiterimi joshiretaana, intsi-patapiintyaana kitaiteriki. ²⁴ Tema ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro in-ebetshiyeteri, ari impeyaashitakya. Iriima inkarate kamimentenane okantakaantziro ikempisantana, aritake iravisakoshiretai. ²⁵ Amenashivaitara ontzimimotantemi osheki ovaakarontsi jaka kipatsiki, impoña iriñeetairo impeyaashitaiya, apaniro japerovaitaita. ²⁶ Tema inkarate pashiventakotenari naaka, eejatzi okaratz noñaaneyetakari, ari irimatapairi eejatzi Itomi Atziri impashiventakotairi apaata aririka impiye iramairo

irovaneenkaro, irashi Ashitariri, irashi eejatzi maninkariite tasorentsitsatsiri.”²⁷ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Kyaaryoora, tzimatsi pikaratake jaka, tekera inkameeta ari iriñaanairo tsika inkantya Pava impinkathariventante.”

Ishipakiryiimotziri Jesús iriyotaane
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Okanta avisake 8 kitaite, tonkaanake Jesús otzishiki iriñaañaate, ari itsipatanakari Pedro, Jacobo ipoña Juan. ²⁹ Ikanta jiñaañaatzira, ari ipashinevorotanake Jesús, kitamaro okantanaka iithaare oshipakiryaanake. ³⁰ Iñeetatzí apite katziyapainchari itsipatapakari Jesús, Moisés inatzi itsipatakari Elías. ³¹ Ari ikatziyeeyapaakani otapotakari irovaneenkaro, iñaaventziro tsika inkantya Jesús impeyakaityaari Jerusalén-ki. ³² Ayimatakerira ivochokini Pedro eejatzi ikaratzi itsipatakari. Okanta avishimotanakeri ivochoki, iñaatziro irovaneenkaro Jesús itsipatakari apite koñaatapaintsiri. ³³ Iro ipiyimatanaka apiteka tsipatapaintariri Jesús, ikantzi Pedro: “¡Iyotaanari, kameethavaitake asaike jaka! Ari novetsikemiri mava pankoshetantsi, aparoni pashi eeroka, irashitya aparoni Moisés, irashitakya aparoni Elías.” Iñaavaitashitanaka Pedro, te iriyote opaita ikantziri. ³⁴ Iñaavaiminthaizti Pedro, opamankapaakeri menkori, itharovanake. ³⁵ Ikematzi iñaavaitaitanake menkoriki ikantaitzi: “Notomi netakokitane inatzi irika, iri pinkempisante.” ³⁶ Okaratapaakera ñaantsi iñaavaitaitakeri, iñeetatzí apaniro ikantanaka Jesús ikatziya. Tera inkamantantzityaaro iriyotaane tsika ikanta iñaakeri, iromanane jovakero.

Jovashinchiiri Jesús eentsi jaakiri peyari
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Okanta okitaitamanai, oirinkaiyaani Jesús ipoñagaaro tonkaariki otzishiki, osheki pokapaintsiri iromonthaavaiyaari. ³⁸ Ari josatekaka aparoni shirampari, kaimanake shintsii inkatzi: “¡Jesús, nokovi pamenenari napintzite notomi! ³⁹ Jaakatziiri peyari, osheki ikaimakaavaitziri, ishimorepaantetakari ikamanavaitzi, jomposakaavaitari, te irovashaanteri kapicheeni. ⁴⁰ Nokantavetakari piyotaane irovvisaakotainari, te inkanteri.” ⁴¹ Jakanake Jesús ikantanake: “Tetya pinkemanete eeroka. ¿Tsikama onkarate nosaikimotanaimi, noñeero nonkisashityaami? Pamakeri pitomi jaka.” ⁴² Ikanta jamaitapaakeri eentsi, ishinkiventakaanakari peyari, tyaanake osaaviki, iniroite jompetavaitanaka. Ipoña Jesús ikisathatakeri peyari, eshitakotanai eentsika, jaanairi ashitariri. ⁴³ Ipampoyaaminthatanakeri atziri iñaakerora ishintsinka Pava.

Japiitairo Jesús ikamantakota inkamimotante
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ipoña japiitakero Jesús ikantziri iriyotaane: ⁴⁴ “Povayempitatyaro eeroka iroka ñaantsi, eero pipeyakotaro. Tema irika Itomi Atziri impithokashiitayeeri irakaantaaiteri.” ⁴⁵ Iro kantamaitacha te inkemathatayeroni okaratzi ikantavetariri, tema jomanapithaitatziiri eero ikemathatantaro. Iro itharovantaiyarini tekatsi osampiterine opaita iñaaventakotziri.

Tsika itzimi iriiperotsine
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ Ikanta iriyotaane Jesús ikantavakaamentakero niinkarika iriiperotsine. ⁴⁷ Iro kantamaitacha Jesús jiyoshiretakeri ipampithashiretari. Jaake aparoni eentsi, jomisaikakeri tsika isaikaiyini. ⁴⁸ Ipoña ikantzi: “Ikaratzi aapatziyariri kempitariri irika eentsi okantakaantziro ipairyiro novairo, kempivaitakara naakami irapaatziye. Ari okempitari eejatzi, aririka irapaatziyena naaka, kempivaiperotanaka iri irapaatziyake tsika itzimi otyaantakenari jaka. Ikaratzi kaari iriiperotsine iroñaaka jaka, iriira iriiperotaatsine apaata.”

Ari akaratziri kaari kisaneentairi
(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Ipoña ikantanake Juan: “Iyotaanari, noñaake chapinki aparoni atziri paaryiirori pivairo, jovashinchaakeri jaakiri peyari. Tera añeeri ankarateri jaka, novashaantakaakeri.” ⁵⁰ Ari ikantanake Jesús: “Eero povashaantakairimi, tema ari akaratziri kaari kisaneentairi.”

Ikisathataitziiri Jacobo ipoña Juan

⁵¹ Aritake monkaratzimatapaaka irovajenokantaiyaari Jesús, tontashire ikantanaka iriyaate Jerusalén-ki. ⁵² Jotyaantake impaitya amenaronterine janta Samaria-ki. ⁵³ Iro kantamaitacha te inkovaiyeni Samaria-satzi inkenimoteri, tema jiyotaiyini iriyaataye Jerusalén-ki. ⁵⁴ Ipoña Jacobo itsipatakari Juan, ikantanakeri Jesús: “Pinkathari, thame ankaimakaante paampari inkiteki, ikempitaakero pairani Elías, iraperotyaata intaiya maaroni.” ⁵⁵ Ari ipithokashitanakari Jesús, ikisathatanakeri, ikantziri: “Tetya

pinkameethashirete eeroka. ⁵⁶ Tera iro ipokantakari Itomi Atziri jaka impeyashivaitaiya atziri, ontzimatyte irovvisaakoyetairi.” Irojatzji ikenantanakari pashineki nampitsi.

Kovavetachari iroyaaterimi Jesús

(Mt. 8.18-22)

⁵⁷ Ikanta jiyaaanaira Jesús, ikantaveetavaari avotsiki: “Pinkathari, nokovi noyaatemi tsikarika pinkenayete eeroka.” ⁵⁸ Jakanakari Jesús ikantziri: “Aparoni otsitziniro tzimatsi imoro tsika imaaapiintzi, eejatzi ikempitari tsimeri tzimatsi iromayero. Iriima irika Itomi Atziri tera ontzime ipanko irimaantapiintyaari.” ⁵⁹ Ipoña Jesús ikantanakari pashine: “Poyaatena eeroka.” Ari ikantzi irirori: “Pinkathari, nokovavetaka noyaatanakemi, iro kantamaitacha nokovi noñaanakero nonkitateri nirintari, ari noyaatemiri.” ⁶⁰ Ikantanakari Jesús: “Poyaatena, pishineteri ikaratzi kamashireyatsiri inkitairi irirori kamayetat-siri. Ontzimatyte piñaaventantairo eeroka tsika inkantya Pava impinkathariventantai.” ⁶¹ Ari ikantanake pashine: “Pinkathari, nokovi naaka noyaatemi, iro kantamaitacha pishinetera novethatapanaaatyaari nosheninka nonampiki.” ⁶² Jakanake Jesús, ikantziri: “Apatziro pamenapiintziro pikiyashitziro pivankire, tekatsi pamenayeranai pashine. Ari ikempitari kaari ovashaantairone jantayetaapiintziri, tera apantapero inkantya ifeero impinkathariventairi Pava.”

10

Jotyaantaitakeri ikaratzi 70

¹ Ipoña Jesús jiyoyaake pashine ikaratzi 70, apitepayeeni jotyaantakeri, ireeva-teri nampitsiki tsika inkenanakera irirori. ² Ikantayetziri: “Ikempitakaro atziripayeeni pankirentsi osampainkatzi, iro kantacha te intzimaperote impaitya aavatairone. Piñaañaateri eeroka Pinkathari iroyaanteeta jatatsineri atziriki, tema kapatacha osheki kempisantayetaatsine. ³ Notyaantaiyatyeemine, nonkempitakaantemi jotyaantaitziri oisha tsika ipiyota piratsi katsimari. ⁴ Eerora paanake pitharate, piireekite, pi-zapato-te. Eero povethatari impoña pinkinkithavaitakari inkarate piñaanakeri avotsiki posamanitzikari. ⁵ Aririka pareetayetaka pankotsi, povethatapaakyaari saikat-siri. Pinkantapaakeri: ‘Inkamintha pisaikavaite kameetha pipankoki.’ ⁶ Tzimatsirika impaitya aakameethatakemine, aritake ifñaakero isaikake kameetha. Irooma eerorika jaakameethataitzimi, amenaashita povethatapaakari. ⁷ Apatziro pimaapiintatyte pankotsiki tsika pareetaka, eero pamenenatzi pashine pankotsi. Ari poyaari, pirero onkarate impayeetemiri. Tema aparoni antavaitatsiri ipinayeetziri. ⁸ Aririka iriakameethataitemi aparoniki nampitsi, poyarora onkarate impayeetemiri janta. ⁹ Povashinchaayeteri janta mantsiyari, pinkanteri: ‘Irootaintsi impinkathariventantai Pava.’ ¹⁰ Irooma pareevetakya aparoni nampitsi, eerorika jaakameethaitzimi, pavisapithateri, pinkantanake: ¹¹ ‘Ari notekanairo noipatsikiite jaka, iro piyotantyaari te pikempisantzi. Iro kantamaitacha ontzimatyte piyote irootaintsira impinkathariventantai Pava.’ ¹² Tema irimaperoitairi irovasankitaiteri apaata, anaanakero inkantayeetairi Sodoma-satzi. Omaperora.”

Ikantamacheetziri kisoshireri nampitsiiteki

(Mt. 11.20-24)

¹³ “Ikantamacheetziri Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi. Ifñaayevetakaro notasonkaventantayetake, temaita inkempisantaiyeni. Iriimi ifñaakenanemi Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi, aritakemi irovashiretakotakyaami ikaariperoshireyetzji, irovashaantakeromi. Impoña inkempisantaimi maaroni iriroriite.* ¹⁴ Aririka iraaeyeetairi apaata kameethashireri, eero imaperoitziri irovasankitaayeetairi Tiro-satzi eejatzi Sidón-satzi. Iriima Corazín-satzi, eejatzi Betsaida-satzi, iri imaperoyeetai irovasankitaayeetairi. ¹⁵ Eejatzi inkempitagaiya Capernaum-satzi, ipampithashiretaiyani irirori iriyaayetai inkiteki, iro kantamaitacha kamankarimashiki inkenayetai.

¹⁶ Tzimatsirika kempisantemine, naakatake ikempisantake. Itzimirika manintashiretakemine, naakara imanintashiretake. Itzimirika manintashiretakenari naaka, jimanintakeri tsika itzimi otyaantakenari jaka.”

Ipiyayetaa jotyaantaitakeri karatatsiri 70

¹⁷ Kimoshire ipiyeeyaani jotyaantaitakeri 70, ikantayetapai: “Pinkathari, nopairyiirora pivairo, jantakero peyari nokantayetziri.” ¹⁸ Ikantzi Jesús: “Noñaakeri Satanás jovaryeetakeri inkiteki ikempitavaitakaro ookatharontsi. ¹⁹ Tema naaka pakemiro shintsinkantsi, ari onkantake posatekantyaari maranke eejatzi kitioniropayeeni. Ari poitsinampaakeri

* **10:13** Tema ikaratzi Corazín-satzi ipoña Betsaida-satzi judío inayetzi. Iriroma Tiro-satzi ipoña Sidón-satzi pashinesatzi atziri inayetzi te isheninkatari judío-payeeni.

peyari kisaneentzimiri, tekatsimaita avishimotemine. ²⁰ Eerora pikimoshireventashitara jantakero peyari pikantakeriri. Iroora pinkimoshirevente josankinayetairo pivairo inkiteki.”

Ikimoshiretzi Jesús

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Irojatzí ikimoshiretantanakari Jesús, ikantanake: “Ashitanari, eerokatake pinkathariventziriri inkiteveri, eejatzí kipatsisatzí, iniroite nopaasoonketakemi. Tema eerokatake iyotakaayetairiri tsinampashireri kaari jiyoyetzi iyotaneriite jaka. Ari okantamaita Ashitanari, irootake onimotakemiri eeroka.” ²² Ikantzi Jesús: “Iri Ashitanari pasavyaakenarori maaroni. Apaniro ikanta irirori jiyoperotana naaka tema itomi jovana. Ari nokempitzitakari eejatzí naaka apanirora niyoperotziri. Impoña inkarate niyotakaayetairi naaka ari iriyoyetairi Pava.”

²³ Ipoña Jesús japatotakeri iriyotaane, jaanakeri jantyaatziini, ikantakeri: “Kimoshir-era irinaatyé inkarate ñaayetairone okaratzí piñaayetairi eeroka. ²⁴ Tema tzimavetacha osheki kamantantneri, eejatzí pinkathariite kovavetainchari iriñeeromi okaratzí piñaakeri eeroka, iro kantacha te onkante iriñero, te inkemayetairo eejatzí.”

Aakameethaneri Samaria-satzí

²⁵ Ari isaikakeri iyotaantzirori Ikantakaantaitane, ikovake inkompitakaiyaari Jesús, ikantake irirori: “Iyotaanari, ¿opaitama nanteri naaka onkantya noñaantaiyarori kantaitachari añaantarentsi?” ²⁶ Ikantanake Jesús: “¿Ipaítama okantziri Ikantakaantaitane? ¿Tsikama okantzí piyotakotziro eeroka?” ²⁷ Ari jakanake irirori, ikantzi: “Petakoshire-taiyaari Avinkatharite Pava, petakoperotaiyaari, petakoshintsityaari, pampithashire povairi. Ari okempitari eejatzí: Ontzimatyé etakotavakaiya maaroni, akempitara akaminthayiro avatha, ari ankempitanairi asheninka.” ²⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “Omapero pikantakeri. Pantero iroka, aritake pavisakoshiretai.”

²⁹ Iro kantamaitacha irika, ikovajaantzi irotzikaaventanakya, josampitziri Jesús: “¿Ni-inkama nonkempitakaanteri nosheninka?” ³⁰ Ipoña ikantanake Jesús: “Tzimatsira asheninka poñaachari Jerusalén-ki ikovi iriyaatero nampitsiki Jericó. Okanta niyanki avotsi, jomonthaakari koshintzi, itsitokavaitakeri, jooakanakeri avotsinampiki ikami-matake. ³¹ Ikanta pokake omperatasorentsitaari, iñaavetapaakari jonoryaaka, javisapi-thatanakeri. ³² Ari ikempitakari eejatzí Leví-mirinkaité, iñaavetapaakari jonoryaa, javis-aphithatanakeri. ³³ Ipoña ipokake aparoni Samaria-satzí, jiñaapaakeri jonorya, jineshi-nonkatapaakari irirori. ³⁴ Jaaventapaakeri jotzirintantakari yeenkantsi, ipoña ikyaako-takaanakari imoraneki, jaanakeri nampitsiki. Iriitake amaaventakariri. ³⁵ Okanta pashine kitaite, jaake apite denario, ipinakoventanakeri, ikantanake: ‘Pamaventyaa-nari irika, aritake nompinatapaimi eejatzí aririka nompityake.’” ³⁶ Ari ikantzi Jesús: “Mava ikaratzí noñaaventakeri ñaakeriri ikoshuítziri. ¿Tsikatyá itzimi kempitakaantakariri isheninka?” ³⁷ Jakanake iyotakotzirori Ikantakaantaitane, ikantzi: “Iriira matapaakeriri neshinonkatariri.” Ipoña ikantzi Jesús: “Piyataai, irojatzira pimateri eeroka.”

Jareetaro Jesús opankoki Marta opoña María

³⁸ Ikanta javisanake Jesús areetaka pashineki nampitsi. Ari osaikiri tsinane paitachari Marta, iro isaikimotapaake opankoki. ³⁹ Iroka tsinane tzimatsi irento opaita María. Iroora tsipatavakariri okarikiini Jesús okempisantziri ikinkithavaitzi. ⁴⁰ Iro kantamaitacha Marta osheki okantzimotakaro amemnavaitzi ompaitya ompavakeriri Jesús. Irojatzí opokashitantakariri, okantapaakeri: “Pinkathari, ovapintaakena nirento. ¿Pinkante-naro ampitakotavakena?” ⁴¹ Ikantzi Jesús: “Marta, ¿opaitama okantzimoshiretantamiri onkarate pantayeteri?” ⁴² Pinkeme nonkantemi: Aparoni okanta kovaperotachari, irootake okoyaakeri María tema tekatsi kanterone irapithatairo.”

11

Iñaaventziro Jesús ñañaañaataantsi

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ipoña Jesús jiyaatake iriñaañaate. Ikanta aparoni iriyotaane, ikantakeri: “Pinkathari, piyotainaro iñaañaataitzi, ikempitairo Juan-ni jiyoaantziro ñañaañaataantsi.” ² Ari ikantzi Jesús: “Jiroka pinkante piñaañaatapiinte eeroka:

Ashitanari, inkitesatzí,

Tasorentsi pinatzí eeroka.

Pimpinkathariventaina naaka.

Pantakanairo jaka kipatsiki okaratzí pinintakaanari eeroka.

Pinkempitakainari saikatsiri inkiteki, jantayetziro okaratzí pinintakairiri.

³ Pimpapiintenaro kovityiimotanari noyaari.

⁴ Pimpeyakotainaro nokaariperoshirevaitake, Tema nomatakerona naaka eejatzi, nopeyakotairi ikaratzi ovaariperoshiretakenari. Eero pishinetaana iriñaantaityaana, inkovaite irantakaitenaro kaariperori.”

⁵ Ipoña ikantanakeri eejatzi: “Aririka intzime aparoni pitsipaminthare, impokake niyankiite, inkantemi: ‘Pimpavakena mava tanta, ⁶ tema tzmatsi areetachari nopankoki, tekatsi tzmatsine nompavakeriri.’ ⁷ Impoña pinkantavetyaari: ‘Eero poñaashirenkana nomaakaatziiri neentsipayeeni, aritake nashitanairo nopanko eejatzi, irootake eero okantana nompemi.’ ⁸ Kempivaitaka eero pikovaveta pimperi onkantavetya iriimi pitsipaminthare. Iro kantacha eekerora ishintsitatzi ikampitziimi, ari peshiventanakero pintzinaye, pimpavakeri okaratzi ikoviri.’ ⁹ Ikantziya Jesús: “Pinkampitante, pinkokovate eejatzi, aritake piñaakero impayeetemi pikoviri. Pinkempitakaantero pareetya aparoni pankotsi, pishintsiventapaakeri, pinkanteri: ‘Pashitaryeenaro. Aritake irashitary-eetakemiro.’ ¹⁰ Arira impayeetairi kimpitantayetsiri. Inkarate amemenaterone ari iroñaakaitairi. Aritake irashitaryeetaineri inkarate shintsishintsitsisiri inkaima. ¹¹ Tema aririka inkampitemi pitomi, inkantemi: ‘Apá, pimpena tanta.’ ¿Arima pimpakeri mapi? Aririka inkantemi: ‘Pimpena shima noya.’ ¿Arima pimpakeri maranke iroyaari? ¹² Aririka inkantemi: ‘Pimpena kithokintsi.’ ¿Arima pimpakeri kitioniro? ¹³ Tema piyotzi petakotari pitomipayeeni eeroka, kaariperori pinaveta. Iriira maperotzirori Ashitairi saikatsiri inkiteki, jetakotari irirori ikaratzi amanayetapiintziriri, inampishiretakaayetari Tasorentsinkantsi.”

Maimanetavakaachari pankotsiki

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.20-27)

¹⁴ Ipoña Jesús jovavisaakotakeri aparoni kisovaanteri jaakiri peyari. Ikanta jovashinchagairira, ñaavaitanai kisovaantevetachari. Iniroite ipampoyaaminthaitanakeri Jesús. ¹⁵ Tzmatsi kantayetanaintsiri: “Ipasavyaatyaaari irika ashitariri peyari, ipaitaitziri ‘Beelzebú,’ irootake jimatantarori jovavisaakotziri ikaratzi jaakayetziri peyari.” ¹⁶ Tzmatsiya pashine kovatsiri iñeero intasonkaventante Jesús, iro iriyotantiaayari omaperotatya opoña itasorenka inkiteki, tema iñaantaitatyaari. ¹⁷ Ikanta Jesús jiyotake okaratzi ipampithashiretari atziriite, ikantanake: “Aririka irantaminthatavakaiya atziri ipinkathariventaitziri nampitsi, jiñiuro jovapintaavaka. Aririka irantaminthatavakaiya eejatzi atziri isaikavankotavakaiyani, ari iriñaakero irovapintaavakaiya. ¹⁸ Ari ikantari eejatzi peyari aririka irantaminthatavakaiyaami, ari irovapintaavakaakya eero iñiuro ishintsisi, ari inthonkyaari. ¿Opaitama pikantantari iri ovashinchaanari Beelzebú? ¹⁹ Iriirikami kamaari Beelzebú ovashincheenane, ¿irijatzima kamaari ovashinchiiriri piyotaaneyetari eeroka jovavisaakotantariri jaakayetziri? Aririka okanta, pikamantakotziiri piyotaane, ari inkishmentakemiro okaratzi pikantakeri. ²⁰ Tema iriitake Pava kantakaarori novashinchaayetantariri jaakiri peyari, tema jomapokakemi Pava eeroka ipinkathariventantzi. ²¹ Aparoni atziri ñaaperori kameetha, tekatsira materine inkyashiteri ipankoki irayiteri okaratzi jashitari. ²² Irooma impokashitakeri pashine atziri anayiriri ishintsitzi, iraapithatakeri javentaavetari, iraapithatakeri jashitari, irantetaakyaaro. ²³ Tema ikaratzi kaari aapatziyanari naaka, iriitake kisaneeentanari. Inkarate kaari ampitakotenari iriyoyaakotena, japaatakotatyaana.”

Ipiyashitanta peyari

(Mt. 12.43-45)

²⁴ “Okempivaitaka irinampishiretantyaarimi peyari aparoni atziri, ipankotsitetakaro irañaantare. Aririka irookaveetakyaari, avisakoveta atziri isaikantari peyari. Jatake inkenavaite tsika te inampitaitaro, eero jiñi tsika isaiki. Impoña inkante peyari: ‘Nompaye nopankoki tsika nopoñaaka.’ ²⁵ Piyaa peyari, iriñaapairi atziri kameetha opishitaka irañaantare, ovaneenka okantaka. ²⁶ Impoña peyari iriyaatashitakeri maperotzirori ipeyaritzi, inkantapaakeri: ‘Thame aate nopankoki, pintsipatyaana ampinkatharite.’ Iramake inkarate 7. Arira irashinonkaaperotyaari atziri, eero ikempitaa jashinonkaavetara pairani kapicheeni ikanta.”

Maperoterone inkimoshiretai

²⁷ Tekera inkaratero iñaavaitzi Jesús, okaimanake aparoni tsinane osatekainchari ipiyotaka atziri, okantzi: “Tharomenta onatye tsinane ovaiyantakemiri, antarintakaakemi othotaimi.” ²⁸ Ipoña jakanakero Jesús, ikantzi: “Iriira tharomentaperotaachane inkarate matairone inkempisantairo iñaane Pava.”

Ikovaiyini kaariperoshireri intasonkaventante Jesús

(Mt. 12.38-42)

²⁹ Ikanta ipiyotapaaka osheki atziri, ikantanake Jesús: “¿Opaitama ikovantari iriñeena kaariperoshireri nontasonkaventante? Eero noñaakimaitari, intaani iriñeero kempitarori iñaakeri pairani Jonás. ³⁰ Tema ikantara pairani Jonás jiñeeyakeri Nínive-satzi, ari inkemitaiaari eejatzi Itomi Atziri iriñeeri irikaite. ³¹ Apaata aririka iramenakoyeetairo okaratzi jantayeetziri, ari iyakoventaimi tsinane pinkatharitatsiri pairani nampitsiki Sabá, tema opokashitakeri iroori iyotaneri paitachari Salomón, okempisantairi. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka, janayiri Salomón. ³² Eejatzi okempitari ari iriyakoventaimi apaata Nínive-satzi, tema ikempisantaiyakerini irirori pairani Jonás, jovashaantanakero jametayevetari. Irika saikimotakemiri iroñaaka eeroka jaka, janayirira Jonás.”

Iñaaventziri Jesús ootamentotsi
(Mt. 6.22-23)

³³ “Tema ankoverika ootyaari ootamento, ¿arima ovakotakeri otapinaki? Aña avakotziri jenoki inkene onkoñeenkate maaroni. ³⁴ Kameetharika poki, piñaantaro kameethaini, okempitaro pinkoñeetyaakotatyeeemi. Terika apantaro poki, eero piñaantaro kameethaini, kempitaka pintsirenikitakotatyeeemi.* ³⁵ Paamaventaperotya poitsivakirikari ootamentotsi saikantakamiri. ³⁶ Omaperotarika isaikantakami ootamentotsi, terika pantanairo kaariperori, aritake pooñaakantairo irooperori kameethari, pinkempitanaiyaari aparoni ootamentotsi joorentantzi.”

Iñaaventakota iyotaantzirori Ikantakaantaitane
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷ Ikanta ikaratapaakero ikinkithatake Jesús, ipokashitapaakero aparoni Fariseo iriyaatakairi ipankoki iroya. Ikanta jareetaka Jesús pankotsiki, saikapaake jovapiintaita. ³⁸ Osheki okompitzimotakari Fariseo jiñaakeri Jesús te irimonkaratero jametapiintari, inkivaakotapaakya irovantyaari. ³⁹ Iro kantamaitacha Jesús, ikantanake: “Pikempitakotakaro piraamento eejatzi povamento okiteveta kameetha jakakiroki, irooma inthomointa, kipatsi okantaka. Ari pikempiyetakari eeroka kantatsi iriñeetemi kameethashire pinatzi, aña koshintzi kaariperoshireri pinatzi. ⁴⁰ Masontzi. Tema tzimatsi ovetsikakemiri pivathaki koñaayetsiri, ¿kaarima ovetsikashiretakemiri eejatzi inthomointa pañaantareki? ⁴¹ Okovaperotatya pimpashitantaiyaaro tzimimoshiretzimiri inthomointa pañaantareki, ari onkantya pinkiteperoshiretantaiyaari.

⁴² ¡kamtamacheetzimi Fariseo! Pashitakaapiintari Pava inchashimpoki. Iro kantacha te panteneri ikoviri: Ontzimtaye pinkameethashiretai, petakoshiretaiyaari eejatzi. Tema iro kovaperovetachari pantayeromi iroka, eero povashaantamaitaro pashinera.† ⁴³ ¡kamtamacheetzimi Fariseo! Osheki pikovapiintziro posatekya niyankineki japotapiintaita, ari pikempitaitaro eejatzi pikovi ñaapinkatha irovethatapiintaitaami aririka iriñeetemi. ⁴⁴ ¡kamtamacheetzimi iyotzinkariite ipoña Fariseo, kamataviriri pinatzi! Pikempitashitakaro kaari jiyoyitzi ari ikitayeetziri kaminkari, te iriyoyete atziri jaatzikakotatziri kaminkari.”

⁴⁵ Ari jakanake aparoni iyotaantzirori Ikantakaantaitane, ikantanakeri Jesús: “Iyotaantaneri, pikemakaakenaro eejatzi naakaite okaratzi pikantakeri.” ⁴⁶ Jakanake Jesús, ikantzi: “¡kamtamacheetzimi eejatzi eeroka iyotaantzirori Ikantakaantane! ¿Opaitama piñaatenatakantari atziriite? Te piñaantamaityaaro eeroka pinkematenatyaaro. ⁴⁷ ¡kamtamacheetzimi eeroka, opaitama povetsikapiriniyetantarori ovaneenkatachari tsika ikitayeetakeri etayetakarori kamantantaneri!. Iriitajaantake jovamaayetakari pairani pivaisatziite. ⁴⁸ Tema eerokatake ovetsikashiyetakari tsika inkitayeeteri, ari okoñaatziri pakakotatziri okaratzi jantayetakari pivaisatziite. ⁴⁹ Tema iyotane jinake Pava, ikantake: ‘Ari notyaantake kamantantaneri intsipayetakyaari otyaantaari. Aparopayeeni irimaimaneete, irovayeetake pashine.’ ⁵⁰ Ari onkantya irovasankitaantaitaari eeroka, okantakaantziro povamaayetakari kamantantaneri etajaantanakeri pairani. ⁵¹ Eeroka pinataityaarone iroñaaka okantakaantziro jovamaakaantaitakeri pairani, jetanakero Abel-ni irojatzzi Zacarías-ki tsika itzimi jovamaitakeri ipiyavetanaaro tasorentsipankoki ipometziniri Pava. ⁵² ¡kamtamacheetzimi iyotaantzirori Ikantakaantaitane! Te pimataajatero eeroka piyotanetya, arira pikenakaakerori eeroka kaari ikemathatantaro pashinepayeeni.”

* **11:34** Oshiyakaaventachari oki kameethari, aparoni pimantaneri (kaarimashithatatsi), iri ñeeron inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava, tema isaikanaatzzi okitainkatzi. Oshiyakaaventachari eerorika apantaro oki, aparoni mashithari, tsika itzimi kaari ñeeron inkemathatairo okaratzi irantakairiri Pava, tema isaikatzi tsika otsirenikitzi.

† **11:42** Iro ikantaitziri jaka inchashimpoki: Menta, ruda, maaroni okaratzi ivankireetari. Irootake kempitarori pinitzi.

⁵³ Ikanta Jesús ithonkakeri ikantayetakeri. Ari jetanakaro Fariseo itsipayetapaakari iyotzinkariite, japatoventaari Jesús ikovake inkompitakaiyaari onkantya inkemantyaariri ompaitya inkanteri. ⁵⁴ Ishintsithavaitakeri, ikovi ifñaavaaitakairi fñaantsi kaariperori onkantya inkamantakotantyaariri.

12

Shineyakairori itantane Fariseo

¹ Ipoña ipiyotzimentaitapaakari Jesús, anavyaapirinikitaka ikantaka atziriite. Irojatziki ikantantanakari iriyotaane: “Ontzimatyete paamaventyaaro shineyakaarori itantane Fariseo, iramatavimento onatzi. ² Tema ontzimatyete onkoñaatakoyetaita okaratzi omanakoyevetaichari, oñaarontaiya kaari ikemathaveeta pairani. ³ Okaratzi pomanakaavetari, ari onkoñaatakotai. Okaratzi piñaavaiziri apaniro pipankoki, ari inkemakoyetairo iriñaavaentaiteero shintsiiini.”

¿Intzimekama añaapinkathateri?

(Mt. 10.26-31)

⁴ Ikantzi Jesús: “Asheninká, eero pipinkashivaitari materone irovemi, tema ari overaapaakari jaavyiiri irirori. ⁵ Jirika tsika intzime pimpinkeri: Iriitakera pimpinke Pava matzirori jovamaantzi, impoña irotyaantemi sarinkaveniki. Intaani iri piñaapinkathatai apaniro. ⁶ Tema te impinaperovetya tsimeripayeeni, iro kantamaitacha jiyotzi Pava aririka inkamakaante, tekatsi iramaakiite aparoni. ⁷ Jiyotzitaro Pava okaratzi tzimayetasiri aishi. Tema piñaakero jaamakotari tsimeripayeeni, eerokara imaperotzirori jaamakotami, eero pipinkantashivaita.”

Inkarate fñaaventakotainane atziriite

⁸ “Intzimerika kanterine isheninka: ‘Jashitaana Jesús.’ Eejatziki inkempitaiya Itomi Atziri inkantairi imaninkarite Pava: ‘Nashitaari irika.’ ⁹ Iriima tsika intzime kantairine isheninka: ‘Te jashitana Jesús.’ Ari inkempiitairi irirori, inkantaiteiri imaninkarite Pava: ‘Te nashitaiyaari irika.’ ¹⁰ Tsikarika intzime kantzimatakerine Itomi Atziri, kantatsi impeyakoitairi. Iriima intzime kantzimatakerine Tasorensinkantsi, eerora jiñihiro impeyakoitairi. ¹¹ Aririka iraaeyetemi japatotapiintaita isaikayetzi pinkatharantsi, eero okantzimoshirevaitashitami, pinkante: ‘¿Opaitama nonkanteriri?’ ¹² Tema Tasorensinkantsi iyotakaimirone opaitarika piñaavaiteiri janta.”

Iñaaventakoitziri masontzitatsiri ashaarantzinkari

¹³ Ipoña ifñaavaiziti aparoni piyotzimentakariri, ikantzi: “Iyotaanari, pinkantenari nirentzi impainaata kashetani jookanairi ashitanari.” ¹⁴ Ikantzi Jesús: “Asheninká, tera naaka amenakoyetzirori tzimaventavakaantsi nonkantantyaariri pirezitzi.” ¹⁵ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Paamaventya pineveyetaro ashaakarantsi. Tera iro ovañaayetemine.” ¹⁶ Ipoña joshiyakaaventanakeneri, ikantzi: “Tzimatsi aparoni ashaarantzinkari kithotaintsiri osheki ivankivaire irovaneki. ¹⁷ Ipampithashirevaitaka, ikantzi: ‘¿Tsitakya noveroka oshekiantsi novankire?’ ¹⁸ Ipoña ikantashiretanake: ‘Jiroka nanteri. Nontanoryeero novantapiintari novankire. Impoña novetsikakaante iniroite, ari noverori okaratzi novankiretari, eejatziki nashaakaro. ¹⁹ Ari onimotenari, tema osheki novanontakari. Osheki osarentsi nomakoryaavaite, novatziiivaitya, niravaite nomire, noimoshirenkavaiitya.’ ²⁰ Iro kantamaitachari, ikantzi Pava: ‘Masontzi, iroñaaka tsireni irashinenkaitaimi, tera piyote impaitya agairone okaratzi pashitari.’ ²¹ Arira ikantakotari oshekyavaaitashitarori irashaakaro, te joshekyamaityaaro okaratzi jashitari Pava.”

Iñaaventziro Jesús kantzimoshiretaantsi

(Mt. 6.25-34)

²² Ipoña ikantanairi iriyotaane: “Pinkeme nonkante: Tera onkameethate onkantzimoshirevaityaami, pinkante: ‘¿Impaitya noyaari, impaitya nomiretyaari, impaitya nonkithatyaari?’ ²³ Tema tzimatsi pashine ampampithashiretakotapiintari añaantareki, iro kovaperotacha anayiro okaratzi ovayetapiintari, okaratzi akithaayetapiintari eejatziki. ²⁴ Pimpampithashiretakoteri tsimeri. Te iriyote impankitanontya iroyaari, te irovetsike ipanko irovanontya ivankire. Iro kantamaitacha Pava, ipayetapiintakeri irovarite. Aakara jimaperotzi jetakotai Pava. ²⁵ Aririka paakaventyaaro onkantzimoshirevaityaami, ¿arima pinkantakaakyaaro povavineentavairo posarentsite kapicheeni? ²⁶ Tera onkantatyete povavineentero kapicheeni, ¿opaitama okantzimoshiretantamiri? ²⁷ Pimpampithashiretakotero inchateya, te añaero antavainete, te ontyaanontya

* **12:6** Kantakotachari jaka “te impinaperoty tsimeri,” irojatzira kantakotachari jamanantamatsitantaitari apite kireeki inkarate 5 tsimeri.

onkithaatyaaari. Iro kantamaitacha te onkantzimoshirevaityaaro, onkante: ‘¿Opaita nonkithaatyaaari?’ Aña ovaneenkata kameetha, anyiri jovaneenkaveta Salomón pinkatharivetachari pairani. ²⁸ Iriitakera Pava ovaneenkatzirori, okantavetaka kapiche añaavetaro ovaneenkatapainta, iro osamani, tekatsi apantyaarone aririka onkamateyatanake, tema inchekeyeetakerero, impoña intaayeetakerero. Eeroka irimaperote inkempyoaaventemi Pava, aritake, eero pikisoshirevaitzi. ²⁹ Aritapaake okantzimoshirevaitakami eeroka, pikantzi: ‘¿Opaita noyaari, opaita nireri?’ ³⁰ Apatzirora okantzimoshirevaitari ikaratzi kaari kempisantatsi. Irooma eeroka, jiyotakoyetzimiro Ashitairi opaitarika kovityiimoyetamiri. ³¹ Iro kovaperotacha pinkokovatairi impinkatharishireventaimi, impoña piñaavetairo impayetaimiro okaratzi kovityiimoyetamiri.”

Iñaaventziro Jesús inkitesato ovaararontsi
(Mt. 6.19-21)

³² “Eerokaite kempitakariri nopira, eero pitharovashitaiyani, tema iriitake Pava kovantsiri impinkathariventaimi. ³³ Pimpimantayetero tzimimotzimiri, pimpashitanyaaaro. Iro kameethatatsi pantayetairo iroka piñaantaiyaarori pisaikai kameetha inkiteki. Kempitavaitaka povaarantatyeeyaami inkiteki tsika te ompathaanetapai, tsika te intzimapai koshintzi. ³⁴ Tema tsika janta povaarantaka, ari pimpampithashiretapiinterori eejatzi.”

Omperataari aamaventachari

³⁵ “Povathakitanakero piithaare. Poisayeri pootamento. ³⁶ Pinkempityaari omperataari oyaaventariri irareetaiya ivinkatharite joimoshirenka, inkene irantavaineri thaankiini iromperatapaiyaariri. ³⁷ Kimoshirera inkantaiya aparoni omperataari itzimi iñaapairi ivinkatharite aamaventa ikantaka. Omaperora nonkante, aritake iromisaikairi jovapiintaita iriitake oyiitainerine irovarite. ³⁸ Kimoshirera inkantayetya, intzime iriñeetapairi aamaventa ikanta, onkantavetya te iriyote tsikapaite irareetya, niyankiite terika onkitaitzimatake. ³⁹ Pinkemero iroka. Aririkami iriyote aparoni ashitaanitachari impokatyete koshiterine, ari iraaamaventakyaami, eero ikoshitaaranaitzirimi. ⁴⁰ Iro piyoteri eerokaite, intzimatyete paamaventayetya. Tema te piyote tsikapaite impiyantaiyaari Itomi Atziri.”

Kaariperori omperataari
(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Ari ikantanake Pedro: “Pinkathari. ¿Arima nokaratziri maaroni atziri poshiyakaaventakana?” ⁴² Ikantzi Jesús: “Pinkempitakotyaaari aparoni otzikataari kameethashireri itzimi pampithashiretachari kameetha. Jookanakeri ipankoki omperatariri, ikantanakeri: ‘Pamenenari ikaratzi saikatsiri pankotsiki.’ ⁴³ Kimoshirera inkantya irika omperataari, aririka impiye ivinkatharite iñaapairi jimonkaraakero ikantanakeriri. ⁴⁴ Aritake ishine-taakeneri iraaamakoventyaaniri okaratzi jashitari. ⁴⁵ Irooma inkantashiretakemi omperataari: ‘Eero ipiyita novinkatharite.’ Impoña irantavaitakeri ikaratzi jomperaitari eejatzi inkempitaakero tsinane jomperaitari. Jatake irovatziivaitya, ishinkivaitya. ⁴⁶ Onimovaitziri irika omperataari, iromapokashitaiyaari irareetaiya omperatariri. Irimaperoteri irovasankitaapairi, irookapairi janta tsika ikashiyakaitakari kisoshireri. ⁴⁷ Tema irika omperataari jiyovetakaro okaratzi inintakaavetariri ivinkatharite, temaita iraaamaventaiaari impiye. Irootake impasaperoitanyaariri. ⁴⁸ Iriima itzimi kaari iyotakoterone okaratzi inintakariri, eero ipasaperoitairi. Tema ikaratzi ishinetayeeetziri irantaperoyeteromi ikovaitziri, osheki iromperaiyaari. Intzimerika osheki javentaayetakari, osheki inkovakoyeeteriri irirori.”

Iñaaventakota Jesús
(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ “Tema iro nopokantari novasankitairi kaariperoshireri, okempivaitakaro iriimi paampari namakemi kipatsiki. Osheki nokovataikemi etaitaiva irovasankitaayeete, aperotaiyaami kaariperori. ⁵⁰ Iro kantacha intzimatyete netanakyaaro naaka nonkemaantsitanakya, irojatziti nomonkaraantakyaarori. ⁵¹ Piñaajaantake iro nopokantari iñaamatsiyeetairo atziri isaikete kameetha. Aña nopokakera, namatziro antaminthataavakaantsi. ⁵² Iroñaaka iriñeetero irantaminthatavakaiya atziri isaikavankotavakaiyani, apite atziri irantaminthateri pashine atziri karatsiri mava. ⁵³ Aparoni evankari ari impithokashitakyaari iriri, impiyatziyaari eejatzi iriri inkisaneentero itomi. Ompithokashityaaro tsinane iniro, ompiyatziyaaro eejatzi iniro. Ompithokashityaaro tsinane ayirontari, ompiyatziyaaro eejatzi ayiro.”

¿Tema piyotero kantainchari?
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ Ipoña Jesús ikantziri atziri piyotzimentakariri: “Tema aririka piñeero menkori ikyaapiintzi ooryaatsiri, pikantapiintzi: ‘Omparyaatye inkane.’ Omata pikantakeri. ⁵⁵ Tema aririka pinkemero tampyaa ompoñeeya katonko, pikantapiintzi: ‘Osaryaatye kameetha iroka kitaite.’ Omata okaratzi pikantziri. ⁵⁶ ¡Kamataviri! Piyovetaro eeroka tsika okanta piñaayetaapiintziro inkite, eejatzi kipatsi. ¿Opaitama kaari piyotakotantaro okaratzi kantachari iroñaaka?”

Paapatziyaari kisaneentzimiri

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ “¿Opaitama kaari pamenantaro eeroka okaratzi kameethatsiri? ⁵⁸ Aririka intzime kishemineri, impoña iraanakemi pinkatharentsiki, pintharlovakote eeroka avotsiki, pinkanteri: ‘Eero pikisavaita, thame aakameethatavakagaiya.’ Tema aririka irareetakaakyaami pinkatharentsiki, inkantaitakeri aamaventaneri: ‘Paanakeri irika.’ Irojatziri iraanaitanakyamiri irashitakoitemi. ⁵⁹ Tema eerorika pipinatashitari okaratzi pirevere, eerora piñagairo iroimishitovakaantaimi. Omaperora.”

13

Eerorika povashaantairo pameyetari, ari pimpeyaashitaiya

¹ Ari ipokaiyakeni kamantziriri Jesús, tema Pilato jovamaakaantake Galilea-satzi janta ipometajaantaitapiintziri Pava piratsi. ² Ikantanake Jesús: “¿Piñaajaantzima eerokaite iro jantantaitakarori iroka tsika kantaitakeri jovamaitakeri, tema janaatziiri ikaariperoshiretzi pashine Galilea-satzi? ³ Nokantzi naaka: Te ari onkanta. Eerorika povashaantziro pameyetari eeroka, ari pinkempitakotaiyaari irirori. ⁴ Ari ikempitakari karatatsiri 18 kamaintsiri atsinakakeri pankotsi janta Siloé, ¿piñaajaantzima iri maperotziro ikaariperoshiretzi janayiri pashine Jerusalén-satzi? ⁵ Nokantzi naaka: Ter ari onkanta. Tema eerorika povashaantziro pameyetari, ari pinkempitakotaiyaari.”

Joshiyakaaventaitziro pankirentsi kaari kithotatsine

⁶ Ipoña Jesús joshiyakaaventanakero, ikantzi: “Otzimi aparoni atziri ivankire irovaneki. Aparoni kitaite jiyaatake iramenero tzimakerika okitho, temaita iriñaapaake. ⁷ Ikantakeri aamakoventaniriri: ‘Tzimake mava osarentsi nopokaveta nameniro novankire onkithote, temaita noñe. Pinchekeero, amenaashivaita okatziya jaka.’ ⁸ Ari jakanakeri irirori, ikantzi: ‘Eero novinkatharite, añaavairo iroka osarentsi eerorika okithotzi, nonkithatashitavakero oponkitziki notyaakitavairo onkithotantyaari. ⁹ Aririka onkithotai, kameetha onatzi. Irooma eerorika, aripaitera pintovakaantero.’”

Jovavisaakotziro Jesús aparoni tsinane kitaite imakoryaantaitari

¹⁰ Ikanta jiyotaantzi Jesús kitaite jimakoryaantaitari janta japatotapiintaita, ¹¹ ari osaiykiya aparoni tsinane tzimakotaintsiri 18 osarentsi jaakaitziro. Tsinkamitzitake, te onkante onkatziye kameetha. ¹² Ikanta iñaapaakero Jesús, ikaimapaakero, ikantziro: “Tsinané, eshitakotaimi pimantsiyaveta.” ¹³ Jantzitakero kapicheeni otsinkamitzitake. Tampakatanaí kameetha. Osheki otharomentaventanakari Pava. ¹⁴ Iro kantamaitacha te onimoteri jevatatsiri japatotapiintaita, iniroite ikisanaka, iñaakeri jovashinchaantake Jesús kitaite jimakoryaantaitari. Ikantanakeri atziriite: “Tzimatsi 6 kitaite jantavaitantaitari, ari pimpokeri inkene irovashinchagaitemi. Te onkameethate kitaite jimakoryaantaitari.” ¹⁵ Irojatziri jakantanakari Jesús, ikantzi: “¡Kamataviri! Kitaiteriki jimakoryaantaitari pithataryaakotapiintziri pipira pashitakoyetziri pirakairi imire.* ¹⁶ Tema iroka tsinane asheninka onatzi, iro isarontari Abraham-ni tzimakotake 18 osarentsi iñaashitakaakaro peyari. ¿Tema onkameethate ovashincheero kitaite jimakoryaantaitari?” ¹⁷ Ikantanakera Jesús, iniroite ipashiventanaka ikaratzi kisaneentziriri. Iro kantamaitacha kimoshire ikantaiyanakani atziri ikaratzi ñaakerori jantakeri Jesús.

Joshiyakaaventaitziro okitho incható iryaanitsiri

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸ Ipoña ikantanake Jesús: “¿Opaitama oshiyari ipinkathariventantai Pava? ¿Opaitama noshiyakaaventemirori? ¹⁹ Aña oshiyaatyaaro aririka ipankiitero okitho iryaanitsiri pankirentsi. Tema tzimatsi aparoni atziri pankitakerori irovaneki, anaanakero pashine pankirentsi, antaro oteveyetanake, ari imavoshiyetari tsimeri otsimankatapeshitake.”†

Joshiyakaaventaitziro shineyakairori tanta

(Mt. 13.33)

* 13:15 Iri ipirayetari janta: buey ipoña asno. † 13:19 Iro ikantakoitzi jaka okitho iryaanitsiri pankirentsi paitachari mostaza, iro shookatsi inampiki pashine atziri.

²⁰ Ipoña japiitakero ikantzi Jesús: “¿Ipaitama noshiyakaaventemirori ipinkathariventantai Pava? ²¹ Aña okempitayaaro shineyakaarori tanta. Aparoni tsinane, aakero kapicheeni, okonovakero tantapatha, tekera osamanite, shineyanake maaroni.”

Iñaaventaitziro iryaanityenkakiini ikyaapiintaitzi
(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Ithonka ikenayetake Jesús nampitsiki jiyotaantayetzi. Irojatzí ikenantanakari Jerusalén-ki. ²³ Ari josampitaitakeriri, ikantaitziri: “Pinkathari, ¿kapichema avisakotaatsine?” Ipoña ikantzi Jesús: ²⁴ “Ontzimatyé piñaashintsitya pinkempitakaantayaaro pinkyagaatyeeemi iryaanityenkakiini ikyaatapiintaitzi. Tema osheki kovavetachane inkyaantayaaro, eeromaita imatziro. ²⁵ Aririka irashitanakero ipanko ashitarori, irojatzirika pisaikake jakakiroki, pinkantavetya: ‘Pinkathari, pashitaryeenaro.’ Imoña irakanake irirori, inkante: ‘Te niyotemi tsika pipoña eeroka.’ ²⁶ Imoña pinkantavetanakya eeroka: ‘¿Tema piyotena akaratziranki avaiyani, akaratziranki iravaitaiyini? Piyotaantapiintake nonampiki.’ ²⁷ Inkante irirori: ‘Omapero, te niyotemi tsika pipoña. Piyaataveete pankiventarori kaariperori.’ ²⁸ Arira piraavaityaari, patsikaikivaitya, aririka piñaayetairi Abraham, Isaac, Jacob intsipataiyaari ikaratzi kamantanneriite isaike ipinkathariventantai Pava. Irooma eeroka jakakiroki pisaikai. ²⁹ Tema inkarate avisakoshiretaatsine imoñaayetaiya tsikarika overaapaa kipatsi, isaikayetai irayooyetairi Pava tsika ipinkathariventantai. ³⁰ Tema tzimatsi etayetarori iroñaaka, iriira ñeerone irimpoiyyetai. Tzimayetatsi eejatzi impoiyyetatsiri iroñaaka, iriira ñayetarone iretayetaiyaaro.”

Jiraaneentakotaro Jesús Jerusalén
(Mt. 23.37-39)

³¹ Ari jareeyetapaaka Fariseo, ikantapaakeri Jesús: “Piyaatai, kaakitaintsi Herodes ikovi irovemi.” ³² Ikantzi Jesús: “Piyaate, pimpiyanake, pinkanteri kempitakariri sagari, novashinchaayetziri jaakiri kamaari, novashinchaayetziri mantziyari. Intaani okapataapaaka mava kitaite nonkaratantayaarori nantziri. ³³ Iro kantamaitacha, eekero niyaatatyé irojatzí mavatapaiintsine kitaite, tema iro aritatsi irovayeeeri maaroni kamantanneriite Jerusalén-ki. ³⁴ ¡Jerusalén-satziite! Osheki povake kamantanneriite. Pitsitokayetakeri ikaratzi jotyaaantaveetakamiri. Tema nokovavetapiintaka nonkempityaarimi tsimeri isamoronkiitzi iriryaanite. Ari nonkanterimi naaka ikaratzi notomintaari. Iro kantamaitacha te pinkovaiyeni. ³⁵ Iroka pinampi tsika pisaikapiintayeveta, eero iñeetai impaitya nampitayaarone. Pinkeme nonkante: Eerora piñiitaana, irojatzí apaata pinkantantayaari: ‘Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkatharentsi apaitziri otyaantakeriri.’”

14

Jesús jovashinchagairi eeniyavaitatsiri

¹ Okanta aparoni kitaite jimakoryaantaitari, ikenake Jesús ipankoki ijevare Fariseo iroya. Osheki kempoyaakeriri ompaitya iranteri. ² Ariya isaikakeri janta aparoni mantziyari eeniyavaitatsiri. ³ Ipoña Jesús josampitakeri iyotaantayetzirori Ikantakaantaitane itsipataakeri Fariseo, ikantziri: “Kitaite jimakoryaantaitari onatzi iroñaaka, ¿tema oshine-taantsite ovashinchaante?” ⁴ Te irakaiyeni, irojatzí imairetaiyakeni. Jaakeri Jesús mantziyari, jovashinchagairi, jotyaaantari. ⁵ Ipithokashitanakari irikapayeeni, ikantziri: “Aririka irotetya pipira omoroki kitaite jimakoryaantaitari, ¿tema ari pinoshikairi thaankiperoini?”* ⁶ Tema tekatsi inkante irakanakeri.

Oimoshirenkachari aavakaantsiki

⁷ Ari isaiki Jesús ipampoyiiri inkarate ayooterine ijevare Fariseo, tharovako ikantaiyani ikovi irosatekayetya intsipatantayaari jevari iroya. Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeri, ikantanake: ⁸ “Aririka inkaimayeetemi poimoshirenkya aavakaantsiki, eerora pikovashita posasatekatya pinkove pintsipatyaari jevari, tema tzimatsi pashine pokatsine anaakotzimiri jiriiperotziri irirori. ⁹ Aririka irareetapaakya kaimakaantzimiri, inkantapaakemi: ‘Eero posasatekata eeroka, piyaate pisaiké jantyaatziini.’ Iniroitera pimpashiventanakya. ¹⁰ Aña iro kameethatatsi aririka piyaate eero posasatekavaita, pisaikapaake jantyaatziini. Imoña impokake kaimakemiri, inkantemi: ‘Asheninka, pimpoke posatekya eeroka janta.’ Aripaitera iriñaapinkathayeetemi. ¹¹ Tsikarika itzimi kovashivaitachane iriñaapinkathayeeterimi, aritake iriñaakero intsinnampashiretakaitari. Iriima tsika itzimi tsinnampashirevaitatsiri, iriitake ñeerone iñaapinkathayeetairi.”

¹² Ipoña ipithokashitanakari Jesús aanakeriri irovakaiyaari, ikantziri: “Aririka pinkaime atziri povakaiyaari, eero pikaimashitari pisheninkajanotari eeroka,

* 14:5 Iri ipirayeetari janta: buey ipoña asno.

pirentzi, ipoña ikaratzi ashaarantachari, tema ari onkantake impiyataiyaami eeroka irovakaiyaami. ¹³ Aririka poimoshirenkya, iri pinkaimayete ashinonkainkari, mavityaakiri, pesaponthoyetatsiri. ¹⁴ Ari piñeero pinkimoshiretai, tema irikapayeeni, eero okantzi impiyataiyami apaata iroimoshirenkya. Iro kantamaitacha ari impinayeetaimi pantakeri aririka irañaaeyetai kameethashireri.”

Joshiyakaaventaitziri iniroite jovaita

¹⁵ Ikanta ikemavakera aparoni ikaratzi isaiki jovaiyani, ikantanake: “Kimoshirera inkantya inkarate ovaachane impinkatharitanakerika Pava.” ¹⁶ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi aparoni atziri, jovetsikakaante iniroite oimoshirenkaantsi, ari irovaiyaani. Ithonka ikaimakeri ikarataiyini. ¹⁷ Ikanta omonkaratapaaka irovantyaari jotyaaantakeri iromperatane inkamanteri ikaratzi ikaimakaantakeri, tema irootaintsi irovaiyaani. ¹⁸ Tera inkove impokaiyeni ikaratzi ikaimakaantaveetakari. Jetanakero aparoni, ikantzi: ‘Eero okantzi niyaate, niyaataye namenero ovaantsi namanantakeri. Irootake eero okantanta niyaate.’ ¹⁹ Ikantake pashine: ‘Niyaataye noñaaantyaari namanantakeri nopirapayeeni, irootake eero okantanta niyaate.’[†] ²⁰ Ari ikantake pashine eejatzi: ‘Eero okantzi niyaate, tema ovakera naavakaaka.’ ²¹ Ipoña ipiya omperataari, ikamantapairi ivinkatharite kantainchari. Iniroite otsimaanakari, ikantanakeri iromperatane: ‘Piyaate, paniitero tsika overaa nampitsi, pamakeri ashinonkainkari, mavityaakiri, pesaponthorite inkarate piñeeri janta.’ ²² Ari jimatakeri iromperatane. Ipoña ikantairi ivinkatharite: ‘Nomatakeri okaratzi pikantakeri. Iro kantamaitacha eeniro okaankitzi pankotsi.’ ²³ Ipoña ikantziri iromperatane: ‘Pinthonkero paniitero avotsi, piyaayete tsikarika, pishintsiventero inkarate piñeeri janta, impokeeta ojaikityaata nopanko. ²⁴ Pinkeme nonkante: Oshekira netavetakari nokaimakaantziri, eeromaita iñaajatziri iroya kapicheeni novetsikakaantakeri ovaritentsi.’”

Pomerentsitachari ankempitakotyaaari Cristo

²⁵ Osheki ikaratzi oyaatakeriri Jesús. Ipoña ipithokashitanakari, ikantziri: ²⁶ “Aña iro onimotzimiri petakoyetari piri, piniro, piina, pitomi, pirentzi, pitsiro, petakota eejatzi apaniro eeroka. Iro kantacha aririka anaanakero okaratzi petakotyaaanami naaka paventaana, tera pinkyaaryote pinkempisantena. ²⁷ Ontzimatyete pinkyaaryooventero noñaaventayetakemiri, onkantavetakya impaikakoitemi. Aririka povashaantakero, eerora nokempitakaantami eeroka niyotaane. ²⁸ Aparoni kovatsiri irovetsike pankotsipenthakii, iretavakyaaro impampithashiretya tzimatsirika irimatantyaarori irovetsikero. ²⁹ Ari onkantya inthonkantaarori iretanakyaaro irovetsikero, tema aririka irookaventakero ari ishironaventakyaari inkarate ñeerine. ³⁰ Inkantaiyeni: ‘Piñaamatsiteri irika, te iravyeero, jookashitaro.’ ³¹ Ari ikempitari eejatzi, aparoni pinkathari tzimatsiri 10,000 irovayirite, iriminthatya irovayirityaari pashine pinkathari tzimatsiri 20,000 irovayirite. Ontzimatyete iretavakyaaro impampithashiretavakya, aririka iroitsinampaakeri. ³² Iñaakerorika eero joitsinampairi, eenirora joveraa intaina pashine pinkathari pokatsiri irovayirityaari, irotyaantake kanterine: ‘¿Tsikama ankantyaaka eero ovayiritavakaanta?’ ³³ Ari okempitari eejatzi ontzimatyete petavakyaaro pimpampithashiretavakya eerokaite, tema eerorika povashaantziro petakoyetaro okaratzi pashiyetari, eerora nokempitakaantaami niyotaane.”

Kempitarori tzivi kaari katyotaatsine

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ “Tema kameetha okanta tzivi okatyotzi. Iro kantacha aririka inkonovaitero tsika ompaitya, eero apantaaro inkatyokantaityaaro. ³⁵ Tekatsi apantaiyaarone tzivi, eero aritaaajatz eejatzi isaiponkitzitantaityaaro pankirentsi, ontzimatyete irookaitero. Kovirori inkemathatero iroka, irovayempitayya inkempisante.”

15

Jiñaaventaitziri oisha peyavetachari

(Mt. 18.10-14)

¹ Osheki kovakotziriri kireeki isheninka itsipatakari atziri kaariperoshireri, ikempisantziri jiyotaantzi Jesús. ² Ikanta Fariseo itsipatakari iyotzinkariite, iñaaventanakeri Jesús, ikantzi: “Pameneri irika, ikempiyakari atziri kaariperoshireri, itsipatari jovapiintaiyani.”

³ Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeri, ikantanake: ⁴ “Tzimatsi piratachari ikaratzi 100 iroishate. Okanta aparoni kitaite, ipeyaka aparoni iroishate, jookanakeri pashine 99 oisha tsika te inampiitaro, jatake ikokovatairi peyeenchari. ¿Tema pimatziri eeroka

† 14:19 Iri kantakotachari jaka nopirapayeeni, karatatsiri 5 buey.

iroka? ⁵ Ikanta iñaapairi iroishate, kimoshire ikanta janatapairi. ⁶ Tema jureetara ipankoki, japatotapairi isheninka, ikantapairi: ‘Pimpoke pintsipatyaaana aimoshirenkya, tema noñagairi noishate peyavetainchari.’ ⁷ Eekero ikantatzi Jesús: “Arira onkempitagaiya inkiteki, iniroite inkimoshireventaiteri aparoni atziri ovashaantairori ikaariperoshireveta. Iranaanakeri 99 kameethashiretaiyatsiri.”

Joshiyakaaventaitziri kireeki peyavetachari

⁸ Ipoña ikantzi: “Aparoni tsinane tzimatsi 10 oireekite. Okanta aparoni kitaite ipeyapithatakaro aparoni oireekite, ovaampatake ootamento, opishitakero maaroni opanko okokovatairi oireekite.* ⁹ Okanta oñagairi, okaimakeri osheninka, okantakeri: ‘Pimpoke, pintsipatyaaana noimoshirenkya, tema noñagairi noireekite peyavetainchari.’” ¹⁰ Eekero ikantatzi Jesús: “Arira inkempitagaiya imaninkarite Pava iniroitera inkimoshireyetai iñaakerika aparoni atziri jovashaantairori ikaariperoshirevaitzi.”

Iñaaventaitziri tomitsi aparavaitatsiri

¹¹ Ipoña ikantanake eejatzi Jesús: “Aparoni atziri tzimatsi apite itomi. ¹² Ikanta iyaapitsi itomi, ikantakeri iriri: ‘Apá, pimpenario okaratzi pashitakaiyaanari.’ Ari ikantakero, itsiparyaaakeneri itomi okaratzi irashitakaiyaariri apaata aparopayeeni. ¹³ Tekera osamanite, jatake iyaapitsi itomi intaina pashineki nampitsi. Ari japaravaitashitakari iireekite. ¹⁴ Ikanta japerotakeri japaratakeri maaroni, iñeetake iniroite tashetsi janta nampitsiki. Ari ikovityaanaka ikaratzi japaratashivaitakari. ¹⁵ Ipoña jiyaatashitakeri nampitarori janta ikovi antavairentsi, jotyaaantaitakeri iraamaventyaari chancho. ¹⁶ Iniroite itashaake, ikovake irayooteri chancho, tema tekatsi perine iroyaari. ¹⁷ Ipoña ikantashiretanake evankari: ‘Osheki janintaavaita jovatziita antavaitatsiri ipankoki ashitanari, ¿jipaitama nashinonkaantavaitantari naaka jaka notasheneentzi? ¹⁸ Ontzimatyé niyaatai ashitanariki, nonkantapairi: Apá, tzimatsi kaariperori nantzimotakemiri, eejatzi nokempitaakeri Inkitesatzi. ¹⁹ Te arite pinkempitakaantaina pitomi, intaani nokovi pinkempitakaantenari ikaratzi antavaitzimiri.’ ²⁰ Ari ipoña ikatziyanaka, pokai ashitariki. Ikanta ashitariri, amenavookitatsi irirori iñaavairi ipokai, ishiyashitavaari, javithanotavairi, inintaaprotavairi. ²¹ Ikantapaake itomi: ‘Apá, tzimatsi kaariperori nantzimotakemiri, eejatzi nokempitaakeri Inkitesatzi. Te arite pinkempitakaantaina pitomi.’ ²² Iro kantamaitacha ashitariri, ikantakeri iromperatane: ‘Pamake irooperori kithaarentsi, pinkithaataavairi notomi. Poveneri irakoki mareryaatsisiri, pinkyaantakaiyaari eejatzi zapato. ²³ Impoña pamenake evonkiri vaca kameetha ivathate, povamayeri. Nokovi aimoshirenkya. ²⁴ Tema irika notomi kamavetaka, iro kantamaitacha añagai iroñaaka. Pairani ipeyaka, iñeetairi iroñaaka.’ Ari jetanakaro joimoshirenkaiyani.

²⁵ Ikanta irantarite irirentzi saikatsi jantavaitzi ovaantsiki. Pokai pankotsiki, ikempaatziri joimoshirenkaiyani. ²⁶ Josampitapaake aparoni iromperatane opaita ikimoshiretantaitari. ²⁷ Ari ikantanakeri: ‘Areeta pirentzi, irootake jovamaakaantakariri piri evonkiri vaca, tema kameetha jareeta pirentzi tekatsi avishimoterine.’ ²⁸ Ari ikisapaaka, te inkove inkyaapai pankotsiki. Ipoña jiyaatashitakeri iriri, osheki ipankiventakariri intsipatantyaariri joimoshirenka. ²⁹ Irojatziri ikantantanakariri iriri: ‘Piñaavetana naaka osamani nosaikimotzimi, tekatsi nantzimotemi. Tetya pimpajaatena aparoni piratsi noimoshirenkya.† ³⁰ Iro kantamaitacha ipokaira iyeka thonkitakemiriri piireekite ipiro mayempiro, iriyya povamainiri vathatatsiri poimoshirenkavairi.’ ³¹ Ari jakanake iriri, ikantziri: ‘Notomí, ari pashi poviro pisaikimotakena eeroka, maaroni okaratzi nashitari, eerokara ashitaro maaroni. ³² Irootake ankimoshiretantyaari iroñaaka, tema irika pirentzi, kamavetaka, iro kantacha añagai iroñaaka. Ipeyavetaka jifeetairi iroñaaka.’”

16

Joshiyakaaventaitziri kaariperori omperataari

¹ Ipoña Jesús ikantakeri eejatzi iriyotaane: “Tzimatsi aparoni atziri ashaarantachari. Itzimi irirori iromperatanepayeeni. Okanta aparoni kitaite tzimatsi pokaintsiri, ikantaitakeri ashaarantachari: ‘Irika ijevare pomperatane, japaratakemiro pashaakaro.’” ² Ikanta irika ashaarantaneri ikaimakeri iromperatane, josampitakeri: ‘¿Opaitama pantakeri? Nokemake ikantaitana. Nokovi poñaakenaro okaratzi pantavaitakenari. Tema ari okaratapaake pijevatziri nomperatanepayeeni.’” ³ Ari ikantashiretanake irika omperataari: ‘¿Tzikatyá nonkantyaaka iroñaaka? Iromshitovatyeena omperatanari. Te onkante nompankivaite, aririka nonkampitante impashityaana, osheki nompashiventya.’”

* **15:8** Ikantakoitziri jaka “kireeki,” irijatzira ipaitayetziri “dracma,” kireeki inatzi jashiyetari Grecia-satzi. Iriitake ipinantaitariri antavaitatsiri aparoni kitaite. † **15:29** Ikantakoitziri jaka “piratsi,” iriitakera cabra.

⁴ Ipoña ikantashiretzi: ‘Niyotake ompaitya nanteri irakameethatantaityaanari pankotsiki aririka iromishitovaitakena.’ ⁵ Japatotakeri ikaratzi ireevetziriri ivinkatharite, ikantakeri etakarori: ‘¿Tsikama ikaratzi pireevetziri novinkatharite?’ ⁶ Ikantzi irirori: ‘Nireevetziri ikaratzi 100 inchatonaa jovaitzi yeenkantsi.’ Ipoña ikantziri: ‘Jiroka pireevere, thaanki posankinate, intaani inkaratai 50 inchatonaa pireeveteri.’ ⁷ Ipoña josampitakeri pashine ikantziri: ‘¿Eeroka tsikama ikaratzi pireevetziri?’ Ikantzi: ‘Nireevetziri okaratzi 100 ipiyotakoyeetziro trigo.’ Ipoña ikantziri eejatzi: ‘Jiroka pireevere, posankinate, intaani onkaratai 80 ipiyotakoyeetziro.’ ⁸ Ikanta irika pinkathari, joñaakantakeri iromperatane tema ifñaakeri omatatziiri jiyotzi tsika inkenakairo kantainchari. Arira ikantayetari atziripayeeni iroñaaka, imataty jiyotzi tsika inkenakairo irakameethayentyaariri isheninka, janayiri tsika ikanta kempisantzinkariite.” ⁹ Irojatziri ikantantanakari Jesús: “Ontzimatyepiyote paakameethatantyaaro pashaarantayetari iroñaaka onkantavetya te apantaperotaro, iroora onantaiyaari irakameethayeetaimi apaata eeroka janta inkiteki.

¹⁰ Itzimirika kyaaryootantsiri kapicheeni, iriitake kyaaryooperotaasine. Itzimirika kaariperoshiretatsiri kapicheeni, iriitake maperotairone inkaariperotai. ¹¹ Terika pinkyaaryoovero ashaakarontsi kaari apantaperotaro jaka, tekatsira ameentyaamine irooperoriki. ¹² Terika pinkyaaryoovero ashinentsi, tekatsira pemineri pashityaari eeroka. ¹³ Tekatsira aparoni omperataari materone irantavaitene apite pinkathari. Tema aparoni inkovaperote jomperatari, iriima pashine inkisaneentakeri. Ari okempitari eejatzi, tekatsira materone inkempisanteri Pava, aririka impampithashiretakotero ashaakarontsi, kempivaitaka omperanatyeyearimi.”

¹⁴ Ari ikaratzi ikemaiyakeni Fariseo, tema irijatziri nevetarori ashaakarontsi, ishirontzimentakeri Jesús ikemiri ikantayetakeri. ¹⁵ Ipoña ikantanakeri: “Piyotzi potzikaaventaiani eeroka eero jiyotantami atziri, iro kantamaitacha jiyotzimiro Pava okaratzi pipampithashireyetari. Tema okaratzi irooperotziimovetariri atziri, ipinkimatziro Pava.”

Ikantakaantaitane ipoña ipinkathariventantai Pava

¹⁶ “Tema pairani ifñaaventayeetakeri Ikantakaantaitane ipoña irosankinare kamantantneriite. Ipoña ikinkithatake Juan. Ikematziro iroñaaka atziriite Kameethari Nãantsi tsika ikanta ipinkathariventai Pava. Iniroite ikovi iriñeero okempitaro ishintsitaitzi aririka irovayiritaitya. ¹⁷ Te opomerentsita aperotaiya apaata kipatsi eejatzi inkite, iro kantamaitacha eero aperotzimaitaatsi Ikantakaantaitane.”

Jiyotaantzi Jesús ikantzi: “te apantyaaro pookero piina”

¹⁸ “Itzimirika ookerone iina, aririka iragai pashine tsinane, jimayempiventakeri etaveetarori. Ari ikempitari eejatzi agairone tsinane jookiri oime, imayempitake irirori.”

Ashaarantachari ipoña Lázaro

¹⁹ “Tzimatsi aparoni atziri ashaarantachari, tsika itzimi ovaneenkatachari ikithaatapiinta. Jaakoventaro kitaiteriki joimoshirenka ovaneenka jovatziivaita.* ²⁰ Tzimitacha eejatzi aparoni ashinonkaavaitachari ipaita Lázaro, ithonka ipathaavaitake irika. Ari jonoryaapiinta jakakiro ipankoki ashaarantakeri. ²¹ Iriitake kovatsiri iriyoyeero jovyaryaayetziro irovanaro ashaarantachari. Pokatsi otsitzi ithotziri ivathaaroki. ²² Ikanta apaata kamake ashinonkainkari, jaanakeri imaninkarite Pava, jatake isaikira Abraham. Ipoña kamitaka eejatzi ashaarantachari, ikitaitakeri. ²³ Ikanta janta sarinkaveniki, osheki ikemaantsivaitaka irika ashaarantavetachari. Jamenakotakeri intaina jiñaatziiri Abraham itsipatakari Lázaro. ²⁴ Ari ikaimanake irirori, ikantzi: ‘Chariné, Abraham, pineshinonkatena. Potyaanteri Lázaro iramaajatakana kapicheeni jiña nomiretavakyaari, tema itashineentatyaana shintiini paampari.’ ²⁵ Ikantanake Abraham: ‘Nochariné, poshiretyaaro pashaakoro pairani, eejatzi ikempita Lázaro joshiretaro ifñaashivaitakeri. Iro kantamaitachari kimoshire ikanta irirori jaka, irooma eeroka ontzimatyepinkemaantsivaitaiya. ²⁶ Tekatsi pinkene pimpoke, tzimatsi iniroite impereta otzikairi, eero okantzi eejatzi niyaatashitemi eeroka.’ ²⁷ Eekero ikantaveta irirori: ‘Pinkeme nokantzini chariné, potyaante jatacsineri isaiki ashtanari. ²⁸ Tzimatsi janta ikaratzi 5 nirentzi, pinkamanteri eero ipokanta irirori jaka, osheki jiñaashitaitaro.’ ²⁹ Ari ikantzi Abraham: ‘Tzimatsi Ikantakaantakeri Moisés, tzimatsi eejatzi ikantayetakeri kamantantaneri, iro inkempisanteri.’ ³⁰ Ipoña ikantzi eejatzi: ‘Eerotyami, Chariné, Abraham. Tzimatsirika aparoni kamatsiri kamantairine añatsiri atziri, ari irovashaantaro kaariperori jameyetari.’ ³¹ Eekero ikantanakitzi Abraham: ‘Tema te inkempisantero ikantayevetari Moisés eejatzi ikantayetakeri kamantantaneri, eeroty ikempisantaajatziri inkamantavetyaari aparoni kaminkari.’ ”

* **16:19** Iro ikantakoitziri jaka “ovaneenka,” kithaarentsi jonkeromaitatsiri. Osheki ovinaro iroka. Intaani ikithaayetaro ashaarantachari.

17

Eero pantakaantziro kaariperori

¹ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Ari intzimapiintatye antakaanterone kaariperori. Inkantamacheeteri irika. ² Tsikarika itzimi antakaakerine kaariperori aparoni eentsi aventaanari, ari irovasankitaayeetairi. Iro kameethatatsimi inthayeeteneri mapi ikentsiki, iroviinkaitakeri inkaareki, ari onkantya eero ikaariperotakaantantami. ³ Ontzimatyepampaventya eeroka. Tema intzimerika aparoni antzimotemine kaariperori, pinkaminairi. Aririka irovashaantanairo jantayevetakari, pimpeyakotero jantzimovetakamiri. ⁴ Ari okempitari eejatzi. Tzimatsirika atziri osheki irantzimotapiintakemi, okempitaaajatatyaama onkarate ⁷ irapiipiitero aparoniki kitaite, ontzimatyepa papiipiiteri pimpeyakotero aririka impokashitapiintakemi inkovakotemi pimpeyakotairi.”

Paventaaperotakaina

⁵ Ikanta Otyaantajanorite, ikantanakeri Jesús: “Nokovi poshoretakaaperotyaaana.” ⁶ Ipoña ikantzi Avinkatharite: “Onkantavetakya eero iniroitetz poshoretana, onkempityaaro okitho iryaani pankirentsi, aritake pimatakeri iniroite inchato katziyeenchari, pinkantero: ‘Pishirinke, piyaate pinkatziye janta inkaareki.’ Nonkante, arira omatakyaa.”*

Irantayeteri omperataari

⁷ “Aririka intzime pomperatane, piñaavairi irareetaiya joshevavaitzi povaneki, jaamaakoventari pipira ¿arima pinkantavairi: ‘Payootapaina?’ ⁸ Aña eero, intaani pinkantavairi: ‘Ponkotsitapai ovaritentsi. Povathakitya inkene poyiitena, irojatz novantakyaari, nirake nomire eejatzi. Impoña pimpoite eeroka povaiya.’ ⁹ ¿Arima pimpaasoonketakeri okaratzi iranteri pomperatane? Aña eero. ¹⁰ Arira pinkempityaari eejatzi eeroka, aririka pimongkarataakeri okaratzi inintakaimiri Pava, ompoña pinkante: ‘Eero asagaaventavaita jomperayeetai, tema intaani amonkaamatsitero okaratzi ikovakaayeetakairi antero.’”

Jovashinchagaitziri 10 pathaavaitsiri

¹¹ Ipoña javisanake Jesús iriyaatero Jerusalén-ki, ikenanakero Samaria-ki ipoñaanakero Galilea. ¹² Ikanta jareetapaaka aparoniki nampitsi, ari jomonthaavakari 10 shirampari pathaavaitsiri, intaina ikatziyeeyapaaka. ¹³ Ikaimaiyini, ikantzi: “¡Iyootanteneri Jesús, pineshinokataina naaka!” ¹⁴ Ari jamenanakeri irirori, jiñaatziiri ikatziyeeyani, ikantziri: “Piyaatashiteri omperatasorentsitaari iramenavakemiro pivathaaro.” Ikanta jiyaataiyanakera, omapokashitaka opeyanaka ivathaaro, eshitakoyetanai. ¹⁵ Ikanta aparoni iñaakerora jeshitakotai ipathaavaitsiri, tharomentaka ipiyaa irirori, ikimoshireventanakeri iniroite Pava. ¹⁶ Jotyeeerovashitapaakari iitziiki Jesús, ipaasoonketapaakari. Irika piyaachari Samaria-satzira inatzi. ¹⁷ Ipoña ikantzi Jesús: “¿Tema 10 ikaratzi eshitakotaatsi, tsikama ikenakeka pashine? ¹⁸ Tekatsira nosheninka piyaatsine inkimoshireventairi Pava impaasoonketeri, intaani ipiya pashinesatzi atziri.” ¹⁹ Ari ikantanakeri Jesús pathaavaitechari: “Pintzinaanai, piyaatai. Iro ovashinchagaimi poshoretana.”

Etantanakyaarori impinkathariventantaite
(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ipoña Fariseo josampitakeri Jesús, ikantziri: “Tsikapaita etantanakyaarori impinkathariventantai Pava.” Ari jakanake irirori: “Omapokashitaiyaara impinkathariventantai Pava. ²¹ Eero ikantaitzi: ‘Jiroka jaka. Jironta janta.’ Tema aritake pinkatharishireventantai Pava.” ²² Ipoña ipithokashitanakeri iriyotaane, ikantziri: “Ari pinkovavetaiya apaata piñeerimi kapicheeni irika Itomi Atziri, eero okantzimaita. ²³ Ari pinkemake inkantaite: ‘Jirika jaka.’ Pashine kantatsine: ‘Jirinta janta.’ Eerora piyaatashitziri, eero poyatziiri eejatzi. ²⁴ Aririka impiye Itomi Atziri, inkempitapaiyaaro oporeki ookatharontsi, ompoñaanakya tsika overaa kipatsi irojatz tsika janta othapitapaa. ²⁵ Aña etavakya iriñaavakero inkemaantsitya iniroite, irimanintavaiteri irikaite atziriite tziyayetatsiri iroñaaka. ²⁶ Tema onkempityaaro tsika okanta pairani eeniro isaikaveta Noé. Ari onkempitziyaiya eejatzi aririka impokimatai Itomi Atziri. ²⁷ Onimotziri atziri jovavaiyeta, jiravaitaiyini, jaavakaayeta eejatzi. Irojatz ikyaananakari Noé irirori pitotsiki jovetsikakeri. Okanta oonkanaka kipatsiki, aperotakeri maaroni atziri ipiinkake. ²⁸ Ari onkempityaaro eeniro isaikaveta pairani Lot. Onimotziri atziri jovaiyini, jiravaitaiyini, jiyomparitaiyini, ipankivaitaiyini, jovetsikaiyini ipanko eejatzi. ²⁹ Iro kantamaitacha omonkaratapaaka kitaite ishitovantanakari Lot nampitsiki Sodoma, jomapokashitaka iparyaapaake iririite paampari, ari japerotakeri maaroni atziri itaga.

* **17:6** Iro ikantakoitzi jaka “okitho iryaani pankirentsi,” paitachari “mostaza,” iro shookatsiri inampiki pashine atziri. Iro ikantakoitzi jaka “iniroite inchato,” paitachari “sicómoro,” irojatz shookatsiri pashineki inampi atziri.

³⁰ Aritakera onkempitagaiyaari eejatzi aririka impiye Itomi Atziri. ³¹ Tzimatsirika saikatsiri jakakiroki ipanko, arira impoñaanakya irishiye, eerora ikyaapanaatzi irapaanaate tsika ompaitya. Itzimirika saikatsine irovaneki, irishiye tsika ikantara, eero ipiypaanaata. ³² Pinkinkishiretakotero okaratzi avishimotakerori iina pairani Lot. ³³ Ikaratzi etakovaitachari apaniro jantayetziro inevetashiyetari, ari impeyaashitakya. Iriima inkarate kamimentanane jantanairo nokovakairiri naaka, aritake iravisakoshiretai.” ³⁴ Eekero ikantatzi Jesús: “Tzimatsi tsipatavakaachane irimaye. Aparonira iraaeyeetai inkiteki, iriima pashine irookayeetanairi. ³⁵ Tzimatsi apite tsinane tsipatavakaachane otononkavaitzi. Aparoni iraaeyeetai inkiteki, irooma pashine irookayeetanairo. ³⁶ Irisaika apite atziri irovaneki. Aparoni iraaeyeetai inkiteki, iriima pashine irookaitanairi.” ³⁷ Ipoña josampitanakeri ikantzi: “¿Tsikaty janta Pinkathari?” Ikantzi Jesús: “Tsikarika osaikai ivatha kaminkari, ari impiyoventyaarira tziso.”†

18

Iñaaventaitziro kamaimetzinkaro ipoña kaariperori pinkathari

¹ Ipoña joshiyakaaventanakero Jesús onkantya iramanayeentyaarimi kitaiteriki, eero jovashaantayeentaro. ² Ikantzi: “Tzimatsi aparoni nampitsi, ari isaikiri kaariperori pinkathari, te iriñaapinkathateri irirori Pava, iri ovatsipero te iriñaapinkathateri atziri. ³ Ari osaikitari eejatzi aparoni tsinane kamaimetzinkaro. Opokashitakeri kaariperori pinkathari, okantziri: ‘Nokovi pinkaimenari kisaneeentanari, povetsikainaro avishimotannari.’ ⁴ Teya inkovavetya pinkatharika. Ipoña ikantashiretake: ‘Te noñaapinkathateri Pava, eejatzi nokempitairi atziri. ⁵ Iro kantacha iroka kamaimetzinkaro, ontzimaty nantenero kameethari okoviri. Nosamarokari aririka oñaashirenkena ompipiyatashitena.’” ⁶ Ikantzi Jesús: “Pifaakero ikantashiretakeri kaariperori pinkathari. ⁷ Iri maperotzirori Pava irirori, eero ishenkaatsi irantaineri kameethari ikoyaayetairi, tsika itzimi aakoventanaarori jamanairi kitaiteriki.” ⁸ Eekero ikantatzi Jesús: “Eerora ishenkaita irantantaityaarori kameethari. Iro kantacha aririka impiyapaake Itomi Atziri, ¿eekeroma iriñaapaaty aventaapiintyaarine kipatsiki?”

Joshiyakaaventaitziri Fariseo ipoña kovakotziri kireeki isheninka

⁹ Tzimayatsi pampithashiretachari kameethashire inatzi. Ipoña imanintashirevaitziri pashine atziri. Irootake Jesús joshiyakaaventantanakariri, ikantzi: ¹⁰ “Tzimatsi apite atziri jiyaatake tasorentsipankoki iramane. Fariseo inatzi aparoni, iriima pashine iri kovakotziriri kireeki isheninka. ¹¹ Ikanta ikatziyapaaka Fariseo jamani, ikantzi: ‘Pava, iniroite nopaasoonkeztimi, tema te nokempitari naaka pashine atziri, koshintzi ini, kaariperoshire ikanta, mayempiri ini, ari ikempitakari irika kovakotziriri kireeki isheninka. ¹² Apitesatzi notzitapiintaro novarite avisayetzira kitaite jimakoryaantaitari, nookapiintzi kireeki ikaratzi ipinaitanari.’ ¹³ Ipoña irirori kovakotziriri kireeki isheninka, ikatziyapaaka jantyaatziini, oyootapaaka jamani te iramene jenoki. Tema okatsitzi-moshiryaanakeri, ikantzi: ‘Pava, pinkaminthayena naaka, kaariperoshire nonatzi.’” ¹⁴ Ikantzi Jesús: “Iriitake jaakameethayeetairi irika, kameethashire ikanta jiyaatai ipankoki, te inkempitayari pashine. Tema tsikarika itzimi iriiperovaitatsiri iroñaaka, ari intsinampashirekaitairi. Iriima tsika itzimi tsinampashirevaitatsiri iroñaaka, ari iriifeero iririiperotakaitairi.”

Itasonkaventziri Jesús eentsipayeeni (Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Ipoña jamayeetapaakeneri Jesús eenchaaniki, ikovaitzi irantantavakyaari kapicheeni irako. Iro kantacha iriyotaanera Jesús, ikisathatavakeri amayetziriri eentsi. ¹⁶ Irojatzi ikantantanakari Jesús: “Pishineteri eenchaaniki impokashitena. Eero pithañaana. Tema inkarate kempitaiyaarine irirori, iriitakera ñaagairone ipinkathariventantai Pava. ¹⁷ Omaperora, eerorika iñaapinkathaitziri Pava inkempitakoityaari ikantara eentsipayeeni, eero ifeetairo ipinkatharitali.”

Evankari ashaarantachari (Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

† **17:37** Ikempitara añaapiintziri amempori jevotaiyani, ayotzi tzimatsi kamaintsiri. Ari okempitari eejatzi aririka añaayetakero okaratzi iñaaventayetakeri jaka Jesús, ayotzira irootaintsi impiyimatai. * **18:13** Kantakotachari jaka “okatsitzi-moshiryaanakeri,” iroora kantakotajantachari jomposashipaneetanakitya irika atziri. Tema irootake jametayetari judio-payeeni aririka onkatsitzi-moshireteri tsikarika ompaitya. Onashitara okaratzi ametari aakapayeeni aririka amposashipaneetya, tema asagaaventavaitatya.

¹⁸ Ikanta aponi pinkathari josampitakeri Jesús, ikantziri: “Kameethari Iyotaantaneri, ¿opaitama nanteri noñaantaiyarori kantaitaachaneri añaantarentsi?” ¹⁹ Ipoña jakanake Jesús, ikantzi: “¿Opaitaka pikantantanari: ‘kameethari pini?’ Apanirora ikantakaaro Pava ikameethatzi, tekatsi pashine. ²⁰ Piyotakotakeroma Ikantakaantaitane, kantatsiri: Eero povantzi, eero pimayempitzi, eero pikoshitzi, eero pithaiyakotanta, eero pamataviantzi, piñaapinkathari ashitamiri.” ²¹ Ari jakanake evankari, ikantzi: “Iyotaantaneri, nothotyaakero maaroni irojatzí netanakaro pairani eeniro neentsitapaakeni.” ²² Ikanta ikemakerira, ikantzi Jesús: “Tzimatsi aponi kovityaapainchari kaari pante. Pimpimantero okaratzí pashitari, pimpashiyetyaari ashinonkaachari. Tema ari piñagairo panintagaiya inkiteki. Impoña pimpokanake, poyaatena.” ²³ Ikanta ikemavakera, ovashire ikantanaka, tema ashaarantaperoneri jinatzí. ²⁴ Tema iñaakerira Jesús iniroite jovashiretanaka, ikantanake: “¿Omapero opomerentsita iriyaatai ashaarantzinkari tsika impinkatharitari Pava!” ²⁵ Tema eero okantzi inkye piratsi camello imoroki kithapi, iro ovatsipero ompomerentsitya inkye ashaarantzinkari tsika ipinkatharitari Pava.” ²⁶ Ikantayetanake ikaratzí kemakeriri ikantake Jesús: “¿Impaitaakama avisakoshiretaatsine?” ²⁷ Ipoña ikantzi Jesús: “Tzimatsi opaiyeta pomerentsitzimoyetariri atziri, iriima Pava te opomerentsitzimotari.” ²⁸ Ari ikantanake Pedro: “Jirika nokarataiyakeni naaka, nookayetanakero okaratzí tzimimoyetanari, noyaataiyakemi.” ²⁹ Ikantanake Jesús: “Omaperora, tzimatsirika kovanaoriri impinkathariventairi Pava, irootake jookaventantanakarori ipanko, ashitariri, irirentzi, iina, ipoña irovaiyaneete, ³⁰ tema osheki impayetairiri Pava irika, ari anaanakero okaratzí jookaventanakari. Ari inkempitagairiri eejatzí apaata aririka iriñeero kantaitaachaneri añaantarentsi.”

Japiitairo Jesús ikamantakota irovamagaiteri
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Ipoña Jesús japatotairi karatatsiri 12 iriyotaane, ikantziri: “Aatayeera iroñaaka Jerusalén-ki. Ari omonkaratyaari onkarate avishimoterine Itomi Atziri, tema irootake josankinatakoyetakeriri pairani kamantanani. ³² Arira iriakaantairi, irayeri atziri kaari asheninkata. Iniroite ishirontzimentavaitaityaari, inkemaantsitakaityaari, impoña inchoontaporovaitaiteri. ³³ Aririka onkaratake impasavaitaiteri, ari irovamagaiteri. Iro avisavetakyava mava kitaite, ari irañagai eejatzí.” ³⁴ Iro kantamaitacha, te inkemathatero irikapayeni ikaratzí kemavetainchari, tema te inkovaite inkemathatakagaiteri.

Jamenakagaitairi Jericó-satzi
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Ikanta Jesús areetzimatata nampitsiki Jericó. Ari isaikiya aponi mavityaakiri avotsinampiki ikampitantzi impashuityaari. ³⁶ Ikemake mavityaakiri, josampitakeri avisayetsiriri atziri, ikantziri: “¿Ipaita pokatsiriri?” ³⁷ Ikantaitanakeri: “Ipokatzí Jesús, ipaitaitziri Nazaret-satzi.” ³⁸ Irojatzí ikaimantanakari, ikantzi: “Jesús, icharinentari David-ni, pineshinonkainana naaka!” ³⁹ Osheki ikisathaveetanakari irimairiantyaari. Eekero ikaimanakitzi shintsiiini, ikantzi: “¿Icharinentari David-ni, pineshinonkainana naaka!” ⁴⁰ Ari ikatziyapaaka Jesús, ikantzi: “Pamakenari jaka.” Ikanta jamaitapaakeneri, josampitavakeri. ⁴¹ Ikantziri: “¿Tzikama pikovi nonkantaimi?” Jakanake mavityaakiri, ikantzi: “Nokovi nokiryagai, Pinkathari.” ⁴² Ikantzi Jesús: “Kantatsi pokiryagai, iro ovashinchagaimi paventaana.” ⁴³ Omapokashitanaka jamenanai, joyaatanakeri Jesús, kimoshire ikantaventanakari Pava. Ikanta atziriite iñaakero okaratzí jantakeri Jesús, jimatanakero iriroriite itharomentaventanakari Pava.

19

Jesús ipoña Zaqueo

¹ Ikanta jareetapaakara Jesús Jericó, janiitapaakero nampitsiki. ² Ikanta aponi shirampari ijevare kovakotziriri kireeki isheninka ipaita Zaqueo. Ashaarantzinkari inatzí. ³ Ikovaperotake irirori iriñeeri Jesús. Iro kantacha te onkante tema osheki atziri otzikaakeriri, ikaraporoityokitziini eejatzí. ⁴ Ipoña jeevatanake Zaqueo, ataitapaake inchatoki inkene iñeeri Jesús, tema ari inkenapaakero.* ⁵ Ikanta jareetapaaka jaitaitakera, jamenapaake jenoki, iñaapaakeri, ikantziri: “Zaqueo, payiitanake thaankiini, tema ari noshiretaro nomayimotemi pipankoki.” ⁶ Thaankiperoini jayiiitanake Zaqueo. Kimoshire jaanakeri ipankoki. ⁷ Ikanta jiñeetakeri, ñaavaitanake atziriite ikantzi: “¿Opaitama ikyaavankotantariri Jesús aponi kaariperoshiretatsiriri?” ⁸ Ipoña ikantake Zaqueo: “Pinkathari, ari nompakeri ashinonkainkari kashetani nashaakaro. Tzimatsirika ipaita namatavitakeri nokoshitziri, ari noipiyeeneri onkarate 4 nayitakeriri.” ⁹ Ikantanake Jesús:

* 19:4 Kantakotachari jaka inchato, irootake ipaitaitziri pashineki nampitsi sicómoro.

“Iroñaaka piñeero pavisakoshiretai. Tema pimatanairo pikempitakotanaari Abraham-mirinkaitajanori. ¹⁰ Tema iro ipokantakari Itomi Atziri ikokovayetairi ikaratzi peyaashiv-etainchari irovvisaakoshireyetairi.”

Joshiyakaaventaitziri 10 kireeki

¹¹ Irojatziki ikempisantaiyakeni atziri iñaaventakeri Jesús. Ipoña joshiyakaaventanakeneri, tema iñaajaantake atziriite koñaaroini impinkathariventantai Pava, tema jiñaakero irootaintsi irareetzimatayiანი Jerusalén-ki. ¹² Ikantanake: “Tzimatsi aparoni jeveri jiyaatake pashineki nampitsi, impinkatharitakaiteri, impoña impiye. ¹³ Japatotanakeri 10 iromperatane, ipanakeri 10 kireeki, ikantayetanakeri: ‘Pantavaitakairi kireeki nopayetakemiri, irojatziki nompityantapaakyaari.’[†] ¹⁴ Iro kantachari tzimatsi kaari koverine impinkathariventante. Jotyaaantaitake kantatsineri: ‘Te nonkovaiyeni impinkatharite.’ ¹⁵ Ikanta ipiya, aritake impinkatharitakaitakeri. Japatotapai iromperatane ipayetanakere kireeki, ikovi iriñeeri tsika ikanta jantavaitakaakeri iireekite. ¹⁶ Jetaapaakero ipokake aparoni, ikantapaake: ‘Pinkathari, noshekyaaakeri piireekite, nagai pashine ikaratzi 10.’ ¹⁷ Ikantanake irirori: ‘Kameethatake nomperatane, kapiche pikyaaryootake, aritake piñaakero pijevaventero onkarate 10 nampitsi.’ ¹⁸ Ari ipokapaake pashine iromperatane, ikantapaake: ‘Pinkathari, noshekyaaakeri piireekite, nagai pashine ikaratzi 5.’ ¹⁹ Eejatziki ikantanakeri irirori: ‘Ari pinkempityaari eeroka, ari piñaake pijevavente onkarate 5 nampitsi.’ ²⁰ Ipokapaake pashine, ikantapaake: ‘Pinkathari, jirika piireekite kameetha noponatakemiri. ²¹ Tema iniroite notharovakaami omaperotziimi pimashirenkata, te piñaakotyá poshekyaaantariri piireekite.’ ²² Ikantanake irirori: ‘Kaariperori nomperatane pinatzi. Eeroka apeshityaarone okaratzi pikantakenari. Piyoveta ovanaa nomashirenkata, te noñaakonetya noshekyaaantariri noireekite. ²³ Piñaaveta eero pimatziro eeroka, pamenemi impaitya antavaitakimirine noireekite, ari iroshekineentakemi iroñaaka, iri pimpavainarimi nopiyaara.’ ²⁴ Ari ikantziri atziri piyotainchari: ‘Payiteri kireeki, pimperi oshekyaaakeriri ikaratzi 10.’ ²⁵ Ikantaiyanake atziri: ‘Pinkathari, ¿opaitama impantaityaariri, tema tzimake irirori 10 kireeki pipakeriri inkaaranki?’ ²⁶ Eekero ikantatzi ashitariri iireekite: ‘Tsisarika itzimi otzimimotakeri, ari ontzimimotairi osheki. Iriroma kaari otzimimotzi, eekero iriyaatatye iriñeero eero otzimimoperoyetairi.’ ²⁷ Ikantake eejatziki: ‘Pamakeri ikaratzi kisaneentanari kaari kovatsine nompinkathariverteri, noñeeri pinthatzinkenari.’”

Areetaa Jesús Jerusalén-ki

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Ithonkanakero ikantakeri Jesús, eevatanake jiyaatziro Jerusalén-ki. ²⁹ Ikanta jareetzimataka nampitsiki Betfagé ipoña Betania omontenampitakaro otzishi Olivos. Ari jotyaaantakeri Jesús apite iriyotaane. ³⁰ Ikantakeri: “Piyaate nampitsiki amontetakeri. Ari piñeeri evonkiri burro inthatakotyá, tekerá ikyaakoitairi. Pintahyaakoteri, pamakenari jaka. ³¹ Aririka irosampiitavakemi: ‘¿Pinkanterika pithataryaaakotantariri burro?’ Pinkantanakeri eeroka: ‘Ikovatziiri Pinkathari.’” ³² Jataiyanakeni jotyaaantaitakeri, jiñaakero okaratzi ikantaitakeriri. ³³ Ithataryaaakotapaakeri burro. Josampitakeri ashitariri, ikantziri: “¿Pinkanterika pithataryaaakotantariri?” ³⁴ Ikantanake irirori: ‘Ikovatziiri Pinkathari.’” ³⁵ Irojatziki jamantanariri. Jovanketakeneri manthakintsi imitzikaaki, ikyaakotakaitakari Jesús. ³⁶ Ikanta janiitakaanakerira Jesús burro, jomaronkashiitanakeri manthakintsi avotsiki tsika inkenakera. ³⁷ Ikanta jiyotaapiintakeri Jesús, oirinkimataka otzishi Olivos, ikaimaiyini itharomentaventanakari Pava, tema iñaayetaapiintakero itasonkaventantake Jesús. ³⁸ Ikantaiyini:

¡Kaakitataike avinkatharite! Tasonkaventaari inatzi, tema Pinkathari apaitziri otyaantakeriri.

¡Isaikaayaetairi kameetha nampitarori inkiteki!
 ¡Iro aritataitatsi otzimimotziri irovaneenkaró Pava nampitarori ojenokitajaantzira inkite!
³⁹ Ikanta Fariseo saikayetaintsiri eejatziki janta, ikantakeri Jesús: “Iyotaantanerí, pinkisathateri piyotaane.” ⁴⁰ Jakanake Jesús, ikantzi: “Aririka noimairentakeri ikaratzi kaimayetaintsiri, kempitaka ari onkantakemi mapi onkaimanake iroori.”

⁴¹ Ipoña jareetzimatapaakara Jesús Jerusalén-ki, jiraakotapaakaro iñaapaakerora. ⁴² Ikantzi: “¡Osheki aritemi pinkemathataajatavakeromi iroñaaka iroora kitaite piñaantaiaarori pisaiké kameetha! Iro kantamaitacha eero okantzi tema mavityaaki ikantakaitakami. ⁴³ Tema irootaintsi impoke kisaneentzimiri, irovetsikayetashitapaakemi iraperotantyaamiri. Inthonka intapotapaakemi overaa potanto, eero piñeero tsika

[†] 19:13 Ikantakoitziri jaka kireeki, iri ipaitayeetziri pairani “mina.” Iñaantaiaariri irayeeeteri aparoni mina, ontzimatyé irantaventaiteiri inkarate mava kashiri.

pinkene pishiye. ⁴⁴ Ari imporokakoitakemi, irashiryeytaari maaroni. Eero ifneetairo mapipayeeni okaratzii omeviryayaetachari iroñaaka, okantakaantziro te piyotavakeri itzimi pokashitakemiri.”

Jomishitoviri Jesús pimantayetsiri tasorentsipankoki
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵ Ipoña ikyaapaake Jesús tasorentsipankoki, jomishitovapaakeri pimantayetsiri eejatzi ikaratzi amanantayetsiri. ⁴⁶ Ikantayetsiri: “Pairani josankinaitakero kantatsiri: ‘Nopanko onatzi iroka, ari iramanapiintaitenari.’ Iro kantamaitachari eeroka pamataviantapiintake janta pipimantayetzira, pikempitakaantakero koshintzipanko.” ⁴⁷ Arira ikantapaakitya Jesús jiyotaantzi kitaiteriki tasorentsipankoki. Iro kantacha ijevare omperatasorentsitaneri, itsipatakari iyotzinkariite ipoña antarikonaitaite, jamemenatakero tsika inkenakairo irovakaantari. ⁴⁸ Te onkantamaitya iriñe tsika inkenakairo, tema ovayempita ikantaiyakani atziriite ikempisantziri Jesús.

20

Ishintsinka Jesús

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹ Ikanta Jesús jiyotaayetakeri atziri tasorentsipankoki, iñaaventziniri Kameethari Ñaantsi. Irojatzii ipokantapaakari ijevare omperatasorentsitaari, itsipatakari iyotzinkariite, ipokake antarikonaitaite eejatzi. ² Josampitapaakeri Jesús, ikantziri: “Pinkanena, ¿ipaitama otyaantakemiri poñaakantero pishintsinka?” ³ Ipoña jakanake Jesús, ikantziri: “Tzimatsi eejatzi nosampitemiri naaka, ontzimatyepakena. ⁴ Tema joviinkaantantake Juan-ni, ¿ipaitama otyaantakeriri? ¿Pavama? ¿Iriima otyaantakeri atziri?” ⁵ Ari ikantavakaiyanakani irirori: “Aririka ankantakeri Pava otyaantakeriri, ari inkantanakai: ‘¿Opaitama kaari pikempisantantari?’ ⁶ Irooma ankantari: ‘Añaajaantzi atziri otyaantakeriri,’ ari ishemyeetakai. Tema maaroni atziriite ikantaiyini kamantantaneri inatzi Juan-ni.” ⁷ Irojatzii ikantantaiyakani: “Te niyote ipaita otyaantakeriri.” ⁸ Ari ikantzitanakari Jesús irirori: “Eejatzi naaka, eero nokamantzimiro ipaita otyaantakenari.”

Kaariperoshireri antavarentzi

(Mt. 21.33-34; Mr. 12.1-11)

⁹ Ipoña Jesús joshiyakaaventanakeneri atziriite, ikantzi: “Tzimatsi aparoni pankitzirori chochokimashi. Ipoña jamenake impaitya amenerone ivankiremashi, jatake irirori intaina osheki ipeyaka. ¹⁰ Ipoñaashitaka jotyaaantai iromperatane iragaatemi okitho ivankire. Ikanta iñaavakeri antavarentzi, ipasavaitavakeri, joipiyeeri tekatsi iraanai. ¹¹ Jotyaaantake pashine. Ari ikempitapaakeri, ikisavaitavakeri, itsitokavaitakeri, joipiyeeri eejatzi tekatsi iraanai. ¹² Ipoña jotyaaantake mavatanaintsiri iromperatane. Ari ikempitaitakeriri eejatzi, jantavaitavakeri, joipiyakeri. ¹³ Ikanta ashitarori ivankiremashi: ‘¿Tsikatyana nonkantyaaka? Iriirika notyaantake netakotane notomi naaka, ari iñaapinkathatakeri.’ ¹⁴ Ikanta antavarentzi iñaavakeri itomi ipokake, ikantavakaiyani: ‘Jirika ipokake ashitaiyaarone apaata pankirentsishashi. Thame avamayeri, ayeroota aaka.’ ¹⁵ Jaavakeri, jaanakeri othapikitapaara pankirentsishashi, jovakeri. ¿Opaitama iranteri ashitarori pankirentsishashi? ¹⁶ Tema impokanake irirori, irovakeri maaroni aamaventarori irovane, iramenai pashine atziri.” Ikanta irikaite ikaratzi kemakerori ikantakeri Jesús, ikantaiyanake: “¡Onkamintha eero omata!” ¹⁷ Ipoña Jesús ikempoyaanakeri atziriite, ikantanakeri: “¿Opaitama okantziri osankinatainchari? Imanintavetakaro mapi irikaite ovensikirori pankotsi.”

¹⁸ Jiroka okantakota mapi: Intzimerika paryaatsine osaiki iroori, ari iriñaakero intankavaite. Iriima inkarate anavyeeri, ari iriñaakero oshemyeeri.

Iñaaventakota kireeki impayeeteriri pinkathari

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ari ikovavetaka ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite irakaanterimi Jesús, tema jiyotake iriitake iñaaventakotzi. Temaita onkante, osheki itharovakaayetakari atziri piyotainchari. ²⁰ Ipoña jotyaaantaitake amamenavarentzi, inkempitapaakyaari atziri kameethashireri, ikovaiyaveta inkompitakaiyaarimi Jesús, inthavetakotzimaityaari pinkathariki. ²¹ Ikanta jareetayaka, ikantapaakeri Jesús: “Iyotaantani, okaratzii piñaanetari eeroka irooperori onatzi, kaarira inintakaantashitari atziri. Piyotaantziro eeroka kyaaryooperoini inintakaantziro Pava. ²² ¿Okameethatzima amperi kireeki ikovakotakaantane Pinkathari César?” ²³ Iro kantamaitacha Jesús

jiyotavake ikovatzi iramataviteri ikaratzi osampitakeriri, ikantanakeri irirori: “¿Opaitama piñaantantani? ²⁴ Intsityaa poñaakenari kireeki. ¿Ipaitama ashitarori iporo oshiyakaantainchari? ¿Ipaitama ashitarori ivairo eejatzi?” Ikantayini: “Irashi César.” ²⁵ Eekero ikantatzi Jesús: “Tema iri César ashitari, pantantyaaniri okaratzi ikovakayimiri. Irooma okaratzi jashitari Pava, pantantyaaniri ikovakaayetzimiri irirori.” ²⁶ Te inkitsirinkeri inkompitakayaari, intaani ipampoyaanakeri ikemakerira ikantake, tekatsi inkantanake.

Josampitakoventaitziro aririka irañagai kamayetatsiri

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Ipoña ipokaiyakeni Saduceo iriñeeri Jesús. Iriitake Saduceo kantayetsiri eero jañagai kamayetaintsiri. Josampitapaakeri Jesús, ²⁸ ikantapaakeri: “Iyotaanari, josankinatake pairani Moisés-ni, kantatsiri: ‘Aririka inkame aparoni shirampari, irookaventanairo iina. Eerorika jovaiyantakairo, okameethatzi iragairo irirentzi iinantaiyaaro irirori. Aririka ovaiyantai tsinane, kempivaitaka iriirikami ashityaarine oime kamaintsiri.’ ²⁹ Thame oshiyakaaventavakero: Tzimatsi 7 shirampari, irirentzi jinaiyatzi. Etarori itzimi jaave-taka iina, tekeri osamanite, kamake, te irovaiyantakaanakero iina. ³⁰ Ipoña jaavetaaro pashine irirentzi apitetatsiri itzimi. Ari ikempitakari irirori, kamake, te irovaiyantakairo. ³¹ Ipoñaavetapaaka mavatanaintsiri itzimi, eejatzi ikempitaka irirori. Ari ikantakari maaroni ikaratziyakenira 7 irirentzi. Tekatsi aparoni ovaiyantakairone tsinane. ³² Okanta osamanitake kamai eejatzi iroori. ³³ Aririkami irañaaeyetaimi apaata ikamayetakera, ¿tsikama itzimi oimentaperotari tsinaneka? Tema ari ikaratzi 7 jinantavetakero.”

³⁴ Ari jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Intaanira jaayetzi iina atziriite añaaeyetziri iroñaaka jaka, jaakaavakaayetaro iina eejatzi. ³⁵ Iriima inkarate kitsirinkairone irañaaeyetzi apaata ikamayetakera, eero jaayetaitsi iina, eero jaakaavakaayetaatsi iina eejatzi. ³⁶ Tema eero iñaapiro inkaamanetapai janta, inkempitapaiyaari maninkariite, tema itomi Pava jinayetaatzi jañaaeyetaira. ³⁷ Irooma ikantakota irañaaeyetzi kamayetaintsiri, ¿tema piñaanatero irosankinare Moisés-ni tsika ikanta Pava iñaanatantakariri otaara kitocheemaishi? Ikantakeri:

Moisés, Naaka Pava, iñaapinkathaziri Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.

³⁸ Ari ayotziri, añaaeyetsira irirori, tema te imatziro kaminkari iriñaapinkathateri Pava, intaani añaaeyetsiri. ¿Ñaakero? Tema ikaratzi kamayevetachari, irojatzzi jañiimotziri Pava.” ³⁹ Ari ikantanake aparoni iyotzinkari: “Iyotaantaneri, ari pimatajaantakero.” ⁴⁰ Tekatsira kovanaatsineri irosampitanari.

¿Ipaita charinentariri Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ Ipoña Jesús josampitantake, ikantzi: “¿Opaitama ikantantaitari, ‘irika Cristo-tatsine icharine irinatye David-ni?’ ⁴² Aña iri David-ni osankinatakero kantatsiri:

Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi Novinkatharite, ikantziri:

Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante,

⁴³ Irojatzzi apaata novasankitaantaiyaariri ikaratzi kisaneentayetakemiri,

Ari paatzikairiri pinkempitakaantairi pimakoryaakiimento.

⁴⁴ Ñaakero, ikantzitaita David-ni irirori: ‘Novinkatharite inatzi Cristo.’ ¿Tsikama inkene incharinentyaari?”

Iñaaventakoitziri iyotzinkariite

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Maaroni atziriite ikemaiyakeri Jesús ikantakeri iriyotaane: ⁴⁶ “Paamaiyaari iyotzinkariite. Osheki inebetaro irovaneenkatziiya, ishametakaayetero iithaarethanthanaa. Ikovi ñaapinkatha irovethatapiintaityaari aririka iriñeeteri. Aririka iriyaate pankotsiki japatotapiintaita, ikovapiintzi irosatekya niyankineki. Ari ikempitari aririka irovaiyaani isheninka, ikovapiintzi irosatekya. ⁴⁷ Jampoyetaro eejatzi kamaimetzinkaro jaapithayetziro opanko. Iro josamaninkantayetarori jamanayetapiintzi eero jiyotantaitari. Iro kantamaitacha osheki irovasankitaaeyetairi.”

21

Ashinonkainkaro tsinane

(Mr. 12.41-44)

¹ Ari jamenaminthatziri Jesús irika ashaarantzinkari joteyetziri iireekite janta joteyetapiintzirira. ² Ipoña opokapaake tsinane kamaimetzinkaro ashinonkainkaro oni, otetapaake iroori apimentyakiteeni kireeki. ³ Ikantzi Jesús: “Omapero anaantake iroka tsinane, anaakeri ikaratzi oteyevetainchari. ⁴ Tema ikaratzi oteyevetainchari

osheki ikashiyakaavetariri Pava, jotetashitakari tzimakaantatsiri iireekite. Irooma iroka kamaimetzinkaro, apintziryaakeri otetakeri oireekite amanantantyaarimi ovarite.”

Iñaaventziro Jesús omporoake tasorentsipanko
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Tzimatsi kantayetaintsiri: “Kameetha inatzi mapi jovetsikantayeetarori tasorentsi-panko, ovaneenka okanta.” Ipoña ikantanake Jesús: ⁶ “Okaratzi piñiiri ovetsikayetainchari, irootaintsira iraperoyeetero imporokaiteero, eero iñagaitairo peviryaaayetachari mapi.”

Iriñeeteri aririka onthonkimataiya
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ Ipoña josampitaitanakeri, ikantaitziri: “Iyotaanari, ¿tsikapaitema omatya pikantakeri? Aririka omonkaratzimatakya, ¿tsika onkantyaaka iriyotantaityaari?” ⁸ Ari jakanake Jesús ikantzi: “Paamaventya jamataviitzimikari. Tema osheki kovatsine iramatavitemi apaata, impairyapaakero novairo, inkante: ‘Irootaintsira omonkaratzimatya, Naakatake Cristo.’ Eerora poyaatziri. ⁹ Ari pinkemakotakero ovayiritaantsi, maimanetavakaantsi, paamaiya omapokimikari, tema ontzimatye omonkarayetya iroka, iro kantacha eekero iyaatatyé.

¹⁰ Irantaminthatavakaanakya maaroni nampitsiki inkarate iromityaantayeri pinkathariyetatsiri. ¹¹ Iriñeetero osheki onikayetya kipatsi, intashaaneentayeete, irimantsiyayeete. Iriñeete eejatzi osheki intharovakaayeetyaari, iriñeete inkiteki kaari iñeetapiintzi. ¹² Iroora etayetanakyaarone irakaantavaitanakemi atziri, imaimanevaitanakemi. Impoña impasatakaantavaitaitemi japatotapiintaita, irashitakotakaantavaitemi. Iraayetanakemi isaikayetzi pinkatharantsijanori okantakaantziro pipairyana pikempisantaana. ¹³ Iroora omayetantyaari iroka onkantya piñaaventantyaanari janta. ¹⁴ Ontzimatyeera paventaiyaana naaka, eero pipomereentsiventashivaitaro ompaitya pinkantapaakeriri. ¹⁵ Tema naaka iyotakaimiro, ari onkantya eero piñaantaro impiyatyaami onkarate pinkanteriri. ¹⁶ Arira piñaake irakaantemi ashitamiri, irakaantemi pirentzi, irakaantemi pisheninkathori eejatzi. Tzimayetatsira irovamaakaantaite. ¹⁷ Osheki piñeero inkisaneentaitemi okantakaantziro pipairyana pikempisantaana. ¹⁸ Iro kantamaitacha eero opeyakaantaaja aparoni piishi. ¹⁹ Aririka pamavetero, iroora piñaantayetaiyarori pavisakoshireyetai.

²⁰ Aririka piñaake intapotapaakero ovayiriite Jerusalén, ari piyote monkaratapaaka iraperoitantyaarori. ²¹ Inkarate nampitaiyaarone apaata Judea-ki, ontzimatyeera ishiyayetai otzishiki. Inkarate saikatsine tsika inampitaitaro, ari impoñeeya irishiyana. Inkarate saikatsineri irovaneki, eero ipiyapanaata ipankoki. ²² Tema ipiyakoventaitatyaari irikaite, ari omonkaratayetyaari okaratzi josankinayeetakeri pairani. ²³ Inkantamacheetero apaata onkarate thomonteyetsine, eejatzi onkarate tziimatyetsine eentsite eeniro ithotayetzi! Tema antaro onkantya irashinonkaayeetya aririka irovasankitaayeetairi. ²⁴ Iraperoyeetairimi Jerusalén-satzi. Iromperatane irovayetairi atziri poñaayetaichari pashineki nampitsi. Iri oipatsitakerori nampitsi Jerusalén-ki kaari asheninkata, irojatzii omonkaratantaiyaari okaratzi ikovakaakeriri Pava irikaite.”

Impiyantaiyaari Itomi Atziri
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ “Ari iriñeetake apaata kaari iñeetapiintzi inkiteki, impashineyetai ooryaatsiri, kashiri, eejatzi impokiro. Ari onkempityaari kipatsiki, iniroite irashinonkaayetaiya atziriite, eero jiyotai ompaitya irantayetairi onkantakaantero oyameninka otamakaane inkaare. ²⁶ Ari ovamaimatakeri itharonka atziriite impampithashiretakotero onkarate avisatsineri jaka kipatsiki. Ari irimatzitakyaaro eejatzi inkiteveri otzimimoyetzi irishintsinka, osheki inkakantayetanakya. ²⁷ Aripaitera impokai Itomi Atziri, inkenapai menkoriki, iriñeetavairo ishintsinka, eejatzi irovanenkaro. ²⁸ Aririka piñaayetakero etanakyaaro kantayetachane, ovenoktamako pinkantya tema irootaatsi intsiparyaakoyeetaitemi.”

²⁹ Ipoña joshiyakaaventanakeneri, ikantzi: “Pimpampithashiretakotero tsika okanta piñaayetapiintziro inchatopayeeni.* ³⁰ Aririka piñaakero eeeshiyetai, piyotzi irootaatsi osarentsitzimatai. ³¹ Iroora piyoteri eerokaite, aririka piñaayetakero nokamantayetakemiri, irootaatsi impinkathariventantai Pava. ³² Omapero nonkante, eerora ikamayetzita irika asheninkapayeeni, irojatzii iriñaantayeetakyaarori nokamantayetakemiri. ³³ Eero okantaitatyaani piñeero inkite eejatzi kipatsi, irooma noñaaneyetakari omaperoitaatyeeni iroori.

³⁴ Aamaventya pinkantayetaiya eerokaite, eero otyaami piyaariperonka, ayimavaitemi eejatzi pishinkitya, onkantzimovaiyetyaami. Nña jomapokaitzimikari.

* **21:29** Iro ikantaitziri jaka piñaayetapiintziro inchatopayeeni, pankirentsi higuera shookatsiri pashineki nampitsi.

³⁵ Inkempiiitapaakyaaro aponi ivirentsi. Ari irivitaiyaari ikaratzi saikayetsiri kipatsiki. ³⁶ Paamaiya, aakoventa pinkantya pamane, pinkante: 'Pookaakoventena eero nokemaantsitantaro ñaaventayetainchari. Povetsikashiretakaiyaana nomonthaantavaiyaariri Itomi Atziri.'

³⁷ Tema kitaite jiyotaantzi Jesús tasorentsipankoki. Irooma tsiteni, jiyatzi otzishiki Olivos, ari jimayiri. ³⁸ Ananenkaayetaka osheki atziri ikempisantziri Jesús jiyotaantzira tasorentsipankoki.

22

Ikamantavakaita irakaantaiteri Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-15; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ Irootaatsi iroimoshirenkaitero jovantapiintaitarori tantaponka ipaitaitziro kitaite Anankoryaantsi. ² Ari ikamantavakaari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotzinkariite, ikantavakaiyani: "Thame avamaakaanteri Jesús." Iro kantamaitacha iniroite itharovakaayetakariri atziriite.

³ Ikanta Judas ipaitaitziri eejatzi Iscariote ikaravetapiintari 12 iriyotaane Jesús, ikamaarishiretakaanakeri Satanás. ⁴ Jiyatashitakeri ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ikinkithavaitakaakeri tsikapaita irakaanteri Jesús. ⁵ Iniroitera ikimoshiretaiyanakeni jevari, ikamantavakaiyaka imperi kireeki. ⁶ Aripaita jamemenatanakero Judas tsikapaita irakaanteri, eero jiyotzimaita atziriite.

Overaantarori jovakaanaari iriyotaane

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ari omonkaratapaakari kitaite jovantapiintaitarori tantaponka, jovamaapiintaitziri eejatzi oisha jovaitari kitaiteriki Anankoryaantsi. ⁸ Ipoña Jesús jiyotaantakeri Pedro itsipatanakari Juan, ikantakeri: "Piyaate ponkotsitakaante oyaari kitaite Anankoryaantsiki." ⁹ Ikantaiyini irirori: "¿Tsika janta pikovika nonkotsitakaante?" ¹⁰ Ikantzi Jesús: "Aririka pareetzimatayaka nampitsiki, ari pomonthaakya shirampari aakotzirori iriñaate kovityaaniki. Poyaatzishitanakeri irojatzzi pankotsiki tsika inkyaapaake. ¹¹ Tsikarika inkyaapaake, pinkanteri ashitarori ipanko: 'Ikovi iriyote iyotaanari tsika janta irovakaiyaari iriyotaane, iroimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi.' ¹² Ari iroñaakanakemiro jenoki ipanko, antaro okantaka jovetsikaitakero inkene irovaitya. Arira ponkotsitakaanteri janta." ¹³ Jataiyake iriyotaane, jiñaakero okaratzi ikantakeriri, ari jonkotsitakaantakeri iroyaari.

¹⁴ Okanta omonkaratata irovantyaari, saikapaake Jesús itsipatakari iriyotaane. ¹⁵ Ipoña ikantakeri: "Tema irootaintsi noñeero inkemaantsitakaitena, iniroite nokimoshiretzi ovaiyani iroñaaka kitaite Anankoryaantsiki. ¹⁶ Tema eerora novitaaro iroka, irojatzzi apaata omonkaratantaiyaari impinkathariventantai Pava, aripaita napiitaparori." ¹⁷ Ipoña jaakotakero imiretairi, ipaasonkeventakero, ipakotakeri iriyotaane, ikantakeri: "Pirero iroka, pantetaiyaro pikarataiyini. ¹⁸ Tema eero niritaaro naaka, irojatzzi apaata aririka omonkarataya impinkathariventantai Pava." ¹⁹ Ipoña jaanakero tanta, ipaasonkeventakero, ipetoryakero, ipayetakeri iriyotaane, ikantziri: "Poyaaro, novatha onatzi, tema iro kamimentemine. Irootakera pinkinkishiretapiintantyaanari." ²⁰ Ari ithonkakero jovaiyani, jaakotakero imiretairi, ikantzi: "Niraane onatzi, irootake shivatsine onkantya iravisakotantaiyaari osheki atziri. Irootakera oñaakantairone ovakerari antzimotavakaiyaari. ²¹ Omapero nokantzi: Pikarataiyakeni payootana, tzimatsira aponi pithokashitenane irakaantena. ²² Tema omapero impeyaakotya Itomi Atziri, ari matzimaitaka ikovaitakeri pairani. Iro kantacha. ¡Inkantamacheeteri aakaanterine!" ²³ Ipoña iñaanatavakaiyanakani iriyotaane, ikantzi: "¿Itzimikama materone?"

Tsika itzimi iriiperotatsine

²⁴ Ipoña iñaanatavakaiyanakani iriyotaane, ikantzi: "¿Tsikama itzimi iriiperotatsine apaata?" ²⁵ Ipoña ikantanake Jesús: "Piyotaiyini eeroka tsika ikanta pinkatharitatsiri jaka, jomperatanta. Tema iriipero jinayetzi ipashitantayeta ikosheka iromperatantyaari. ²⁶ Eerora pimantziri eerokaite aririka priiiperoyete iroñaaka, aña pinkempitakotyaari iyaapitsi jovaiyantziri. Aririka pijevatakaante, pinkempitakotyaari otzikataari. ²⁷ ¿Tsikama itzimi iriiperotatsiri? ¿Tema iriitake iriiperotatsiri kempitariri oyaaventachari irantavaitaiteneri? Irooma naaka nonkempitakantya pantavaitakaanemi poveni.

²⁸ Iro kantamaitacha, eerokaite tsipatapiintakanari, noñaayetzirora okaratzi pomerentsizimoyetanari. ²⁹ Irootake noshinetantemirori pimpinkathariventante, ikempitaakenarora Ashitanari naaka ishinetaakenaro. ³⁰ Ari piñeero ankarate avaiya, iravaitai

janta tsika nompinkatharitari. Ari pinkempitaiyaari ikantara aparoni pinkathari isaikantaro ovaneenkatharitari isaikamento, pimpinkathariventayetairi maaroni incharinentayetyaari Israel, karatatsiri 12 jinashiyeta.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Ipoña Jesús ikantanakeri iriyotaane: “Simón, ikampitantakemi Satanás iriñaantashireyetyaami, inkempitakaantemi intsikaatayeemimi.” ³² Iro kantamaitacha osheki namanakaventakemi eero povashaantantaro pikempisantaari. Tema aririka pimpiyashiretapaake, eero katakae aavyaashiretakaapaakerine pisheninka.” ³³ Ari jakanake ikantanake: “Aña ayimatakana Pinkathari ankarate irashitakoitai, aritake ankarate eejatzi irovamagaitai.” ³⁴ Ipoña japiitanakero Jesús ikantziri: “Pedro, nonkantemi, iroñaaka tsirenika, tekerataa iriñe tyoopi, mavasatzitake papiitero pinkantake: ‘Te noñiiri Jesús.’”

Tharato ipoña osataamentotsi

³⁵ Ipoña Jesús josampitanakeri ikaratzi iriyotaane, ikantziri: “Chapinkiranki notyaantakemi tera paanake pitharate, tera paanake pi-zapato-te. ¿Tzimatsima kovityiimotakamiri?” Ikantaiyini irirori: “Tekatsitya.” ³⁶ Ipoña ikantziri eejatzi: “Aritatsira iroñaaka payero pitharate. Iriima inkarate kaari tzimatsine irosataamento, impimantero iithaare, iramanantantyaari. ³⁷ Tema omapero omonkaratya okaratzi josankinatakoitakenari pairani, kantatsiri:

Ari itsipataitakeri kaariperoshireri.

Eero okantashita iroka, ontzimaty e omonkaratya.” ³⁸ Ikaimaiyanakeni iriyotaane: “Pinkathari, tzimatsi jaka apite osataamentotsi.” Ikantzi Jesús: “Aritapaake.”

Jamani Jesús Getsemani-ki
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Ipoña ikenanai Jesús otzishiki Olivos ikempitapiintzirora, ari itsipatari iriyotaaneete. ⁴⁰ Ikanta jareetaiyakani janta, ikantapaakeri iriyotaane: “Pamanaiyeni eero ka jaka inkempoyaaventaitantyaamiri otzimikari inkenakaashitakaityaamiri.” ⁴¹ Ari jovaaneentanaka irirori. Otyeerovapaaka kipatsiki, amanapaake.† ⁴² Ikantzi jamani: “Ashitanari, iroorika pikovakaanari, paavyaakainaro pintsiparyaakoventenarimi onkarate nonke-maantsityaari. Iro kantamaitacha, eeroa pantanaro nokovavetari naaka, aña iro panteri okaratzi pikovakaakenari eero ka.” ⁴³ Ari jomapokapaaka maninkari poñaachari inkiteki, ishintsishiretakaapaakeri. ⁴⁴ Tema iniroitera okantzimoshireneentanakari, jamanaperotanake. Iro oshitovantanakari iramasavitane okempivaitanakaro iriraane thaatanainchane ovitenkapaaka kipatsiki. ⁴⁵ Ikanta jamanake, piyapaaka, iñaapaatziri iriyotaane jimagaiyini okantakaaro jovashiretaiyani. ⁴⁶ Ikantapaakeri: “¿Opaitama pimaantari? Pinkakitaiyeni, pamane eero ka inkempoyaaventaitantyaamiri otzimikari inkenakaashitakaityaamiri.”

Jagaitakeri Jesús
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Iñaavaiminthaizti Jesús, iñaashitakeri pokaiyeentsiri. Iri eevatapaintsiri Judas ikaravetapiintari 12 iriyotaane. Jontsitokapaakari Jesús inthovoroteri. ⁴⁸ Ipoña Jesús ikantavakeri: “Judas, ¿Arima pipithokashitariri Itomi Atziri pithoporotapaakeri?” ⁴⁹ Ikanta iñaavakero ikaratzi itsipatakari Jesús, ikantanakeri: “Pinkathari, thame ampiyatantyaari osataamento.” ⁵⁰ Akotanake, itotzitakeri irakojanori iyempita irotzikatane ijevajanore omperatasorentsitaari. ⁵¹ Ari ikantzi Jesús: “Aritapaake, eero pimaimanetziri.” Ipampitzi-tairi iyempita, eshitakotanai itoveetakari. ⁵² Ipoña Jesús ikantanakeri ikaratzi pokashitakeriri, ijevere omperatasorentsitaari, aamakoventarori tasorentsipanko, antarikonaita, ikantziri: “¿Naakama koshintzi pamashitantanari posataamento, ipoña pipasamento? ⁵³ ¿Tema piñaavetapiintana tasorentsipankoki niyotaantzi? ¿Kaarima paantana janta? Aritake onkantya, tema aripaitea jimatakaimiro iroñaaka tsireniveri kaari pimatzi pairani.”

Ikantzi Pedro: “Te noñiiri Jesús”
(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

* **22:31** Ikantakoitzi jaka intsikaatayeemimi, ari ikempitaitzirori trigo-pane itsikaataiziro. Tema intsikaataitakero, iyoshiitanakya oshiteki kaari apantyaarone. Irootake joshiyakaaventaitantariri iriyotaaneete ikempitakotaro itsikaataiziro trigo-pane. Tema ari iriñeeteri tera irimatero inkameethashirete. † **22:41** Kantakotachari jaka jovaaneentanaka, tema jovaanakara kapiche Jesús, te osamani iriyaate, okempivaitakaro overaa osanthatziranki aririkami irapishoonkaiteero mapi.

⁵⁴ Ikanta joosoitakeri Jesús, jagaitakeri isaikira ijevajanore omperatasorentsitaari. Impoitatsi Pedro irirori jovaatakoveztziri intainaini Jesús. ⁵⁵ Ipoña jovaampataitake paampari pankotsinampiki, jakitsitaiyani. Ari isaikitapaaka eejatzi Pedro jakitsita. ⁵⁶ Okanta aparoni tsinane omperataaro, oñaapaakeri Pedro isaiki jakitsita. Opampoyaa-paakeri, ari okantzi: “¿Tema irijatzi irika itsipatapiintakari Jesús?” ⁵⁷ Iro kantamaitacha Pedro, ikantanake irirori: “Te noñeeri.” ⁵⁸ Okanta osamaniityaake, ikenapai pashine, ikantapairi Pedro: “¿Tema eejatzi eeroka ari pikaratziri Jesús?” Ikantanai Pedro: “Tera naaka.” ⁵⁹ Iro osamani eejatzi, tzimatsi pashine kantapaakeriri Pedro: “Omaperotya eerokatake tsipatariri Jesús chapinki, tema Galilea-satzi pinatzi.” ⁶⁰ Ipoña ikantanai Pedro: “Te niyoteri pikantanari.” Aripaite iñaanake tyoopi. ⁶¹ Ari ipithokapainta Jesús, jame- napaintziri Pedro. Irojatzí ipampithashiretantanakari Pedro ikantakeriranki: “Tekera iriñe tyoopi, mavasatzi pinkante: ‘Te noñiiri Jesús.’” ⁶² Shitovanake jakakiroki, iniroite jiraavaitanaka.

Ipasavaítziri Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Ikanta irikaite ikaratzí aamaventakotariri Jesús, ishironaventavaitakari, ipoña ipasavaítziri. ⁶⁴ Jotzimikaprotakeri, jomposaporomaitari, ikantziri: “¿Tema kamantan- taneri pinatzi, intsityaa piyote ipaita omposaporotakemiri?” ⁶⁵ Tzimatsi osheki opaita ikantavaítziriiriri kaariperori ñaantsi.

Japatoventaitari Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Ikanta okitaitamanake, apatotaiyakani ijevajanore omperatasorentsitaari itsipatakari antarikonaite, ipoña iyotzinkariite. Ari jamaitakeriri Jesús, josampiitakeri, ikantaitziri: ⁶⁷ “Pinkantena, ¿Eerokatakema Cristo?” Ari ikantzi irirori: “Aririka nonkantakemi, eero pikempisantana. ⁶⁸ Aririka nosampitemi, tema eero pakana, eero papakaana eejatzi. ⁶⁹ Iro kantamaitacha etanakyaarora iroñaaka, ari iriñeero Itomi Atziri isaike irakojanoriki Pava iroñaakantairo ishintsinka.” ⁷⁰ Ipoña ikantaiyanake ikaratzí apatoventakariiri: “¿Eerokatakema Itomi Pava?” Ari ikantzi Jesús: “Eerokatake kantatsi naakatake.” ⁷¹ Irojatzí ikantantaiyanakari: “¿Ipaítama ankoveri iroñaaka? Aakatake kemaiyakerini ikantakeri.”

23

Jagaitanakeri Jesús Pilato-ki

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Ipoña ikatziyeeyanaani ikaratzí apatotainchari, jaanakeri Jesús Pilato-ki. ² Ikantapaakeri Pilato: “Irika atziri osheki jovaariperotakero nampitsi, ikaminaakeri atziriite eero ipantaari kireeki pinkathari César, ikantake eejatzi Cristo inatzi iri pinkatharitatsi.” ³ Ipoña Pilato, josampitanakeri irirori, ikantziri: “¿Eerokama ivinkatharite Judío-payeeni?” Ari jakanakeri ikantzi: “Irootake pikantakeri.” ⁴ Ikantziri Pilato omperatasorentsitaari, eejatzi maaroni atziriite: “Tekatsitya noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.” ⁵ Iro kantamaitacha atziripayeeni eeniro ishintsitanakitzi ikantzi: “Osheki ikaminaantake irika irimaimanetante atziriite nampitsiki, jetanakaro Galilea-ki irojatzí iroñaaka jaka Judea-ki.”

Jovavisaitakeri Jesús janta Herodes-ki

⁶ Ikanta ikemavake Pilato ikaminaantake Galilea-ki, josampitakovektanakeri Jesús irirorika Galilea-satzi. ⁷ Ikematzi ikantaitzi iriitake. Jovavisaakeri Herodes-ki ipokira irirori jareeta Jerusalén-ki. ⁸ Ikanta Herodes iñaavakeri Jesús, iniroite ikimoshiretanake, tema osheki ikovavetapiintaka iriñeeri, osheki ikemakovektanakeri eejatzi okaratzí jantayetakeri, ikovaperotake iriñeeri irirori intasonkaventante. ⁹ Osheki josampitavakeriri. Iro kantamaitacha Jesús te irakeri. ¹⁰ Ari isaikitakari ijevare omperatasorentsitaari itsipatakari iyotantaneeriite, osheki ikantakovektakariri. ¹¹ Ikanta Herodes itsipatakari irovayirite irirori, imanintashiretanakeri, ikaviyavaitanakeri. Ikithaatantakariri irooperori kithaarentsi, joiyiyeeri isaikira Pilato. ¹² Aripaite jaakameethatanakeri Herodes irika Pilato, tema pairani osheki ikisaneentavakaavetaka.

Jiyakoveñtatziri Jesús

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.38-19.16)

¹³ Ipoña Pilato japatotakeri ijevare omperatasorentsitaari itsipataakeri ikaratzí jvatakaantatsiri nampitsiki, eejatzi maaroni atziriite. ¹⁴ Ikantakeri: “Aña pamavetakanari irika atziri ovaariperoteroneemi nampitsi, nosasampivetakari, te noñeero onkaariperote

okaratzi jantakeri ikantakoyeetziriri. ¹⁵ Ari ikempitaka eejatzi Herodes, tema notyaan-tavetakaniri irirori. Tekatsitya irante irika atziri inkene ovakaanteri. ¹⁶ Intaani nompasatakaantakeri naaka, napakagairi.” ¹⁷ Irooya jametapiintari Pilato joimishitovakaantzi aparoni aakaantaari kitaiteriki iromoshirenkaitya.

¹⁸ Iro kantamaitacha ikantaiyanakeni atziriite: “¡Te nonkoveri irika! ¡iri poimishitovakaante Barrabás!” ¹⁹ Irika Barrabás iri jashitakoitziri okantakaantziro jovantake jimaimanetakeri pinkatharitsiriri nampitsiki. ²⁰ Ipoña japiivetaka Pilato tema ikovavetatya irirori iroipakaakaanterimi Jesús. ²¹ Iro kantacha japiitanakero atziriite ikaimaiyini: “¡Pimpaikakotakaanteri, pimpaikakotakaanteri!” ²² Iro mavasatzi japiivetakero Pilato josampitantzi: “¿Opaitama kaariperori jantakeri irika? Tekatsitya ompaitya irante, ero okantzi ovakaantashityaari. Intaani nompasatakaantashityaari, iriyaaita.” ²³ Eekero ishintsitatziri atziriite ikaimaiyini, ikovi impaikakoiteri Jesús. Iro japiipiitaiyini ikaimaiyini eejatzi ijevare omperatasorentsitaari, ari omatakari. ²⁴ Irojatziri jantantakarori Pilato okaratzi ikovakeri. ²⁵ Jomishitovakaantakeri ovantzinkari maimanetziriri jevatakaantatsiriri nampitsiki, tema iri ikovaiyakerini atziriite. Ishinetakeneri inkantavaiteri Jesús ikovakaari iriroriite.

Ipaikakoitakeri Jesús

(Mt. 27.32-56; Mr. 15.21-41; Jn. 19.17-30)

²⁶ Ikanta jagaitanakeri Jesús, jomonthagaitakari paitachari Simón poñaachari Cirene, ari jareeta irirori ipoñagaaro irovaneki, ishintsiventaitakeri iranatanakero impaikakoi-tantyaariri Jesús. ²⁷ Osheki atziri oyaatakoventanakeriri Jesús. Tzimatsi tsinane iraaokotanakariri. ²⁸ Ari jamenapaintziro Jesús okaratzi tsinane iraaokotakariri, ikantziro: “Jerusalén-sato, ero piraakovaitashitana naaka, aña piraakotaiya eeroka, eejatzi povaiya-neete. ²⁹ Tema irootaatsi piñeero inkantayeetai: ‘Kimoshire onatye tsinane kaari ovaiyan-tatsi, othotaavaitantashitakari. ³⁰ Impoña inkaimayeetai, inkantaite: ‘Pintarankashitena otzishi, pinkitanaata.’” ³¹ Tema piñaakero tsika ikantaitakero incható añinkaro, aña iro izvatsiperoite kaminkaro.”

³² Ari jagaitanake eejatzi apite kaariperoshireri itsipaitanakeri Jesús irovaiteri. ³³ Ikanta jareetakaitapaakari ipaitaitziro atziriitoni, ari ipaikakoitakeriri. Jovatzikakoitake aparoni kaariperoshireri irampateki, iriima pashine irakojanoriki. ³⁴ Ari ikantzi Jesús: “Ashitanari, te iriyote opaita jantziri kemaantsitakaakanari, pimpayaakoteri.” Ipoña jagaitakero iithaare Jesús itsiparyaavakaakaro, ikempitakaantakero jiñaaretaita. ³⁵ Irojatziri jamenaiyakeni atziriite. Jimatzitakero jevatakaantatsiriri nampitsiki, itsinampaimatakeri Jesús, ikantzi: “Jovavisaakotziri pashine, ¿kaarima imatantaro irovavisaakotya irirori? Aña iriimi Cristo iriyoshiitane Pava, ari irimatakero.” ³⁶ Ari jimatzitakero eejatzi ovayiriite, ithainakeri Jesús, ipoña jamakotakeneri kepishaari. ³⁷ Ikantapaakeri: “Intsityaa povavisaakotya, omaperorika eeroka ivinkatharite Judío-payeeni.” ³⁸ Tzimatsi osankinarentsi ikentakoitakeri jeñokiini ipatziitoki, iñaaneki Judío, iñaaneki Roma-satzi, iñaaneki eejatzi Grecia-satzi, okantzi: “IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI.”

³⁹ Ari imatzitakero eejatzi iñaanaminthatziri aparoni kaariperoshireri itsipatakari ipaikakota, ikantziri: “Eerokatakrika Cristo, povavisaakotya, impoña povavisaakotzityaana naaka eejatzi.” ⁴⁰ Irojatziri jakantanakari pashine kaariperoshireri, ikisathatanakeri ñaanatanakeri Jesús, ikantziri: “Pimatziaroma eeroka te piñaapinkathateri Pava, arira akaratakeri jovasankitaayetai. ⁴¹ Tema tzimatsi antakeri aaka añaantakarori jovasankitaayeetai. Iriima irika jovasankitaashiitakari, tekatsi kaariperori irante.” ⁴² Ipoña jamenanakeri Jesús, ikantziri: “Pinkathari, eerora pipeyakotana naaka apaata aririka pimpiye pimpinkathariventantai.” ⁴³ Jakanake Jesús, ikantzi: “Omaperora nonkantemi, aritakera pintsipatapaiyaana iroñaaka eeroka janta tsika ikimoshireetapai.”

⁴⁴ Ikanta itampatzikatapaake ooryaatsiri, omapokashitapaaka otsirenitanake, irojatziri sheeteeni ithaperotanaka ooryaa.* ⁴⁵ Ari itsivakanakeri ooryaatsiri. Okanta janta tasorentsipankoki, saperyaanake niyanki tontamaitatsiriri ithatashiitziro. ⁴⁶ Irojatziri ikaimantanakari Jesús shintsiiini, ikantzi: “Ashitanari, paavakenaro noshire.” Ari ikantanake, kamanake. ⁴⁷ Ikanta ijevare ovayiri katziyamentakariri iñaakero okaratzi avisaintsiri, iniroite itharomentaventanakari Pava, ikantanake: “Omaperotyaaama ikameethashiretzi irika shirampari.” ⁴⁸ Eejatzi ikaratzi ñaayetakerori

* 23:44 Iro ikantaitziri pairani: joveraanaka ooryaa 6, ari omapokapaaka otsirenitanake irojatziri joveraanaka ooryaa 9.

avisaintsiri, okatsitzimoneentanakeri jiyaaayetai.† ⁴⁹ Iriima ikaratzi ñaapiintakeriri, eejatzi tsinanepayeeni, tsipatakariri ipoñaantakari Galilea-ki, intaina ikatziyeyyakani jamenakotakeri opaita avisaintsiri.

Ikitaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ikanta José poñaachari nampitsiki Arimatea saikatsiri Judea, kameethashire inatzi irika, iriitake itsipatapiintari japatota jeveriite judío, ⁵¹ temaita onimoteri okaratzi ikantavaitaitakeriri Jesús, tema osheki joyaaventakari irirori Pava impinkathariventantai. ⁵² Jiyaatashitakeri Pilato, ikantapaakeri: “Pishinetenari Jesús, nonkitatairi.” ⁵³ Ipoña ikentakoryaakotairi, japonatantakari manthakintsi, ikitatakeri ikiyeetziro imperetanaki, tsika otzimi kaari ikitatantaita kaminkari. ⁵⁴ Tema irootake kitaite jamenarontapi-intaita iroyaari osaitekira kitaite jimakoryaantaitari. ⁵⁵ Okanta tsinanepayeeni tsipatakariri ipoñaantakari Jesús Galilea-ki, oyaatakoventanakeri, oñaakero tsika ikanta jonoryeetapaintziri ikitaitakerira. ⁵⁶ Okanta opiyeeyapaakani ovetsikayetakeneri kasankaari. Omakoryeeyakani, tema iro kitaite ikantakaantaitziri imakoryaantaitaayaro.

24

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹ Okanta okitaitamanai domingo, ananenkamanaka tsinane iyaate imperetamoroki tsika jominkyaakoitakeri Jesús, aanakero kasankaari ovetsikakeri chapinki. Ari okaratakero eejatzi pashinepayeeni tsinane. ² Okanta amenavetapaaka, oñaatzi otamikanaka mapi jashitantaitakarori omorona. ³ Kyaapaake inthomoi, te oñaapairi tsika jovakoveetakarira. ⁴ Osheki otharovanake. Oñaashitaka ikatziyimotapaakero apite evankari, shipakiryaa okantaka iithaare. ⁵ Tema otharovanakitziira, otyeerovashitanakari. Ari ikantziro: “¿Ipaitema pamemenatantariri añaagatsiri jaka kaminkarimoroki? ⁶ Tera isaiki jaka, aritake añaagai. Pinkinkishiretero okaratzi ikantakeri isaikantavetari Galilea-ki. ⁷ Ikantziranki: ‘Irootaintsira irakaantaiteri Itomi Atziri, impaikakoteri kaariperoshireri atziri. Avisavetakya mava kitaite, aritake irañagai eejatzi.’” ⁸ Ari okinkishiretaiyanakero iroori okaratzi ikantakeriranki Jesús. ⁹ Opiyapithatanakero omorona, okamantapaakeri 11 iriyotaane Jesús eejatzi pashinepayeeni. ¹⁰ Jiroka okaratzi tsinane: María Magdala-sato, Juana, María iriniro Jacobo ipoña pashinepayeeni tsinane, irootake kamantapaakeriri otyaantajanoriite. ¹¹ Iro kantamaitacha ikaratziro okamantavetapaakari, te inkempisantero, iñaajaantake okantashivaita irokaite tsinane. ¹² Ikanta Pedro, jatanake omoronaki irirori, ishiyaperotanakitya. Jamenavetapaaka inthomointa omoronaki, jiñaapaatziiro onoryaaka manthakintsi japonataitantakariri. Ipampoyaapaakero jiñaapaakeri, piyaa pankotsiki.

Avotsi jatachari Emaús-ki

(Mr. 16.12-13)

¹³ Tekera osamanite, janiitaiyini apite iriyotaane Jesús iriyaatero nampitsiki paitachari Emaús. Te osamaniperote osaike Jerusalén okaratzi 11 kilómetro.* ¹⁴ Iro iñaaventaiyini janiitziira okaratzi avisaintsiri. ¹⁵ Ikinkithavaiminthaizti janiitaiyini, pokapaake Jesús irirori itsipatapaakari janiitziira. ¹⁶ Iro kantamaitacha irika iriyotaane, kempitavaitaka irotzimikaitatyeerimi irookiki, eero jiyotantavaari. ¹⁷ Ikantapaakeri: “¿Opaitama piñaaventziri paniitaiyini? ¿Opaitama povashireneentantari?” ¹⁸ Ari jakanake aparoni ipaitaitziri Cleofas, ikantanake: “¿Eerokama apintzi kaari iyotakoterone okaratzi avisaintsiri Jerusalén-ki?” ¹⁹ Ikantzi: “¿Opaitama avisaintsiri?” Ari ikantaiyini iriyotaane: “Iri Jesús ipaitaitziri Nazaret-satzi, tsika itzimi jotyaantakeri Pava, inkamantananerite, iri jiyotavake atziiriite. Tema okaratzi jantayetakeri, okaratzi ikantayetakeri eejatzi, ari joñaakantziroori ishintsinka. ²⁰ Iro kantamaitacha jaakaantakeri ijevere omperatasorentsitaari itsipatakari pinkathariite, jovakaantakeri janta ipaikakoitakeri. ²¹ Aña noñaajaantavetaka naakaite iri ookaventairine maatoroni asheninka. Irootakera mavatatsiri iroñaaka kitaite jovantaitakariri. ²² Tzimayetsi tsinane nokaratapiintziri omapokashitakarani, ananenkamanaka iyaatamanai omoronaki. ²³ Tera oñaapairi jovakoveetakari Jesús, opiyaa okamantapai: ‘Noñaake maninkari, ikantakena: “Añaagai Jesús.”’” ²⁴ Ari jiyaataiyana nokratayini janta omoronaki, iñaapaakero okaratzi

† **23:48** Kantakotachari jaka “okatsitzimoneentanakeri,” iroora kantakotajaantachari jomposashipaneetanakitya irika atziri. Tema irootake jametayetari judío-payeeni aririka onkatsitzimoshireteri tsikarika ompaitya. Onashitara okaratzi ametari aakapayeeni aririka amposashipaneetya, tema asagaaventavaitatya. * **24:13** Iro ikantakoitziro jaka 11 kilómetro, ikantaitziro pairani 60 estadio.

okantaiyakeneri tsinane, te iñaamaitapaari Jesús.”²⁵ Ari jakanakeri irirori, ikantanakeri: “iTetya piyotanetya eerokaite, osheki pithainkashiretakeri okaratzi ikamantantayetakeri kamantanteneriite!”²⁶ Aña iro kovaperotacha avishimoteri Cristo irokapayeeni, impoña irisaikai irovaneenkaroki.”²⁷ Arira jetanakaro jooñaarontziniri okaratzi osankinayetainchari tsika jiñaaventakoitziri Cristo. Ipoñaanako irosankinareki Moisés japerotakeneri okaratzi josankinayetakeri maaroni kamantanteneriite.

²⁸ Areetaiyakani nampitsiki tsika joshiretaro. Ari ikovi Jesús iravisanakemi irirori kempivaitaka iriyaatyeyemi intaina. ²⁹ Ikantaiyirini irika apite: “Eero pavishi, ari pisaikanake. Tema tsireniityaake.” Irojatzii isaikantanakari Jesús pankotsiki isaikapaakera. ³⁰ Ipoñaashitaka isaikaiyini irovaiyaani, jaakero Jesús tanta, ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipayetakeri. ³¹ Aripaitera jiyotakaayeetanairi iriitakera Jesús. Iro kamantaitacha Jesús ipeyashitanaka, te iñaavairi tsika ikenake. ³² Ikantavakaiyani: “¿Tema tharomentashire pikanta ikinkithavaitakairanki avotsiki, jiñaaventairora osankinarentsi eejatzii?”³³ Tera isaikanake, piyanaka Jerusalén-ki. Iñaapaatziiri ikaratkeri 11 iriyotaane japatotaiyani, itsipayetakari ikaratapiintaiyini. ³⁴ Ikantaiyini: “Omaperora jañagai Avinkatharite. Tema joñaakaari Simón.”³⁵ Ipoña ikamantantapaakero irirori okaratzi avishimotakeriri avotsiki, tsika okanta jiyotantaariri ipaasoonkeventapairo tanta.

Jesús joñaakari iriyotaane

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Ikinkithavaiminthaizii iriyotaane, osatekapaaka Jesús, jovethatapaakari ikantziri: “Pisaikaita kameetha.”³⁷ Iniroite itharovaiyanakeni, iñaajaantake iri shiretsi ñaanatziiri. ³⁸ Ipoña ikantanakeri eejatzii: “¿Opaitama pitharovantari? ¿Opaitama pikisoshireventantani? ³⁹ Pamenenaro nako, eejatzii noitzi, naakatake. Pimpampitena, pokityaana. Tema aparoni shiretsi te ontzime ivatha, te ontzime eejatzii itonki. Irooma naaka tzimatsi.”⁴⁰ Ikantakerira, joñaakimaitari irako eejatzii iitzi. ⁴¹ Okantakaakari itharomentanaka te impampithashiretya aña iriivetaka Jesús. Eekero josampitanakitziiri, ikantziri: “¿Tsimatsima oyaari?”⁴² Ari ipaitakeri tzimakaantatsiri shima itsipataitakeneri iyaaki pitsi. ⁴³ Jaavakeri Jesús, jiñaakeri ikaratzi iriyotaane jovakari.

⁴⁴ Ari ikantzi: “Irootakera nokantzitakamiri eeniro notsipayetami. Ontzimatyey omonkarayetya okaratzi josankinatakoyetakenari Moisés-ni, kamantanteneriite, ipoña salmos.”⁴⁵ Ikemathatakaakeri Jesús okaratzi osankinatakoyetainchari. ⁴⁶ Ikantziri: “Irootake josankinayeetakeri. Ontzimatyey inkemaantsitakaityaari Cristo, iro avisavetakya mava kitaite aritake irañagai. ⁴⁷ Ontzimatyeyera iriñaaventaitero novairo maaroni kipatsiki, ari iretitanakyaaro Jerusalén-ki. Ari onkantya irovashaantantaityaarori kaariperori jantayeziri, impeyakoyetairi eejatzii. ⁴⁸ Eerokatake ñaayeterone iroka. ⁴⁹ Ari piñaakero notyaantemiro okaratzi ishinetaakemiri Ashitanari. Arira pisaikaiyavakeni jaka Jerusalén-ki, irojatzii ishinsitakaantakyaamiri poñaachaneri inkiteki.”

Jovajenokaitakaanakari Jesús inkiteki

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ipoña Jesús jaanakeri iriyotaaneete janta Betania-ki. Ari itzinaavakotanaka, itasonkaventanairi. ⁵¹ Ikanta itasonkaventakeri, jomapokashita jovajenokaitakaanakari inkiteki. ⁵² Ikanta iñaapinkathaiyanakeri iriyotaane. Piyeeyaani Jerusalén-ki, iniroite ikimoshiretaiyanake. ⁵³ Ari ikantaitanakitya ithamentaventanaari Pava janta tasorentsi-pankoki. Ari onkantyaari.

Kameethari Ñaantsi Josankinatakeri Juan

Jatziritake ipaitayeetzi “Ñaantsi”

¹ Ovakera etantanakari jovetsikantayeetzi pairani, aritake tzmake ipaitayeetzi “Ñaantsi.” Ari itsipatari Pava. Tema Pava jinatzi irirori. ² Iriitake ikaratakeri pairani Pava ovakera etantanakari. ³ Iriitake ovetsikajaantakerori maaroni tzimayetatsiri. Tekatsira aparoni okaratz tzimayetatsiri kaari irovetsikajaante irirori. ⁴ Ikempitakovaitakari kitainkari ikitainkatakotairira atziriite onkanya inkañaanetakaantayetaiyariri. ⁵ Ikempitakotapaakari kitainkatakotantatsiri otsirenikitzi. Temaita inkitsirinkeri iroitsivakavakeri kempitakotakarori tsirenikiri.

⁶ Pairani jotyaaante Pava aparoni shirampari, ipaita Juan. ⁷ Iriitake ñaaventakotapaakeriri ipaitayeetzi “Kitainkari,” ari onkanya inkempisantayeentantayarori maaroni iriyotaaneri. ⁸ Irika Juan kaarira ipaitayeetzi “Kitainkari.” Aña iriitake pokaintsiri iriñaaventakoteri.

⁹ Tema aritake pokataike jaka kipatsiki maperotzirori ikempitakotari kitainkari, iriitakera kitainkatakotairiri atziriite. ¹⁰ Isaikapaintzi kipatsiki. Tema iriitake ovetsikakero kipatsi. Iro kantamaitacha te iriyotavakeri atziriite. ¹¹ Isaikimovetapaintari isheninkamirinkaite. Iro kantacha te iriakameethatavakeri. ¹² Iriiima ikaratz aakameethatataitavakeriri, pairyaapiintanairiri ikempisantairi, iriiyetakera ishinetake Pava itomiyetaari. ¹³ Itomi jovaantaayetairi Pava. Temaita oshiyaro itomitantapiintayeta atziriite, inebetankakiini, ikovi irovaiyantavaite. Aña iri Pava kovashitainchari intomitantya.

¹⁴ Irika ipaitayeetzi “Ñaantsi,” jatziritake, isaikimoyetapaintai. Kaminthaatziitantaneri inatzi. Kyaaryoori onatzi iñaanetari. (Naakaite ñaajaantakero itasorenka, ari okempitajaantakero itasorenka irapintzite itomi Ashitariri.) ¹⁵ Iriitake icheraaventapaakeranki Juan, ikantapaake: “Jirika noñaaventakeri pairani, nokantake: ‘Aatsikitake impoyaatapaakyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro pairani tekeramintha nontzime naaka.’” ¹⁶ Tema kameethatziivaitake irirori, irootake añaantayetaarori maaroiteni ikaminthaatziiyetapiintai. ¹⁷ Pairani, iriira Moisés-ni josankinatakaaveetakari Ikantakaantaitane. Iriiima Jesucristo iriitajaantakera neshinonkayetairi, irijatzi ñaavaiyetapaintzirori kyaaryoori. ¹⁸ Tekatsira materone iriñeeri Pava. Iriiima irapintzite itomi Ashitariri, itzimi saikimotajaantziriri, iriitakera kamantairi aakaite ayotantaari tsika ikanta irirori.

Ikamantantakeri Juan oviinkaataneri

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Ikanta judío-payeeni nampitarori Jerusalén-ki, jotyaaante omperatasorentsitaari-ite itsipataakeri Levi-mirinkaite, iriyaate irosampiteri Juan, inkantapaakeri: “¿Niinkama eeroka?” ²⁰ Te ironanakotya Juan, ikamantantake, ikantzi: “Te naaka Cristo.” ²¹ Ipoña japiitaitziri josampiitziiri, ikantaitziri: “¿Tsikama pipaitatyaaka? ¿Eerokama Elías-ni?” Ikantzi Juan: “Tera naaka.” Eekero ishintsitaitatzi josampiitziiri: “¿Eerokama Kamantan- taneri noyaakoneentari?” Ikantzi: “Te.” ²² Ari ikantaitziri: “¿Niinkama eeroka? Pinka- mantena, inkene nonkamantapairi naaka otyaantanari. Intsiyaa pinkamantakotya.” ²³ Japitanakero Juan, ikantzi: “Naakatakera cheracheraatapaantsine tsika te inampi- itaro, inkantante: ‘Povameethatineri Avinkatharite tsika inkenapaake, pinkempitakaan- tero itampatzikaitziro avotsi.’ Irootajaantake iñaaventzikakari pairani kamantantaneri Isaías-ni.”

²⁴ Ikanta irika irotyaantaneete Fariseo-payeeni, ²⁵ eekero josampitanakitziiri, ikantziiri: “Te Cristo pinatye eeroka, te eeroka Elías, te Kamantaneri pinatye eejatzi. ¿Opaitama povi- inkaantantantari?” ²⁶ Ari ikantzi Juan: “Intaani noviinkaantantamatsitaro naaka jiñaa. Iro kantamaitacha tzimatsi aparoni jaka pikarataiyakeri, kaari piyotaiyeni, ²⁷ iriitakera imp- oyaatapaakyaanane. Te aritaajate naaka inkempitakaantyaana iromperatane onkanya no-zapato-ryaantyaariri.” ²⁸ Maaroni iroka, iro avisaintsiri pairani janta ipaitayeetziro Betábara, intatsikeronta jiñaa Jordán tsika joviinkaantantziranki Juan.

Iroishate Pava

²⁹ Okanta okitaitamanai jiñavairi Juan ikenapai Jesús, ikantzi: “Jirika iroishate Pava, iriira peyakotzirori iyaariperonka atziriite. ³⁰ Iriitake noñaaventzikaka nokantake: ‘Aat- sikitake shirampari impoyaatyaanane, janaakovaitakena naaka, tema iri etataikaro

pairani tekeramintha nontzime naaka.’³¹ Te niyovetari naaka. Aña iro nopokantakari noviinkaantante, onkantya iriyotantyaariri Israel-mirinkaite.”³² Jiroka ikantanake eejatzi Juan: “Noñaataikeri Tasorentsinkantsi ikenapaake jenoki ikempitakari shiro. Jookantapaakari.”³³ Tera niyovetari naaka. Iro kantacha irika otyaantakenari noviinkaantante, ikantakena: ‘Aririka piñaake intzime iroshaaviinkatashitakeri Tasorentsinkantsi irookantapaakyaaari iitoki, iritakea kempitakaantyaarero iroviinkantantyaarimi Tasorentsinkantsi.’³⁴ Naakajaantake ñaakeri, iro noñaaventakotantariri tema Itomi Pava jinatzi.”

Etanakarori jiyotaanetari Jesús

³⁵ Okanta okitaitamanai ari isaiki Juan itsipatakari apite iriyotaane. ³⁶ Ikanta jiñaavairi Jesús ikenapai, ikantzi Juan: “Jirinta iroishate Pava.” ³⁷ Ikemavakera apiteka iriyotaane Juan, joyaatanakeri Jesús. ³⁸ Ari ipithokanaka Jesús, jiñaatziiri joyaataiyakeri, ari ikantziri: “¿Tsikama piyaateka?” Ikantaiyini irirori: “Rabí (Iro ikantayeeziri ‘Jyotaaneri’), ¿tsika pinampitaroka?” ³⁹ Ikantzi Jesús: “Pimpoke piñeero.” Ikanta joyaataiyakeri, jiñaakero tsika jinampitaro. Ari jimayimotapaintziri tema aritake sheetyaake.* ⁴⁰ Irika kemakeriri Juan, oyaatanakeriri Jesús, iritake Andrés irirentzi Simón Pedro. ⁴¹ Ikanta Andrés, apatziro jiyaatashitanakeri irirentzi, irika Simón, ikantapaakeri: “Noñaataikeri Mesías (iro ikantaitziri eejatzi, ‘Cristo.’)” ⁴² Ipoña Andrés jaanakeri Simón isaikira Jesús. Ikanta Jesús jiñaavakeri irirentzi Andrés, ikantavakeri: “Eeroka Simón, itomi Jonás. Iroñaaka pimpaitya ‘Cefas.’” (Iro ikantaitziri eejatzi, Pedro.)†

Ikaimaitakeri Felipe ipoña Natanael

⁴³ Okanta okitaitamanai, jatake Jesús Galilea-ki. Ari jiñaakeriri Felipe, ikantapaakeri: “Poyaatena.” ⁴⁴ Irika Felipe, Betsaida-satzi jinatzi, irojatzi inampi Andrés eejatzi Pedro. ⁴⁵ Ikanta Felipe, jiyaatashitanakeri Natanael, ikantapaakeri: “Noñaataikeri josankinatakotakeri Moisés-ni janta Ikantakaanaitaneki, itzimi josankinatakotzitakari eejatzi kamanantannerite. Iritake itomi José, Nazaret-satzi.” ⁴⁶ Ari ikantzi Natanael: “¿Tzimatsima kameethashireri janta Nazaret-ki?” Ikantzi Felipe: “Pimpoke, piñeeri.” ⁴⁷ Ikanta Jesús jiñaavakeri ipokake Natanael, ikantanake: “Kaakitataike irika Israel-mirinkajanori, tera inthaiyanetya.” ⁴⁸ Ari ikantzi Natanael: “¿Tsikama janta piñaanaka piyotantantari?” Ikantzi Jesús: “Noñaakemitya tekeramintha inkaimemi Felipe pisaiki pankirentsitapeshiki.”‡ ⁴⁹ Ikantanake Natanael: “Rabí, ¡Eerokatake Itomi Pava, eerokatake Ivinkatharite Israel-mirinkaite!” ⁵⁰ Ikantzi Jesús: “Iro pikempisantantamatsitanakari nokantakemi ‘noñaakemi pisaiki pankirentsitapeshiki.’ Iro kantacha, arimaitaka piñaake pashine anayerone iroka.” ⁵¹ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Ari piñaakero ashitaryeeya inkite. Ari impiyatiayeni maninkariite iraniiryaaashiteri Itomi Atziri.”§

2

Aavakaantsi Caná-ki

¹ Okanta mavatapaantsiri kitaite ari jaavakaitakari nampitsiki paitachari Caná, saikat-siri Galilea-ki. Ari osaikakeri eejatzi iriniro Jesús janta. ² Ari ikaimakaanaitakeri eejatzi Jesús itsipatanakari iriyotaanepayeeni. ³ Ikanta joimoshirenkaiyani, thaatapaaka jimiretaiyarini. Ipoña iriniro Jesús, okantakeri otomi: “Thaatapaaka imire.”* ⁴ Ikantzi irirori: “Tsinané, ¿Opaitama pikantantantari naaka? Aña tekera omonkarapaitetyaata noñaakantantya.”⁵ Okantanakeri iroori ikaratzi pakotantatsiri: “Panterora onkarate inkantemiri notomi.”⁶ Ari othointaka janta 6 kovitzi mapinatatsiri, iro jovantapiintari judiopyeeni jiñaa ikivayetantari inkitevathatantyaari. Iroka kovitzi, tzimayetatzi antetachari 50 litro jiñaa, pashine 60 litro.† ⁷ Ikantanakeri Jesús ikaratzi pakotantatsiri: “Pijaikite jiñaa maaroni kovitzi.” Ijaikiperoyetakeri kovitzi. ⁸ Ipoña ikantzi Jesús: “Pinkitanake iroñaaka kapicheeni, paanakeneri amenakaantzirori oimoshirenkaantsi.” Ari ikantaiyakero. ⁹ Ikanta irika amenakaantzirori oimoshirenkaantsi ikemaantavakaro kapicheeni jimireetari otzimi peyanainchari ojiñaaveta, te iriyote tsika okenakotapaake irooperori jimireetari. Intaani jiyotaiyini pakotantatsiri, tema iriyyetake jaikitakerori jiñaa. Ipoña irika amenakaantzirori oimoshirenkaantsi, ikaimakeri aavakaachari, ¹⁰ ikantziri: “Iro jameyitari

* **1:39** Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake oshiyarori ikantaitziri pairani “joveraaka ooryaatsiri 10.” † **1:42** Ikantaitziri “Cefas” iñaaneke arameo, irootake “Mapi.” ‡ **1:48** Paitachari jaka “pankirentsitapeshi,” irootake ikantayeeziri “higuera.” § **1:51** Oshiyakaaventachari jaka “ashitaryeeya inkite,” tema aritake onkantake iriñaayeeitari inkiteveri, kaari kantavetachari iriñeetaapiintaiteri. * **2:3** Kantakotachari jaka jimireetaitari, irootake “vino.” † **2:6** Kantakotachari jaka 50 litro pashine 60 litro jiñaa, irojatzi oshiyarori ikantaitziri pairani 2 cántaro pashine 3 cántaro.

atziriite jetapiintaro ipakotantziro irooperori jimireetari, aririka inkematziiitaiyakaani oimoshirenkachari, ari impakotantayeetero jentaakyaari. Irooma eeroka povapithaan-takaro irooperori jimireetari irojatzii iroñaaka.”¹¹ Iroka jantakeri Jesús nampitsiki Caná saikatsiri Galilea-ki, iro etanakarori itasonkaventantzi ari joñaakantziro ishintsinka. Ari ikempisantaperotanakeri iriyotaanepayeeni.

¹² Ikanta okaratapaake iroka, jatanake Capernaum, itsipatanakaro iriniro, irirentzipayeeni, eejatzii iriyotaanepayeeni. Te osamani isaikapainte janta.

Jomishitoviri Jesús pimantayetatsiri tasorentsipankoki

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ Okarikitzimatai joimoshirenkapiintantarori judío-payeeni Anankoryaantsi. Jatake Jesús Jerusalén-ki. ¹⁴ Jiñaapaakeri tasorentsipankoki iyomparitariri ipirapayeeni, ipoña ishironepayeeni. Ari isaikayetakeri eejatzii iyomparitariri kireeki.† § ¹⁵ Ikanta jiñaapaakeri, jampithatake Jesús ipasamento, jomishitovakeri maaroni iyomparitachari tasorentsipankoki, ari itsipataakeri ipirapayeeni. Josokitakeri iireekite ikaratzi iyomparitariri kireeki, jotatsinkitakeri isaikamentopayeeni. ¹⁶ Ikantakeri Jesús iyomparitariri ishiron: “¡Paanairi pipira! ¡Te arite pinkempitakaantero ipanko Ashitanari iyomparentsipanko!”¹⁷ Ari ikinkithashiretanakero iriyotaane okaratzi josankinayeetakeri, kantatsiri: Iniroite nonkisakotyaaro pipanko.

¹⁸ Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Intsityaa poñaakena iroñaaka pintasonkaventante onkantya noñaantyaamiri omapero otzimi pishintsinka pimatantakarori iroka.”¹⁹ Ikantzi Jesús: “Pimporokero iroka tasorentsipanko, ari avisavetakya mava kitaite, ari nontzinagairo eejatzii.”²⁰ Ikantaiyini judío-payeeni: “Aña okaratzi 46 osarentsi jantavaitaitzi jovetsikayeentakarori iroka tasorentsipanko, ¿impoña pintzinagairoya eeroka onkarate mava kitaite?”²¹ Iroka “tasorentsipanko” jiñaaventakeri Jesús, iro ikantakotzi ivatha irirori. ²² Ikanta itzinagaaranki Jesús, ikinkithashiretanairo iriyotaaneete iroka otzimi jiñaaventzikitari. Irootake ikempisantaperotantanakarori Osankinajanorentsi, eejatzii okaratzi ikantayetakeri Jesús.

Maaroiiteni jiyoshiretzi Jesús

²³ Eenirora isaiki Jesús Jerusalén-ki joimoshirenkaitziro Anankoryaantsi, osheki kempisantanerari jiñaayetakeri itasonkaventantake. ²⁴ Iro kantacha Jesús, te iraventaashiretayaari irikaite, tema jiyoshiretziri maaroiiteni. ²⁵ Te onkovajaantya Jesús inkaman-tayeeteri tsika ikantashireyeta atziriite, aña jiyoshiretayetzi irirori.

3

Jesús ipoña Nicodemo

¹ Tzimatsi aparoni Fariseo ipaita Nicodemo, iriiperori Judío jinatzi. ² Ikanta irika jatake tsireni iriifeeri Jesús. Ikantapaakeri: “Rabí, niyotaiyini iri Pava otyaantakemi piyotaayetena, tema tekatsi kanterone irantero okaratzi poñaakantakeri eeroka, eerorika itsipashiretari Pava.”³ Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Intsityaa pinkempisantavakena. Itzimirika kaari apiitairone intzimai, eerora jiñeero impinkathariventantai Pava. Omaperora.”⁴ Ikantzi Nicodemo: “¿Kantatsima irapiitairo intzimai aparoni shirampari antarikitaintsiri? ¿Arima onkantake inkyagai eejatzii othomonteki iriniro, inkene irapiitairo intzimai?”⁵ Ari jakanake Jesús, ikantziri: “Itzimirika kaari tzimaatan-taiyaarone jiña, kaaririka intzimashiretakaayete Tasorentsinkantsi, eerora jiñeero tsika ipinkathariventantai Pava.* ⁶ Ikaratzi jovaiyantayetziri atziriite, atziri jinatzi. Iriima ikaratzi tzimantaariri Tasorentsinkantsi, tasorentsishire ikantanaa. ⁷ Eero okompitzi-motami nokantakemi: ‘Ontzimatyepapiiyetairo pintzimayetai.’ ⁸ Okempitara tampyeenka otasonkantapiintzi tsika okovakaaro. Pikemavetaro oyameninka, temaita piyote tsikarika okenapaake, tsikarika iyaatziro. Ari ikempiyetari eejatzii ikaratzi intzimashiretakaayetairi Tasorentsinkantsi.”⁹ Japiitanakero Nicodemo josampitzi: “¿Tsikama okantakotaka iroka?”¹⁰ Ikantzi Jesús: “¿Eeroka, iyotaapiintziriiri Israel-mirinkaite, tema piyote tsika okantakota iroka?”¹¹ Noñaaventaiyimiro okaratzi niyotakoyetziri. Noñaaventaiyimiro

† **2:14** Kantakotachari jaka ipirapayeeni iriitate buey ipoña oisha. § **2:14** Ikaratzi pokayetsiri Jerusalén-ki, jamayetzi iireekite ipoñaakaayetari inampiiteki irirori. Iro okovantari iriyomparityaari iireekiteki Jerusalén-ki, onkantya iramanantantyaari piratsipayeeni impometeneri Pava. * **3:5** Okaratzi ñaaventakotachari jaka “intzimaatan-taiyaaro jiña,” tzimatsi oshiyakaaventayetachari: (1) Tzimatsi kantatsiri iri ñaaventakotacha ikaratzi oviinkaatanachari jovashaantanairo kaariperori. (2) Tzimatsi kantatsiri iro ñaaventakotacha itzimaare eenchaaniki. (3) Tzimatsi kantayetat-siri iri ñaaventakotacha Tasorentsinkantsi, tema añaakotapiintakeri Tasorentsinkantsi joshiyakaaventayeetziri jiña.

okaratzi nokitapiintajaantari. Iro kantamaitacha te pinkempisantaiyeni eerokaite nokantayetzimiri. Omaperora. ¹² Tera pinkempisantena noñaaventzimiro osavisato, iro ovatsipero eero pikempisantana aririka noñaaventemiro inkitesato. ¹³ Tekatsira aparoni jataint-sine inkiteki, intaani itzimi aparoni poñeenchari inkiteki. Iriira añaaventzi, Itomi Atziri.† ¹⁴ Tema pairani Moisés-ni jovatzikakotakeri maranke tsika te inampitaro, ari inkempitayeeteri eejatzi Itomi Atziri, ontzimaty e irovatzikakoyeeteri irirori, ¹⁵ onantyaari inkañaaneyetai inkarate kempisantairine.”

Jetakotaari Pava maaroite osavisatzi

¹⁶ “Tema jetakoperokitaari Pava osavisatzi, ishinetakeri irapintzite Itomi inkamimenter, iro eero ikaamaneyetantaa inkarate kempisantairine, aña inkañaaneyetai. ¹⁷ Tema Pava te iro irotyaantantyaariri Itomi jaka kipatsiki iriyakoyentayetairi osavisatzi, aña irovavisaakoshireyetaateeri. ¹⁸ Ikaratzi kempisantairine Itomi Pava, eero jiyakoyentayetziri. Iriima itzimi kaari kempisantayetaatsine, aritakera iriyakoyentayetairi, okantakaantziro te inkempisantairi irapintzite Itomi Pava. ¹⁹ Maaroni kaari kempisantat-sine, aritakera iriyakoyentayetakeri, tema jantapiintatziro kaariperori. Tema jareevetapaintaranki kipatsiki ipaiyeetziri ‘Kitainkari,’ iro ikovaperotajaantanake tsirenikiri, jimanintavakeri ‘Kitainkari.’ ²⁰ Maaroni antayetziri kaariperori ikisaneentatziiri ipaiyeetziri ‘Kitainkari.’ Ikoimentavaita onkantya eero jiyotakoyetantaro jantayetziro kaariperori. ²¹ Iriima itzimi matapiintanairori kyaaryoori, javentaatziitari ‘Kitainkari,’ onkantya iriñeetantyaariri jantavaiventapiintanaatziiri Pava.”

Irapatziyaminthare iimentaitari

²² Ikanta okaratapaake iroka, jatanai Jesús Judea-ki itsipatayetanaari iriyotaane, ari ikaratakeri joviinkaantatzi. ²³ Matzitacha eejatzi Juan joviinkaantatzi irirori Enón-ki, tsika okarikitapai Salim, tema janta ari otzimaperotziri jiña. Ikaratzi jatayetaintsiri janta, joviinkaayeetavakeri. ²⁴ Tema tekeri irakaantayeeteriita Juan irashitakoiteri.

²⁵ Ikanta tsika ikaratzi iriyotaane Juan jiñaanaminthatake aparoni Judío tsika onkantya inkitevathayeetantyaari. ²⁶ Ipoña jiyaataiyakeni isaiki Juan, ikantapaakeri: “Rabí, irintaranki tsipatakamiri intatsikero jiña Jordán, tsika itzimi piñaaventakotakenari, joviinkaantantatzi iroñaaka irirori, osheki atziriite pokashitziriri.” ²⁷ Ari jakanake Juan, ikantzi: “Tsikara ikanta piñaakeri irika, tera ompoñaashivaitya, aña iri Pava iriiperotakaakeri. ²⁸ Eerokayetake kemajaantakena nokantakeranki: ‘Te naaka Cristo, aña intaani jotyaantaitakena neevatapaakeri irirori noñaaventakoteri.’ ²⁹ Thame noshiyakaaventemiro: aparoni aavakaantsiki, iri aapiintziro tsinane itzimi iimentaitari. Iriima itsipaminthare, eero jiñaaperovaita irirori, intaani inkimoshiretanake inkemakeririka iñaavaitanake jimetsi. Ari nokempitzitakeri naaka iroñaaka, te niriiperovaita, iro kantamaitacha, antaro noki-moshiretake. ³⁰ Eekerora iriyaataty iririiperote irika, irooma naaka ari nompairanitiyaakoteri.”

Itzimi poñeenchari jenoki

³¹ “Itzimi poñeenchari jenoki janayiri maaroiteni. Iriima nampitarori kipatsiki, osavisatzi jinatzi, jiñaaventashitapiintaro osavisato. Iriima poñeenchari inkiteki janayiri maaroiteni, ³² jiñaaventakotziro okaratzi jiñiiri, okaratzi ikemiri. Iro kantamaitacha eero ikempisantaitziro okaratzi jiñaaventziri. ³³ Iro kantacha inkarate kempisantanairine, ari irimatanakya irirori iñaaventanakeri Pava kyaaryoori jinatzi. ³⁴ Itzimi jotyaantakeri Pava, iñaane Pava jiñaaventzi. Tema Pava jothotyiro inampishiretakaantantaro Itasorenka. ³⁵ Irika Ashitairi jetakotari Itomi, ipinkathariventakaakeri maaroiteni tziyayetsiri.

³⁶ Itzimirika kempisantanairine Itomi, ari inkañaanete. Iriima kaari kempisantairine Itomi, eero ikañaanetai irirori, intaani irapeshitaiyaaro irovaskanitagai Pava.”

4

Jesús ipoña Samaria-sato

¹ Ikanta Fariseo-payeeni ikemaiyake, ikantaitzi: “Tzimake osheki iriyotaane Jesús, joviinkaataake osheki atziriite, janaanakeri Juan.” Jiyotake irirori Jesús okaratzi ikemaiyakerini Fariseo. ² (Kaarimacheeni Jesús oviinkaantatstine, aña iriyotaaneete inatzi.) ³ Irootake Jesús ishitovantanakari Judea-ki, ipiyaaro Galilea-ki. ⁴ Ari eentathakitzi inkenanairo iipatsiteki Samaria-satzi. ⁵ Irojatzari jareetantakari aparoni nampitsi saikatsiri Samaria-ki opaita Sicar, iro tsipanampitarori iipatsite pairani Jacob-ni ipanairiri itomi,

† 3:13 Tzimatsi osankinarentsi kantatsiri Itomi Atziri saikatsiri inkiteki.

José. ⁶ Ari osaikiri jiñaa iyyakotane Jacob-ni. Tema jimakokitakera Jesús janiitake, isaikimotapaakero jiñaa, joveraaka ooryaa tampatzika.*

⁷ Ari opokake aponi Samaria-sato onkaye jiñaa. Ikantziro Jesús: “Pimpena jiñaa niravake.” ⁸ Tema jiyaataiyatziini iriyotaane nampitsiki iramanante ovaritentsi. ⁹ Maaroni Judío-perorite te jaapatziyari kameethaini Samaria-satziite. Ari akanakeri tsinane okantanakeri: “¿Tsika pinkenakairoka eeroka, Judío pinatzi, ipoña pikampitana naaka Samaria-sato nompemi jiñaa?” ¹⁰ Ari jakanakero Jesús, ikantziro: “Arimi piyote opaita ipantziri Pava, ari piyoterimi kampilakemiri jiñaa, eerokara kampitenanemi naaka. Aritake nompakemiro jiñaa añaakaantatsiri.” ¹¹ Okantanake tsinane: “Pinkathari, tekachaa-jatake pinkintantyaari jiñaa, inthomoi okantaka omoro, ¿tsikatya payeroka pimpenari jiñaa añaakaantatsiri? ¹² Iri acharineete Jacob-ni panairori pairani iroka jiñaa, irootake jimiretajaanakari irirori, irojatzi jimireyetaka itomipayeeni, jimireyetakaro eejatzi ipiraite. ¿Panayirima eeroka?” ¹³ Jakanakero Jesús, ikantanakero: “Maaroni miretarori iroka jiñaa, eero opeya imiretzi. ¹⁴ Iriima itzimi miretakyaarone jiñaa nomperiri naaka, eerora jimirenetai. Tema jiñaatatsiri nopantziri naaka ari oshitovaashiretantaiyaari onkempivaityaaro oshitovaatantatyeyearimi jiñaa añaakaantatsiri.” ¹⁵ Okantzi tsinane: “Pinkathari, pimpenaro naaka iroka jiñaatatsiri, eero napiitantaaro nomiretai, eero nopipiывaitanta jaka nonkaye jiñaa.”

¹⁶ Ari ikantziro Jesús: “Piyaate, pinkaimeri piime, impoña pimpiyake jaka.” ¹⁷ Okantzi tsinane: “Tekatsi noime.” Ikantziro Jesús: “Kameetha pikantake, te intzime piime, ¹⁸ tema tzimavetaka pairani ikaratzi 5 piime. Iriima itzimi pitsipatari iroñaaka, kaarira piime. Omaperora okaratzi pikantake.” ¹⁹ Okemavakera ikantakero, okantanake tsinane: “Pinkathari, niyotanakemi naaka kamantantaneri pinatzi. ²⁰ Pairani nocharineete Samaria-satziite jiñaapinkathatapiintakeri Pava jaka, otzishikira. Iro kantamaitacha eerokaite Judío-perori pikantaiyini janta Jerusalén-ki, ari añaapinkathatapiintairiri.” ²¹ Ikantanakero Jesús: “Pinkempisantavake tsinane, irootaintsira piñaapinkathayetairi eerokaite Ashitairi, eero okovajaanta pimpoke jaka otzishiki, eero okovajaanta piyaate eejatzi Jerusalén-ki. ²² Omaperovetatyta, te piyotaiyerini eerokaite ipaita piñaapinkathatapiintziri. Irooma naakaite niyotziri itzimi noñaapinkathatzi. Tema irika intzime ovavisaakotantatsine, judío irinatye. ²³ Iro kantacha, irootzimataintsini. Iriitake iroñaakara ñaapinkathatajaanantziri Ashitairi itzimi ñaapinkathashiretataitzi. Tema iriyetake ikoviri Ashitairi ñaapinkathayetairine. ²⁴ Pava iriijatzi Tasorentsinkantsi, kaari koñaatatsine. Inkarate ñaapinkathayetairine, ontzimatyte iñaapinkathashiretairi, te onkovajaantaiya irantayetairo koñaayetsiri.” ²⁵ Okantzi tsinane: “Niyotzi naaka, ari impokakeri Mesias, ipaiyeetziri Cristo. Aririka irareetakya irirori, ari inkamantapaakairo maaroni tsika okantakota.” ²⁶ Ikantzi Jesús: “Naakatake, itzimi ñaanatajaantakemi.”

²⁷ Ari jareetaiyapaani iriyotaane. Ipampoyaaminthatapaakeri jiñaapaakeri ikinkithavaaitakairo tsinane. Iro kantamaitacha tekatsi osampitapaakerine opaita okoviri tsinane, tsikarika opaita ikinkithavaaitakairori. ²⁸ Ari ookanakero tsinane oyovitenaki, jatake nampitsiki, okantapaakeri atziiriite: ²⁹ “Pimpokaiyeni piñeeri aponi shirampari itzimi iyotakenarori maaroni nantayetakeri pairani. ¿Kaarima ikantaka Cristo?” ³⁰ Ikanta ishitovaiyanakeni atziiriite nampitsiki, pokaiyanakeni isaikakera Jesús.

³¹ Ari ipankiventaiyarini iriyotaane, ikantziro: “¡Rabí, poya!” ³² Ikantzi Jesús: “Tzimatsi opaita novari naaka, te piñeeyeroni eeroka.” ³³ Ari josampitavakaayetanaka iriyotaane: “¿Tzimatsima ipaita amakeneriro irovarite?” ³⁴ Iro kantacha Jesús, ikantanake: “Iro nokempitakaantari novarite naaka nantero ikoviri itzimi otyaantakenari, ontzimatyte nonthonkero eejatzi antavairentsi ipakenari. ³⁵ Jiroka pikantapiintaiyini eeroka: ‘Kapataakera 4 kashiri osampantantyaari pankirentsi.’ Iro kantacha naaka nonkantemi pamene pankirentsimashiki, aritake sampainkatake ontzimatyte aavatyta. ³⁶ Inkarate antavaitatsine iraavatero pankirentsi ari impinayeetairi. Okaratzi pankirentsi iraavayeetairi iriyetakera oshiyakaaventacha inkarate kañaanetatsineri. Iroora inkimoshiretantaiyaari itzimi pankitakerori intsipataiyari itzimi aavatairori. ³⁷ Tema omaperotatyta iroka joshiyakaaventaitakeri, ikantaitzi: ‘Tzimatsi aponi itzimi pankitakerori, tzimatsi pashine intzime aavatairone.’ ³⁸ Notyaantakemi naaka piyaate eerokaite paavayetairo kaari pipomerentsiventa pantavaiventero. Tema tzimavyetatsi pashine pankiventakerori jantavaiventakero. Eerokayetake anintagaarori irantavaiteane irikaite.”

³⁹ Tema osheki Samaria-satzi saikatsiri nampitsiki kempisantavakeriri Jesús okantakaantziro tsinane okantantapaake: “Jiyotakenarori maaroni nantayetakeri pairani.” ⁴⁰ Ikanta Samaria-satziite, jareetaiyapaakani ipankinatapaakari Jesús isaikimotanakeri

* 4:6 Ikantayetziri jaka “ooryaa tampatzika,” iroojatzi ikantaitziri pairani joveraaka ooryaa 6.

inampiki. Ari jimatakeró Jesús, apite kitaite isaikanake, ⁴¹ osheki pashine kempisan-tanaintsi ikemajaantakerira iriroriite okaratzi ikantayetziri Jesús. ⁴² Ari ikantayee-tanakeró tsinane: “Kempisantayetaana naaka iroñaaka, tera iro intaani nonkempisan-tantaiyaari okaratzi pikamantapaakena, aña naaka kemajaantairi okaratzi ikantayetziri. Niyotaiyeerini eejatzi omaperotatya iriitake ovavisaakoshiretantaatsine jaka kipatsiki, iriitake Cristo.”

Jovashinchagairi Jesús itomi aparoni jevari

⁴³ Ikanta omonkarataka apite kitaite isaikapaake Jesús Samaria-ki, avisanake iriyaatero Galilea-ki. ⁴⁴ Tema iri Jesús kantajaantaintsi: “Aparoni kamantantaneri te iriñaapinkathayeeteri inampijanoriki.” ⁴⁵ Ikanta jareetaa Galilea-ki, osheki jaakameethayeetavairi janta, tema ari ikaratake jiyaataiyake Jerusalén joimoshirenkiro Anankoryaantsi, jiñaakero maaroni jantayetakeri Jesús janta.

⁴⁶ Ari jareetaari Jesús janta Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, tsika ipeyakeró jiñaa okempivai-tanakero jimireetari. Tzimatsi janta aparoni iriiperori jevari, mantsiyataintsiri itomi janta Capernaum-ki. ⁴⁷ Ikanta irika jevari ikemakotakeri Jesús ari jareeta Galilea-ki ipoñagaaro Judea-ki, jiyaatashitanakeri iriñeeri. Ipankinatapaakari, iriyaate ipankoki, irovashincha-gairi itomi, irootaintsi inkamake. ⁴⁸ Ari ikantanake Jesús: “¿Opaitama kaari pikempisan-tantana eerokaite? Pikovajaantziya noñaakemiro kaari piñaapiintzi pairani, pikovajaantzi notasonkaventantavake.” ⁴⁹ Iro kantacha jevari ikantanakeri: “Pinkathari, thameeta iroñaaka, tekerá ikamanakeeta notomi.” ⁵⁰ Ipoña ikantzi Jesús: “Pimpiye pipankoki. Eshitakotai pitomi.” Ikempisantanake shirampari okaratzi ikantakeriri Jesús, piyanaka. ⁵¹ Ipiyamintahaita ipankoki, jomonthaakari iromperataneete, ikantavairi: “¡Eshitakotai pitomi!” ⁵² Josampitanakeri irirori tsika joveraa jamataakoneentantanaari itomi, ikantaiyini iromperatane: “Chapinki, itainkanakera ooryaatsiri, ari avisanakeri ikatsirinkavaitzi.”† ⁵³ Ari ikinkishiretanakeró ashitariri aritake joveraakari ooryaatsiri chapinki ikantakeri Jesús: “Eshitakotai pitomi.” Iroora ikempisantanakanakari irirori, ari okempitanakari eejatzi maaroni isheninkamirinkaite irirori ikempisantanakeri Jesús. ⁵⁴ Irootakera apitetaintsiri joñaakantziro Jesús itasonkaventantzi jareetaara Galilea-ki ipoñagaaro Judea-ki.

5

Kisoporokiri Betesda-satzi

¹ Okanta okarayetapaake iroka, joimoshirenkaiyaani Judío Jerusalén-ki. Ari jiyaatzi-takari eejatzi Jesús.

² Janta Jerusalén-ki, ari osaikiri jovaankanaayeetziro jiñaa ipaitayeetziri iñaaneki he-breó “Betesda.” Tzimatsi okaratzi 5 opankoshetaaniki. Ari otsipananampitaro osa-iki ashitakorontsi ipaitayeetziri “Oisha.” ³ Ari ipiyotakari osheki mantsiyari, mav-ityaakiri, kisoporokiri, ethorivaitatsiri jonoryaayetaka kipatsiki joyaaventaro oshevaate jiña. ⁴ Tema ikantayeetzi: Inatzi ipokapiintzi maninkariite ishevaatakaairo jiña, intz-imerika etanakyarone impiinkaantantakyaaro jiña oshevaata, aritake ireshitakotanai jimantsiyavaitzi. ⁵ Tzimatsi janta mantsiyarimashiki aparoni tzi makotaintsiri 38 os-arentsi imantsiyavaitake. ⁶ Ikanta Jesús jiñaapaakeri jonoryaaka, jiyotapaake osamani okantaka jimantsiyavaitake irika, josampitapaakeri, ikantziri: “¿Pikovima peshitakotai?” ⁷ Ari jakanake mantsiyari: “Pinkathari, te intzime impaitya oviinkenari aririka oshevaa-paitetya jiña. Tema nokovavetapiintara nompiniikaateemi naaka, aritake janaakotakena pashine ipiinkaatake irirori.” ⁸ Ari ikantzi Jesús: “Pintzinaye, paanairo ponoryaamento, piyaatai.” ⁹ Apathakero jeshitakotanai irika, jaanairo ironoryaamento, aniitanai. Iro kanta-tacha, tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, ¹⁰ ikantakeri judío-payeeni irika shirampari eshitakotaatsiri: “Kitaite jimakoryaantaitari onatzi iroñaaka, te oshinetaantsite paanairo ponoryaamento.” ¹¹ Jakanake irika shirampari, ikantzi: “Irinta itzimi ovashinchagaanari, ikantakena: ‘Paanairo ponoryaamento, piyaatai.’” ¹² Ari ikantaiyanakeni Judío: “¿Niinka kantakemiri: ‘Paanairo ponoryaamento, piyaatai?’” ¹³ Iro kantacha irika shirampari te iriyoteri niinka ovashinchagairiri, tema te iriñaavairi Jesús tsika ikenanake, ipiy-otaiyakanira atziriite janta. ¹⁴ Ipoña Jesús jiñagairi shirampari janta tasorentsipankoki, ari ikantziri: “Pinkeme, aritake eshitakotaimi iroñaaka, eerora papiitairo pantairo kaariper-ori, ari onkanta eero avishimotantami koveenkaperotatsiri.” ¹⁵ Ikanta irika shirampari jatanake, ikamantakeri judío-payeeni iritakera Jesús itzimi ovashinchagairiri. ¹⁶ Iro opoñaantari ikovi judío-payeeni iroveri Jesús, tema jovashinchaantake kitaite jimakoryaan-taitari. ¹⁷ Iro kantamaitacha, ikantanake Jesús: “Ari ikantaitatyaani jantavaitzi Ashitanari,

† 4:52 Kantakotachari jaka “itainkanake ooryaa,” irootake ikantayeetziri pairani “hora 7.”

ari nokempitiziri eejatzi naaka nantavaitzi.”¹⁸ Irootakera, ikovaperotontanakari judiopyeeni iroveri Jesús, tema te intaani jantavaitantakaro kitaite jimakoryaantaitari, aña joshiyakotakari Pava, ikantakera Jesús iriitake Pava jiritajaantari irirori.

Ishintsinka Itomitari Pava

¹⁹ Ipoña Jesús jakanakeri, ikantzi: “Irika Itomitari Pava tekatsi irantashivaitya irirori ikovakaanekiini. Intaani jantziro okaratzi jiñaakotziriri Ashitariri. Maaroni okaratzi jantziro Ashitariri, irojatzi jantziro Itomi. Omapero. ²⁰ Tema jetakotari Ashitariri irika Itomitari, jofaakiri maaroni jantayetziri irirori. Eekero iroñaakatyeeeri tsikarika opaiyetari iniroitetsiri, irootake pimpampoyaaaminthataiyerine eerokaite. ²¹ Tema ikempitara Ashitariri jovañaayetziri kaminkari, ikañaanetakairi, ari ikempitari eejatzi Itomitari, irañaakaayeteri inkoveri irirori. ²² Tera iriyakoventantsine Ashitariri, aña iri Itomi ishinetake iriyakoventantai, ²³ ari onkantya maaroiteni iriñaapinkathaytantyaariri Itomi ikempitaayetzirira Ashitariri. Itzimi kaari ñaapinkathatairine Itomitari, tera jiñaapinkathatizitari Ashitariri, itzimi otyaantakeriri.

²⁴ Itzimirika ovayempitairone nokantayetziri, impoña inkempisantanairi itzimi otyaantakeriri, arikate inkañaaneshireyetai. Eero jovasankitaavaitaitziri, tema karatapaake ikaamanevaitzi, kañaane ikantayetaa. Omapero. ²⁵ Irootzimataintsira omonkaratya, iroñaakatajaantake, inkemapaitetairo kamashireriite iñaane Itomi Pava. Inkarate kemavairone, arikate irañaashireyetai. Omapero. ²⁶ Tema ikempitara Ashitariri jañaakaantajaantzi, iro ishinetaakeriri eejatzi Itomi irañaakaante irirori, ²⁷ ishinetakeri eejatzi iriyakoventantai, tema iriitake Itomi Atziri. ²⁸ Eero pipampoyaaaminthataashitaro iroka. Tema irootzimataintsi omonkaratya inkemayetantaiyaarori kaminkariite iñaane, ²⁹ ari impiriintayetanake tsika ikitayetaka. Ikaratzi antayetakerori kameethari, ari inkañaaneyetai. Iriima ikaratzi antayetapiintakerori kaariperori, irañaayevetaiya irovasankitaayeeitari.”

Ñaayetajaantakeriri Cristo

³⁰ “Tera nantashivaitaro naaka nokovashitari, iri Ashitanari shinetanarori name-nakotemi. Okaratzi nokantakoventantziri tampatzika okantaka, tema te nantashivaityaaro nokovakaari naaka, aña iro ikoviri Ashitanari otyaantakeriri. ³¹ Naakami kinkithatakovaitashitachane apaniro, tekatsira apantyaarone nokinkithatakovaivetaka. ³² Iro kantamaitacha tzimataitatsi pashine kinkithatakotanari, niyotzi irootake kyaaryooperotatsiri okaratzi ikinkithatakotakenari irirori. ³³ Omaperovetatyta iñaaventakena Juan potyaantantakariranki irosampitakiteri. Tema okaratzi ikinkithatakotavakenari omaperovatya. ³⁴ Iro kantacha tera iro noñaaventamatsite iroñaaka okaratzi ikinkithatakotanari aparoni atziri kempitakariri Juan. Aña iro noñaaventataitzi matzirori ovavisaakoshire-taimi. ³⁵ Tema Juan ikempivetakari aparoni ootamentotsi itzimi kitainkatapaintsiri. Iro pikovapaintziri eerokaite panintaavakyaaro ikempitari kitainkari. ³⁶ Iro kantacha tzimatsi kinkithatakotanari naaka, anayiriri Juan. Okaratzi nantziri naaka, irootake ikantanari Ashitanari nantero, iroora oñaakantzirori iriira Ashitanari otyaantakeriri. ³⁷ Ari ikempitakariri Ashitanari, itzimi otyaantakeriri, ikinkithatakotakena irirori, temaita pinkempisantero iñaane. Te piñaavorotaneteri. ³⁸ Te onkyaantaajatyaaami iñaane, tema te pinkempisanteri irotyaantane. ³⁹ Amatsinka pikantaveta piñaanziro Osankinajanorensi, tema ari poyaakoneentarori piñaayetairo pinkañaaneyetai. Iro kantamaitacha, aña naakavetaka okinkithatakotzi Osankinajanorensi, ⁴⁰ temaita pinkovayetaiyeni eeroka paventaayetyaana onkantya pinkañaanetantaiyaari. ⁴¹ Te nonkokovatashityaaro naaka intharomentavyaana atziriite. ⁴² Aña niyotzitaayami tsika pikantaiyeni eeroka, niyotzime eejatzi te petakotari Pava. ⁴³ Naakatake jovake Ashitanari nompoke nopairyagairo ivairo. Temaita paakameethataiyenani eerokaite. Irooma aririka impoke pashine pairyaashivaitapaakyaarone ivairojanori irirori, iriyya paakameethataiyerine. ⁴⁴ ¿Tsikama pinkene pinkempisantaiyeni, eerokara tharomentashivaitavakaacha, teya pinkokovatero iri tharomentavetaiya Pavajanori? ⁴⁵ Eerora pikinkishirevaitashita naakara thavetakotemine Ashitanariki. Intzime thavetakotajaantaimine iriitake Moisés-ni, itzimi paventaapiintayetaari eerokaite. ⁴⁶ Tema arimi pinkempisantaajaantakerimi Moisés-ni, arikatemi pinkempisantavakenami naaka, tema naakatake josankinatakotake Moisés-ni. ⁴⁷ Irooma te pinkempisantero okaratzi josankinatakeri, ¿tsikama pinkene pinkempisantero onkarate nonkantayetemiri naaka?”

6

Jovakaari Jesús 5,000 shirampari
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Ikanta okaratapaake iroka, montyaanaka Jesús intatsikero inkaare saikatsiri Galilea-ki, irojatzu ipaiyeetziri Tiberias. ² Osheki atziri oyaatakeriri, tema jiñaayetakiziri itasonkaventantake jovashinchaayetairi mantsiyariite. ³ Ipoña itonkaanake Jesús otzishiki, ari isaikapaake itsipayetakari iriyotaane. ⁴ Irootake areetzimataiya kitaite Anankoryaantsi, aripaite joimoshirenkapiintari judío-payeeni. ⁵ Ikanta jamenapaake Jesús, jiñaatzi osheki atziri oyaatakeriri, ikantakeri Felipe: “¿Tsikama amananteka ovaritentsi ovakayaariri maaroni irika atziri?” ⁶ Aña josampitashitari Felipe iriñaantaayariri tsika inkante, tema jiyotajaantake Jesús opaita iranteri. ⁷ Ari jakanake Felipe, ikantanake: “Eerotyá jantetaajata 200 denario amanantemi ovaritentsi, aña eepichokiini irovamatsitakya aparopayeeni irikaite.” ⁸ Ipoña ikantanake Andrés, iriitake pashine iriyotaane, irirentzira Simón Pedro, ikantzi: ⁹ “Jirika jaka aparoni eentsi amaintsiri 5 tanta, apite shima. Iro kantacha, ¿arima irantetakyaari osheki atziri?”* ¹⁰ Ari ikantzi Jesús: “Pinkanteri maaroni isaikayete.” Okataroshimashitatzu janta, ari isaikayakeni. Ikarataiyini 5,000 shirampariite. ¹¹ Ari jaakotanakero Jesús tanta, ipoña ikaratakero ipaasonketakeri Pava, itsiparyetakeneri ikaratzi saikamashitansiri. Ari ikempitaakeriri shima, ipayeetakeri maaroiteni kovatsiri. ¹² Ikanta ikemaiyapaakani maaroni, ikantairi Jesús iriyotaane: “Paayetairo opetoki okaratzi tzimakaantapaintsiri, eero apaavaitanta.” ¹³ Jiyoyaayetairo iriyotaaneete, ijaikitai 12 kantziri opetoki tzimakaantapaintsiri karavetachari 5 tanta. ¹⁴ Irikaite atziri, jiñaakerora itasonkaventakero Jesús ovaritentsi, ikantaiyanakeni: “Omaperotaajatatya, iriitakera irika Kamantantaneri itzimi ishinetaitakeri impoke jaka kipatsiki.”

¹⁵ Iro kantacha Jesús jiyotake ishintsiventaitatyeeeri irayeeetanakeri impinkathariventeru atziriite, eejatzu itonkaanai otzishiki, inkene isaikavaite apaniro.

Janiitantaro Jesús inkaare
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ikanta osheetyaanake, oirinkaiyaani inkaareki iriyotaane Jesús, ¹⁷ otetaiyapaani pitotsiki, montyaakotaiyaani iriyaatairo Capernaum-ki. Aritake tsireniperotanake, tekera impiyeeta irirori Jesús. ¹⁸ Ari otampyaatapaake, iniroite otamakaatanake inkaare. ¹⁹ Aritake santhatake jimontyaakotaiyani, jiñaatziiri Jesús ipokashitairi janiitantaaro inkaare. Antaro itharovaiyanakeni iriyotaane.† ²⁰ Ikantapai Jesús: “¡Naakatake, eero pitharovaiyini!” ²¹ Kimoshire ikantaiyani jotetavairi pitotsiki, tekera osamanite, aatakotaiyapaakani ikovirora irareetya.

Osheki atziriite amemenatakeriri Jesús

²² Okanta okitaitamanai, irojatzu isaikayakeni atziriite intatsikero, jiyotaiyakeni iro apinto pitotsi jimontyaantanana iyotaariite, te inkaranairi Jesús. ²³ Ari areetakotantapaaka pashine pitotsi poñaayetchari Tiberias-ki, aataiyapaakani tsika okarikitzi jovaiyakani tanta chapinki ipaasonkeventakeri Avinkatharite. ²⁴ Ikanta jiñeeyake te isaike Jesús, eejatzu iriyotaaneete, otetaiyanakani atziriite pitotsiki, jatake Capernaum-ki inkokovatairi.

Ipaiyeetziri Jesús “ovaritentsi añaakaaneriri”

²⁵ Ikanta jareetaiyapaakani intatsikero, jiñaapairi Jesús, josampitapaakeri: “Rabí, ¿tsikapaitema pipokake eeroka jaka?” ²⁶ Ikantanakeri Jesús: “Irootakera pikokovatantanari eerokaite tema pikemaneentaiyakani chapinki povaiyakani, aña tera iro pikokovatantanari pikemathatanakero notasonkaventantake. Omapero. ²⁷ Te arite piñaashintsiventashivaitaro ovaritentsi thonkanetachari, aña iro piñaashintsiventya ovaritentsi enitatsiri, ontzime kañaanetakaimine. Iroora ovaritentsi ipantziri Itomi Atziri, tema Pava, Ashitariri, iriitake jookotakeri.” ²⁸ Ipoña josampiitanakeri, ikantaitziri: “¿Tsikama nonkantayetyaaka noñaashintsiventantaiyaarori ikoviri Pava?” ²⁹ Jakanake Jesús: “Ikoviri Pava pantayetairi, ontzimatyé pinkempisantairi irika itzimi jotyaaantakeri.” ³⁰ Ipoña josampiitanakeri eejatzu: “¿Intsityaa pintasonkaventante onantyaari nonkempisantemi? ¿Opaitama pantayetakeri?” ³¹ Pairani acharineete jovayetakaró janta tsika te inampiitaro ipaiyeetziri ‘maná,’ irootake okantziri Osankinarentsi:

Pava pakeri iroyaaro ovaritentsi paryeentsiri inkiteki.”‡

* **6:9** Ikantaitzi jaka iroka tanta, iro jovetsikayeetake cebada. † **6:19** Kantakotachari jaka “santhatake jimontyaakotaiyani,” irojatzu ikantaitziri “5 terika 6 kilómetro,” ikantaitziri eejatzu pairani “25 terika 30 estadio.” ‡ **6:31** Jaka tsika oñaaventakota “ovaritentsi,” irootake ikantayetziri pairani “tanta.” Ari okempitari eejatzu, jiñaaventakoyeetzirora pairani tanta, iroora jiñaaventakoyeetziri maaroni ovaritentsi. Iroovaitake akantapiintaiyini aakaite: “Poya kaniri,” tera intaani añaaventero kaniri, aña tzimataitatsi eejatzu vathatsi oyaari.

³² Jakanake Jesús, ikantzi: “Okaratzí ovaritentsiperotatsiri poñeenchari inkiteki, kaarira Moisés-ni panterone. Aña iri Ashitanari payetemirone. Omaperora. ³³ Tema irika ovaritentsi ipantziri Pava, iriitakera poñeenchari inkiteki, iri kañaanetakaayetairine osavisatziite.”
³⁴ Ari ikantayeetanakeri: “Pinkathari, pimpapiintenaro iroka ovaritentsi.”

³⁵ Ikantzi Jesús: “Naakatakera ovaritentsi kañaanetakaanerani. Inkarate oshentashiretainaneri naaka, eero itashaavaitai. Inkarate kempisantanainane naaka, eero jimirevaitai. ³⁶ Tema aritake nokantaiyakemi, temaita pinkempisantaiyena okantavetaka piñaavetakana. ³⁷ Ikaratzi joshentashiretakaakanari Ashitanari, iriivetakera oshentashireperotainane, eerora nomanintavakeri naaka. ³⁸ Tema te iro nompokantakyaari jaka nopoñaaka inkiteki nantayetero nokovashivaitari naaka, aña iro nantapiinte ikoviri Ashitanari, itzimi otyaantakenari. ³⁹ Jiroka ikoviri Ashitanari otyaantakenari, eero nopeyakaantaajatzí aparoni ikaratzi joshentashiretakaayetaanari, aña ontzimatyé noviri-intayetairi overaantapaakyaarone kitaite. ⁴⁰ Tema ikovi Ashitanari eejatzí, maaroni itzimi amenairine Itomi Pava, inkarate kempisantaiyine, aritake inkañaanetakaayetairi. Naakatajaantakera oviriintairine omonkaratapaakyaarika kitaite.”

⁴¹ Irootakera ipoñaantanakari judío-payeeni ikishimavaitanakeri Jesús, tema ikemakera ikantake: “Naakatake ovaritentsi poñeenchari inkiteki.” ⁴² Ari ikantavakaiyanakani: “¿Kaarima irika Jesús, itomi José? Niyotaiyirini naaka ashitariri. ¿Opaitama ikantantari: ‘Nopoñaatya inkiteki?’” ⁴³ Ikantanake Jesús: “Aritapaake pikishimavaitakena. ⁴⁴ Tekatsira oshentashirevaitashityaanane naaka, eerorika jamashiretai Ashitanari itzimi otyaantakenari. Naakatake oviriintajaantairine omonkaratapaakyaari kitaite. ⁴⁵ Irosankinareki kamantantneriite, ikantake:

Iriitajaantake Pava iyotagairine maaroiteni.

Maaroni itzimi kemairiri Ashitanari, itzimi iyotairiri irirori, joshentashiretaana naaka. ⁴⁶ Tera nonkantatyé tzimatsira ñavorotakerine Ashitanari, aña apaniri jiñaavorotataiziri poñeenchari Pavaki. ⁴⁷ Itzimirika kempisantanainane naaka, aritake inkañaanetai. Omapero. ⁴⁸ Naakatakera ovaritentsi añaakaanerani. ⁴⁹ Jovavetakaro picharineete ‘maná’ janta tsika te inampiitaro, kamayetzimaitaka. ⁵⁰ Iriima oshiyakarori ovaritentsi noñaaventziri naaka ipoñaatya inkiteki. Intzimerika ovaiyaarine irika, eero ikaamanetai. ⁵¹ Naakatakera kañaaneri ovaritentsi poñeenchari inkiteki. Intzimerika ovakyaarone iroka ovaritentsi, ari inkañaanetai. Iroka ovaritentsi nopantziri naaka, novathajanora onatzi. Iriira noshinetakovolta osavisatziite inkañaaneyetantaiyaari.”

⁵² Ari ikantavakaiyani judío: “¿Tsikama inkenakairoka irika irovakaantairori ivatha?”
⁵³ Ikantanake Jesús: “Eerorika povaro eerokaite ivatha Itomi Atziri, eerorika piriro iriraane, eerora pikañaaneyetai. Omapero. ⁵⁴ Itzimirika ovakyaarone novatha, itzimi irakerone niraane, ari inkañaaneyetai. Naakatake oviriintajaantairine omonkaratapaakyaarika kitaite. ⁵⁵ Tema iroka novatha ovaritentsiperori onatzi, iroka niraane iro jimireperoitari. ⁵⁶ Intzimerika ovakyaarone novatha, intzime eejatzi irakerone niraane, itzishiretaatyana naaka, eejatzi naaka notsipashiretaari irirori. ⁵⁷ Tema Ashitanari, itzimi otyaantakenari, kañaaneri jinatzi, iriitake añaakaanari naaka. Ari okempitari eejatzi, intzimerika ovaiyaanari naaka, iriitake nañaakaayetairi. ⁵⁸ Nokinkithatakotatziirora ovaritentsi poñeenchari inkiteki. Iroka ovaritentsi te oshiyaro ‘maná’ otzimi jovayetakari pairani picharineete eeroka, okantavetaka jovayevetakaro, ikamayetake. Iriima inkarate ovakyaarine irika oshiyarori ovaritentsi, ari inkañaanetai.” ⁵⁹ Irooyetakera jiyotaantakeri Jesús ipiyotaiyakani janta japatotapiintaita saikatsiri Capernaum-ki.

Iñaaventayeeztiro kañaanetaantsi

⁶⁰ Ikanta ikemayeetakero iroka iyotaantsi, irikaite ikaratzi oyaatziriri Jesús, ikantaiyanakani: “Iroka ikantayetakeri Jesús pomerentsiitaka akantyaarori. ¿Ipaitama kempisantamatsiterine?” ⁶¹ Ikanta Jesús, jiyotake okaratzí ikishimavaitaiyiri, josampitanakeri: “¿Tema onimotemi iroka? ⁶² ¿Opaitama avisatsine, aririka piñeeri Itomi Atziri irovajenokaiya tsika ipoñaaka pairani?” ⁶³ Okaratzí noñaaventakoyetakemiri, iroora kantakotacha okaratzí añaashiretakaantsiri, kaarira avathajanori noñaaventakote, tekatsi ompaiperotajantya avatha. Aña iro noñaaventzi aventashirenkantsi kaari kofaanaetatsi, kañaanetakaanatsiri. ⁶⁴ Iro kantacha eenirotatsi tsika pikaratzi eerokaite kaari kempisantatsine.” Tema jiyotzitataika Jesús itzimi kaari kempisantatsine, tsika itzimi pithokashityaarine. ⁶⁵ Eekero ikantanakitzí Jesús: “Iroora nokantzitantakamiri: ‘tekatsira oshentashirevaitashityaanane naaka: eerorika ishineshiretaanari Ashitanari.’”

⁶⁶ Aripaitera, jiñeetake osheki piyapithatanakeri Jesús oyaavetapiintakariri. ⁶⁷ Ipoña Jesús josampitanakeri 12 iriyotaane: “¿Pikovima eejatzi eerokaite piyaatayetai?” ⁶⁸ Ari jakanake Simón Pedro: “Pinkathari, ¿Intzimekama niyaatashiteri? Aña eerokatake ñaaventajaantakerori kañaanetaantsi. ⁶⁹ Aritake nokempisantaiyakemi naakaite. Niyotaiyini

eerokatake Cristo, Itomi Pava Kañaaneri.”⁷⁰ Jakanake Jesús, ikantziri: “¿Kaarima naaka iyoyaakemiri pikaratakera 12? Iro kantamaitacha, tzimatsi aparoni pikaratakera kamaari jinatzí.”⁷¹ Jiñaavaítakerora iroka Jesús, jiñaaventatziiri Judas, Itomi Simón Iscariote. Tema iriitake Judas pithokashityaarine, iriivetaka aparoni karatapiintakeriri 12 iriyotaane.

7

Irirentzipayeeni Jesús te inkempisantaiyerine

¹ Ikanta okaratapaake irokapayeeni, jareetantavaita Jesús janta Galilea-ki. Te inkove isaikanai Judea-ki, tema janta ikokovatatziiri judío-payeeni iroveri. ² Iro kantacha monkaratzimataa kitaite ikimoshireventapiintziro judío-payeeni ipaiyeetziri “pankoshetantsi.” ³ Ithainkitanakari, irirentzi irirori okarikiini, ikantanakeri: “Eero pomanatziita jaka, piyaate Judea-ki iriñaantaamiri janta piyotaaneete onkarate pantayeteri.” ⁴ Tema ikaratzi kovatsiri irasagaamentiyaari, te jomanakaazitaro jantayetziri. Pimatziroera eeroka pantayetziro opaiyeteri, poñaakantero tsika ipiyotaiyani atziiriite.” ⁵ Tetya inkempisantaajateri eejatzi irirentzipayeeni. ⁶ Ari ikantanake Jesús: “Aña tekerá omonkarapaitetyaata noñaakantanya naaka, irooma eerokaite arizimovaitzimi maaroni kitaiteri.” ⁷ Te inkisaneentemi eerokaite osavisatziite. Irooma naaka osheki ikisaneentana, tema koñaaro nokantziro naaka, okaratzi jantayetziri kaariperori onatzi. ⁸ Piyaataiyeni eeroka joimoshirenkaita, eero niyaatzita naaka, tema tekerá omonkarapaitetyaata noñaakantanya.” ⁹ Ikantakeri iroka, irojatzí isaikanake Galilea-ki.

Joimoshirenkiro Jesús ipaiyeetziri “pankoshetantsi”

¹⁰ Iro kantacha aritake jatayake irirentzipayeeni, jatanake eejatzi Jesús joimoshirenkaita te iroñaakantajantya, aña iromanakeini ikantaka. ¹¹ Ikokovatakeri judío-payeeni janta joimoshirenkaita, ikantaiyini: “¿Tzikama isaikaajatzika shirampari?” ¹² Osheki atziiriite ñaaventakeriri Jesús. Tzimatsi kantayetziri: “Kameethari inatzi shirampari.” Tzimatsi pashine kantatsiri: “Te inkameethate, aña jamatavitakeri atziiriite.” ¹³ Iro kantamaitacha, omanaantsikiini jiñaaventayetziri Jesús, tema itharovakaayetyaari judío-payeeni.

¹⁴ Okanta oniyankitake joimoshirenkaita, kyaapaake Jesús tasorentsipankoki, jiyotaantapai. ¹⁵ Pampoyavaaka ikantaiyanakani judío, ikantaiyini: “¿Tzikama jiyotanetantari irika, te inkyaperovetaajatyá tsika jiyotaantayeetzí?” ¹⁶ Ari jakanake Jesús, ikantzí: “Okaratzi niyotaaantzi tera naaka iyotashityaarone, aña iri iyotakaanaro otyaantakenari. ¹⁷ Inkarate kovaperotajaantanairone ikoviri Pava, ari iriyotairo iri Pava iyotakaanarori okaratzi niyotaaantzi, tema te naaka iyotashivaityaarone. ¹⁸ Tema ikaratzi iyotaaantziro jiyotashivaitari, ikokovatatzi iriñaapinkathayeetashityaari. Iriima itzimi kovakantziro iriñaapinkathayeetari otyaantakeriri, iriira ñaavaizirori kyaaryoori. Tera intzipishirevainete irirori. ¹⁹ ¿Tema josankinavetakami pairani Moisés-ni Ikantakaantaitane? Iro kantacha, te pimonkaratayeerone. ¿Opaitama pasaryaantanari naaka povená iroñaaka eeroka?” ²⁰ Ari ikantaiyanakeni atziiriite: “¿Kamaari! ¿Ipaítama asaryaamiri iroverimi?” ²¹ Ikantzí Jesús: “Maaroni eerokaite osheki pipampoyaaero piñaajatakana nantakeri kitaiteki jimakoryaantaitari. ²² Iro kantamaitacha, ikantakaantake Moisés-ni pintomeshitaanitapi-intante. (Okantavetaka kaari Moisés-ni poñaakaantyaarone iroka, aña iri poñaakantanakaro avaisatziite tekeraminta intzime Moisés-ni.) Iro opoñaantari pitomeshitaanitapiintantzi eerokaite, okantavetaka kitaite jimakoryaantaitari. ²³ Piñaakero, pimonkaraantyaarori eerokaite ikantakaantane Moisés-ni pitomeshitaanitapiintantake kitaite jimakoryaantaitari. ¿Ipaítama pikisaneentantanari naaka novashinchagantari ivathaki maaroni aparoni atziri kitaite jimakoryaantaitari? ²⁴ Paamaventya ovapyiimotashitamikari aririka piyakoventante. Aña tampatzikashirepero pinkantya pamenayetakotante.”

¿Iriitakema irika Cristo?

²⁵ Tzimayetatsi Jerusalén-satzi, osampitanantantzi, ikantzí: “¿Kaarima irika ikokovaitzi irovaiteri? ²⁶ Jirinta isaikake, maaroni jiñeetziri ikinkithavaitzi. Tekatsitya akotashiterine. ¿Jiyotatziima jevariite omaperotatyá Cristo jinatzí irika shirampari? ²⁷ Iro kantacha irika, ayotaiyirini tsika ipoñaaro. Irooma apaata aririka impokake maperotziro ipaita Cristo, tekatsira iyotatsine tsika ipoñaaro.” ²⁸ Ikanta ikemake Jesús, isaikakera jiyotaantzi tasorentsipankoki, shincheenka ikantanake: “¡Arima, piyotaiyana eerokaite tsika nopoñaaro! Iro kantacha tera naaka nintakaashityaarone nompoke, aña irotyaantane nonatzi itzimi javentaaperoyeetari. Tsika itzimi kaari piyotaaajaiyini eerokaite. ²⁹ Niyotziri naaka tema ari nokaratziri, iriitake otyaantakenari.” ³⁰ Ari ikovaventanaka

iraakaanayeetanakerimi, iro kantacha tekatsi akotashiterine, tema tekeru omonkara-paiteta. ³¹ Osheki kempisantanakeriri Jesús, ikantaiyini: “Kaaririkami irika Cristo intzime pokatsine, eerotyaami itasonkaventantayetaajtzimi irika shirampari, ñaakero.”

Jotyaantake Fariseo oirikerine Jesús

³² Ikanta Fariseo-payeeni ikemakero ikantayetakeri atziriite jiñaaventziri Jesús, jaap-atziyanakari ijevare omperatasorentsitaari, jotyaantake kempoyaaventarori tasorentsipanko iroirikakiteri. ³³ Ari ikantzi Jesús: “Kapichepaitetapaake nosaikimoyetanaimi eerokaite, impoña niyaatai isaikira otyaantakenari. ³⁴ Osheki pinkokovavetayaana eerokaite, iro kantacha eero piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka.” ³⁵ Ari josampitavakaanaka judío-payeeni: “¿Tsikama iriyaamatsiteka irika eero añaantari? ¿Iriyaatayeema pashineki nampitsi joivaraayetaka asheninkapayeeni judío, inkene iriyotaayetari kaari asheninkata? ³⁶ ¿Opaitama ikantakotziri: ‘Pinkokovavetayaana, eero-maita piñagaana, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka?’”

Jiña kañaanetakaanatsiri

³⁷ Ovekaraantapaakarori kitaite ari joimoshirenkaperoyeetari. Arira ikatziyanakari Jesús, shintsiini ikanta jiñaavaitanake, ikantzi: “Itzimirika mireneentavaitatsineri, irosheentashiretaiyaana naaka, imirevaitaiya. ³⁸ Tema okantzi Osankinajanorentsi: Inkarate kempisantainane naaka, onkempivaityaaro oshiyashiretantyaarimi jiña kañaanetakaanatsiri.”

³⁹ Iriira joshiyakaaventzi Jesús jaka inkarate kempisantairine ari inampishiretantyaiyari Tasorentsinkantsi. Okantavetaka tekeramintha irotyaantayeeteriita Tasorentsinkantsi, tema Jesús tekeruata irovajenokashitaiyaaro irovaneenkaro.

Itzimporokanake atziriite

⁴⁰ Tzimayetatsi atziri kemakeriri Jesús ikantakeri, ikantaiyanake: “Omaperotatya irika shirampari kamantantneri jinatzi.” ⁴¹ Tzimatsi pashine kantanaintsiri: “Cristo jinatzi irika.” Iro kantacha tzimatsi pashine kantatsiri: “Kaari, tema Cristo eero ipoñaaro Galileaki. ⁴² Tema okantzi Osankinajanorentsi: Icharine irinatye pinkathari David-ni intzime Cristo-tatsineri, impoñeeyaaro Belén-ki, inampikira pairani David-ni.”

⁴³ Ari itzimporokanakeri atziriite iñaanatavakaamentanakarira Jesús. ⁴⁴ Tzimayetatsi kovavetanainchari irakaanterimi, tekatsimaita akotashiterine.

Tera iriñeetaajate kempityaarine irika iñaavaitzi

⁴⁵ Ikanta kempoyaaventarori tasorentsipanko jatayeeni isaikira Fariseo-payeeni it-sipayetakari ijevare omperatasorentsitaari, ari josampitavairiri, ikantzi: “¿Opaitama kaari pamantakari?” ⁴⁶ Ari ikantaiyini irirori: “¡Tera iriñeetaajate kempityaarine irika iñaavaitzi!” ⁴⁷ Ikantaiyanake Fariseo: “¿Pimatziitaroma eerokaite pishinetaka iramatavitemi? ⁴⁸ ¿Tzimatsima aparoni ajevarete kempisantakeriri irika shirampari? ¿Tzimatsima eejatzí naakaite Fariseo kempisantakeriri? ⁴⁹ Intaanira ikempisantamatsitzi atziriite kaari iyotakoterone ikantakaantaitane, ovasankitaarira irinayete.” ⁵⁰ Ikanta Nicodemo, Fariseo-tatsiri itzimiranki pokaintsiri iriñeeri Jesús, ikantanake: ⁵¹ “Okantzi Ikantakaantaitane, te oshinetaantsite iyakoventeri atziri terika ankemajaanteri aakaite inkene ayotero opaita jantakeri.” ⁵² Ari ikantaiyanake irirori: “¿Eerokatakema eejatzí Galilea-satzi? Piñaanaperotero Osankinajanorentsi, ari piñaakero tekatsira kamantantneri poñaachane Galilea-ki.”

Tsinane mayempiro

⁵³ Ipoña jiyaatayeeni ipankopayeeniki.

8

¹ Iro kantacha Jesús tonkaanake irirori otzishiki Olivos. ² Ikanta okitaitamanai, ipiyaa tasorentsipankoki. Osheki atziri piyotzimentavaari, saikapai Jesús jiyotaa-pairi atziriite. ³ Ikanta iyotzinkariite itsipayetakari Fariseo-payeeni jamakeneri aparoni tsinane jomonthagaitakari omayempitzi. Jovatziyapaakero niyankineki ipiyotaiyani. ⁴ Ikantapaakeri Jesús: “Iyotaaantneri, iroka tsinane jomonthaakotajaan-taitakaro omayempivaizti. ⁵ Ikantakaantake pairani Moisés-ni intsitokaitero, kantachari tsinane. ¿Tsikatya pikantzika eeroka?” ⁶ Iro josampitantariri irikaite ikovi inkom-pitakaityaari, ontzimantyaari ompaitya inkantakoteriri. Iro kantacha Jesús oyootanaka josankinavaitantaro irako kipatsiki. ⁷ Eekerora josampiyeetatziiri, ari ikatziyanaka joyootakara, ikantanakeri: “Terika pinkaariperoshiretaiyeni pikaratayakenira eerokaite, petakaantyaaro pintsitokantyaaro mapi iroka tsinaneka.” ⁸ Eejatzí joyootanaa, japi-itanairo josankinavaitzi kipatsiki. ⁹ Ikanta ikemaiyavakero kantachari, ari ipiyayetanaa,

ikinkishiretakoyetanakero tsikara ikantayeta iriroriite. Iriira etatainakaro ipiyanaka antarikonaita. Ikanta isaikanake Jesús apiteroini itsipatakaro tsinane jamayetakari, ¹⁰ ikatziyanaa joyootaka, ari josampitziro ikantziro: “Tsinané, ¿Tsikama ikenaiyakeni? ¿Tekatsima iyaatakairone iriyakoventemi?” ¹¹ Akanakeri iroori okantziri: “Tekatsitya, Novinkatharite.” Ikantzi Jesús: “Eejatzi naaka eero niyakoventzimi. Piyaatai iroñaaka, eeroa papiitairo pinkaariperoshirevaitai.”

Jesús kitainkatakotziri osavisatzi

¹² Ipoña japiitanakero Jesús jiyotairi atziriite, ikantziri: “Naakatake kitainkatakotziri osavisatziite. Itzimirika oshentashiretaiyaanane naaka, aritake nonkitainkashiretakotairi, onkempivaityaaro te inkenavaítai otsirenikitzi.” ¹³ Ari ikantaiyanakeni Fariseo-payeeni: “Povakoventavaitashitaka pikinkithatakovaita apaniro, tekatsira apantyaarone okaratzí pikinkithatakovaitaka.” ¹⁴ Ari jakanake Jesús: “Apantaro okaratzí nokinkithatziri naaka, okantavetaka noñaaventakovaitaka apaniro. Tema niyotzi tsika nopoñaakaro, tsika janta niyaatai. Iro kantamaitacha eerokaite, te piyotaiyeroni. ¹⁵ Iro pametashitapiintakari eerokaite poshiyakotari atziriite jiyakoventantzi. Irooma naaka tekatsi niyakovente. ¹⁶ Irooma aririka niyakoventante naaka, okaratzí nokantayetziri omaperotatya, tema te apaniro niyakoventante, aña ari nokaratziri Ashitanari itzimi otyaantakenari. ¹⁷ Jiroka okantzi Ikantakaantaitane ipayeetakemiri eerokaite:

Aririka oshiyavakaa inkantayeteri apite kamantakotantatsine, omaperotatya okaratzí ikinkithatziri.

¹⁸ Naakatajaantakera kamantakotaincha. Eejatzi Ashitanari otyaantakenari irijatzi pashine kamantakotanari. Apitera nokaratzí nokamantakotaka.” ¹⁹ Ari josampitanakeri: “¿Tsikama isaikiri Ashitamiri?” Ikantzi Jesús: “Eerokaite te piyotaiyenami naaka, eejatzi pikempitairiri Ashitanari. Arimi piyotaiyenami naaka, ari piyotakerimi eejatzi Ashitanari.” ²⁰ Arira ikinkithayetakero Jesús jiyotaantzira tasorentsipankoki, janta tsika jovayeetapiintziri kireeki jashitakaayeetariri Pava. Iro kantamaitacha tekatsira aakaanterine, tema tekerá omonkarapaiteta.

Tsika janta niyaatai naaka, eero pareeyetaa eerokaite

²¹ Ipoña japiitanakero Jesús ikantzi: “Aririka niyaatai, osheki pinkokovayetaina eerokaite, iro kantamaitacha ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema tsika janta niyaatai naaka, eero pareeyetaa eerokaite.” ²² Ari ikantaiyanake judío-payeeni: “¿Ishinevaitatyaama irika. Irootya ikantantari eero areeta aakaite tsika iriyaate irirori?” ²³ Ikantanaake Jesús: “Osavisatzi pinayetzi eeroka, irooma naaka jenokisatzi nonatzi. Ari pinampitaro eerokaite kipatsiki, irooma naaka inkiteki nonampitaro. ²⁴ Irootake nokantantamiri: ‘Ari pinkamakoyetairo piyaariperonka. Tema eerorika pikempisantairo nokamantakove-takara niinkarika naaka, irootakera pinkamakotanaiyaarori piyaariperonka.’” ²⁵ Ipoña josampitanakeri: “¿Niinkama eeroka?” Ari jakanake Jesús: “Aritake nokamantzitakami ovakeraini. ²⁶ Tzimatsi osheki nonkantemiri, ari niyakoventakemi eejatzi. Tema okaratzí iñaavaitziri otyaantakenari kyaaryoori onatzi. Okaratzí nokamantayetzimiri eerokaite osavisatziite, irootake ikamantajaanari irirori.” ²⁷ Iro kantacha irikaite kemakeriri Jesús, te inkemathatavakeri jiñaaventatziiri Ashitairi. ²⁸ Irootake ikantantanakari Jesús: “Aririka pimpaikakotakaantakeri Itomi Atziri, aripaitera piyote naakatake. Tera naaka antashivaityaarone nokovakaari. Intaani niyotaantziro okaratzí jiyotaanari Ashitanari. ²⁹ Tema itzimi otyaantakenari ari itsipashiretana naaka. Te irookaventena Ashitanari, tema nantapiintziri okaratzí ookimotariri.” ³⁰ Ikanta iñaaventayetakera Jesús iroka, osheki kempisantanakeriri.

Iro kyaaryoori isaikakaashivaitanaiyaamine

³¹ Ipoña Jesús ikantanakeri judío-payeeni ikaratzí kempisantanakeriri: “Aririka poisokerotanakyaaro noñaane, eerokatake kyaaryoori niyotaaneete. ³² Aritake piyotairo kyaaryoori, iro saikakaashivaitanaiyaamine.” ³³ Jakaiyanakeni irikaite: “Icharineete Abraham-ni nonayetzi naakaite. Te intzime impaitya omperavaityaanane. ¿Opaitama pikantantanari eeroka: ‘Ari pisaikashivaitanaiya?’”

³⁴ Ikantzi Jesús: “Ikaratzí antapiintziri kaariperori, kempivaítaka omperataty-eeyarimi. Omaperora. ³⁵ Aparoni omperataari kapichera isheninkavaityeetyaari, iriima aparoni itomiitari inkantaitateyeyaani isheninkamirinkayeetari. ³⁶ Tema aririka isaikakaashivaitanaiyaami Itomiitari, arira pisaikashitziivaitaiya. ³⁷ Niyotaiyimi icharineete Abraham-ni pinatzi. Iro kantamaitacha pikovaiyakeni povená, tema te ookimotami noñaaneyetari. ³⁸ Iroora noñaaventayetzi naaka okaratzí joñaakanari Ashitanari. Irooma eerokaite pantayetashitaro pikemakotairira ashitamiri eeroka.”

Iriira ashitairiri kamaari

³⁹ Ari jakaiyanakeni iriroriite: “¡Aña iri Abraham-ni ipaiyeetziri Ashitanari, iriitake novaisatziite!” Ipoña ikantzi Jesús: “Eerokami charinetyaarinemi Abraham-ni, ari pantakeromi okaratzí jantayetakeri irirori. ⁴⁰ Iro kantacha, okantavetaka noñaaventaperotakemiro okaratzí jiyotakaakenari Pava, pikovaiyakeni eerokaite povená. ¡Iro kaari irimatánete pairani Abraham-ni! ⁴¹ Irojatzí pantapiintaiyakeri okaratzí jantakeri pairani pivaisatziite.” Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “¡Tera naakaite irovaiyantane thainkatasorentsivaitaneri. Apaniro ikanta Ashitanari, iriitake Pava!”* ⁴² Ari jakanakeri Jesús: “Omaperomi iri Pava ashityaamine, ari petakotakyaanamí, tema Pavakí nopoñaakaro naaka, jirikatakéna. Tera naaka pokavaitashitachane nonintakaanekiini, aña iri Pava otyaantakenari. ⁴³ ¿Opaitama kaari pikemathatantana eerokaite? Iroora kantakaantzirori tera pinkovaiyeni pinkempisantero noñaane. ⁴⁴ Iriitake ashitakamiri kamaari, pantapiintakeri okaratzí ikoviri. Tema ari jashi jovakero kamaari ovakera etantanakeri, jovamaashiretantzi. Thairi jinatzí, te iriñaavaitero kyaaryoori. Aririka inkove iramatavitante, jiñaavaitziro thaiyaantsi. Iriiite thairi jinatzí. ⁴⁵ Irooma naaka noñaavaitziro kyaaryoori ñaantsi, temaita pinkempisantaiyena eerokaite. ⁴⁶ ¿Tzimatsima jaka aparóni pikarataiyake iyoperotajaantziro ikantzira: ‘Kaariperoshireri jinatzí Jesús?’ Tema kyaaryoori onatzí okaratzí noñaavaitziri ¿opaitama kaari pikempisantantana? ⁴⁷ Itzimirika jashitari Pava, ikempisantziro iñaane Pava. Irooma eerokaite tera jashitaami Pava, te pinkove pinkempisantaiyeni.”

Itzimitaika Cristo

⁴⁸ Ikanta judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Omatatya nokantaiyakemi Samaria-satzi pinatzí, tema kamaari pinatzí.” ⁴⁹ Ari jakanake Jesús: “Te nonkamaarite, noñaapinkathatziri naaka Ashitanari. Irooma eerokaite, te piñaapinkathatayenani. ⁵⁰ Kaarira naaka kovashitachane piñaapinkathayetena, aña tzimatsi pashine kovatsiri iriñaapinkathayeenena, iriitakera iyakoventantaatsine. ⁵¹ Itzimirika kempisantairoone noñaane, eerora ikaamaneyetai. Omaperora.” ⁵² Ari ikantaiyanake judío-payeeni: “Ari niyoperotaiyini omapero pikamaaritzí. Tema kamake Abraham-ni, ari ikempitakeri kamantantaneriite, kamayetake maaroiteni. Ipoña pikantziya eeroka: ‘Itzimirika kempisantairoone noñaane, eerora ikaamaneyetai.’ ⁵³ ¿Panayirima eeroka nocharineni Abraham? Kamake irirori, ari ikempiyetakeri kamantantaneriite ejatzí. ¿Tsikama pimpaimatsityaaka eeroka?” ⁵⁴ Jakanake Jesús: “Naakami kovashitachane iriñaapinkathayeenami, tekatsi apantyaarone. Iro kantacha itzimi ñaapinkathatakantánari, iriitake Ashitanari. Irijatzí pikantapiintavetaiyarini eerokaite ‘Novavane.’ ⁵⁵ Iro kantamaitacha eerokaite te piyotaiyerine. Irooma naaka noñiiri. Aririkami nonkante ‘te noñiiri,’ thairi nonake nokempitakotamiro eerokaite. Iro kantacha omapero noñiiri. Nokempisantziro iñaane. ⁵⁶ Pairani Abraham-ni, picharineyetanakari eerokaite, ikimoshiretake iriñeerora nompokapaitete. Ariitake jiñaamaitakana, iniroite ikimoshiretake.” ⁵⁷ Ipoña judío-payeeni ikantanakeri Jesús: “Tekeramintha ontzime eeroka 50 posarentsite. ¿Ipoña pikantzi piñiiri Abraham-ni?” ⁵⁸ Ari jakanake Jesús: “Tekeramintha intzimeeta Abraham-ni. ‘Naakatzitaka.’ Omaperora.”† ⁵⁹ Ikanta irikaite jaayevetanaka mapi ikovi impicheerimi. Iro kantamaitacha Jesús, jomanapithatanakari. Shitovanake tasorentsipankoki.

9

Jovashincheeri Jesús mavityaakitatsiri itzimapaake

¹ Ikanta ikenayetzira Jesús, jiñaake aparóni mavityaakitatsiri, jashi jovatziro ovakera itzimapaake. ² Ikanta iriyotaane josampitakeri, ikantziri: “Rabí, ¿ipaitama imavityaakitantari itzimake irika shirampari? ¿Irooma kantakaantarori iyaariperonka ashitariri? ¿Irojatzima kantakaantarori iyaariperonka irirori?” ³ Ari jakanake Jesús, ikantzí: “Te iro kantakaanterone iyaariperonka irirori, te onkantakaantero iyaariperonka ashitariri ejatzí. Iro okantantari iroka, onkantya iriñaantayeetyaarori iroñaakantayeetero ishintsinka Pava. ⁴ Enirora okitaitetzi, ontzimatyé antero irantavaire itzimi otyaantakenari. Tema aririka ontsirenitánake, tekatsira kanterone irantavaite. ⁵ Enirora nosaiki naaka jaka kipatsiki, naakatake kitainkatakotziri osavisatzí.” ⁶ Ikaratakero iñaavaitake Jesús, ichoontanake kipatsiki, jamirokake kapicheeni kipatsipitha irakoki, jotziritaakitakeri mavityaakirika.

* **8:41** Ikantakoitziri jaka “thainkatasorentsivaitaneri,” irijatzira ikantayeetziri mayempiriite. Tema joshiyakaaven-tapiintakeri pairani judío-payeeni, te inkinatanetyaari Pava, jantayetzirora kaariperori. † **8:58** Ipairyaapiintakara Jesús ikantzí: “Naakatzitaka,” ari oshiyakaro jiñaavaitake Pava pairani, jiñaanatantakariri Moisés-ni. Tema pairani Moisés-ni josampitakeriranki Pava, ikantziri: “Tsikama pipaitaka.” Ari jakanake: “Naakatzitaka.” Iro jiyotantaiyarini Judío-payeeni jiñaavaitake Jesús, ikovatzi irimonkaraiyaari Pava.

7 Ipoña jiñaanatziri ikantziri: “Piyaate pinkivaakitya janta ovaankanaata paitachari Siloé.” Ari ikenanake mavityaakiri, ikivaakitapaaka. Ikanta ipiyapaaka, kantanai jameni kameetha.*⁸ Ikanta isheninkapayeeni, ikaratzi ñaayetapiintziriri ikampitantzi impashiy-eetyaari, josampitavakaayeta, ikantzi: “¿Kaarima irika saikapiintatsiri ikovakotantzi impashiyeeetyaari?”⁹ Tzimayetatsi kantatsiri: “Iriitake.” Pashine kantayetatsi: “Aña kaari, iriivaivetaka.” Iro kantamaitacha, ikantzi irirori: “Naakatake.”¹⁰ Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama pikantairoka pamenantaari kameetha iroñaaka?”¹¹ Ari ikantanake irirori: “Irinta shirampari paitachari Jesús, iriitake matakenarori, tzimatsi jotzirirkenari nokiki, ipoña ikantakena: ‘Piyaate ovaankanaata Siloé. Ari pinkivaakityaari.’ Ikanta niyaatanake, ari nokivaakitapaaka, kantanai namene.”¹² Ipoña josampitanakeri: “¿Tsikama iroñaaka irika shirampari?” Ari ikantzi irirori: “Te niyote.”

Fariseo-payeeni josampitziri mavityaakiri eshitakotaatsiri

¹³Ipoña jaayeeanakeri mavityaakivetachari isaikayetzi Fariseo-payeeni.¹⁴ Tema kitaite jimakoryaantaitari onatzi, jotziritaakipaitetantakariri Jesús mavityaakivetachari, iro jamenantaari kameetha.¹⁵ Ari josampitakeri Fariseo-payeeni tsika okanta jamenantaari kameetha. Ikantanake irirori: “Jotziritantakanaro nokiki kapiche kipatsi, ipoña nokivaakitaka. Amenaana iroñaaka kameetha.”¹⁶ Ari ikantayetzi Fariseo: “Itzimi antakero iroka kaarira irashi Pava, tema te iriñaapinkathatero kitaite jimakoryaantaitari.” Iro kantacha ikantaiyini pashine: “¿Kaariperoshireri irinatyeemi, eero jantaajtzirimi iroka?” Tera jaapatziyavakaamentaro ikantaiyakerini Fariseo-payeeni.¹⁷ Ari japiitakeri josampitziri mavityaakivetachari: “¿Ipaitema pikinkishiretari eero, itzimikama amenakagaimiri kameetha?” Ikantzi irirori: “Kamantanteri jinatzi.”

¹⁸Kantaira iroñaaka jamenavaitai kameetha, te inkempisante judío-payeeni mavityaakiperi jinaveta. Irojatzi ikaimantakariri ashtariri,¹⁹ josampitavakeri, ikantziri: “¿Iriima pitomi irika? Pinkantenatya ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake ¿Tsikama okantaka jamenantaari iroñaaka kameetha?”²⁰ Ikantanake ashtariri: “Niyotaiyini iriitake novaiyane, ari ikantatya imavityaakitzi ovakera itzimapaake.²¹ Iro kantacha te niyote tsika okanta jamenantaari kameetha iroñaaka, te niyote eejatzi ipaita amenakagiriri kameetha. Posampiteri irirori, antari jinake, iriitake kamantemine.”²² Iro ikantantari ashtariri tema itharovatzi, ikantaiyakeri judío-payeeni: “Intzimerika kantaintsineri Cristo inatzi irika Jesús, eerora noshineyetari inkyagai apatotapiintaiyani.”²³ Irootake ikantantakariri ashtariri: “Posampiteri irirori, antari jinake notomi.”

²⁴Japiitakeri judío-payeeni ikaimairi mavityaakivetachari, ikantziri: “Piñaapinkathateri Pava, pinkamantena kyaaryooperoini, eero piñaapinkathavaitashitari irika shirampari kaariperoshireri jinatzi.”²⁵ Ari ikantanake irirori: “Te niyote naaka kaariperoshireri jinatzi. Intaani niyotzi naaka mavityaakiri nonaveta. Iro kantacha amenaana kameetha.”²⁶ Japiitakeri josampitziri: “¿Tsikatya ikantakemika? ¿Opaita jantakeri jamenakaantaamiri?”²⁷ Ari jakanairi: “Aritake nokantakemi, iro kantacha te pinkempisante. ¿Opaitama pikovantari napiitemiro? ¿Pikovatziima pinkempisantaiyerini eeroakaite?”²⁸ Ari jetanakari ikaviyavaitanakeri, ikantaiyini: “Pinkempisanteri eeroka irika shirampari, irooma naakaite nonkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni.²⁹ Niyotaiyini naakaite jiñaanatakeri Pava pairani Moisés-ni. Iriima irika, tekatsi iyoterine tsika ipoñaakari.”³⁰ Ari jakanake shirampari, ikantzi: “¿Tsikama okantatyaaka iroka! Aña jamenakagaana naaka kameethaini, teya piyotataiteri eeroakaite tsika ipoñaakari.³¹ Ayotaiyini maaroni te ikemiri Pava kaariperoshireri. Intaani ikemiro iñaañaatane itzimi ñaapinkathatziriri, ikaratzi antanairori ikovakayiriri.³² Tekatsira ankemakoventapiinte tzimatsi amenakagirine mavityaakitatsiri itzimapaake.³³ Eeromi ipoñaakaro irika shirampari janta Pavakinta, eeroty jimataajtzirimi iroka.”³⁴ Ari ikantanakeri: “Piyaariperonka pitzimakaake eero. ¿Pikovima piyotayetaina naaka iroñaaka?” Jomishitovakaantaitakeri.

Mavityaakishireri

³⁵Iyotake Jesús jomishitovakaantaitakeri mavityaakivetachari. Ikanta jiñagairi apaata, josampitairi: “¿Pikempisantzirima eeroka Itomi Atziri?”³⁶ Ari ikantzi irirori: “Pinkathari, pinkantena tsika itzimi, inkene nonkempisanteri.”³⁷ Ikantzi Jesús: “Aritake piñaakeri, naakatake itzimi pikinkithavaitakaake.”³⁸ Ikanta irika shirampari jotyeerovashitanakari Jesús iñaapinkathatanakerira, ikantziri: “Nokempisantzimi Pinkathari.”³⁹ Ipoña ikantzi Jesús: “Nopokake naaka jaka kipatsiki namenakoyetantai, ari onkantya iramenayetaintaiyaari mavityaakiri. Iriima ikaratzi amenavetachari, mavityaaki inkantaiya.”⁴⁰ Tzimayetatsi Fariseo tsipatakari Jesús, ikemakirera ikantakeri, josampitanakeri: “¿Pikempitakaantatyaanarima naakaite mavityaakiri?”⁴¹ Ikantanake Jesús:

* 9:7 Iroka paitachari “Siloé,” irojatzi ipaitayetziri: “Otyaantaari.”

“Omaperomi pinkempityaari mavityaakishireri eerokaite, tekatsira iyakoventemirone piyaariperoshirensa. Irooma pikantayini te pikempitari mavityaakishireri, irootataikera piñaantayyarori iriyakoventantaityaamiro pipiyathatakana.”

10

Joshiyakaaventaitziro oishatanto

¹ Ipoña ikantanake Jesús: “Itzimirika kaari kyaatsine omorojanoki oishatanto, irataitashitakyaarika onampinatantoki inkyaantakyaari, koshintzi jinatz, kaariperori jini. Omaperora. ² Iriima itzimi kyaatsiri omorojanoki, iriitakera aamaventapiintariri oisha. ³ Iriirika ashitaryaajaanterone aamaventarori ashitakorontsi, impoña inkye aamaventariri oisha, impairyayetapaakeri oisha inkaimayetapai, ari iriyovaantetavairi oisha. Iri omishitovajaanterine jaamaventapiintari iroishate. ⁴ Aririka iromishitovakeri jakakiroki maaroni, iri eevaterine aamaakventariri, iroyaatzimaityaari oisha tema jiyovaantetziri iri aamaventariri. ⁵ Iro kantacha tera joyaatziri kaari jiñaapiintzi, aña osheki ishiyapithatari, tema te iriyovaanteteri.” ⁶ Ari ikantake Jesús joshiyakaaventziniri, iro kantacha te inkemathatayerini irikaite opaita ikantziri.

Ikempitari Jesús kameethari aamaakoventantneri

⁷ Ipoña japiitanakero Jesús ikantziri: “Naakatajaantakera oshiyarori omorojano oishatanto. Omaperora. ⁸ Ikaratzi kaariperoriite etakarori ipokake tekeramintha nompoke naaka, joshiyashitakari koshintzi. Irootake kaari ikempisantantayarini oisha. ⁹ Naakatajaantake oshiyarori omorojano. Intzimerika kyagaatsine noshiyakarora omorojano, aritake iravisakoshiretai. Ari iroshiyakotaiyaari oisha ipipiyata ikyaapiintzi, ishitovapiintzi eejatzi. Te onkovityimotyaaari irovarite. ¹⁰ Iriima koshintzi intaani ipoki inkoshite, irovante, iraperotante. Irooma naaka nopokake nañaakaashiretziyetantai. ¹¹ Naakatake oshiyari kameethari aamaakventariri oisha. Tema aparoni kameethari aamaakventariri oisha, ishineventari iroishate. ¹² Tema aparoni impinayeeteri jaamaventari oishanentsi, aririka iriñaavakeri ovaminthatariri piratsi, jookaventziri, ari onkanta irovakaantayeetantyaari piratsi ishiyanakara aamaventariri, oivaraa inkantayetanakya pashine piratsi. ¹³ Iro ishiyantari aamaventashitariri, tema intaani ikovashita impinayeeteri. Tera iri oisha inkovaperote iramaakoventyaari. ¹⁴ Naakatake oshiyari kameethari aamaakventariri oisha. Niyoyetziri noishate. Jiyotayetana eejatzi irirori. ¹⁵ Ikempitara jiyoperotana naaka Ashitanari, ari nokempitzitari eejatzi naaka niyoperotzitari irirori. Noshineventari naaka noishate. ¹⁶ Eeniroyetatsi eejatzi pashine noishate kaari saikatsine jaka. Ontzimatyee namayetairi irirori jaka. Aritake inkempisantayetaina irirori. Aparoni inkantya ipiyotaiyaani. Aparoni inkantaiya aamaakoventaiyaarine. ¹⁷ Jetakotana naaka Ashitanari tema noshinetero nañaantare inkene nañagai eejatzi. ¹⁸ Tekatsira shintsiventenane, aña naakatake shinetashitacha. Otmimimotana noshintsinka noshinetantari, iro nañaantaiyaari eejatzi. Tema irootake ikovakeri Ashitanari nantero.”

¹⁹ Ikanta ikemaiyavakeroni judío-payeeni iroka ñaantsi, japiitanakero te irapatziyavakaanaiya. ²⁰ Tzimatsi osheki kantayetanaintsiri: “¿Opaitama pikempisantantari? Ikamaaratzi, iro ishinkiventantakari.” ²¹ Iro kantacha pashine kantatsi: “Tekatsira kamaari materone iriñaavaitero iroka ñaantsi. ¿Kantatsima kamaari iramenakagairi mavityaakivetchari?”

Ikisaneentanakeri judío-payeeni irika Jesús

²² Aritake kyaarontsipaitetai. Okanta janta Jerusalén-ki, joimoshirenkaitatziro tasorentsipanko. ²³ Ari isaikitakari Jesús tasorentsipankoki, janiivaizti avisatapeshitzira ipaitayeetziro “Irashi Salomón.” ²⁴ Ipoña judío-payeeni ipiyozimentapaakeri, josampitakeri: “¿Tsiikapaitema onkarate pinkisoshiretakaaayetena? Eerokarika Cristo, intsityaa pooñaarontataitenaro.” ²⁵ Jakanake Jesús ikantzi: “Aritake nokamantaiyakemi, temaita pinkempisantana. Okaratzi omatakaayetakenari ishintsinka Ashitanari, ooñaarontaperovaitakero kameethaini. ²⁶ Iro kantacha eerokaite te pinkempisantaiyeni, tema te pinkempitakaantayeta eerokami noishate. ²⁷ Ikarayetzi kempitakaantachari noishate jiyovaantetana, niyotzitari eejatzi naaka. Joyaayetana iriroriite. ²⁸ Naakatake kañaanetakaayetairine. Eero ipeyavaita, tekatsi aapithatenarine. ²⁹ Ikaratzi jashitakaakanari Ashitanari, tekatsira aapithatenarine, tema iri matzirori jiririitetz anaakoperotantsiri maaroni. ³⁰ Tema itsipashiretanara Ashitanari, kempivaitaka aparonimi nonkantya.”

³¹ Ikanta judío-payeeni jaavetanaa mapi ikovi intsitokerimi, ³² iro kantacha Jesús, ikantanakeri: “Iro ishintsinka Ashitanari antakaayetakenarori osheki kameethayetsiri okaratzi piñaakoyetakenari eerokaite. ¿Tsikama otzimika pintsitokaventeneri?”

³³ Ari ikantaiyanakeni judío: “Te iro ompoñaantyaari nonkove nontsitokaventemiro kameethari okaratzi pantayetakeri, aña iro nontsitokaventemi pithainkatasorentsitakeri Pava. Tekatsi pimpaimatsitya eeroka, atziri pinatzi, iro kantzimaitacha pikempitakaantashivaitaka Pavami pinatye.” ³⁴ Ikantzi Jesús: “Jiroka osankinata Ikantakaantaitane,

Naaka kantatsi: ‘Pavaite pinaiyini eerokaite.’

³⁵ Ayotaiyironi Osankinajanorentsi, eero okantzi atekañaanetero. Iriitajaantake Pava paitakeri atziriite ‘Pavaite’ itzimi jiyotakaayetakeri ifñaane. ³⁶ ¿Ipaitema pikishimatantanari eerokaite pikantaiyini nothainkatasorentsitake nokantakera naaka Itomi Pava? Aña naakataitake jookotake, jotyaaantakana nompoke kipatsiki. ³⁷ Eeromi nantziro naaka okaratzi jantziri Ashitanari, eerora pikempisantaiyini. ³⁸ Iro kantacha aritakera nantakero. Onkantavetya eero pikempisantana naaka, iro pinkempisante okaratzi notasonkaventantayetake, iro piyoperotajaantantyaari ari notsipashiretari Ashitanari, itsi-pashiretana eejatzi irirori.” ³⁹ Ari ikovavetayani eejatzi iraaanterimi, iro kantacha Jesús ishiyapithatanakari.

⁴⁰ Piyanaa Jesús katonkokero jiña Jordán. Ari isaikapai janta, tsika joviinkaantanziranki Juan-ni. ⁴¹ Osheki atziri jatashitakeriri jiñiirí Jesús. Ikantaiyini: “Okantavetaka Juan-ni te intasonkaventantayete irirori, iro kantacha okaratzi ikinkithatakotakeriri irika shirampari kyaaryoori onatzi.” ⁴² Oshekira kempisantanakeriri Jesús janta.

11

Ikamantakari Lázaro

¹ Tzimatsi aparoni mantsiyari shirampari paitachari Lázaro, Betania-satzi jinatzi, ari janta onampitarori María ipoña Marta irento. ² (Iroka María, iritsirora Lázaro, irootakeranki saitantakari kasankaari iitziki Avinkatharite ipoña oshetantanaari oishi.) ³ Okanta apiteka iritsiro Lázaro, okantakaantakeri Jesús: “Pinkathari, jimantsiyatzi paapatziyane.” ⁴ Ikanta ikemavakera Jesús, ikantzi: “Iroka mantsiyarentsi eero ovamaantzi, aña ari iriñeeterori ishintsinka Pava, ari iriñeeterori eejatzi ishintsinka Itomi Pava.”

⁵ Okantavetaka Jesús osheki jetakotaro Marta, eejatzi irento, ipoña Lázaro, ikemavetakara ikantaitakeri jimantsiyatzi, eekero jovavisaanaatzi apite kitaite isaikavaitanai. ⁷ Ipoñaashitaka ikantanari iriyotaane: “Thame ampiye Judea-ki.” ⁸ Ari ikantaiyanakeri iriyotaane: “Rabí, irovakera ikovaiyini janta judío-payeeni irovemi. ¿Eejatzima pikovi pimpiyanai janta?” ⁹ Ikantzi Jesús: “¿Tema omapero osamanitzi aparoni kitaite ikaratzi 12 hora? Itzimirika aniiatsiri kitaipaiteki, te jantzivavaita, tema jiñaakeri kitainkari jaka kipatsiki.* ¹⁰ Iriima itzimi aniiatsiri tsirenipaiteki, jantzivavaita, tema ikovityaayta janta kitainkari.” ¹¹ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Makoryaakera aapatziyane Lázaro, iro kantacha ontzimatyete niyaate noviriintairi.” ¹² Ari ikantaiyanake iriyotaane: “Pinkathari, kempitaka iro ireshitakotai, tema imakoryaatzi.” ¹³ Okaratzi Jesús ikantavetari iriyotaane imakoryaatziira Lázaro, iñaajaantaiyini iriyotaane iro jiñaaventakotzi Jesús makoryaantsi. ¹⁴ Ipoña jooñaarontanakeneri, ikantziri: “Kamakera Lázaro. ¹⁵ Ovana nokimoshiretake te nosaika janta, tema iro pinkempisantaperotantyaari, thame aate ameneri.” ¹⁶ Ikanta Tomás ipaitayeetziri “Tsipari,” ikantanakeri ikaratziyini jiyotaanetari: “Thametya oyaatanakeri, añaamatsite eerorika jovamaayeetai aaka.”†

Iri Jesús, oviriintanteri, añaakaanteri

¹⁷ Ikanta jareetzimatapaaka Jesús, ikemapaake tzimakotake Lázaro 4 kitaite ikitayee-tantakariri. ¹⁸ Tera intainaperote Betania osaikira Jerusalén,† ¹⁹ iro jiyaatashitantakarori judío-payeeni iroka Marta ipoña María, onkantya imposhenkaatyarori ikamakera iyaariri. ²⁰ Okanta iyotakera Marta iro irareetzimatya Jesús, jatanake omonthaavakyaari. Iro saikanaintsi María pankotsiki. ²¹ Okantavakeri Jesús iroka Marta: “Pinkathari, arimi pisaikemi eeroka jaka, eeromi ikamimi noyaariri. ²² Iro kantacha niyotzi naaka aririka pinkampiteri Pava ompaitya irantemiri, aritake irimatakemiro.” ²³ Ari jakanakero

* **11:9** Oshiyakaaventachari jaka “12 hora,” iriñaantare onatzi Jesús, iro kempitakarori aparoni kitaite. Tema jiñaavaitakerora Jesús iroka, jiyotzi tekeri omonkarapaiteta irovamaantaityariri. Jiroka ikantakeri: “Pinkinkishire-takotero opaita avisatsiri aririka aniite kitaipaita. Tema aririka aniite kitaipaita, kameetha okoñaatzi, eero antzivavaita, aña iro eejatzi tsika ankene eero amenaashivaita tsikarika aate. Irooma aniieterika tsirenipaita, osheki antzivavaita, amenaashitya tsikarika aate. Irootake aantyaari iroñaaka tsika jinintakairo Pava, eero amenaashivaite aate. Eerorika aatzi tsikarika ikovakairo Pava, aritake amenaashivaitakya tsika aate. Tema iriitake Pava oshiyarori iroñaaka kitainkari, tsikarika aate, eero amenaashivaita.” † **11:16** Ikantakoyeetziri jaka “Tsipari,” irijatzira ipaiyeetziri pairani “Didimo.”

† **11:18** Kantakotachari jaka “te intainaperote,” iro oshiyarori ikantayeetziri iroñaaka 3 kilómetro, irojatziri ikantayeetziri pairani 15 estadio.

Jesús: “Aritake irañagai piyaariri.” ²⁴ Okantzi Marta: “Niyotzi aritake impiriintai apaata overaantapaakyaarone kitaite impiriintantayetiyaari ikaratzí kamayetatsiri.” ²⁵ Ipoña Jesús ikantanakero: “Naakatake oviriintantatsiri, naakatake ovañaantaneri. Itzimirika kempisantainane naaka, onkantavetakya inkame, ari irañagai. ²⁶ Ikaratzí añaayetsiri iroñaaka, intzime kempisantainane, eero ikaamaneyetai. ¿Pikempisantziroka iroka?” ²⁷ Ari okantzi iroori: “Ari Pinkathari, nokempisantzimi naaka eerokatake Cristo Itomi Pava, itzimi ishinetaitakeri impoke jaka kipatsiki.”

Jiraapaaka Jesús ikitayeerira Lázaro

²⁸ Ikaratakero Jesús ikantayetakero iroka, jatanake Marta okaimiro irento María, okamantathatapaakero, okantziro: “Areetapaaka iyotaantaneri, ikaimimi.” ²⁹ Okanta okemavake María, katziyanaka, jatanake oñeeri Jesús. ³⁰ Tekeratsita irareetya Jesús nampitsiki, irojatzí isaikake omonthaavakarira Marta. ³¹ Ikanta jiñetakero María okatziyanaka ipoña oshiyanaaka, irikaite judío ikaratzí tsipatarorori opankoki, iposhenkaró, joyaataiyanakero jiñaajaantake iraaavitayeeeya kitataariki. ³² Okanta areetapaaka María isaikake Jesús, otyeerovashitapaakari okantziri: “Pinkathari, arimi pisaikemi eeroka jaka, eeromi ikaimimi noyaariri.” ³³ Ikanta Jesús, jiñaakero María irayimotapaakari, ari ikempitapaakari eejatzí judío-payeeni oyaatapaakerori, iniroite jovashiretanaka, okatsizimoshiretanakeri, ³⁴ josampitanakero: “¿Tsikama janta pikitakerika?” Ari ikantaitanakeri: “Pimpoke Pinkathari, piñeeri.” ³⁵ Ari jiraapaakari irirori Jesús. ³⁶ Ipoña ikantaiyanakeni judío: “¡Pameneri iniroite jetakotataikari!” ³⁷ Iro kantacha tzimatsi pashine kantanaintsiri: “Triivetaka irika amenakairiri mavityaakiri, ¿kaarima jamenanta tsika inkenakairo eero ikamantami Lázaro?”

Ipiriintaa Lázaro

³⁸ Apiitanakeri Jesús okatsizimoshiretanakeri, jiyaatashitanakeri okarikiini kitataari. Omorona onatzi, iro mapi joshepitayeetantakeri. ³⁹ Ikantanake Jesús: “Potanampyeero mapika.” Ari okantanake Marta iritsiro kamaintsiri: “Pinkathari, kempitaka aritake jenkaake, tema tzimake 4 kitaite ikamantakeri.” ⁴⁰ Ari jakanake Jesús: “¿Tema nokantakemi, pinkempisantenarika, ari piñaakero ishintsinka Pava?” ⁴¹ Jotanampyeetakero mapi. Ipoña jamenanake Jesús inkiteki, ikantanake: “Ashitanari, nopaasoonketzimi eeroka, tema pikemana. ⁴² Niyotzi ari pinkantapiintya pikemana. Irootake nokantantari inkemantayari irikaite atziri saikantsiri jaka, onkantya inkempisantayaaari eerokatake otyaantakenari.” ⁴³ Ikanta okaratapaake iñaavaitakero iroka, ikaimanake: “¡Lázaro, pishitove!” ⁴⁴ Shitovapai kaminkari, joosotakaro manthakintsi irako eejatzí iitziki, irojatzí japonaporotakaro jankoviitayeetantavakariri. Ari ikantzi Jesús: “Pooosoryaakoteri, iriyaataita.”

Ikamantavakaita irovakaantaiteri Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Irootakera ikempisantanakari osheki judío-payeeni ikaratzí jataintsiri itsipataro María, ikaratzí ñaakerori okaratzí jantakeri Jesús. ⁴⁶ Iro kantacha tzimayetatsi jatashitanakeriri Fariseo-payeeni. Ikamantapaakeri okaratzí jantakeri Jesús. ⁴⁷ Ikanta Fariseo-payeeni itsipataraki ijevare omperatasorentsitaari, japatotaiyakeri jevariite, ikantaiyini: “¿Tsikama ankantyaarika? Irika shirampari osheki itasonkaventantake. ⁴⁸ Aririka añaashiminthatakyaaari, ari inkempisantaiteri maaroiteni. Impoña impokake ijevarepayeeni Roma-satzi, imporokakaantakero tasorentsipanko, iraperotakaantakero anampitsite.” ⁴⁹ Iro kantacha, aparoni ikarataiyini, paitachari Caifás, iriitake ijevajanora omperatasorentsitaari, ikantanake irirori: “Te piyotaiyeni eeroka. ⁵⁰ Iroora aritatsi ashinete aparoni atziri inkamimentayetai, ari onkantya eero japeroyeetantai anampiki.” ⁵¹ Iro kantacha Caifás, iriitakera omperatasorentsijanori, iñaavaitakaakeri Pava. Okantavetaka te iriyovetyaaro, iriira Jesús jiñaaventajaantake inkamimenterí isheninkapayeeni. ⁵² Tera intaani inkamimenterí isheninkapayeeni, aña ontzimatyé inkamimenterí maaroiteni itomiite Pava oivaraayetainchari, onkantya irovithaakaantayaaariri inkarate irashitayaaari. ⁵³ Aripaitera ikovaiyakeni ijevare judío-payeeni irovamairi Jesús.

⁵⁴ Irootake Jesús kaari ikovantanaa inkempiyetanaiyaari judío-payeeni. Aña shito-vanake isaikakera Judea, jatake tsika te inampiitaro osaiki nampitsi paitachari Efraín. Ari isaikakaapairiri iriyotaane.

⁵⁵ Irootaintsira iroimoshirenkapaitetairo judío-payeeni Anankoryaantsi, osheki atziri jatatsiri Jerusalén-ki irovetsikashireyetya. ⁵⁶ Ari ikokovayeetakeri Jesús, josampitavakaiyani janta tasorentsipankoki: “¿Tsikama pikantaiyini eeroka? ¿Arima impokake

irirori joimoshirenkaita?” ⁵⁷ Ikanta Fariseo-payeeni itsipayetakari omperatasorentsi-janoriite, ikantantayetake: “Intzimerika iyotaintsine tsika isaiki Jesús, inkamante, naakaanteriita.”

12

Isaitantaitari Jesús kasankaari
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ Aritake kapatapaaka 6 kitaite iroimoshirenkantyaarori Anankoryaantsi, jatake Jesús Betania-ki, inampiki Lázaro itzimi joviriintairiranki. ² Ari joimoshirenkaitakeriri Jesús. Iro Marta oyiitantatsi. Ari isaikitakari eejatzi Lázaro itsipatakari Jesús jovaianyani. ³ Amakotapaake María kasankaari. Osheki ovinaroni iroka. Osaitantapaakari iitziki Jesús. Ipoña oshetantanaari oishi. Kasankainka okantanaka maaroni pankotsiki.* ⁴ Ikanta Judas Iscariote, iriyotaane Jesús itzimi pithokashityaarine apaata, ikantanake: ⁵ “¿Opaítama kaari ipimantayeetantaro iroka kasankaari? Ari aantakyaami osheki kireeki, iri aneshinonkayetyaariirimi ashinonkainkari.”† ⁶ Iro kantacha Judas tera iro inkantantyaari jetakotatyaari ashinonkaariite, aña koshintzi jinatzi. Iriitake jovayeetake inkempoyeeeri kireeki, iro kantacha ikoshitapiintziri kapicheeni. ⁷ Ari ikantanake Jesús: “Piñaashiminthatyaaro, aña iroovetaka okashiyakaakanari, inkitayeetakenara.”‡ ⁸ Iriima ashinonkainkariite ari inkantaitatyeeni isaikimotemi, irooma naaka eero nokantaitatyaani nosaikimotemi.

Ikamantavakaita irovaiteri Lázaro

⁹ Osheki Judío-payeeni iyotaintsi ari isaiki Jesús janta Betania-ki. Jiyaataiyakeni janta, tera intaani irameneri Jesús aña eejatzi Lázaro, itzimiranki joviriintairi Jesús. ¹⁰ Iro kantacha omperatasorentsi-janoriite ikamantavakaayeta eejatzi iroveri Lázaro. ¹¹ Tema iriitake Lázaro kantakaantakerori kaari jaapatziyayeetantanaari judío-payeeni ikempisantaitanakerira Jesús.

Areetaa Jesús Jerusalén-ki
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Osheki atziri jataintsiri Jerusalén-ki iroimoshirenkero Anankoryaantsi. Okanta okaitamanai, ikemaiyakeni ari impokeri Jesús nampitsiki. ¹³ Ipoña ichekaiyanake oshiyarori kompiropena. Jataiyanake iromonthaavakyaari, ikaimaiyini ikantzi:

¡Kaakitataike añaapinkathare!

Tasonkaventaari jinatzi, tema pinkathari apaitziri otyaantakeriri.

¡Iriitake Avinkathariperotetiaaari aakaite Israel-mirinkaite!

¹⁴ Ari jiñaapaake Jesús evonkiri burro, ikyaaokotanakari, tema okamantakotzitakari Osankinajanorentsi, ikantaitake:

¹⁵ Sion-satoité, eero pitharovaiyini,

Pokataike Pivinkatharite,

Ikyaaokotakari evonkiri burro.

¹⁶ Ovakeraini, te inkemathataiyeroni iriyotaane iroka. Iro kantacha jovajenokashitaaronkari irovaneenkaro Jesús, aripaitera ikinkishiretanaka iriitakera Jesús josankinatakoyeeti. ¹⁷ Atziriite ikaratzi tsipatakairiranki Jesús joviriintairi Lázaro, ikinkithatakoyetakero okaratzi jiñaakeri. ¹⁸ Irootakera, jiyaatantayetanakari atziriite jomonthaavakari Jesús, tema ikemakotakeri joviriintantake. ¹⁹ Iriima Fariseo-payeeni ikantavakaiyani iriroriite: “Piñaakero, kempitaka eero akitsirinkiri. Pameneri, iro iriyaatashiteri maaroiteni.”

Ikokovatziri Jesús griego-thatatsiri

²⁰ Tzimayetatsi griego-thatatsiri konovakariri atziriite jataintsiri joimoshirenkaiyani. ²¹ Ipokashitapaakeri griego-thatatsiri irika Felipe, Betsaida-satzi, nampitsi saikatsiri Galilea-ki. Ikantapaakeri: “Pinkathari, nokovi noñeeri Jesús.” ²² Ari jiyaatanake Felipe, ikamantapaakeri Andrés. Apiteroite jiyaataiyanake, ikamantakeri Jesús. ²³ Ari ikantanake Jesús: “Monkarapaitetapaakara irovajenokashitantaiyaarori irovaneenkaro Itomi Atziri. ²⁴ Aparoni okitho kaari sampiikitatsine impankiitero, ari ashi ovamat-sitero onkantya apakithoroini. Irooma aririka osampiikitapainte ikitakiitakero, ari iriñeetakero onkithokiperotai. Omapero. § ²⁵ Itzimirika etakotashivaitachari jantayetziro

* **12:3** Iroka kasankaari ñaaventachari jaka, iro jovetsikayeetzi inchataya paitachari “nardo.” Okaratzi otenatzi aparoni libra, irojatziki ikantayeetairi iroñaaka 300 gramo. † **12:5** Kantakotachari jaka “osheki kireeki,” irijatzira ikantayeetziri pairani “300 denario.” Iri ipinayeetziriri antavairyantzi, aririka imonkaratzimatakero aparoni osarentsi irantavaitake. ‡ **12:7** Tzimatsi jameyeetari pairani. Aririka inkamakaantayeete, isaitantari kasankaari, inkene inkitaitaitei. § **12:24** Kantakotachari jaka “okitho,” trigo onatzi.

inevetashiyetari, ari impeyashitaiya. Iriima itzimi manintanakerone jantashivaiyetari jaka kipatsiki, ikamaventanaatzirora inkañaaneyetai. ²⁶ Tzimatsirika kovatsiri nonkempitakaanteri notzikatane, inkempitakotyaanaro naaka. Tsikarika nosaikai naaka, ari isaikitaiya eejatzi irirori notzikatane. Itzimirika nokempitakaari notzikatane naaka, iriira Ashitanari kantakaiyaarone iriñaapinkathayeetantyaariri apaata.”

Ikamantakota Jesús irovamaiteri

²⁷ “¡Iniroite okatsitzimoshiretakena iroñaaka! ¿Tzikama nonkanteka? ¿Nonkantema: ‘Ashitanari, povatsinaryaakoshiretaina?’ ¡Aña irootakera nopokantakari, nomonkaratairo! ²⁸ Ashitanari, poñaakantero povaneenkar.” Ikemayeetatzí ñaavaitanaintsiri inkiteki, ikantaitzi: “Aritake noñaakantakero, iroñaaka napiitero.” ²⁹ Atziriiite piyotainchari ikaratzi kemavakerori, ikantaiyanakeni: “Ookatharontsi onatzi.” Iro kantacha ikantayetzi pashine: “Aparoni maninkari ñaanatakteri.” ³⁰ Ari ikantanake Jesús: “Tera intaani naaka iñaanayete, aña eerokaite jiñaavaitzimentaitake. ³¹ Irootzimataaikera iriñeeteri irovasankitaayeeteri okantakaantziro iyaariperonka osavisatziite, iroitsinampaayeetairi eejatzi pinkathariventashivaitainchari. ³² Iro kantacha aririka irovatzikakotakena jaka kipatsiki, ariteke nonkamashiretanairi maaroiteni.” ³³ Ari jooñaarontzirori Jesús tsika onkantya aririka irovamaayeetakeri. ³⁴ Ari jakaiyanakeni atziriiite: “Ayotaiyini okantziri Ikantakaantaitane: ‘Kañaaneri inatzi Cristo.’ ¿Opaitama pikantantari eeroka ontzimatyete irovatzikakotaiteri Itomi Atziri? ¿Niinkama Itomi Atziri?” ³⁵ Ikantzi Jesús: “Eenirotatsira isaikimotanaimi ipaiyeetziri ‘Kitainkari,’ iro kantacha intaanira isaikanai kapicheeni. Pinkempitakaantero paniitayeemi okitainkatzi, ari onkantya eero omapokantami kempitarori tsireniri. Tema ikaratzi aniitatsiri otsirenikitzi, te iriñeero tsika ikeni. ³⁶ Pinkempisantairi ipaiyeetziri ‘Kitainkari’ eenirora isaikimoyetzimi, pinkempitakotyaari irirori.”

Te ikempisantaiyini judío-payeeni

Ithonkanakero iñaavaitanakero iroka, shitovanake Jesús. Te joñaakantanaa.

³⁷ Okantavetaka Jesús osheki itasonkaventantavetaka inampiitekira irikaite, te inkempisantaiyeni. ³⁸ Ontzimatyete omonkaratya josankinatakeri kamantantaneri Isaías-ni, kantatsiri:

Pinkathari, ¿Niinkama kempisanterone añaane?

¿Niinkama joñaakayeetakeri ishintsinka Pinkathari?

³⁹ Jiroka pashine josankinatakeri Isaías-ni, irootake kaari ikempisantantayeeta, ikantakeranki:

⁴⁰ Iri Pava mavityaakitakaakeriri,

Imasontzitakaayetakeri,

Ari onkantya eero jokichaatanta

Eero ikemathavainetanta.

Ari onkantya eero ipiyashitantaana naaka,

Novavisaakotantaiyaariri.

⁴¹ Iro iñaavaitantakarori iroka Isaías-ni tema jiñaamampyaakityaaro irovaneenkarok Jesús, irootake ikinkithakotantakariri. ⁴² Iro kantacha, osheki judío-payeeni kempisan-tanairiri Jesús, ari jimatzitanakaro iriiperoriite. Iro kantacha te iroñaarontero, tema itharovakaayetataari Fariseo-payeeni, eerora ishineyetairi inkyaaeyetai japatotapiintaiyani. ⁴³ Ari okantamaitaka. Iriira ikovaperotajaanakeri Fariseo-payeeni iraa-patziyaminthataari, iriima Pava, tera.

Jesús iyakventairine atziriiite

⁴⁴ Ari iñaavaitanake shintsini Jesús, ikantanake: “Itzimirika kempisaintainane naaka, tera apaniro ikempisantana, aña ikempisantzitakari otyaantakenari. ⁴⁵ Ikaratzi okitaanari naaka, okempivaitakero iriimi irokitakyaami otyaantakenari. ⁴⁶ Irootake nopokantakari naaka, nonkempitaiyaari ‘Kitainkari,’ ari onkantya nonkitainkatakotantaiyaariri osavisatzi. Eero isaikayetai otsirenikitzi inkarate kempisaintainane. ⁴⁷ Tema te iro nompokantyaari naaka jaka kipatsiki novasankitaante, aña iro nopokantakari novavisaakotante. Iro kantacha ikaratzi kemayevetarori noñaane, temaita inkempisante, kaarira naaka ovasankitayerine. ⁴⁸ Itzimirika manintakenari, kaari kempisaintairone noñaane, tzimakera impaitya ovasankitayerine. Kempivaitakara iroka ñaantsipayeeni okaratzi noñaavaiyetakeri atzirimi onatye, iroora ovasankitaantaatsine apaata, ipiyathavaantetaitanara. ⁴⁹ Tema naaka te noñaavaitashivaitya nonintakaanekini. Ashitanari, itzimi otyaantakenari, iriitake kantakenarori okaratzi nokantayetakeri, okaratzi niyotaantayetakeri. ⁵⁰ Niyotzi naaka okaratzi ikantakaantziro Ashitanari iro

kañaanetakaanatsiri. Ari okantari, okaratzí nokantayetakeri naaka, nothotyaaatziiora okaratzí ikantajaantakenari Ashitanari.”

13

Jesús ikivakiitziri iriyotaaneete

¹ Ari kapatapaaka aparoni kitaite iroimoshirenkantayeetyaarori Anankoryaantsi. Jiyotake Jesús monkarapaitetapaaka irookaventantyaarori kipatsika iro iriyaatai intsipatapaiyaari Ashitariri. Iniroite jetakoyetakari ikaratzí kempisantakeriri, ari ikantapiintatya jetakotari irojatzí ovekaraantantapaakarori. ² Ikanta isaikaiyini jovaiyani, aritakera kamaaritanake Judas Iscariote, itomi Simón, itzimi pithokashityaarine Jesús. ³ Jiyotake Jesús tema ipoñaatyaaoro irirori Pavaki, aritake impiye janta. Iriitake shintsitakaaperotakeriri Ashitariri. ⁴ Ari ikatziyanaka isaikakera jovaiyani, isapokanakero iveviryaakoro, jovathakitanakero aparoni manthakintsi. ⁵ Ipoña jaake jiñaas isakero kivaakomentoki. Ikivakiyyetakeri iriyotaane, ipoña joshekiiyyetantaari manthakintsi jovathakitakari.* ⁶ Iro inkivakiitantaaririmi Simón Pedro, ikantanake irirori: “Pinkatharí, ¿eerokama kivakiiitenane naaka?” ⁷ Ari ikantzi Jesús: “Te pinkemathatero iroñaaka okaratzí nantziri, iro kantacha apaata, ari pinkemathatairo.” ⁸ Ikantanake Pedro: “¡Eero noshinetamaitami poshiyaari onampitaari pinkivakiitena!” Jakanake Jesús: “Eerorika nokivakiitziimi, tera paapatziyana.” ⁹ Ikantzi Simón Pedro: “¡Pinkatharí, eerotyá pikivakiitashitana, aña pinkivena maaroni nakoki eejatzí noitoki!” ¹⁰ Iro kantacha Jesús, jakanairi: “Ikaratzí ovakera kaatainchari intaani onkovajaantya iroñaaka inkivakiyyetya, tema ari kitetake maaroni. Aritake kitetayakemi eerokaite, okantavetaka te maaroitte pinkiteshiretaiyeni.” ¹¹ Tema jiyotakeri Jesús itzimi pithokashityaarine, irootake ikantantakari: “Te maaroitte pinkiteshiretaiyeni.”

¹² Aritakera ithonkakero ikivakiyyetakeri, ikithaatanaaro Jesús iroveviryaakoro, saikanai eejatzí tsika jovaiyani, ari ikantzi: “¿Pikemathatakeroma eerokaite okaratzí nantakeri?” ¹³ Pikantapiintaiyana eerokaite ‘Iyotaanarí, Pinkatharí.’ Omatatya pikantantanari eerokaite, tema naakatake. ¹⁴ Naakara ‘Iyotaaneri,’ naakara ‘Jevari.’ Iro kantacha, noshiyakotakari onampitaari eejatzí nokivakiyyetakemi, ari pinkempitayetyaari eerokaite pinkivakiitavakaayetya. ¹⁵ Naakatake oñaakakemirori, onkantya pinkempitakotantyaanarori eerokaite tsika nokantakemi naaka. ¹⁶ Tera iñaapinkathayeetziri aparoni onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Tekatsi eejatzí aparoni otyaantaari anaakoteri itzimi otyaantakeriri. Omaperora. ¹⁷ Aririka pinkemathatanairo iroka impoña pantanaaro, aritake pinkimoshiretai. ¹⁸ Jiroke nonkantemiri, iro kantacha, tera maaroitte niñaaventaiyemi. Niyotziri naaka ikaratzí niyoshiyyetairi. Arimaitaka omonkaratyaari Osankinajanorentsi, kantatsiri: Tzimatsi ayootakenari, iriitakera pithokashityaanane.

¹⁹ Aririka omonkaratyaari iroka, iroora pinkempisantaperotantyaanari ‘Naakatziitaka.’ Irootakera neevatantamirori nokamantzimiro.† ²⁰ Intzimerika aapatziyaarine notyaantane, naakajaantake jaapatziyaka eejatzí. Itzimirika aapatziyakaanari naaka, iri jaapatziyaantaka itzimi otyaantakenari.”

Ikamantzi Jesús iri pithokashityaarine Judas

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹ Ari ithonkanakero iñaavaaitakero iroka, iniroite okatsitzimoshiretanakeri Jesús. Eekero jooñaarontanakitziro iñaaventakeri, ikantzi: “Pikaratziyakeni eerokaite jaka tzimatsi aparoni pithokashityaanane. Omaperora.” ²² Ari ipampoyaavakaanaka iriyotaane, te iriyote tsika itzimi iñaaventzi. ²³ Ikanta aparoni iriyotaane, iretakoperotane Jesús, itzimi saikimotakeriri okarikiini jovaiyani, ²⁴ jiñaakeri Simón Pedro jiñaanacheratziri, ikantzi: “Posampiteri niinka jiñaaventziri.” ²⁵ Ikanta irirori, jontsitokanakari okarikiini, josampitakeri: “Pinkatharí, ¿Niinkama?” ²⁶ Ari jakanake Jesús: “Piñeena nashete kapicheeni tanta, intzimerika nompake, iriitakera.” Jashetake kapicheeni tanta, ipakeri Judas Iscariote, itomi Simón. ²⁷ Ikanta jovavakero Judas tanta. Aripaitera ikamaaritanake.

* **13:5** Iro Jameyeteri judío-payeeni ikivakiyyetapiinta inkyaaetapiintantyaari ipankoki. Iroka antavairentsi, intaanira jantapiintziro aparoni onampitaari. Tema aparoni iriiperori atziri, eero okantzi inkivakiyyetante. Irootake kaari okameethatziomotantari ikivakiyyetakeriranki Jesús iriyotaane. Iro jantantakarori iroka Jesús, onkantya iriyotaantyaariri iriyotaane, onkantavetya jevarimi irinatye aparoni atziri, ontzimatyera irapaatziaari pashine, inkempitakotyaari ikantara aparoni onampitaari, tsinampashire inkantya. † **13:19** Ipaariyaapiintakera Jesús ikantzi “Naakatziitaka,” ari oshiyakero jiñaavaaitake Pava pairani. Pamenero eejatzí Jn. 8.58.

Ari ikantziri Jesús: “Panterootara thaankiini pikinkishiretapiintakari.”[†] ²⁸ Iro kantacha ikaratzira jovaiyani tekatsira kemathatavakerone opaita ikantantariri. ²⁹ Tema Judas iriitakera kempoyiiriri kireeki, iñaajaantaiyini ikantatziiri Jesús iriyaateeta iramanante tsika ompaitya iromoshirenkaiyaarini, iñaajaantake eejatzi iramanantatye impayeteriri ashinonkainkariite. ³⁰ Aritakera jovavakaro Judas tanta, jatanake. Aritake tsirenitanake.

Ovakerari Ikantakaantaitane

³¹ Aritakera jatanake Judas, ikantzi Jesús: “Monkarapaitetapaakara irovajenokashitan-taiyaarori irovaneenkaro Itomi Atziri. Iro ompoñaantyaari eejatzi iriñeetairo irovaneenkaro Pava. ³² Tema ari okantari, iriitajaantakera Pava oñaakanterone iriñeetantyaarori irovaneenkaro. Iroñaakatajaantakera irantero. ³³ Notomiite, kapichetapaakera nosaik-moyetanaimi. Osheki pinkokovavetaiyaana erokaite, iro kantacha eero piñagaana, Irojatzí nokantzitakariri asheninkapayeeni judío, irojatzí napiitzityaamiri nonkantemiro eerokaite, tema eero pitsipatana tsika nosaikapai naaka. ³⁴ Jiroka ovakerari nokantakaantane. Ontzimatyeeera petakotavakaayetaiya. Nokempitara naaka netakoyetami, ari pinkempitanaiyaari eerokaite, petakotavakaayetaiya. ³⁵ Aririka petakotavakaayetaiya eerokaite, ari iriyoyeetaimi maaroiteni eerokayetake niyootaane.”

Iñaaventziro Jesús irookaventante Pedro

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Ikanta Simón Pedro josampitanakeri Jesús: “Pinkathari, ¿tsikama piyaateka?” Ari jakanake Jesús, ikantzi: “Tsika janta niyaate naaka, eero okantzi poyaatena eerokaite iroñaaka, irooma apaata ari onkantake poyaatena.” ³⁷ Ikantanake Pedro: “Pinkathari, ¿opaitama eero okantanta noyaatemi iroñaaka? ¡Aritake noshineventakyaami!” ³⁸ Jakanakeri Jesús, ikantziri: “¿Omaperoma pishineventyaana? Aña tekeramintha iriñeeta tyoopi, mavasatzi pinkante: ‘Te niyoteri Jesús.’ Omapero.”

14

Iri Jesús oshiyarori avotsi jareetantaitari Ashitairiki

¹ “Eero povashirevaitaiyani. Paventaiyaari Pava, paventaiyaana eejatzi naaka. ² Janta ipankoki Ashitanari tzimatsi osheki tsika anampitapaiyaaro. Eeromi otzimi, eero nokantavaizimi niyaatai novetsikayetapaimi tsika pinampitapaiyaaro. ³ Aririka niyaatai, aririka novetsikayetaimi tsika pisaikai, ari nompishiyashitaimi naayetaatemi, onkantya pintsipatantaiyaanari eerokaite tsikarika nosaikajaantai naaka. ⁴ Piyotaiyironi eerokaite avotsi jiyaatantaitari tsika nosaikai.” ⁵ Ari ikantanake Tomás: “Pinkathari, te niyotaiyeni tsika piyaate. ¿Tsikama nonkantyaaka niyotantyaarori avotsi?” ⁶ Jakanake Jesús, ikantzi: “Naakara ‘Avotsi,’ ‘Kyaaryoori,’ ‘Añaantarentsi.’ Intaanira impampithavookitayeetaina naaka, ari irareeyeetaiya janta Ashitanariki. ⁷ Arimi piyoperotaiyenanemi, ari piyotairimi eejatzi Ashitanari. Aña aritake piyotzitataikari iroñaaka, iriitake piñaapiintakeri.”

⁸ Ikantanake Felipe: “Pinkathari, intsityaa poñaakenari Ashitamiri, tekatsi pashine nonkove.” ⁹ Ari ikantanake Jesús: “Felipe, ari osamanitake notsipayetakami eerokaite, ¿tekerama piyotena? Ikaratzi ñaakenari naaka, jiñaakeri Ashitanari. ¿Opaitama pikantantari? ¹⁰ ¿Tema pinkempisantena ari nokaratzi Ashitanari, ari ikaratana irirori? Okaratzi nokantayeziri, tera naaka nintakaashivaityaarone noñaaventemiro. Ariri ari Ashitanari tsipashiretanari, iriitake antakaajaantanaro irantavaitane. ¹¹ Pinkempisantena ari nokaratzi Ashitanari, ari ikaratana irirori. Okompitzimotamirika iroka, irootya pinkempisantaajate notasonkaventantayetake.

¹² Inkarate kempisantainane naaka, ari intasonkaventantayetai eejatzi. Aritake irimaperotanakero intasonkaventante, anaanakero okaratzi jiñaakoyeetakenari, tema niyaatzimatai naaka nontsipatapaiyaari Ashitanari. Omaperora. ¹³ Maaroni pairyagainane naaka inkovakoyetaina iñaañaatana, aritake nomatakeneri. Ari onkantya intharomentayeeetantyaariri Ashitanari, okantakantziro jimatzimotantakeri Itomi. ¹⁴ Ompaityaarika pinkovakoyetainari pimpairyagaina naaka, aritake nomatakemiro.”

Ishinetaantaitziri Tasorentsinkantsi

¹⁵ “Aririka petakoyetaiyaana, aritake pinkempisantairo nokantakaantane. ¹⁶ Ari nonkampitairi Ashitanari iroytaantemi pashine Ookaakovenaneri, ¹⁷ Tasorentsijanori irinatye, iriitake tsipashiretapiintaiyaamine. Iriima osavisatziite eero isaikimotziri, tema te onkante iriñeeri te iriyoteri eejatzi. Irooma eerokaite piyotaiyirini, tema isaikimotakemi, iriira nampishiretantaiyaamine.

[†] 13:27 Kantakotchari jaka “aripaitera ikamaaritanake,” tera iro kantakaanterone jovavakaro Judas tanta, okanta ikamaaritantanakari, aña iriitajaantake kantakaashitakarori ikamaaritantanakari.

¹⁸ Eerora pikempitakarori miritzi jookaventyeetziri, ari nompjishaitaimi. ¹⁹ Irootaintsira, eero jiñaayetaana osavisatziite. Iro kantacha eerokaite ari piñaayetaina, kañaaneri pinkantayetaiya tema kañaaneri nonatzi naaka. ²⁰ Aripaitera piyoyetai notsipashiretari Ashitanari, eejatzi eerokaite pitsipashiretana, ari nokempitari naaka notsipashiretami eerokaite. ²¹ Inkarate kempisantavaanteyetainane, joñaakantziro kyaayooperoini jetakotana. Irootake iredakotantaiyaari Ashitanari, eejatzi naaka ari netakotaiyaari, ari noñaakayetaiyaari.” ²² Ikanta Judas (kaarira Iscariote) josampitanakeri: “Pinkathari, ¿Opaitama poñaakantaiyaanari naakaite, eeroya poñaakayetaari pashineete?” ²³ Jakanake Jesús: “Ikaratzi etakotanari naaka, ikempisantavaantetana. Irootake iredakotantaiyaari Ashitanari. Ari nokaratairi Ashitanari nontsipashireyetaiyaari irikaite. ²⁴ Iriima kaari etakotyaanane, ipiyathavaantetakana. Tera naaka iyotashivaityaarone okaratzi nokantayetakemiri, aña Ashitanari otyaantakenari iri iyotakaayetakenanari. ²⁵ Nokamantatziimiro maaroni irokapayeeni eenirora nosaikimoyetzimi. ²⁶ Iriima Tasorensinkantsi, Ookaakoventaneri, irotyaantemiri Ashitanari intzime impoyaatyaaneneri, iriira iyotakaapaakemirone maaroni, impampithashiretakaayetaimiro okaratzi nokantayetakemiri. ²⁷ Kameethara pisaikayetai. Tera iro noñaaventashitya tsika okanta isaikakaantzi osavisatziite. Aña naaka mazitrori onkantya pisaikantaiyaari kameethaperoini. Eero povashirevaitashita, eero pitharovavaitashita eejatzi. ²⁸ Aritake pikemayetakena nokantake: ‘Iro niyaatai, impoña nompiye ari ankaratai asaikayetai.’ Arimi petakoperoyetyaanami, eeromi povashirevaitami nookayetanaimira, aña aritakemi pinkimoshireventakenami piyotakera niyaataye Ashitanariki, anaataikenari iroñaaka natziripantziira. ²⁹ Nokamantatziyaamirora iroka, onkantya pinkinkishiretantaiyaari apaata, omonkarapaitetapaakyaarika. ³⁰ Eerora nonkinkithavaaitzitaakayetyaami, tema aatsikitake pinkathariventantashivetachari kipatsiki. Okantavetaka te ipinkathariventana naaka. ³¹ Aritake onkantyaari, onkantya iriyotantyaari osavisatziite netakotari naaka Ashitanari, nantziniri okaratzi ikantanari irirori. Pinkatziyeyeni. Thame aate.”

15

Ikempitaro Jesús oponkitzithapero pankirentsi

¹ Eekero ikantanakitzi Jesús: “Naakara kempitarori oponkitzithaperori pankirentsi. Iriima Ashitanari iri kempitakarori itzimi pankitziro. ² Eerorika okithotzi nochevatha, ichekathatziro ashitarori. Irooma otzimi kithotatsiri, jovameethachevatziro, jovaankiityaakotziro inkene onkithoperote. ³ Kempivaitaka iroñaaka aritake kaankiityaakoyetakemi eerokaite, okantakaakami ñaantsipayeeni nokamantayetakemiri. ⁴ Aparoni ochevatha pankirentsi otzimi chevoryaathataintsiri eero okithotai, aña ontzimatyeh oshookantyaaro oponkitzitha. Ari okempitari eejatzi eerorika poisokerotana, eerora okantzi pantayetairo kameethari. ⁵ Naakatake kempitakarori oponkitzitha pankirentsi, irooma eerokaite pikempitakaro nochevatha pinayetatz. Ikaratzi oisokerotanari naaka ari nokempitizakarori irirori, kempivaitaka oshokimi inkithoperotai. Eerorika pitsipashireyetaana, tekatsira pantayetai. ⁶ Ikaratzi kaari oisokerotyaaanari naaka, ari nookaventyetairi. Ari inkempitayetaiyaaro okamachevatatzi pankirentsi, jaayetziro intagaitero. ⁷ Oisokerorika povayetaina, pinkyaaryooventanairorika okaratzi niyotaaayetakemiri, pinkovakotairi Ashitanari opaiyetarika pikoviri, aritake irimatakemiro. ⁸ Aririka pimatanairo joshiyakaaventyeetakero kithokiperotatsiri pankirentsi, aritake iriyoyeetami omapero niyotaaaneyetaami. Iroora iriñaapinkathayeetantyaariri Ashitanari. ⁹ Iniroite netakoyetakami, noshiyakari Ashitanari jetakotana naaka. Panintaavaityaarora netakoyetaami. ¹⁰ Eekerorika pinkempisantanakityeero nokantakaantane, ari panintaavaityaarora netakotanka, nokempitairora naaka nokempisantavaantetziri Ashitanari nanintaavaitaro iredakonka. ¹¹ Iro nokamantantamirori iroka inkene ankarataiyeni ankimoshirete, irootake pinkimoshiretziitantaiyaari eeroa.

¹² Jiroma nokantakaantane: Ontzimatyeh petakotavakaayetaiya nokempitairora naaka netakoyetaami eerokaite. ¹³ Tsikarika itzimi shineventariri inkamimenteriri irapatziyane, joñaakantatziro jetakotziitanta. ¹⁴ Naapatziyane pinayetatz eerokaite aririka pantanairo okaratzi nokantzimiri. ¹⁵ Aritapaake nokempitakaantami onampitaari, tema aparoni onampitaari te iriyote okaratzi jantayetziri onampitariri. Aña nokempitakaantami naapatziyane, tema nokamantaimiro maaroni ikantanari Ashitanari. ¹⁶ Tera eerokaite iyoshuitakenaneri, aña naaka iyoshuitayetaimi eerokaite. Naakatake otyaantayetemine piyaayete tsikarika, pinkempitakotaiyaaro pankirentsi kithoperotatsiri, ari pinkantapiintanakityeeya. Ari onkantya irimayetanaiyaamirori Ashitanari ompaiyaarika

pinkovakotenari pimpairyayetainarika. ¹⁷Jirokake nokantakaantzimiri: Ontzimatye petakotavakaayetaiya.”

Inkisaneentayetanakemi osavisatziite

¹⁸ “Aririka piñaayetakeri inkisaneentayetanakemi osavisatziite, pinkinkishiretero ari ikantaitakena naaka ikisaneentavaitaitakena. ¹⁹ Eekeromi poshiyaakotyaari osavisatziite, ari iretakoyetakyaamimi, ikempitavakaara irirori jetakotavakaiyani. Iro kantacha niyoshiitayetaimira naaka, pikempiyayetari osavisatziite, irootake ikisaneentantamiri. Kempivaitaka iroñaaka kaarimi eeroka osavisatziite. ²⁰ Pinkinkishiretero nokantzitakamiri: Tera iñaapinkathayeetziiri aparoni onampitaari iranaakoteri itzimi onampitariri. Ari inkempitayeetemiri eerokaite inkovayeete irovaitemi, inkempitayeetenara naaka. Ari okempitari eejatzi ikaratzi kempisantavaantetakenari naaka, aritake inkempisantayetaimi eerokaite. ²¹ Iro inkovayeetantyaari irovayeetemi, naakatake irovimentaitemi, okantakaantziro tera irovaitaina iri Pava otyaantakenari. ²² Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eerorikami nopokimi niyotaaayetairi. Iro kantacha iroñaaka eerora okantai irookaakoventaiyori iyaariperonka. ²³ Ikaratzi kisaneentakenari naaka, ikisaneentzitakari eejatzi Ashitanari. ²⁴ Eero otzimaajatzimi ikenakaashitane, eeromi notasenkaventzimoyetakeri okanta jiñaayeentakaro kaari jiñaapiintaitzi. Okantavetaka jiñaayetakeri irokapayeeni, eekero ikisaneentatyaana, ikisaneentzitakari eejatzi Ashitanari. ²⁵ Ari okantzimaita, tema ontzimatye omonkaratya osankinarentsi, kantatsiri: Iksisaneentashivaitaitakana.

²⁶ Iro kantacha aririka impokake ‘Ookaakoventaneri,’ Tasorentsiperotatsiri, intzime notyaantapaimiri nontsipatyaari Ashitanari, iriitakera iyotaashiretakotantapaakenane naaka. ²⁷ Impoña pinkinkithatakoyetaina eerokaite, tema ari pitsipayetzitakana ovakeraini etantanakarori.”

16

¹ “Iro nokantayetanamirori irokapayeeni, eero povashaantantaro paventaashiretyaana. ² Ari piñaayetakeri eero ishiniyeetaimi pinkyagai tsika japatotapiintaita. Ari piñaayetakeri eejatzi irovayeetemi, iriñaajaantayeete jantatziniiri Pava kameethari. ³ Iro irimatantyaarori iroka, tema te iriyoteri Ashitanari, te iriyotena eejatzi naaka. ⁴ Aririka omonkaratakya iroka, iroora pimpampithashiretakotantyaarori nokantayetakemiri. Irootakera neevatantamirori nokamantzimiro.”

Jantakaantziiri Tasorentsinkantsi

“Tera nonkamantziyaamiro ovakeraini iroka, tema irojatzi nontsipayetami. ⁵ Iro kantacha iroñaaka jataana nontsipatapaiyaari itzimi otyaantakenari. Iro kantacha tekachaajaini osampitakoventerone tsikara niyaatai, ⁶ intaani povashiretaiyani pikemakenara nokantakemiro irokapayeeni. ⁷ Iro kantacha pinkeme nonkantemiro kyaaryoori. Iroora kameethatzimotzimiri eerokaite niyaatai. Tema eerorika niyaatai, eerora ipoki paitachari ‘Ookaakoventaneri’ intspashiretapiintayetaiyaami. Iroora aririka niyaatai, naakatajaantake otyaantapairine. ⁸ Aririka impokapaake Tasorentsinkantsi, iriira ooñaarontapaakeneriri ikinkishirevaishitari osavisatziite, tema ikenakaashivaitakaro ikinkishiretakotaro tsika okantakota kaariperonkantsi, tsika okantakota kameethashirenkantsi, tsika okantakota iyakoventaantsi. ⁹ Ari iriyotakaayetairi iroora kaariperonkantsi eerorika ikempisantayeetana naaka. ¹⁰ Ari iriyotakaayetairi iroora kameethashirenkantsi, nomatziroora naaka novameethashiretantzi, tema niyaatairika Ashitanariki eero jokiyetaana. ¹¹ Ari iriyotakaayetairi itzimi jiyakoventayetakeri, iriitakera irika pinkathariventashivaitakariri osavisatziite.

¹² Eenirotatsi osheki onkarate nonkantemiri, iro kantacha iroñaaka kempitaka aritake anaanakemi nokantayetakemiri. ¹³ Aririka impokake Tasorentsijanori, iriitake iyotakaapaakemirone maaroni kyaaryoori. Tema eero iñaavaitashivaitaro ikovakaashitari irirori, aña inkamantantayetero ikemakeri. Ari iriyotakagaimiro onkarate avisayetsine apaata. ¹⁴ Iri kemayetajaantainane noñaavaitero, impoña irovaakayetaimiro eerokaite, ari onkantya iriyotantayeetaiyaarori novaneenkaro. ¹⁵ Tema okaratzi jiyotanetari Ashitanari, irojatzi niyotanetari naaka. Irootake nokantantakari: ‘Iri kemayetajaantainane noñaavaitero, impoña irovaakayetaimiro eerokaite.’”

Onkantavetya povashiretya, aritake pinkimoshireyetai

¹⁶ “Kapichetapaake eero piñaayetaana, iro osamanivetakya ari piñeena eejatzi. Tema niyaataatye naaka Ashitanariki.” ¹⁷ Ikanta iriyotaane josampitavakaanaka: “¿Opaitama ikantakotziiri? Ikantayetakai kapichetapaake eero añaayetairi, iro osamanivetakya ari

añagairi eejatzi, tema iriyaataatye Ashitaririki. ¹⁸ ¿Opaitama ikantakotziri ‘kapicheta-paake?’ Te ankemathatero opaita iñaaventziri.” ¹⁹ Ari jiyotake Jesús ikovaiyatzi-
ini irosampiteri, ikantanakeri: “Nokantaiyakemi: ‘Kapichetapaake, eero piñaayetaana,
iro osamanivetakya ari piñeena eejatzi.’ ¿Irootakema iroka posampitavakaamentari?
²⁰ Ari piñaayetairo piraavaitaiya, ovashiretziita pinkantayetaiya, piñaaminthaterira osav-
isatziite ikimoshiretaiyini. Onkantavetya povashiretziitaiyaani, aritakera piñeero pinki-
mohireyete. Omaperero. ²¹ Aririka ontzimaanitzimate aparoni tsinane, okemaantsi-
vaita. Iro kantacha aririka intzimake ovaiyane, ompeyakotanakero okemaantsivaitaka
aña okimoshireventanakitziiri eenchaanikite. ²² Ari onkempityaari eejatzi, ontzi-
matye povashireneentavaitya eerokaite iroñaaka. Iro kantacha aririka piñaavaina, os-
heki pinkimoshiretanai, tekatsi ovashiretakaiyaamine. ²³ Apaata tekatsira posampi-
tainari naaka. Tema iri Ashitanari matayetaimirona ompaityaarika pinkovakote-
nari pimpairyaaeyetaimainrika. ²⁴ Tema pamanapiintayetzirira Ashitanari pikovakoyetziri
opaiyetarika, pikampiminthavaitashitakari. Irooma iroñaaka aririka pinkovakoyetairi,
ontzimatye pimpairyaaapiintaina naaka. Arira pinkantya pinkovakotapiintairi, aritake
irimatakemiro, irootake pinkimoshiretziitantaiyaari.”

Noitsinampaakero naaka osavisato

²⁵ “Noshiyakaaventatziimiro maaroni irokapayeeni noñaaventakemiri. Iro kantacha
irootaintsi omonkaratya eero noshiyakaaventayetaimiro, aña koñaaroini noñaaventaimiri
Ashitairi. ²⁶ Apaata, ari piñaayetairo eerokaite pimpairyagaina pinkovakoyetaimiri
Ashitanari. Tera naaka kampakoventaimine. ²⁷ Tema iriitajaantake Ashitairi
etakoyetaami eerokaite. Iro jetakoyetantaamiri, tema eerokaite petakoyetaana naaka,
tema pikempisantaiyakena ari nopoñaakari naaka Pavaki. ²⁸ Noshitovanake Ashitairiki
okanta nopokantanakari jaka kipatsiki. Iroñaaka nookaventanairo kipatsi iro nompiye
Ashitairiki.”

²⁹ Ipoña ikantaiyanakeni iriyotaane: “Iroñaakara koñaatanake piñaavaiziri, te
poshiyakaaventavaitero. ³⁰ Noñaayetakemi iroñaaka piyotziro maaroni tsikarika
opaiyeta, te onkovajaantya intzime impaitya osampitemine, aña piyotziro
opaiyetarika ikinkishireyetaari. Irootakera nokempisantantari omapero pipoñaaka
Pavaki.” ³¹ Ari jakanake Jesús, ikantzi: “¿Arima, kempisantayetaimima iroñaaka?
³² Monkarapaitetzimatapaaka. Iroñaakara, piñaayetero aparopayeeni eerokaite poivaraiya
pinkenayete tsikarika, ari pookaventanakena apaniroini. Iro kantacha temaita nosaika
apaniro, aña Ashitanari tsipatanari. ³³ Nokamantayetzimiro maaroni iroka onkantya
piñaantyaarori kameetha pisaika pintsipatyaana naaka. Jaka osaviki, osheki piñaayetero
eerokaite piñaashivaityaaro. Iro kantacha, pishintsishireyete. Tema noitsinampaataikero
naaka osavisato.”

17

Jesús jamanakotziri iriyotaane

¹ Ikanta ithonkakero ikantayetakero irokapayeeni, amenanake Jesús inkiteki,
ikantanake: “Ashitanari, monkarapaitetapaaka. Poñaakantayetairo iroñaaka irovaneenkaro
pitomi, ari onkantya iroñaakantantyaarori pitomi eejatzi povaneenkaro eeroka.
² Eerokatake ovakeriri okanta ipinkathariventantakariri maaroiteni atziri, ari
onkantya inkañaaneyetakaantyaariri ikaratzi pashitakaakariri. ³ Aririka iriyoyeetaimi
apaniro Pipavaperotzi eeroka, iriyoyeetairi Jesucristo itzimi potyaantakeri, arira
inkañaanetakaayetairi. ⁴ Noñaakantakemiro povaneenkaro jaka kipatsiki, nothotyakemiora
pikantakenari nantero. ⁵ Pishinetena nontsipataiyaami iroñaaka, Ashitanari, ari ankarate
añaayetairo avaneenkaro pairani tekeramintha ovetsikero kipatsi.

⁶ Irikaite piyoshiitairi pashitakaanari, niyotayetairi niinkarika eeroka. Eerokatake
ashitzitakariri, ipoña pashitakaayetanaari naaka. Nokempisantakaayetaimiri piñaane.
⁷ Ikinkishireyeta iroñaaka, okaratzi niyotanetari naaka, eerokatake iyotakaayetanarori.
⁸ Niyotayetairi okaratzi piyotakaayetaanari, ikempisantayetanakero irikaite. Ipampi-
thashiretanana kyaaryoo nokaratzimi eeroka, ikempisantayetanai eerokatake otyaantak-
enari. ⁹ Naakatake kampakoventziri irikaite. Tera iri nonkampitakovente nampi-
tashivaitarori kipatsiki, aña nokampitakoventatziiri itzimi pashitakaanari. ¹⁰ Maaroni
nashitari naaka irijatzii pashitari eeroka. Ikaratzi pashitari eeroka irijatzii nashitari
naaka. Tema iriyyetake oñaakantayetairori novaneenkaro. ¹¹ Eero nosaikanai jaka osaviki,
niyaataira naaka nonkaratapaimi eeroka, irooma irikaite eekero irisaikanaatye. Ashita-
nari Tasorentsi, pinkempoyaaverteri onkantya impairyaaapiintantyaamiri, ari onkantya
irovithaavakaantaperotyaari eejatzi, akempitavakara aaka. ¹² Enirora nontsipayetari

jaka osaviki, naamaakoventayetari, nokempoyaaventayetziri okanta ipairyaaipiintantamiri. Eerora itzimayetai peyashivaitaachaneri, apatziro inkantakaiyaaro ipaiyeetziri ‘Otomi peyashivaitaantsi,’ tema ari onkantya omonkaratantyaari oñaaventakeri Osankinajanorentsi.¹³ Iroñaaka niyaatai pisaikinta eeroka. Irootake nokantantayetarori irokapayeeni eenirora nosaiki jaka osaviki, onkantya inkempitanyaanari naaka inkimoshiretaiyeni kameethaini irikaite.¹⁴ Niyotaayetakeri piñaane, iro kantacha osheki ikisaneentaitanakeri, tema te ikempitanaari osavisatziite, nokempitara naaka te osavisatzi nonatye.¹⁵ Te nonkovakotemi paayetairi isaikira jaka osaviki, intaani pinkempoyaaventayetairi ikaariperotakaitzirikari.¹⁶ Nokempitara naaka te osavisatzi nonatye, eejatzi irikaite te iroshiyaniyaari osavisatziite.¹⁷ Pintasorentsishiretakairi irakoventantyaarori kyaaryoori. Tema kyaaryoori onatzi piñaanetari eeroka.¹⁸ Pikempitaakena naaka potyaantakena nosaikimoyeteri osavisatziite, ari nonkempitziyaariri naaka notyaantayeteri irisaikimoyeteri.¹⁹ Okovaperotatya iroñaaka nontasorentsishiretai noshineventaiyaarira irikaite, ari onkantya intasorentsishireperotantyaari eejatzi irirori.

²⁰ Tera intaani nonkampitakoventeri irikaite, aña nokampitakoventzitari eejatzi inkarate kempisantainane aririka inkinkithatakaayetairi irikaite.²¹ Namanakoventziri maaroni irikaite onkantya irovithaavakaantaiyaari, aparoni inkantaiya irovithaanaiyami eeroka. Ashitanari, akempitara aaka ovithaavakaiyani, ari inkempiyetiaarori eejatzi irovithaavakaaperotaiya, onkantya inkempisantantaiyaari osavisatziite eerokatake otyaantakenari.²² Iroka novaneenkaro, okaratzi poñaakayetakenari, irojatzi nomatairi naaka noñaakayetairi iriroriite. Arira onkantya irovithaavakaantaperotyaari, akempitavakaara aaka.²³ Tema pitsipashiretana eeroka, ari nonkempitziakyaari eejatzi naaka nontsipashiretaiyaari iriroriite, ari onkantya irovithaavakaantaperotyaari. Iro inkishiretantayetyaari osavisatziite eerokatake otyaantakena, iniroite petakoyetakari pikempitaakenara naaka iniroite petakotakana.²⁴ Ashitanari, eerokatake ashitakaayetakanariri irikaite, nokovi intsipayetiaayana tsika janta nosaiki naaka, onkantya iriñaantaiyaarori novaneenkaro. Eerokatake ovaneenkatakaakanari, tema petakotzitaikana tekeramintha ovetisikyaata kipatsi.²⁵ Ashitanari tampatzikashireri, te iriyotaiyemine osavisatziite. Iro kantacha naaka niyotzimi, eejatzi ikempiyetaka irikaite jiyotzi eerokatake otyaantakenari.²⁶ Niyotaayetairi niinkama eeroka, eekerora niyaatakaatyero niyotairi, tema nontsipashiretaiyaari, netakoyetiaarori pikempitaakenara naaka petakotakana.”

18

Jagaitakeri Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Aritake ithonkanakero ikantayetakero iroka, shitovanake Jesús itsipatanaari iriyotaane iriyaatero intatsikeronta ovaryeenkaari ipaiyeetziro “Cedrón.” Ari otzimiri pankirentsimashi, tsika janta isaikapaake Jesús itsipayetakari iriyotaane.² Jiñiitaro eejatzi irika Judas itzimi pithokashitantachane, tema ari isaikaapiintziriri Jesús iriyotaane janta.³ Ari jareetapaaka Judas itsipatapaakari ovayiriite, ikonovakari kempoyaaventaneri jotyaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, iroyaantane eejatzi Fariseopayeeni. Joirikayetapaakero irovantamento, jamake eejatzi irootamento.⁴ Iro kantacha Jesús jiyotzitakaro maaroni avishimoterine, ishitovashitanakeri, josampitavakeri: “¿Ipaitema pikokovatziri?”⁵ Ikantaiyini irikaite: “Nokokovatzitzi Jesús Nazaret-satzi.” Ari ikantzi Jesús: “Naakatake.” Irika Judas itzimi pithokashitakariri, ari ikaratak-eri irikaite.⁶ Jiñaavaitanakera Jesús, ipiyaponthotaiyanakani itaapiiki, tyeyanakeni.⁷ Japiitanakeri Jesús, josampitzi: “¿Ipaitema pikokovatziri?” Japiitaiyanakero irirori, ikantzi: “Nokokovatzitzi Jesús Nazaret-satzi.”⁸ Ari japiitanakeri Jesús, ikantzi: “Aritake nokantakemi naakatake. Naakarika pikokovataiyini, potyaantairi irikaite notsipayetakari, iriyaayetaita.”⁹ Ari omonkaratari ikantzitajaantakariri Jesús: “Ashitanari, ikaratzi pashitakaakanari, eero ipeyakaantavaita aparoni.”¹⁰ Ikanta Simón Pedro, otzimimotziri irirori irosatamento, jinoshikanakero, itotzitari iyempitaperonampi aparoni paitachari Malco, inampirera omperatasorentsijanori.¹¹ Ipoña Jesús, ikantanakeri Pedro: “Povairo posatamento. Aña iri Ashitanari shinetakenari nonkemaantsivaityaaro iroka, ¿eeroma okantzi nomonkarayeneri?”*

Jaayeeetanakeri Jesús omperatasorentsijanoriki

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

* **18:11** Jiroka ikantakotakeri jaka Jesús: “Iri Ashitanari shinetakenarori nomiretyaaro kepishaari.” Tema iro oshiyakaaventacha aririka inkemaantsivaitaitya, okempivaitaro jimireyeeetaro kepishaari.

¹² Ikanta ovayiriite itsipatakari ijevare, eejatzi ijevare kempoyaaventaneri irotyaantane judío-payeeni, joirikanakeri Jesús, joosotanakeri. ¹³ Ari jetapaintaro ikenakaanakeri ipankoki Anás. Tema iriitake irikonkiri Caifás itzimi omperatasorensijanotatsiri. ¹⁴ Irika Caifás iriitajaantakera kantakeriranki judío-payeeni: “Iroora aritatsi ashinete aparoni atziri inkamimentayetai.”

Pedro ikyaake iniyankiirentsita Anás
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, joyaatakoventakeri Jesús. Irika pashine iyotaari, iñaapiintane jinatzi omperatasorensijanori, irootake ikyaantaapaakari joyaatakoventakeri Jesús. ¹⁶ Iriima Pedro ari ikatziyapaakari jantakironota otantontsiki. Irootake irika iyotaari iñaatapiintane omperatasorensijanori, ikinkithavaitakaanakarori aamaventorori ashitakoronsi, iro ominkyaantakarori eejatzi Pedro. ¹⁷ Okanta aamaventorori ashitakoronsi, osampitakeri Pedro: “¿Kaarima eeroka aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jakanake Pedro, ikantzi: “Tera naaka.” ¹⁸ Tema okatsinkaityaatzi-ira, irikaite onampitaari itsipayetakari kempoyaaventaneri jovaampatayakeni paampari. Ari isaiki jakitsitayani. Ari itsipatayakarini eejatzi Pedro irikaite, jakitsitayarinii paampari.

Anás josampitziri Jesús
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ Ikanta omperatasorensijanori jetanakari Jesús josampitakoventziniri iriyotaanepayeeni, ipoña okaratzi jiyotaantayetakari. ²⁰ Ari ikantanake Jesús: “Nokinkithatakaapiintakeri maaroiteni atziiriite. Niyotaantapiintake japatotapiintaita eejatzi janta tasorensipankoki, tsika japatotapiintayani maaroni judío-payeeni. Tetya nomanakaiyaaro okaratzi nokinkithayetziri. ²¹ ¿Opaitama posampitantanari naaka? Posampitayeteri ikaratzi kemayetakenari. Iriiyetake iyotziroori okaratzi nokantayetakari.” ²² Ikantakerora Jesús iroka, aparoni kempoyaaventaneri ipasavorotanakeri, ikantziri: “¿Arima pinkanteri pakeri omperatasorensijanori?” ²³ Jakanakeri Jesús, ikantanakeri: “Tzimatsirika kaariperori noñaavaitakeri, pinkantenaro tsika otzimi. Aña okaratzi noñaavaitakeri kameetha onatzi. ¿Opaitama pipasavorotantani?” ²⁴ Ikanta Anás jotyaaantakeri janta Caifás-ki itzimi omperatasorensijanotatsiri, joosotaka.

Ikantzi Pedro: Te noñeeri naaka Jesús
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Irojatziya ikatziyaka Pedro jakitsivaita paampariki. Ari josampiitakeriri: “¿Kaarima eeroka aparoni iriyotaane irika shirampari?” Ari jotekanakero Pedro, ikantanake: “Tera naaka.” ²⁶ Ikanta osamaniityaake josampitairi eejatzi aparoni inampire omperatasorensijanori, iriitakera isheninkathori itotzitakeri inkaaranki Pedro iyempita, ikantziri: “¿Kaarima eeroka noñaake itsipatami janta pankirensimashiki?” ²⁷ Ari japiitanakero Pedro jotekañaanetantzi, aripaitera jiñaanake tyoopi.

Jaayeeatanakeri Jesús Pilato-ki
(Mt. 27.1-2, 11-31; Mr. 15.1-20; Lc. 23.1-5, 13-25)

²⁸ Tema aritake kitaitzimatake, jomishitovaitanairi Jesús ipankokira Caifás, jaayeeatanakeri isaikinta Pilato ijevarite Roma-satzi. Te inkyeeyapaakeni judío ipankoki Pilato, tema aririka inkyaaavankotakeri ipiyathatakaro ikantakaantaitane ikitevathatantaitari, eerora okantzi iroimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi. ²⁹ Irootake ishitovantapaakari Pilato, ikinkithavaitakari, ikantziri: “¿Opaitakama jantakeri irika shirampari?” ³⁰ Ikantayini irirori: “Eeromi ikaariperotzimi irika, eeroty namirimi jaka.” ³¹ Ari ikantzi Pilato: “Paanairi eerokaite, povasankitairi tsika okantzira ikantakaantaitzimiri.” Ikantaiyanakeni judío-payeeni: “Aña te pishinetapiintayena noveri nosheninkaite.” ³² Ari omonkaratakari ikantziijaantakarori Jesús tsika onkantya irovamaayeeteri.

³³ Ipoña ipiyanaka Pilato ikyaapaintzi inthomoi ipankoki, ikaimapaakeri Jesús, josampitakeri: “¿Eerokatakema Ivinkatharite judío-payeeni?” ³⁴ Ari ikantzi Jesús: “¿Piyotashitaroma iroka posampitanari? Kempitaka tzimatsi ipaita kantakemiri niinkarika naaka.” ³⁵ Jakanake Pilato: “¿Naakama judío? Aña iri pisheninkaite amakemiri jaka itsipayetakari ijevare omperatasorensitaari. ¿Ipaaitama pantakeri?” ³⁶ Ari ikantzi Jesús: “Te nompinkathariventante naaka jaka osaaviki. Ari onkantyaami, aritakemi piñaakemi osheki novayirite kisakoventyaanari, ero jaakaantantana judío-payeeni. Iro kantacha tera ari nompinkathariventante jaka.” ³⁷ Japiitanakeri Pilato josampitanakeri: “¿Arima, eerokatake Pinkathari?” Ari ikantzi Jesús: “Eerokatake kantaintsiri. Irootake notzimanakeri, irootake nopokantakarori jaka kipatsiki noñaaventaaro kyaaryoori. Tema ikarayetzi

kamaitanaarori kyaaryoori, ikempisantavaanteyetana.”³⁸ Ari ikantzi Pilato: “Irojatzitaveetacha, kyaaryoori.” Ikantanakerira, shitovanake ipiyotaiyakani judío-payeeni, ikantapai: “Tetya noñeero ompaitya inkenakaashityaari irika shirampari.

³⁹ Poimoshirenkapitetapiintziro Anankoryaantsi, pametapiintaiyaroni nomishitove aparoni jaakaantaitziri. ζNomishitovakaantairima ipaiyeetziri ‘Pivinkatharite?’⁴⁰ Ari ikaimaiyanakeni maaroiteni, ikantaiyini: “¡Eero pomishitoviri irika! ¡Iri pomishitove Barrabás!” Irooma irika Barrabás, koshintzi jinatzi.

19

¹ Ikanta Pilato ipasatakaantakeri Jesús. ² Ikanta ovayiriite jampitatapotake kitochee ikempitakaantakero amathairentsi, jamathaitakaakari Jesús. Ipoña ikithaatantakari jonkeromaitatsiri kithaarentsi.* ³ Ipoña ipiyotzimentapaakari, ishirontzimentavaitari ikantaiyirini: “¡Jirikataa Ivinkatharite judío-payeeni!” Ipasavorotzimaitari. ⁴ Eejatzi ishitovapai Pilato, ikantapai judío-payeeni: “Pameneri, jirika nomishitovakari onkanta piyotantayari te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.” ⁵ Ari ishitovakaapaakero Jesús jamathaitayeetantakari kitocheetapo iitoki, ikithaayeetantakari eejatzi jonkeromaitatsiri kithaarentsi. Ikantzi Pilato: “¡Jirika shiramparika!” ⁶ Ikanta jiñaavakerira ijevare omperatasorentsitaari ipoña kempyoaventaneriite, ikaimaiyanakeni, ikantaiyini: “¡Pimpaikakotakaanteri! ¡Pimpaikakotakaanteri!” Ipoña ikantzi Pilato: “Jirika paanakeri eerokaite pimpaikakoteri, tema naaka te noñe ompaitya inkenakaashityaari irika.” ⁷ Jakaiyanakeni judío-payeeni: “Tzimatsi naakaite Ikantakaantaitanari, ontzimatyevare irovamagaiteeri irika, tema ikempitakaantashivaitaka Itomi Pava.” ⁸ Ikemavakera Pilato ikantaiyakani ikempitakaanta Itomi Pava jinatzi, osheki itharovanake. ⁹ Eejatzi ipiyanaa inthomointa ipankoki, josampitapaakari Jesús: “¿Tzikama pipoñaajaantaka eeroka?” Iro kantacha Jesús te irakeri. ¹⁰ Ikantzi Pilato: “¿Eeroma pakana? ζTema piyote pinkathariperori nonatzi naaka, ari onkantake nompaiakotakaantemi, ari onkantake eejatzi nomishitovakaantaimi?” ¹¹ Ipoña jakanake Jesús, ikantzi: “Eeromi ishinetakemiroeni Jenokisatzi, eeroty pipinkathariventaperotaajanami. Irootakera nokantantari naaka, iriitake maperotainchari ikariperotake itzimi amananeri jaka, anaanakero piyaariperonka eeroka.”

¹² Aripaite ikokovavetanaka Pilato iromishitovakaantairimi Jesús, iro kantacha eekero ikaimakotaiyatziirini judío-payeeni ikantaiyirini: “¡Arika pomishitovakaantairi irika, tera paapatziyari pivinkathajanorite César! ¡Tema itzimirika kempitakyaarine irika, ikempitakaantashivaitaka pinkatharimi irinatye, ikisaneentatziirimi César!” ¹³ Ikanta ikemavakera Pilato, jamakaantakeri Jesús, jagaitanakeri ipiyotzimentaitakari, jomisaikapaakeri tsika jamenakoyeetapiintziri iyakoventaari, ipaiyeetziro “Mapipankaa,” iro ipaiyeetziri eejatzi iñaaneki hebreo “Gabata.” ¹⁴ Ikanta jovetsikaventapaitetarora Anankoryaantsi iromishirenkayeetantaarori, ari tampatzikatapaake ooryaatsiri. Ikantzi Pilato irika-payeeni judío: “¡Jirika Pivinkatharite!” ¹⁵ Iro kantacha irikaite ikaimaiyini, ikantzi: “¡Inkame! ¡Inkame! ¡Pimpaikakotakaanteri!” Ari ikantzi Pilato: “¿Kantatsima nompaiakotakaanteri pivinkatharite?” Ari jakaiyanakeni ijevare omperatasorentsitaari, ikantaiyini: “¡Intaanira César novinkatharite, tekatsi pashine!” ¹⁶ Ikanta Pilato, joipiyeeri Jesús iraanairi judío-payeeni impaikakoteri. Ari jaanakeriri.

Ipaiakoyeetakeri Jesús irojatzi ikamantakeri
(Mt. 27.32-50; Mr. 15.21-37; Lc. 23.26-49)

¹⁷ Ikanta Jesús irijatzi anatanakero inchakota impaikakotantayari, iriyaate ipaiyeetziro “Atziriiitoni,” irojatzi ipaiyeetziri iñaaneki hebreo “Gólgota.” ¹⁸ Ari ipaiakoyeetakeriri, itsipaitakeri apite atziri, aparoni jovatzikakoitake irakoperoriki, jovatzikakoitakeri pashine irampateki. ¹⁹ Ikanta Pilato jontarekakotakaantake ipaiakoyeetakeri Jesús aparoni osankinarentsi, kantatsiri: “JESÚS NAZARET-SATZI, IVINKATHARITE JUDÍO-PAYEENI.” ²⁰ Osheki judío-payeeni ñaanatakerori iroka osankinarentsi, tema te intainaperote osaiki nampitsi, tsika ipaiakoyeetakeri Jesús. Tema josankinayeetakero iroka osankinarentsi iñaaneki hebreo, iñaaneki griego, iñaaneki Roma-satzi. ²¹ Irootakera ikantantakeri Pilato irikaite ijevare omperatasorentsitaariite, ikantzi: “Eero posankinatziro: ‘Ivinkatharite judío-payeeni.’ Aña onkantatyeemi posankinatakaante: ‘Kempitakaantashivaitachari ivinkatharite judío-payeeni.’” ²² Iro kantacha Pilato, ikantanakeri: “Okaratzi nosankinatakari, aritake ashi ovatyero osankinataka.”

²³ Ipoña ovayiriite aritakera ipaikakotakeri Jesús, jayitanakeri imanthaki, itotakero 4-kotate ipavakaaetakero aparopayeeni. Ipoña jayitakeri eejatzi iithaare, tera ovavikotatya, aparoni okanta jontyeetziro irojatzi osaviki. ²⁴ Ari ikantavakaiyani ovayiriite:

* 19:2 Tema irootake jameyetapiintaiyarini pinkathariite jamathaiyetaro poreryaayetatsiri, ikithaayetaro eejatzi kithaarentsi jonkeromaitatsiri.

“Eero athatyaavaitziro iroka, intaani ãñaareventyaaro, ari ãñeero intzime ayerone.” Arira omonkaratari Osankinajanorensi, kantatsiri:

Ipvakaayeetakaro nomanthaki.

Îñaareventayeetakaro noithaare.

Irootakera jimataiyakerini ovayiriite. ²⁵ Okanta janta ipaikakoyeetakerira Jesús ari os-aikitakari iriniro otsipatakaro irirento, María inara Cleofas, ipoña María Magdalena.

²⁶ Ikanta Jesús jiñaakero iriniro, otsipatakari okatziyaka iriyotaane itzimi jetakoperotari, ikantanakero iriniro: “Tsinané, iriitakera pintomintaiyaari irika.” ²⁷ Ipoña ikantanakeri iriyotaane: “Irootakera pinirontaiyaari iroka.” Aripaitera osaikavankotanakeri irika iyotaari.

²⁸ Okanta avisayetakera maaroni iroka, iyotake Jesús aritake jimonkaratakero, ikaimanake: “¡Nomirevé!” Ari omonkaratari oñaaventakotakeriri Osankinajanorensi.

²⁹ Ari othointakotakari kepishaari janta chomoki. Jaayeevanake inchateva, jankoviitake atsimiyaaterone kepishaari, jovaankakoitakereni ipaantekira Jesús.†

³⁰ Jatsimiyaavakero Jesús iroka kepishaari, ipoña ikantanake: “Othotyaapaaka maaroni.” Ari ithamenkotanaka, jatashinenkatanake.

Josataamerekitaitakeri Jesús

³¹ Ari monkarapaitetapaaka jovetsikaventapiintaitaro kitaite jimakoryaantaitari. Irootake kaari ikovantaiyani judío-payeeni inkatziyakote ipaikakoyeetakeri kitaiteriki jimakoryaantaitari, tema iroka kitaite iro jiñaapinkathaperoyeetziri. Irootake ikovakotantakariri Pilato inkaraaporitakaanteri paikakotaari inkamantanakyaari

thaankiini, irovatzikaryaakoyetairiite eejatzi. ³² Ikanta jiyaataiyanakeni ovayiriite, ikaraaporitapaakeri aparoni ikaratakari Jesús ipaikakoitziri, ipoña jimatakeri pashine. ³³ Ari ipithokashivetanakari Jesús, jiñaatziri aritake kamake. Irootake kaari ikaraaporitaintaitari irirori. ³⁴ Iro kantacha, aparoni ovayiri josataamerekitantanakari

irosataante, ari iyovanakeri iriraane okonovakero jiña. ³⁵ Itzimi kinkithatziirori iroka, iriitakera ñaajaantakerori. Omaperotaajatatyaara ikamantzimiri ari onkantya

pinkempisantantayetyaari eejatzi eerokaite. ³⁶ Tema iro avisantayetakeri iropakpayeeni onkantya omonkaratantyaari okantzitakari Osankinajanorensi:

Eerora ikaraavaitzini aparoni itonki irirori.

³⁷ Okantzitaka eejatzi Osankinajanorensi:

Ari iramenakoyeetakeri irosataamerekitaiteri.

Ikitaitakeri Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Ikanta okaratapaake iroka, José Arimatea-satzi, ikampitairi Pilato, ikantziri: “Pishinetenari naanairi Jesús.” Irika José irijatzi kempisantakeriri Jesús, iromananeikiini ikempisantzi itharovakaarira judío-payeeni. Ikanta Pilato ishinetaakeneri. Jatake José, jaanairi. ³⁹ Ari ipokitapaakari eejatzi Nicodemo, itzimi jatashitakeriranki Jesús tsireni,

jamakotapaake ikonovaataitziro kasankaari, osheki otenanka iroka.‡ ⁴⁰ Ipoña José itsipatakari Nicodemo jaanairi Jesús, iponatantakari manthakintsi jashetantakaro kasankaari. Iro jametaiyarini judío-payeeni ikitatapiintziri iyaminkarite. ⁴¹ Janta tsika ipaikakoyeetakeri Jesús, ari otzimiri pankirentsimashi, ari janta osaikiri ovakerari omorona tsika ikitaitziri kaminkari, tekeri inkitayeetantyaaro. ⁴² Ari jovayeetakeriri Jesús, tema okaarikiini osaikira iroka omorona, tema irootzimataapaake kitaite jimakoryaantapiintaiyarini judío-payeeni.

20

Jañaantaari Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Okanta avisanakera kitaite jimakoryaantaitari, eenirora otsireñeenkatzi, ananenkanaka María Magdalena iyaate omoronaki jovayeetakerira Jesús. Oñaapaatziiro otanampyaaka mapi jashiyeeantakarori omorona. ² Ipoña opiyanaka iroori oshiyaperotanakitya iyaatashiteri Simón Pedro itsipatakari pashine iyotaari, iretakperotane Jesús, okantapaakeri: “¡Jagaitakeri Avinkatharite, te ayote tsikarika jovayeetairi!” ³ Ikanta Simón Pedro itsipatakari pashine iriyotaane Jesús, jatanake kitataariki. ⁴ Ishiyanakitya jiyaataiyanake apiteroite. Iro kantacha pashine ishiyaperotanakitya jookanakeri Pedro, iri etapaakaro jareetaka kitataariki.

† **19:29** Kantakotachari jaka “inchateva,” irojatziri ikantayeetziri pairani “isopo.” ‡ **19:39** Iroka kasankaari, ikonovayeetakerori mirra, ovaaki inchashi ipaiyeetziri áloe. Osheki otenanka okaratzi 100 libra, irojatziri ikantayeetairi iroñaaka 30 kilo.

⁵ Jinetapitapaake omoronakira, jiñaapaakitziro onoryaamaitaka iponayeetantakariri, temaita inkyaapaake inthomoi. ⁶ Ari jareetapaakari Simón Pedro, ikyaapaake inthomointa, jiñaapaakero eejatzi irirori onoryaamaitaka iponayeetantakariri. ⁷ Jiñiitapaakaro manthakintsi jankoviiyeetantavakariri iitoki, inashita jovayeetanakero te ontsipatyaaero iponayeetantakariri, kameetha jotziپییeeetanairo. ⁸ Ipoña ikyaapaake eejatzi pashine iyotaari itzimi etapaakarori jareetaka kitataariki. Jiñaapaakero okaratzi kantainchari, ari opoña ikempisantaperotanake. ⁹ Tekeramaita inkemathatero okantziri Osankinajanorentsi, aritake irañagai Jesús. ¹⁰ Ipoña ipiyeeyaani ipankoki irika apite iyotaari.

Joñaakaaro Jesús María Magdalena
(Mr. 16.9-11)

¹¹ Ari osaiki María opatzimoroki iravaita. Okanta iravaitaka, ari onetapitzi inthomointa omoronaki, ¹² oñaatziiri apite maninkari okitamarokitake iithaare, isaikaiyakeni tsika jonoryaaveetakari Jesús. Aparoni isaikake jiiitoveetakari, isaikape pashine jiiitveetakari. ¹³ Ikanta maninkariite, josampitakero ikantziro: “Tsinané, ¿opaitama piraantari?” Akanakeri iroori, okantziri: “Tema jaayeetakenari Novinkatharite, te niyote tsika janta jovayeetakeri.” ¹⁴ Iro okantakitziini, ari opithokanaka, oñaatziiri Jesús, iro kantamaitacha te iyotavairi iriitakera. ¹⁵ Ari josampitanakero Jesús, ikantziro: “¿Ipaaitama piraantari tsinané? ¿Ipaaitama pikokovatziri?” Oñaajaantzi iroori iri ñaanatzirori aamaventarori pankirentsimashi, okantanakeri: “Pinkathari, eerokarika aakeri, pinkamantena tsika janta povakeri, niyaateeta naaka namenairi.” ¹⁶ Ari jiñaanatanakero Jesús, ikantziro: “¡María!” Ari amenanakeri iroori, okantziri: “¡Rabonil!” (iro ikantaitziri iñaaneki hebreo “Iyotaaneri.”) ¹⁷ Ikantziro Jesús: “Eero poirikana, tema tekeru niyaaita nontsipatapaiyaari Ashitanari. Iro kantacha piyaate pinkamantenari iyekiite, iroora niyaaita nonkaratapaiari Ashitanari tsika itzimi Ashitzitamiri eejatzi eerokaite. Iri Novavanetari naaka, irijatziri Pivavanetzitari eerokaite.” ¹⁸ Okanta iyaatanake María Magdalena, okamantapaakeri maaroni iyotaari oñeeri Avinkatharite, okamantapaakeri eejatzi okaratzi ikantakerori.

Joñaakaari Jesús iriyotaaneete
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Okanta otsirenitanake avisanakera jimakoryaantaitari kitaite, apatotaiyakani iyotaari jashitakotaiyakani shintsiiini itharovakaarira judío-payeeni. Ari ikyaapaakeri Jesús, ikatziyimotapaakari, jovethatapaari ikantapaiari: “¡Pisaikayetai kameetha eerokaite!” ²⁰ Ari jovethatapaakarira, joñaakaapaakeri irako, eejatzi imereki. Ikimoshireyetaiyanaake irikaite jiñaavairira Avinkatharite. ²¹ Ipoña japiitanakero Jesús, ikantziri: “¡Pisaikayetai kameetha eerokaite! Ikempitaakenara jolyaantakena naaka Ashitanari, ari nonkempitziyaamiri eejatzi eerokaite notyaantayetyaemi.” ²² Ari itasonkiri iyotaariite, ikantziri: “Isaikashiretanyaaamiita Tasorentsinkantsi.” ²³ Inkarate pimpeyakoyetairi eeroka jaka, aritakera ipeyakoyeetairi janta. Iriima kaari pimpeyakoyetai eeroka jaka, tera impeyakoyeetairi eejatzi.”

Iisoshirekatane Tomás

²⁴ Ikanta Tomás ikaratapiintziri 12 iyotaari, itzimi ipaiyeetziri “Tsipari,” te isaikae irirori jareetantapaakari Jesús.* ²⁵ Ipoña pashinepayeeni iyotaari ikamantairi, ikantziri: “Noñeeri Avinkatharite.” Iro kantacha Tomás jakanakeri, ikantziri: “Eerorika noñeeri naaka tsika ipaikavakoyeetakeri, eerorika nokyaantavakotari irakoki, eerorika nokyaantamerekitari eejatzi, eero nokempisantziri.”

²⁶ Okanta avisanake 8 kitaite, japiitairo iyotaari japatotaiyani. Arira isaikitakari eejatzi Tomás irirori. Jashitaiyakeroni shintsiiini ashitakorontsi, iro kantacha Jesús kyaapaake, ikatziyimotapaari, jovethatapaari ikantapaiari: “¡Kameetha pisaikaiyeni eerokaite!” ²⁷ Ipoña ikantapaakeri Tomás: “Jiroka nako, pinkyaantavakotyaaana, pinkyaantamerekityaaana eejatzi. Eero pikisoshirevaitzi, ¡Pinkempisante!” ²⁸ Ari ikaimanake Tomás, ikantanake: “¡Novinkatharite, Novavane!” ²⁹ Ikantziri Jesús: “Aña iro pikempisnantamatsitanakari piñaakena. ¡Kimoshirera irinayetai inkarate kempisantaatsine kaari ñaayetaajatenane!”

Opaita josankinayeetantarori iroka

³⁰ Osheki japiipiitakero Jesús itasonkaventzimotakeri iriyotaaneete, te osankinatakoyetya jaka. ³¹ Iroomaitaka osankinayetantakarori irokapyeeni onkantya pinkempisantantayetyaari, irika Jesús iriitake Cristo, Itomi Pava. Aririka pimpairyaapiintanairi pinkempisantanairi, aritake inkañaanetakaayetaimi.

* 20:24 Ikantakoyeetziri jaka “Tsipari,” irijatzira ipaiyeetziri pairani “Dídimo.”

21

Joñaakari Jesús 7 Iriyotaane

¹ Ikanta okaratapaake iroka, japiitakero Jesús joñaakari iriyotaane, inkaarethapyaaiki ipaitayeetzi Tiberias. Jiroka okantaka. ² Ari itsipatavakaiyani isaiki Simón Pedro, Tomás, ipaitayeetzi eejatzi “Tsipari,” Natanael, poñaachari Caná-ki saikatsiri Galilea-ki, itomipayeeni Zebedeo, ipoña apite pashine iyotaari.* ³ Ipoñaashita ikantzi Simón Pedro: “Niyaataye noshimaatya.” Ikantaiyini pashine: “Ari ankarataiyanakemi.” Jataiyanakeni, otetaiyapaakani pitotsiki. Iro kantacha, tekatsimaita iraye ishimaavetaiyakani tsireni.

⁴ Okanta okitaitzimatake, katziyapaaka Jesús oparaiteki inkaare. Iro kantacha iriyotaaneete te iriyotavairi iriitakera. ⁵ Ikaimakotapaakeri, ikantzi: “Evankariite, ¿Tekatsima pagaiyeni?” Ari jakaiyanakeni iriroriite: “¡Tetaavé!” ⁶ Ikantzi Jesús: “Poviinkero pakoperoriki piithamento, ari paake.” Ari jimataiyakeroni ikantaitakeriri. Tema jaakera osheki shima, tera iravyagairo irinoshikairo iithamento. ⁷ Ikanta iyotaari iretakoperotane Jesús, ikantanakeri Pedro: “¡Iriitakera Avinkatharite irinta!” Ikemavakera Simón Pedro, ikithaatanaka, ookaatanaka inkaareki. ⁸ Iriima pashinepayeeni iyotaari pitotsiki ikenakoyetanai jinoshikaatakotairi ishimane, irojatzi jaatakotantapaari oparaiteki. Tema isaikakotakiziiira niyankaakiini.†

⁹ Ikanta jayiitaiyapaakeni, jiñaapaakitzi joisaka paampari, ari itashitakari shima, itsipataitakeri tanta. ¹⁰ Ari ikantzi Jesús: “Pamake shima ovakera paakeri.” ¹¹ Ikanta Simón Pedro, joosoryaakotakeri ishimane, jinoshikakotakeri irojatzi oparaiteki. Antaripayeeni ikantayeta shima, ikaratzi 153. Temaíta ontzimpehe iithamento. ¹² Ari ikantzi Jesús: “Thame oya.” Tekatsira aparoni iyotaari osampiterine niinkarika, tema jiyoperotaiyakeri iriitake Avinkatharite. ¹³ Jaapaakero Jesús tanta, ipayetakeri aparopayeeni, ari ikempitaakeri eejatzi shima. ¹⁴ Irootakera mavatanaintsiri joñaakari Jesús iriyotaaneete jañagaira.

Paamakoventaiyaanari noishate

¹⁵ Ithonkanakero jovaiyani, josampitanakeri Jesús irika Simón Pedro, ikantzi: “Simón, itomi Jonás, ¿Petakoperotanama eeroka?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka Pinkathari, naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventaiyaanarira nokempitakaantaari noishate.” ¹⁶ Japiitakeri josampitzi: “Simón, itomi Jonás, ¿petakotanama?” Ikantzi Pedro: “Piyotzi eeroka naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventaiyaanari nokempitakaantaari noishate.” ¹⁷ Iro mavatanaintsiri josampitzi, ikantzi: “Simón, itomi Jonás, ¿paapatziyanama?” Ari jovashiretanaka Pedro, tema mavasatzi josampiminthataakeri, ari jakanakeri: “Pinkathari, eerokatake iyotziro maaroni, piyotzi eeroka naapatziyami.” Ikantzi Jesús: “Paamakoventaiyaanari nokempitakaantaari noishate. ¹⁸ Tema eenirora pevankariperovetani, pikithaatapiintayeta ikeni piyaatayetzi tsika pinintakaaro. Irooma aririka pantarikonatapaake, intaani povaankavakotaiya, pashine kithaataimine, irayeyetaimi tsika te pikovavetaro piyaate. Omaperora.” ¹⁹ Ikantantakarori Jesús iroka, ikovatzi inkemathayeetero tsika inkantai inkamai apaata Pedro iñaapinkathatairira Pava. Ipoña ikantanakeri eejatzi: “¡Poyaatena!”

Iyotaari iretakoperotane

²⁰ Ikanta ipithokanaka Pedro, jiñaatziiri joyaatakeri iyotaari iretakoperotane Jesús, irijatzi apitetzikariki Jesús jovaiyaniranki, itzimi osampitakeri, ikantziranki: “¿Pinkathari, itzimikama pithokashityamine?” ²¹ Arira jiñaavakeri Pedro irika impoitapaintsiri, josampitanakeri Jesús: “Pinkathari, irikasa, ¿ipaitama avishimoterine?” ²² Ikantzi Jesús: “Arimi nonkovemi aritake onkantake irañe irika, irojatzi nompaiantakyaari apaata, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka? Poshiretyaana eeroka.” ²³ Okanta apaata ithonka oivaraakotanaka iroka ikantakeri Jesús, ikemayetakero maaroni iyekiite, iñaajaantayetanake eero ikamita irika iyotaari. Iro kantacha, tera inkantatye: “Ari nokovi...” aña ikantatzi: “Arimi nonkovemi, aritakemi onkantake irañe irika, irojatzi nompaiantapaakyaari, ¿tera onkovajaantya piyotero iroka?”

²⁴ Naakatajaantakera ñaaventakotainchari nokantakera “irika iyotaari,” tema naaka osankinatajaantakerori iroka osankinarentsi. Irootakera ayoperotantaari omaperotatya iroka.

²⁵ Tera noñaaventero maaroni jantayetakeri Jesús, tema osheki onatzi. Arimi osankinatakoyetyaami maaroni, kempivaitaka arimi anaanakero maaroni kipatsi ompiyotya osankinarentsipayeeni. Ari onkantaari.

* 21:2 Ikantakoyeetzi jake “Tsipari,” irijatzi ipaiyeetzi pairani “Dídimo.” † 21:8 Kantakotachari “niyankaakiini,” okaratzi osanthatzi “200 akonaki,” irojatzi ikantayeetzi iroñaaka “100 metro.”

Jantayetakeri Otyaantajanoriite

Ishinetaakaantaitziri Tasorentsinkantsi

¹ Teófilo, pairani ovakera netantanakarori notyaantzimiro nosankinare, ari noñaaventakemiro maaroni jantayetakeri Jesús, noñaaventakemiro eejatzi okaratzi jetanakari jiyotaantziri, ² irojatzi omonkaratantapaakari jovajenokaa inkiteki. Tekera irovajenokaiyaata, jiyoshiitakeri Irotyaantajanorite, ikantakaakarira Tasorentsinkantsi, jiyotakaakeri ompaitya irantayereti. ³ Ikanta ikamavetakara, jiñeetavairi koñaaroini, ari jiyotaiyini iriyotaane añagai. Okaratzi 40 kitaite joñaakapanaatari iriyotaane, jiyotaapanaatziri tsika ikanta ipinkathariventantzi Pava. ⁴ Eenirora itsipayetari Irotyaantajanorite, ikantzitakari irojatzitara isaikayetavake Jerusalén-ki, ikantakeri: “Arira poyaaventavakyaaro omonkaratya okaratzi ishinetaakemiri Ashitanari, tsika otzimi noñaaventzitakamiri. ⁵ Tema omapero Juan joviinkaantantakaro jiñaa, iro kantacha eero osamanitzimaita piñaayetyaari Tasorentsinkantsi irinampishiretantaami kempivaitakami iroviinkaayeetantaamirimi.”

Jovajenokantaari Jesús

⁶ Ikanta irikaite tsiptakariri Jesús, josampitakeri, ikantziri: “Pinkathari, ¿Irootaintsima pintsiparyaaokoventairi nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite?” ⁷ Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Te onkovajaantya piyotero eerokaite tsikapaite, apaniro jiyotzi Ashitanari tsikapaiterika, iriitajaantake otzimimotzi ishintsinka irantantyaarori. ⁸ Iro kantacha aririka impokake Tasorentsinkantsi irinampishiretantaami eerokaite, iriitake aavyaashiretakaimine, impoña piyaayetanake piñaaventaina naaka, Jerusalén-ki, maaroni janta Judea-ki ipoña Samaria-ki, irojatzi intaina tsika overaapaa kipatsi.” ⁹ Ithonkara iñaavaitakero iroka, jamenaminthaitziri iriyotaane, jovajenokayeetaari Jesús, irojatzi ipeyanapaakari menkoriki, tera iriñeetanairi. ¹⁰ Jamenaminthaitzi tsika ikanta Jesús jovajenokaa inkitekinta, apite shirampari katziyimotapaakari okitamaraanikitake iithaare, ¹¹ ikantapaakeri: “Galilea-satzi, ¿Opaitama pipampoyiiri inkiteki? Piñaakeri tsika ikanta Jesús jovajenokaa jiyatai, arira inkantajaantaiya eejatzi apaata aririka impiye.”

Jiyoyeetake pashine impoyaatyaarine Judas

¹² Ikanta ipiyeeyaani iyotaari janta Jerusalén-ki ipoñagaaro otzishiki ipaiyeetziri Olivos, te intainatajaante, oshinetaantsitzi iraniitayeete kitaiteriki jimakoryaantaitari. ¹³ Ikanta jareetaiyaani nampitsiki, ataitaiyapaini jenokinta pankotsi tsika jimaapiintaiyini. Jirika ikarataiyini: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón ipaiyeetziri “Kisakotaneri,” ipoñaapaaka Judas irirentzi Jacobo. ¹⁴ Maaroni irikaite ari ikantaitapiintatya japatotaiyani jiñaañaataiyini itsipayetakari irirentzi Jesús, itsipataro María irinirora, ipoña pashinepayeeni tsinaneete.

¹⁵ Ikanta japatotaiyanira kempisantzinkariite, ikarataiyini 120 atziriite. Ari jiñaavaitanakeri Pedro, ikantanake.* ¹⁶ “Iyeekiite, monkaratata okaratzi josankinatakaakeriri Tasorentsinkantsi pairani David-ni, jiñaaventakeri Judas itzimi jevatapaintsiri jaakaantziri Jesús. ¹⁷ Irika Judas iri atsiptapiintakari, ari akaravetari antavaireki. ¹⁸ Iro kantacha jaakeri kireeki ipinaveetakari iyaariperonka, jamanantantaka aponi kipatsi. Ari iparyaakeri janta Judas, jovatziitotanaka, ithonka itankavaitapaake, ookaporentshakeerekivaitapaaka isheeto. ¹⁹ Ikanta ikemaiyakeni Jerusalén-satzi, ipaitakero kipatsika ‘Iraantsipatha,’ ikantziro iñaaneki irikaite ‘Acéldama.’ ²⁰ Tema osankinarentsiki Salmo-ki, ikantaitake:

Kaankithaantevetya onkantya ipanko,

Tekatsi nampitantaiyaarone.

Ikantaitake eejatzi:

Intzime pashine impoyaatyaarine irantavaireki.

²¹ Tzimatsira jaka shirampariite itzimi tsiptapiintakari eenirora itsipavetai Avinkatharite Jesús, ²² itzimi akaratzitakari ovakera joviinkaataka Jesús irojatzi jovajenokantaari inkiteki. Okovatya amenai aponi ankaratairi itzimi ñiitakariri eejatzi Jesús jañagaira.” ²³ Ipoña jookoitake apite: José, ipaiyeetziri Barsabás, irijatzi ipaiyeetzitari Justo, ipoñaapaaka Matías. ²⁴ Ari jiñaañaatakoventanakeri, ikantzi: “Pinkathari, eeroka iyoshiretziriri maaroiteni, jirika apite nookotakeri, poñaakenari aponi tsika itzimi pikoyaakeri eeroka, ²⁵ iriitake nonkaratairi notyaantajanoritzi nantavaitaimi, irimpoyaatyaari Judas-ni opeyaashitakaakarira iyaariperonka irirori. Tema Judas,

* 1:15 Ikantayeetziri jaka kempisantzinkariite, irijatzi ipaiyeetzirira “iyeekiite.”

jatake irirori tsika iriyaatera.”²⁶ Ipoña ikempitakaantakaro irikaite jiñaaretaita, jiñaatzi iriitake Matías. Iriitakera karatanairiri irikaite 11 Otyaantajanoriite.

2

Ipokantakari Tasorentsinkantsi

¹ Okanta omonkarataa joimshirenkaitziro kitaiteri “Aavataantsi.” Japatotaiyaani maaroni iriyotaane Jesús.* ² Ari omapokashitaitakari iniroite poimpatapaintsiri oshiyavetapaakaro antaro tampyaa, okenapaake jenoki inkiteki, ookantapaakaro pankotsi tsika japatotaiyakani. ³ Iñaashitaitaika paampashithakeerekitapaintsiri, jookantapaakari aparopayeeni ikaratzi apatotainchari. ⁴ Maaroiitenira inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi. Ari jetanakaro iñaavaiyetanakero pashinetatsiri ñaantsi, iriitakera Tasorentsinkantsi ñaavaitakanakeriri.

⁵ Okanta janta Jerusalén-ki, ari isaikayetziri Judío-payeeni poñaayetachari intaina pashineki nampitsi. Iriiyetakera ñaapinkathatasorentsitanerite. ⁶ Ikanta ikemaitakero poimpatapaintsiri, ipokaiyapaakeni osheki atziri, te iriyotavakero opaita kantachari, tema ikemathatakero aparopayeeni ñaantsi okaratzi jiñaavaiyeetziri, irootake iñaane. ⁷ Ipampoyaavakaanaka, ikantavakaiyani: “¿Tema Galilea-satzi inatzi ikaratzi ñaavaiyetakerori pashineyetatsiri ñaantsi?” ⁸ ¿Tsikama ikantakeroka akemantariri jiñaavaitziro añaanepayeeni aaka? ⁹ Tema akarayetakari jaka Parto-satzi, Medo-satzi, Elam-satzi, Mesopotamia-satzi, Judea-satzi, Capadocia-satzi, Ponto-satzi, Asia-satzi, ¹⁰ Frigia-satzi, Panfilia-satzi, Egipto-satzi, ipoña Africa-satzi okarikitapaira Cirene. Tema akaratakari eejatzi poñaayetachari Roma, Judío-tatsiri ipoña kaari Judío-vetacha pairani. ¹¹ Eejatzi Creta-satzi, ipoña Arabia-satzi. Ari akaratakari maaroni irirori akemayetakari iñaavaitantayetakaro añaanepayeeni, ikinkithatakotziri Pava itasonkaventantzi.” ¹² Ipampoyaavakaiyanakani atziripayeeni, te iriyote opaita jiñiiri. Ikantavakaiyani: “¿Opaitama iroka?” ¹³ Iro kantacha tzimatsi eejatzi atziri thainkantaneri, ikantayetzi irirori: “¡Aña ishinkitaiyatyaani irikaite!”

Etanakarori ikinkithatanakeri Pedro

¹⁴ Ipoña ikatziyanaka Pedro irirori, itsipatakarira 11 Otyaantajanoriite, iñaavaitanake shintsiini, ikantzi: “¡Asheninká! ¡Jerusalén-satziite! Pinkempisantavakena onkantya piyotantyaari. ¹⁵ Piñaajaantakema eerokaite ishinkitaya irikapayeeni. Tera, tema ovakera ijenokiityapaake ooryaa.† ¹⁶ Aña omonkaratya okaratzi josankinatakari pairani kamantaneri, Joel-ni, ikantake:

¹⁷ Ikantzi Pava:

Tzimatsi avisatsine ovekaraantapaakyaarone kitaite.

Ari notyaantakeneri atziriite Notasorenka okempivaitakaro irisakoperotaitatyeenerimi.

Ari ikinkithatakoyetanaina itomipayeeni eejatzi irishintopayeeni.

Ari iriñaavyayetakya evankariite,

Ari imishiyetake antarikonayetaintsiri.

¹⁸ Ari nonkempitaakeri evankaripayeeni jotzikayeetari, eejatzi evankaropayeeni.

Notyaantaineri Notasorenka apaata, ari ikinkithayetai.

¹⁹ Ari iriñeetake inkiteki kaari iriñaapiintaite.

Iriñeetero kipatsikika irantsi, paampari, antaro kachaareenka.

²⁰ Ompoña iriñeeteri ooryaatsiri intsivakimate,

Iriñeeteri eejatzi kashiri inkempityaaro irantsi,

Irootaatsira omonkarataiya kitaite impokantaiyaari Pinkathari.

Tema antaro irovaneenkaro onkantaiya.

²¹ Inkarate pairyaanairine Pinkathari, javentaayetaari, iriiyetakera avisakoshiretaatsine.

²² ¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaitel! Pinkemaiyeni nonkante. Piñeeyakerini eeroka, irikaranki Jesús Nazaret-satzi, iriitakera jotyaantakemiri Pava. Itasonkaventayetakemi, joñaakayetakemiro okaratzi kaari piñaayevetaiyani pairani. ²³ Iro kantamaitacha, jamayeetapaakemiriranki irika, povamaakaantakeri eerokaite ipaikakotantakariri kaariperoshirerite, ari omonkaratakari onkarate avishimoterine, tema irootake ikinkishiretzitakari Pava. ²⁴ Ikanta joviriintairiranki Pava ikamavetakara, tera irishinetanairi inke maantsivaitaiya. Tema te aavyaajateri kaamanetaantsi. ²⁵ Tema iri josankinatakotakeri eejatzi pairani David-ni, ikantake:

Noñaapiintziri Novinkatharite itsipatana.

* 2:1 Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzi ikantayeeztzitari “Pentecostés.” † 2:15 Kantakotachari jaka “ijenokiityapaake ooryaa,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 3.” Okaratzi jametari judío-payeeni irirori, te ishinkineta ovakera onkitaityaamanake.

Tema isaikatizira irirori nakoperoriki, tekatsira impaitya kitsirinkenane.

²⁶ Irootake nokimoshiretantari,

Kamenivaante nokanta notharomentari.

Iriitakera noyaakoperotaiyaari, naventagaiyaarira.

²⁷ Tema eero pookaventanaro noshire sarinkaveniki aririka nonkamavetakya.

Eero pishinetziro eejatzi novatha ompathaye, pitasorentsitate nonatziira.

²⁸ Piyotaakenaro tsika nonkantya nañaashiretai.

Osheki poimoshirenkaina aririka nontsipataiyaami.

²⁹ Iyekiite, ayotaiyini aaka tera iri acharineete David-ni ñaaventachane jaka, aña kamataike pairani irirori, ikitaitakeri, irojatzi isaiki iroñaaka. ³⁰ Tema Kamantantaneri jinake irirori, jiyotataitake pairani tzimatsi ishinetakeneriri Pava, ari impinkatharitakari aparoni incharinentyaari. ³¹ Tema okempivaitakaro iriñaakityeeromi David-ni, jiñaaventakero irañagai Cristo, ikinkithatakotakeri eero isaiki irika sarinkaveniki, eero opathayi eejatzi ivatha. ³² Iriitakera jovañagairi Pava irika Jesús. Omaperotatya, maaroni noñeeyavairini naaka. ³³ Aritake ovajenokaa, isaikimotapairi irakojanoriki Pava ipinkathariventantapai. Ari omonkaratari okaratzi ishinetzitakariri pairani Ashitariri, aritake irotyaantakeri Tasorentsinkantsi okempivaitakaro irisakoperotaitayeenerimi. Irootajaantakera piñaayetakeri iroñaaka. ³⁴ Tema kaarira David-ni ovajenokaachane inkiteki, aña iriitaitake ñaavaitakerori pairani iroka, ikantake:

Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi Novinkatharite: Pisaikapai nakojanoriki ampinkathariventante.

³⁵ Irojatzi apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentakemiri, ari paatzikairiri pinkempitakaantairi pimakoryaakiitamento.

³⁶ ¡Asheninká! iro kameethatatsi ayotaiyeroni iroka maaroni aakaite icharineyetaira Israel-ni. Irika Jesús itzimi pipaakakotakaantakeri eerokaite, iri Ipinkatharitakaakeri Pava, irijatziita Cristo.”

³⁷ Ikanta ikemaiyavakera ikaratzi apatotainchari, antaro oimeraashiretanakeri, josampitanakeri Pedro, eejatzi pashinepayeeni otyaantajanori, ikantaitanakeri: “Iyekiite, ¿tsikatyá nonkantaiyaaka naaka?” ³⁸ Ari jakanakeri Pedro: “Pimpiyashireyetai, poviinkaatzimentaiyaari Jesucristo, pimpairyaaayetanaari. Iro iriyotantaityaari impyakotaimiro Pava pikaariperovetaka, ari inampishiretantaiyaami Tasorentsinkantsi. ³⁹ Irootake ishinetaikemiri eejatzi eeroka, irojatzi ishinetzitaitakariri pitomipayeeni, ipoña ikaratzi nampiyeterori intaina. Tema maaroni ikaimashireyetairi iriitakera ishinetzিয়েতানারি eejatzi irirori.” ⁴⁰ Osheki okaratzi iñaaventakeriri Pedro, ishintsithatantakariri eejatzi, ikantayetakeri: “¡Povavisaakoshiretya! ¡Pintainaryeeyaari irika atziriite kenashivaiyetainchari!” ⁴¹ Irojatzi ikempisantantanakari osheki atziri ovinkaayetanaka, aamaaka ikaratzi 3,000 atziri kempisantanaatsiri. ⁴² Oisokero jovanakero okaratzi jiyotaayetakeriri Otyaantajanori, kameetha jaapatziyavakaana. Ari ipetoryaapiintaiyironi tanta, jaakovenanakaro eejatzi jiñaañaataiyini. §

Irañaantare etayetanakarori ikempisantzinkaritz

⁴³ Ipampoyaanakero jiñaakero itasonkaventantayetake Otyaantajanori, jantayetakero kaari iñaayeetapiintzi. ⁴⁴ Osheki jaapatziyavakaanaka ikaratzi kempisantanaatsiri, jantetaavakaanaro okaratzi tzimimoyetziriri. ⁴⁵ Ipimantayetziro tzimimoyetziriri. Jayira kireeki itsiparyaayetziniri pashinepayeeni kempisantanaatsiri ikaratzi ashinonkaayetachari. ⁴⁶ Ari ikantaitanaatya kitaiteriki jaapatziyavakaana japatotaiyanira tasorentsipankoki. Te irovashaantanakero ikaimavakaiyani ipankoki irovaiyaani, ari ipetoryiironi tanta. Kimoshire ikanta ikempiyavakaiyani, itsinampashireyetanaira. ⁴⁷ Itharomentapiintanakariri Pava. Iroora onimoyetakeriri atziriite jiñaayetakero tsikara ikantayetanaa. Arira okantaitanaatya kitaiteriki joshekyaanairi Avinkatharite kempisantzinkariite inkarate avisakoshireyetaatsine.

3

Jovashinchagaitziri kisoporokiri

‡ 2:30 Tzimatsi osankinarentsi paairyiriri Cristo isaikimotairi Pava tsika ipinkathariventantzi irirori. § 2:42 Kantakotachari jaka “ipetoryiironi tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikamimotantake. Ari ikantziro jayootavakaiyani, ipetoryiro tanta, jovaiyani, jiraiyini eejatzi imire. Tema jimatakotaatziiri Jesús tsika ikantanairo joveraantanaaro jovakaanairi iriyotaanepayeeni. Irootakera jiñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “Pimpetyoreo tanta.”

¹ Okanta pashine kitaite, aritake sheetyaake jiñaañaatapiintantari. Ari itonkaanakeri Pedro itsipatanakari Juan, iriyaatero tasorentsipankoki.* ² Ari jomonthaakotantaka jamaiziri aparoni shirampari kisoporokitatsiri. Ari ikantzitayta ovakera itzima-paake. Maaroni kitaite jamaitapiintziri omorokira tasorentsipanko ipaiyeetziro “Ovaneenkaanto.” Ari isaikapiintziri onkantya impashiyetantyaariri kireeki ikampiyet-zirira ikaratzi kyaayetatsiri. ³ Ikanta irika jiñaavakeri Pedro itsipatakari Juan, iro inkyaantapaakyaarimi tasorentsipankoki, ikampitavakeri impashitanakyaari kireeki. ⁴ Ari ipampoyaanakeri. Ikantziri: “¡Pamenena!” ⁵ Ikempisantatzi shiramparika, iñaajaantake impatyeei tsika ompaitya. ⁶ Iro kantacha Pedro, ikantanakeri: “Te intzime noireekite, te intzime eejatzi oro, iro kantacha tzimatsi nantzimotemiri. ¡Pintzinaye! ¡Paniitai! Nompairyemiri Jesucristo Nazaret-satzi, iriitakera antemirone.” ⁷ Jakotashitanakeri, jakathatakeri, jovatziyakeri. Omapokashitanaka ishintsitanai iitziki eejatzi ishoonkitziki. ⁸ Ari jimitaanaka ikatziyanakara, aniitanake. Ari itsipatanakari irikaite ikyaapaake tasorentsipankoki, aniiniivaitana, mitaamitaavaitanaa, itharomentanaari Pava. ⁹ Ithonkara jiñeetakeri janiitanaira, ikemakeri eejatzi itharomentanaara. ¹⁰ Ipampoyaatziitaitanakeri jiñaakerora avisaintsiri, te inkompiyeetavakyaari irika shirampari, iriitake kampilantapiintatsiri impashiyeytaari janta omorokira tasorentsipanko, ipaiyeetziri “Ovaneenkaanto.”

Ikinkithatakaantzi Pedro ikyaapiintatzi tasorentsipankoki

¹¹ Ikanta kisoporokivetachari, te irookane jovanakeri Pedro itsipatakari Juan. Ipampoyaatziitanakeri atziriite, thaankiperoini ipiyotzimentapaakari avisatapeshitakera tasorentsipankoki ipaiyeetziro “Irahi Salomón.” ¹² Ikanta jiñaavakeri Pedro, ikantavakeri: “¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaitel! ¿Opaitama pipampoyaaaminthatantanari naaka? Eerora pikinkishiretashivaita naakara ashitaro noshintsinka, naakara tasorentsi nomantantari naniitakagairi irika. ¹³ Aña Ivavane Abraham-ni, Isaac-ni, Jacob-ni, ivavanetanakari eejatzi acharineete, iriitakera matakeroi iroka, ari onkantya iriñaapinkathayeetantyaariri Itomi Jesús, tsika itzimi paakaantakeri eerokaite janta jevariiteki. Ikovavetaka Pilato irirori iromishitovakaantairimi, te pikovimaita eerokaite. ¹⁴ Iriitakemira pomishitovakaantaimi Tasorentsitsiri, matzirori itampatzikashiretzi, aña intaani pomishitovantashitaari ovantzinkari. ¹⁵ Ari okanta eerokaite povamaantakariri ovañaashiretanageri. Iro kantacha Pava jovañagairi. Noñeeyakerini naakaite jañagai. ¹⁶ Okaratz ovashinchagairiri irika shirampari piñaapiintziri eerokaite, iroora matakaakeriri javentaashiretanaaro nopariyaakenerira Jesús. Irootakera piñaantayakariri iroñaaka jeshitakotai kyaaryooperoini. ¹⁷ Iyekiite, niyotzi naaka, tera piyoperotero okaratz pantayetakeri, ari ikempitakari eejatzi pijevarepayeeni. ¹⁸ Iro kantacha Pava, ari ikenakairori jimonkarairo okaratz ikinkithatakaayetakkeri maaroni kamantaneriite, ikantake: ‘Aritake inkemaantsitakaitakyaari Cristo apaata.’ ¹⁹ Irootakera, pimpiyashitantayaaari eerokaite Pava, povashaantayetairo piyaariperonka, onkempivaaitakyaaromi iroshetakotaatyeeeromi irirori pikaariperovetaka. Ari piñagairo intsipashiretaiyaami Avinkatharite, irovatsinaryaakoyetaimira. ²⁰ Aritake irotyaantairi Pava eejatzi Jesucristo, tema ishinetzitakamiro pairani aritake impiye. ²¹ Onkantavetakya iroñaaka, ontzimatyee isaike Jesucristo inkiteki irojatziri irinintapaitetantakyaari Pava irovakeratakagairo maaroni okompiyevetara pairani. Tema iro ikinkithatakaayetakkeri Tasorentsishireri kamantantantariite. ²² Irootakera jiñaaventakeri pairani Moisés-ni, ikantake:

Ari irotyaantake apaata Pava pashine Kamantaneri, ari iroshiyakotapaakyaanaro naaka jotyaaantakenara. Asheninka irinatye. Maaroni inkamantayetapaakairi, ontzimatyee ankempisantero.

²³ Tema maaroni kaari kempisanterine irika kamantantantari, ari iraperoyetakeri, eero jiñeeri isheninkapayeeni.

²⁴ Ari ikempitzitakari eejatzi Samuel-ni, iñaaventakotakero okaratz añaayetakkeri iroñaaka, irojatzira iñaaventayetakkeri eejatzi maaroni pashinepayeeni Kamantaneriite.

²⁵ Eerokayetakera ñeerone okaratz ishinetantakeri Pava otzimi ikinkithatakoayetakkeri kamantantantariite. Eerokayetakera ñeerone eejatzi okaratz jantzimotavakaakari pairani Pava itsipatakari acharineete. Tema Pava ikantakeri Abraham-ni:

Iriira picharine tasonkaventairine maaroni sheninkatavakaachari tsikarikapayeeni janta kipatsikinta.

* 3:1 Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 9.”

²⁶ Ikanta jovañagairi Pava itomi, ari jetakari jotyaantakemiri eerokaiteki, onkantya intasonkaventantyaamiri, ari onkantya maaroni eerokaite povashaantantyaarori piyaariperonka.”

4

Pedro ipoña Juan jaayetanakeri jevariiteki

¹ Eenirotsatsi Pedro itsipatakari Juan ikinkithatakaayetziri atziriite, areetayapaakani omperatasorentsitaari, itsipatapaakari ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ipoña Saduceo-payeeni. ² Ikisaiyatyaani, tema Pedro ipoña Juan jiyotaatziri atziripayeeni, ikantayetziri: “Omapero irañaayetai kamavetachari, iriitakera Jesús oñaakantapaintzirori.” ³ Joirikaiyapaakeri, jashitakotakaantakeri irojatzii onkitaamanai, tema aritake sheetyaake. ⁴ Iro kantacha osheki ikaratzi kemayetavakerori kinkitharentsi, ikempisantayetanake. Jiroka ikaratzi tzimanaintsiri kempisantzinkariite, ikaratayini 5,000 shirampariite.

⁵ Okanta okitaamanai, japatotaiyakani Jerusalén-ki maaroni ijevarite judío-payeeni, antarikonaite, ipoña iyotzinkariite. ⁶ Ari isaikakeri eejatzii Anás omperatasorentsijanori, Caifás, Juan, Alejandro, ipoñaapaaka isheninkamirinkaite omperatasorentsijanoriite. ⁷ Ikaimatakaantakeri iramayeetakeri Pedro ipoña Juan. Josatekaitavakeri niyanki japototaiyakani, josampitakeri: “¿Niinkama shintsitakaimiri okanta pimatantakarori iroka? ¿Niinkama pipairyaakeri?” ⁸ Ipoña jakanake Pedro, ikantakaatziiitakarira Tasorentsinkantsi, ikantanake: “Pinkathariite, Antarikonaite. ⁹ ¿Iriima piñaatsikoventaiyanari mantsiyari novashinchagairi? ¿Pikovatziima piyotaiyeni tsika ikanta jeshitakotantaari?” ¹⁰ Ari nonkamantaiyakemiro, onkantya iriyotantyaari maaroiitani Israel-mirinkaite. Irika shirampari atsipataiyakari jaka, iriira Jesucristo ovashinchaakeri, ipaiyeetziri Nazaret-satzi. Iriitakera nopairyaakeri, irijatzira pipaikakotakaantakeri eerokaite. Iro kantamaitacha jovañagairi Pava. ¹¹ Irika Jesús iri oshiyakarori mapi pimanintakerira eerokaite, pikempitakovaitakari ovetsikirori pankotsi. Iro kantacha jovatziyeetaro pankotsinampiki ikempitaaro iroorikami tzinkamintsi.* ¹² Tera intzime pashine kempityaarine Jesús jovavisaakotantzi. Tekatsi ampairyagai jaka osaviki kipatsi, apaniro ikantakaaro Jesús.”

¹³ Ipampoyaitanakeri Pedro, eejatzii Juan, ikantaiyanakeni piyotzimentakariri: “Piñeeri irika, te iriyotaapiintaperoveetyaari, iro kantamaitacha ñaapinkathañane jovayeeetziri. ¿Iriima iyotaakeriri Jesús itsipatakari pairani?” ¹⁴ Irojatzii itsipatakari Pedro ipoña Juan irika atziri jovashinchagairi. Tera ontzime ompaitya inkantakotanakeriri. ¹⁵ Ipoña jomishitovakaantairi japatotaiyanira, ari isaikaiyanakeni irirori iñaanatavakaiyani. ¹⁶ Ikantzi: “¿Tsikama ankanterika irikaite shirampari? Maaroiitani Jerusalén-satzi jiyotaiyakeni itasonkaventantake. Eero amatairo omanakoteri. ¹⁷ Thame asaryiimatashityaari, ari onkantya eero jiyaatakaantaro iriñaaventero Jesucristo, impairyaaapiintairi.” ¹⁸ Ipoña ikaimairi eejatzii. Ikantaiyakeri: “Aritapaakera piñaaventakeri Jesús, eero papiitairo piyotaantakoyetairi, pimpairyaaayetairi.” ¹⁹ Iro kantacha jakanakeri Pedro ipoña Juan, ikantanakeri: “¿Aritatsima nompiyathatyaari Pava, onkantya nonkempisantantyaamiri eerokaite? Intsiyaa pinkantena. ²⁰ Eerora okantzi novashaantairo noñaaventayetero okaratzi noñaajaantakeri, nokemajaantakeri eejatzii.” ²¹ Ikanta jasaryiimavaivetakarira jevariite, japakagairi. Tema maaroni atziriite itharomentanakari Pava jiñaayetakero avisayetaintsiri, tera ontzimatyee ompaitya irovasankitaamenteri. ²² Irika shirampari itzimi jovashinchaayeetairi, anaaneentanakero 40 tzimatsiri irosarentsite.

Jamanaiyini kempisantzinkariite iraventaashireperotantyaari eero itharovantaiyani

²³ Ikanta Pedro ipoña Juan, aritakera japakagaitairi, jatake japatotaiyani ikaratayini, ikamantakeri okaratzi ikantakeriri ijevare omperatasorentsitaari ipoña antarikonaite. ²⁴ Aritakera ikemaiyakeroni, maaroiitani jiñaañaatayianakeri Pava, ikantziri: “Pinkatharijanori, eerokatake ovetsikakero inkite, kipatsi, inkaare, ipoña okaratzi tzimantayetarori. ²⁵ Eerokatake kinkithatakaakeri pairani pinampire David-ni, ikantake:

¿Ipaitema ikiñaaneventaiyirini atziriite?

¿Ipaitema ikinkishirevaitashitantakari?

²⁶ Apatotaiyakani pinkathariventantatsiri jaka kipatsiki,

Ipiyotayetaka jevariite,

Irimaimanetantyaariri Pinkathari, eejatzii iriyoshiitaneka Cristo.

²⁷ Arimaitaka jimatakero Herodes ipoña Poncio Pilato japatotaiyakani nampitsikika, eejatzii Israel-mirinkaite ipiyotaiyakani itsipatakari pashinesatzi atziriite, imaimanetakeri Jesús, pitasorentsita Pitomi, piyoshiitane. ²⁸ Ari okantaka, jimatakero irikaite okaratzi

* 4:11 Pamenero Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6-8.

pikinkishiretakari tsika onkantya. ²⁹ Iroñaaka, Pinkathari, pamenero eeroka jasaryimatakana, pishinetainaro pinampiyetaanara eero notharovavaitana nonkamantantairo piñaane. ³⁰ Iroora pishintsinka povashinchaantayetyaariri mantsiyayetatsiri. Iroora pintasonkaventakaantakyaanariri nompairyeeri Tasorentsi Pitomi Jesús.” ³¹ Ikanta ikaratakerora jiñañaataiyakeni, ontziñaanaka janta tsika japatotaiyakani. Ikantakaantzi-itanakarira Tasorentsinkantsi iñaaventanako iñaane Pava, tekatsi intharovakaanakya.

Maaroni tzimimoyetziriri ari ikaratzi jashitaiyaroni

³² Oshекitanakera kempisantanaatsiri. Aparoni okantanana ipampithashiretanaari. Te imashitavakaiyaaro opaitarika, ipayetavakaaro okaratzi kovityimoyetariri. ³³ Irikaite Otyaantajanori eekero jiyaatatzii ikinkithatakotziro tsika okanta jañaantaari Pinkathari Jesús. Iniroitera ikaminthaayetakari Pava maaroiteni. ³⁴ Te intzimavaite aparoni kovityaaneentavaiatsine, tema itzimirika tzimatsine iipatsite, ipanko, ipimantayeziro. Iraakeri kireeki, ³⁵ impakeri Otyaantajanori, iriitake antetaariri maaroite jaantayetari aparopayeeni opaita ikoviri. ³⁶ Iroora jimatakeri aparoni Levi-mirinkaite ipaiyeetziri José, Chipre-satzi jinatzi, iri ipaitakeri Otyaantajanoriite irirori, Bernabé. (Oshiyakaaventachari iroka vairotsi Bernabé: “Itomi poshenkanteneri.”) ³⁷ Irika shirampari tzimatsi iipatsite, ipoña ipimantakero. Jaanakeri ovinaro iipatsite, ipapaakeri Otyaantajanoriite.

5

Ananías opoña Safira

¹ Iro kantacha tzimatsi pashine atziri ipaita Ananías, itsipatakaro iina opaita Safira, ipimantakero irirori iipatsite. ² Irika shirampari jaapatziyakaro iina, jomanakaarantake ovinaro iipatsite. Jamakeriya tzimakaarantapaintsiri, ipapaakeri Otyaantajanoriite. ³ Ikantavakeri Pedro: “Ananías, ¿ipaitama pishinetantakariri Satanás inthaiyakaiyaami, iro pikovantari pamataviteri Tasorentsinkantsi, pomanakaarantantakariri ovinaro piipatsite?” ⁴ “¿Kaarima eeroka ashivetyaarone kipatsika? ¿Kaarima eeroka ashityaarine ovinaro? ¿Opaitama pikinkishiretzitantakarori pantero iroka? Tera iri atziriite pamatavite, aña iriira Pava pikovavetaka pamataviterimi.” ⁵ Ikanta ikemavakera Ananías, tyaanake, kamanake. Iniroitera itharovaiyanakeni ikaratzi kemayetaintsiri. ⁶ Ipoñaanaka evankariite, iponatapaakeri, jaanakeri, ikitatakeri.

⁷ Tekera osamanite, ari okyaapaake iina Ananías, te iyote iroori opaita avisaintsiri.* ⁸ Josompitavakero Pedro, ikantziro: “Pinkantena, ¿Arima ikaratzi ovinaro?” Akanake irirori: “Jee, ari ikaratzi.” ⁹ Ikantziro Pedro: “¿Opaitama paapatziyavakaantakariri pikovi piñaantyaari Itasorenka Pinkathari? Jirika ipiyeeyakani aanakeriri piime ikitatziri, iroñaaka irayitanakyaami eejatzi eeroka.” ¹⁰ Apathakerora okantanaka Safira otyaanake ikatziyakara Pedro, kamanake. Ikanta ikyeeyapaakeni evankariite, jiñaapaatziro kamaake. Jaanakero, itsipatagairo oime ikitatakara irirori. ¹¹ Ikanta jiñeetakero avisaintsiri, iniroite itharovaiyanakeni kempisantzinkariite, eejatzi ikempitayetanakari ikaratzi kemakoyetakerori avisaintsiri.

Osheki itasonkaventantayeetake

¹² Eekero jiyaatakaanakitziro Otyaantajanoriite japatotapiintaiyanakani janta avisatapeshitakera tasorentsipanko ipaiyeetziro “Irashi Salomón.” Eekero itasonkaventantayetanakitzi atzirimashiki. ¹³ Ipinkanera jovayetanakari pashineete, te inkovayetanai intsi-patanaiyaari. Iro kantamaitachari tzimataitatsira osheki tharomentaperoventanakariri. ¹⁴ Eekero ipokanakitzi shirampariite eejatzi tsinaneete, oshекitanakera ikaratzi kempisantanairi Pinkathari. ¹⁵ Jamakoyetapaakeri atziri imantsiyarite jonoryaakoyetapaakeri ishitashiki tsika inkenapaake Pedro. Ikantayetzi: “Inkenapaakerika Pedro jaka, aririka intsimankantanakyaari kapicheeni iraampare, aritake ireshitakotai.” ¹⁶ Ari ikempiyetapaakeri atziriite poñaayetainchari nampitsiki saikanampitziroori Jerusalén, jamayetake oshеki mantsiyariite eejatzi oshеki jaakayetziri peyari, jovashinchaayetavakeri maaroiteni.

Ikisaneentaitanakeri Pedro ipoña Juan

¹⁷ Ikanta omperatasorentsijanori, itsipatakari ikaratzi aapatziyakariri, irikaite Saduceopayeeni, ikisaneentaiyanakani. ¹⁸ Jaakaantakeri Otyaantajanoriite, jashitakotakaantakeri. ¹⁹ Iro kantacha otsirenivetanakara, pokake imaninkarite Pinkathari, jashitaryaakotairi, jomishitovayetairi, ikantavairi: ²⁰ “Piyaate tasorentsipankoki, piñaaventaineri atziriite tsika okantakota ovakerari añaantarentsi.” ²¹ Okanta kapichekitaite, areetaiyapaakani tasorentsipankoki, jetapaakaro ikinkithatakantapaake. Tetya iriyotaajataiyeni irirori omperatasorentsijanori, apatotaiyachani itsipayetakariri iraapatziyane, eejatzi maaroni

* 5:7 Kantakotachari jaka “tekera osamanite,” iroora ikantayeeztzitari eejatzi “3 horas.”

irantarikonaite Israel-mirinkaite. Ipoña jotyaantake iramayeetakeri Otyaantajanoriite jashitakoveetakarira.

²² Ikanta jiyaaatashivetanakari irashitakotane, te iriñaapairi. Piyapaaka, ²³ ikantapaakeri: “Tera añagairi. Irojatzí okanta noñaavetapaakaro ashita kameethaini, irojatzí ikatziyaveveta aamaventariri. Iro kantacha nashitaryaakovetapaakari, te noñaapairi.” ²⁴ Ikanta ikemavakera omperatasorensijanori, ipoña ijevare aamaventarori tasorensipanko, ipoña ijevare omperatasorensitaari, josampitavakaiyanakani ompaityaarika avisatsineri. ²⁵ Ariya jareetapaakari itzimi kamantapaakeriri: “Irikaite pashitakotakaantavetakari eerokaite, isaikaiyini janta tasorensipankoki ikinkithatakaayetziri atzirite.” ²⁶ Irojatzí jiyaaantanakari ijevare aamavaneriite, jaanake osheki iratzirite, jamairi eejatzí. Iro kantacha te irakotashivaiteri. Tema intharovakaayeyaari atziriteintsitokantyaari mapi.

²⁷ Ikanta jareetakaapaakari, jovavisaapaakeri tsika japatotaiyakani jevariite. Ikanta omperatasorensijanori josampitavakeri, ²⁸ ikantziri: “¿Tema pikemi nokantzi chapinki: ‘Aritapaake piñaaventakeri Jesús?’ Eekero piyotaatziri maaroni Jerusalén-satzi. Pikan-takotakena eejatzí naaka, pikantzi: ‘Iri ovamaakaantakeriri Jesús.’” ²⁹ Ari jakanake Pedro ipoña pashineete Otyaantajanoriite, ikantanake: “Iriira Pava nonkempisan-taperote, eerora nokempisantashivaitari atziri. ³⁰ Tema omapero povamaakaan-takeri eeroka Jesús, pipaikakotakaantakeri. Iro kantacha jovañagairi Pava itzima-jaantzi ikempisantakeri pairani acharineni. ³¹ Jovajenokairi Pava, jomisaikairi irako-janoriki, itsipataari ipinkathariventantzi. Iriira ovavisaakotagaineri eejatzí. Ikovake ampiyashiretashitari maaroni aakaite Israel-mirinkaite, ari onkantya impeyakotan-tairori akariiperoshireyevetaka. ³² Naakara ñaakero okaratzi jantayetakeri Jesús, ontzi-matye noñaaventero. Irijatzira Tasorensinkantsi matakainarone, tema iriitakera jotyaan-takenari Pava inampishireyetantaiyaana naakaite nokempisantairira.”

³³ Ikanta ikemaiyakani, antaro ikisanaka, ikovanake iroverimi. ³⁴ Iro kantacha ari ikatzianaka aparoni janta, paitachari Gamaliel. Fariseo inatzi irirori, irijatzira iyotaantzirori Ikantakaantaitane. Ñaapinkatha joviri maaroni atziri. Ikantanake: “Asheninká, intsityaa amishitovavakeri kapicheeni irikaite.” ³⁵ Ipoña ikantzi: “¿Shiram-pariite! ¡Israel-mirinkaite! ontzimatye pinkinkishiretavakya kameetha tsikarika pinkanteri irika shirampariite. ³⁶ Pinkinkishiretakoteri paitachari Teudas, ikantakaaperovaitaka irirori. Japatotake pairani 400 atziri. Iro kantamaitachari jovamacheetakeri Teudas, ithubonka itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁷ Eejatzí okempitaka pairani josankinatokantari maaroni atziri, itzimaveta pashine paitachari Judas, Galilea-satzi inatzi. Japatotake atziri. Iro kantacha jovamaitakeri eejatzí irirori. Ipoña itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁸ Pinkeme nonkantemi naaka: Eero pimaimanetziri irika, piñaashiminthatavakyaari. Iriirika antashivaitaro inintaakaanekiini, ari impeyashitaiya apaniro, inkempitayetyaari apiteroka noñaaventakotakeri. ³⁹ Iro kantamaitacha, iririka Pava matakaayetziriri okaratzi jantayetzeri, eerora pimatziiri eerokaite poitsinampayeri. Paamaventya pimaimanetzirikari Pava.”

⁴⁰ Onimotanakerira maaroni kemaintsiri. Ikaimairi eejatzí Otyaantajanori, ipasa-takaantakeri, ikantakeri: “Aritapaake piñaaventakotziri Jesús.” Irojatzí japakaan-taariri. ⁴¹ Ipoña ishitoвайанaini Otyaantajanori japatovaitakariri. Tharomenta ikan-taiyanakani, ikantaiyini: “Piñaataitero ikempitakaantayeetairi apantaperoyetachari jo-vasankitaaventaaitakarira Jesús, apairyiri.” ⁴² Ari ikantapiintanaatya jiyotaantzi maaroni kitaite, ikinkithatakaantzi tasorensipankoki, ikantzi: “Cristo inatziira irikaranki Jesús.” Arira ikempitayetakerori eejatzí janta pankotsipayeeniki.

6

Jiyoyeetake 7 ampitakotaneriri

¹ Ikanta joshkeperotyanakera iriyotaane, ñaavaiyetanake griego-thatatsiri, ikantzi: “Pameneri jantapiintayetakeri hebreo-thatatsiri, ipapiintayetzirora ovaritentsi kamaimetzinkaro, jamaakiyetziro kaari isheninkatajaantayeta iriroriite.” ² Ipoñaashitaka 12 Otyaantajanoriite, japatotakeri maaroni iriyotaane, ikantakeri: “Tera arite nookero noñaaventanairi Pava naaka, nompapiintayetantyaamiri poyaari. ³ Iyeikiite ontzimatye pamene joka akaratayini, inkarate 7 atziri, iriitakera amenakaantapiinterone iroka. Pinkove kameethashiretzimotakemiri, iyotanetachari, inampishiretziitantari Tasorensinkantsi. ⁴ Ari onkantya naakovevantyaarori naakaite noñaañayete, nonkinkithatakaante, niyotaantayete eejatzí.” ⁵ Ikanta maaroni apatotainchari, onimotanakeri okaratzi ikantakeriri. Ari ikoyeetakeriri Esteban, aventaariri kameetha Pava, inampishiretziitantakeri Tasorensinkantsi. Ikoyeetakeri eejatzí

Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, ipoñaapaaka Nicolás Antioquía-satzi, tsika itzimi kempitakotaariri judío-payeeni, tema irika kaari isheninka judío pairani. ⁶ Ipoña jaayeetanakeri irika 7 janta isaikakera Otyaantajanori, ari jiñaañaakotavakeri, itasonkaventayetakeri jotzimikapatziiotyetantakeri irako.

⁷ Eekerora oivaraanakitya iñaane Pava. Eekero joshekiperotanakitzi eejatzi iriyotaane janta Jerusalén-ki. Ari jimatzitanakero ikempisantayetanake osheki omperatasorentsi-taariite. Jaakaantaitakeri Esteban

⁸ Ikanta Esteban osheki itasonkaventantayetake janta atzirimashiki, tema Pava neshinonkatakari, ipakeri ishintsinka. ⁹ Iro kantamaitacha, tzimayetatsi judío ikaratzi apatotapiintachari itzimi paitachari “Jotzikaveetari.” Iriiyetake poñaayetainchari Cirene-ki, Alejandria-ki, Cilicia-ki ipoña Asia-ki. Ari iñaanaminthatanakeri Esteban. ¹⁰ Iro kantamaitacha te inkitsirinker, tema omapero Esteban jiyotanetakaakari Tasorentsinkantsi. ¹¹ Irootakera ikantantakariri iromananeikiini isheninka: “Nokovi pinthaiyakotyaari Esteban. Pinkante: ‘Nokemakere Esteban ithainkimavaitziri Moisés-ni, ari ikempitakeriri Pava eejatzi.’” ¹² Iroora ovatsimaaperotanakeriri atziriite ikisaneentanakeri Esteban, ari ikempitanakari antarikonaita, eejatzi iyotzinkariite. Jaakaantaitakeri, jaayeetanakeri japatotaiyani jevariite. ¹³ Arira jamaitapaakeri thaiyakotakariri Esteban, ikantapaake: “Irika shirampari osheki ithainkakero tasorentsiipanko, ithainkakero Ikantakaantaitane eejatzi. ¹⁴ Nokemakere ikantake: ‘Ari imporokakero tasorentsiipanko Jesús ipaiyeetziri Nazaret-satzi, ipoña irovashiñaayetairo ameyetari aakaite jiyotaayetairo Moisés-ni.’” ¹⁵ Ikanta jevariite apototainchari, ipampoyaanakeri Esteban, iñaatziiri iporoki ikempitanakari maninkari.

7

Joiipyanakeri ñaantsi Esteban irojatzii jovayeetantakariri

¹ Ikanta omperatasorentsiijanori josampitakeri Esteban, ikantziri: “¿Omaperoma ikantakoitzimiri?” ² Ari jakanake irirori, ikantzi: “¡Iyeekiite! ¡Ashitaanitachari! Pinkeme nonkantemi. Pairani isaikavetantakariri acharine Abraham-ni janta Mesopotamia-ki, joñaakakari ovaneenkatachari Pava, tekeraminthara iriyaatanakeeta irinampityaaro Harán-ki. ³ Ikantakeri: ‘Pookanairo pinampitsite, pookanairi pisheninkamirinkaite, piyaate pashineki kipatsi noñaakemiri naaka.’ ⁴ Ikanta Abraham-ni, jookanairo inampitsite paitachari Caldea. Irojatzii ipokantaari inampitaaro Harán-ki. Ikanta ikamaira iriri, irojatzii jotyaaantantakariri Pava jaka, tsika anampitaro iroñaaka aakapayeeni. ⁵ Iro kantamaitacha, tera irashitakaaperotyaari, tekachaajaini irashitakaiyaari kapicheeni. Ishinetzimaitakaniri imperi apaata, aririka inkamake. Iriira ashitaiyaarone inkarate charine-taiyaarine. Irootakera ikantakeriri okantavetaka Abraham-ni tekeramintha intzime irovaiyane. ⁶ Iro kantacha ikantakeri eejatzi: ‘Iriñeero pincharineyetaari irinampityaaro iipatsiteki pashine atziri. Onkarate 400 osarentsi inkemaantsivaitya iromperavaitaiyaari janta. ⁷ Impoña novasankitaakeri naaka inkarate omperavaitakyaarine. Iriima pincharineyetaari namairi maaroni jaka nampitsiki, ari irantavaitainari naaka.’ ⁸ Ipoña ikantakeri Pava eejatzi pairani Abraham-ni: ‘Ontzimatyte pintomeshitaanitya, tema tzimatsi antzimotavakaiyaari.’ Jimatakeri pairani Abraham-ni. Eejatzi ikempitaakeriri itomi irirori, iro jimaakotapaakitziini 8 kitaite, itomeshitaanitakeri. Ari ikempitaakerori Isaac itzimakeranki Jacob-ni. Ari ikempitaakeriri eejatzi Jacob-ni 12 itomipayeeni, itzimi acharineyetaanakeri aakaite. ⁹ Ikanta irikaite, itzimi acharineyetaari aakaite, ikisaneentanakeri irirentzi José, ipimantakeri. Ari okanta jareetantakariri inampiki Egipto-satzi. Iro kantacha, arira itsipatapiintakariri Pava, ¹⁰ jovavisaaotakari okaratzi ikemaantsivaivetaka. Ipakeri iyotanetaantsi, irootake jaakameethatantakariri ivinkatharite Egipto-satzi paitachari Faraón. Irojatzii ipinkathariventantakariri irirori maaroni Egipto-satzi, eejatzi maaroni isheninkamirinkaite irirori Faraón. ¹¹ Ipoña areetaka antaro tashetsi janta. Osheki ikovityaaneentaiyakeni Egipto-satzi. Ari okempitakeri eejatzi janta inampiki Canaan-satzi. Te iriñeero pairani acharineni ompaitya irovayetaiyari. ¹² Ari ikemakere Jacob eenirotatsi ovaritentsi janta Egipto-ki. Jotyaaantakeri itomiite iramanantakite.* ¹³ Ikanta japiitakeri jiyaataiyini, ari jiyotakagaari José irirentzipayeeni. Ari okanta jiyotantakariri Faraón tsika itzimi isheninkamirinkaitetari José. ¹⁴ Ipoña José, ikaimakaantairi iriri Jacob, eejatzi maaroni isheninka, aamaaka ikaratzi 75 atziri jataintsiri Egipto-ki. ¹⁵ Ari okanta jareetantakariri Jacob Egipto-ki. Ari ikamairi irirori janta. Ari ikempitakeri eejatzi ikaratzi acharineyetaanakeri. ¹⁶ Ipoñaashitaka jaatonkiyeetanairi Siquem-ki, joteyetairi janta, otzimi pairani Abraham-ni jamanantakeneriri itomipayeeni Hamor.

* 7:12 Kantakotachari jaka ‘ovaritentsi,’ irootakera ikantayeetziri eejatzi “trigo.”

¹⁷ Okanta omonkaratzimataka okaratzii ikantakeriri pairani Pava acharine Abraham-ni. Tzimanakera osheki ireentsite asheninkapayeeni janta Egipto-ki, ¹⁸ irojatzi itzimantakeri pashine pinkathari janta Egipto-ki, kaari iyotakoterine José. ¹⁹ Ikanta irika pinkathari, osheki jamatavitakeri asheninka, jovashinonkaavaitakeri. Ishintsiventakeri irookaventerii ireenchaanikite, onkantya inkamantyaari, eero joshekikanta. ²⁰ Aripaitera itzimakeri Moisés irirori. Iriitakera irika eentsi ookimotakeri Pava. Ikaratzi mava kashiri jomanavetakari ipankoki ashitariri. ²¹ Okanta omonkarapaitetapaaka irookaventantyaariri inkamemi, oñaakeri irishinto Faraón, aakeri, opiraanitaari okempitakaantakeri iriirikami ovaiyane iroori. ²² Ari ikantakeri Moisés-ni jiyotantakarori okaratzii jiyotanetari Egiptosatzi. Iriiperori shirampari jinake, irooperori okantayetaka jantayetakeri.

²³ Ikanta otzimakera 40 irosarentsiti Moisés-ni, ikovake irareetyaari isheninkapayeeni, Israel-mirinkaita. ²⁴ Iro kantacha iñaapaake aparoni Egiptosatzi jovasankitairi aparoni isheninka. Ikisakoventapaakari Moisés isheninka, jovakeri Egiptosatzi. ²⁵ Iñaajaantake Moisés-ni ari ikinkishiretaiyakeni isheninkapayeeni, iriitakera jotyaaantakeri Pava intsiparyaakoventayetairi. Iro kantamaitacha irikaite te iriyotakotaiyeri. ²⁶ Okanta okitaitamanai, iñaake jantavakaiyani isheninka. Ari ikovavetaka Moisés irookakairimi, ikantavetapaakari: 'Eero povashinonkaavakaiyani pantavaka, pisheninka povavakaiyani.' ²⁷ Ipoñaanaka irika antziriri isheninka, jotatsinkavakeri Moisés. Ikantziri: '¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite? ¿Pikovatziima eeroka piyakoventana? ²⁸ ¿Pikovatziima povenaa naaka pikempitaakeri chapinki povantakariri Egiptosatzi?' ²⁹ Ikanta ikemavakera Moisés ikantakeriri isheninka, ari ishiyanaka. Jatake iipatsiteki Madián-satzi. Ari isaikakeri janta nampitsinentsiki, irojatzi itzimantakeri apite itomi.

³⁰ Okanta avisake okaratzii 40 osarentsi. Janta tsika te inampiitaro, okaakitapaira otzishi paitachari Sinaí, ari joñaakakariri aparoni imaninkarite Pava, ipaampatakaairo kitocheemaishi. ³¹ Ipampoyaaaminthatanakero Moisés iñaakeri. Ikovajaantzi iramenero okariikini, ari ikemakeriri Pinkathari iñaanziri, ikantziri: ³² 'Pava nonatzi naaka, naakatake iñaapinkathatake picharine, Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.' Ari itharovanakeri Moisés, okavaitanaka, tera inkove iramenanairo. ³³ Ipoña ikantanakeri eejatzi: 'Pi-zapatoryeeya, tema pikatziyantatyaaro iroñaaka kipatsi notasorentsiopathatakaakeri. ³⁴ Noñaakeri janta Egipto-ki nokoyaakeri pisheninkapayeeni, osheki jashinonkaavaitaka. Nokemakeri jatekashirevaitaiyakeni. Irootake nopokantakeri nontsiparyaakoventaimi. Eerokatake notyaante janta Egipto-ki pantero.'

³⁵ Tema pairani imanintaveetakari Moisés-ni, ikantaitakeri: '¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite?' Iriitajaantakera jotyaaantakeri Pava iroñaaka impinkathariventairi isheninkapayeeni, iri intsiparyaakoventairi eejatzi. Iriitakera matakairine imaninkarite Pava iñaakeri ipaampatakaairo kitocheemaishi. ³⁶ Irijatzira Moisés-ni omishitovairiri pairani asheninkapayeeni Egipto-ki, osheki itasonkaventantzi janta. Arira ikempitaakerori eejatzi janta inkaareki ipaiyeetziri 'Kityonkaari,' eejatzi okempitaka isaikavaivetantakeri okaratzii 40 osarentsi tsika te inampiitaro. ³⁷ Irijatzira Moisés-ni kantakeriri pairani asheninkapayeeni: 'Ari irotyaantake apaata Pava pashine Kamantaneri, ari iroshiyakotapaakyaanaro naaka jotyaaantakenara. Asheninka irinatye.' ³⁸ Irijatzira Moisés-ni apatotakeriri pairani asheninkapayeeni janta tsika te inampiitaro, ikinkithavaitakaakeri maninkari janta otzishiki Sinaí, itsipayetakari asheninkapayeeni. Iriitake ajaantakero ovañaantaneri ñaantsi, irojatzi jovavisaantakairori aakaite. ³⁹ Iro kantacha te inkove acharineete inkempisanteri Moisés-ni, osheki ipiyathatakeri. Iro ikovaiyakeni impiyeeni inampiki Egiptosatzi. ⁴⁰ Irootake ikantantakariri Aarón-ni: 'Iriivetaka Moisés tsiiparyaakoventaanari Egipto-ki. Iro kantacha te ayote opaita avishimotakeriri kaari ipokanta jiyaaatzira chapinki otzishiki Sinaí. Povetsikena novavanetaiyaari.' ⁴¹ Ari jovetsikaaitakeneri kempitavetyaarine evonkiri vaca. Ikovaiyakeni inkempitakaanteri Pava. Jovamaakeneri ipirapayeeni iroimoshirenkantyaariri ivavane. Aña iriivetaiyakanira ovetsikakeri. ⁴² Irootakera, jintainaryaantanakariri Pava irikaite, ishinetanakeri iriñaapinkathatashityaari oorentayetachari inkiteki, tema iriitake josankinatakotzitakeri kamantantaneriite, ikantake:

¡Israel-mirinkaita! ¿Naakama piñaapinkathatantaka pipirapayeeni pipometapiintzirira?

Tema iro pantapiintakeri okaratzii 40 osarentsi janta tsika te jinampiitaro.

⁴³ Aña iri Moloc piñaapinkathatashitapiintakeri, pikekenatakaapiintakero ipankoshetaizirira.

Arira pikempitapiintakeriri jivavanetashiitari kempitariri impikiro ipaiyeetziri Renfán, Piñaapinkathatashivaitakari povetsikayetane eerokaite.

Irootakera noshinetantyaamiri iraaeyeetemi intaina panaanakero Babilonia.

⁴⁴ Isaikavaintakarari pairani acharineete tsika te inampiitaro, otzimimotziri tasorentsithaante. Ari jovakoyetzirori irosankinare Moisés-ni. Iroka tasorentsithaante, irootajaantakera jovetsikakaantakeri Moisés-ni tsikara okantajaanta joñaakakeri Pava. ⁴⁵ Irootakera iroka jaajaapiintakeri pairani acharineete, irojatzi jareetantakariki kipatsiki tsika ontzime irashitaiyaari. Iroora jamayetairi ijevatantakariri Josué, joitsinampaantakariri ashivetarori iipatsite, ikantakaarira Pava. Arira ikantaitatziro joisokerotakaro tasorentsithaante, irojatzi itzimantakariki pairani David-ni. ⁴⁶ Ikanta pinkathari David, osheki jaakameethatakeri Pava, ikantake irirori: 'Tema eeroka Pava iñaapinkathatake pairani Jacob-ni, pishinetena naaka novetsikemi aparoni pankotsi pisaikantyaari.' ⁴⁷ Iriimaitaka Salomón ovetsikakeneriri tasorentsipanko. ⁴⁸ Iro kantamaitacha Pava, Jenokisatzi te inampitantaro pankotsi irovetsikane atziri. Iroora iñaaventakeri kamantantaneri, ikantake:

⁴⁹ Jiroka ikantakeri Pava:

Irootakera inkite nothointantari nopinkathariventantzi.

Irooma kipatsi iroora nomakoryaakiitantiintari.

¿Tsikama onkarateri pankotsi irovetsikayeetenari?

Eerora nantetaro nomakoryaantyaaro.

⁵⁰ ¿Kaarima naaka ovetsikayetakero maaroni tzimayetsiri?

⁵¹ Eekero ikantatzi Esteban: 'Iro kantacha eerokaite, ari pinkantapiintaatya pikisoshiretzi, tera pinkempisantanete, pikempitakariki pashinesatzi atziri kaari asheninkayeta. Pashi povapiintakero pipiyathatakeri Tasorentsinkantsi pikempitakoyetaari picharineete.' ⁵² ¿Tzimaajatatsima aparoni kamantantaneri kaari inkemaantsitakaavaitya pairani picharineete? Jovamaayetakeri ikaratzi kinkithataintsiri, ikantake: 'Aatsikitakera itzimi matzirori itampatzikatzi.' Aritakera pokake iroñaaka matzirori, iriitake pipithokashitaiyakari eerokaite, povakeri. ⁵³ Tema eerokaite iyotayeveataro Ikantakaantaitane okaratzi jiyotaayevetakairi maninkari, iro kantacha osheki pipiyathataka.'

⁵⁴ Ikanta ikemaiyavakera apatotainchari, antaro ikisanakeri Esteban, jatsikaikitashitanakari. ⁵⁵ Iriima Esteban inampishiretziitantakarira Tasorentsinkantsi, jame-nanake inkiteki, iñaakero irovaneenkaro Pava, iñaakeri eejatzi Jesús ikatziyaka irako-janoki Pava. ⁵⁶ Ipoña ikantanake: "¡Pamene! Noñaakero inkite ashitaryaanaka, noñaakeri Itomi Atziri ikatziyaka irakojanoki Pava." ⁵⁷ Ari joshepiyempitanakari irikaite. Ikaimaiyanakeni shintsiiini, ishiyashitapaakari Esteban. Joirikapaakeri. ⁵⁸ Ipoña jaayeetanakeri othapitapa nampitsi. Ari jetapaakari itsitokantari mapi, is-apokaiyanakero iithaare, jooakanakeri aparoni evankari paitachari Saulo, ikantakeri: "Pamenavakenaro noithaare, nontsitokavakeriita." ⁵⁹ Ikanta itsitokaitzirira Esteban, iñaañaatanakeri irirori Pava, ikantziri: "Novinkatharite Jesús, jatashinenkatak-enara noñaapaimi." ⁶⁰ Ari jotziverokanakari, iñaavaitanake shintsiiini, ikantanake: "Novinkatharite, eerora poipiyiniri iroka kaariperonkantsi." Ikaratakerora iñaavaitakero iroka, makoryaanake.

8

Ipatzimaminthatziri Saulo kempisantzinkariite

¹ Ikanta Saulo jamenakotakeri Esteban itsitokaitziri, ikantanake irirori: "Arivé, ka-make Esteban." Aripaitera etanakero ipatzimaminthataitziri kempisantzinkariite janta Jerusalén-ki. Irootakera ishiyayetananakari maaroiteni Judea-ki, ikenayetanake eejatzi nampitsiki Samaria. Eeniromaitsa isaikanake Otyaantajanori iriroriite. ² Ikanta ñaapinkathatasorentsitaneriite ikitatakeri Esteban, iniroitera jiraakovaitakari. ³ Iriima Saulo ikovavetaka irirori iraperoterimi kempisantanantsiri. Jijaatapiintashiyetakari ipankoki, jinoshikayetzi shirampari, tsinane, maaroni. Jominkyakaantayetakeri.

Ikinkithayeetziro Kameethari Ñaantsi nampitsiki Samaria

⁴ Iro kantacha maaroni shiyayanainchari, jatayetanake pashineki nampitsi. Ikinkithatakoyetakero Kameethari Ñaantsi janta. ⁵ Ikanta Felipe, iriitakera aparoni shiyayanainchari eejatzi, areetaka nampitsi Samaria-ki. Ikinkithatakotapaakeri Cristo. ⁶ Ari japatotaiyanakani maaroni atziripayeeni, jovayempitataro ikinkithatziri Felipe, tema iñaayetakero itasonkaventantapaake eejatzi. ⁷ Jovashinchaayetai osheki atziri jaakavetari peyari. Antaro ikaimayetzi peyari ishiyayetara. Eejatzi okempitakariki, osheki atziri kisoporokivetachari, kaari kameethavetachane iitzi, jovashinchaayetairi maaroni. ⁸ Irootake ikimoshiretantakariki maaroni nampitarori janta nampitsiki.

⁹ Iro kantacha tzimatsi janta paitachari Simón. Sheripiyari inavetaka pairani. Jamatavitake osheki atziri nampitachari Samaria-ki. Osheki ikantakaaperovaitaka.

¹⁰ Iñaapinkathatzivetakari atziriite, jevariite, maaroni, ikantayetzi: “Thame ankempisanteri, tema irika Simón imatakeri iñaavyatari Pava.” ¹¹ Ikempisantaitziri Simón maaroni ikantayetziri. Oshékira osarentsi ipampoyaaaminthataitakeri isheripiyarinkakiini. ¹² Iro kantacha jareetapaakara Felipe, ikinkithatapaakero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriiri Jesucristo, ñaaventakotziri eejatzi Pava tsika inkantaiya impinkathariventantai. Joviñkaayetanaka shiramparaiite, eejatzi tsinanepayeeni. ¹³ Ari jimpizitanakero eejatzi Simón irirori, ikempisantaavetanaa, oviñkaavetaka eejatzi. Te irookane itsipatanakari Felipe, iñaakerira itasonkaventantayetzi. Ipampoyaaaminthatanakeri.

¹⁴ Ikanta Otyaantajanoriite saikatsiri Jerusalén-ki, ikemakotakeri Samaria-satzi ikempisantayetairo iñaane Pava. Irootakera jotyaaantakariri Pedro ipoña Juan. ¹⁵ Ikanta jareetaiyakara Samaria-ki, jiñaañaaakotapaakeri kempisanzinkariite, onkantya irinampishiretantaiyaariri iriroriite Tasorentsinkantsi. ¹⁶ Tema intaani joviñkaayeetakeri ipairyeeetakeri Avinkatharite Jesús. Tekeramintha inampishiretantyaari iriroriite Tasorentsinkantsi. ¹⁷ Ikanta Pedro ipoña Juan, jotzimikapatziitoyetantakari irako aparopayeeni. Arira inampishireyentantakari Tasorentsinkantsi. ¹⁸ Jiñaakerira Simón jantakeri Otyaantajanori, ikaratzi jotzimikapatziitotantakari irako atziri, inampishiretantaaari Tasorentsinkantsi, ipinavetanakari irirori Otyaantajanori, ¹⁹ ikantanakeri: “Jirika kireeki, pimpena eejatzi naaka pishintsinka, nonkempitanyamiri eeroka, onkantya nonampishiretakaantyaariri Tasorentsinkantsi nosheninka, notzimikapatziitotantyaarira nako.” ²⁰ Ari jakanakeri Pedro, ikantziri: “¡Arira pinkarataveetairi piireekite pimpeyashitaiya! ¿Piñaajaantakema ari pamanantantakyaaro piireekite ipashitantari Pava?” ²¹ Eeroka pimataajatziro pinkempitakotyaaanro naaka, tema jiñaakemi Pava te pintampatzikashirete. ²² Povashaantairo piyaariperonka, pinkovakotairi Pava, añaamatsite ari impyekotaimiro pikinkishirevetakari. ²³ Niyotakemi naaka, oshéki pikishashirevaitaka. Arira pikantapiintatya pikaariperoshirevaitzi.” ²⁴ Ipoña jakanake Simón, ikantanake: “Pamanakotaina eeroka Pinkathariki, onkantya eero avishimotantana okaratzi pikantakenari.”

²⁵ Ikanta Pedro ipoña Juan, ikaratkeri ikinkithatakotakeri Pava. Ipoña ikenayetanake pashine nampitsiki okaratzi saikatsiri janta Samaria-ki, ikinkithatakero janta Kameethari Ñaantsi. Arira ipiyeeyaani Jerusalén-ki.

Felipe ipoña Etiópía-satzi

²⁶ Ikanta imaninkarite Pava, iñaanakeri Felipe, ikantziri: “Piyaate nampitsiki paitachari Gaza, iro pampimpithatanake avotsi poñaachari Jerusalén-ki irojatzji janta.” Tema iroka avotsi irootake kenachari tsika te inampiitaro. ²⁷ Jatake Felipe. Okanta niyanki avotsi, jomonthaakari Etiópía-satzi. Iriiperori inatzi. Iriitake kempoyiiri kireeki janta Etiópía-ki tsika opinkathariventantzi tsinane paitachari Candace. Ipoñaagaatyaaro irirori Jerusalén-ki iñaapinkathatziri Pava.* ²⁸ Iroora iriyaatairo irirori inampiki, isaikantakero ishiyakomento, jiñaanavaiziro irosankinare Kamantantaneri Isaías-ni. ²⁹ Iñaanashiretanakeri Tasorentsinkantsi irika Felipe, ikantziri: “Piyaate, pokarikityaari shiyakotainchari.” ³⁰ Ikanta ipokashitapaakeri Felipe, ikematziiri Etiópía-satzi iñaanatziro irosankinare Isaías-ni. Ari ikantziri: “¿Pikemathatziro piñaanatziri?” ³¹ Ari ikantzi Etiópía-satzi: “¿Tsika inkene nonkemathatero, tera intzime impaitya iyotainarone? Pimpoke eeroka, pintsipatyaana.” ³² Jirokara Osankinarentsi iñaanatziri:

Ikempitakaayeetakeri jaayeetziri oisha irovayeeteri.

Ikempitakari oisha te inkaimavaite irameeyeeteri,

Ari ikempitakari eejatzi irirori, maire ikantaka.

³³ Tsinampashirera ikantakaayeetakeri, te ontampatzikate okaratzi ikantakoveetakariri.

Ari jovamaayeetakeri, temaita intzime irovaiyanepayeeni irirori.

³⁴ Ikanta irika iriiperori Etiópía-satzi, josampitanakeri Felipe: “Pinkantena. ¿Ninkama iñaaventziri Kamantantaneri? ¿Iriijatzima ñaaventacha? ¿Pashinema iñaaventzi?”

³⁵ Ari jetanakero Felipe ikinkithatakanakeri irosankinareki Isaías-ni, iñaaventanakeri Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriiri Jesús. ³⁶ Okanta osamaniyyaake, ikenimotapaakero jiña, ikantzi Etiópía-satzi: “Jiroka jiña. ¿Eeroma okantzi noviinkatya naaka?” ³⁷ Jakanakeri Felipe, ikantziri: “Pikempisantaperotanairika, ari onkantake.” Ikantzi Etiópía-satzi: “Nokempisantzi, iriitake Jesucristo Itomi Pava.” ³⁸ Ari jovatziyakaantapaakero ishiyakomento Etiópía-satzi. Ayiitanake apiteroite, jatanake jiñaaki. Ari joviñkaataakari. ³⁹ Ikanta itonkaanaai jiñaaki, jaanairi Felipe Tasorentsinkantsi. Irika iriiperori Etiópía-satzi, tera iriñaanairi tsika ikenanake. Iro kantacha irika atziri kimoshire ikanta jyaatai irirori.

* **8:27** Kantakotachari jaka “Iriiperori inatzi,” Totaanikiri inatzi. Tema iro jametaiyarini pairani ikaratzi saikavankoyetziriiri pinkathari, itotaanikiyeetziri, onkantya eero jovaiyantakaantantayeta ipankoki pinkathari.

⁴⁰ Iriima Felipe jiñaashitaaro irirori isaikapai Azoto-ki. Ipoña javisayetanake pashineki nampitsi ikamantantayeziro Kameethari Naantsi, irojatzi jareetantaari Cesarea-ki.

9

Pashineshoretai Saulo (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Ikanta irirori Saulo, te irovashaantero jasaryiimayetari irovamayeri iriyotaane Pinkathari. Irootake jiyaaashitantakari omperatasorentsijanori Judío, ² ikantakeri: “Posankinateneri omperatasorentsitaari saikatsiri nampitsiki Damasco, pinkanteri: ‘Pishineteri Saulo irayeteri karatanairiri ipaiyeetziri ‘Avotsi.’” Inkyaaayete japatoyeetapiinta, iroosoyeteri shirampari eejatzi tsinane, iramakeri jaka Jerusalén-ki.” ³ Iro jareetzimataka nampitsiki Damasco, ari jomapokakeri morekanaintsiri inkiteki, joorentapaaka ikatziyakara Saulo. ⁴ Tyaanake Saulo. Ikematzi ñaantsi inkiteki, ikantaitzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatantanari?” ⁵ Jakanake Saulo, ikantzi: “¿Niinkama eeroa Pinkathari?” Ari ikantaitanakeri: “Naakatakera Jesús itzimi pipatzimaminthatakeri. Eerokatakera ovasankitaavaitacha apaniro, okempivaitakaro pimpatzimminthatatyeyaaromi thoyempithovari.” ⁶ Ikanta Saulo, okavaitanaka itharovanakera, ikantanake: “Pinkathari, ipaita pikoviri nantairi naaka.” Ari ikantanakeri Avinkatharite: “Pintzinaye, piyaate nampitsiki. Arira inkamantayeetemiro ompaita panteri.” ⁷ Osheki itharovanake ikaratzi oyaaterikiri Saulo, tema ikemavakero eejatzi irirori ñaantsi, te iriñaamaityaari ñaavaitatsiri. ⁸ Ipoña ikatziyavetanaa Saulo. Ikovaveta irokiryanaai, te onkante iramenanaai. Irootakera jakathatantanaariri itsipayetakari, jaanakeri nampitsiki Damasco. ⁹ Ari isaikeri janta okaratzi mava kitaite, te onkante iramenavaitai, te irovaiya, te irirai eejatzi imire.

¹⁰ Okanta janta Damasco, ari isaiki aparoni iyotaari ipaita Ananías. Iriitake iñaanatakeri Avinkatharite imishireki, ikantziri: “¡Ananías!” Ari jakanakeri irirori: “¿Ipaita, Pinkathari? Jaka nosaiki.” ¹¹ Ikantziri: “Piyaate janta avotsiki ipaiyeetziri ‘Tampatzikari.’” Ari osaiki ipanko paitachari Judas, ari posampitakoventeri aparoni shirampari ipaita Saulo, iri poñaachari nampitsiki Tarso. Ari isaikiri irirori iñañaatzi. ¹² Nomishitakaakeri irirori. Jiñaakemi pikyaashitapaakeri, potzimikapatziitotantakari pako, irojatzi jame-navaitantanaari.” ¹³ Ikanta ikemavakera Ananías, ikantanake: “Pinkathari, osheki nokemi iñaaventayeetziri irika shirampari, koveenka okanta jantayetakari Jerusalén-ki jovasankitaayetziri pitasorentsitakaane.” ¹⁴ “Iro ipokantari iroñaaka jaka, tema jotyaaantatziiri omperatasorentsijanori irayeyeteri paariyimiri javentaanaami.” ¹⁵ Ikantzi Pinkathari: “Piyaate. Tema irika shirampari iriitake nokoyaakeri naaka iñaaventaina maaroni nampitsiki. Inkinkithatakairi Israel-mirinkaita isheninkatari irirori, eejatzi pashinesatzi atziri kaari isheninkata, eejatzi ivinkatharite. ¹⁶ Ari noñaakakeri eejatzi tsika onkarate inkemaantsiventyaana naaka.” ¹⁷ Ipoña jiyaaatake Ananías pankotsiki isaikake Saulo. Kyaapaake, jotzimikapatziitotantapaakeri irako. Ikantziri: “Iyeki, jotyaaantakena Avinkatharite Jesús, tsika itzimi oñaakakamiri avotsiki pikenapaakeranki. Iro jotyaaantantanari onkantya pokiryaaantaiyaari, onkantya inampishiretantyaamiri eejatzi Tasorentsinkantsi.” ¹⁸ Arira oparyaanake irookiki kempitavetariri shimapentakai, amenanai kameetha. Ipoña ikatziyanaka, jatanake iroviinkaataiteri. ¹⁹ Arira jovavaitanaa, irojatzi ishintsitantaari kameetha. Kapichera isaikimovaitapaintziri kempisantzinkariite nampitarori Damasco.

Ikinkithatzi Saulo Damasco-ki

²⁰ Arira jetanakaro Saulo ikinkithatakantaanake japatotapiintayeta judío-payeeni, ikantzi: “Iriitakera Itomi Pava paitachari Jesús.” ²¹ Ipampoyaaaminthatanakeri ikaratzi kemiriri, ikantavaka: “¿Tema iriitake irika kisaneeptari Jerusalén-ki ikaratzi paariyiriri Jesús? ¿Tema irijatzi pokaintsiri jaka irayeri kempisantzinkari janta omperatasorentsijanoriki?” ²² Iro kantacha Saulo eekero ishintsitatzi ikinkithatakantzi tekatsi intharovakaiya. Te iriyote opaita inkantayeteri judío-payeeni nampitarori Damasco-ki, ikemirira Saulo ikantzi: “Irikananki Jesús Cristo inatzi.”

Saulo ishiyapithatari Judío-payeeni

²³ Okanta avisanake osheki kitaite, ikantavakaaka Judío-payeeni: “Thame overi Saulo.” ²⁴ Tema kitaiteriki eejatzi tsireniriki jonyaaventakari ishitovapiintaitzira nampitsiki, inkene iroveri. Iro kantacha Saulo jiyotake ikovatzi irovamairi. ²⁵ Ikanta kempisantzinkariite, jotetakeri antaroki kantziri, jovaniryaakotakeri tsirenipaite jakakiroki janta jontanoyeetziro nampitsi. Ari okanta ishiyantakari Saulo.

Areetaa Saulo Jerusalén-ki

²⁶ Ikanta jareetaa Saulo Jerusalén-ki, ikovavetaka intsipatapaiyaarimi iriyotaane Pinkathari. Iro kantacha osheki itharovakaakari, iñaajaantzi te ikempisantaperotai irirori. ²⁷ Iro kantacha tzimatsi kempisantzinkari paitachari Bernabé, jaapatziyanakari Saulo, jatake iroñaakantairi ipiyotara Otyaantajanori. Ikantapaakeri: “Irika Saulo iñagairi Avinkatharite janta avotsiki jatachari Damasco-ki, ari ikinkithavaitakaakeri. Ari jetanakoro Saulo janta nampitsiki Damasco iñaaventanairi ivairo Jesús. Tekatsi intharovakaanakya.” ²⁸ Ari ikantakari Saulo isaikantapaari Jerusalén-ki, itsipayetapaari irikaite Otyaantajanori. ²⁹ Iñaaventakeri ivairo Jesús Pinkathari, tekatsi intharovakaiya. Arira ikinkithatakaayetziri judío-payeeni Griego-thatatsiri. Iro kantacha ikovake iroveri irikapayeeni. ³⁰ Ikanta jiyotaiyakeni kempisantzinkariite, jaanakeri Saulo janta Cesarea-ki. Ipoña jotyaaantairi Tarso-ki.

³¹ Ikanta kempisantzinkariite, nampiyetarori Judea-ki, Galilea-ki ipoña Samaria-ki, kameetha ikanta isaikavaitaiyini, eekero jantakishireperotanakitzi, ñaapinkatha jova-piintanakeri Pinkathari, jookakoventakerira Tasorentsinkantsi. Eekerora jiyaatatzi joshekiperotanake.

Jovashinchagaitairi Eneas

³² Ikanta jareetantayetaka Pedro nampitsiite, irojatzi jareetantaka Lida-ki inampiyetarora itasorentsishiretakaitairi. ³³ Ari jiñaapaakeriri paitachari Eneas, kisoporokiri inatzi, tzimakotake 8 osarentsi jonoryaavaitaka. ³⁴ Jiñaanatapaakeri, ikantziri: “iEneas, irovashinchagaimi Jesucristo. Pinkatziye, paanairo ponoryaamento!” Arira ikatziyanakari Eneas. ³⁵ Ikaratzi nampitarori Lida-ki eejatzi Sarón-ki, jiñaayetairira ikatziyavaita Eneas, iroora ikempisantantanakariri Avinkatharite.

Añaantaari Dorcas

³⁶ Okanta nampitsiki Jope, tzimatsi aparoni iyotaaro opaita Tabita, iñaaneke griego ikantaitziro “Dorcas.” Iroka tsinane okaminthaantapiintake, oneshinokatantapiintake. ³⁷ Ipoña aparoni kitaite, omantsiyatake Dorcas, kamake. Jaayeetakeri, ikaataitakeri, jonoryeetapaintziro jenoki opankoki. ³⁸ Okanta janta Jope-ki te intainaperote osaiki nampitsi Lida, tsikara jareetaka Pedro. Ikanta ikemaiyakeni iyotaariite ari isaikiri Pedro janta, jotyaaantake apite shirampari inkamantakiteri: “Pimpokanake thaankiperoini Jope-ki.” ³⁹ Jatanake Pedro. Ikanta jareetapaaka janta, jaayeetanakeri jenoki tsika jonoryeetakeri. Otapotapaakeri maaroitani kamaimetzinkaro, iragaiyapaakani, oñaakayetapaakeri kithaarentsi oshirikapiintane Dorcas. ⁴⁰ Ipoña Pedro jomishitovakero maaroitani, ari jotyeeerovanaka, ñañaatanake. Ipoña ipithokashitanaaro kaminkaro, ikantziri: “iTabita, pintzinaye!” Ari okiryaanai iroori, oñaatziiri Pedro, thointanaa. ⁴¹ Jakathavakatkeri irirori, jovatziyakero. Ipoña ikaimayetakeri kamaimetzinkaroite eejatzi ikaratzi itasorentsitaikaitane, jiñaayetairo añagai. ⁴² Ikanta ikemakoyeetakeri nampitsiki Jope, osheki kempisantanakeriri Pinkathari. ⁴³ Oshekira kitaite isaikavaitanake Pedro nampitsikika, iri isaikimotake shirampari paitachari Simón “Meshinantsipakori.”

10

Pedro ipoña Cornelio

¹ Tzimatsi Cesarea-ki aparoni shirampari paitachari Cornelio, iriitake ijevarite ovayirite Roma-satzi ipaiyeetziri “Italia-satziite.” ² Irika shirampari ñaapinkathatasorentsivaitaneri jinatzi, ari ikaramirinkatziri isheninkaite iñaapinkathatziri Pava. Ipapiintziri ashinonkaikari osheki iireekite okantavetaka te isheninkatari. Jiñaañaatapiintakeri Pava irirori. ³ Okanta aparoni kitaite, aritake sheetyaake, tainkaperotake ooryaa, ari jomapokakeriri imaninkarite Pava ikyaashitapaakeri isaikakera irirori, iñaavakeri koñaaroini, ikantapaakeri: “iCornelio!”* ⁴ Ipampoyaaaminthavakeri Cornelio, itharonkakiini josampitanakeri, ikantziri: “iPinkathari, ipaitama pikovakotanari?” Ikantanakeri maninkari: “Ikemakemiro Pava piñaañaatane, jiñaakemi pineshinonkayetantapiintake. ⁵ Potyaante potzikatane nampitsiki Jope onkanta iramantyaariri Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. ⁶ Ari jimayimotziriiriri pashine Simón, ‘Meshinantsipakori’ saikathapyaatziro inkaare. Iriira kamantemineri opaita pantairi.” ⁷ Ikanta ishitovanai maninkari, ikaimake Cornelio apite inampire. Ikaimake eejatzi aparoni ovayiri, iraventaane joviri, ñaapinkathatasorentsivaitaneri jinayetatzi irirori. ⁸ Ikamantakeri okaratzi ikantaitakeriri. Jotyaaantakeri Jope-ki.

⁹ Okanta okitaitamanai, joveraaka tampatzika ooryaa, irootaintsi irareetzimataiyaani Jope-ki jotyaaantakeri. Ari jataitanake irirori Pedro iriñaañaate jenoki pankotsipankaki.

* 10:3 Kantakotachari jaka “itainkaperotanake ooryaa,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 9.”

¹⁰ Ikemaminthatakeri itashe, ikovake iroya, iro kantacha ovakera jonkotsiyeetzi iroyaari, ari jiñaavyatakari. ¹¹ Jiñaakero ashitaryaana inkite, jovyaiyeetakero kempivetarori antaro manthakintsimaanka, ithatoyeetakero opatziki. ¹² Okanta janta manthakintsimaankaki tziimatsi osheki kantashivaiyetachari piratsi, ipoña ikaratzi kamathayetsiri kipatsiki, ipoñaapaaka tsimeripayeeni. ¹³ Ipoñaashita ikemake ñaanatakeriri, ikantziri: “Pedro, pintzinaye, povamayeri irikapayeeni, poyaa.” ¹⁴ Ari jakanake Pedro: “Eero Pinkathari. Te novapiintari naaka irikapayeeni ipinkayeetziri.” ¹⁵ Japiyeetanakeri Pedro ñaanaitziri, ikantziri: “Tema irikapayeeni ikaratzi ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka ‘Ipinkayeetziri.’” ¹⁶ Mavasatzi apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayeeetanairo manthakintsimaanka inkiteki.

¹⁷ Antaro okantzimoshirevaitanakari Pedro, ipampithashirevaita opaita oshiyakaaventachari okaratzi jiñaakeri. Arira jareetaiyapaakani irotyaantane Cornelio, josasampiventakotapaakero ipanko Simón. ¹⁸ Jareetapaakara pankotsiki, ikaimaiyapaakitziini josampitantapaake, ikantzi: “¿Ari jimayiri jaka Simón, ipaiyeetzi eejatzi Pedro?” ¹⁹ Ipampithashiretakominthaitaro Pedro jiñaakeri, jiñaanashiretakari Tasorentsinkantsi, ikantziri: “Pamene, areetapaakara mava shirampari amemenatzimiri. ²⁰ Pinkatziye, payiite. Eerora pikisoshirevaitzi, pintsipatyaari, tema naakatake otyaantakeriri.” ²¹ Arira jayitapaake Pedro, ikantapaakeri shirampariite: “Naakatake pikokovatziki. ¿Ipaitema pipokantari?” ²² Ikantaiyanakeni irirori: “Nopoki jotyaantana Cornelio, ijevare ovayiriite. Tampatzikashireri jinatziki, ñaapinkathatasorentsivaitaneri jini, iri iriakameethatapiintane pisheninkapayeeni judío. Tema chapinki ipokashitakeri imaninkarite Pava, ikantakeri: ‘Pinkaimakaanteri Pedro, onkantya ipokantyaari pipankoki, ari pinkemero onkarate inkamantemiri.’” ²³ Ikanta Pedro ikyaakaanakeri pankotsiki, ari jimagaiyapaakeni. Okanta okitaitamanake, jatake Pedro jovaatayanakeri pokashitakeriri, arira itsipatanakeri eejatzi Jope-satzi, “iyekiite” inatzi.

²⁴ Okanta pashine kitaite areetaiyakani Cesarea-ki. Arira jovaaventakeri Cornelio itsipayetakari isheninkamirinikaite, eejatzi irapatziyaminthatanane ikaratzi ikaimayetakari irirori. ²⁵ Jareetapaakara Pedro pankotsiki, ishitovashitanakeri Cornelio, jotyeerovashitavakari, iriñaapinkathatavakerimi. ²⁶ Iro kantacha Pedro jovatziyakeri, ikantziri: “Pinkatziye, atziri nonatzi eejatzi naaka, arira nokempitami eeroka.” ²⁷ Ikanta jiñaanatzirira Cornelio, ikyaakaanakeri, jiñaapaakitzi osheki atziri apatotaichari. ²⁸ Ikantanake Pedro: “Piyotaiyini eeroka, naakaite judío-payeeni te ishinetaitanane nonkempiyaami eerokaite kaari nosheninkata, te aritaajate nonkyaavankotemi. Iro kantacha ovakeraini jiyotaakena naaka Pava, te arite nonkantayetemi: ‘Novinkane pinatzi.’” ²⁹ Irootakera kaari noshenkaantanaka nopokanake pikaimakaanakena. Iroñaaka nokovi niyote opaita pikaimakaanantanari.”

³⁰ Ikantanake Cornelio: “Chapinki, aritake tziimake 4 kitaite, ari ikaratajaantake iroñaaka ooryaatsiri, itainkakeri. Nosaiki naaka jaka nopankoki notzivavaita, noñañaatzi osheetyaakera, ari ikoñaatzimotakena aparoni shirampari, shipakiryaa okantapaaka iithaare.” ³¹ Ikantapaakana: “Cornelio, ikemakemi Pava piñañaatziri, ikinkishiretakero pishinonkatantapiintake. ³² Potyaante nampitsiki Jope amerine Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. Ari jimayimotziriri pashine Simón, meshinantsipakori nampitarori inkaarethapyaa.” ³³ Ari notyaantakeri thaankipaiteeni iriñeetemi, pimatakeri eeroka pipokanake thaankipaiteeni. Jirikayetakana iroñaaka ipiyotakaakana Pava. Intsiyaa pinkantenaro okaratzi ikantakemiri Avinkatharite.”

³⁴ Ipoña ikantanake Pedro: “Arira niyotataiziri iroñaaka omaperotatya Pava te iramaakitaneteri atziri, ³⁵ aña jaakameethayetziri ñaapinkathatanairiri, tampatzikashiretatsiri, okantavetaka tsikarika inampiyetaroro, kaari nosheninkaveta. ³⁶ Tema iroka ñaantsi ñaaventakotziriri Jesucristo, okaratzi jatakotaintsiri nosheninkaki Israel-mirinkaite, iriitakera Pava kantakaarori nokinkithatokatantaariri irika. Tema iriitake pinkathariventaineri maaroiteni, iriitakera saikakaayetaineri eejatzi kameetha. ³⁷ Piyoperotaiyironi eerokaite okaratzi avisaintsiri noipatsiteki. Tema pikemakoyentakero jiñaaventakeroranki Juan-ni okantakota oviinkaantaantsi. Irojatziki opoñaantanakeri Galilea-ki, ³⁸ jiñeetakeri Jesús Nazaret-satzi. Iriira Pava ipakeri ishintsinka eejatzi Itasorenka. Ipoña ikekenayetanake irirori jineshinonkatantayeta, jovavisakoyetake osheki jaakayetziri peyari. Iroora jimatantakarori iroka tema Pava tsipatakari. ³⁹ Naakayetake ñaayetajaantakeri maaroni jantayetakari Jesús janta Judea-ki ipoña Jerusalén-ki. Ipoñaashitaka jovamaitakeri, ipaikakoyetakerira. ⁴⁰ Iro kantacha omonkaratakara mava kitaite jovañagairi Pava, ikantakaakarora irirori noñaayetairi naakaite. ⁴¹ Tera iroñaakapanaatyaari maaroiteni atziri, intaani naakaite,

† 10:30 Kantakotachari jaka “itainkakeri,” irootakera ikantayetziri pairani “ooryaa 9.”

ikaratzi jiyoshiiyetakeri pairani Pava iriñaayetairi. Aritakera jañagai, notsipatavaari novaiyani eejatzi niravaitaiyini. ⁴² Iriitakera otyaantaiyakenari nonkamantayetairi atziiriite, nonkantairi: 'Iriira Jesús jovakeri Pava iriyakoventairine maaroni añaayetatsiri, ipoña ikaratzi kamayetaintsiri eejatzi.' ⁴³ Irijatzira Jesús jiñaaventakotzitakari pairani Kamantan-taneriite, ikantake: 'Inkarate kempisantairine irika impairyayetairira, aritake impeyakotairi iyaariperonka.' "

⁴⁴ Jiñaavaiminthatzi Pedro, arira inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi maaroiteni kempisantakeri ikinkithatzi. ⁴⁵ Ipampoyaaaminthataiyakerini ikaratzi oyaatakeriri Pedro, jiñaakerora inampishireyetantapaakari Tasorentsinkantsi kaari isheninkata, okempivaaitakero irisakoperotaitateenerimi, ⁴⁶ ikemaiyakeri jiñaavaiyetantanakaro pashineyetatsiri ñaantsi, itharomentanakari Pava. ⁴⁷ Ipoña ikantanake Pedro: "¿Kantatsima ompetapithatyaari iroviinkayetya irikaite atziri, kempiyetanakairi aakaite inampishiretantayetaari Tasorentsinkantsi?" ⁴⁸ Ari jotyaaantake iroviinkaayeeteri irikaite impairyeteeri Jesucristo. Ipoñaashitaka irikaite ikantanakeri Pedro: "Pisaikimovaitanakena."

11

Ikamantapairiri Pedro kempisantzinkariite Jerusalén-ki

¹ Ipoña ikemaiyakeni pashine Otyaantajanoriite ipoña iyekiite nampitarori Judea-ki, ikantaitzi: "Ikemaiyetairora Iñaane Pava kaari asheninkata, ikempisantayetai irirori." ² Iro kantacha jareevetaara irirori Pedro Jerusalén-ki, jiñaanaminthatavairi judío kempisanta-yetaatsiri.* ³ Ikantavairi: "¿Opaitema pareetantariri kaari asheninkata, payooyetakeri eejatzi?"[†] ⁴ Ari ikamantanakeri Pedro tsika okantajaanta opoñaantakari. Ikantanakeri: ⁵ "Nosaiki naaka nampitsiki Jope, noñaañaaminthatzira, ari noñaavyatakari. Noñaake kempitavetarori iniroite manthakintsimaanka, ithatoyeetakero opatziki, jovaniiryeetakero okenapaakero inkiteki irojatzi tsika nosaikakera naaka. ⁶ Ari namenaperotanakero, noñaake osheki katsimari piratsi, noñaake ikaratzi kamathayetatsiri kipatsiki, ipoña tsimeripayeeni. ⁷ Ipoña nokemake ñaanatakenari, ikantana: 'Pedro, pintzinaye, povamairi irikapayeeni, poyaari.' ⁸ Ari nakanake: 'Eero Pinkathari, tema te namonkotaa-jatapiinteri naaka irikapayeeni ipinkayeetziri.' ⁹ Japiiyeetanakena iñaanaitana, ikantaitana: 'Tema irikapayeeni ikaratzi ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka "Ipinkayeetziri." ' ¹⁰ Mavasatzi apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayeetanairo inkiteki okaratzi noñaakeri. ¹¹ Arira jareetaiyapaakani mava shirampari kokovatanari, jotyaaantaitakeri ipoñaakaro Cesarea-ki. ¹² Jiñaanashiretanakena Tasorentsinkantsi, ikantakena: 'Poyaatanakeri irikaite, eerora pikisoshirevaitanake.' Irootakera nomatakeri. Jirikara 6 iyekiite notsipatanakari. Iriira nokaratakeri nokyaavankotakeri aparoni shirampari kaari asheninkata. ¹³ Ikamantavakena, ikantana: 'Chapinki, noñaake maninkari ikatziyapaaka jaka nopankoki, ikantakena: "Potyaante jatatsineri nampitsiki Jope onkantya iramantyaariri Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. ¹⁴ Iriitakera kamantemirone tsika pinkantya pavisakoshiretantaiyaari, pinkaratairi maaroiteni pisheninkamirinkaite." ' ¹⁵ Ikanta nokinkithavaitakaapaakari, arira omapokashitainakari inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi iriroriite, iroovaitakeranki inampishiretantakairi aakaite ovakeraini. ¹⁶ Arira nokinkishiretanakero ikantakeriranki Avinkatharite: 'Omapero Juan joviinkaantantaro jiña, iro kantacha ari piñaayetakero eerokaite irinampishiretantaiyaami Tasorentsinkantsi kempivaaitakami iroviinkaayeetantyaamirimi.' ¹⁷ Tema iriitajaan-takera Pava neshinonkatakairi eejatzi iriroriite ikempitayetaira aakaite akempisanta-yetairira Pinkathari Jesucristo. ¿Niinkama naaka nonkovantyaari nomaimaneteri Pava?" ¹⁸ Ikanta ikemaiyavakera iyekiite nampitarori Jerusalén-ki, tekatsi inkantaiyanakeni. Itharomentaiyanakarini Pava, ikantaiyanakeni: "¡Arira okantari! ¡Ineshinonkatairi Pava kaari asheninkata! ¡Kantatsira iriroriite irovashaantairo eejatzi iyaariperonka, onkantya iriñaashireyetantaiyaari!"

Kempisantaatsiri Antioquia-ki

¹⁹ Aritakera jovamayizitaitakari Esteban, jetaitantanakarori ipatzimaminthayeeetziri kempisantzinkariite. Iroora opoñaantanakari ishiyayetzitanaka tsikarika ikaratzi kempisantzinkariite janta Fenicia-ki, Chipre-ki ipoña Antioquia-ki. Ari ikinkithatakaayeta-keriri judío-payeeni tsika okantakota Kameethari Ñaantsi, temaita inkinkithatakairi kaari isheninkata. ²⁰ Iro kantamaitachari, ari jareetaiyakani Antioquia-ki, kempisantaat-siri poñaachari Chipre-ki ipoña Cirene-ki. Ikinkithatakaayetaapaakari eejatzi kaari

† 10:45 Irikaite "oyaatakeriri Pedro," irijatzira ipaiyeetzitari "Totameshitaaniri." * 11:2 Kantakotachari jaka "judío," irijatzira ipaiyeetzitari "Totameshitaaniri." † 11:3 Kantakotachari jaka "kaari asheninkata," irijatzitari ipaiyeetziri "kaari totameshitaaniri."

isheninkata, jiñaaventakeneri Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, Avinkatharitera. ²¹ Okantakaatziitakarira ishintsinka Avinkatharite irikaite, jovashaantakaakeri pashinesatzi atziri jametashivaiyevetakari. Oshekira kempisantanairiri Avinkatharite. ²² Ikanta kempisantayetaatsiri Jerusalén-ki, ikemakotaiyakerini, jotyaaantakeri Bernabé janta Antioquia-ki. ²³ Jareetakora Bernabé, iñaapaakeri tsika ikanta Pava ineshinonkayetakari irikaite, iniroite ikomoshiretapaake. Ikaminaayetapaakeri maaroneni ari onkantya irosokeroshireyetantyaari Avinkatharite. ²⁴ Tema irika Bernabé neshinonkataneri jinatzi, javentaashiretziitari Avinkatharite, inampishiretziitantari Tasorentsinkantsi. Irootakera joshkepiperotantanakari kempisantanairiri Avinkatharite. ²⁵ Ipoñaaka Bernabé, jatake Tarso-ki iriñeeri Saulo. ²⁶ Ikanta iñaapairi, jamairi Antioquia-ki. Ari isaikimovaitakeri iriyotaaneete aponi osarentsi, jiyotaayetake osheki atziri. Arira etanakaro janta Antioquia-ki ipaiyeetziri “Cristo-veriite.”

²⁷ Okanta aponi kitaite, jareetaiyakani Antioquia-ki kamantantaneriite ipoñaanakaro Jerusalén-ki. ²⁸ Ipoñaashitaka, aponi kamantantaneri paitachari Agabo, ikatziyanaka japatotaiyani, ikantanake: “Arira iriñeetake iniroite tashetsi maaroni nampitsiki.” Iriira Tasorentsinkantsi ñaanashiretakeriri jiyotantakarori. Irootakera monkaratainchari pairani ipinkathariventantakarori Claudio. ²⁹ Irootakera ikinkishiretantaiyakeri Antioquia-satzi irineshinonkayeari Judea-satzi iroyaanteneri iyeiki okantati iraaavyaayeri. ³⁰ Iroora jimataiyakerini, ipaiyeeetakari Bernabé itsipatakari Saulo iri amenakaanterone. Jotyaaantakeri antarikonaite janta Judea-ki.

12

Jovamaitantakariri Jacobo, ipoña jashitakoitakeri Pedro

¹ Ikanta pinkathari Herodes ipatzimaminthatake tsikarika ikaratzi kempisantzinkari. ² Ikantakaantake inthatzinkaiteri Jacobo, irirentzira Juan. ³ Ikanta jiñaakerora Herodes kameetha onimoyetakari judío-payeeni, joirikakaantakeri eejatzi Pedro. Arira avisayetakeri iroka joimoshirenkayeeta jovantayeetapiintairori tantaponka. ⁴ Aritakera joirikakaantakeri Pedro, jashitakotakaantakeri. Jovayetake ikaratzi 16 ovayiriite aamaventapi-intayetyaarine. Ikinkishirevetaka Herodes iroñaakanterimi atziriiteki onkaratakerika joimoshirenkaitaro kitaite Anankoryaantsi. ⁵ Jashitakominthaitziri Pedro, ñañaaataiyatsini kempisantzinkariite japatoventakarira Pava.

Jomishitovaitairi Pedro

⁶ Okanta omonkaratzimatapaaka iraanntyaariri Herodes irika Pedro iroñaakanteri atziriiteki. Jimayira Pedro tsireni josatekakeri apite ovayiri, joosoyeentakariri apite ashirotha. Saikaiyatsini pashine ovayiriite ikyaapiintayeetzi jamaakoventari. ⁷ Ari jomapokashitakari ipokake imaninkarite Avinkatharite, kitaisaante ikantakaapaakaro. Jotzinkamerekitapaakeri Pedro, jovakiryaaakeri, ikantziri: “¡Pintzinaanake!” Oparyaashivaitanaka ashirotha joosoyeentakariri irakoki. ⁸ Japiitakeri maninkari, ikantziri: “Pinkithaatya, pi-zapato-tya.” Ari ikantakero Pedro. Eekero ikantatzi maninkari: “Pinkyaaantyaaro piveviryaakoro, poyaatena.” ⁹ Shitovanake Pedro joyaatanakeri maninkari. Tera iriyote omaperorika okaratzi jantziri maninkari. Aña okempitzimovaitakari iriñaavyatatyeeyaami. ¹⁰ Iro kantacha javisanake aponi aamaventariri, ipoña javisanakeri pashine. Iro irishitovimate, jareetapaakaro ashiretatsiri ashitakorontsi, ashitaryaashivaitanaka apaniro. Shitovaiyanake. Ikanta janiitakera, iro itaponeentanaka, ari jookanairi maninkari apaniro. ¹¹ Arira ikinkishiretanakari Pedro, ikantanake: “Arira niyotziri iroñaaka omaperotatya jotyaaantakeri Pinkathari imaninkarite, intsiparyaakoventakena Herodes-ki, itsiparyaakoventakena eejatzi tsika inkantavaitemami judío-payeeni.”

¹² Ikanta jiyotanagerora Pedro iroka, jatanake opankoki María, irinirora Juan, ipaiyeetziri eejatzi Marcos, tsika janta japatotaita iñaañaataitzi. ¹³ Kaimapaake ikyaapiintaitzi. Okanta aponi evankaro paitachari Rode, jatanake ameneri niinkarika. ¹⁴ Ari iyovaantavairi Pedro jinatzi, iniroitera okimoshiretanake, te ashitaryaajatanakeneri inkyaan-tapaakyaari, opiyatainaka inthomointa okamantantzi, okantapaake: “Pedro inatziira kaimatsiri.” ¹⁵ Ari ikantayeetavakero: “¡Te pishinkiventatya!” Iro kantacha eekero oshintsitatzi iroori, okantzi: “Omaperotatya.” Ikantaiyini irirori: “Aama imaninkarite jinatzi, kaarira Pedro.” ¹⁶ Eekero ishintsitatzi Pedro ikaami. Ikanta jashitaryaakeneri, iñaatziiri Pedro inatzi, ikitakitziitaiyanakeni. ¹⁷ Ari jovaankanakero irako Pedro, onkantya imairetantaiyaarini. Ipoñaashitaka ikinkithatakotanakero tsika ikantakero Avinkatharite jomishitovantaariri. Eekero ikantanakitzi Pedro: “Pinkamanterira iroka Jacobo eejatzi pashine iyeikiite.” Ari ishitovana, jatanake pashineki nampitsi.

¹⁸ Okanta okitaitamanake, osheki okantzimoshiretaiyarini aamaventavetakariri, tema te iriyotaiyeni tsika ikenake Pedro. ¹⁹ Ikantakaantake Herodes inkokovayeetairi, iro kantacha tera iriñeetairi. Irootakera jookoyeetantanakariri aamaventavetakariri, jova-maakaanaitakeri. Ikanta avisake iroka, shitovai Herodes Judea-ki, jatake irinampitapaintaaro Cesarea-ki.

Ikamantakariri Herodes

²⁰ Arira ikantzitatya Herodes imaimaneminthavaitakeri nampitarori Tiro-ki eejatzi Sidón-ki. Ikanta ikinkishiretaiyakani imaimaneminthataane irakameethayetairi, tema aritake jiyomparitapiintaiyani. Jotyaantaiyake jatashiyeterine Herodes irapatziyeeyaari. Ikanta saikavankotziriri Herodes, iraventaaperotane, paitachari Blasto, jaakameethayetavakeri pokashitakeriri. Ikantakaventakeri Herodes-ki tsikapaite inkinkithavaitakaantyaariri. ²¹ Monkaratapaaka kitaite ikaimakaanakeri Herodes inkinkithavaitakairi. Ari ikyaantanakaro ovaneenkaro iithaare ikinkithavaitakaantapiintantari, thointapaaka isaikamentoki japatoiyakani, ikinkithavaitanake. ²² Ari ikaimakotaiyirini atzirite, ikantzi: “¡Irinta ñaavaitaintsiri, Pava jinatzi, kaarira atziri!” ²³ Tetya onkantzimovaitaajatyari Herodes inkempitakaantaitakari Pava itharomentaitakari. Irootakera omapokashitantanakari jomantsiyaakeri imaninkarite Avinkatharite, kenivaitanake, kamake.

²⁴ Iro kantacha, eekero iyaatakotanakitzi iñaanera Avinkatharite, eekero joshekipertanakitzi kempisantzinkariite.

²⁵ Ikanta Bernabé ipoña Saulo jimonkaratakero jantakero jotyaantantaitakariri Jerusalén-ki, piyeeyaani Antioquía-ki, ari itsipataari Juan ipaiyeetziri eejatzi Marcos.

13

Jetanakaro ikinkithatakaantzi Bernabé ipoña Saulo

¹ Tzimayetatsi kamantantaneriite janta Antioquía-ki japatotapiintaiyanira kempisantzinkariite, tzimayetatsi eejatzi iyotaantaneriite. Jirika ikarataiyini: Bernabé, Simón ipaiyeetziri eejatzi Kisaakiri, Lucio poñaachari Cirene-ki, Manaén ikaratakari pairani Herodes joimonkaiyakani, ipoñaapaaka Saulo.* ² Okanta japatoventaiyarinira Avinkatharite, itziventaiyarini, jiñaanashiretakeri Tasorentsinkantsi, ikantakeri: “Pimpairyenari Bernabé pintsipataakenari Saulo onkantya nantavaitakaantyaariri.” ³ Ikanta ithonkatakero jiñañaataiyakani, itziventaiyani, jotzimikapatziitoyetantakari irako irikaite, jotyaantaiyakerini.

Ikinkithataiyini Otyaantajanori Chipre-ki

⁴ Ikanta irotyaantanera Tasorentsinkantsi, jataiyananeni Seleucia-ki, ari jotetaiyananani iriyaatero Chipre-ki. ⁵ Aatakoiyapaakeni Salamina-ki. Jetapaakaro ikamantantapaakero iñaane Pava japatotapiintaiyani judio-payeeni. Arira jiyaatziitanakari eejatzi irirori Juan irampitakovaiteri. ⁶ Jaathakiryaaanakero othampishi, irojatzi jareetantakari Pafos-ki. Ari jiñaakeri aparoni sheripiyari judio, thairi kamantantaneri jinatzi, ipaita Barjesús. ⁷ Irika sheripiyari irapatziyane inatzi janta pinkathari Sergio Paulo. Iyotaneri inatzi irika pinkathari, ikaimakaanakeri Bernabé ipoña Saulo, tema ikovatzi inkemero iñaane Pava. ⁸ Iro kantacha sheripiyarika paitachari iñaaneki griego Elimas, ikovavetaka irotzikatzikateri pinkathari eero ikempisantanta. ⁹ Ikanta Saulo, ipaiyeetziri eejatzi Pablo, ipampoyaanakeri irika, ikantakaatziitakarira Tasorentsinkantsi, ¹⁰ ikantanakeri: “¡Thairi! Kaariperori pinatzi. Itomi kamaari pinatzi. Pimanintakero kameethari. ¿Eeroma povashaantaajatairo potzizikayetziro okaratzi tampatzikatzimotziriri Novinkatharite? ¹¹ Iroñaaka irovasankitaaveetemi, osamani pinkantya pimavityaakite.” Apathakerora ikantanaka, te irokichaatanai. Ikokovavaitzi akathavakotairine. ¹² Ikanta jiñaakerora pinkathari avisaintsiri, ikempisantanaake. Ipampoyaaninthatanakero iñaaventayeetzirira Avinkatharite.

Areetaka Pablo ipoña Bernabé Antioquía-ki saikatsiri Pisidia-ki

¹³ Ikanta ishitovanaira Pablo janta Pafos-ki itsipayetakari ikarataiyini otetanaka iriyaatero Perge-ki saikatsiri janta Panfilia-ki. Iro kantacha Juan, te iroyaatanairi, piyanaka irirori Jerusalén-ki. ¹⁴ Ikanta jareetaka Perge-ki avisanake pashineki nampitsi Antioquía saikatsiri janta Pisidia-ki. Ikanta janta, ikyeeyakeni japatotapiinta judio-payeeni kitaiteki jimakoryaantaitari, thointaiyapaakani. ¹⁵ Aritakera ithonkaitakero iñaanayeetziro irosankinare Kamantantaneriite, Ikantakaanaitane eejatzi, ikantake jevatakaantatsiri

* 13:1 Irika “Herodes,” iriitakera pinkathariventantatsiri pairani Galilea-ki.

japatotapiintaita: “Iyeekiite, kempitaka tzimatsi pinkanteri iroñaaka onkanya intharomentantayeeyaari atzirite.”¹⁶ Ipoña ikatziyanaka Pablo, jakovokotanake onkanya irimaireretantayeeyaari, ikantanake: “¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaite! ¡Maaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathairiri Pava!

¹⁷ Iriitakera Pava iyoshiitakeriri pairani avaisatziite, Israel-mirinkaite. Iriitakera oshkeyaakeriri. Ipoña joñaakantakero ishintsinka itsiparyaakoventairira Egipto-ki.¹⁸ Ipoña ipiyathavaitakari Pava janta tsika te inampiitaro okaratzi 40 osarentsi. Iro kantacha Pava jamavetakero ipiyathayetakari.¹⁹ Ipoña japerotake Pava ikaratzi 7 isheninkamirinkatavakaa janta Canaan-ki, irootakera iipatsitetakaayaariri avaisatziite.²⁰ Maaroni iroka noñaaventakemiri avisakera 450 osarentsi okaratzi osamanitake. Ipoña ipairyakeneri jevariite amenakoyeterine, irojatzi jovekaraantapaaakarori Samuel-ni, kamantanteri.²¹ Iro kantamaitacha ikovavetaka aparoni ivinkathariteperotyaari. Irootakera Pava ipairyaaantakaniriri Saúl-ni, itomi Cis, isheninkamirinka Benjamín. Iriira pinkathariventakeriri okaratzi 40 osarentsi.²² Iro kantacha Pava jovinkatharyakeri Saúl-ni, jimpoyaatantaari David-ni. Tema iri David-ni jiñaaventakeranki Pava, ikantzi: Noñaakeri David itomi Isai, onimotakena, Iriitake materone iranero nokoviri naaka.

²³ Ikanta itzimakera Jesús, icharinemirinkatakari David-ni. Iriitakera ishinetakari Pava irotyaanteri irovavisaakoyetai aakaite Israel-mirinkaite.²⁴ Tekeratsitara impokeeta Jesús, ikinkithakotzitakari Juan-ni, ikantake: ‘Ontzimatyepimpiyashireyetai, poviinkaatzimentaiyaari Pava.’²⁵ Ikanta Juan-ni jimonkaratzimatakero irantavaitane, ikantanake: ‘¿Piñaajaantakema naakatake irika? Tera naaka. Aña aatsikikakera noñaapinkathaperotzitari naaka, te aritajate inkempitakaantyaana iromperatane onkanya no-zapato-ryaantyaariri.’

²⁶ ¡Iyeekiite! ¡Abraham-mirinkaite! ¡Maaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathairiri Pava! Aakatajaantakera jotyaaantayeetakai iroka Ñaantsi avisaakoyetantaiyaari.²⁷ Tema ikaratzi nampiyetarori Jerusalén-ki ipoña ijevarepayeeni, tera iriyotaiyavakerini Jesús, aña jiyakoventaiyakeri. Arira okanta kaari jiyotantaajatavakaro imonkaratakaatyaarora okaratzi josankinatakoyetakari kamantanteriite, okantaveta japiipiitziivetakero iñaanatapiintziro japatotapiintaiyanira kitaiteriki jimakoryaantaitari.²⁸ Ipoña ikovakotakeri Pilato irovakaanteri Jesús, okantavetaka tekatsi inkenakaashitapaintya irirori.²⁹ Ikanta ithonkakero jantayetakero okaratzi jimonkaratakaayetakari josankinatakoyetakari pairani, jovatzikaryaakotakeri ipaikakotakeri, ikitatakari.³⁰ Iro kantacha Pava joviriintairi.³¹ Arira jetanakero Jesús joñaakapanaatari ikaratzi tsipatakariri pairani ipoñaantakari Galilea-ki irojatzi Jerusalén-ki. Oshékira okaratzi kitaite joñaakapanaatari. Iriitajaantakera ñaaventayetairiri iroñaaka tsikarikapayeeni isaikayetzi atziri.³² Irijatziitara noñaaventzimamiri iroñaaka eerokaite, noñaaventzimirora Kameethari Ñaantsi tsika okantakota ishinetakeneriri Pava avaisatziite.³³ Arira jimonkaratakero Pava okaratzi ishinetakeneriri, tema joviriintairira Jesús joñaakayetairi aakaite, tema icharineete anaiyatziini. Irootakera osankinatakotachari Salmo-ki, okantzi:

Notomi novimi eeroka.

Naakatake pirintana iroñaaka.†

³⁴ Aritakera iñaaventzitakari Pava iroviriintairi Jesús, eero oshitzivaivanta ivatha. Ikantake iñaavaitake:

Ari nomonkaratakeneri David-ni okaratzi noshinetaajaantakeneriri.

³⁵ Pashineki Salmo okoñaatakoperotzi iroka, okantzi:

Eerora pishinetziri oshitzivaite ivatha pitasorentsita.

³⁶ Omaperora, kaarira David-ni oñaaventakote jaka, tema jañaavaikapaaintziri Pava irika David-ni, ipoña imakoryaake, itsipataari ivaisatziite ikitayetaa, arira oshitzitairi ivatha.

³⁷ Irooma ivatha irika joviriintairi Pava, tera iriñeero oshitzivaite ivatha irirori.³⁸ Iyeekiite, ontzimatyera piyotayetai eerokaite, iriira noñaaventzi Jesús, tema iri matairori ipeyakotaimiro piyaariperonka.³⁹ Eekerorika paakoventatyeyearo Ikantakaantane Moisés-ni, eerora ipeyakotaitzimiro piyaariperonka. Irooma aririka pinkempisantanaari Jesús, ari impyakotaimiro irirori.⁴⁰ Paamaventaiyaani eerokaite, papeshitarokari josankinatakotakeri kamantanteriite, ikantake:

⁴¹ Pinkemaiyeni manintzirori kyaaryoori,

Ari pinkitakitziitapaiinte, irojatzi pimpeyantakyaari.

Tema ontzimavetakya apaata ompaitya nantzimotaimiri,

Eeromaita pikempisantziri, intzimavetakya oñaarontemirone.”

† 13:33 Kantakotachari jaka “Salmos,” irojatzira ikantayeeztitari “apitetanaintsiri.” Tema panthaantsi onayetatziri ikantayeeztiri Salmos. Oshékira onatzi, iroora apitetanaintsiri josankinayetakero pairani iroka.

⁴² Ikanta ishitovimatanaira Pablo japatotapiintaita, ikovakotaiyakerini kaari isheninkata, ikantziri: “Pimpiyeera pashineki kitaite jimakoryaantaitari, papiitero pinkinkithatakainaro iroka ñaantsi.” ⁴³ Ikanta jiyaataiyeenira judío-payeeni eejatzi kaari isheninkata japatotaiyani, tzimatsira osheki oyaatanakeriri Pablo ipoña Bernabé. Ari ikaminaathayetakeri onkantya iroisokerotantyaarori ikaminthaayetairira Pava.

⁴⁴ Okanta areetapaa pashine kitaite jimakoryaantapiintaitari, ipiyotaiyakani osheki atziri inkempisantero iñaane Pava. ⁴⁵ Iro kantacha jiñaakerira judío-payeeni ipiyotaiyapaakani atziriite, ikisashiretaiyanakani, jetanakaro imaimanevaitanakeri Pablo, ithainkimavaitanakeri. ⁴⁶ Tera intharovanake Pablo itsipatakari Bernabé, ikantakeri irirori: “Iro arivetachari netavakyaami nonkamantayetemiro mi eerokaite iñaane Pava, tema judío pinayetzi. Irooma pimanintaiyakerora, eero piñeero irañashiretakaayeetaimi. Irootakera nonkinkithatakaantyaarori iroñaaka kaari asheninkata. ⁴⁷ Tema ari okanta jotyaaantakena Novinkatharite, ikantakena:

Eeroka nopairyaake pinkitainkatakoyetairi kaari pisheninkata, Ari onkantya piñaaventantaiyaaniriri avisakotaantsi. Pothotyeero maaroni kipatsi.”

⁴⁸ Ikanta ikemaiyavakera kaari isheninkaveta, ikimoshiretaiyanakani, ikantaiyanakani: “Osheki okameethatataitzi iñaane Pinkathari.” Tema ithonka ikempisantaiyeeni ikaratzi jiyoshiiyeetakeri irañashireyetai. ⁴⁹ Ithonka ikinkithatakoyeetanakero iñaane Avinkatharite nampitsipayeeniki. ⁵⁰ Iro kantacha judío-payeeni, ikinkithavaitakaake iriiperoriite jevatakaantsiri nampitsiki, tsinaneete ñaapinkathataaro, tsipatapiintavetakari judío-payeeni japatotaiyani, jiminthatakaakari impatzimaminthateri Pablo ipoña Bernabé, jomishitovairi inampitsitekira. ⁵¹ Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé jotekanairo iipatsikiite onkantya iriyotantayeetyaari te inkempisantaiteri Pava janta. Ari jiyaataiyanake pashineki nampitsi Iconio-ki. ⁵² Iro kantacha kimoshire ikantaiyakani iriyotaaneete, inampishiretziitantanakari Tasorentsinkantsi.

14

Jiyaatake Pablo itsipatakari Bernabé Iconio-ki

¹ Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé, ikyeeyakani japatotapiintaiyani judío janta Iconio-ki. Ikinkithatakaapaakeri, ari ikempisantaiyanake osheki judío-payeeni ipoña kaari isheninkata. ² Iro kantamaitacha, tzi mayetatsi kisoshireri judío, ikaminaakeri kaari isheninkata irimaimaneteri kempisantakaantapaintsiri. ³ Irootakera, isaikantapaakari osamani janta. Eekero jiñaaventanakitziri Avinkatharite te intharovaiyeni. Itasonkaventakaaoyetakeri, ari okanta jiyoyeetantari omaperotatya iñaaventiziro iyaminthaanka Avinkatharite. ⁴ Iro kantacha jimaimanetavakaanaka ikaratzi nampitarori janta. Tzimatsi aapatziyanakariri judío-payeeni, tzimatsi pashinepayeeni aapatziyanakariri Otyaantajanoriite. ⁵ Ipoñaashitaka judío-payeeni itsipayetakari kaari isheninkata, ikinkithavaitakaakeri jevariite irovasankitavaiteri ipoña intsitokakaantantyaari mapi. ⁶ Iro kantacha iriroriite, jiyotake okaratzi irantaiteri, shiyaka ikenaiyake Lистра-ki ipoña Derbe-ki, iro nampitsiite saikayetatsiri janta Licaonia-ki. Ipoña jiyaayetanake eejatzi pashineki nampitsi okaratzi tzi mayetatsiri janta. ⁷ Ari ikinkithayetakero eejatzi Kameethari Ñaantsi janta.

Itsitokaveetakari Pablo Lистра-ki

⁸ Okanta janta Lистра-ki tzimatsi aparoni shirampari kisoporokiri, te iraniivaitanete, tema ari ikantatya ovakera itzimapaake. Ari ithointaka irika shirampari, ⁹ ikempisantziri Pablo. Ipoñaashitaka Pablo ipampoyaanakeri shiramparika, jiyotakeri osheki javentaashiretziivaitaka, kantatsi irovashinchagairi. ¹⁰ Iñaanatanakeri shintsini, ikantanakeri: “¡Pinkatziye, pintampatzikatero piitzi!” Apathakerora jimitaanaka shiramparika katziyanaka, aniitanai. ¹¹ Ikanta iñeetakero jantakeri Pablo, ikaimaiyanakani atziriite iñaaneki Licaonia-satzi, ikantaiyini: “¡Janiriimoyetakai pava joshiyakari atzirivé!” ¹² Ikempitakaanakeri Bernabé iriimi ivavane paitachari “Júpiter,” iriima Pablo ikempitakaanakeri iriimi ivavane paitachari “Mercurio,” tema iriitakera ñaavaitatsi. ¹³ Ikanta iromperatasorentsiste Júpiter, saikatsiri itasorentsipankote tsika ikyaapiintaitziro nampitsiki, jamake ipirapayeeni, inchatyapayeeni. Itsipayetakari atziriite ikovavetaiyani iriñaapinkathateri Otyaantajanoriite, irovamayeneri ipiraite, impometeneri.* ¹⁴ Iro kantacha Bernabé itsipatakari Pablo jiyotake irirori ikoviri irantayeri, isaperyaanakero iithaare, josatekantanakeri atziriite, ikaimanake, ¹⁵ ikantziri: “¿Opaitama pantantyaarori iroka? Atziri nonayetatsi naaka, ari nokempitami

* 14:13 Kantakotachari jaka “ipirapayeeni,” iriira toro-payeeni.

eerokaite. Irootakera nopokantakari nonkamantayetaimi povashaantayetairo pametashitapiintakari. Aña ontzimatyepinkempisantairi Pava Kañaanetsiri, ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, eejatzi maaroiite tzimayetantarori. ¹⁶ Irijatzira shineyeteriri pairani pivaisatziite jantapiintayetantakarori inevetashiyetari iriroriite. ¹⁷ Iro kantamaitacha tera iromanapithaperotyari onkantya eero jiyotantaajata añaatsira irirori. Tema iri Pava neshinonkatapiintakari aakaite, jovyariiro inkane, okithoyetantari avankirepayeeni, iri payetairori maaroni ovayetari, ari okanta akimoshireyetantari.” ¹⁸ Okantavetaka ikantayevetakari atzirite iroka, osheki opomerentsitaka irovashaantakaantyaariri irovamayeneri ipirapayeeni impometeneri.

¹⁹ Ariya jareetayapaakani judío poñeenchari Antioquía-ki eejatzi Iconio-ki. Ikaminaayetapaakeri atzirite. Irootake itsitokantavetakariri Pablo. Jinoshikanakeri jookakeri nampitsithapiki, iñaajaantake aritake jovamaakeri. ²⁰ Ipoña iriyotaaneete Pablo japatoventapaakeri, ari ipiriintanaari eejatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okitaitamanake jatake Derbe-ki itsipatanari Bernabé. ²¹ Ikanta ikamantantapaakero Kameethari Nantsi janta Derbe-ki, ikempisantakaake osheki atziri. Ipoñaashitaka ipiyaaro Lистра-ki, Iconio-ki irojatzi Antioquía-ki. ²² Ari ikinkithatakaayetanairi iriyotaaneete, ikaminaayetanairi onkantya iroisokeroyetantyaariri javentaashireyetanakari, ikantayetziri: “Ontzimaty-eera añeero osheki ankemaantsivaityaari onkantya ankyaanityaari tsika ipinkathariventantai Pava.” ²³ Jiyoyaanake tsikarika ikaratzi antarikonaite jevaterine kempisantzinkariite tsikarika japatotapiintaiyani. Ipoña jiñaañaatakoventakeri, itziventayetakari, ikantapiintake: “Novinkatharite, paamakoventaiyaari irikaite aventaayetanaamiri.”

Piyaa janta Antioquía-ki saikatsiri Siria-ki

²⁴ Ipoña ikenapairo Pablo janta Pisidia-ki, irojatzi Panfilia-ki. ²⁵ Ikinkithatakaantanake janta Perge-ki, ipoña javisanake irojatzi janta Atalia-ki. ²⁶ Arira jotetanaa irojatzi Antioquía-ki, tsika janta jiyoyeetakeriranki iriyaatantyaari inkamantantero okantakota ikaminthaantai Pava. Irootakera jimonkaratakeri iroñaaka jantayetakero. ²⁷ Ikanta jareetaa Antioquía-ki, japatoyetapari kempisantzinkariite, ikamantapairi okaratzi jantakaayetakeriri Pava, tsika ikanta Avinkatharite javentaashiretakaayetaari kaari isheninkata. ²⁸ Ari isaikapairi Pablo itsipatakari Bernabé itsipayetapaari iriyotaaneete.

15

Japatoyeeta Jerusalén-ki

¹ Ipoña jareeyetaka Antioquía-ki, tsikarika ikaratzi shirampariite ipoñaayetakaro Judea-ki, jiyotaantayetapaake, ikantantapaake: “Iyeekiite, eerorika pimonkarayetziro Ikan-takaanane Moisés-ni, pintomeshitaanitaiya, eerora pavisakoshireyetai.” ² Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé osheki iñaanaminthatakeri irikaite areetapainchari. Irootakera ikovayeeantakari irotyaantaiteri Pablo, Bernabé ipoña pashinepayeeni, iriyaate Jerusalén-ki iriñeeri Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite, inkinkithavaitakotero kantainchari. ³ Ipoña jotyaaantakeri ikenanake Fenicia-ki irojatzi Samaria-ki, ikamantantayetanake tsika ikantayetaa ikempisantayetai kaari isheninkata. Ikimoshiretaiyanakeni iyeekiite ikemavakera. ⁴ Ipoña jareetaiyakani Jerusalén-ki. Kameethara jaavakeri kempisantzinkariite, Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite. Ikamantapaakeri iriroriite jantakaayetakeriri Pava. ⁵ Iro kantacha tsikarika ikaratzi Fariseo-payeeni kempisantaatsiri, ikatziyanaka iriroriite, ikantanake: “Ikaratzi kempisantayetaatsiri kaari asheninkata, okovaperotatya imonkarayetairo Ikantakaanane Moisés-ni, intomeshitaanitaiya.”

⁶ Arira japatoyiakani Otyaantajanoriite itsipayetakari antarikonaite iriñaanatakotero tsika okantakota iroka. ⁷ Ikanta osamanitake jiñaanatavakavaentakero, ikatziyanaka Pedro, ikantanake: “Iyeekiite, pinkinkishiretaiyeroni eerokaite tzimatsi jantzimotayetakari Pava pairani. Jotyaaantakana naaka nokinkithatakaayetairi Kameethari Nantsi kaari asheninkata, ari okanta ikempisantantayetaari iriroriite. ⁸ Tema Pava jiyotake tsika ikanta ishireki, ari joñaakayetairoi ikovi irirori inampishiretantayetaiyari Tasoretsinkantsi kaari asheninkata ikempitayetakairanki aakaite. ⁹ Tema jaakameethatairi Pava irikaite ikempitakaira eejatzi aakaite, joitentashireyetairi javentaashiretaarira. ¹⁰ ¿Aritatsima piñaantavaityaari iroñaaka Pava? ¿Opaitama piñaatenatakaantavaityaari ayotaane? Tema pishintsiventavaitakeri irimonkarayero kaari aavyaajatzii aakaite, kaari iravyaajate eejatzi avaisatziite. ¹¹ Irootakera iyaminthaanka Avinkatharite Jesús ovavisaakoshireyetairi aakaite. Arira inkempitziyaiyaari eejatzi iriroriite.”

¹² Ari jimairetaiyanakeni maaroiiteni, ikempisantanakeri Bernabé ipoña Pablo ikinkithatakotziro okaratzi jantakaayetakeriri Pava janta pashinesatziki atzirite, itasonkaventakaayetakeri. ¹³ Ikanta ithonkakero ikamantantake, ikantanake Jacobo: “Iyeekiite, pinkempisantavakena: ¹⁴ Ikamantakairo Simón tsika ikanta Pava

jetantanakarori jiyoyaayetake pashinesatzi atziriite, onkantya inkempisantantaiyaariri, impairyaaeyetairi. ¹⁵ Arira omonkaratari iroñaaka josankinatakotakeri pairani kamantantaneriite, ikantake:

¹⁶ Aririka onkaratapaake iroka, ari nompiye.

Novatziyeero ipanko David tyagaintsiri.

Nompinkatharitakairi incharinetyaari ari inkempitaiyaari tsika ikanta irirori nopinkatharitakakeri.

¹⁷ Ari onkantya inkokovatantyaanari pashinesatzi atziri, inkantayetaina: ‘Novinkatharite,’

Ari onkantya nashiyetantaiyaariri kaari pisheninkata, impairyaaeyetainara.

¹⁸ Arira ikantake jiñaavaaitake Avinkatharite, oñaakantzirori ikinkishiretziitakari ovakeraini etantanakarori.

¹⁹ Irootakera nonkantantyaari naaka, eero aritzi añaaakaayetyaari kaari asheninkata ikaratzi kempisantayetairiri Pava. ²⁰ Intaani otyaanteneri osankinarentsi ashintsiventero eero jovyeyantari vathatsi jashitakaitariri ivavanetashiyetari, eero jimayempivaiyetanta, eero jovakoyentantaro iriraane piratsipayeeni. ²¹ Tema irooyetake iroka irosankinareneni Moisés iñaaventakoyetapiintaziri tsikarikapayeeni japatotapiintayetara judío kitaiteriki jimakoryaantaitari. Irootake jetanakari pairani. Irootakera irovashaantantyaarori irokapayeeni eero ikantzimoshiretakaantari asheninkapayeeni.”

²² Ikanta Otyaantajanoriite ipoña antarikonaita, itsipayetakariki kempisantzinkariite, jiyoyaake irotyaanteri Antioquia-ki intsipatyaaari Pablo ipoña Bernabé. Jirika ikaratzi jiyoyaakeri: Judas itzimi ipaiyeetziri eejatzi Barsabás, ipoña Silas. Iriiyetakera jevatakaayetakeriri iyeekiite janta. ²³ Iriiyetakera aanakerone osankinarentsi. Jiroka okantzi osankinata: “Iyeekiite, naakaite Otyaantajanoriite, antarikonaita. Novethatziyamiri eerokaite kaari nosheninkamirinkata nampiyetarori Antioquia-ki, Siria, ipoña Cilicia-ki. ²⁴ Niyotaiyake tziimatsi poñaayetanainchari jaka, iri oñaashirenkakemiri janta, ikovi pimonkarayetairo Ikantakaantaitane, pintomeshitaanitaiya. Kaarira notyaantane naakaite. ²⁵ Irootakera nokinkithavaitantakariki jaka, ari niyoyaake tsika ikaratzi akarataiyirini, onkantya iriyaatantyaari iriñeemi intsipatanakyaari etakokitane Pablo ipoña Bernabé. ²⁶ Iriiyetakera apeshiventakariri Avinkatharite Jesucristo. ²⁷ Jirika notyaantakemiri iroñaaka: Judas ipoña Silas. Iriitake kinkithavaitakaapaakemineri janta inkamantapaakemiro maaroni iroka. ²⁸ Tera arite noñaakaavaiyaami eerokaite, tema iro kameethatziमतotakeriki Tasorentsinkantsi, eejatzi naakaite. Aña intaani pimayetanairo okaratzi kovajaantachari. Jirokara: ²⁹ Eerora povayetari vathatsi jashitakaitariri ivavanetashiyetari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaitzi. Aririka pimonkarayetanakero iroka, kameethatake. Ari okaratzi.”

³⁰ Ikanta jotyaaantaitakeri, jatake Antioquia-ki. Ari japatotapaakeri kempisantzinkariite, ipapaakeri osankinarentsi. ³¹ Ikanta jiñaanatavakero, ikimoshiretziitaiyanakeni. ³² Tema kamantanerira jinayetzi Judas ipoña Silas, itharomentakaapaakeri iyeekiite iroisokerotyaaari Pava, ikinkithavaitakaapaakerira. ³³ Okanta osamanitakera isaikimovaitakeri kameetha, jotyaaantairi tsika ipoñaakaro pairani. ³⁴ Iro kantacha Silas okameethatziमतotakeri irirori irisaikanake. ³⁵ Eejatzi Pablo itsipatakari Bernabé irojatzi isaikanake iriroriite Antioquia-ki, ikarayetakeri osheki pashinepayeeni, eekerora jiyotaantanakitzi, ikamantantziro iñaane Avinkatharite.

Pablo itsiparyaari Bernabé, japiitakero jiyaatzi ikinkithatzi

³⁶ Ikanta osamanitake, ikantairi Pablo irika Bernabé: “Thame apiitero areetyaari inampiiteki iyeekiite tsika akamantantakero iñaane Avinkatharite. Amenairi tsika ikantayeta.” ³⁷ Ari ikovavetaka Bernabé iraanakerimi Juan, ipaiyeetzitari eejatzi Marcos. ³⁸ Iro kantacha te onimoteri Pablo iraanairi, tema Marcos jookaventakeri janta Panfilia-ki, te irothotyero intsipatyaaari tsika ikenayetake ikinkithatakaanzi. ³⁹ Arira iñaanaminthatavakaiyakani. Aripaitera itsiparyaavakaanakari. Jaanakeri Bernabé irika Marcos, otetanaka ikenanake Chipre-ki. ⁴⁰ Iriima Pablo, jiyoyaakeri Silas. Ipoña jiñaañaatakotavakeri iyeekiite, ikantaiyini: “Novinkatharite, naventaami eeroka, aritake pinkaminthaakeri irika.” Ari jiyaatziyanakeni. ⁴¹ Ikanta ikenanake Siria-ki, ipoña Cilicia-ki, iminhashiretakaayetakariki ikaratzi kempisantayetaatsiri.

¹ Ikanta jareetaka Pablo janta Derbe-ki itsipatakari Silas irojatzji jareetantakeri Listra-ki. Arira jiñaake aparoni iriyotaane Avinkatharite ipaita Timoteo, otomi judío kempisantsinkariite nampitarori Listra-ki eejatzji Iconio-ki. ² Ari ikovakeri Pablo inkarateri Timoteo. Iro kantacha jetaavakari itomeshitaanakeri onkantya eero ikisavaitana judío-payeeni nampitarori janta, tema jiyotaiyini maaroiteni griego-thari jinatzji jirintari Timoteo. ⁴ Ikanta ikenayetanakera nampitsiiteki, ikamantayetanakeri kempisantsinkariite imonkarayetairo josankinatakeriranki Otyaantajanoriite itsipatakari antarikonaita janta Jerusalén-ki. ⁵ Ari okanta ikyaaryooyetantanakari kempisantsinkariite javentaayetanaka, eekero jiyaaantakitzi kitaiteriki joshekiperotanake. Jomishimpyaakeri Pablo aparoni Macedonia-satzi.

⁶ Ikanta Pablo joshinampitanakero Frigia ipoña Galacia, tema te ishinetairi Tasorentsinkantsi inkinkithatakaante janta Asia-ki. ⁷ Irojatzjira jareetantakeri Misia-ki. Ari ikinkishirevetakari iriyaatero Bitinia-ki, iro kantacha te ishinetairi Itasorenka Jesús. ⁸ Avisanake janta Misia-ki, oirinkaiyapaakani nampitsiki Troas. ⁹ Arira janta jimishivaitakeri Pablo tsireniki, jimishitake aparoni Macedonia-satzi, ikantziri: “Pareetyaana nonampiki, pinkaminthaayetaina naakaite.” ¹⁰ Ikanta jimishivaitakera Pablo, arira novetsikaiyanakani niyaataiyeni Macedonia-ki, tema niyotanake iriira Pava kaimashireyetakenari janta noñaaventero Kameethari Ñaantsi.

Jashitakoyeetakeri Filipos-ki

¹¹ Ari notetaiyanakani Troas-ki, apatziro novanakero niyaatziro Samotracia-ki. Okanta okitaitamanake irojatzji naatakotantapaakari nampitsiki Neápolis. ¹² Ipoña navisanake irojatzji Filipos-ki, inampiyetarora poñaayetainchari Roma-ki, otzinkami nampitsi onatzji janta Macedonia-ki. Ari nosaikavaitapaakeri janta. ¹³ Okanta aparoni kitaite jimakoryaantapiintari judío-payeeni, niyaatake jiñaathapyaaki, tema nokinkishiretaiyakani ari iñaañaatapiintaiyani. Ari noñaapaakeri tsinane apatotaiyakani, nothointaiyapaakani noñaaventziniro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Okanta aparoni tsinane apatotaiyinchari opaita Lidia, opoñaaro iroori nampitsiki Tiatira. Opoki iyomparivaita manthakantsi jonkeromaiyetatsiri. Tema oñaapinkathatapiintakeri Pava iroka tsinane, okemaminthatakeri ikinkithatzi Pablo, jiminthashiretakaanakero Avinkatharite. ¹⁵ Oviinkataka, otsipatakari ikaratzji saikavankotzirori. Ipoñaashitaka okantaiyanakana: “Piyotzirika eerokaite nokyaaryooventairi Avinkatharite, pimpokaiyemi pimaye nopankoki.” Ari nomataiyakeroni, tema irootake shintsiventakenari.

¹⁶ Ipoñaashitaka aparoni kitaite, niyaataiyini noñaañaate, nomonthaaka aparoni evankaro otzikkataaro. Jaakashiretzirora peyari, jiyotakaayetziro opaitarika avishimoterine atziri. Irootakera ipinayeetantari osheki onampitarori. ¹⁷ Iroka evankaro etanakero oyaatanakeri Pablo, oyaataiyanakana eejatzji naakaite, okantzji okaimi: “¡Irika shirampariite inampire jinatzji Pava Jenokisatzji, iriitakera kamantemirone eerokaite pavisakoshiretantaiyaari!” ¹⁸ Ari okantapiintatya iroka kitaiteriki, irojatzji ovatsimashiretantakariri Pablo, ipithokashitanakero, jiñaanatanakeri peyari aakashiretakerori, ikantziri: “Piyaaapithatairo evankaroka, iri Jesucristo matakaimirone nopairyaakerira.” Apathakero ikantanaka peyari jiyaapithatairo.

¹⁹ Ikanta jiñaakero omperatorori, jiyotanake eerora jaantaaro osheki kireeki. Joirikakeri Pablo itsipataakeri Silas, jaanakeri jevariiteki, irojatzji janta ipiyotzjimentapiintantay-eeta. ²⁰ Ikantapaakeri amenakotaniite: “Irikaite judío jinatzji. Ichapishiryaayetakeri atziriite jaka anampiki, ²¹ jiyotaayetakeri kaari ashineyetzji irantayeetero, tema asheninkamirinkaite inayetatzji Roma-satzji.” ²² Arira ipithokashitaitanakariri Pablo ipoña Silas, ikantake amenakotaniite: “Pisapokayeteri, pimpasavaiteri.” ²³ Aritakera ipasavaitakeri osheki, jashitakotakaantakeri. Ikantanake: “Paamaakovenaperoaty-eeyarira.” ²⁴ Ikemakera aamaakovenaneri ikantaitakeri, jominkyaaperotakeri inthomointa, javikiitantakari inchakota.

²⁵ Okanta niyankiite tsireni, jiñaañaatzji ipoña ipanthagaiyini Pablo itsipatakari Silas, kemaiyatsini pashine ashitakotaari. ²⁶ Omapokashitanaka onikanaka, eevokapaakero jashitakoitakeri. Apathakero ashitaryaayetanaka ashitakorontsi, javitaryaakovaishitanaka ashitakotaari ithatakoveetantakeri ashirotha. ²⁷ Ipoña ikakitanake aamaakovenaneri, jiñaatzjiro ashitaryaaka jashitakoveetakari, ari jinoshikanakero irovathaamento ikovi irosataiya, jiñaajaantake shiyayetaka ashitakotaariite. ²⁸ Iro kantacha Pablo ikaimitakotanakeri, ikantziri: “¡Eero povashinonkaavaitashita, eenirotatsi nosaikaiyini maaroiteni jaka!” ²⁹ Ipoñaashitaka irika aamaakotani ikaimatatakaantake ootamentotsi, ishiyaperotanakitya ikyaapaake, okavaitanaka itharovanakera, jotyeeerovashitapaakari Pablo ipoña Silas. ³⁰ Ipoña jomishitovanakeri, josampitakeri, ikantziri: “Pinkathari,

¿Ipaitema nanteri naaka navisakoshiretantaiyaari?”³¹ Ikantanakeri irirori: “Pinkempisantai Pinkathari Jesús, aritake pavisakoshiretai eeroka eejatzi ikaratzi saikavankotzimiri.”³² Jiñaaventanakeri tsika ikantakota Avinkatharite eejatzi ikaratzi saikavankotakeriri.³³ Ipoñaanaaka eeniro niyankiite tsireni irika aamaakotanani iki-vanakeneri jaavyaavaaitakerira ipasayeetakeri. Ipoña joviinkaayetaka irika itsipayetakari isheninkamirinkatari.³⁴ Ari jaanakeri ipankoki, ipapaakeri irovarite. Kimoshirera ikantanaka irika ikempisantairira Pava itsipayetaari ikaratzi saikavankotakeriri.

³⁵ Okanta okitaitamanake, irikaite amenakotaneriite ikantakaantakeri aamaakotanani, ikantake: “Pomishitovakaantairi irikaite.”³⁶ Ipoña aamaakotanani, ikantakeri Pablo: “Ikantakaantena amenakotaneriite nomishitovayetaimi. Kantatsi iroñaaka piyaatayetai kameetha.”³⁷ Iro kantacha Pablo ikantanake irirori: “Irosankinatakotajaantanera Roma-satzi nonatzi naaka, iro kantacha ipasavaaitakena janta ipiyotzimintapiintaitanta, te iramenavakero tzimatsirika nokenakaashitane. Jashitakotakaantakena. ¿Iroñaakama ikovi iromanakaiyana iromishitovayetaina? ¡Te nonkovero! Pinkanteri impokajaantanake irirori iromishitovayetaina.”³⁸ Ikanta irika aamaakotanani, ikamantakeri amenakotaneriite. Ikemavakera irosankinatakotane inatzi Roma-satzi, iniroiteri itharovaianakeni.³⁹ Jatanake amenakotaneriite, ikantapaakeri Pablo ipoña Silas: “Pimpeyakotaina novasankitaakaantavatakemi.” Ari jomishitovakaantairi, ikantavairi: “Piyaatayami.”⁴⁰ Ari jiyaatayeeni opankoki Lidia. Ikinkithatakaayetanairi kempisantzinkariite, itharomentashiretakaayetanaari, jatayeeni.

17

Imaimanetaitantake Tesalónica-ki

¹ Ikanta jareetantayetara Pablo ipoña Silas ikenayetanake Anfípolis-ki, Apolonia-ki irojatzi jareetantakeri Tesalónica-ki, ari otzimiri janta japatotapiintaiyani judiopyeeni.² Tema iro jametapiintakeri Pablo aririka irareetya pashineki nampitsi, ikyaapiintzi tsikarika japatotapiinta judiopyeeni, ikinkithatzi. Irootakera jimatapaakeri iroñaaka. Ipoña japiitairo pashineki kitaite jimakoryaantaitari, japiitairo eejatzi. Ari iñaanaminthatapiintakeriri judío.³ Jookoyetatziniirira Osankinajanorentsiki tsika iñaaventakota Cristo inkamimotante, impoñaashitakya irañagai eejatzi. Ikantayetziri: “Irika Jesús noñaaventakemiri, iriitakera Cristo.”⁴ Arira ikempisantanakeri tsika ikaratzi judío, ikempiyanakari Pablo ipoña Silas. Ikempisantaiyanake eejatzi osheki griego-thatsiri ñaapinkathatasorentsitaneri, ari okempitzitakeri eejatzi ñaapinkathataaro tsinaneete.⁵ Iro kantacha judiopyeeni kaari kempisantatsine, te onimoshiretanakeri. Japatotake kaariperoshireriite. Jotyaantakeri irimaimanetante nampitsiki. Jimaimanevankotakeri eejatzi Jasón, ikokovatziri Pablo ipoña Silas.⁶ Tera iriñaashityaari janta, jinoshikanakeri Jasón itsipataayetanakeri pashine kempisantzinkariite, jaanakeri isaikira jevatakaantzirori nampitsi, ikantaiyapaakeni: “¿Tzimatsira shirampariite ochapishiryaantantsiri nampitsiite, pokake iroñaaka jaka. ¿Jirika Jasón omisaikavakeriri ipankoki! Ithainkayetakerora irikaite ikantakaantane pinkatharitatsiri Roma-ki, ikantaiyakeni: ‘Tzimatsi pashine pinkathari, ipaita Jesús.’”⁸ Ikanta ikemayeetavakero iroka, te onimotaiyanakeri atzirite eejatzi jevariite.⁹ Ikovakoyeetakerira Jasón impinaventya itsipayetakari pashinepyeeni, ari onkantya irapakaantayeetapaintyaari.

Jatake Pablo ipoña Silas Berea-ki

¹⁰ Ikanta kempisantzinkariite, jotyaantairi tsirenipaite Pablo ipoña Silas, iriyaatai Berea-ki. Ikanta jareetaiyakani janta, jataiyakeni japatotapiintaiyani judío.¹¹ Irikaite judío, nethaantanani jinayetaiyini te inkempityaari Tesalónica-satzi, kameethara ikempisantavakero ñaantsi. Jaokoventanakero kitaiteriki jiñaananakero Osankinajanorentsiri iriñaantyaarori omaperotatyaarika ikamantayeetziriri.¹² Osheki judiopyeeni kempisantanantsiri, ari ikempitzitakeri eejatzi griego-thatsiri ñaapinkathataari, eejatzi tsinaneete.¹³ Iro kantacha judiopyeeni nampitarori Tesalónica-ki, ikemakotakeri ikinkithatakaantatzi Pablo janta Berea-ki, pokaiyanakeni, imaimaneminthavaaitapaakeri atzirite.¹⁴ Iro kantacha kempisantzinkariite apathakerora jaanakeri Pablo inkaarethapyaaiki. Iriima Silas ipoña Timoteo ari isaikanake irirori.¹⁵ Ipoña javisakaitanakeri Pablo irojatzi jareetantakeri Atenas-ki. Ikanta ipiyeeyaani Berea-ki, ikantapairi Silas ipoña Timoteo: “Ikaimakaantaimi Pablo, piyaatai thaankiperoini.”

Isaiki Pablo Atenas-ki

¹⁶ Ikanta Pablo jooaaventari Atenas-ki Silas ipoña Timoteo, osheki oñaashirenkakeri irirori iñaayetziri Atenas-satzi iñaapinkathatziri oshiyakaantsipayeeni.* ¹⁷ Irootakera ikinkithavaitakaantakariri judío-payeeni, eejatzi pashinepayeeni ñaapinkathatasorentsitaneri janta japatotapiintaiyani. Oshekira ikinkithavaitakaapiintake eejatzi kitaiteriki tsikarika ipiyotapiintaiyani atzirite janta nampitsiki. ¹⁸ Iñaanaminthayetziri eejatzi iyotaneriite janta nampitsiki. Tzimatsi kantayetatsiri: “¿Ipaitematsi ñaaventziri irika kiñaaner?” Ikantayini pashine: “Kempitaka ñaaventatzi pashinetatsiri pava.” Iro ikantayentakareri tema Pablo ikamantantatziro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, ipoña jañaantaari eejatzi.† ¹⁹ Ipoña jomiyaanakeri otzishiki paitachari “Areópago,” tsika japatotapiintaiyani. Josampitakeri: “Intsiyaa piñaaventenaro ovakeratatsiri piyotantziri jaka nonampiki. ²⁰ Tema piñaaventakero eeroka kaari nokemapiintaiyani. Nokovaiyini niyote opaita kantakotachari.” ²¹ (Tema okaratzi itzimaventziri Atenas-satziite ipoña areetzinkariite janta, ikempisantayetziro ovakerayetatsiri ñaantsi, irovaakimaityaaro.)

²² Ikatziyanaka Pablo ipiyotzimentaitakareri, ikantanake: “Atenas-satziite, noñaakemi naaka, tzimatsi osheki pivavaneyetari, piñaapinkathatapiintayetakeri. ²³ Nokenayetzira pinampiki, noñaayetakero pipomepirinimento. Tzimatsi aparoni josankinatata, okantzi: ‘PAVA KAARI JIYOYEETZI.’ Irijatzitara noñaaventakotzimiri naaka. ²⁴ Iriira ovetsikakerori kipatsi ipoña maaroiteni ikaratzi tzimantayetarori, irijatzitzi Pinkathariventziri inkite eejatzi kipatsi. Te isaikantaro tasorentsipanko irovetzikane atzirite. ²⁵ Te inkovityeero irirori irovetzikayeeteneri tsikarika ompaitya. Tema iriitake añaakaayetairi maaroni aakaite, irijatzitzi ovineenkatakaayetairi, ipayetairo maaroni tsikarika opaiyetarika. ²⁶ Iriitake ovetsikakerori etarori shirampari, joshékyaakeri, joivaraakeri irinampiantaayaro maaroni kipatsiki. Ipampithashiretzitaka tsikarika onkarate osamanite irinampiyetayaro tsikarikapayeeni. ²⁷ Iroora jantantayetakero iroka, onkantya inkokovayeetantaiyariri. Kempivaitakami impapampivaitayeemi ikokovayeetzirira. Ari iriñaayetairi. Tema te intaina isaiki Pava ari itsipayetai maaroni aakaite. ²⁸ Tema iri añaakaayetairi iroñaaka, ishevatakaayetai, iri tzimakaayetairi. Irojatzira ikantayetziri pisheninkaita eeroka, kinkitharyaantzi, ikantake: ‘Jashiyetai Pava.’ ²⁹ Tema jashiyetai Pava, te arite ankinkishiretakovaityaari ari ikempitari oshiyakaantsi irovetzikane atzirite, jovetsikayetzirira oro, kireeki, mapi. ³⁰ Tema pairani osheki jamavetakero Pava okaratzi jantashivaitakari imasontzinkakiini. Iro kantacha iroñaaka ikantayetairi maaroni tsikarikapayeeni inampiyetaro, ikantairi: ‘Povashaantairo kaariperori pametashiyetari.’ ³¹ Tema Pava aritakera jiyoshiitake aparoni shirampari, iriitakera irotyaantairi iramenakoyetairo okaratzi antayetakeri. Aritakera jiyotajaantakero irirori Pava tsikapaiterika irimatairo. Tema joñaakantakeri shiramparika joviriintairira ikamavetakera.”

³² Ikanta ikemavakera iñaaventakeri kaminkari ipiriintaa, ishirontaventaianakari. Tzimamaitacha pashine kantanakeriri: “Ari apiitero apaata nonkememi piñaaventero iroka.” ³³ Jiyapithatanairi Pablo. ³⁴ Iro kantacha jooaatanakeri tsikarika ikaratzi, kempisantayetairi irirori. Jirika ikaratziri kempisantaatsiri Dionisio, irijatzira aparoni karavetariri ipiyotapiinta Areópago-ki. Ipoñaapaaka aparoni tsinane paitachari Dámaris, tzimayetatsi pashine.

18

Areetaka Pablo Corinto-ki

¹ Ikanta okaratapaake iroka, ishitovanake Pablo janta Atenas-ki, jatake Corinto-ki. ² Arira iñaakeri aparoni judío paitachari Aquila, Ponto-satzi jinatzi irika. Irovakera jareetaka Aquila itsipatakero iina Priscila ipoñaakero Italia-ki, tema pinkathari Claudio ikantakaantake janta Roma-ki irishitovayete maaroni judío-payeeni. Jatake Pablo jareetari Aquila. ³ Ari isaikapaake Pablo intsipatyaari. Tema okaratzi jantavaitapiintakeri irika, ishirikayetziro tontamaitatsiri manthakintsi, impankoyeetyaaro. Irojatzira jantavaitzitari pairani Pablo irirori. ⁴ Arira ikantapiintatya Pablo jiyaatzi japatotapiintaita kitaiteriki jimakoryaantaitari, ikinkithatakantayetake onkantya inkitsirinkantayariri judío-payeeni inkempisantaakayetairi, eejatzi griego-thatatsiri.

* **17:16** Iroka nampitsi Atenas otzinkami onatzi nampitsi, ari inampitarori osheki iyotaneriite Griego-thayetatsiri.

† **17:18** Ipaieyetziri jaka “iyotaneriite,” iriyetakera kempisantayetzirori okaratzi jiyotaantayetziri paitachari “Epicuro,” ikantzi: “Iro kovaperotachari ankimoshirevaite.” Tzimatsi eejatzi pashine ipaieyetziri jaka “iyotaneriite,” ipaita “Stoa-satziite.” Ikempisantaayirori iriroriite okaratzi jiyotaantakeri pairani paitachari “Zenón,” ikantake: “Ontzimatyé añaakoperotanetya.” Iroora ipaiyetantari “Stoa-satziite,” tema japatotapiintaiyani janta ipaiyetziro iñaane ki iriroriite “Stoa,” ovaankiityaantsi onatzi, potherokori ikantayetziro.

⁵ Ikanta Silas ipoña Timoteo areetayapaakani ipoñagaaro Macedonia-ki. Arira jaakoven-tanako Pablo ikinkithatakaantanake. Ikantayetakeri judío-payeeni: “Irika Jesús, Cristo jinatzi.” ⁶ Iro kantacha te onimoteri judío-payeeni, ikisaneentanaka, ikaviyavaitanakeri. Ari jotekanairo iithaere Pablo onkantya iriyotayeetantyaari te inkempisantayierine, ikan-tanakeri: “Eerokayetakeri kantashityaarone pimpeyashitantayiaari, tera naaka kan-tashityaarone. Iroñaaka nompithokashityaari kaari asheninkata.” ⁷ Shitovanake japato-tapiintaita. Jatake ipankoki aparoni shirampari paitachari Justo, ñaapinkathatasorentsitaneri jinatzi. Isaikanampitziro irirori japatotapiintaiyani judío-payeeni. ⁸ Ikanta Crispo, jevatat-siri japatotapiinta judío, ikempisantanakeri Avinkatharite, ari ikempitaakerori eejatzi ikaratzi saikavankotziriri. Eejatzi ikempitaanakari osheki Corinto-satzi, ikemayetakerora ñaantsi, kempisantayetanake, joviinkaayeetakeri. ⁹ Ikanta Pablo, jomishimpyaakeri Avinkatharite tsirenipaite, ikantakeri: “Eero pitharovi. Piyaatakairo pinkamantanero ñaantsi jaka, eero pimairetzi.” ¹⁰ “Tema ari notsipatami naaka, eerora jovatsinaavaitaitz-imi jaka, tema tzimatsi osheki nashiyetaari naaka jaka nampitsiki.” ¹¹ Iroora isaikan-tanakari Pablo Corinto-ki, anaaneentanakero aparoni osarentsi. Jiyotaayetantziro iñaane Pava.*

¹² Okanta ijevatantari Galión janta Acaya-ki, jetanako judío-payeeni imaimane-tanakeri Pablo. Ipoña jaanakeri janta jeariki. ¹³ Ikantapaakeri: “Irika shirampari ikenakaashitakarora jiyotaayetzi atzirite iñaapinkathatairi Pava, ipiyathatakoaro ikan-takaantayeetairi.” ¹⁴ Iro iriñaavaitanakemi Pablo, ikantanake Galión jiñaanatanakeri judío-payeeni: “Iroorika piñaaventzi ikenakaashitakarori irika shirampari, jovantake, aritake nonkemakemi pinkantayetenari. ¹⁵ Aña kempitaka pikantavakaamentashitaro okaratzi piñaavaiminthatashitari, okaratzi pipairyaaaminthavaitashitari, okaratzi pipaitashivaitari: ‘Ikantakaantaitanari.’ Piyotayieronni eerokaite tsika pinkantero, te nomeraaventavaitaro naaka.” ¹⁶ Jomishitovavetayakarini. ¹⁷ Ikanta griego-thatatsiri, joirikanakeri paitachari Sóstenes, iri jevatzitachari japatotapiinta judío. Ipasavaitanakeri. Iro kantamaitachari Galión, te irimatziivaityaaro irirori.

¹⁸ Oshekira kitaite isaikavaitanai Pablo janta Corinto-ki. Ipoña jiyaatai itsipatanaaro Priscila ipoña Aquila, iriyaatairo Siria-ki. Ikanta janta Cencrea-ki, tekera irotetanaiyaata, jameetanakero iishi, ari irimonkarayerori okaratzi ishinetantakeri. ¹⁹ Ikanta jareetaka Efeso-ki, jatake Pablo japatotapiintaita, ari ikinkithatakaayetapaakeriri judío-payeeni. Ari jookanairiri Aquila ipoña Priscila. ²⁰ Ikovakovetavaari judío-payeeni osamani irisaikanake, iro kantacha Pablo te inkove. ²¹ Ikantanairi jiyaatzimatanaira: “Ontzimatyte nareetaiya Jerusalén-ki joimoshirenkaitara. Iriirika Pava kovatsine, ari nompiye noñaayetaatemi.” Ipoñaashitaka jotetana Pablo, jatai.

Piyaa Pablo Antioquia-ki ipoña ipiyanaaro ikinkithatzi

²² Ikanta jareeta Cesarea-ki, avisapai Jerusalén-ki irovethayetapayiaari kempisantzinkariite. Ipoña javisanai Antioquia-ki. ²³ Ikanta osamanitake, japiitairo eejatzi jareetantayeta aparopayeeni nampitsi tzimatsiri janta Galacia-ki ipoña Frigia-ki, iminthashiretakaayetari iriyotaane.

Ikinkithatzi Apolos janta Efeso-ki

²⁴ Okanta janta Efeso-ki, areetaka aparoni judío paitachari Apolos, Alejandria-satzi jinatzi. Kameetha ikinkithatzi, jiyotakotajaantziro Osankinajanorentsi. ²⁵ Tzimatsira ñaaventzitaniriri Juan-ni oviinkaatananeri, iñaaventziyeetakaneri eejatzi okaratzi ikaman-tantakeri Juan-ni ikantakotara Jesús. Arira overaa jiyotakotziro irirori. Iro kantacha, kameetha ikanta jooñaarontavetaro iñaaventzirira Jesús. ²⁶ Ari ikinkithatakaantapaake Apolos japatotapiintaita. Ikanta okemakeri Priscila ipoña Aquila, jaanakeri Apolos, jiyotaakeri tsika ikantakotajaantaka Jesús. ²⁷ Ikovake Apolos iravishe Acaya-ki. Ari ipavakeriri kempisantzinkariite Efeso-satzi aparoni osankinarentsi irakameethatanta-vakyaariri Acaya-satzi. Ikanta jareetaka Acaya-ki, osheki itharomentakaapaakari kemp-isantzinkariite ikaratzi ikaminthaayetairi Pava. ²⁸ Imatatziiiri Apolos ikitsirinkayetakeri judío-payeeni, joñaakayetziri Osankinajanorentsi iñaaventakoitziri Cristo, ari okanta jiy-otakotantanakeriri Jesús, iriitakera Cristo.

19

Areetaa Pablo Efeso-ki

¹ Ikanta Apolos isaikira Corinto-ki, anonkanake Pablo otzishimashi, areetaka Efeso-ki. Iñaapaake kempisantavetaachari. ² Josampitapaakeri: “¿Inampishiretantakamima

* **18:11** Kantakotachari jaka “anaaneentanakero aparoni osarentsi,” irojazira ikantayeetziri aparoni osarentsi ipoña 6 kashiri.

Tasorentsinkantsi ovakera ikempisantakaayeetakemi?" Ari ikantaianakeni iriroriite: "Tetya. ¿Opaitama kantakotachari iroka? ¿Ipaitama ikantaiziri Tasorentsinkantsi?"³ Ari ikantzi Pablo: "¿Niinkama poviinkaatzimentakari pikempisantavetaara?" Ikantayini iriroriite: "Iro noviinkaatzimenta okarati jiyotaantakari Juan-ni."⁴ Ipoña Pablo jiyotaanakeri, ikantayeziri: "Joviinkaantanzira Juan-ni, oshiyakaaventamatsityaara jovashaantayeairo kaariperori. Iro kantamaitacha ikantzitakara Juan-ni: 'Pinkempisantairi aatsikitaitsiri, iriira impoyaatapaakyaananeri.' Iriitakera Jesucristo ifaaventakotakari jaka."⁵ Ikanta ikemaiyavakera irikaite, joviinkaatzimentanakari Avinkatharite Jesús, ipaiyaayeetaineri irirori.⁶ Ipoña Pablo jotzimikapatziitoyetantakari irako, ari inampishireyetantanakari eejatzi iriroriite Tasorentsinkantsi. Jifaavaiyetantanakarori pashineyetsiri ifaantsi. Ikamantantayetanakero ifaantsi jiyotakaayetanairiri Pava.⁷ Ikaratayini 12.

⁸ Ipoña javisake Pablo japatotapiintayani judío, arira ikinkithatakaantapaakari ikaratzi mava kashiri. Tekatsi intharovakaiya, ikovi iriyotakaayetairi atziriite tsika ikanta Pava ipinkathariventantai.⁹ Iro kantacha tzimatsi tsika ikaratzi kisoshirevaitatsiri, te inkove inkempisantayeni, ikishimavaitakari karatanairiri ipaiyeetziri "Avotsi." Ikanta Pablo, jintainaryaanakari irikaite. Jomiyaanakeri iriyotaaneete iparaavateki ipaiyeetziri "Tiranno." Ari jiyotapiintakari maaroni kitaite.¹⁰ Ari ikantapiintanakiziro, tzimakotake apite osarensi. Ikemakoyetairora ifaane Pava nampiyetarori Asia-ki, judío-payeeni, griego-thatatsiri, maaroni.

¹¹ Oshékira itasonkaventantayetake Pablo janta ikantakaakarira Pava.¹² Matataitachara eejatzi ovashinchaantanake imanthakiyetari Pablo. Aririka iraaeyetero tsikarikapayeeni, irotziriyeeatantantakyaari mantsiyari, aritake iredhitakotai. Aritake onkantake eejatzi iredhitakoyetai jaakashireyetziri peyari.¹³ Ikanta tsikarika ikaratzi judío kenakenavaitatsiri janta jovashinchaayetziri jaakashireyetziri peyari, ikovavetayika iriroriite irovashinchaante impaiyeri Jesús. Ikantavetari peyariite jifaanatzi: "¡Piyapithateri, tema nompaiyeemiri Jesús, jifaaventakotziri Pablo!"¹⁴ Irootakera jimavetayakarini 7 itomiite aparoni judío paitachari Esceva, jevavetarori imperatasorensitaneriite janta.¹⁵ Iro kantacha jakakeri peyariite, ikantakari: "Noñiri Jesús, niyotakotziri Pablo. Irooma eeroakaite, te niyotakotemi."¹⁶ Ikanta jaakashiretziri peyari joirikanakeri irikaite, inroi tera ifaashintsitanakari joitsinampaakari maaroiteni, jomishiyeeri ipanko isapokamerekitakari, antaro jovatsinaavaitakari ivathaki.¹⁷ Ikemaiyakeni nampitarori Efeso-ki, judío-payeeni ipoña griego-thatatsiri, maaroni. Oshéki itharovaianakeni. Arira okanta ifaapinkathatantayeetanakari Avinkatharite Jesús.¹⁸ Ari ipokayetanakeri eejatzi oshéki kempisantayetaatsineri, ithavetakoyetapaakero iyaariperonka.¹⁹ Jamayetapaakero sheriipyarivetachari tsika jifaanatakotapiintziro, itaayetapaakero. Ikanta jamenayeetakero tsikarika okarati opinatari itaayeetakari, areetaka ikaratzi: 50,000 ikitho kireeki.²⁰ Eekerora ikemakoperoyeeatanakiziri Avinkatharite.

²¹ Okanta okaratapaake irokapayeeni, jiminthataka Pablo irareetantya Macedonia-ki ipoña Acaya-ki. Impoña iravisanake irojatzí Jerusalén-ki. Ikantzitaka eejatzi: "Aririka niyaatake Jerusalén-ki impoña niyaatake Roma-ki."²² Ipoña jotyaantake Macedonia-ki apite ampikotapiintakari, Timoteo ipoña Erasto, eenirotatsi isaikanake irirori Asia-ki.

Imaimanetantaitzi Efeso-ki

²³ Okanta janta Efeso-ki inroi tera ikantavakaamentaitakari karatanairiri ipaiyeetziri "Avotsi."²⁴ Iriira poñaakaantakarori paitachari Demetrio, kireepakori. Tzimayetatsi eejatzi kempitakariri irirori jovetsikayetziro iryaani oshiyakaantaro atosorensipankote ivanetashiitari ipaiyeetziri "Diana." Iriira jaantayetari oshéki kireeki.²⁵ Japatotaiyanakari maaroni kireepakoriite. Ikantake Demetrio: "¡Shirampariite! Tema iro añaantayani aakaite iroka antavaire."²⁶ Iro kantacha, aritake pikemakotaiyakeri ipaiyeetziri Pablo, ikitsirinkake oshéki atziriite, ikantayetziri: 'Irovetsikane atziriite tera impavate.' Tera intaani ikantakero anampitsiteki Efeso, aña jimatzitaitaakero maaroni jaka Asia-ki.²⁷ Tera intaani onkantzimoshireyetai eero jamanantaperoyeeatanairi ovetsikane, iroora kantzi-moshireperotairi, arira ompeyakotakya ikemakoyeetziro inroi tera avavane Diana maaroni jaka Asia-ki, arira irovashaantayeetanakero ipokayeetzi atosorensipankoteki."

²⁸ Ikanta ikemaiyakeni, antaro ikisaiyanakani, ikaimaiyanakeni: "¡Inroi tera onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!"²⁹ Eekero jakivaaminthavaitashitanakitya irikaite. Ipoñaashitaka joirikaiyanakeri Gayo ipoña Aristarco, jaanakeri tsika japatotaiyapiinta atziriite. Irika jaayeetanakeri iriyyetakera itsipatapiintari Pablo jareetantayeta, Macedonia-satzi jinaiyini.³⁰ Ikovavetaka Pablo inkyaapaakemi irirori, temaita ishineteri iriyotaaneete.³¹ Ari ikempitizakari eejatzi tsikarika ikaratzi jeveriite

iraapatziyane Pablo, ikantakaantakeri: “Eerora pimatzi taro eeroka janta.”³² Ikanta janta japatotaiyakani, eekero ichecheraataiyatziini, tera oshiyavakaa okaratz i cheraaavetaiyakarini. Tema irikaite atziriite te iriyoperotaiyeni opaita japatoventaiyarini, ikaikaimavaitashitaiyani.³³ Iro kantacha tsikarika ikaratzi judío, iñaakeri Alejandro josatekaka janta ipiyotaiyakani, ishintsiventanakeri iriñaaventeri. Ikanta Alejandro jakotanake irimairerantayeetavakyaari, ikinkithavaitakaavetakari.³⁴ Iro kantacha jiyotaiyakani atziriite judío jinatzi irika Alejandro, eekero japiitanakitziro ikaimaiyini, osamani ikantaka ikaimi, ikantaiyini: “¡Iniroite onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!”³⁵ Ipoña ikatziyanaka osankinaryaantzi, joimairerantakeri, ikantakeri: “Efeso-satzi, jiyotaitzi maaroni, aakaitea kempoyaaventarori otasorentsipankote avavane Diana, eejatzi oshiyakaane poñeenchari inkiteki.³⁶ Irootakera pinkinkishiretantavakyaari kameetha, eero pimaimaneminthatantashivaita.³⁷ Tema irikaite shirampari pamayetakari, te irovaariperotero tasorentsipanko, te inkishimaminthatero eejatzi avavane.³⁸ Ikovirika iriyakovevante Demetrio itsipayetakari ikarayetziri, iraanakera ajaivariki iramenakoteneri, iri ovetzikayeterine okaratz kantzimoshiretariri.³⁹ Irooma okovatyaarika ayotakotero maaroni aakaite, kempitaka kantatsi apatoteri maaroni jevariite, iramenakotantyaarori.⁴⁰ Okaratz avisayetaintsiri iroñaaka, kempitakara aritake irovasankitaaventaitakairo amaimanetantake. Eerora otzimi ompaitya ankanteri ampiyakoventantyaari.”⁴¹ Ikanta ithonkakerora iñaavaiyetakero iroka, jotyaantayetairi atziriite.

20

Jiyaatzi Pablo Macedonia-ki ipoña Grecia-ki

¹ Ikanta othonkakara jakivaaminthaita, japatotakeri Pablo iyotaaneete ikaminaayetanairi. Ipoñaashitaka jovethayetanaari, jatake Macedonia-ki.² Ari jareetayetanaari maaroni nampitsi tsika isaikayetzi iyekiite, ikaminaayetanairi. Irojatzira jareetantakeri Grecia-ki.³ Ari isaikavaitapaakeri ikaratz mava kashiri. Iro irotetanaiyaami iriyaatantyaari Siria-ki, ari ikemakeri irovamaatyeemi judío-payeeni irareetakyaarika janta. Irootakera ipiyantanaari Macedonia-ki.⁴ Ari itsipatanaari Sópater Berea-satzi inatzi irirori itomi Pirro. Ipoñaapaaka Aristarco, ipoñaapaaka Segundo, Tesalónica-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Gayo, Derbe-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Timoteo, eejatzi Tíquico ipoña Tróximo, Asia-satzi inayetatziri irika.⁵ Ari jeevataiyanakeni irikaite iyekiite, jovaapintapaakena naaka Troas-ki notsipatakari Pablo.⁶ Okanta avisanakera kitaite jovaapintayeetanarori tantaponka, ari notetanaari Filipos-ki. Avisakera 5 kitaite, noñaayetapari iriroriite janta Troas-ki, ari nosaikaiyapaakeni okaratz 7 kitaite.

Jareetantaka Pablo Troas-ki

⁷ Okanta areetapaa kitaite japatotantapiintaitari, ari napatotaiyakani nompetoryeero tanta, ikinkithatakantayetakari Pablo. Tema navisatyeera onkitaitamanake, eekero jiyaataakaanakitziro ikinkithatzi niyankiitetakotakena.* †⁸ Ari napatotaiyani jenoki pankotsi, osheki ootamentotsi joisayeetake.⁹ Ikanta aparoni evankari paitachari Eutico ithointaka opatzimoroki pankotsi. Tema osamanitakera ikinkithatake Pablo, ayimatakerira ivochokini evankarika, paryaanake osaaviki, kamapaake.†¹⁰ Ipoña jayiitapaake Pablo, joyootashitapaakeri evankari, javithanotapaakeri. Ikantanake: “Eero pitharovaiyini, añagái.”¹¹ Ipoña ipiyana Pablo jenoki, ipetoryaapaakero tanta, ovaiyakani. Eekero ikinkithatanakitzi, irojatz okitaitantanakari. Ipoña navisaiyanakeni.¹² Iriima evankarika, jaayeetanairi jañagaira. Irootakera tharomentashireperotakaanakariri.

Javisanake Troas-ki irojatz Mileto-ki

¹³ Ari neevataiyanakeni naakaite, notetaiyanakeni irojatz Aso-ki, ari nokinkishiretakari naanairi Pablo, tema ikovakitziira irirori inkenanake kipatsiki.¹⁴ Ikanta noñaapairira Pablo janta Aso-ki, ari jotetanaari, jataiyakana Mitilene-ki.¹⁵ Ipoña navisaiyakeni janta, nokitaitakotapaake janta Quío-ki, ipoña namaatakotanai aparoni kitaite areetakana Samos-ki, ari naatakotapaintzi janta Trogilio-ki. Ipoña navisanake pashine

* **19:34** Kantakotachari jaka “osamani ikantaka ikaimi,” apite okanta hora osamanitake. * **20:7** Kantakotachari jaka “japatotantapiintaitari,” irojatzira ikantayeeztitari “etapiintarori kitaite pashineki domingo.” † **20:7** Kantakotachari jaka “impetoryeero tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikamimotantake. Ari ikantziro jayootavakiyani, ipetoryiirori tanta, jovaiyani, jiraiyini eejatzi imire. Tema jimatakotaatziiri Jesús tsika ikantanairo joveraantanaaro jovakaanaari iriyotaanepayeeni. Irootakera iñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “impetoryeetero tanta.” ‡ **20:9** Kantakotachari jaka “paryaanake osaaviki,” irootakera ikantakoitziiri aparoni pankotsi, mava okanta oveviryaa jovetsikayeeztiro. Arira ipoñaakari iparyaaake evankarika irojatz isaaviki.

kitaita, areetaiyakana Mileto-ki. ¹⁶ Ari okanta navisantanakarori Efeso te naatakotapainte, tema Pablo te inkove iriyaatapainte janta, onkantya eero josamaniperovaitanta Asia-ki. Ikovatzi irareetzitaiya Jerusalén-ki, teker a iroimoshirenkaitanakero kitaiteri “Aavataantsi.”[§]

Inkinkithatakairi Pablo irantarikonaite Efeso-satzi

¹⁷ Ikanta nareetakara Mileto-ki, ikaimakaanapaaikeri Pablo irantarikonaite kempisantzinkariite Efeso-satzi. ¹⁸ Ikanta ipokaiyakeni, ikantavakeri: “Piyotaiyini eerokaite tsika nokanta nosaikimotaiyakemi ovakera nareetantakari Asia-ki. ¹⁹ Ari nokantapiintatya nantavaitziniri Avinkatharite, tsinampashire nokanta, osheki niraavaitaka noñaayetakero ikovavetaiyakani judío-payeeni irimaimanevaitena. ²⁰ Iro kantacha te novashaantanakero nokinkithatakaayetzimiro onkarate panintaavaityaari, niyotaaetapiintakemi pipankoiteki, eejatzi tsikarika ipiyotapiintaiyani atzirite. ²¹ Nokinkithatakaayetakeri nosheninkapayeeni judío ipoña griego-thatsiri, nokantayeziri: Pimpiyashiyetairi Pava, paventagaiyaari Avinkatharite Jesucristo. ²² Iroñaaka niyaatatyera Jerusalén-ki, Tasorentsinkantsi minthashiretakaanari, te niyotzimaitya ompaiyaarika avishimotenari janta. ²³ Iro kantacha tsikarika niyaatayetzi, jiyoshiretakaanana Tasorentsinkantsi, ikantashiretana: ‘Oshekira piñaashivaitayetyaaro irashitakovaitaitemi.’ ²⁴ Iro kantamaitacha naaka, tekatsira ompaitzimotaajtyaana onkarate nonkemaantsivaityaari, te nonkaminthaatziitanakya. Iro kovaperotacha nonkimoshireventero nonkempitakaanakero irootaintsimi nomatakero noyishitanti nareetya janta tsika overaa noshiye. Tema irootaintsi nothotyero ikantakenari Avinkatharite Jesús nonkamantantairo Kameethari Ñaantsi okantakota ikaminthaayetaira Pava. ²⁵ Nokinkithatakaayetakemi eejatzi eerokaite tsika okantakota ipinkathariventantai Pava. Eeromaita papiitairo piñaayetaina. ²⁶ Irootake nokovantari nonkantayetemi iroñaaka tera naaka kantakaashityaarone intzimoyantaiyaari peyashitaachaneri, ²⁷ tema noñaaventakemiro maaroni ikinkishiretzitakeri Pava iranteri, tekatsi aparoni nomanimotemi. ²⁸ Pinkempoyaaetyaiya, ari pinkempitakaayetaiyaariri eejatzi piyotapiintayetachari janta tsikara jovayetakeri Tasorentsinkantsi. Pinkempitaiyaari aamakoventaneri onkantya paamaventantyaariri kempisantayetairiri Avinkatharite, tema iriitake ikapathainkatzimentairi ipinaventayetairira. ²⁹ Niyotzi naaka aririka niyaatai ari impokapaake pashineete, inkempitapaakyaari katsimari piratsi, inkovapaake iraperoteri kempisantzinkariite. ³⁰ Arira intzinaanake pikarataiyakeni eerokaite iramatavitanakeri kempisantzinkariite, irovashaantakaanakeri ikempisantavetari. ³¹ Pinkinkishiretero eerokaite, mavara osarentsi nosaikimovaitaintsimi, te novashaantapaintero nokaminaayetzimira maaroiteni, niraakovaitataikami. ³² Naventaari naaka Pava iroñaaka iyekiite, iriitake aamaventyaamine, iriitake kaminthayemiri tema irootake ikantayetakairi. Ari itharomentashiretakaayetaiyaami, aritake iriñaakaayetaimiro okaratzi ishineyetakeriri maaroni itasorentsitakaane. ³³ Te noñeero naaka nonevetakotantyaari, kireeki, oro, eejatzi ikithaayetari. ³⁴ Piyotaiyini eerokaite, naakatajaantake antavaiventaincha okanta naantari kovityiimoyetanari, ari nokempitizitakaakariri eejatzi ikaratzi tsipayetakanari. ³⁵ Arira nokenakairori niyotaantakamirori tsika ankantero antavaiperotapiintai, aneshinonkayetantyaariri kovityaaneentavaitatsiri. Ari nokinkishiretakaimirori iñaaventapaintziri Avinkatharite Jesús, ikantake: ‘Kimoshireperoventaari inatzi neshinonkataneri, tera ari inkantajaantaiteri ipashitaiteri.’”

³⁶ Ikanta ithonkanakero Pablo ikantakero iroka, jotyeeerovanaka jiñañaatakaanakeri maaroiteni piyotainchari. ³⁷ Maaroite jiragaiyakani, javithanotavakaayetaka, ari jovethatavaari Pablo iriyaataira. ³⁸ Ovashire ikantaiyanakani, tema ikantakerira eerora jiñagairi. Ipoña joyaataiyakaneri irojatzi jotetantanaari Pablo.

21

Jiyaatantaari Pablo Jerusalén-ki

¹ Ikanta nookanairi iyekiite, otetaiyanaana, tampatzika novanakero niyaatake Cos-ki, okitaitamanake areetakana janta Roda-ki, ipoña navisanake irojatzi Pátara-ki. ² Ari noñaapaakeri janta antaro pitotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notetaiyanakani. ³ Ikanta namaatakotzira, namenakotanakero nampateki othampishi Chipre, nokenakotanake naakaite nakoperoiniki irojatzi Siria-ki. Tema tzimatsira ovaakarontsi irookayeetanakeri

§ 20:16 Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzi ikantayeeztitari “Pentecostés.”

janta Tiro-ki, ari naatakotaiyapaake. ⁴ Noñaapaatziiri kempisantanzkariite, ari nosaikimovaitanakeri okaratz 7 kitaite. Ikantavakeri Pablo: “Eerora piyaatzi janta Jerusalén-ki.” Iro ikantantakeri, tema jiyoshiretakaayetakitziiri Tasorentsinkantsi. ⁵ Iro kantacha avisanakera 7 kitaite, iro navishimatantanakyaarimi. Ari joyaataiyakenani maaroiteni iyeekiite, itsipayetakaro iinaite, eejatzi ireentsite. Irojatz uthapikitapaa nampitsi, ari noty-eerovaiyapaakani janta impanekiite, noñaañaataiyakeni. ⁶ Ipoña novethatavakaayetanaa, otetanaana naakaite, piyeeyanaani iriroriite ipankoiteki.

⁷ Ipoña namaatakotanai irojatz Tolemaida-ki, ari novethayetapaari iyeekiite, aparoni kitaite nosaikimovaitanakeri iriroriite. ⁸ Okanta okitaitamanake avisakotanakena, areetakana Cesarea-ki. Ipoña nokenanake ipankoki Felipe kinkithatakaneri, ari nosaikapaakeri. Irika Felipe iriitakera aparoni karatatsiranki 7 ipairyetakeri irampitakoyeteri otyaantajanoriite. ⁹ Tzimatsi Felipe 4 evankaro irishinto, kamantantanero onayetatzi. ¹⁰ Aritake oshekikake kitaite nosaikapaake janta, ari jareetakari aparoni kamantantaneri ipoñaakero Judea-ki, ipaita Agabo. ¹¹ Ikanta iñaayetapaakena naakaite jaapaakeri irovathakiro Pablo, joosotakari irakoki eejatz iitziiki ipoña iñaavaitanake, ikantz: “Arira inkantyaari ashitakariri irika ovathakirontsi iroosoteri judío-payeeni janta Jerusalén-ki, impoña irakaantakeri janta kaari asheninkata. Irootakera jiyotakaakenari naaka Tasorentsinkantsi.” ¹² Ikanta nokemaiyavakeroni iroka, nokakantavetanakeri Pablo: “Eerora piyaatzi janta Jerusalén-ki.” Arira ikantzitavetakariri eejatz Cesarea-satziite. ¹³ Iro kantacha ikantanake irirori: “¿Opaitama piraantaiyarini, ovana povashiretakaakana? Aña minthatakana naaka. Aririka onkantya iroosoyeetena irojatz nonkamimentantyaariri Avinkatharite Jesús-ki janta Jerusalén-ki, omavaiyaata.” ¹⁴ Tera nonkit-sirinkatyeei, intaani nokantanakeri: “Omatyaata ikoviri Avinkatharite.”

¹⁵ Ikanta okaratapaake iroka, ovetsikaiyanaana, jataiyakena Jerusalén-ki. ¹⁶ Ari joyaataiyakana tsika ikaratzi Cesarea-satzi iyotaariite inatzi. Iriitakera aayetanakenari ipankoki aparoni shirampari Chpre-satzi paitachari Mnasón, pairanitake jiyotaaritzi irika, iriitakera nomayimotaiyerini.

Joirikayeetakeri Pablo tasorentsipankoki

¹⁷ Ikanta nareetaiyapaakani Jerusalén-ki, kimoshire ikantaiyani iyeekiite iñaavakena. ¹⁸ Okanta okitaitamanake, jaayetanakena Pablo nareetyaari Jacobo, ari isaikitakari eejatz maaroitemi antarikonaita. ¹⁹ Jovethatapaakari Pablo, ipoña ikamantapaakeri maaroni opaiyeta jantakaayetakariri Pava janta inampiiteki pashinesatzi atziriite. ²⁰ Ikanta ikemaiyavakeni, itharokementanakeri Pava. Ipoñaashitaka ikantaitanakeri Pablo: “Iyekí, ompero joshekikake jaka asheninka judío-payeeni kempisantantayetanaintsiri eejatz, eeniromaita ishintsiventayetziri kempisantanzkariite irimonkarayetero Ikantakaantane Moisés-ni. ²¹ Ikemakoventakemi eeroka piyotayetakari asheninka nampiyetaroni pashineki nampitsi, pinkantayeterimi: ‘Te onkovajaantya pinkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni, te onkovajaantya pintomeshitaaniyetairi pitomiite, te onkovajaantya eejatz antayetairo okaratz ameyetari pairani.’” ²² ¿Tsikama ankantyaaka? Arira iriyoyetake iroñaaka asheninka, areetaami jaka. ²³ Iro kameethatatsi pantero iroka: Tzimayetasira akaratayakeni jaka, ikaratzi 4 shirampari intzime monkaraterone ishinetaanziri. ²⁴ Pintsipatanakyaari irikaite, pantero onkarate kitevathatakagaimineri. Eerokara pinakoverterine inkarate impometayeteri, aririka irameeaitakeneri iishi. Ari onkantya iriyoyeetantyaari thaiyaantsi onatzi okaratz ikantakoyeetakemiri eeroka, aña pimatz-itaitaro eeroka pimonkarayiro Ikantakaantaitane. ²⁵ Irooma naakaite, niyotaiyini ikenakaashitakaro asheninkapayeeni shintsishintsishivaivetachari irimonkaratakaanteroni Ikantakaantaitane. Tema ikaratzi kaari asheninkayeta kempisantayetaatsiri, aritakera notyaantakeneri pairani osankinarentsi okaratz nopampithashiretaiyakarini jaka, nokantakeri: ‘Eerora povayetari vathatsi ipometaitziniriri ivavanetashiyeeitari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaitzi.’ Intaanimacheenira irantayetairo iroka.” ²⁶ Ipoña Pablo jaanakeri 4 shirampari. Okanta okitaitamanake itsipayetakari inkitevathayetakaitari, ikyaake tasorentsipankoki inkamantante tsika onkarate kitaite onthokantyaari ishinetaantakeri, iñaaventakotakero tsikapaiterika iramayetantyaariri aparopayeeni irashitakaiyaariri Pava.

²⁷ Ikanta omonkaratzimatapaaka 7 kitaite, tsikarika ikaratzi judío poñaayetachari Asia-ki, iñaakeri Pablo janta tasorentsipankoki. Japatotake atziriite, impokashiteri Pablo iroiirikeri, ²⁸ ikaimaiyini, ikantz: “¡Shirampariite! ¡Israel-mirinkaitel! ¡Pampitakotena! Iriitakera irika shirampari kenakenayetatsiri tsikarikapayeeni jiyotayetziri atziriite pithokashitariri asheninkapayeeni, pithokashitarori Ikantakaantane Moisés-ni, pithokashitarori eejatz iroka tasorentsipanko. Iro ovatsiperotainchari, ikyaakaakeri iroñaaka kaari asheninkata janta tasorentsipankoki, ithainkatasorentsivaitakero.” ²⁹ Iro ikantantarori iroka tema

iñaakitziiri Pablo janta Jerusalén-ki itsipatakari Trófimo poñaachari Efeso-ki, iñaajaantaiyakeni ikyaaakaakitziiri tasorentsipankoki. ³⁰ Apatotaiyapaakani osheki atziiriite, shiyeeya-paakani, joirikapaakeri Pablo, jinoshikanakeri jomishitovakeri jakakiroki tasorentsi-pankoki, jashitaitanakero. ³¹ Iroovetaincha iroverimi, ari ikamantaitakeri ijevare ovayiri-ite poñaachari Roma-ki, ikantaitakeri: “Jimaimanetavakaatyara janta.” ³² Ikanta jevarika japatotanakeri irovayiriite, ishiyeeyanakani ipiyotaiyakeni atziri. Ikanta iñeeyavakerini ipokakera, jovashaantanakeri ipasavaiziri Pablo. ³³ Joirikaitapaakeri Pablo, ikantanakeri irovayiriite: “Poosotantyaari apite ashirotha.” Ipoña josampitanakeri atziri-ite: “¿Niinka irika, opaita jantakeri?” ³⁴ Tzimayetatsi cheraacheraatanaintsiri, temaita oshiyavakaa okaratzi icheraavetaiyakarini. Tera onkante iriyotero irika jevari opaita avisatsiri. Jotyaaantakeri irovayiriite iraanakeri Pablo janta jimaapiintaiyini. ³⁵ Ikanta joirinkakaaveetarira Pablo, eekero ishintsitatzi atziiriite ikovi impasavaiteri, irootakera janatantaitakeri ovayiriite inkene irotzikaaventeri. ³⁶ Tema maaroiteni joyaakotantaitakeri, ikaimaiyini: “¡Povamayerivé!”

Iñaaventakotari Pablo

³⁷ Irootzimatake irominkyeteeri jimaapiintzi ovayiriite, josampitanakeri Pablo jevarika, ikantziri: “¿Kantatsima nonkinkithavaitakaimi kapicheeni?” Ari ikantanake jevari: “¡Tsika piyotziroka noñaane! ³⁸ Tetya Egípto-satzi pinatzi eeroka poñaakaantakarori chapinkipaite maimanetaantsi, kenapaintsiri tsika te jinampiitara, jamake 4,000 ovayiri-ite.” ³⁹ Ikantzi Pablo: “Judío nonatzi naaka, nopoñaaro Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki. Otzinkami onatzi nonampi, nokovi pishinetena eeroka nokinkithavaitakairi nosheninka.” ⁴⁰ Ishinetakeri. Katziyanaka Pablo pavitsiki, itzinaavakotanaka irimaireretantavakyaari isheninkapayeeni. Ari jimairetaiyanakeni. Kinkithavaitanake hebreo-ki iñaanekira irirori-ite, ikantanakeri:

22

¹ “Iyekite, Ashitaaniri, pinkeme noñaaventakotyaaari.”

² Ikanta ikemaiyavakeri hebreo-ki iñaanekira iriroriite, ari jimaireperotaiyanake. Eekero ikantanakitzi Pablo:

³ “Judío nonatzi naaka. Notzimake Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki, iro kantacha jaka Jerusalén-ki nokimotatake, iriyotaane nonatzi Gamaliel, niyoperokitziro ikantakaanane avaisatziite. Nokovapiintavetaka naaka noshireperotyaaari Pava, pikempiyetara eerokaite iroñaaka. ⁴ Pairani nopatzimaminthavaitakeri tsipatanaariri ipaiyeetziri ‘Avotsi’ novamaayeri. Osheki nonoshikayetake shirampari, tsinane, maaroni, nashitakotakaan-tayetakeri. ⁵ Iñaayetakana nantayetakero iroka maaroitene ijevare omperatasorentsitaari eejatzi antarikonaite. Iriiyetake payetakenari osankinarentsi ipakaantziri asheninka judío janta Damasco-ki. Ipoña niyaatake janta nokokovayetziri irikaite, namayeri jaka Jerusalén-ki irovasankitaayeeteri.”

Ikamantakota Pablo ikempisantantaari (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶ “Ikanta naniitzi avotsiki, irootzimatake nareetya Damasco, joveraaka tampatzika ooryaatsiri, ari jomapokakenari morekanaintsiri inkiteki, joorentakotapaakena nokatziyakara, ⁷ ari notyaanakeri kipatsiki. Nokematzi ñaanatanari, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatananari?’ ⁸ Nosampitanakeri naaka: ¿Niinkama eeroka Pinkathari? Ari jakaitanakena: ‘Naakakatera Jesús Nazaret-satzi itzimi pipatzimaminthavaitakeri.’ ⁹ Ikaratzi tsipataiyakanari iñeeyakeri oorentapainchari, iniroite itharovaiyanakeni, temaita inkemathataiyeroni iriroriite iñaanataitakenara. ¹⁰ Ipoña nosampitanakeri, nokantziri: ‘Pinkathari: ‘Ipaitama pikoviri nantairi naaka?’ Ari ikantanakena Pinkathari: ‘Pintzinaye, piyaate nampitsiki Damasco. Arira inkamantayeetemiro ompaitya pantayeteri.’ ¹¹ Tema mavityaaki jovanakena oorentakenari, jakathashitanaana notsipayetakari irojatzi Damasco-ki.

¹² Ari isaikeri janta aparoni shirampari ipaita Ananías, ñaipinkathatasorentsitaneri jiantzi, jimonkarayetziro ikantakaanane Moisés-ni. Naapinkatha joviri maaroitene judío nampitayetarori Damasco-ki. ¹³ Pokake Ananías iriñeena. Ikanta jareetapaaka, ikantapaakena: ‘Iyeki Saulo, pokiryagai.’ Apathakero nokantanaka nokiryaana, amenavaitanaana. ¹⁴ Eekero ikantanakityaana Ananías: ‘Eerokara iriyoyaane Ivavane avaisatziite. Jiyoyaakemi onkantya piyotantaiyaarori ikovakaimiri irirori, ari piñaakeriri Cristo tampatzikatatsiri, ari pikemañaanetakeriri eejatzi. ¹⁵ Eerokatake kamantakotairine maaroni atziriki. Piñaaventayetairo okaratzi piñaakeri, okaratzi pikemakeri. ¹⁶ Iroñaakatake, tekatsi poyaaventanake. Pintzinaye, poviinkatya, pimpairyagairi Avinkatharite pinkovakotairi onkantya imepyakotantaiyaamirori piyaariperonka.’”

Ikamantantziro Pablo jotyaantaitziri inkinkithatakayeri pashinesatzi atziri

¹⁷ “Ikanta nopiyapaaka Jerusalén-ki, niyaatake tasorentsiapankoki noñaañaate, ari noñaavyavaitakari janta. ¹⁸ Noñaakeri Avinkatharite, ikantakena: ‘Pishintsitanake, pishitove Jerusalén-ki, tema eero ikempisantayeetizimi piñaaventena jaka.’ ¹⁹ Ari nokantanakeri naaka: ‘Pinkathari, jiyotaiyini maaroiteni niyaatapiintake tsika japatotapiintaita, nominkyaakaantayetakeri ikaratzi kempisantayetzimiri eeroka, osheki nopasatakaantavaitakeri. ²⁰ Tema jovamaayetakeriranki pinampire Esteban, ñaaventakotzimiri eeroka, ari nokaratzitakari eejatzi naaka janta, naapatziyakotakari ovamaakeriri, naamaventakaniri eejatzi iithaarepayeeni.’ ²¹ Iro kantacha ikantanakena Pava: ‘Piyaate, tema naakatake otyaantemine intaina isaikayetzira kaari pisheninkata.’”

Isaikimotakeri Pablo ijeverite ovayiriite

²² Ikanta ikemavakerora atziriite iroka, japiitaiyanairo ikaimaiyini ikantzi: “¡Irika shirampari te arite irañe! ¡Pashiryeyeaari!” ²³ Eekerora ishintsitatziki ikaimaiyini, jotekakotaiyini iithaareki.* ²⁴ Ikanta jevari, ikantakeri irovayirite: “Paanakeri inthomointa irika, ampasavaitavakeri onkanta inkamantantairori opaita iñaavaitakeri okanta jovatzi-maantakariri isheninkapayeeni.” ²⁵ Aritakera joosotayeetakeri impasavaitantaityaariri, josampitanakeri Pablo pashine jevari, ikantziri: “Irosankinatakotane Roma-satzi nonatzi naaka. ¿Shinetaantsitatsima impasavaitaitena, tekeratara iramenakoyeetavakenaro opaita nokenakaashitakari?” ²⁶ Ikanta ikemavakera irika, ipiyashitanaari ijevajanore irirori, ikantapai: “Novinkatharite, ¿Piyotakema opaita antakeri? Iriitakera irika, irosankinatakotane Avinkatharijanorite saikatsiri Roma-ki.” ²⁷ Ikanta ikemavakera, ipokashitapaakeri Pablo, josampitapaakeri: “¿Omaperotatyaama posankinatakotano eero?” Ari jakanake Pablo, ikantzi: “Jee.” ²⁸ Ikantzi jevari: “Oshekira nopinakoventakariri naaka onkanta nosankinatakotantyaari.” ²⁹ Ikantzi Pablo: “Tetya naaka, josankinatakotzitaikakana ovakera notzimapaake.” ²⁹ Ikemaiyavakera ikantake, apathakero ikantanaka joosoryaakotanakeri. Itharovakaanakaro jevari, joosotakaantakerira osankinatakotachari Roma-ki.

Jaayetanairi Pablo japatoyetapiintaiyini ijevare judío-payeeni

³⁰ Okanta okitaitamanake, ikovi iriyotajaante jevari opaita jimaimaneminthantantari judío-payeeni irika Pablo. Japatotakaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, ipoña ijevajanore judío-payeeni. Jomishitovakaantakeri Pablo, jomisaikakeri tsikara japatotaiyini.

23

¹ Jamenaminthatapaakeri Pablo jevajanoriite apatotainchari, ipoña ikantanakeri: “Iyekiiite, naamaakoyentapiintaka naaka eero otzimanta nantzimoteriri Pava.” ² Ikanta Ananías, omperatasorentsijanori, ipasavaantetakaantakeri Pablo. ³ Iro kantacha Pablo, ikantanakeri: “¡Kamataviri, Pava pasatemine eeroka! Saikavetakami jaka pamenakotantyaanaro Ikantakaantaitane, ¿Tema pipiyathataro pipasatakaantakenara?”* ⁴ Ikanta apatotainchari, ikantanakeri Pablo: “¿Arima pinkanteri pinkaviyeri iromperatasorentsijanore Pava?” ⁵ Ikantzi Pablo: “Iyekiiite, te niyoveta naaka omperatasorentsijanori jinatzi, tema okantzi Osankinajanorentsiki: ‘Eero pikaviyeri jevatakaantsiri.’”

⁶ Jiyotzi Pablo tsikarika ikaratzi jevajanoriite apatotainchari, Saduceo jinayetatziki iriima pashinepayeeni Fariseo jinatzi, ikantanake: “Iyekiiite, Fariseo nonatzi naaka, eejatzi nosheninkamirinkaite. Iroora jiyakoyentantaitanari iroñaaka tema nokempisantaatziiro irañaaayetaki kamayetatsiri.” ⁷ Ikantakera Pablo, ari iñaanaminthatavakaanakari Fariseo-payeeni ipoña Saduceo-payeeni. ⁸ Tema ikantapiintaiyini Saduceo-payeeni: “Eero jañaayetai kamayetatsiri, te intzimanete maninkariite, te intzimanete eejatzi shiretsi.” Iriima Fariseo-payeeni, ikempisantayetzi irirori omaperoyetaya irokpayeeni. ⁹ Ari ichecheraataiyini maaroiteni. Ikanta iyotzinkariite Fariseo, ikatziyayetanaka, ikantanake: “Irika shirampari te ontzime ikenakaashitane. Kempitakara maninkariitsi ñaanashiretakeriri, aamaashityarika shiretsi.” ¹⁰ Eenirora ishintsitayetatziki ichecheraataiyini, itharovanake ijevare ovayiriite ari irovatsinaavaaitaitakeri Pablo, ikaimakaan-take irovayirite iromishitovairiita janta, iraanairi jimaapiintaiyini.

¹¹ Okanta otsirenitana, joñaakagaari eejatzi Avinkatharite, ikantairi: “Pablo, eero pitharovi, arira piñaaventakena janta Roma-ki pikempitaakerora jaka Jerusalén-ki.”

Ikinkithashireeta irovaiteri Pablo

* 22:23 Ikantaitzi eejatzi, jookavanetzitaka kipatsi tsika ipiyotaiyakani, tema ikisaiyayaani. * 23:3 Kantakotachari jaka kamataviriri, iriyetakero omperatasorentsitanerite, kempitarori okitamaroveta jovantaitariri kaminkari. Pamen-ero Mt. 23:27.

¹² Okanta okitaitamanake, ikinkithatavakaiyakani tsikarika ikaratzi judío, ikantavakaiyani: “Thame amashekaventaierine Pablo irojatzi ovantakyaariri.”

¹³ Anaanakeri 40 ikarataiyinira shirampariite kantaintsiri. ¹⁴ Ipoña jiyaatashitanakeri ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi antarikonaita, ikantaiyakerini: “Nokantaiyakani nomashekaventaierine Pablo irojatzi novantakyaariri. ¹⁵ Intsityaa pintsipatavakaiyaani eerokaite pikaratzii papatotapiintaiyani, pinkampitairi ijevare ovayiriite, pinkantairi: ‘Pamainari Pablo onkitaitamanake namenakoperotaineri ikenakaashitakari.’ Impoña naakaite aamaventa nonkantaiyakya novavakeri tekeri irareetapaakyaata jaka.”

¹⁶ Kemake itzineri Pablo, jatanake imaapiintaiyini ovayiriite inkamantapaakeri. ¹⁷ Ipoña Pablo ikaimake aparoni ovayiri, ikantakeri: “Paanakeri irika evankari janta piyevareteki, tzimatsi opaita inkamanteriri.” ¹⁸ Ikanta ovayirika jaanakeri ijevareteki, ikantapaakeri: “Jevari, ikovakotakena Pablo namakemiri irika evankari, tzimatsi ikoviri inkamantemiri.” ¹⁹ Ipoña jevarika, jaanakeri evankarika jantyaatziini, josampitakeri: “¿Opaita pinkamanteneri?” ²⁰ Ikantanake evankari: “Ikinkithashiretaiyakani judío-payeeni inkovakotemi onkitaitamanai paanairi Pablo janta japatotapiintaiyani jevajanoriite, iramenakoperotero ikenakaashitane. ²¹ Eerora pikempisantziri, tema omanaiyakani 40 shirampariite. Ikantaiyake: “Thame amashekaventaierine Pablo irojatzi ovantakyaariri.” Aritakera oveysikaiyakani iroñaaka, joyaaventaierini tsika pinkante eeroka.” ²² Ipoña jevarika jotyaaantairi evankari, ikantavairi: “Eerora pikamantantziro iroka.”

Jovavisaitakeri Pablo janta pinkathariki Félix

²³ Ikanta jevarika ikaimake apite pashine ijevarete ovayiriite, ikantakeri: “Papatote 200 povayiriite, pintsipataakeri 70 ovayiriite kyaakotachaneri moraki, eejatzi pashine 200 aatsineri irovathamento. Paanakeri tsirenipaite Cesarea-ki. ²⁴ Impoña povetsikake mora inkyaakotanakyaari Pablo, pinkempoyaaventerira kameetha. Paanakeri pinkathariki Félix.” ²⁵ Ari josankinakerori irotyaanteneriri pinkathari, okantzi:

²⁶ “Irosankinare Claudio Lisias jotyaaantzineri pinkathari Félix: Osheki novethatami. ²⁷ Irika shiramparika notyaantakemiri, joirikakaantavetakari judío-payeeni jaka, iroovetainchami iroverimi. Ikanta niyotake irosankinatakotane ajevajanorite Roma-ki jinatzi, naanake novayiriite, nookaventakari. ²⁸ Nokovatzira niyote opaita ikenakaashitakari irika jimaianetaitariri, naanakeri japatotapiintaiyani ijevajanorite, ²⁹ noñaatzi imaimaneventashiitari Ikantakaantaitane jashiyetari iriroriite. Tekatsi ompaita irovantaiyaariri, te arite eejatzi irashitakovaitaite. ³⁰ Tema nokemakera ikovaiyatziini judío-payeeni iroveri, irootakera notyaantantakamiriri iroñaaka eeroka. Nokantzitakari eejatzi irikaite maimanevaitziriri inkamantemiro eeroka opaita itzimaventantariri irika.”

³¹ Jimonkaratakero ovayiriite. Jaanakeri tsirenipaite Pablo janta Antipatris-ki. ³² Okanta okitaitamanake, piyeeyaani ovayiriite aniitashitanainchari. Iriima ikaratzi kyaakotanainchari eekero joyaatanakitziiri Pablo. ³³ Ikanta jareetakaakari Cesarea-ki, ipapaakeri osankinarentsi pinkatharika, ipoña ikantapaakeri: “Pinkathari, jirikara Pablo.” ³⁴ Arira ithonkakeri pinkathari iñaanatavakero osankinarentsi, josampitanakeri Pablo, ikantziri: “¿Tsika pipoñaaka?” Ikantzi Pablo: “Nopoñaaro Cilia-ki.” ³⁵ Ikantanake: “Ari nonkemakemi apaata aririka irareetapaakya ikaratzi maimanetzimiri.” Ipoña ikantakaantake iraaeyetanakeri ipankoki Herodes, ari iraaaventaieyetaariri.

24

Iñaaventakotari Pablo janta Félix

¹ Okanta avisanake 5 kitaite, areetapaaka Cesarea-ki, Ananías omperatasorentsijanori itsipayetakeri antarikonaita ipoña iyakovenaneri ipaita Tértulo. Javisashitapaakeri pinkathari irimaimanetakaaanteri Pablo. ² Ikanta jamayeetapaakeri Pablo, ñavaaitanake Tértulo, ikantanakeri Félix: “Paasoonke eeroka, pinkathari, noñeyironi kameetha nosaiki, paasoonke piyotaneta osheki pantakeneri kameethatatsiri nosheninka. ³ Okaratakera iroka noñaapinkathaperojanorite Félix, oshekira ipaasoonketapiintaiyakemi maaroiteni nosheninka. ⁴ Iro kantacha ero osamanitanta, nokovatzii pinkempisantavakena kapicheeni nonkantemiri. ⁵ Noñaakeri naaka, irika shirampari ovaariperotaneri jinatzi. Ithonka ikekenayetake nampitsiki, tera intaani imaimanetakari nosheninka nokaratzii nojudío-tzi, irijatzira jevatakaaniriri ikaratzi paitashivaitachari ‘Oshiretanariri Nazaret-satzi.’ ⁶ Ikovake eejatzi irovaariperoteromi notasorentsipankote, irootake noirikakaantakariri, nokovaiyavetaka namenakotantyaarimi Ikantakaantaitanari naakaite. ⁷ Iro kantacha, ipokapaake jevari Lisias, jaapithatanakeri, jovatsinaavaitanakena. ⁸ Ikantanakena: ‘Ontzimatyepiyaatayeni janta pinkathariki irovetsikemiro kantainchari.’ Intsitya posampitajaanteri eeroka ayotantyaarori kyaaryoori okanta nomaimaneminthatantakariri.”

⁹ Irojatzira ikantzitaiyarini eejatzi judío-payeeni ikaratzi pokaintsiri.

¹⁰ Ari itzinaavakotanaka pinkathari onkanta y iriñaavaitanyaari Pablo. Ipoña ikantanake Pablo: “Osheki nokimoshireventakemi eerokatakera kemenane noñaaventakotyaaara, tema niyotzi eerokatake ovensikapiintakeneriri nosheninkapayeeni imaimanetavakaa.

¹¹ Kantatsi posampitakovertero eeroka, ovakera nareetaa naaka Jerusalén-ki okaratzi 12 kitaite, nokovaveta noñaapinkathatapairimi Pava. ¹² Tera noñaaminthantantavaite, te nomaimaneteri atziripayeeni tasorentsipankoki, eejatzi nokempitakari jantapayeeni nampitsiki, tekatsira nomaimaneyete japatotapiintaita. ¹³ Irikaite kamantakotakenari iroñaaka jaka, eerora iñeetziro omaperotatyaara ikantakotanari. ¹⁴ Ari okantavetakari, notsipataari naaka ikaratzi ipaiyeetziri ‘Avotsi.’ Irootakera ikantayakeri iroñaaka irikaite iyakoventaneri nokempisantashivaitane onatzi. Aña ari nokenakairori naaka noñaapinkathatzi Pava ikempisantziiri pairani novaisatziite. Nokempisantziro Ikantakaantane, eejatzi irosankinarepayeeni Kamantaneriite. ¹⁵ Ari noshiyayetari iriroriite, joyaaventari Pava irovañaayetairi kamayetaintsiri, tera intaani iriñaayetai kameethashireri aña irimatziitaiyaaro kaariperoshireri. ¹⁶ Irootake nokovantapiintakari eero otzimi ompaitya nantzimoteriri Pava, eejatzi atziiriite irirori. ¹⁷ Avisakera osheki osarentsi nokekenavaitake, nopiyaa nonampiki namai nompashitapaiyaariri nosheninka kovityaavaitatsiri, nokovavetapaa eejatzi nompometapainerimi Pava. ¹⁸ Irootakera nantziiri tasorentsipankoki, aritake nameetakeri noishi onkanta nonkivevathatantaiyaari, tetya osheki nonkarataiyeni, tekatsitya nomaimanevaite janta. Aripaitera iñaayetapaakenari tsikarika ikaratzi judío poñeenchari Asia-ki. ¹⁹ Iriiyetakemi pokatsine jaka inkinkithatakotena opaitarika iñaakotakenari. ²⁰ Tera impokaiyateeni irirori. Jirikatzimaitaka pokaintsiri jaka apatoventzitanakari, intsityaa inkantemiita tzimatsirika iñaakotajaantakenari janta nokenakaashitzitakari. ²¹ Aama iro ikantakotanari nokantaiyakeri japatoventantari, chapinkipaite, nokantakeri: ‘Iroora jiyakoventantaitanari iroñaaka tema nokempisantatziro iriñaayetai kamayetaintsiri.’”

²² Tema pinkathari Félix jiyotakoperotzitarira ipaiyeetziri “Avotsiveri,” irootakera jovashaantantanakarori, ikantanakeri: “Aririka impokake jevari Lisias, ari inkamantaperotapaakenaro iroka.” ²³ Ipoña ikantakeri ijevare ovayiriite: “Eekerora paamaventatyeeyaari Pablo, pishinetzimaityaari irareetyaari irapatziyane impantavakyaariri kovityimotariri.”

²⁴ Okanta pashine kitaite, aritakera piyaara Félix, itsipatakaro iina Drusila, judío onatzi iroori. Ikanta ikaimakaantapai Pablo inkemavakeri iriñaaventeneri tsika okantakota javentaashiretantaariri Jesucristo. ²⁵ Iro kantacha Pablo jetanakero iñaaventanakeneri tampatzikashiretaantsi, ñaakoshiretaantsi, irovasankitaantayetai apaata. Ari itharovanakeri Félix, ikantanakeri: “¡Aritapaake, piyaatai! Ari napiitairo nonkaimakaantaimi apaata nosaikashivaityaariika.” ²⁶ Tema joyaaventavetaty Félix impinaterimi Pablo, onkanta y irovashaantakaantantaiyaariri. Irootake japiipiitantavetakariri ikaimakaantziiri inkinkithavaitakairi. ²⁷ Avisakera okaratzi apite osarentsi. Ari okaratapaakeri ipinkatharitziri Félix. Ikovatziira irapatziyapiintyaari judío-payeeni, jashitakotakaantanakeri Pablo. Arira jimpoyaatapaariri pashine pinkathari paitachari Porcio Festo.

25

Ikovake Pablo iriitajaantake amenakoterine César

¹ Aritake ipaiyyeetakari Festo impinkathariventante. Iro avisanake mava kitaite jatake Jerusalén-ki ipoñaanakaro Cesarea-ki. ² Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakari iriroriite judío-payeeni, ikamantakotavakeri Pablo. ³ Ikovakotakeri irotyaantari Pablo Jerusalén-ki. Ikinkishiretaiyakani iriroriite irovakaanteri niyankithakineki avotsi. ⁴ Ari ikantanake Festo: “Aritake jashitakoyeetakari Pablo janta Cesarea-ki, irootzimatake niyaatai janta. ⁵ Intsityaa iroyaantaiyanakenani piyevareti, tzimatsirika ikenakaashitane irika shirampari, ari piyakoventeriri janta.”

⁶ Tera osamaniperote isaikavaitapante Festo janta Jerusalén-ki, piyaa Cesarea-ki. Okanta okitaitamanake, ithointapaa isaikamentoki ipinkathariventantzira, ikaimakaantakeri Pablo.* ⁷ Ikanta ikyaapaake Pablo, ari ipokaiyapaakeni judío-payeeni poñaayetainchari Jerusalén-ki, ikantakovaitapaakeri osheki kaariperori, okantaveta te iriñaayevetyaaro omaperotatyaarika okaratzi ikantakoyetziriri. ⁸ Iriima Pablo ñaaventakotanaka irirori, ikantake: “Tekatsi kaariperori nantake naaka, te nompityathatyaaro Ikantakaantaitakeneriri nosheninkapayeeni, te novaariperotero

* 25:6 Kantakotachari jaka “tera osamaniperote,” irojatzira ikantakoyeetzitari 8 terika 10 kitaite isaikavaitapaintzi.

tasorentsipanko, te nonkaviyavaiteeri eejatzi César ijevajanorera Roma-satzi.”⁹ Iro kantacha pinkathari Festo ikovatziiira irapatziyapiintyaari judío-payeeni, josampitanakeri Pablo: “¿Pikovi piyaate Jerusalén-ki, namenakotantyaamiri janta?”¹⁰ Ikantanake Pablo: “Iroora tampatzikatatsi nosaika naaka jaka pamenakotena, tema eerokatake jovake César ijevajanore Roma-satzi. Aritake piyotaiyakeni tekatsi kaariperori nantzimoyeteriri nosheninkapayeeni judío.”¹¹ Ontzimatyeeerikami nokenakaashiperotane, aritatsimi irovamaayeetenami. Iroora tekatsira nonkenakaashitakya, te aritzi potyaantena janta. Nokovatziiira iriitajaantake pinkathari César amenakotenane.”¹² Ipoña Festo ikinkithavaitakaakeri ikaratayini ipinkatharitz. Ari ikantanakeri: “Pikovatziiira iramenakotemi César, arira piyaateri janta.”

Jaayeetanakeri Pablo pinkathariki Agripa

¹³ Ipoña pinkathari Agripa itsipatakaro iina Berenice pokaiyakeni Cesarea-ki, irovethatyaari Festo.[†]¹⁴ Ikanta isaikavaitapaintzira janta, ikinkithavaitakaakeri Festo ikantakotara Pablo, ikantakeri: “Tzimatsi jaka aparoni shirampari jookanairi pinkathari Félix jashitakoyeetakeri.”¹⁵ Tema niyaatakera chapinkipaite Jerusalén-ki, osheki ikantakovaitavakeriri ijevere omperatasorentsitaariite itsipayetakari antarikonaite, ikovakotakena novakaanteri.¹⁶ Ari nokantanakeri naaka: ‘Jiroka nametaiyarini naakaite Roma-satzi: Ontzimatyee irapatotaiyaani ikaratzi maimanetavakaachari, onkantya iriñaaventakotantyaari iyakovaantaari. Omaperorika otzimi ikenakaashitane, aritake onkantake irovayeeteri.’¹⁷ Irootakera nomatakeri irashitakoyeetavakeri iriroriite, te noshenkaapaake, jatakana nosaikamentoki, nokaimakaantakeri shiramparika.¹⁸ Iro kantamaitacha okaratzi ikantayevetapaakeri iyakovantavetakariri, te noñeero onkantaperotya okaratzi nokinkishiretakovetakariri.¹⁹ Intaani iñaaventashiyetakaro ikempisantashivaiyeteri, iñaaventakeri eejatzi ipaiyeetziri Jesús jovamaayeetakeri, iriitakeya ikantziri Pablo eeniro jañi.²⁰ Temaita niyotero naaka tsika nonkantero iroka, nosampitakeri Pablo ikovirika iriyaate Jerusalén-ki onkantya iramenakoyeetantyaariri janta.²¹ Iriima Pablo ikovake iriitajaantake amenakoterine César Augusto avinkatharijanorite Roma-ki. Irootakera nokantantakeri irashitakoyeetavakeri irojatzi notyaantantakyaariri.”²² Ipoña Agripa, ikantanakeri Festo: “Nokovira nonkemeru naaka irika shirampari.” Ari ikantzi Festo: “Aritake pinkemajaantakeri onkitaitamanake.”

²³ Okanta okitaitamanake, ikyaake janta Agripa itsipatakaro Berenice ovaneenka ikantayetaka. Itsipayetakari eejatzi ijevere ovayiriite, ipoña iriiperoriite atziri saikayetatsiri janta. Ikantakaantake Festo iramayeeteri Pablo.²⁴ Ari iñaavaitanakeri Festo, ikantzi: “Pinkathari Agripa, ñaapinkathataariite ikaratzi apatotainchari jaka, jirikatake irika shirampari. Osheki jiyakovantavaitakeri judío-payeeni janta Jerusalén-ki eejatzi jaka Cesarea-ki. Ichecheraatapiintayini ikovi irovamaayeeteri.”²⁵ Noñaamaitakaro naaka tekatsi inkenakaashitya irika irovamaayeetantyaariri. Iro kantamaitachari, iriitajaantakera kovaintsiri iramenakoteri Augusto, iroora okovantataitakari notyaanteri janta.²⁶ Iro kantacha tera noñaatye naaka ompaitya nosankinaterineri pinkatharijanori tsika ikantakota irika, irootake namakaantakariri piñeeyerine eerokaite, eerokatajaantakera pinkathari Agripa namakeneri, onkantya aririka pinkaratero posampiminthateri, zimataikeri nosankinateri.²⁷ Tema te onkameethatzimotena naaka notyaante aparoni ashitakotaari, eerorika otzimajaantzi tsika osankinatakoty okaratzi ikenakaashitakeri.”

26

Iñaaventakota Pablo Agripa-ki

¹ Ipoña Agripa ikantanakeri Pablo: “Kantatsi piñaavaite eeroka.” Ari itzinaavakotanaka Pablo, ñaavaitanake, ikantzi: ² “Pinkathari Agripa, ovanaa nokimoshiretaka nonkinkithavaitakaimi iroñaaka, nokovi noñaaventero okaratzi ikantakovaiyetakenari judío-payeeni.”³ Tema piyoperotziro eeroka okaratzi jameyeteri asheninkapayeeni judío. Irootakera nokovantari pinkempisantavakena nonkantemiri.”

Irañaantare Pablo tekeri inkempisantanakeeta

⁴ “Jiyotaiyinira nosheninkapayeeni judío tsika nokanta eeniro nevankaritapaake, nosaikimoyetantakariri janta Jerusalén-ki,⁵ naakatapiintakera monkaravaitaneri Fariseo, te nompiyathanetyaaro Ikantakaantaitane. Inkovayeterikami, kantatsira inkinkithatakotena.⁶ Irootajaantakera nosaikantari iroñaaka jaka, tema noñaaventakitziro okaratzi ishinetakeneriri Pava pairani avaisatziite, tsika otzimi oyaakoneentaiyakarini aakaite.”⁷ Pinkathari Agripa, irojatzira noyaakoneentzitakari naaka, irootake ikantakoyetakenari iroñaaka asheninkapayeeni. Irojatzira jonyaakoneentzitakari

† 25:13 Irika Agripa, ipaitaitziri eejatzi Herodes.

maaroni asheninkaite itzimi icharineyetaari 12 itomiiteni Israel-ni. Irootake iñaashintsiventashivaitapiintayetakari jantavaitaineri Pava onkanta iriñaantayetaiyarori. ⁸ ¿Opaitama kaari pikempisantantayeta eerokaite jovañiirira Pava kamavetainchari?”

Ipatzimaminthavetakari Pablo kempisantzinkariite

⁹ “Nomatzitavetakarora naaka pairani noñaashintsivaitashitaka, nokinkishirevaivetaka nantayetemi osheki tsika ompaitya onkanta nomaimanetantyaariri ikaratzi pairyaanairiri Jesús Nazaret-satzi. ¹⁰ Irootakera nantakari Jerusalén-ki. Ishinetakenaro ijevare omperatasorentsitaari, osheki nashitakotakaantakeri irikaite itasorentsitakaitairi. Ikanta noñaayetziri jovamaayeetziri onimotana. ¹¹ Tzimatsi osheki novasankitaayevetakari onkanta irovashaantantyaarori ikempisantzi. Ari nokantapiintayetakari tsika japatotapiintaita. Osheki nokisaneentakitakeri irikaite, nopatzimaminthavaitakeri, ari nomatzitakari saikayetsiri pashineki nampitsi.”

Japiitziro Pablo ikinkithatakota ikempisantantaari
(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹² “Iroora niyaatantakari nampitsiki Damasco, jotyaantakenara ijevare omperatasorentsitaariite. ¹³ Iro kantacha niyankithakineki avotsi, joveraaka tampatzika ooryaatsiri noñaake oorentanainchari inkiteki, janaanakeri ishipakiryaaane ooryaa, joorentakotapaakena nokatziyaka naaka, eejatzi ikaratzi tsipatakanari. ¹⁴ Notyeyanakeni maaroiteni kipatsiki. Nokematzi iñaanayeetanakana noñaanekei hebreo-thatatsiri, ikantana: ‘¡Saulo! ¡Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatantantari? Eerokatakera ovasankitaavaitacha apaniro, ikempivaitakaro pimpatziminthatatyeyaaromi thoyemphovari.’ ¹⁵ Ipoña nakanakeri naaka: ‘¿Niinkama eeroka Pinkathari?’ Ari jakanakana Novinkatharite: ‘Naakatakera Jesús, itzimi pipatzimaminthatakeri. ¹⁶ ¡Pintzinaye! Iroora noñaakantamiri iroñaaka pantavaitantanakyaanari. Ari onkanta pinkinkithatantanakyaarori okaratz piñaakeri iroñaaka, onkarate piñeeri eejatzi apaata nantakaimiri. ¹⁷ Aritakera piñeero nontsi-paryaaakoventaimi pisheninkaki, eejatzira janta kaari pisheninkata tsika notyaantemira iroñaaka. ¹⁸ Onkempivaitaiyaaro pokiryaaakayetairimi. Aritapaake ikenashivaitaka tsirenikiriki, aña iraniiyetai kitainkariki. Aritapaake ipinkathariventakeri Satanás, aña iri Pava pinkathariventairine. Ari onkanta nompeyakotantaiyariri iyaariperonka, notasorentsitakayetairi aventaashiretaiyaanari naaka. Tema irootake ishinetyeetakeneriri.’”

Te impiyathavaitanakya Pablo joñaakayeetakerira

¹⁹ “Pinkathari Agripa, tera nopiyathanaka joñaakayeetakenarora inkiteki, ²⁰ aña netanakaro nokinkithatakaanakeri Damasco-satzi, Jerusalén-satzi, ipoña maaroiteni nampiyetarori Judea-ki eejatzi ikaratzi kaari asheninkata, nokantayetziri: ‘Pimpiyashiyetairi Pava, pantayetairo oñaakanterone povashaantairo piyaariperonka.’ ²¹ Irootakera kantakavetzirori, joirikakaantavetakanari nosheninkapayeeni tasorentsipankoki, ikovavetaiyakani irovena. ²² Iro kantacha jineshinonkatakana Pava eekero niyaatakaatziro noñaaventziri iroñaaka. Noñaaventaineri maaroiteni, iriiperorite ipoña kaari iriiperoyetsine. Okaratzira nokinkithatapiintake, tera notekapainteror okaratz josankinayetakari Moisés-ni, ipoña Kamantaneriite. Tema josankinatakoyetakero onkarate avisayetsineri, ikantayetakeranki: ²³ Ontzimatye inkame Cristo, iro kantacha aririka inkamavetakya iri etakaantyaarone irañagai eejatzi. Ari onkanta iriñaaventantayeetyaaniriri avisakotaantsi asheninkapayeeni, ipoña iriñaaventayeetaineri eejatzi kaari asheninkata.”

Ikovi Pablo inkempisantakairi Agripa

²⁴ Ikantayetakera Pablo iroka, ikaimanake Festo: “¡Pablo, pishinkiventatya! Okantakana paakoventakaro piñaanavaitzi.” ²⁵ Ari jakanakeri Pablo: “Pinkathari Festo. Te noshinkiventya, okaratz nokantayetakari omaperotatya. ²⁶ Jiyotakoperotzirori pinkathari Agripa iroka, irootake nokantantayetakarori irokapayeeni. Niyotzi naaka jiyotakotziro maaroni, tera omanakoyeta iroka. ²⁷ Pinkathari Agripa, ¿tema pinkempisanteror okaratz josankinayetzitakari Kamantaneriite? Niyotzi naaka pikempisantziro.” ²⁸ Ari jakanakeri Agripa: “¿Piñaamatsitakema pikantakana kapicheeni ari pinkempisantakakena, nokempitantaiyariri ‘Cristo-veriite?’” ²⁹ Ikantzi Pablo: “Okantavetaka kapicheeni nokantakemiri, terika, oshekirika nokantakemiri, onkamintha iri Pava kantakaiyarone, tera intaani eeroka pinkathari, aña eejatzi maaroiteni pikaratz pike-maiyakenani iroñaaka, pinkempitakotaiyaanaro nokantakara naaka, onkantavetya eero joosoyeetantamiro ashirothaka.”

³⁰ Ipoña ikatziyana pinkathari Agripa itsipatakaro Berenice, eejatzi ikempitanakari pashine pinkathari Festo, ipoñaanaka maaroiteni ikaratzi thointainchari, ³¹ jataiyanakeri

jantyaatziini ikinkithavaitakotziro iroka. Ikantantavakaiyani: “Eeromi jashitakovaitaa-jatzirimi irika shirampari, tekatsi inkenakaashitya onkantya irovamaaeyetantyaariri.”³² Ipoña Agripa ikantanakeri Festo: “Aritakemi apakagairimi irika shirampari, eeromi ikovajaantakemi irirori iramenakoteri César avinkatharijanorite Roma-ki.”

27

Jotyaantaitakeri Pablo Roma-ki

¹ Ikanta ikovaiyakeni irotyaanteri Pablo janta Italia-ki, intsipaitakeri pashinepayeeni ashitakotaari, arira niyaatzitanakyaari eejatzi naaka. Jovayeetakeri paitachari Julio jevatziriri irovayiriite pinkatharijanori Augusto, iriitakera aanakerine. ² Arira notakotanakeri Adramitio-satzi niyaatero Asia-ki. Nokaratanakeri Aristarco Tesalónica-satzi saikatsiri Macedonia-ki. ³ Okanta okitaitamanake areetakana Sidón-ki, ari jariper-otapaakari Julio irika Pablo, ishinetakeri irareetapaintyaari irapatziyanepayeeni impantavakyaariri kovityiimotariri. ⁴ Ipoña navisanakera Sidón-ki, ari omonthaakotakanari tampyaa, te onkante namaatakote, iro nokenakotantanakari othampishiki Chipre. ⁵ Naathakiryaaanakeri inkaare irojatzi janta Cilicia-ki ipoña Panfilia-ki. Ari nareetakari Mira-ki, nampitsi saikatsiri janta Licia-ki. ⁶ Ari jiñeetapaake pashine notetantanaiyaari poñaachari Alejandria-ki iyaatero Italia-ki, ari jotetaiyakenari jevari. ⁷ Osheki kitaite namatsinkakota namaatakotzi. Osheki nopomerentsivaitaka nareetantakari Gnido-ki. Eenirora omonthaakotatyaana tampyaa, nomontyaakotanaka Salmón-ki, noshinampitanakero othampishi Creta. ⁸ Osheki opomerentsitaka namaatakotzi, irojatzi nareetantakari nampitsi ikantaitziro “Avochaaki” okarikitapai nampitsi Lasea.

⁹ Avisake osheki kitaite namaatakotake, aritake kyaarontsitzimatapai, koveenkatanake namaatakote. Irootake ikantantanakari Pablo:^{*} ¹⁰ “Pinkempisantaiyavakena, kempitaka akoveenkatakotatzi amaatakote, aritake ampeyakero amaatakomentotsi, eejatzira povaakaropayeeni, aritake ankamakaarantayetake eejatzi.” ¹¹ Iro kantacha ijevare ovayiriite te inkempisanteri Pablo, iri ikempisantake ashitarori amaatakomentotsi ipoña antakotzirori. ¹² Tera onkameethataye irovavisairo kyaarontsi tsika jaatakovetaka, ikovaiyakeni iriyaaneentaiyeni Fenice-ki saikitachari janta Creta-ki, ari onkantya eero oñaashirenkantari tampyaa kenayetatsiri kirinka eejatzi katonko. Arira ikovaiyakeni irovavisairo kyaarontsi.

Itampyaatakatzi inkaareki

¹³ Ikinkishiretaiyani ari onkantake iramaatakote tema ovakera etapaakaro otampyaatzi kapicheeni. Ari namaatakotaiyanakeni othapyaaki Creta. ¹⁴ Iro osamanitake kapicheeni antarotapaake tampyaa, ipaitapiintaiyirini iriroriite “Euroclidón,” ookantapaakaro amaatakomentotsi, ¹⁵ onoshikakotanakena. Te iriñe tsika inkantanairo iramaatakomentotsi, ishinetakeri onoshikakotena tampyaa. ¹⁶ Osheki nopomerentsitakero pitotsi thatainchari amaatakomentotsiki. Nokenakotanakera othampishi paitachari Clauda te ontampyaaperote janta. ¹⁷ Ari noteyetakerori pitotsika janta amaatakomentotsiki. Tema itharovakaatyaaro notzitakotya impanemashiki eentatzira inkaare ipaiyeetziro “Sirte,” joosoyeetakeri onampinaki amaatakomentotsi eero okotaanta. Ishinetanakeri onoshikakovaitena tampyaa. ¹⁸ Ikanta okitaitamanake, eekero oshintsitatzitzi otampyaatzi, ari jetanakero joviinkakaantanake irovaakaro. ¹⁹ Okanta pashine kitaite, joviinkayetanakero eejatzi okaratzi ashitajaantari amaatakomentotsi. ²⁰ Osheki kitaite avisaintsiri te noñaayetairi ooryya eejatzi impokiro. Iniroitera notampyaatakatote te niyotaiyeni aririka navisakoyetai.

²¹ Tema avisakera osheki kitaite te novaiyaani, ikantanake Pablo: “Pinkempisantavakena, okameethaveta arimi pinkempisantakenami irojatzitzi asaikakemi Creta-ki. Eeromi añaaeyetziro okaratzi ovaariperoyetakairi. ²² Iro kantamaitacha iroñaaka, eero okantzimoneentami, tema eero pikamakaantavaitzi aparoni, onkantavetakya ompeya iroka amaatakomentotsi. ²³ Inkaaranki tsireni, noñaake maninkari, irotyaantane Pava Ashitanari, nantavaitziniri, ²⁴ ikantakena: ‘Pablo, eero pitharovi, tema ontzimatyete pareetya iriñeemi César pinkatharijanori Roma-ki. Irineshinonkatemi Pava eeroka pavisakotakaantayetaiyaariri pikaratakerira jaka amaatakomentotsiki.’ ²⁵ Ari ikantakenari. Irootakera pintharomentashiretantayetyaari, tema naventaashiretakari naaka Pava, niyotake aritake omatataikya okaratzi ikamantakenari maninkari. ²⁶ Iro kantacha ontzimatyete omposakotya aparoniki othampishi.”

²⁷ Okanta aparoni tsireni, aritake avisanake 14 kitaite, areetakana inkaareki Adriático onoshikakovaitakena tampyaa. Niyankiityaake tsireni, ari ikaimaiyanakeni antakotzirori

* 27:9 Kantakotachari jaka “kyaarontsitzimatapai,” irojatzira ikantakoyeetziro “ikaratapiintakero itzivaitaiyani.”

aamatakomentotsi ikinkishiretaiyani iro nareetaiya kipsatsiki. ²⁸ Ari jimonkarataiyakero tsika overaa osaankanaatz, iñaatziro te osaankanaaperote, ipoña japiitakero eejatzi, iñaatzi kapicheeni osaankanaatapai.† ²⁹ Itharovaiyini nomposakoty, joviinkake 4 ayeenterone amaatakomentotsi opoopaki, ari iñaañaataiyakeni onkitaitetantyaari thaankiperoini. ³⁰ Iro kantacha ikaratzi antakotzirori ikinkishiretaiyakani irishiye, irotetantanaakyaaromi pitotsi thatayetainchari, jamamenatanakero iroviinkaiyeroni ayeenterone othovaki amaatakomentotsi. ³¹ Iro kantacha Pablo ikamantakeri jevari, ipoña irovayirite, ikantakeri: “Aririka irishiyayetake irikaite, eerora pavisakoyetai eerokaite.” ³² Ari itotakotanagerori ovayiriite pitotsi, jovamaatakero.

³³ Irootaintsi onkitaitzimate, ikantantake Pablo: “Aritake avisake 14 kitaite oyaaventa ompaitya avisatsine, te povayetaiya eerokaite. ³⁴ Okovaperotatya iroñaaka poya onkantya pañaantayetyaari, tema tekatsi kamakaantatsine aparoni.”† ³⁵ Ikantakera Pablo, jayimotakeri tanta, ipaasonketakeri Pava. Ipetoryaakero, ovanaka. ³⁶ Ipoña jiminthataiyakanani maaroni, ovaiyanakani eejatzi. ³⁷ Jiroka nokarataiyini notetaiyani 276 atziri. ³⁸ Aritakera ithonkakero jovaiyakani, joviinkakoyetanake ovaritentsi onthomakaneentantyaari tenari.

Otsitsiyake

³⁹ Okanta okitaitamanake, irikaite antakotzirori, okompitzimotapaakari kipsatsika, iñaapaake eejatzi oparaite. Ari ikovaiyanakani iraatkotaiyeni janta. ⁴⁰ Itotakoyetanakero oosotantari aayeentzirori amaatakomentotsi, jookanakero, itzinaakoyetanairo inirote manthakintsi, jovetsikaaiyanairo iyomaro imoopatantyaari inkene iraatkote oparaiteki.§ ⁴¹ Iro kantacha ayeentakotaiyapaakani othovaki eentaatzi inkaare, te onkantani noshevatakotani. Tankatainake opoopaki ookantaperotapaakarora otamakaane inkaare. ⁴² Ari ikovaiyanakani ovayiriite irovanakerimi ashitakaaariite, eero jamaayetanta irishiyayete. ⁴³ Iro kantacha ijevare ovayiriite, ikovatziira irovavisaakoteri Pablo, te irishineteri irovamaayeeteri, intaani ikantayetanakeri: “Ikaratzi iyotziro jamaatzi, iramaateeta kipsatsiki.” ⁴⁴ “Iriima pashinepayeeni irontarekayetya inchakotaki inkene iramaayete.” Arira okantari navisakotantaari maaroite.

28

Isaikake Pablo othapishiki paitachari Malta

¹ Ikanta navisakoyetaira maaroiteni, ari niyotaiyake iroka othampishi opaita Malta. ² Ari jaakameethaiyavakena maaroiteni nampiyetarori janta. Tema oparyaatzi inkane, katsinkaite okantaka, jovaampatake paampari, ari ikaimaiyakena. ³ Ari jijaatanake eejatzi Pablo iraye irirori tsitsi, iro ipiyavetapaaka irovapairo itsima, shitovanake maranke, jatsikakeri irakoki. ⁴ Ikanta iñaayetakeri nampitarori janta jovikantapaakari, ikantavakaiyanakani: “Irika shirampari ovantzinkari jinatzi, okantavetaka javisakovetaka impiinkemi, temaita ishinetaiteri irañee.”* ⁵ Iro kantacha Pablo jotekanakeri maranke paampariki. Tekatsi avishimoterine. ⁶ Joyaaventaiani ireeniyakairi irojatzi inkamantanakyaari. Ikanta osamanitakera iñaayetakeri tekatsi avishimoterine, ikantayetanai: “Pava jinatziira irika shirampari.”

⁷ Tzimatsiya janta jevari nampitarori othampishiki paitachari Publio. Oztimimotziri okarikiini irovane. Jaakameethayetakena maaroiteni jaanakena janta. Mavara kitaite nosaikimovaitakeri. ⁸ Ariya nokemakotakeri iriri Publio ikatsirinkavaitatzi, ishaavaitatya. Ikyaaashitanakeri Pablo. Ikanta iñaañaatakoventakeri, jantantakari kapicheeni irako, apathakero ikantanaka, shintsitanai. ⁹ Jantakerora iroka, pokayetanake maaroni mantsiyariite ikaratzi nampitarori janta othampishiki, jovashinchaayetakeri. ¹⁰ Ari ipashiyetanakari osheki tsikarika opaiyetarika. Ikanta notetanaara niyaatantaiyaari, ipayetavaana naayetanairi.

Areetaka Pablo Roma-ki

¹¹ Ikanta nosaikakera mava kashiri janta othampishiki, ari notetanaari pashineki amaatakomentotsiki, otzimi ovavisaakerori eejatzi janta kyaarontsi. Opoñaare eejatzi

† 27:28 Kantakotachari jaka “te osaankanaaperote,” irojatziira ikantayeeztziri pairani 20 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 36 metro. Kantakotachari eejatzi “kapicheeni osaankanaatapai,” irojatziira ikantayeeztziri pairani 15 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 27 metro. ‡ 27:34 Kantakotachari jaka “tekatsi kamakaantatsine aparoni,” iroora oshiyarori ikantaitzi eejatzi “eero opeyakaantavaita aparoni kishitsi.” § 27:40 Kantakotachari jaka “itzinaakoyetanairo inirote manthakintsi,” irootakera ookantari tampyaa inkene irishiyakoyete otetantayetarori amaatakomentotsi.

* 28:4 Irootake ikantakeri, tema iñaajaantzi atziiriite iri Pava otyaantakeneri maranke, irovasankitairi.

iroka amaatakomentotsi janta Alejandría-ki. Jovetsikayeetakero othovaki iroshiyakaan-taro “Tsipantsi” ivavanetashivaitairi.[†] ¹² Ari nareetaiyakani janta Siracusa-ki, mava kitaite nosaikanake janta. ¹³ Ipoña navisanake janta irojatzí nareetantakari Regio-ki. Ikanta okitaitamanake, okamintha otasonkakotakena tampyaa kenatsiri katonko, irojatzí nareetantakari Puteoli-ki pashine kitaite. ¹⁴ Ari noñaapaake tsikarika ikaratzí iyekiite, ikantavakana nosaikavaitanake. Iroora nosaikimovaitantakariri onkarate 7 kitaite. Arira nopoñaanaari irojatzí nareetantyaari Roma-ki. ¹⁵ Ikanta ikemakotaiyakana iyekiite nampitarori Roma-ki, jomonthaavakana avotsiki ipaiyeetziro “Apio” tsika jiyompari-vaitaitapiinta. Okanta janta ipaiyeetziro “Mavapankori,” ari joyaaventakanari pashine. Ikanta Pablo iñaayetapaakerira iyekiite, ipaasoonketanakeri Pava, tharomentashire ikanta-naka. ¹⁶ Arira nareetapaaka Roma-ki. Ikanta ijevare ovayiriite jovavisaapaakeneri ashitakotaariite pashine jevari. Iriima Pablo ishinetakeri isaikavaitapaake tsikarika ikoviro, aparoni ovayiri aamaventakotariri.

Ikinkithatakaantzi Pablo janta Roma-ki

¹⁷ Ikanta avisanakera mava kitaite nareetapaakera, japatotapaakeri Pablo iriiper-oriiite judío-payeeni nampitarori Roma-ki. Ikantakeri: “Iyekiite, pairanitake jaakaan-tavaitakena asheninkapayeeni janta Jerusalén-ki, ipoña jovavisaakaanakena ijevareki Roma-satziite. Irootake jantayetakeri, okantavetaka tekatsi nantzimoyevetyaariri, te nomaimanevetyaaro okaratzí jameyetari pairani avaisatziite. ¹⁸ Josampisampivetakari ijevareki Roma-satzi janta, tera iriñaashitya nonkenakaashityaari onkantya irovamaan-tantyaanari, ikovavetaka irapakaakaanainami. ¹⁹ Iro kantacha asheninkapayeeni judío te inkovaiyeni, ontzimatyé nonkovakoteri iriitajaantake amenakotenaneri César, okantavetaka tekatsi niyakoventayete naaka asheninkapayeeni. ²⁰ Irootakera napatotantamiri iroñaaka eerokaite nonkamantayetemiro. Noñaaventakotapiintairira itzimi oyaakoneen-tayetari maaroiiteni Israel-mirinkaite, irootakera piñaantakanari jaka joosoyetantanaro ashirotha.” ²¹ Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Tera noñe naakaite irosankinatakotaitemi poñaachaneri Judea-ki. Tekatsi nonkemakotemiri eejatzí jareeyetara asheninkapayeeni jaka. ²² Intaani nokemakoventakeri iñaaventakoyeetakeri kempisantashivaitaachari. Nokovaiyini nonkememi tsika pikantzi eeroka.”

²³ Ikinkishiretaiyakani irapatotya pashine kitaite. Arira japatoventaiyakarini os-heki atziri jimaapiintzira Pablo. Iñaaventakeneri tsika ikanta Pava ipinkathariventantai, joñaakayetakari tsika josankinatakoyeetzitakari Jesús, jetanakaro irosankinareki Moisés-ni irojatzí irosankinayetaneki Kamantaneriite. Tema jetanakarora okitaityaamanake irojatzí sheeteeni. ²⁴ Tzimatsira tsika ikaratzí kempisantavakeriri, iriima pashinepayeeni temacheeni. ²⁵ Tera irapatziyavakaatyeeyaani, aparopayeeni jiyaatayetanai. Joveraan-tavaari Pablo ikantavairi: “Jiokara ikantzitaitakariri pairani pivaisatziite, iñaavaitakaakeri Tasorentsinkantsi Kamantaneri Isaías-ni, ikantakeri:

²⁶ Piyaate, pinkanteri irika atziriite:

Pinkemaiyavetakya, eeromaita pikemathatayavakero.

Pamenaiyavetya, eeromaita piñagayironi.

²⁷ Tema kisoshire ikantaiyakani irikaite.

Matayempi jinaiyake.

Mavityaaki jinaiyake eejatzí.

Irootake kaari iñaantaiyaroni.

Kaari ikemantaiyani,

Kaari ipampithashiretantaiyani,

Tera inkempisantaiyeni, eero novavisaakotairi.

²⁸ Piyotaiyeroni eerokaite iroka, aritakera irovavisaakoyetairi Pava kaari asheninkata. Aritake inkempisantaiyeni iriroriite.” ²⁹ Ikantakerora Pablo iroka ñaantsi, jataiyakaneni judío-payeeni, osheki iñaanaminthatavakaanaka.

³⁰ Arira isaikapairi Pablo okaratzí apite osarentsi. Ari jaakameethayetapiintakeriri ikaratzí areetayetairi. ³¹ Ari iñaaventapiintakerori ipinkathariventantai Pava, jiyotaantapi-intakotairi eejatzí Avinkatharite Jesucristo. Tekatsira oñaashirenkavaiterine.

[†] 28:11 Ipaaitziri jaka “Tsipantsi,” iriyetakera apite itomipayeeni ivavanetashivaitairi paitachari “Júpiter,” Cástor ipoña Pólux.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Roma-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatzimirori, iromperatane Jesucristo nonatzi, tema iriitake kaimashiretanenari notyaantajanorite, irijatzi pairyaakena nonkamantantero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Pava. ² Iroka Kameethari Ñaantsi iroora ishine-taantakeri Pava, otzimi jiñaaventakeri pairani kamantantaneriite Osankinatasorentsiki, ³ tsika ikantakota Itomi, Avinkatharite Jesucristo, itzimi kempitapaakari eenchaaniki itzimakera icharinetavakari David-ni. ⁴ Ikanta jañagairanki, aripaiteira joñaakantakari Itomi Pava jinatzi otzimimotziri ishintsinka, tasorentsishireri jinatzi. ⁵ Ikamintha Cristo okanta ikaminthaantaanari Pava. Iri pairyaakenari notyaantajanoritai, nonkamantayetairi pashinesatzi atziri kaari asheninkata, inkempisantayetaita iriroriite. ⁶ Eejatzira eerokaite Roma-satzi ari akaratzitaka ikaimashiretai Jesucristo. ⁷ Ikaimashireyetaimi pintasorentsishiretai pikaratzi pinampitaro Roma-ki. Iretakotane Pava pinayetzi. Onkamintha ineshinonkavaitaimi Ashitairi Pava, eejatzi inkempitayemi Avinkatharite Jesucristo, piñaayetero kameetha pisaikayete.

Ikovi Pablo irareetyaari Roma-satziite

⁸ Jiroka netavakyaari nonkante: Nopaasoonketziri Pava, okantakaantziro okaratzi jantziri Jesucristo. Nopaasoonketakoventzimi eerokaite, tema ithonka ikemakoyee-takemi tsikarikapayeeni tsika pikantayetanaa pikempisantayetai. ⁹ Ari nokantapi-intanaatya noñaañaatakoventzimi. Iriira Pava iyotatsi, itzimi nantavaishintsitaineri noñaaventanairo Kameethari Ñaantsi tsika jiñaaventakotara Itomi. ¹⁰ Aririka noñaañaateri, nokovakotziri ishinetainaata niyaate pisaikayini eerokaite, iroorika inkovakaakenari naaka. ¹¹ Tema nokovatziiataike noñaayetemi. Nokovi nonkaminthashireyetaimi onkantya paavyaashireyetaantyaari. ¹² Ari onkantya nontharomentakaantyaamiri eeroka, piñaakenarika naaka tsika nokanta naventaashiretai Cristo. Ari pintharomentakaiyaanari naaka, noñaakemiri eejatzi eerokaite tsika pikanta paventaashiretai.

¹³ Iyekiite, nokovi piyotaiyeni iro nokinkishiretapiintaka niyaate pisaikayini eerokaite onkantya noñaantayetyaamiri povapyaayetaiya, nokempitaakerira pashinesatziite atziri. Iro kantacha, osheki otzitzikapiintakenari. ¹⁴ Iro kantacha ontzimatyey niyaatashiyetairi Griego-thataintsiri, kaari griego-thatatsine, iyovaiyetanaatsiri, eejatzi kaari iyovaiyetatsine. ¹⁵ Irootakera, nokovantari noñaaventairo eejatzi Kameethari Ñaantsi janta pinampiyetaro eerokaite Roma-satziite.

Itasorenka Pava ovavisaakotantatsi

¹⁶ Tema te nompashiventakonetyaaro naaka noñaaventero Kameethari Ñaantsi. Tema iro oshiyajaantakarori iroomi itasorenka Pava, iro ovavisaakoshireyetairine maaroni kempisantalayetaatsine. Nokempitaakerora naakaite no-judio-yetzi, naakatake etanakaro nokempisantanake, ipoña jimpoyetapaake griego-thataintsiri. ¹⁷ Tema iro Kameethari Ñaantsi kamantakotziriri Pava tsika ikanta itampatzikashiretakari atziriite. Arira ikantakaanta irirori iraventaashireyetaanakaaririka. Tema irootake josankinayeetantakarori, kantatsiri:

Tampatzikashire irinaatyeey aventaashireri, ari iriñeero irañantaaiyaaro.

Kaariperoshireriite inatzi atziriite

¹⁸ Iriima atziriite kaari tampatzikashireyetaatsine, thainkatasorentsitsiri, ikisaneenta-perotaitakeri Pava, joñaakantaikero iyatsimanka janta inkiteki. Tema irikaite kaariperoshiretapiintatsiri, kempitavaitaka irotzikayetyeeromi kyaaryoori eero jiyotakoyeetan-tarori. ¹⁹ Tema jiyotakovetari iriroriite Pava. Iri Pava kantakaarori jiyotakovetan-takarori. ²⁰ Tema ovakera jetanakaro Pava jovetsikakero kipatsi, ari iriyotemi atziri-ite tzimatsi Pava, jiñaayetakerora irovetsikane. Ari onkantya inkinkishiretantaanari otzimimotziri Pava ishintsinka, kañaaneri jinatzi irirori. Tekatsira otekañaanetachane iroñaaka, inkantayevetaiya: "Tera niyotero." ²¹ Aña jiyotakovetaiyarini Pava, temaita iñaapinkathatapiintairi, te impaasoonketapiintairi eejatzi. Intaani ipampithashiretakotapiintashivaitanakaro kaariperotatsiri, irojatzi kaari ikinkishiretantanaa kameetha. ²² Ikantayevetaiyani: "Iyotaneri nonatzi," iro kantacha aña masontzishireri jinayetani. ²³ Iro opoñaantari jovashaantziro iñaapinkathavetari Pava, itzimi kañaanetatsiri. Ari jeyetanakaro iñaapinkathavetziro ovetsikaantsi iroshiyakaaro atziri, tsimeri, piratsi, eejatzi ikaratzi kamathayetatsiri kipatsiki.

²⁴ Irootakera ishinetantakariri Pava irikaite ayimaneenteri iyaariperonka. Irootake jantantapiintakarori okaratzi impashiventaventyaarimi. ²⁵ Jovashaantaminthatashitanakaro ikempisantavaantetziri Pava otzimi kyaaryootatsiri, intaani ikempisantayetanakero thaiyaantsi. Jiñaapinkathayetanakero jovetsikayeetziri, oshiyavaitakaro iroomi omperatyaarinemi. Temaita iñaapinkathatanairi Pava itzimi ovetsikayetakerori maaroiteni iroka, tsika itzimi añaapinkathatapiintziri aakaite. Ari onkantaayari.

²⁶ Irootakera ishinetantakariri Pava irikaite ayimaneenteri inevetashivaitane. Irootake jantapiintantakarori okaratzi impashiventaventyaarimi. Ari etanakarori tsikarika okaratzi tsinaneete opaantashivaitantayeta. ²⁷ Ari ikempiyetanakari eejatzi tsikarika ikaratzi shirampariite, ipaantashivaitantanaka, iro inevekiperoyetaka impaantavakaiya ishampirinkakiini, jantayetanakero impashiventaventyaarimi. Irijatzimaitaka ovasankitaavaitaincha okantakaantziro ikenakaashivaitakari.

²⁸ Iro opoñaantari ishinetayetziri Pava irikaite ayimaneentavaiyeteri iyaariperonka, iroora jantantayetakarori kaari aritatsine. Tema te inkinkishiretakotapiintanairi Pava. ²⁹ Iro jantapiintayetanake kaari tampatzikatsine, imayempivaizti, ipaantavaitanta, jineveperokivaiyeteri kireeki, jantayetziro kamaaroyetatsiri, jinevetantakovaita, jivantavaiyetake, jimaianetavakaavaiyeta, jamatavitantavaiyetzti, ikaviyantavaiyetzti, ³⁰ ikishimatantavaitzi, ithaiyakotavakaavaita, ikisaneentavaitziri Pava, ikaviyavorotantavaitzi, ikantakaaperovaita, jiñaaperovaiyeta, jiyotashivaiyetero kaariperotatsiri, ipiyathavaiyeteri ashitariri, ³¹ imasontzishirevaiyetake, te irimonkaravainetzti, te irinethaantaneyete, te irariperotantayete, te irineshinonkatantayete. ³² Jiyovetaiyaroni irikaite okaratzi ikantakaantakeri Pava, ikantake: "Ikaratzi matayetakerone iroka inkamayetai." Iro kantacha, eekero jantapiintayetanakitziro, jaiminthatakaayetakari pashineete irimayetero.

2

Tampatzika jinatzi Pava aririka iriyakoventante

¹ Kempitaka pikantashirevaitaiyini eeroka, "Ontzimatyee irovasankitaayeeteri irikaite ikaariperotake." Eero pikantavaitziro iroka. Tema aririka piyakoventavaiteri pashine atziri, eerokatakera iyakoventashivaitaincha. ¿Tema pantapiintero eeroka kaariperoriti? ² Iro kantacha ayotaiyini tampatzikashire jinatzi Pava aririka iriyakoventante. Iri ovasankitaayetziri ikaratzi matayetakerori iroka. ³ Eerokaite patzirikakiini, pikantapiintaiyini, "Ontzimatyee irovasankitaayeeteri irikaite ikaariperotake," ¿Piñaajaantakema eero jovasankitagaimi eeroka Pava? ⁴ ¿Pimanintatziirima irika neshinonkatziitakamiri, itzimi oyaakoneentamiri, itzimi amatsinkaventamiri eejatzi? ¿Tema piyotakotero iroora jamatsinkaventantakamiri onkantya irovashaantakantaayamirori piyaariperonka? ⁵ Eeromi pikovi povashaantairo piyaariperonka, arira piñeero papeshitaiyaaro iyatsimanka Pava. Tema apaata, aririka iroñaakantapaitetairo iyatsimanka, iramenakoyetaiorrika maaroiteni, tampatzikara inkantya irovasankitaantayetai. ⁶ Onkempivaityaaro impinaiyairimi maaroiteni okaratzi jantayetakari. ⁷ Iri Pava añaakaayetairine ikaratzi kamaitanakarori kameethari, irootakera jiñaamampyaantakarori irovaneenkaro, jiñaamampyaaro iñaapinkathayeetairi, jiñaamampyaaro inkantaitatyeeni irañaanetai. ⁸ Iro kantacha, katsimakira inkantaiya Pava irovasankitaayetairi ikaratzi kamaitapiintanakarori inevetashivaitari, itzimi piyathavaitakariri, imanintavaitakero kyaaryootatsiri. ⁹ Inkemaantsivaitaiya, irovashiretziitaiya maaroiteni kamaitapiintakarori kaariperori. Iriira etanakyarone iriñeero nosheninkapayeeni judío, impoña irimpoyetapaake griego-thatatsiri. ¹⁰ Iriima kamaitapiintakarori kameethari, ari irovaneenkayetaiya, iriñaapinkathayeetairi, kameetha isaikayetai. Iriira etanakyarone iriñeero nosheninkapayeeni judío, impoña irimpoyetapaake griego-thatatsiri. ¹¹ Tema tekatsi atziri iramaakinete Pava.

¹² Maaroiteni kaari kemakoterone Ikantakaantaitane, ari ompeyakaashitaiyaari iyaariperonka, tema eero jamenakoyeetairi jimonkarataakerorika Ikantakaantaitane. Iriima ikaratzi kemakovetakarori, ari iramenakoyetairi jimonkarataakerorika. ¹³ Tema ikaratzi kemakovetaajatakarori Ikantakaantaitane, kaarira irika tampatzikashiretziimoterine Pava, aña iri tampatzikashiretziimotakerori itzimi monkarayetakerori. ¹⁴ Irikaite kaari nosheninkayeta, kaari kemakovetyaarone Ikantakaantane Moisés-ni, kaari ñaayevetyaarone tsika osankinata, iro kantacha jimonkaminthavaitashitakarori tsikarika okaratzi. Okempivaitakarora ontzimatyeeemi pashine ikantakaantaitane irashitaiyaarimi iriroriite. ¹⁵ Okempivaitakarora iroka Ikantakaantaitane osankinashiretantakyaarimi, tema jiyotayetziro ompaitya irantayeeteri. Aririka irimonkaratairo, kimoshire inkantya. Eerorika jimonkarayetziro,

okempivaitakero apaniromi iriyakoventavaitakya, tema jiyotakero ikaariperovaitake. ¹⁶ Irootajaantakera irantayetairi apaata aririka inkantairi Pava irika Jesucristo: “Pamenakoyetairo maaroiteni jantayetakeri iromananeekiini atzirite.” Irootakera nokantakotapiintakeri noñaaventzirora Kameethari Ñaantsi.

Judio-payeeni ipoña Ikantakaantaitane

¹⁷ Iroñaaka nonkantayetemi eerokaite judío nosheninkayetane. Kempitaka pikan-taiyake eerokaite: “Niyotakotziro Ikantakaantaitane. Niyotziri Pava. ¹⁸ Niyotziro okaratzi ikoviri. Niyotziro tampatzikatatsiri, tema jiyotaayetakenaro Ikantakaantaitane. ¹⁹ Ari onkantake niyotayeri kaari iyoterone, kempitainchari irimavityaakitayeeemi, nonkempitakaantero nonkitainkatakotatyeeerimi saikayetatsiri otsirenikitzi. ²⁰ Ari niy-otaayetairi masontzishireri. Kantatsi niyotairi kaari iyovaitatsine, kempivaitairi een-chaaniki. Tema otzimimotana naaka Ikantakaantaitane. Irootake matziriroti iyotaneper-otakaanta.” ²¹ Aririkami okantaka piñaavaitake piyotaayeteri pashine, ¿Piyomatsitakema eeroka? Tema pikantapiintzi eeroka: “Eero pikoshitzi.” ¿Tema pinkoshinete eeroka? ²² Pikantapiintzi: “Eero pimayempitzi.” ¿Tema pimayempinete eeroka? Pikantapi-intzi: “Eero piñaapinkathatziri oshiyakaantsi.” ¿Tema pinkoshitosorentsitanete eeroka? ²³ Pikantakaaperovaitaka eeroka piyotakotziro Ikantakaantaitane. ¿Tema pipiyathataro eeroka, ari okanta pithainkantakariri Pava? ²⁴ Tema ari okanta josankinayeetakeri, kantatsiri:

Eerokaite kantakaantakerori, iro ithinkatasorentsitantakari pashinesatzi atziritee ipairyaaaminthavaitashitakariri Pava.

²⁵ Ikaratzi monkarayetzirori Ikantakaantaitane, arivetacha itomeshitaanitaka, tema irootake oshiyakaaventzirori jashiyetari Pava. Iro kantacha terika irothotyeeero irimonkarayetero maaroni Ikantakaantaitane, amenaashivaitakera itomeshitaanita. ²⁶ Iriima pashinesatzi kaari asheninkata, kaari tomeshitaanitachane, aririka irimonkaraminthatashitakyaaro Ikantakaantaitane, iriitakera kempiperotanaiyaarinemi tomeshitaaniri, tema jashiperotatyaari Pava. ²⁷ Impoña irika kaari tomeshitaaniri monkaraminthatashitakarori Ikantakaantaitane, iriira amenakotaimineri apaata kyaaryoorika pimonkarayiro okaratzi piyotakotziri, pipiyathatarorika, iri iyakoventemine, irovasankitagaitemi, okantavetaka tomeshitaaniri pinavetaka eeroka. ²⁸ Tsikara akantayeta koñaaroini avathaki, tera iro kantakaantajaanterone ipaitantayeetairi “Judio.” Ari okempitari atominthavaitashitapiintaka avathaki, tera iro kantakaantajaanterone apaiyetantakariri “tomeshitaari.” ²⁹ Aña opoñaantari a-judio-yetzi iroora kantakaantzirori tsikara akantashireyeta. Ari okempitiziri eejatzi añaantakarori atomeshitaka, iroora kantakaantajaantakerori ashiretakari. Tera iro amonkaraminthavaitashitantiyaarori osankinatachari, onkantya intharomentaventantairi asheninkapayeeni, aña ashiretakarira Pava, ari intharomentaventayetai irirori.

3

¹ Kempitaka pinkantake eerokaite: ¿Tekatsima apantaine aakaite a-judio-tzi? ¿Opaitama atomeshitaaritantari? ² Nokantzi naaka: Oshékira apantairi aakaite. Jiroka etanakarori, iriira avaisatziite etakarori jiñaanatakeri Pava. ³ Tema tzimatsi tsika ikaratzi avaisatziite te irosokeroiyetyaari Pava, ¿Irooma ompoñaantyaari Pava irovashaantero jolsokeroiyetanta? ⁴ Te ari onkantya. Aña okantavetaka ithaiyanvetaka maaroiteni atzirite, Pava irirori te inthaiyanetya. Ari okantzi josankinayeetakeri, kantatsiri:

Ari pikantatya eeroka, tampatzikañaaneri pinatzi,

Eerokami iramenakoyeetaimi, ari panaakotantakemi.

⁵ Tema antapiintayetzirora kaariperonkantsi, oñaakantziro tampatzikashire jinatzi Pava. Kempivaitaka ari ankantakemi: Iroora noyaariperoshirenka oñaakantzirori ovana ikameethaperotataike Pava, ¿Opaitama irovasankitaamentantyaanarori okaratzi oñaakantzirori ikameethaperotataizira irirori? Kaarira tampatzikashireri. (Arira okanta akinkishirevaitari aakaite atzirinkakiini.) ⁶ Tera ari onkantzimaitya. Kaarimi tampatzikashireri Pava, eerotyia jamenakovaiyetairimi osavisatziite, irovasankitaavaitairi. ⁷ Kempitaka akantzi: ¿Opaitama irovasankitaantyaanari Pava nothaiyaka, tema nothaiyapiintakara iro kantakaantakarori jiñaapinkathayeentari Pava tera ithaiyaneta irirori? ⁸ Kempitaka akantake eejatzi: ¡Thame ankaariperote! tema iro oñaakanterone kameethari. (Irojatzira jiyakoventaitakenari naaka noñaaventakero kempitakarori iroka, omaperotatya.) Iro kantamaitacha irootake aritatsi irovasankitaayeeteri ikaratzi ñaavaitzirori iroka.

Tekatsira tampatzikashireri

⁹ ¿Irooma kantakotacha jaka, a-judio-yetzira aakaite te apantaperotai, eero okantzi anaakoyeteri pashinesatziiite? Ari okantari, tema aritake nokantziitaka maaroiteni akarataiyakeni, kempivaitakami ompeyakaashivaitakaimi ayaariperonka, okantavetaka a-judio-tzi eejatzi kaari judio-tatsine. ¹⁰ Tema aritake osankinakotaka, kantatsiri:

Tekatsira tampatzikashireri, te intzimaajate aparoni.

¹¹ Te intzime kemathavaitaneri.

Tekatsira kovakovatairine iriyotairi Pava.

¹² Ithonka ipiyashiretaiyakani, tekatsi apantyaarine.

Te intzime impaitya matapiintairone kameethashireri.

Te intzimaajate aparoni.

¹³ Kaariperofnaaevaitake, okempivaitakaro ithano iroomi omorona tsika ikitayeetziri kaminkari.

Amenenetaka ithaiya,

Kepiyavaantevaitake joshiyakari ikanta maranke.

¹⁴ Tema ikishimavaitantapiintake, ikaviyantayetzi.

¹⁵ Amekiitaka jiyaa yetzi irovamaante, ikovi inkpathainkatakaante.

¹⁶ Ipampithavokitapiintakero tsika ikenayeetzi japerotantaitzi, ikovi inkemaantsitakaanavaite.

¹⁷ Te impampithavookitapiintairo jatachari tsika isaikayeetai kameetha.

¹⁸ Te ifnaapinkathaakitairi Pava.

¹⁹ Ayotzimaita iriyakoventairi Pava maaroiteni pankiventavaitakarori irimonkarayeteromi Ikantakaantaitane. Eero okantai irotekaifnaaetaiya inkante: "Tetya namaakivaiteero." ²⁰ Tema te intzime impaitya matakerone irimonkarayero Ikantakaantaitane, ari onkanta inkantantyaariri Pava: "Tampatzikashire nonatzi." Aña aririka ayotakoperotanairo Ikantakaantaitane, arira ayoperotziri ovana akaariperokitake.

Pava ovatampatzikashiretai, aririka aventaashiretanaiyaari

²¹ Iro kantamaitacha, ovakera iroñaaka, joñaakairo Pava tsika okanta antampatzikashiretantaiyaari. Te oshiyaro pairani, apankiventashivaitakarora Ikantakaantaitane onkanta antampatzikashiretantaiyaarimi. Irootakera josankinatakoyetakeri kamantantanerite, irojatzira josankinatakotajaantaitakeri Ikantakaantaitaneki. ²² Iriira Pava ovatampatzikashiretaineri, aririka aventaashiretanaiyaari Jesucristo, ankempisantanairi irirori. Iroñaaka tera anashiyetaiya tsikara ikantayeta pashineete, ²³ aña maaroiteni akaariperoshiretake. Irootakera eero aritanta añaayetairo irovaneenkaro Pava. ²⁴ Iro kantamaitacha, Pava, jovatampatzikashireyetai, jineshinonkatziitantara irirori jotyaantairi Cristo Jesús ipinaventayetaira aakaite. ²⁵ Irootake jotyaantantakariri Pava inkpathainkatzimaita Cristo jovamaitakeri, ari onkanta irotsimariaantaiyaariri Pava aventaashiretaiyaririka Cristo. Iro jimatantakarori Pava iroka, iriñaantayeetyaariri ari ikantaitatyaani itampatzikashiretzi irirori. Pairani Pava osheki ikisashivetakaro iyaariperonka atzirite, amaaki ikantapiintakero. ²⁶ Irooma iroñaaka, okempivaitaaro iroshepithatakairomi ayaariperonka, jovatampatzikashireyetai. Ari okanta itampatzikashiretantari irirori, ari okantzitari eejatzi itampatzikashiretakaantariri ikaratzi aventaashiretanaariri Jesús.

²⁷ ¿Tzimatsima iroñaaka ankantakaaperovantaiyaari? Tekatsira. ¿Opaitakama? ¿Irooma kantakaantzirori tera intzime impaitya monkaratajaanterone Ikantakaantaitane? Kaarira, aña iro kantakaantzirori aventaashirenka. ²⁸ Eerora okantzi inkantakaaperovaitya tampatzikashireri, tema tera inkitsirinkero ipankinaventavaivetakaro irimonkarayeteromi Ikantakaantaitane. Aña intaani jimatataikero javentaashiretarira Cristo. ²⁹ ¿Intanima aakaite a-judio-yetzi jantzimoyetairo Pava? Tera. Aña ari akaratairi kaari asheninkayeta, jantzimoyetairo maaroiteni. ³⁰ Tema Pava aparoni ikanta, tsika ikantajaantayetaira aakaite jovatampatzikashireyetaira, arira inkempitayetairira eejatzi kaari tomeshitaaritachane. ³¹ ¿Nomanintatziroma naaka Ikantakaantaitane noñaaventakotakerora aventaashirenkantsi? ¿Tera ari onkanta! Aña apantaro iroka.

4

Joshiyakaaventantzi Abraham

¹ Thame ankinkishiretakotavakeri charinetanakairi Abraham-ni. ¿Tzikama ikantaitakeriri irirori itampatzikashiretantaari? ² Iroomi ipankiventane Abraham-ni tampatzikashiretakairinemi, aritakemi inkantakaaperovaitakyaami irirori. Eeromaita inkantakaaperovantaarimi Pava. ³ Jiroka okantziri Osankinajanorentsi:

Javentaanakarira Pava irika Abraham, irootakera ikempitakaantaariri itampatzikashiretane.

⁴ Thame oshiyakaaventavakero; Aririkami irantavaite aparoni atziri, ipinayeetziri. Tera jineshinonkatashiyetakari, aña ipinayeetazziiri jirevetayeetakeri jantavaitake.

⁵ Iriima kaari antavaitatsine, impoña iriñeero impinatashiyeyaari, jineshinonkayeetayaari irika. Arira ikantzitaari atziri thainkatasorentsivaitatsiri pairani, javentaashiretaarira Pava, aritake iriñeero irovatampatzikashiretairi. Ari jineshinonkataariri javentaashiretaarira, te impankiventavaitaiyaaro jimatantaarori. ⁶ Eejatzi Davidni jiñaaventzitaro inkimoshiretakaayetaari Pava itampatzikashiretane, inkarate kaari ñaayeretone iriñaashintsivaiventyaaro, ikantake:

⁷ Kimoshirera inkantaiya atziri itzimi ipeyakoyeetaari ikaariperovetaka, Okempivaitaaro iromanakoyeetaateenerimi iyaariperonka.

⁸ Kimoshirera inkantaiya atziri, itzimi ipeyakoperotaineri Pava iyaariperonka.

⁹ Irikaite intzime kimoshireyetaatsine, ¿Intaanima aakaite akaratzii ipaiyeetai “tomeshitaari?” Kempitaka tera, aña ari joshiyayetai eejatzi aakaite kaari tomeshitachane. Pinkinkishiretero akantakeri:

Javentaanakara Abraham, irootakera ikempitakaantaitaariri tampatzikashiretaneri.

¹⁰ ¿Tsiikapaitema ikempitakaantaari Pava irika Abraham-ni itampatzikashiretane? ¿Aripaitema jimatakeru itomeshitaaritakara? ¡Tera! Aña tekeramintha. ¹¹ Iroora jimpyo-aavaita Abraham-ni itomeshitaarita. Tema iroka tomeshitaaritaantsi aririka ompiro-matsitanake iro jiyoyeetantari javentaayeetari Pava. Iro kantacha Abraham-ni javentaitzitaavaitakari Pava, aritake jovatampatzikashiretzitataikari tekeramintha intomeshitaarite. Arira ikantaka Abraham-ni jetantakarori itampatzikashiretakaitziri. Irootake ikempitakaantaitakariri iriitakemi charinentyaaririmi maaroiteni tampatzikashireriite, te onkovajaantaiya intomeshitaarite. ¹² Omaperovetaty aakaite ipaiyeetai “tomeshitaari” aakatake icharinepertane Abraham-ni, akaratziri eejatzi tomeshitaarita. Iro kantacha tera iro ankempitajaantantayaari ikantara irirori itomeshitaarita, aña aventaashiretanaarira Pava, ikempitaakerora irirori Abraham-ni, javentaashiretzitakari tekeramintha intomeshitaarite.

Iro aventaashirenka añaantaiyaarori ishineyetakairi

¹³ Tema ishinepaitetakeneri Pava irika Abraham-ni itsipataakerira inkarate charinentyaarine, ishinetzitaitakanari tekeramintha osankinatya Ikantakaantaitane. Intaanira javentaashirematsitanakara Abraham-ni. ¹⁴ Tema inkarate ñaayetairone ishinetane Pava, kaarira irikaite pankiventaventashivaitarori irimonkarayero Ikantakaantaitane. Arimi onkantyaami, amenaashivaityaami aventaashiretari Pava, tekatsira apantyaarone ishine-taakairi. ¹⁵ Itzimirika pankiventavaitarori irimonkatero Ikantakaantaitane, intaani iriñeero irovatsimayeri Pava tera inkitsirinkero. Tema eeromi otzimakemi Ikantakaantaitane, eero otzimimi eejatzi ikenakaashiitane.

¹⁶ Irootakera, itzimi ñaayetairone ishinetane Pava, iriyetakera ikaratzi aventaashireyetaariri jineshinonkatziitanta irirori. Ari onkantya maaroiteni icharinneyetaari iriñaayetairo, tera intaani añaayetairo aakaite judío, itzimi ipayetaantaitakeri Ikantakaantaitane, aña maaroiteni inkarate aventaashiretaiyaarine Pava, oshiyakotaariri Abraham-ni. Ari oshiyavaitaaro incharineyetaimi Abraham-ni maaroni aakaite. ¹⁷ Irootakera josankinayeetantakarori, kantatsiri:

Aritake noshekyaaagaimiri charinentyaamine, eero okantaajatai isheninkamirinkatavakagaia.

Iroora iroka ishinetane Pava. Irootake javentaashiretantanakariri Abraham-ni. Omaperotaty irimonkaratairo Pava iroka, tema kantatsi irirori iriñaakaayetaari kamayetatsiri, irijatzi oveysikayetakerori kaari tzimayevetachane pairani. ¹⁸ Jirokatake ikantakeri Abraham-ni: “Aritake noshekyaaagaimiri charinentyaamine.” Iroora ikempisantantakariri Abraham-ni, okantavetaka osheki opomerentsizimovetakariri inkempisantantayaari. ¹⁹ Tera irovashaantapaintero kapiche javentaashiretanakara. Eekero ipampithashiretakotapiintanakitziro javentaashiretzitatanakari, ari ikantapiintanakitziro itharomentapiintanakari. ²¹ Jiyoperovaitake Abraham-ni ari irimatakeru Pava okaratzi ishinetakeneriri. ²² Irootakera ikempitakaantaariri itampatzikashiretane. ²³ Iroora josankinatakaantantakarori Pava tsika okantakota iroka. Tera irosankinaminthatakaantashityaaro onkantya añaapinkathatantayaariri Abraham-ni. ²⁴ Aña iro josankinatakaantantakarori onkantya

ayoyentaniyaari inkempitakaanai itampatzikashiretane eejatzi aakaite, aririka aventaashiretaniyaari itzimi ovañagairi Avinkatharite Jesucristo ikamavetaka. ²⁵ Tema iri Cristo itzimi kamimentayetairi aakaite, okantakaantziro akaariperovaitake. Irijatzira Cristo añaagaatsi okanta itampatzikashiretakaanayetairi.

5

Opoñaantari itampatzikashiretakaitai

¹ Jiroka okantakari. Iroora aventaashirenka tampatzikashiretakaanayetairi. Irootakera ariperotantaariri Pava. Iriitakera Jesucristo matakaayetairori iroka. ² Tema aventaashireyetaarira Jesucristo, jiyotakaayetairo iroñaaka iyaminthaane Pava anayetai. Kimoshirera akantayetaa añaayetairora apaata irovaneenko Pava. ³ Iro kantamaitacha tera intaani ankimoshirevente iroka, aña ankimoshireventziyaaro eejatzi avishimoyetaineri. Tema ayotaiyini aririka añaayetero ankemaantsivaitya, iroora ompoñaantaari ankamaitanetya. ⁴ Aririka ankamaitapiintanetanakya, ari añaayetakero aavyaashireyetanete. Aririka aavyaashirevaitapiintanakitye, ari añaayetairo aventaaperotaniyaari oyaakoneentane. ⁵ Eerora jamenaakaashivaitai oyaakoneentane. Tema aritake añaataikero okaratzi jetakoperotakai Pava, jotyaaantakari Itasorenka okempivaitakero irisakoperotaitatyeenerimi.

⁶ Okanta ikovapaitetakera Pava, aripaitera ikamimentajaanayetakai Cristo, okantavetaka athainkatasorentsivaivetaka, tera aavyaavaitanete. ⁷ Tekatsira matapiintajaterone inkamimentereri pashine atziri. Okantavetaka kantatsi añee kamimenterine aparoni atziri kameethashireri. ⁸ Iro kantacha okantavetaka aakaite kaariperoshireri anayevetaka, ikamimentakai Cristo. Osheki jetakotziyetakai Pava, jotyaaantakari Cristo inkamimentayetai. ⁹ Jotyaaantakari Cristo inkapathainkatzimintai onkantya intampatzikashiretakaanayetairi. Arira jimatataikero iroka eenirora akaariperoshirevaitaiyini, ¿Aritasima iroñaaka antharovakaavaiyaari iraperoyetai aritakera jovatampatzikashireyetaira? ¹⁰ Tema eeniropaiteranki akisaneentavaitziri Pava, jotyaaantakari Itomi inkamimentayetai, ari okanta ariperotantaariri. Ari okanta eejatzi ayoperotantaari aritake avisakoshireyetai, tema jañaamentai Cristo. ¹¹ Ari okantakari, ikimoshiretziitakaanayetai Pava, tema iri Avinkatharite Jesucristo ariperotakaanayetairiri.

Adán ipoña Cristo

¹² Pairani aparonimacheeni shirampari etakaanakarori ikaariperotake. Iro ovasankitagaantsi jiñaakeri, ikaamaneyetai. Irojatzira antetanainchari maaroiteni icharineeteki, ikaariperoyetanake maaroiteni osavisatziite, ikaamaneyetanake. ¹³ Iroora avisaintsiri tekeramintha irosankinayeetero Ikantakaanaitane. Tema irikaite añaayetaintsiri pairani tekeramintha irosankinayeetero Ikantakaanaitane, onashitya onkarate iriyakoventayetairi. Iriima irikaite impoyeetsiri itzimayetai ikaratzi piyathakarori Ikantakaanaitane onashiyetaira eejatzi iriyakoventayetairi. ¹⁴ Iro kantacha ikamakitzi Adán, ikamiyetaka eejatzi charinetajaanakarori irirori okantavetaka onashiyetaka iyaariperonka. Iroora jatakotanaintsiri irojatzi itzimapaitetantakari Moisés-ni. Iriira Adán oshiyakaaventakarori pashine shirampari pokaintsiri osamanitakera, ¹⁵ iriitakera Jesucristo irika. Jiroka okanta joshiyakaaventaitakeri: Atzirimacheeni jinake Adán, ikaariperovaitake, iriitake kantakaanakerori ikamayentakari osheki atziriite. Eejatzi ikempitzitakari Jesucristo, atziri jinake irirori, ikamimentantake, iri kantakaanakerori jafaashireyetaantari osheki pashine atziriite, ikantakaanakero Pava jineshinonkatantzi. ¹⁶ Iro kantacha Pava jinashivaitakero jineshinonkatantaka irirori, te iroshiyakotyaaari etakaanakarori ikaariperovaitake. Tema iyaariperonka aparonitatsiri atziri, iroora kantakaanakerori jovasankitaayeetantaari osheki atziriite. Irooma ineshinonka Pava iroora kantakaanakerori jovatampatzikashireyetaantari oshekitsiri ikaariperovaitetaka. ¹⁷ Tema ikaariperopaitetakeranki Adán, kempivaitanakami atziritanakityeemi “Kaamanetaantsi” iro otzikavaitakyaarimi atziriite. Irooma jineshinonkayetaantaara Jesucristo, okempivaitanakami atziritanakityeemi “Añaantarentsi,” iro onampiyetanaiyaarimi tampatzikashireyetaantsiri.

¹⁸ Jiroka okaratzi noshiyakaaventakotziri: Aparoni shirampari kaariperotaintsi, iri kantakaanakerori jovasankitaayeetantakari osheki atziriite. Ipoña aparoni pashine kameethashireri shirampari, iri kantakaanakerori iravisakoshireyetaantaiyaari osheki atziriite, iriñaashireyetaira. ¹⁹ Aparoni atziri piyathari, iri kantakaanakerori ikaariperoshiretantanakari osheki atziriite. Ipoña aparoni atziri kempisantaneri, iri kantakaanakerori itampatzikashireyetaantari osheki atziriite. ²⁰ Iroora opoñaantari josankinataakaanaitziro Ikantakaanaitane, ari onkantya iriyotantayetaiyaari

atziriite kaariperori jinayetatzi. Okantavetaka iniroite ipiyathayevetaka, iniroitejanora jineshinonkataari Pava. ²¹ Pairani kempivaitaka atziritakityeemi “Kaariperonkaantsi,” iro onampiyetakyaarimi atziriite, irojatzi ovamaantayetakariri. Iro kantacha iroñaaka kempivaitaka atziritakityeemi “Neshinonkataantsi,” iro pinkathariventayetantaachanemi. Tema aritake jineshinonkayetai Avinkatharite Jesucristo, itampatzikashiretakaayetaira onkanta ankantaitantyaarori añaayetai.

6

Ikamapithayeetakero kaariperonkantsi

¹ ¿Aritatsima ankante: Thame ankaariperotapiintayetai onkanta ineshinonkaperotantairi Pava? ² ¡Tera ari onkanta! Aña okempivaitanaatyaaro ankamapithakityeeromi aakaite ayaariperonka. ¿Kantatsima aparoni kaminkari iriyaatakaairo inkaariperote iyaa-manenkakiini? ³ Aamaashitya eerokaita pipeyakotakaro ovinkaatzimentayetakarira Cristo Jesús, akempitakovaitanakityaari tsika ikanta jovamaaheetakeri irirori. ⁴ Iroora oshiyakaaventacha ankamakityeemi atzirkinkakiini tsikara akantaveta pairani. Ikitay-eetakai. Ipoñaashitaka apiriintaa eejatzi, akempitakotaari Cristo. Tema irovaneenkaro Pava oviriintairiri Cristo, ari okanta ikempitakaantayetai aakaite ovakerarimi atziri añaayetaatsinemi.

⁵ Tema oshiyakotaarira irirori, kempitavaitakami ankamayetakityeemi, aritake eejatzi ampiriintayetai ikempitaakerora irirori. ⁶ Kempivaitaka atzirkinkakiini tsikara akan-tayetara pairani, arimi intsipataitakarimi Cristo impaikakoyeetaimi. Ari okanta akamapithatantakarori akaariperovaivetaka. Irootakera kaari oshiyayetantaari onampiyetane “Kaariperonkantsi.” ⁷ Tema aparoni kaminkari tekatsira irantayetai ompaityaarika iyaamanenkakiini, te inkaariperotai. ⁸ Tema aritakera atsipayetaari Cristo jovamaaheetai, aventaashire akantayetaa antsipayetaiyaari jañaashireyetaira eejatzi. ⁹ Tema ayotaiyeeni eero japiitairo Cristo inkamimentantai. Aparosatzi okanta ikamake, añaagai. Okempivaitaaro iroñaaka te onampivaitaayaarimi irirori “Kaamanetaantsi.” ¹⁰ Aparosatzira okanta ikamimentakeri irirori kaariperoshireriite. Iroora iroñaaka jañaamentairi Pava. ¹¹ Ari pinkempitajaantayetaiyaari eerokaita, pinkempitakaantaiya pinkamapithayetakityeeromi piyaariperonka, iri Cristo Jesús kantakantakerori iroñaaka pañaamentantairi Pava.

¹² Irootake, eero pishinetanta ompeyakaashivaityaami piyaariperonka. Aña poitsinampayero pinevetane. ¹³ Tema aritake kempitavaitakami pinkamakityeemi, piriintaami eejatzi, pinkempitakaantero aritakemi jatakemi Pavaki, pinkantapairimi: “Jiroka novatha, nantantapiintaarori kameethatatsiri.” Aritapaake pikempitakaanvaitakaro pivatha iro pikaariperovaitantapiintakari. ¹⁴ Aritapaake pikempitakaantaro “Kaariperonkantsi” atziritakityeemi, irootake omperavaityaamine. Tera pañiimotairo eeroika Ikantakaan-tane, aña iroora pañiimoyetai neshinonkataantsi.

Onampiyetaari tampatzikashiretaantsi

¹⁵ ¿Aritatsima ankantayetai iroñaaka: “Thame ankaariperoshireyete, onkanta eero añañimotantaaro Ikantakaanvaitane, aña iro añañimotayetai neshinonkataantsi?” ¡Tera ari onkanta! ¹⁶ ¿Tema piyotzi aririka ironampitaityaami, ontzimatyete pinkempisantapiintari onampitamiri? Pinkempitakaanteromi atziritakityeemi piyaariperonka, iro onampivaitakyaamine, aritake pinkamashiretai. Iroora pinkempitakaanvaitantaro iri Pava pinkempisantapiintai, aritake pintampatzikashiretai. ¹⁷ Tema pairani, pikempitakaanvaitakaro iroomi “Piyaariperonka” onampiyetaamine. Iroora iroñaaka poisokerotaro pikempisantanairo okaratzi jiyotaayetzitataikamiri. ¹⁸ Iroñaaka te onampitaami “Piyaariperonka,” aña “Tampatzikashirenkantsi” omperataamiri. ¹⁹ Noshiyakaaventatziimirora tsika okanta ayotakoperotapiintaiyironi aakaite aririka ironampiyetai, ari onkanta ankemathatantyaarori okaratzi kompitizimovaitairi aakaite. Tema pairani pikempitakaanvaitakaro atziritakityeemi “Kamaaroyetatsiri” iro onampivaiyetakyaanemi, ari okempitavetakamiri eejatzi “Piyathataantsi,” tema osheki pipiyathatapiintaka. Iro kantamaitacha iroñaaka iroora onampiyetaiyaamine “Tampatzikashiretaantsi,” tema ari onkanta piñaantaiyaarori pintasorentsihireyetai.

²⁰ Eeniroranki okempivaitaro iroomi onampityaaminemi “Kamaarotatsiri,” ari pi-saikaminthavaitashitari, tekatsi shintsiventemine pintampatzikashirete. ²¹ Iro kantacha piyotai iroñaaka tekatsi apantyaarone iroka. Aña iro aritatsi pimpashiventakotairo iroñaaka tsika pikantavetara pairani. Piyotai eejatzi itzimirika antayetzirori irokapayeeni aritake inkamashireyetai. ²² Iro kantamaitacha tera onkempitakaan-taimi eerokami onampitane “Piyaariperonka.” Aña iri Pava onampitaamiri. Irootake

apantaperotzimotaamiri. Tema aritake pimatairo pintasorentsishireyetai, arira pinkantaitaateero pañaanetai. ²³ Iroka “Kaamanetaantsi” okempivaitakaro iroomi impinay-eetantyaaririmi itzimi antavaitapiintakenerori kaariperotatsiri, kempitavaitaka iriimi onampitane. Irooma “Kañaanetaantsi” okempivaitakaro iroomi ineshinonkatane Pava impashiyetaiyarimi ikaratzi tsipashireyetaariri Jesucristo, Avinkatharite.

7

Joshiyakaaventayeetziro aavakaantsi

¹ Iyekiite, eerokaite noñaanayetzi pikaratzi piyotakoyetziro Ikantakaantaitane. ¿Tema piyotaiyeroni aririka inkame aparoni atziri, ikamapithatakerora Ikantakaantaitane? ² Ikempivaitakaro aparoni tsinane tzimatsiri oime. Eeniroa jañiimotziro oime, ontzimatyee ontsipatapiintyaari. Irooma aririka inkamapithatakerora, aripaitera osaikashivaitaiya ³ Irooma ari oñeeri pashine shirampari eeniroa jañiimotziro oime, omayempitake. Irooma inkamakerika, arira osaikashivaitaari, kantatsi oimentaiya pashine, eerora ikempitakaantayeetaro mayempiro.

⁴ Iyekiite, okaratzi oshiyakaaventachari jaka kempivaitakara atziririkityeemi “Ikantakaantaitane,” iroomi piimentavetakyarimi pairani. Iro kantacha pikamapithatakerora iroka, pikaratairira Cristo jovamaayeetakeriranki. Okempivaitaarora iroñaaka pi-saikashivaitaiyaami piimentayetaarira pashine, itzimiranki jañaakaayeetairi. Iroora aritantaari eerokaite pantavaitaineri Pava iroñaaka. ⁵ Tekeraminthara añaero oshiyakaaventainchari “Kaamanetaantsi,” osheki apiyathatapiintakaro Ikantakaantaitane, amatapiintakero kamaarotatsiri. Irootakera ovamaashiretaineri. ⁶ Irooma iroñaaka okempivaitaarora ankamapithatakiyeeromi, asaikashivaiyetaa. Añaayetairira iroñaaka ovakerari, iriitakera Tasorentsinkantsi, tsika itzimi kantakaantarori antavaitantaaniriri Pava. Te okempitaiyaaro pairani, apankiventavaitaro amonkarayero paisatori josankinayeetakeri.

Kaariperonkantsi saikashiretantanari

⁷ ¿Aritatsima ankante: “Tekatsira apantyaarone Ikantakaantaitane?” ¡Tera! Aña irootataike iyotakagaanarori nokaariperotapiintzi. Tema jiroka Ikantakaantaitane, kantatsiri:

Eero pineveshievaineta.

Iro kantacha, eeromi niyotakotairomi iroka, eerotya niyotajaataimi tzimataitatsira nokenakaashitakari noneveshievaitapiintara. ⁸ Irooma niyotakotairora iroka Ikantakaantaitane, te onkantai namavevainetai, osheki nonevetaipapiintaka. Eeromi niyotakotairomi iroka ikantakaantaitane, eerotyaami okaariperovaitzimi nantayetziri. ⁹ Pairani te niyotavetya kaariperori onatzi aririka noneveshiryaaavaiya nokinkishiretaneki. Nosaikashivaitapiintaka, tekatsi shintsiventanane. Irooma niyotakotairora Ikantakaantaitane, arira niyotanake nokaariperovaitaneta. Niyotanai eejatzi aritake nonkamashiretai. ¹⁰ Irootakera ovamaashiretaanari iroka ikantakaantaitane. Iro opoñaantajaantavetari josankinayeetziro iroka Ikantakaantaitane, irootake kantakaanteronemi inkañaanetantayeetyaarimi. ¹¹ Nokempitakaantavaitaaro naaka atziritanakityeemi “noyaariperonka,” iroomi ampovaiyaananemi netanakarora niyotakotanakero Ikantakaantaitane. Amatavivaitakena, irojatzi ovamaantakanari. ¹² Iro kantamaitachari iroka Ikantakaantaitane tasorentsi onatzi, tampsatikari onatzi, kameethari.

¹³ ¿Irootakema ovameethanka, kantakaarori nonkamantaiyaari? ¡Tera ari onkanta! Kaarira Ikantakaantaitane ovamayenareri, aña iroora noyaariperonka ovamayenari. Intaanira iyotakaamatsitakenaro noyaariperonka iroka Ikantakaantaitane. ¹⁴ Ayotaiyini iroora ashire oñaaventakotziri Ikantakaantaitane. Iro kantamaitacha, kempitavaitakara impimantayeetakiyeeromi avatha irompernavaitaiyaaro, iroomi “Kaariperonkantsi” kempitaiyaaronemi onampitanari. ¹⁵ Iroora kaari niyotanta opaita nokaariperoshiretantari. Tera naaka kovaminthavaitashitachane. Otsimaashirevaitana. ¹⁶ Tera onimovaitaajatenara okaratzi nomatapiintakeri, ari niyotziri naaka kameethari onatzi Ikantakaantaitane. ¹⁷ Irootake okempivaitantakarori tera naaka antashivaitaaroni, aña “Kaariperonkantsi” onatzi tsika otzimi atzirintantakanari, irootake shintsiventanari nomatantarori. ¹⁸ Okantavetaka nokovi nanteromi kameethari, te nomatero. Okempivaitakaro irootajaantakemi novatha kaari kameethatatsine. ¹⁹ Te nonkitsirinkero nomatero kameethari nokovavetakeri. Irooya nomatapiintake kaariperori kaari nonevetari. ²⁰ Irootakera okempivaitantakarori atziririkityeemi “Kaariperonkantsi” tsika otzimi atzirintantakanari, irootake antakaapiintakenarori kaariperori.

²¹ Iroora shintsiventapiintakenari nonkaariperoshirevaite, okantavetaka naaka kovavetajaantacha nantemi kameethari. ²² Aña noshirekira, nokantashiretzi: “Omaperora Ikantakaantane Pava.” ²³ Irooma jaka novathara koñaaroini,

okempivaitakaro oñaashintsivaitayeeaaromi noshire. Okempivaitakaromi eejatzi iroka novatha ashitakotakaantatyeeromi noshire, ari oshintsiventavaiteromi onkaariperoshirevaite. ²⁴ ¡Ikantamacheetana! ¿Niinkama matairone iromishitovakaantairo noshire ominkyaakaanavaitakero novatha? ²⁵ Iriitakera Avinkatharite Jesucristo itzimi matairone. Nopaasoonketairi Pava itzimi otyaantakeriri jimatantaarori. Iroora noshire nothoyaantarori nokempisantziri Ikantakaantane Pava. Irooma novatha koñaaroini iroora nomatantapiintantari okantakaantane “Kaariperonkantsi.”

8

Ikinkishiretakotapiintaitari Tasorentsinkantsi

¹ Aritakera atsipashireyetaari Cristo Jesús, eerora añeero irovasankitaayeetai. ² Tema te añiimotairo Ikantakaantaitane okaratzi ñaaventakotzirori kaariperonkantsi, tsika otzimi kantakaantzirori akamashiretantari. Aña añiimotaatziro iroñaaka pashine ikantakaantaitane okaratzi ñaaventakotzirori añashireyetaari atsipashireyetaari Cristo Jesús. ³ Tekatsira kitsirinkerone intampatzikashirete ipankiventavaivetakero irimonkarayero Ikantakaantaitane, tema maaroni aakaite atzirinkakiini otzimimoyetai avatha kaari aavyaavaitatsine. Iriima Pava iriira kitsirinkairori itampatzikashiretakaayetaari atzirite, jotyaaantapaitakerira Itomijanori iratzirizimotante, otzimimovetakari eejatzi irirori ivatha okempitara avatha aaka. Iriitakera jovasankitaamentake iyaariperonka maaroni atzirite. ⁴ Irootakera aavyaantayetaarori iroñaaka atampatzikashireperoyetai, tema iroojanotakera ikantakaantaitakeri. Irootakera amayetapiintai iroñaaka okaratzi jimatakaayetaari Tasorentsinkantsi. Tera amapiintashivaitanaiyaaro okaratzi anevetashivaitari aakaite. ⁵ Ikaratzi kinkishiretakovaitashitarori irantayetero inebetashivaitari, okempivaitakarora atziritakityeemi “Nevetaantsi,” iroomi omperavaiyaarinemi. Iriima ikaratzi kinkishiretakovaitapiintakarori inkempisanteri Tasorentsinkantsi, iriyetakera ijevatakeri. ⁶ Ikaratzi kinkishiretakovaitashitarori irantayetero inebetashivaitari, eerora ishenkaa iriñaantayearori inkamashireyete. Iriima itzimi kinkishiretakotapiintanakarori Tasorentsinkantsi, kameetha iriñaayetai. ⁷ Ikaratzi kinkishiretakovaitashitarori irantayetero inebetashivaitari, eerora ishenka iriñaantayeyearori inkasaneenteri Pava, tema eero ikempisantairo okaratzi ikantakaantziri Pava, eero jaavyaajatziro inkempisantairi. ⁸ Ikaratzi maketerori iroka eerora okantzi irinimotakairi Pava.

⁹ Irooma eerokaite te pimayetairo iroka, aña iro pikinkishiretakotapiintaka okaratzi ikovakayimiri Tasorentsinkantsi, tema iri saikashiretantakamiri. Ikaratzi kaari iyotairine Itasorenka Cristo, temacheeni jashitaari Cristo. ¹⁰ Okantavetaka pikaamanevathavetaka, okantakaantziro piyaariperonka, aritakera isaikashiretantamira Cristo, añashiretairi, okantakaantakerora jovatampatzikashiretairi. ¹¹ Aritakera isaikashiretantakami Tasorentsinkantsi, irijatzitakera añaaavathatakagaimineri eejatzi, tema aritake ikempitagairiri Cristo Jesús, jovañaavathatairi.

¹² Ari okantari iyekiite, te arite antapiintashiyetaaro okaratzi anevetashivaitari. ¹³ Tema iroorika pantapiintakeri, aritake pinkamashireyetai. Irooma aririka pinkishiretakotapiintanairo okaratzi ikovakaimiri Tasorentsinkantsi, okempivaitanakaro atziritanakityeemi “Pinevenka,” iroomi povamaakemi, aritakera pañaashiretai. ¹⁴ Ikaratzi antanairori ikoviri Tasorentsinkantsi, aritake intomiyetaiyari Pava. ¹⁵ Tema irika Tasorentsinkantsi jotyaaantakeri Pava, eero jookaventaime onkantya eero papiitantaaro pinkempitakotaiyaari nampirentsi itharovavaitzi. Aña iri kantakaanterone onantyaari intomiyaaami Pava. Irootake ariperotantaiyaariri Pava, ankantairi: “Apá, Ashitanari.” ¹⁶ Iriira Tasorentsinkantsi iyotakaaajantairori aakaitera itomi Pava. ¹⁷ Tema itomira Pava anayetai, arira atsipataari Cristo ashiyetaaro maaroni jashitari irirori. Tema atsipatakarira Cristo akemaantsivaitaka, arira antsipataiyari eejatzi janta tsika otzimapai irovaneenkaro.

¹⁸ Nokinkishireta naaka kapiche onatzi akemaantsivaita iroñaaka, tekatsi ompaitamaitya iroka aririka añagaairo apaata irovaneenkaro. ¹⁹ Maaroni irovetsikane Pava joyaaneentataike irapatopaitetairi itomiite Pava. ²⁰ Jamenaashivaiyetaka iroñaaka irovetsikane, te iravyeero okaratzi ikovayevetari, tema Pava kantakaarori okantantapaintari. Iro kantacha irikaite oyaaventacha ²¹ iriñaayetairo irovaneenkaro, aririka isaikashivaiyetaiya itomiyetaarira Pava. Arira onkaratapaake okempivaitakaro atziritanakityeemi “Shitzaantsi,” iroomi onampitantachanemi. ²² Kempitaka iroñaaka maaroni jovetsikayee-takeri jatekavaitaiyatyaaani, ikempivaitakaro tsinane ontzimaanite. ²³ Eejatzi aakaite, okantavetaka añavetakari Tasorentsinkantsi itsipashireyetai, kempivaitaka eeniromi atekavaitaiyenimi akovi avisakote eero akemaantsivaitanta, akokovayetziro tsikapaita

intomiperoyetai Pava. ²⁴ Iroora oyaakoneentane kantakaantzirori avisakoshireyetan-taiyaari, okantavetaka teker añaayetero iroka. Arimi añaayetakeromi, ¿Eekeroma oyaakoneentatyeero? ²⁵ Arira okantari oyaakoneentane, ontzimaty e amatsinkashirenetya, oyaakotero okaratzi kaari añaari.

²⁶ Tema tera aavyaashiretanete, Tasorentsinkantsi neshinonkayetaine. Tema te ayoyete tsika ankantya amanayete. Iro kantacha iriira Tasorentsinkantsi amanakoventaine, okempivaetakaro iratekimentatyeemi. ²⁷ Ikemathatzirira Pava irika Tasorentsinkantsi jamanakoventaira. Tema iriitake iyotakoperotziriri Pava opaita ikovakayiriri ikaratzi itasorentsitakaitairi.

Aritake ankitsirinkayetakero maaroni

²⁸ Ayotzi eejatzi tsikarika ompaiyetya avishimoyetaineri, aritake inkantakaakyaaro Pava onkameethatzimoyetai. Tema iro ikaimashireyetzitantairi onkantya anteneri ikovakaakairi. ²⁹ Ikaratzi jiyotzitakari Pava aritake inkempisantairi, iriyetakera inkempitakaantayetairi itomijanori. Irootakera irika Itomira, iri kempitanakarori ireevatanete itomitari, ari jimpoyetapaakeri pashine osheki iyekiite. ³⁰ Iriikaite ikaratzi itomiyetaari Pava, iriyetakera ikaimashireyetairi, jovatampatzikashireyetairi, ari onkantya iriñaantayetaiaarori irovaneenkaro.

³¹ ¿Tsikama ankantakoteroka iroñaaka iroka? Aritakera jinethaatziiyetakaira Pava, ¿arima intzimajaantai impaiyetya kitsirinkaineri? ³² Tema Pava te inthañaneentakyaari itomijanori, aña ishinetaikeri irovayeeteri okanta ikamimentantakairi aakaite. Aritakera jantzimoyetakairo Pava iroka, ¿eeroma jantzimoyetai tsikarika ompaiyetyaari kovityimotaine? ³³ Aritakera añaayetairo jovatampatzikashiretai, ¿arima intzimajaantake impaiyetya iyakoventavaitaineri, iriitajaantakera Pava iyoshiitayetakairi? ³⁴ Iriitake Jesucristo kamimentayetairi, ipiriintaa eejatzi, isaikai iroñaaka irakojanoriki Pava itsipataari ipinkathariventantzi, iriitake kantakoyetairi aakaite. Aritakera okanta, ¿arima intzimai impaiyetya ovasankitaavaitaineri? ³⁵ ¿Tzimatsima impaiyetya materone intsiparyaakairi Cristo, onkantya irovashaantantyaarori jetakoyetai? Okantavetaka añaayetziro opomerentsitzimovaivetakai, eekero jiyaatatzi jetakoyetai. Ari inkempitayerori eejatzi aririka ontzimimoyetai ovashinonkaavaiyevetaineri, inkovaite irimaimanevaitaite, antasheneentavaite, ankoviyaaneentavaite ankithaatyaaari, ankoveenkatakovaite, irapathakeroryeetai. ³⁶ Ari okanta osankinatakotaka, kantatsiri: Ari okantaitatyaani jovamaakaanatyaetana naventaajatomira eeroka.

Ikempitakaanatyaetakenari piratsi jovamaaheetziri.*

³⁷ Okantavetaka añaayetero irokapayeeni, aritake ankitsirinkayetakero maaroni iroka, tema Pava jetakoyetai, aritake imatakaakairo ankitsirinkero. ³⁸ Jiroka naventaakari naaka: Onkantavetakya añaayevetakyaaro tsikarika ompaiyetya: kaamanetaantsi, añaantarentsi, maninkariite, pinkathariite, avishimotantatsiri iroñaaka, avishimotantatsineri apaata, tzimatsiri ishintsinka, ³⁹ jenokisato, osavisato, tsikarika opaiyetaari jovetsikayeetziri, tekatsira aparoni impaiyetya ovashaantakairine Pava onkantya eero añaantaaro iretakoyetai okantakaantakero jantzimoyetakairi Avinkatharite Jesucristo.

9

Jiyoshiitakeri Israel-mirinkaite

¹ Jiyotziro Cristo kyaaryoori onatzi nonkantemiri. Tema iriitake Tasorentsinkantsi itzimi pinkathariveashiretanari, iri iyotakaanari te nothaiyvaita, nonkantemiro iroka: ² Novashireperovaiwentatyaari nosheninkapayeeni judio kaari kempisantatsine, osheki okatsitzimoshiretakena. ³ Osheki nonkovataikemi iravisakoshireyetaimi nosheninkamirinkaite, aritakera nonkovataikemi nonkamiventairimi onkantya iravisakotantaiyaari. Aritake onkantaajatakemi eejatzi nonkove irovashaantainami Cristo, arimi niyotakemi iroora kantakaanteromi iravisakoshireyetaantaiyaari nosheninkamirinkaite, ⁴ icharineyetai Israel-ni. Tema iriyetake itomivetakari Pava irikaite, joñaakayevetakari irovaneenkaro, tzimatsi irantzimotavakaiyaari, josankinayevetakaniri Ikantakaanaitane, janintaavaivetaka itharomentapiintakari, tzimatsi ishinetayetakeneriri. ⁵ Iriiyetake isheninkamirinkaitetakari avaisatziite. Irijatzi isheninkamirinkaitetakari Cristo, itzimi Pavatatsiri anaayetziriri maaroni, ari inkantaityaani intharomentaityaari. Ari okantari.

* 8:36 Ikantakoyeetziri jaka "piratsi," iriira kantakotachari "oisha."

⁶ Okantavetaka irikaite te inkempisantaierine, zaritatsima ankante eero omonkarata ishinetantakeri Pava? ¡Tera ari onkantya! Tema inkarate impaiyeetairi iroñaaka “Israel-mirinkaite,” pashinesatziitera irinatye, kaarira icharinejanoriite Israel-ni. ⁷ Ari okempitaaro avishimotakeriri Abraham-ni. Te inkempitakaantaiteri isheninkamirinkaite apite-tatsiri irovaiyane, aña intaani aparoni. Iriitakera jiñaaventayeetziri jaka, ikantaitake:

Iri Isaac irovaiyanejanori.

⁸ Ari ikempitzitakeri Pava te inkempitakaantairi iriimi itomijanori maaroiteni jovaiyantakaantakeri Abraham-ni, intaani itomitakaari itzimi ishinetakeneriri incharine-mirinkaitetyaari. ⁹ Jiroka okaratzi ishinetakeneriri, ikantakeri:

Pashineki osarensi onkempipaitetiaaaro iroñaaka, arira napiitero nonkivantaimi, intzi-makera otomi Sara.

¹⁰ Ari okempitakeri avishimotakerori Rebeca, itsipaanitakaantakarori acharineni Isaac.

¹¹ Tekera intzimayete irikaite, tekeraminta irantayete kameethari eejatzi kaariperori, aritake tzimake ikovakeri Pava ompaitya iranteri. Ari onkaratari onkarate irantayeri. Tera iri kovashivaityaarone irantero, aña Pava kantakarori jantayetantarori opaita, ikaimashireyetairira. ¹² Jiroka ikantaitakerori Rebeca:

Iri iyaapitsi omperatyaarine irantarite.

¹³ Jiroka josankinayeetakeri eejatzi:

Netakotakeri naaka Jacob, iriima Esaú nokisaneentakeri.

¹⁴ ¡Irooma ankantantyaari: “Te intampatzikashirete Pava, aparoni jetakotashita, iriima pashine ikisaneentashitakeri? ¡Tera ari onkantya!” ¹⁵ Tema Pava ikantakeri Moisés-ni:

Itzimirika nokoviri noneshinonkatyaari, aritake noneshinonkatakyaari.

Itzimirika nokoviri nonkaminthayeri, aritake nonkaminthakaeri.

¹⁶ Ñaakero, kaarira atzirite kovashivaityaarone irantayetero opaiyetarika, aña iri Pava kantakaarori jantayetantarori opaiyetarika ikaratzi ikaminthaayetairi irirori. ¹⁷ Ari ikantayeetakeriri eejatzi Faraón, jiroka josankinatakoyeetakeriri, ikantakeri:

Irootajaantakera nopinkatharitakaantakamiri onkantya iriñaantayeetyaarori noshintsinka onkarate natsipetakaiyaamiri eeroka. Irootakera iriñaaventayeetantaiyaanari maaroni kipatsi impairyayeetaina.

¹⁸ Ari ikantari Pava, ikaminthayiri itzimirika ikoviri irirori. Irijatzi kantakarori okanta ikisoshireyetantari itzimirika ikoviri irirori.

¹⁹ Kempitaka ari pinkantayetaina: ¿Opaitama jovasanakitaantariri Pava ikaariperotakaayetziri, eeroma okantaajatai irovashiñagairo irika ikovakaakeri Pava irantero? ²⁰ Iro kantacha, nonkantemi naaka: Tekatsira piyomatsite eeroka patzirinkakiini onkantya pinkantantyaari. Tera piñaapinkathateri Pava. Intsiyaa pinkinkishiretakoteri ovet-sikayetzirori kovitzi. ¿Kantatsima oñaanateri iyovite, onkanteri: Te apantaajayaana povetsikakena? ²¹ ¿Tema arite irovetsike aparoni ovaneenkatachane, impoña irovetsikake pashine eero apantaperotaro iroori? Aña aritatsi, tema iriitake ashitarori iyovite. ²² Ari ikempitzitari eejatzi Pava irirori, jovetsikayetakeri ikaratzi oshiyayetakarori kovitzi. Tzimatsi tsikarika ikaratzi jovetsikajaantakeri iriñaayetairo iratsipetiaaaro iyatsimanka, iratsipetiaaaro ishintsinka iraperotantiaaari. Iro kantamaitacha Pava, amavera ikantaventapaintakari irikaite. ²³ Jovetsikayetantakariri Pava irikaite kaari apantari, onkantya irimonkatziyantiaaari pashine irovetsikane itzimi ikovakeri irirori inkaminthaayetairi, itzimi jiyoshiitayetzitakeri pairani iriñaayetairo irovaneenkaro.

²⁴ Aakayetakera itzimi jiyoshiiyetataikeri ikaimashireyetaira. Tera intaani aakaite a-judiotzi, arira akaratayetairi pashinesatziite kaari asheninkata. ²⁵ Irootakera jiñaavaaitakaakeriri Pava pairani Oseas-ni, ikantake:

Irika atziri kaari nosheninkaveta, nonkempitakaantairi, “Nosheninka.”

Ikaratzi kaari netakoyeveta pairani, nonkempitakaantairi, “Netakotane.”

²⁶ Irooma janta, tsika ikantayeetaka, “Te pisheninkatyaana eerokaite,”

Arira ikantayeetai, “Itomiite pinayetzi Pava, Kañaaneri.”

²⁷ Jirokara ikantzitakeri Isaías-ni jiñaaventayetziri incharineyetyaari Israel-ni:

Onkantavetakya osheki irinake incharinetyaari, inkempivaivetakyaaro oshekitzi impane jiñaathapyaaiki,

Eepiyokiinira inkarate avisakoyetaatsine.

²⁸ Tema iromapokairi Pinkathari maaroni kipatsisatziite, tampatzika inkantya irovasanikaantaantayetairi.

²⁹ Ikantake eejatzi Isaías-ni:

Eeromi ikyaaryooyetakemi avaisatziite, ikaratzi ikempoyaaventakari pinkathariventatzi-itineri,

Arira añaayetairomi okaratzi jiñaataikeri pairani Sodoma-satzi, ipoña Gomorra-satzi.

Jovatampatzikashireyetairi javentaamatsitantaara

³⁰ ¿Irooma ankantantyaari: “Te inkokovavetaajatyaro irika kaari asheninkata, iro kantacha jimatzimaitaaro jovatampatzikashireyetairi javentaamatsitantaara iriroriite? ³¹ Irooma aakaite icharinejanoyetari Israel-ni, te ankitsirinkaaajatero añaayetero, okantavetaka apankiventavetakero Ikantakaantaitane.” ³² ¿Opaitema kaari ikitsirinkantaro? Iroora kaari ikitsirinkantaro tema ikinkishiretakovaitatyaro ipankiventashivaitakari irirori. Te inkinkishiretakotaajatero ikovakayiriri Pava itzimi javentaashiretari. Okempivaitakaro irantzivavaitakityaami mapiki. ³³ Ari oshiyavaitakaro okaratzi josankinayeetzitakari, kantatsiri:

Novakero mapi ikovaperoitane janta otzishiki Sion. Ovaryaantzi iroka mapi aririka irantzivayeetakyaro.

Inkarate aventaashiretaiyaarine kempitakarori mapi, eerora jamenaashivaitaa apaata.

10

¹ Iyekiite, nokoviri naaka iravisakoshireyetai nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite. Irootake namanantariri Pava. ² Niyoperotzi naaka itharomentaventashivaitatyari Pava irikaite, jantashivaitaro te inkemathaperotzimaityaaro. ³ Tema te iriyotaiyeni ikovatzi Pava irovatampatzikashiretairi, te inkempisantero, aña ikokovatashitaro intampatzikashiretantyaaro ipankiventashivaitari apaniro. ⁴ Tema iroñaaka Cristo jothotyaaakero irirori okantakota Ikantakaantaitane, iriitakera tampatzikashiretakairiri ikaratzi aventaashireyetaanaariri.

⁵ Jiroka okaratzi josankinavetakari Moisés-ni okantakota jimonkarayeevetaro Ikantakaantaitane intampatzikashireyetaantyaarimi, ikantake:

Inkaraterika monkaratairone, iriitake ñeeronne irañaaashireyetai.

⁶ Tera omonkatziyaaro okantakota aventaashirenkantsi otzimi ovatampatzikashiretantatsiri. Tema te onkovaperotajantya ipankiventashivaitayari irimonkarayeetero tsikarika ompaitya. ¿Kantatsima irikaite pankiventashivaitachari iriyaate inkiteki ishintsiventairi Cristo irovavisaakoshiretante? ⁷ ¿Kantatsima iriyaate irikaite sarinkaveniki iroviriintairi Cristo ikamavetapaintara? ⁸ Aña jiroka ikantayeetake:

Aritake piyoshiretakero ñaantsi, aritake piyothakero eejatzi.

Okaratzi kantakotachari jaka “ñaantsi,” irootakera noñaaventapiintakemiri aventaashiretaarira Cristo. Jiroka okanta: ⁹ Aririka piñaanethataiyaro pinkante, “Novinkatharite inatzi Jesús,” aririka paventaashiretanakyaari Pava iri oviriintairi ikamavetakara, aritakera pavisakoshiretai. ¹⁰ Tema aritakera paventaashiretairi iro kantakaantakerori irovatampatzikashireyetaantairi. Aritakera añaanethataaro iroka, iroora kantakaanterone irovavisaakoshireyetaantairi. ¹¹ Tema ari okantzi Osankinajanorentsi:

Inkarate aventaashiretaiyaarine, eerora jamenaashivaitaa.

¹² Onkantavetakya aakarika judío, aakarika griego-thatatsiri, iriitakera Cristo Avinkathariteti maaroitani. Intzimerika ñañaatairine aritake ineshinonkaperotakeri.

¹³ Tema jiroka ikantaitake:

Intzimerika ñañaatairine Pinkathari, impairyagaairi, aritake iravisakotai.

¹⁴ ¿Kantatsima iñaañaayeetairi Pava tera javentaashireyetaari? ¿Kantatsima iraventaashireyetyaari Pava, tera inkemakotaiteri? ¿Kantatsima inkemakotaiteri, tera intzime kinkithatakaantatsine? ¹⁵ ¿Kantatsima inkinkithatakotaiteri, tera intzime otyaantantatsine? Irootake josankinayeetantakarori, kantatsiri:

¿Oshékira inkameethatziitaitera amerone kameethari ñaantsi isaikantaitari kameetha!

¹⁶ Iro kantamaitacha, tera maaroitani inkempisantaitero Kameethari Ñaantsi. Irootake ikantantakari Isaías-ni:

Pinkathari, kempitaka te inkempisantaitero nokinkithatziri.

¹⁷ Okovajaantatyaara iretavitakyaaro inkemayeetavakero iñaane Pava onantyaari iraventaashireyetaantyaari. ¹⁸ Nokantzi naaka, “¿Aritakema ikemayeetakero?” Aritakera, tema jiroka josankinayeetakeri kantatsiri:

Jiñaaventayeetakero nampitsiiteki,

Ikemayeetakero tsikarika isaikayeetake jaka kipatsikika.

¹⁹ Napiitero nonkante, “Irikaite icharineyetaari Israel-ni, ¿Ikemathaperotakeroma?” Aña iriira Moisés-ni oñaarontakerori irosankinareki, ikantake:

Ari nonkantakaakyaaro pisamaneentyaari pashinesatzi atziriite kaari sheninkatavakaachaneri.

Oshéki pinkisashireteri ikaratzi pipaiyetziri “masontzishireriite.”

²⁰ Irojatziki ikantakeri Isaías-ni irirori:

Jiñaayetaana kaaryaaajaini kovakovatenane.

Noñaakayetaari kaari amemenatenane.

²¹ Iro kantacha jiroka jiñaaventakeri Isaiás-ni ikantakota Israel-mirinkaite, ikantake: Novaankavakotapiintashivetakari, iro kantamaitachari te inkempisantaiyenani, piyathari jinaiyakeni.

11

Tzimayetatsi Israel-mirinkaite kitsirinkakerori

¹ ¿Nokantatziima jimanintziri Pava irika Israel-mirinkaite jashiyetari? ¿Tera ari nonkante! Tema naakatztika karatziiriri Israel-mirinkaite, icharine Abraham-ni nonatzi, icharine nonatzi eejatzi Benjamín-ni. ² Tema te jimanintana Pava, iriitake iyoshitakenari. Pinkinkishiretero Osankinajanorentsi, tsika jiñaaventakota Elías-ni jiñaañatakoventziri isheninkapayeeni, ikantake:

³ Pinkathari, jovamaaeyetakeri kamantaneriite, Iporokayeetakero pomepirinimentotsi.

Naakatake kapatapainchari, ikovaitatzi eejatzi irovamaaeyetena naaka.

⁴ Jiroka ikantzi Pava jakanakeri:

Tera eeroka kapatapainchane. Aña nokempoyaaventataikeri pashine ikaratzi 7,000 shirampariite itzimayetzi kaari otyeerovashityaarine iriñaapinkathateri Baal.

⁵ Arira okantakari iroñaaka, tzimataitatsi kapicheeni nosheninka itzimi jiyoshiitakeri Pava irineshinoktayaari. ⁶ Tera iro kantakaanterone ipankiventashivaitane okanta jineshinonkayetaaariri Pava, aña Pava neshinonkatashtaariri. Arira okantakotari neshinonkataantsi.

⁷ Ari okantari, tera inkitsirinkero maaroitani Israel-mirinkaite okaratzi ikovavetayarini. Iro kantacha tzimayetatsi kitsirinkakerori, ari ikempiyetakari itzimi jiyoshiiyetakari Pava. Iriima pashineete ikisoshiretakaayetakeri Pava. ⁸ Irootakera josankinayeetantakarori iroka, kantatsiri:

Iri Pava kantakaarori jeempashireyetantari.

Tzimavetacha irooki temaita iriñaantayete.

Tzimavetacha iyempita temaita inkemayete.

Irojatziki kantzimaitaro iroñaaka.

⁹ Jiroka josankinatakotakeri eejatzi David-ni, ikantake:

¡Onkamintha irayeyetataiteri tsika joreyeyetakeri!

¡Onkamintha irantzivatataitya!

¡Onkamintha irovasankitayeyetataiteri!

¹⁰ ¡Onkamintha irimavityaakitataite!

¡Onkamintha intsinkamitziyetataite!

Iravisakoshiyetai pashinesatzi atziri

¹¹ Tema ikantai “Onkamintha irantzivatavakaayetya” nosheninkapayeeni, ¿irooma oshiyakaaventachari iraperoyetairi? ¡Kaarira! Iroora oshiyakaaventachari ikenakaashiyetapaintarira, irovavisaakominthatairira Pava pashinesatzi atziriite, iroora jimatantataikarori Pava iroka onkanta iriñaatyaariri nosheninkapayeeni irikaite, iro inkovantaperotaiyarini iriroriite iravisakoyetai. ¹² Tema ikenashivaiyetakara iroora kantakaantakerori jineshinonkayetaaariri pashinesatzi atziri nampitarori maaroni kipatsi. Iroora kameethaperotataitaatsine aririka irapiyeyetairo ineshinonkayetairi apaata nosheninkapayeeni.

¹³ Iroñaaka nonkantemi eerokaite kaari nosheninkayeta. Naakatake jovayeetake notyaantajanorite nonkinkithatakaayetaimi eerokaite pikaratzi kaari nosheninkata pipashinesatziitzi. Shirethara nonkantaventapiintanakyaaaro nantavaire. ¹⁴ Iroora nokokovatataizirira isamaneentayetaiyaami nosheninkapayeeni, ari onkanta iravisakoshiyeyetaiyaari tsikarika ikaratzi irirori. ¹⁵ Tema jimanintaiyakerira irirori Pava, iroora opoñaantataikari jariperoyetaari Pava maaroni osavisatzi. Irooma apaata aririka irariperoshiyeyetaiyaari Pava nosheninkapayeeni, onkempivaityaarora impiintaatyeeimi ikamayevetaka. ¹⁶ Intsityaa noshiyakaaventavakemi: Tema okanta aparoni pathatsi, arira okantzitari eejatzi opitha. Jirokara oshiyakaaventachari: Tema iriiyevetaka etayetakarori novaisatziite itasorentsishiretake, arira inkempitayetaiyaari apaata inkarate incharinetaiyaari. Inkempitaiyaaro eejatzi tsikarika okanta inchaparitha, arira okantzitari eejatzi oteva.

¹⁷ Jiroka oshiyakaaventari iroñaaka inchaparitha, iriiyetakera novaisatziite etayetakarori pairani. Oshiyakaaventachari oteva, iriiyetakera nosheninkapayeeni judío tzimayetaatsiri iroñaaka. Tema kempivaitaka inchekeyetakeromi iroka oteva, onkanta oshookatevatantayaari pashine oteva jontsirekayeetakeri, kameetha onkanta oshooke okantakaarora oparitha. Ikaratzi oshiyakaaventziri oteva

jontarekayeetakeri, iriiyetakera atzirite kaari nosheninkata.* ¹⁸ Irootakera eero aritanta pasagaaventashivaitaiya. Pinkinkishiretero, eerokatakera oteva inchato, eerokatake añaakaayetzi oparitha. ¹⁹ Kempitaka ari pakakemi eerokaite, pinkantaiyeni: “Aña ichekayeetakeri oteva okanta noshokatevatantaari naaka.” ²⁰ Ari okantavetari, iro kantamaitachari pinkinkishiretero kempivaitaka iriimi nosheninkapayeeni judío inchekatevayeetakemi okantakaantziro tera inkempisante. Irooma eerokaite kaari nosheninkata, eerokayetake impoyaatapaakariri okantakaantziro paventaashiretaa. Tera arite piriiperovaitashitya, aña piñaapinkathateri Pava. ²¹ Tema Pava iri chekakerori etayetarori oteva, paamaventyara jimataimikari eejatzi eerokaite. ²² Ari piñiuro katsima jinatzi Pava, iro kantacha neshinonkateri jinatzi eejatzi. Ikaratzi antzivashireyetaichari jiñaayetakero ovana ikatsimatzi Pava. Irooma eerokaite, ari piñaapiintatyero irineshinonkayetemi eekerorika poisokerotatyeeeri Pava. Irooma eerorika poisokerotari, ari inkempitakaantakemi oteva ichekayeetakeri. ²³ Ikaratzi ichekatevayeetakeri pairani, aritake irontsirekayeetairi eejatzi, aririka irovashaantairo ithainkavaitziri Pava. Tema Pava kantatsi irimatero. ²⁴ Eerokaitera kempitakarori oteva pankirentsiniro jontarekayeetakeri pankirentsiiperoriki. Oshekira ariperotataite iroorika irontsirekayeetai otevaporerori oponkitzijanoriki iroori.

Impiyashiretakaitairi Israel-mirinkaite

²⁵ Iyekiite, nokovi piyotero kaari ikemathayeetzi pairani onkarate iranteri Pava. Eero pikinkishirevaitashita aritakera piyotakero maaroni. Añaayetakero iroñaaka irikaite nosheninka Israel-mirinkaite, tzimatsira kisoshiretakaayetakeriri. Iro kantacha, onpaintatziira iroka irojatzi irimonkaratantakyaari inkarate avisakoshireyetaatsineri kaari nosheninkata. ²⁶ Impoña, iravisakoshireyetai eejatzi Israel-mirinkaite. Arira okanta josankinatakoyeetakeri, kantatsiri:

Arira impoñeeya Sion-ki tsiparyaakoventaneri,

Iriira kantakaiyarone irovashaantantyaarori icharineete Jacob ithainkatasorentsivaitzi.

²⁷ Ari onkantya othotyaaantyaari okaratzi antzimotavakaantsi,

Naakatakera aperotaironeri iyaariperonka.

²⁸ Tema irikaite nosheninka judío jimanintakero Kameethari Ñaantsi, ikempitakaantari iroñaaka Pava iri iisaneentane, ari okanta ineshinonkayetantaamiri Pava eerokaite. Iro kantacha Pava jiyoshiitzitakityaari nosheninkapayeeni, eekerora iriyaatatyeteetakoyetyaari, ari onkantya iriñaantyaarori tsika okanta ishinetakeneriri etayetanakarori novaisatziite. ²⁹ Tema aririka inkaimashiretante Pava, jineshinonkayetantzi. Eerora jovashaantziro. ³⁰ Pipiyathayetzitakarira pairani eerokaite Pava. Ipoñaanaka nosheninkapayeeni ipiyathatanakari, iroora opoñaantataikari jineshinonkayetaami eerokaite. ³¹ Irikaite piyathavaivetachari iroñaaka, aritake iriñaayetairo apaata ineshinonkayeetairi ikempitaaeyetzimira eerokaite iroñaaka. ³² Arira okantakari, joñaakantakero Pava maaroitenera apiyathavaiyetaka, arira ikenakaakerori joñaakantantaarori ovana jineshinonkayetaikakai maaroiteni.

³³ Ovana nopampoyataikeri Pava jiyotanetziiataika, ikemathatziro maaroni. Tekatsira iyoperoterone irantayeteri irirori, tsikarika inkantayetero. ³⁴ Jiroka josankinatakoyeetakeriri, ikantaitake:

¿Tzimatsima iyotzirori ikinkishiretari Pinkathari?

¿Tzimatsima impaitya materone inkaminayeri?

³⁵ ¿Tzimatsima impaitya omapokakerine impanakerimi irirori, aña iriitatakera etakarori ipayetantataike?

³⁶ Iriitakera Pava kantakaantarori otzimayetantari tsikarika opaiyetari, iriitakera poñaakaantayetarori, iriitake ashtarori. Arira irashi irovaitaatyeeeroni iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

12

Onkarate irantayeteri kempisantzinkariite

¹ Iyekiite, aritakera jineshinonkatakami Pava, nokovakotzimi pishineventaiyaari eeroka, pinkempitaiyaarimi ikantara piratsi ipometayeetziniriri. Tera poshiyakotajaantyaari piratsi, aña pañaapiintayetai eerokaite pintasorentsishireyetai, irootakera onimotziriri Pava. Tema arira okantataitara ikoviri Pava añaapinkathayetairi. ² Eero pikempitakovaitashitari osavisatziite. Aña iri Pava pishinete irovakerashiretakaimi. Ari onkantya piyotantaiyaarori ikovakayimiri, kameethatzimotziriri, onimotziriri, othotyaaanetachari okameethatzi.

* 11:17 Naaventakotachari jaka pankirentsi ashtarori oparitha, ashtarori oteva, irootakera ikantayeetizari “Olivos.”

³ Iriira Pava neshinokataanari naaka okanta niyootaayetantaamiri, irootakera nokantantamiri: Eero pikempitakaantashivaita eerokatake iriiperori. Aña pinkinkishiretakotya kameetha eeroka. Ari onkantya pimatantyaarori ikovakayimiri Pava eekero piyaataty pavantaanakaayari. ⁴ Pinkinkishiretakotero tsika akantayetara avathaki. Tema tsikara akantavathayetara, iroora antakaayetairori opaiyetarika.* ⁵ Aakayetakera joshiyakaaventaetzi aventaashiretarira Cristo. Akempivaiyetaa aakami ivatha Cristo. Okantavetaka anashitaiyavetaka aparopayeeni, iro kantacha aparoni akantaa, kempivaitaka ovithaavakaayetaatyaami. ⁶ Maaroni aakaite itasonkaventayeetakai onkantya amonkaratantyaarori antayetairi. Tzimatsirika aparoni kamantantaneritanaatsiri, irantayetero ikovakairiri Pava, eekerora iraventaaperotanakiyeeyaari. ⁷ Tzimatsirika aparoni ampitakotantanaatsiri, irimonkarayero irirori. Tzimatsirika aparoni iyotaanetananaatsiri, irimonkarayero irirori. ⁸ Tzimatsirika aparoni minthatanetakaantachari, irimonkarayero irirori. Tzimatsirika aparoni pashitantanetachari, ipantaperotai osheki. Tzimatsirika aparoni jevatakananaatsiri, irishirethaventyaaro irantavaire. Tzimatsirika aparoni neshinokatananaatsiri, kimoshirera inkantya imonkarayetairo.

⁹ Ontzimaty petakotantaiya kameetha, eero pamamenavaita. Samaneenta povairo kaariperori, irooma kameethari kiso povanaero. ¹⁰ Pinkamaityaaro petakoyetantya, pinkempitakaantero petakotyaarimi pirentzi okarikiini. Piñaapinkathayeri pashine. ¹¹ Shiretha pinkantayetya, eero piperavaita pantavaitaineri Avinkatharite. ¹² Kimoshire pinkantya poyaakoneenteri Cristo. Amavevaitane pinkantayetya aririka piñaayetero pomerentsitzimotyamine. Piñaañaatapiintai. ¹³ Ontzimaty pimpashiyetaiyaari okovityimovaitari itasorentsikaitairi. Poimaantapiintayetai pipankoki.

¹⁴ Pamanakoyetairi ovatsinaavaitzimiri onkantya irineshinonkayeetantaiyaariri irirori. Eero pipiyatari. ¹⁵ Pintsipatyaari pinkimoshirete ikaratzi kimoshirevaitatsiri. Pintsipatyaari piraavaitya ikaratzi iravaitachari. ¹⁶ Aapatziya pinkantavakaayetaiya. Eero pimanintantavaitzi, aña ontzimaty pintsipatyaari kovityaavaitatsiri. Eero pikempitakaantashivaita iyotanageri pinatzi. ¹⁷ Tzimatsirika aparoni ovaariperovaitemiri, eero pipiyatari. Poñaakantero eeroka tampatzikatzimoterine atziiriite. ¹⁸ Pinkyaaryooventapiintairo pisaikayetantaiyaari kameethaini. ¹⁹ Netakotané, eero pipiyakoventashivaita eeroka, aña pashitakaiyaari Pava iri piyakoventyaamineri. Tema jiroka josankinayeetakeri, ikantaitake:

Ikantzi Avinkatharite:

Naakatakera ovasankitaantantansi,

Naakatakera piyakoventantancheneri.

²⁰ Aririka intasheneente piisaneentane, pimperi irovarite. Aririka irimireneente, pimperi imire. Aririka pimatayetanaero iroka, oshekira impashiventanakya irika iriñaakerorika pantakeri.† ²¹ Paamaventyaara oitsinampaimikari kaariperonkantsi. Aña iro aritatsi pimatapiintanaero kameethari onkantya pinkitsirinkantyaarori kaariperori.

13

¹ Ontzimaty pinkempisantayetairi eerokaite pinkathariventzimiri pinampiki. Tera impinkatharentsivaitashitya irirori, aña Pava kantakaarori okanta ipinkatharentsitarani. ² Intzimerika aparoni kovatsineri irimaimanevaiteri pinkatharentsi, okempivaitakarora iriimi Pava imaimanevaitake, irootakera irovasankitaantaityaariri. ³ Ikaratzi antayetzirori kameethari, tekatsira ompaitya intharovakaantavaityaariri pinkatharentsi. Iriima antayetzirori kaariperori, iriira tharovakaavaityaarine. Ari okantari, pantzirorika eeroka kameethari, eero pitharovakaavaitashitari pinkatharentsi, aña iriitajaantake tharomentaiyamine. ⁴ Tema iri Pava kantakaarori ipinkathariventantari irikaite onkantya inkempoyaaventaantamiri. Aririka pantero eeroka kaariperori, ontzimaty pintharove, tema te amenaashivaita otzimimoyetziri irosataamento. Tema iriitakera Pava kantakaarori ipinkathariyetantari irikaite, irijatzira Pava kantakaiyaarone irovasankitaakaantyaariri kaariperoshireriite. ⁵ Irootake pinkempisantantyaariri irikaite. Iro kantacha tera intaani pintharovakaiyaari jimashirenkata. Aña irootataike tampatzikatatsiri pimayetairo iroka. ⁶ Irootakera pimpinatantyaariri ikovakoyetzimiri jevaventzimiri pinampiki, iro iriñaantyaari irirori, tema jimonkaratziiro ikoviri Pava. ⁷ Ontzimaty pimpinayetairi maaroiteni pinkatharijanorentsi, eejatzi ikaratzi kempoyaaventaantatsiri nampitsi. Ontzimaty pinkempisantayeteri, ñaapinkatha poveri.

* **12:4** Okempitaty okitsi irootake jamenayeetantari, irooma kempitantsi irootake ikemayeetantari, irooma paantentsi irootake jovayeetantari, irooma akotsi irootake joirikayeetantari, irooma kitzitsi irootake janiyyeetantari.

† **12:20** Kantakotachari jaka “oshekira impashiventanakya” iroora oshiyarori ikantaitzi eejatzi “povaampateneri iitoki osheki paampari.”

⁸ Eero piñaashintsiventavitaro pireevetante, aña piñaashintsiventaiyaaro petakotavakaayetaiya. Tema itzimirika etakotantachari, imonkaratatziiro Ikantakaantaitane. ⁹ Jiroka josankinayeetakeri Ikantakaantaitane, kantatsiri:

Eero pimayempitzi. Eero povantzi. Eero pikoshitzi. Eero pithaiyakotanta. Eero pinveshivaitaneta.

Tzimayetatsira eejatzi osheki pashine ikantakaantaitakeri. Iro kantamaitachari jirokara irooperotajaantatsiri ikantakaantaitakeri, kantatsiri:

Petakotaiyaari pisheninka pinkempitakaantyaari petakotapiinta eerokara.

¹⁰ Opoñaantari irooperotajaantzi iroka ikantakaantaitane, irootakera apatotzirori maaroni ikantakaantayeetakeri. Tema itzimirika etakotaariri isheninka, tera irovaariperovaitairi.

¹¹ Ontzimatyeeera amatapiintairo iroka, tema irootaatsi avisakoshireyetai. Okempivaitakarora iroñaaka amaayetyeemi, iro kantacha ontzimatyee ankakiyetai.

¹² Tema irootaintsi onthonkaiya tsirenikiri, iro onkitainkatai. Irootake ovashaantantyaarori antayeziro kaariperori, okaratzi jantapiintayeziri tsireniriki.

Aña iro aritatsi ankempitakaantairo ankithaatakotatyeeaaromi ampiyakoventantyaari, ¹³ onkantya antayetantyaarori kameethari okaratzi jantayepiintaitziri okitainkatzi.

Ari onkantya eero aniyavaitanta, eero ashinkivaitanta, eero amayempivaitanta, eero antantayetaro kamaaroyetatsiri, eero amaimanevaitavakaanta, eero asamavakaantavaita. ¹⁴ Poshiyakotaiyaari Avinkatharite Jesucristo, pinkempitakaanteri iriimi pinkithaatakotaiya. Eero pantashivaitaro okaratzi pinevetashivaitari.

14

Eentashiretaneri

¹ Ontzimatyee paakameethayetairi eentashireyetsiri. Eerora pamamenavaitaro iroka onkantya piñaanaminthatashivaitantyaariri. ² Okempitayya, tzimayetatsi kempisantzinkari kinkishiretachari kantatsi irovayetyaaro tsikarika opaiyetarika. Iro kantacha tzimatsi pashine eentashireri, intaani jovayetaro pankirentsi. ³ Irika kempisantzinkari ovayetarori tsikarika opaiyetarika, eero imanintavaitziri pashine kaari ovayetyaarone. Ari inkempitzityaari kaari ovayetyaarone eero imanintziri pashine ovayetarori, tema Pava te irimaninteri irirori. ⁴ ¿Kantsima inkisathayeeteri nampirentsinentzi? Eerora, tema iri kisathatajanterine itzimi onampitariri, irijatzi tharomentyaarine. Ari okantari, tema Pava iri onampiyetariri maaroitenei ovayetarori tsikarika opaiyetarika, irijatzi tharomentyaarine.

⁵ Jiroka oshiyarori, tzimayetatsi kempisantzinkari omairentantarori kitaite. Tzimayetatsi pashine kaari ompashinetzimoteri kitaite. Ontzimatyee inkinkishiretakoyetaiya maaroni, te arite irotzitzikayeteri pashine opaitarika ikinkishiretari. ⁶ Itzimi ñaapinkathatzirori aparoni kitaite, iriitajantakera Avinkatharite ñaapinkathatzi. Ari okempitzitari eejatzi, itzimirika ovayetarori maaroni tsikarika opaiyetarika, iri Avinkatharite ñaapinkathatzi jovayentantarori, tema ipaasonketapiintatziiri. Ari ikempitari itzimi pinkayetzirori ovaritentsi, iri Avinkatharite ñaapinkathatzitaka ipaasonketapiintziriira. ⁷ Tera añaaminthavaitashitya aakaite, tera ankamaminthavaitashitya eejatzi. ⁸ Eenirora añaayetzi, iriitakera Avinkatharite añaimeoyetairi. Aririka ankamake, iriitakera eejatzi Avinkatharite ankamimote. Arira okantari, iriitake Avinkatharite ashitapiintari eenirora añaayetzi, ari okempitzitari eejatzi aririka ankamayetake. ⁹ Tema irootake itzimajaantakari Cristo, ikamimotantake, ari okanta jashitapiintantari eenirora añaayetzi, aririka ankamayetake eejatzi.

¹⁰ ¿Opaitama pikishimatantariri pisheninka? ¿Opaitama pimanintantariri eeroka? Aña iriira Cristo intzime amenakoyetantaatsine maaroni apaata. ¹¹ Tema iro josankinatakoyeetakeri, kantatsiri:

Jiroka ikantakeri Avinkatharite: “Maarointenira irotyeerovayeetai ñaapinkathayeetaina. Omaperora.”

Aritakera intharomentayetairi maaroitenei Pava.

¹² Aripaitera ankinkithatakotaiyaari maaroitenei aakaite janta Pavaki.

¹³ Irootake ovashaantantyaarori akishimatavakaayeta. Aña ontzimatyee ankantashireyete: “Eero nokantzimoneentakaavaitari pashine ‘nirentzitari,’ notzikashirevaitzirikari.” ¹⁴ Niyotzi naaka tera inthañaapithatantyaaro Pava ovayetyaaro opaiyetarika. Iro kantacha, tzimatsirika kinkishirevaitachane aritatsi impinkavaitayeete, irimatero impinkavaite irirori. ¹⁵ Aririka poñaakyaari pashine kempisantzinkari povayetyaaro otzimi ipinkiri irirori, tera petakoshiretyaari. ¿Aritatsima pinkantzimoneentakaiyaari pashine okantakaantziro povamatsitaro ovaritentsi?

¿Pikovatziima povaariperoshiretairi irika? Irijatzira irika kempisantaneri, ikamimentakeri Cristo eejatzi. ¹⁶ Arira okantari, te arite poñaakaayeteri povayeteri pikinkishiretari eeroka kameethari onatzi, impoña inkantayeteri: “Jantakero irika kaariperori.” ¹⁷ Aakaite akarayetzi ipinkathariventayetai Pava, te iro kovaperotajaantachane okaratzi avayeteri, okaratzi amireyeteri eejatzi. Aña iro kovaperotataitachari antampatzikashireyetai, asaikayetai kameetha, ankimoshireyetai, tema iriitake kantakaantakerori Tasorentsinkantsi. ¹⁸ Itzimirika matanairori iroka jantavaaitaineri Cristo, aritake irinimotakaakeri Pava, ari inkempitayeriri eejatzi atziiriite ari iraakameethatakeri. ¹⁹ Ari okantari, ontzimatyepantapiintayetairo kantakaantzirori isaikantayeeteri kameetha, kantakaanterone intharomentashiretavakaantayeetyaari. ²⁰ Aririka pinkokovavaite povayetyaaro opaiyeterika, paamaventya paparatzirokari okaratzi jimonkaratakeneriri Pava pashineete kempisantzinkari. Tema te onthañantsitya ovayeteri. Iro kantacha itzimirika ovayeterori opaiyeterika impoña inkantzimoneentakaakyaari pashine, jantakero kaariperori irika. ²¹ Tera apantyaaro pinkantzimoneentakaavaiyaari “pirentzitari,” okantakaantziro povayeteri vathatsi, pimireyetero kachori, pantayetziro opaiyeterika. ²² Iroora apantaperotarori piyotakoshiretairi eeroka, intaanira Pava iyotakotaimirone iroka. Intzimerika kaari eentashireventavaitairone iroka, aritakera irimatairo inkimoshireyetai. ²³ Iro kantacha itzimirika eentashirevaitatsine, aririka irovakyaaro opaiyeterika, ari onkempitzimotaiyaari jantakero kaariperori. Tema tera irantairo okaratzi jiyotakoshirevetaari, kaariperora onake iroka.

15

¹ Aakaite kempisantzinkari aavyaashireriite, ontzimatyepantampashiretzimoyetairi eentashireyetsiri, tera intaani antayetero okaratzi onimoyetairi aakaite. ² Ontzimatyepantayetairo okaratzi onimoyeterine asheninka, onkarate minthashiretakaiyaarine irantayetairo kameethari. ³ Irootakera jantakero Cristo, te inkovakovatero otzimi onimoterine apaniro irirori. Tema josankinayeetakero, kantatsiri:

Ikaratzi kaviyavaitemiri eeroka, irijatzira kaviyitakanari naaka.

⁴ Tema maaroite osankinatakotainchari pairani, kempitakarori iroka, josankinayeetakero iriyotaayetairo. Ari okanta iroka Osankinajanorentsi, iro kantakaarori añantarori atsinampashirevaitzi, iro tharomentashiretakairi oyaakoneentantari. ⁵ Iriitajaantake Pava kantakaarori añantarori atsinampashirevaitzi, irijatzit tharomentashiretakaineri. Osheki nokovakotapiintakeri inkantakaiyaaro onkantya paakameethatavakaantyaari, maaroiteni pinkempitakotaiyaari ikantara Cristo Jesús. ⁶ Onkempivaityaaro arimi pintsipatavakaiya maaroiteni eerokaite pimpanthaaventeri Pava, itzimi ashitariri Avinkatharite Jesucristo.

Ikinkithayeetaineri Kameethari Ñaantsi kaari judío-tatsine

⁷ Tema osheki jaakameethayetai Cristo aakaite, eejatzi pinkempitaiya eerokaite, paakameethayetairi pashine atziri, tema ari onkantya iriñaapinkathayeetantyaariri Pava. ⁸ Irootake nokantapiintakeri: Iri Cristo jotyaantaitakeri irantavaiventeri nosheninkapayeeni judío. Iro jimantantakarori iroka onkantya iriñaantayeetyaaro omaperotatya okaratzi ishinetakeriri Pava pairani avaisatziite.* ⁹ Irojatzira jantakeneriri ikaratzi kaari nosheninkata, ari okanta jiñaapinkathayetantaariri iriroriite, jineshinonkayetairi Pava. Jiroka josankinayeetakeri, kantatsiri:

Notharomentaventaime janta isaikayetzi kaari nosheninka.

Nompairyayetaime nompanthaaventaime.

¹⁰ Jiroka ikantzitaitakeri eejatzi:

Pashinesatziite, pintharomentaina eerokaite pintsipayetaiyaari jashiyetaari Pava.

¹¹ Ikantaitake eejatzi:

Pashinesatziite, pintharomentaiyaari Avinkatharite.

¡Maaroiteni atziiriite pintharomentaiyaari!

¹² Ipoña ikantake eejatzi Isaías-ni:

Ari intzimake incharinentyaari Isaí.

Iriitake pinkathariventairine pashinesatzi atziiriite.

Iriitakera iroyaakoneentairi kaari asheninkata.

¹³ ¡Iri Pava tharomentakaiyaamine, iri kameetha saikakaayetemine pikempisantairira! Tema iri kantakaiyaarone oyaakoneentantyaariri. ¡Iri Tasorentsinkantsi kantakaiyaamirone onkantya poyaakoperotantyaariri!

* 15:8 Iri ikantakoyetzi jaka “judío-payeeni” itzimi ipaiyeetzi “tomeshtaaari.”

¹⁴ Iyeekiite. Niyotzi naaka omapero pineshinonkayetavaka eerokaite, iyotaneperori pinayetzi, pimatakeri piyotaavakaayetaka. ¹⁵ Iro kantacha, nosankinatzi iroka noshintsithatzi miro onkantya eero pipeyakotantaro. Tema ikaminthaayeperotaimira Pava, ¹⁶ jotyaaantaana noñaaventaineri Jesucristo ikaratzi kaari nosheninkayeta. Nokinkithatainerira Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Pava, okempivaitaaro naakami omperatosentsitaari. Iriiwa kaari nosheninkata, iriiyetakera Kempivaitakarorimi jashitakaayetariri Pava, namaayetainerira Pava iroora ookimotaariri. Iriitakera Tasorentsinkantsi materone irovatampatzikashireyetaari. ¹⁷ Okaratzi jantakaanari Cristo Jesús, kantavetachara nonkantakaaperoventyaaromi naaka, noñaaventero okaratzi nantavaitaineri Pava. ¹⁸ Iro kantamaitacha, intaani noñaaventero okaratzi jimatakaayetakenari irirori Cristo. Tema noñaayetakari kaari nosheninkata ikempisantayetaari okaratzi noñaaventyetakeneriri, okaratzi nantavaitzimotakeri. ¹⁹ Iri Tasorentsinkantsi pakenarori shintsinkantsi okanta notasonkaventantakeri, iro nomayentakarori kaari iñaapiintayeezi pairani. Ari okanta nomatantakarori nokinkithatairo Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Cristo netanakaro Jerusalén-ki, ipoña nokenayetanake irojatzi Ilirico-ki. ²⁰ Ari okanta nokovantakeri noñaaventero Kameethari Ñaantsi janta tsika te inkemakoyeetero ivairo Cristo. Tera intaani nonkove niyaatero tsika janta jimayeetako ikinkithatakaantaitzi. ²¹ Tema jiroka josankinayeetakeri, ikantaitake: Ari iriñeeri nampiyetarori janta tsika te iriñaaventaiteeri irika. Ikaratzi kaari kemakoyeterine, ari inkemathatakotairi.

Ikovake Pablo iriyaatero Roma-ki

²² Irootake kaari okantanta niyaate pisaikaiyini eerokaite, okantavetaka osheki nokovapiintavetaka. ²³ Iro kantacha iroñaaka aritake nomatakeri, tema tekatsi nantayetanairi jaka nampitsiiteki, aritake oshekitake osarentsi nokovapiintavetara nareetyaamimi. ²⁴ Aririka niyaaminthatakeri España-ki, arira nokoviri nareetanakyaamiri pinampiki. Aririka nosaikimovaitanakemi janta, nokovi pampitakotena potyaantena España-ki. ²⁵ Iro kantacha, netapaintyaaro niyaate Jerusalén-ki nampitakoyeteri janta itasorentsitakaitaire. ²⁶ Tema irikaite Macedonia-satzi, ipoña Acaya-satzi, jotyaaantayakena iriroriite kireeki onkantya nompantyaariri kempisantzinkariite ashinonkainkari nampiyetarori janta Jerusalén-ki. ²⁷ Iriiyetakera kovashiyetaincha impashitantayeta, tekatsira shintsiventerine. Okempivaitakero irikaite impinakoventatyeeyaami ikempisantakaakeri irika kaari isheninkata. ²⁸ Aririka nomonkaratakeri nompayetarori Jerusalén-satzi ikaratzi jotyaaantayeetakeneriri, aripaitera navisanakeri pinampiyetarora eerokaite niyaatera janta España-ki. ²⁹ Niyotzi iri Cristo tasonkaventatziitaineri aririka nareetakyaami janta.

³⁰ Iyeekiite, nokovakotzimi piñañaatakoyetapiintena eerokaite, pinkempitakotyaaanaro tsika nokantapiintziro naaka. Iro nokovakotzimiri, niyotzira piñañapinkathatzi iri eerokaite Avinkatharite Jesucristo, iri Tasorentsinkantsi kantakaamirori petakotantakanari. ³¹ Pamanakotena eero jaakaanantana thainkashireri nampiyetarori Judea-ki. Pamanakoyetana onkantya iraaavakoyeentantyaanarori kameethaini ipakaantayeetzi iri itasorentsitakaitane Jerusalén-satzi, iro onimoyetantyaariri iriroriite. ³² Ari onkantya nonkimoshiretantyaari niyaatera pisaikaiyini eerokaite, irirorika Pava kovakaakenarone. Arira nomakoryiimovaitaiyemine eerokaite. ³³ ¡Onkamintha iri Pava tsipashiretyaamine, iri kameetha saikakayetemine! Ari onkantyaari.

16

Jovethayeetari atzirite

¹ Iroora Febe aanakerone iroka osankinarentsi. Iro nokempitakaantaa iroomi notsiro. Osheki antavaitake iroori japatotapiintayeetaka janta Cencrea-ki. ² Paakameethatavakero iroori, irootake jashitaari eejatzi Avinkatharite, aritzi paakameethatero pikempitapiintziro paakameethatzi pashine itasorentsitakaitairi. Pampitakoyetero ompaityaarika onkovityaayete. Tema osheki ampitakoyetake iroori. Ari okempitakenari naaka eejatzi osheki ampitakoyetakena.

³ Povethatyaanaro Priscila ipoña Aquila. Irooyetake tsipayetakanari nantavaitziniri Cristo Jesús, ⁴ irootake shineventakanari ovavisaakotakena. Osheki nopaasoonketakero irokaite, ari ikempitayetakero pashinesatzi kaari nosheninkayeta ikaratzi apatoyetapiintachari pashineki nampitsi. ⁵ Povethatyaanari eejatzi ikaratzi apatoyetapiintachari opankoki. Povethatyaanari eejatzi netakotane Epeneto, tema iri etanakarori nokempisantakairi Cristo janta Acaya-ki. ⁶ Povethatyaanaro María, otzimi antavaiventakemiri osheki eerokaite. ⁷ Povethatyaanari Andrónico, ipoña Junias nosheninkapayeeni jinatzi, iri tsipayetakanari jashitakoyeetana. Iriiyetake etakero ikempisantzitaka tekeramintha naaka,

irijatzi jiñaapinkathayetakeri otyaantajanoriite. ⁸ Povethatyaanari netakotane Amplias, itzimi jashitaari Avinkatharite. ⁹ Povethatyaanari Urbano, itzimi karatapiintakenari nantavaitziniri Cristo Jesús. Povethatyaanari netakotane Estaquis. ¹⁰ Povethatyaanari Apeles, itzimi jaakameethatakeri Cristo. Povethatyaanari maaroiteni itzimi saikavankotziriri Aristóbulo. ¹¹ Povethatyaanari nosheninka Herodión. Povethatyaanari saikavankotziriri Narciso, ikaratzi inampishiretantaari Avinkatharite. ¹² Povethatyaanaro Trifena, opoña Trifosa. Irootake tsipatakanari nantavaitziniri Avinkatharite. Povethatyaanaro netakotane Pérsida. Irojatzí notsipatakari nantavaitziniri Avinkatharite. ¹³ Povethatyaanari Rufo, itzimi jiyoshuítairi Avinkatharite. Povethatyaanaro eejatzi iriniri, otzimi nokempitakaantari naaka iroomi noniro. ¹⁴ Povethatyaanari Asíncrito, Flegonte, Hermas, Patrobas, Hermes, ipoña ikaratapiintayetziri iriroriite, itzimi apaiyetziri iyekiite. ¹⁵ Povethatyaanari Filólogo, Julia, Nereo ipoña iritsiro, Olimpas, ipoña maaroiteni ikaratzi tsipayetariri iriroriite apaiyetziri itasorentsitaikaitane. ¹⁶ Etakora pinkantya povethatavakaanaiya. Jovethayetami eerokaite maaroiteni itzimi apatoventapiintakariri Cristo jaka.

¹⁷ Iyekiite, jiroka nokovakotzimiri: Paamaventyaari ñaanaminthatavakaachari itzimi otzitzikamentavakaarori jiyotaayeetakemiri pairani. Eerora pikempiyayetari eerokaite. ¹⁸ Aña okempivaitakaro atziritanakiyeemi "Inevvaitashitane," iro omperatanakyaarinemi. Tema kaarira Avinkatharite Jesucristo omperayetanaiyaarine. Iriiyetakera nintathayetashitariri eentashireriite jamatavivaitzirira. ¹⁹ Nokemake naakaite kameetha pikantaiyani eerokaite, te pipiyathavaita, irootake oimoshirenkakenari. Nokovi naaka pinkameethashireperote, onkempivaityaaromi te piyoyetaajateromi okantakota kaariperori. ²⁰ Iriira Pava saikakaayetaimineri kameetha, irootaintsira inkantakaiyaaro pinkitsirinkantyaariri Satanás, onkempivaityaaro povichoryaatyeerimi paatzikakeri. ¡Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesucristo!

²¹ Jovethatami Timoteo, itzimi tsipatanari nantavaitzi, eejatzi nosheninkapayeeni Lucio, Jasón, ipoña Sosípater.

²² Naakatakera Tercio itzimi osankinayetziniriri Pablo. Naakatake eejatzi ovethatami, naaka jashitayeta eejatzi Avinkatharite.

²³ Jovethatami Gayo. Arira nosaikiri iroñaaka ipankoki. Jovethayetami eejatzi ikaratzi nampiyetarori jaka. Jovethatami Erasto, itzimi oviriri kireeki ashitari nampitsi. Jovethatami eejatzi Cuarto, itzimi apaiyetairi iyeki.

²⁴ ¡Onkamintha ineshinonkayetaimi maaroiteni Avinkatharite Jesucristo! Ari onkantyaari.

Ovekaraantaro tharomentaantsi

²⁵ Thame antharomentaiyaari iroñaaka matzirori inkempoyaaventayetakemi, ari onkantya pinkyaaryooventapiintantyaarori Kameethari Ñaantsi okaratzi ñaaventakotziriri Jesucristo, tsika otzimi kaari ikemathatapiintayeetataka pairani. ²⁶ Iro kantacha, joñaakayeetantaa iroñaaka jiyotaantayeetakera maaroiteni nampitsiki, onkantya inkempisantayeetantyaari eejatzi janta. Irootajaantakera josankinatakaayetakeriri kamantantaneriite irika Pava, Kañaaneri. ²⁷ Thame antharomentaiyaari apanirotsatsiri Pava, Iyotaneri. Tema iriira Jesucristo kantakaiyaarone ankantaitantyaarori antharomentaiyaari. ¡Ari onkantyaari!

Jetakari Josankinatziniri Pablo Corinto-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naakara Pablo otyaantzimirori iroka osankinarentsi. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema iri Pava kovakaakenarori, ikaimashiretakena. Ari notsipatakari Sóstenes nosankinatzimiro. Iriitake nokempitakaantairi iyeki. ² Eerokara nosankinayetzini pikaratzi papatovoitaari Pava janta Corinto-ki, pikaratzi jovatampatzikashireyetaimi Cristo Jesús. Iriira kaimashireyetaimi pitasorentsihireyetaantairi, pikempitaari pashineete nampiyetarori tsikarika janta, pairyaapiintayetairiri Avinkatharite Jesucristo, tema irijatzi Pinkathariventairi eejatzi irirori. ³ Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Ipaasoonketakaitziri Pablo itasonkaventantaitzi

⁴ Nopaasoonketapiintzirira naaka Pava, tema iniroite ikaminthaayetaimi, itsipashiretakagaamiri Cristo. ⁵ Irijatzi kantakaarori piñaaventapiintantaariri, okanta piyotakoperotantaariri eejatzi. ⁶ Irootakera poisokeroyetantarori okaratzi netakari noñaaventakemiri Cristo. ⁷ Pikantakara poyaaventari impiye Avinkatharite Jesucristo, tekatsi kovityiimotemine itasonkaventzimira onkantya pantavaitantyaaniriri irirori. ⁸ Iriira kantakaiyaarone itsonkaaryooventantyaariri irojatzi impiyantakyaari, ari onkantya eero otzimanta ompaitya iriyakoventapaimiri irirori. ⁹ Oisokero jovimi Pava, iriitake kaimashireyetaimi okanta paapatziyantaariri Itomi, Avinkatharitera Jesucristo.

¿Itsiparyaaytaamaranki irirori Cristo?

¹⁰ Iyekiite, noshintsithatemi nompairyeeeri Avinkatharite Jesucristo. Nokovakotzimi paapatziyavakaayetaimi, onkempivaityaaro aparanimi onkantyaami pikinkishiretaneete, eero pikantavakaamentavaitaro ompaiyetyaarika. ¹¹ Tema nokemakeri isheninkamirinkaite Cloé ikantapaakena te paapatziyavakaa kameetha. ¹² Tzimatsi pitsipayetari janta kantatsiri: “Nokempisantziri naaka Pablo.” Pashine kantayetatsi: “Iri nokempisantzi naaka Apolos.” Pashine kantatsi: “Iri nokempisantzi naaka Pedro.” Tzimatsi pashine kantayetanaintsiri: “Nokempisantziri naaka Cristo.” ¹³ ¿Itsiparyaaytaamaranki irirori Cristo? ¿Naakatakema paikakotzimentakamiri? Tema poviinkaayetakarakanki eerokaite, ¿Naakama ipairyeeete, inkantaite: “Poviinkatzimentaari Pablo?” ¹⁴ Iroora nopaasoonketantariri Pava okamintha te naaka oviinkaayetemine. Intaani noviinkaamatsitakeriranki Crispo, itsipatakari Gayo. ¹⁵ Iroora eero itzimanta janta kantashivaitachaneri iroñaaka: “Noviinkatzimentakari Pablo.” ¹⁶ ¡Jaa! Irijatziira noviinkaatzitakariranki Estéfanos, notsipataakeri isheninkamirinkaite. Tera nonkinkishiretero tzimatzirika pashine novinkaataakeri janta. ¹⁷ Tera iro irotyaantantyaanari Cristo noviinkaate, aña jotyaaantakena nonkamantantairo Kameethari Naantsi. Tera nonkempitakotapaakyaari iyotaneri noñaaventayetzirora. Tema te nonkove amenaashivaityaaro irooperotataitzira ipaikakoyeetakeri Cristo.

Iri Cristo, ishintsinka Pava, iriyotane eejatzi

¹⁸ Tema aririka ankinkithatakavetyaari kaari oshiretachane tsika ikanta ipaikakoitakeri Cristo, ikempitakaantai masontzishireri anatyeeemi. Iroora aakaite avisakoshiretaari anai, ayoyetai omaperotatya joñaakantakero ishintsinka. ¹⁹ Tema josankinatakoyeetzitakari kaari oshiretachane, ikantaitake:

Naapithateri iriyotane ikaratzi iyotanevetachari.

Nompeyapithateri ikinkishiretane ikaratzi kinkishiryaaevetachari.

²⁰ ¿Tsikama inkantaiyaarika iyotaneri? ¿Tsikama inkantaiyaarika iyotzinkari ikaratzi iyotaantashivaitarori irooperotzimotziriri iroñaaka iriroriite? Aña Pava jimasantyaayetairi iroñaaka irika osavisatziite, ikaratzi iyotanevetachari pairani. ²¹ Tema irikaite iyotanevaitashitachari, tera irimataneero iriyotairi Pava. Iroora Pava matanzirori jiyotaneta, onimotakeri irirori jovavisaakoshireyetairi ikaratzi kempisantañaanetariri, okantavetaka itzimayetzi okempitzimovetakariki masontzishirenkantsi onatzi iñaaneka Pava. ²² Aririka iriñeero nosheninkapayeeni judío intasonkaventantyaete, iroora inkempisantantayetyaari iriroriite. Iriima griego-thatatsiri, aririka inkemayeteri ikempitakaantari iriroriite iyotaneri inatzi, iriitakera inkempisantayeteri. ²³ Iroora naaka, nokinkithatakotanairi Cristo tsikara ikanta ipaikakotzimentantaka. Irootake okompitzimotantakariri nosheninkapayeeni. Iriima griego-thatatsiri ikempitakaantakena noma-sontzishirevaitatyeeemi. ²⁴ Iro kantamaitachari aakaite, ayotaiyini joñaakantairo Cristo

Itasorenka Pava, eejatzi iriyotane. Irojatzi jiyoyetairi maaroni ikaimashireyetairi Pava, onkantavetakya Judío-rika inatzi, kaaririka Judío, maaroni. ²⁵ Tema Pava janayiri jiyotanevaitashitari atziriite, okantavetaka irika atziriite okempitzimovetakari masontzinkantsi onatzi ikantayetakeri Pava. Tema Pava janayiri atziriite otzimimotziri ishintsinka, okantavetaka irika atziriite okempitzimotakari te aavyaantanete okaratzi ikantavetakari Pava.

²⁶ Iyekiite, ontzimatyepikinkishiryaaokotavakero tsikarika pikantaiyani eeroka pairani tekera inkaimashiretaitemiita. Tera intzimaperote iyotaneri pikaratayini, te intzimaperote pijevareite, te intzimaperote iriiperori pinkathariventzimiri. ²⁷ Iro kantacha Pava jiyoshiiyetairi ikempitakaantavetakari atziriite masontzi jinatzi, ari onkantya irovashiventaantaiyaariri apaata iyotanevaitashitaneri. Jiyoshiiyetairi eejatzi ikempitakaantayeevetakari kaari aavyaavaitaneri, ari onkantya irovashiventaantaiyaariri apaata iriiperoriite. ²⁸ Arira ikenakaakerori Pava jiyoshiiyetantaariri imanintaminthatane atziriite kaari iriiperotzimoyeterine. Arira okanta opofñaantaari iroñaaka ineveyeetaaro okaratzi imanintaveetakari. ²⁹ Ari ikenakairori Pava eero itzimanta impaitya asagaaventavaitachaneri. ³⁰ Iriira Pava tsipashiretakagaamiri Cristo Jesús, tsika itzimi jotyaaantairi irirori iriyotanetakayetaiyami, irovatampatzikashireyetairi, irovameethashireyetairi. Iri pinakoventairi pisaikashivaiyetantaari. ³¹ Irootakera josankinatziyeetantakarori pairani, kantatsiri:

Tema tekatsi apantyaarone irasagaaventashivaitaitya apaniro. Iroora apantaperotarori asagaaventaiyaaro jantayetziri Avinkatharite.

2

Iñaaventayetairi Cristo ipaikakoyetakeri

¹ Iyekiite, niyaapaitetakeranki naaka nareetami noñaaventantyaamiriri Pava, tera nonkempitakotapaakyaari iyotanevaitashitaneri, te nonintathavaitashitapaakyaami. ² Aña intaani nokovakitainakero noñaaventapiintanamiriri Jesucristo, ipaikakoyetakeri. ³ Te noñeero onimotena kameetha nosaikimoyetakemi, aña tharovashire nokantaka. ⁴ Ari okanta te okitsirinkantaperotantami noñaaneyetakari, te oshiyaro iñaane iyotanevaitashitaneri. Iro kantacha okaratzi noñaaneyetakari, omatakero oñaakantakeri Tasorentsinkantsi, oñaakantakero ishintsinka. ⁵ Arira okantakari, iroora ishintsinka Pava ikempisantaantakamiri, kaarira iriyotane atziriite matakayemirone.

Itasorenkara Pava oñaakantayetzirori

⁶ Iro kantamaitacha, aririka ankinkithatakaayeteri antakishiretaneri, arira aritziri añaaventakoteneri iyotanetaantsi. Iro kantacha iroka iyotanetaantsi, tera oshiyaro okaratzi jiyotanevaitashitari osavisatzi, okaratzi jiyotanevaitashitari pinkathariyevetachari iroñaaka. Tema eero ikantaitatyaani irikaite. ⁷ Aña iroka iyotanetaantsi noñaaventziri naaka, tera iriyotakoperoyeetero pairani. Okempivaitakaro iromanayee-tatyeeeromi. Irootakera ikovitataikari Pava, ari onkantya añaayetaantaiyaarori apaata irova-needkaro. ⁸ Irikaite pinkathariyevetachari iroñaaka, tekatsira aparoni iyotakoperoterone iroka iyotanetaantsi. Arimi iriyotakeromi, eeromi ipaikakotakaantzimiri Avinkatharite, otzimimoperotataitziri irovaneenkaro. ⁹ Iro kantamaitachari, iroora josankinatakoyeetz-itakari pairani, ikantaitake:

Okaratzi ishinetakeneriri Pava etakoyetaariri irirori, Anaaperotataitziro jokitapiintaitari, ikemapiintaitziri, Anaaperotataitziro okaratzi añaamampyaavetakari.

¹⁰ Irooma aakaite, jotyaaantakari Itasorenka Pava onkantya iriyotakaantairori. Arira ikantari Tasorentsinkantsi, jiyotakaaperotakagairi Pava. ¹¹ Tema tekatsi materone iriyoteneri ikinkishiretane pashine atziri, apaniro jiyotziri ishireki irirori. Ari ikempitari eejatzi Pava, tekatsi iyoteneriri ikinkishiretane, aña apaniro jiyotziri irirori ishireki. Irika Tasorentsinkantsitarsi, ishira Pava jinatzi. ¹² Irootakera omatantari jinampishiretakairi Pava Itasorenka ashireki, onkantya ayoperoyetantaiyaarori okaratzi ishineyetakairi aakaite akempisantayetairi. Irootakera kaari kantaajatatsine iroka iriyotairo osavisatziite, ¹³ ikaratzi iyotaantapiintakerori jiyotashiminthavaitari irirori. Aña okaratzi añaaventakeri aakaite irootakera jiyotakaayetairi Tasorentsinkantsi. Irootakera akinkithatakaayetaariri antakishiretaneri tsika okantakotajaanta ashireka.

¹⁴ Iriima ikaratzi kaari antakishiretatsine, te inkempisantero iriroriite jiyotakaantavetakari Tasorentsinkantsi, aña okempitzimovaitakari masontzishirenkantsi. Te onkantaajate iriyotakotairo irirori, tema te inampishiretantari Tasorentsinkantsi iyotakaantayetaariri. ¹⁵ Irooma aakaite antakishiretaneri, aritake amayetairo ayotajaantairo

maaroni tsikarika opaiyeta. Aritake okantari, okantavetaka te inkemathaperoyetai osavisatziite tsika akantayetanaa aakaite. ¹⁶ Irootakera josankinatakotziyeetakari jaka, kantatsiri:

¿Tzimatsima impaitya iyotakoperotairine ikinkishiretane Avinkatharite?

¿Tzimatsima impaitya materine iriyotairi? Irooma aakaite, jiyotakaayeetairora tsika okantakota ikinkishiretane Cristo.

3

Antavaitanaineri Pava

¹ Iyeekiite, tetya nomataajatero nonkinkithatakaayetemi nokempitayirira nokinkithatakairi antakishiretaneri. Aña kempivaitakami ovakerami petanakaayaaro paventagaiyaari Cristo. Kempivaitakami eeniromi peenchaanikite, ² eeniromi ithotaayeetzimi, tekeru impayeetemirotatsinaayetsiri ovaritentsi. Tema te onkante pinkemathayetairo okaratzi niyotaavetakamiri, eeniro pikantayeta irojatz iroñaaka. ³ Tekeraatara pantakishiretanete. Okaratzira piñaanaminthatavaayeta pikisakoneentavaita. ¿Kaarima iroka jimatayetaipiintakeri osavisatziite? ⁴ Tema tzimayetsi janta, kantatsiri: “Nokempisantziri naaka Pablo.” Pashine kantayetsi: “Iri nokempisantziri naaka Apolos.” ¿Kaarima iroka kempitakarori iñaanaminthatavakaayeta osavisatziite?

⁵ ¿Niinkama naaka? ¿Niinkama Apolos? Naakamatsitake apiteroite iromperatane Pava, jotyaaantakana nonkinkithatakaayetaimi onkanta pinkempisantantayetaiyaari eerokaite. ⁶ Tema naaka joshiyakaaventayeetake itzimi pankitaintsiri. Iriima Apolos iri joshiyakaaventayeetakeri itzimi oyaatapaakenari ithamaitakotziro nopankitakeri. Iriima Pava iriitakera matajaanzirori jantakitakaayetziro pankirentsi. ⁷ Te iririiperotajaante pankitakerori, ari ikempitari thamaaitakotakerori. Aña iriira iriiperotajaantsiri Pava, irantakishiretakaayetaimi. ⁸ Kempivaitaka intzimerikami irantavaitakaitane. Irotyaan-taitakeri impankivaite, irotyaanaitake pashine inthamaitakotero. Intaani impinamatsiyee-tairi okaratzi jantavaimatsitake, iroipiyeetairi inampiki, tema te inkovaperotajaantya iriroriite. ⁹ Arira nokantaiyani naakaite, kempitavaitaka naakami antavaitzinzirori Pava. Irooma eerokaite, pikempivaitakaro eerokami pankirentsimashi. Pikempivaitakaro eejatzi eerokaite, eerokami pankotsi.

¹⁰ Naaka kempivaitakarori iyotzirori jovetsikiro. Naakara etakaanakaro novetsikakero pankotsika, iriira Pava neshinonkatakanari okanta netantanakarori novetsikiro. Ipoña ipokapaake pashine thonkaterone irovetsikero. Iro kantacha ontzimatyehamatsinkaventyaaro inthonkantaayarori kameetha. ¹¹ Iriitakera Jesucristo oshiyaventakarori etapiintarori jaayeetziri jovetsikayeetantaro pankotsi. Eerora okantzi ontzime irimpoayaayeetantyaarori. ¹² Aririka irovayeetakero etapiintarori, kantatsira iroñaaka inthonkayeetairo pankotsika. Irovetsikayeetantyaaro oro, kireeki, mapipayeeni poreryaayetatsiri. Ari onkantake eejatzi irovetsikayeetantyaaro inchakota, tsipanapayeeni. ¹³ Iro kantacha, aririka ontaiya pankotsiyetsiri, arira iriñeetero opaitarika jovetsikantayeetakarori pankotsiyetsiri. ¹⁴ Okempitayta, iroorika irovetsikayeetantakya mapipayeeni, eerora aperoyeta ontaayetya, omapero okisotanetake okaratzi jovetsikayeetantakarori. Oshekira ipinaperoyeetakeri ovetsikakerori pankotsika. Arira inkempitayeetairiri eejatzi joshiyakaaventayeetakeri ovetsikiro pankotsi, impinaperoyeetairiri eejatzi. ¹⁵ Irooma, tzimatsirika ovetsikantakarori pankotsi kaari shenkaatsine ontaayetya, kapichera ipinayeetairi irika. Arira inkempitayeetairiri eejatzi joshiyakaaventayeetakeri ovetsikakerori iroka pankotsi, kapichera inkantaiya iravisakoshiretantaiyaari, iroshiyakovaitaiyaari avisakotsirori intaavetyaami.

¹⁶ ¿Tema piyotaiyeroni eerokaite, eerokayetakera oshiyakaaventari pankotsika? Tema kempivaitakami eerokami intasorentsipankotetyaami Pava, eerokatake inampishiretantaka Tasorentsinkantsi. ¹⁷ Aririka intzime ovaariperominthateriri oshiyakaaventari itasorentsipankote Pava, arira irovaariperotairi Pava irirori, tema tasorentsi onatzi ipanko. Arira okanta joshiyakaaventayeetzimi eejatzi eerokaite.

¹⁸ Paamaiya jamataviitzimikari. Kempitaka tzimayetsi janta kantatsiri: “Iyotanerini nonatzi.” Aña iro arivetachari irikaite ikinkishiretakoperotairi okaratzi kempitzimovetakariri osavisatzi masontzishirenkantsi onatzi. Tema iroka, irootake kantakaiyaarone iriyotanentantaiyaari. ¹⁹ Tema Pava te apantzimotyaari okaratzi ikempitakaantashitapiintakarori osavisatziite iyotanetaantsi onatzi. Irootakera josankinatakotziyeetakari pairani, ikantaitake:

Tema iri Pava oirikayetakeriri iyotanevaitashitachari, iriyotashinenkakiini.

²⁰ Josankinatziyeetaka eejatzi kantatsiri:

Jiyotzitakaro Pava ikinkishiretashivaityetakari iyotanevaitashitaneri.

²¹ Irootakera, eero jasagaaventavaitantaro atziriite okaratzi jiyomatsivetari iriroriite. Irooma eerokaite, aritake onkantake piyotakoyetairo maaroni: ²² Okaratzi niyotaaayetakemiri naaka, jiyotaaayetakemiri Apolos, jiyotaaayetakemiri Pedro, okantakota kipatsisato, añaantarentsi, kaamanetaantsi, avisayetatsiri iroñaaka, avisayetatsineri apaata. Aritake onkantake piyotakoyetairo eerokaite maaroni iroka, kempivaitaka eerokami ashityaaronemi maaroni,* ²³ tema eerokaite jashitayetaa Cristo, iriima Cristo jashitari irirori Pava.

4

Irantavaire otyaantajanoriite

¹ Arira okantari, ontzimaty e inkempitakaantayeetaina iromperatane Cristo, naakaite jovake niyotaaantayetairo kaari jiyotakoveeta pairani. ² Iro kantacha itzimirika jovayeetake irantayetairo ompaityaarika, ontzimaty e irika inkyaaryooventairo irimatantaiyaarori kameethaini. ³ Niyotzi naaka pimontkatziyantatyaanari nokarataiyinira. Tekatsi ompaitzimotyana pikovirika pamenakotenaro nantakerorika kameethaini. Tekatsi ompaitzimotaajatyana inkoverika iramenakoyetenaro jevayetsiri nampitsiki. Tema te nonkinkishiretakotapiintaajatyaaaro naaka nomontkatziyayetyaari nokarataiyirini. ⁴ Aririkami namenakotya naaka, kempitakaty te ontzimimotaajatena nokenakaashitane. Iro kantacha tera naaka amenakovaitachane, aña iriitakera Avinkatharite amenakojanotainaneri tzimatsirika. ⁵ Irootakera eero pimatantaro eerokaite pimontkatziyayetairi impaityaarika. Aña iri Avinkatharite amenakoyetairine maaroitni impiyapaitetapaakerika. Iriitakera oñaakantapairone okaratzi antayetakeri omanaantsikiini. Ari iroñaakantapairo eejatzi okaratzi akinkishirevetari antayeterimi. Arira inkantaiyaari Avinkatharite tharomentaineri apaata.

⁶ Okaratzi noñaaventakemiri jaka, noshiyakaaventatyaara naaka notsipatakari Apolos. Iroora nokantantamirori onkantya poisokerotantyaarori Osankinajanorentsi, tema irootake ikantaitapiintakeri: “Eero povanaatziitziro osankinainchari.” Aritaima povashaantairo iroñaaka okaratzi pimontkatziyavakaapiintakana, pasagaaventaipintayetakana pinkantaiyeni, “Iriira irika anayiriri pashine.” ⁷ Pikantayetakera ¿Piñaajaantakema eeroka panaakoyetairi pashineete? ¿Piyotashitakaroma apaniro okaratzi kaari jiyotaaheetzimi? ¿Opaitakama pasagaaventantari pinkempitakaantavaita apaniroa piyotantashitaa?

⁸ Pasagaaventavaitaiyakani eerokaite pikempitakoyetakari pinkathariite, ashaarantaneeriite, ikaratzi aashiryaneentavaitziri irovarite. Kempitavaitakami te niyotaaayetemimi naakaite. Onkaminthaajatyami pimpinkathariperovantayetemi, ari onkantya nonkaratantyaamiri naaka tsika pipinkathariventantzi. ⁹ Tema naakaite Otyaantajanoriite tera nonkempitaajatyaaari pinkathariite, te niriiperotaiyeni. Aña okempivaitakaro iroñaaka irovamaakaantakenami Pava, maaroitni jamenakoventayeetakena tsika ikantaitakana jomaaheetana, jamenakoyetakena atziriite eejatzi ikempitayetakari maninkariite. ¹⁰ Ikinkishiretakoyeetakena tekatsi apantyaanane nokinkithatakotzirira Cristo. Irooma eerokaite pikinkishiretakoyeta iyotaneri pinayetatzi pikinkithatakoyetairira irirori. Irooma naakaite ikinkishiretakoyeetakena te naavyaashireperovainete. Irooma eerokaite ikinkishiretakoyeetakemi aavyaashirevaitaneri pinatzi. Osheki iñaapinkathayeetakemi eerokaite, irooma naakaite, temacheeni. ¹¹ Eekerora niyaatatzi noñaashivaitakaro, irojatzi nokantziro iroñaaka, notasheneentavaitzi, nomireneentavaitzi, thonkaneeronkatakotakana, jovatsinaavaitaitana, te ontzimimotena nopanko, ¹² osheki nantavaitake, naakaajaantake antavaiventacha. Itzimirika impaitya kisaneentavaitanari, noneshinokayetari naakaite. Aririka irovatsinaavaitakana, amave nokantaiyani. ¹³ Aririka inkaviyavaitaitena, nokokovayetziro nontsimaryaakaayetyaari. Ikempitakaantayetakena tekatsimi apantyaanane kaarashimi nonayetatye. Eeniro ikantayeetana irojatzi iroñaaka.

¹⁴ Tera iro nosankinatantari iroka nokovi novashikyayetemi, aña nokovatzini nonkaminaayetemi, nokempitakotari ashitaaniri ikaminayiri iretakotane itomi. ¹⁵ Kempitaka tzimavetaka osheki kovavetainchari iriyotayemimi eerokaite, iro kantacha te niyote tzimavetakarika kovavetainchane irakameethatemi iroshiyaari ashitamiri. Irootakera noshiyakaaventakeri naaka, kempivaitaka iriimi Jesucristo matakaakenarone noshiyakotyaari ashitamiri, nokinkithatakaapaakemiroranki Kameethari Ñaantsi.* ¹⁶ Irootakera nosankinatantamirori iroka: Pinkempitakotaiyaanaro naaka. ¹⁷ Irootakera notyaantantakamiriri iroñaaka Timoteo, tsika itzimi nokempitakaantziri eejatzi

* 3:22 Ipaityatzi jaka “Pedro,” irijatzira ipaiyeetziri “Cefas.”

* 4:15 Kantakotachari jaka “osheki,” ikaratzi 10,000.

iriimi netakotane notomi, iriitake kyaaryooventakari Avinkatharite. Iriitakera kinkishiretakaapaimirone tsika ikantakaakana Cristo, tsika nokanta niyotaaayetairi kempisantzinkariite tsikarikapayeeni isaikayetzi. ¹⁸ Tzimayetatsi pikarataiyirini janta ñaaperovaitachari, ikovaiyini pinkempisanteri irirori. Inaajaantzi eerora napiitairo nareetiaaami. ¹⁹ Iro kantacha thaankipaitea nompitayapaakya, iriirika Pava kovaintsineri. Ari onkanya noñaantyaarori omaperorika jaavyaashirevaitanetzi ikaratzi ñaaperovaitainchari janta. Aamaashitya iñaavaiminthavaitashitaka. ²⁰ Tema ikaratzi ipinkathariperoventairi Pava, iriitakera oñaakanterone jaavyaashirevaitanetzi. Tera iriñaavaiminthavaitashitya. ²¹ ¿Arima onimotakemi nareetyaami novasankitaavaitapaakemi? Aña iro pinkovataike noneshinonkayetapaakemi, ero noshintsiventavaitapaakemi.

5

Jiyakoventayeeziri antayetzirori kamaaroyetatsiri

¹ Tema nokemake tzimatsi janta aparoni pikaratziri, jimayempivaitapiintake. Jimatataikero jantajaantakerori kaariperokitatsiri kaari ikemakoyeezti kempityaarone irantayetero kaari kempisantatsine. Tema ipaantavaitaro irinirothori, iinatari iriri. ² ¿Opaitama piñaaperovaiyetantari itzimataizira pikaratziri janta matakero iroka? Tetya povashiretakovaitaari piñaakeri jantakero. Aña iro arivetacha pomishitovakaanterimi irika shirampari.

³ Okantavetaka te nosaikimotemi pinampiki, iro kantacha nokinkishiretakotapiintakami kempivaitaka arimi ankaratemi asaika janta. Irootakera pinkempitakaantantyaarori iroñaaka arimi ankarate janta, niyakoventakeri irika shiramparika. ⁴ Ontzimatyera papatotaiya, pimpairyeeeri Avinkatharite Jesús, pinkempitakaanteromi aririkami nonkaratajaantemimi janta. Pimaterora iroñaaka okaratzi ikantakemiri Avinkatharite, ⁵ pomishitoveri shiramparika, irovasankitaavaiterita Satanás. Aamaashitya aritake onkantai iravisakoshiretai apaata impiyeerika Avinkatharite Jesús.

⁶ Tera apantaro pasagaaventavaiya. ¿Tema piyotero okaratzi ikantayeeetakeri: “Kapicheeni onavetaka shineyakairori tanta, iro kantacha oshineyakairo maaroni tantapatha?” ⁷ Pinkempitakaantairo eeroka posokatyeeromi shineyapathatakairori tanta, posheyetairo kameetha. Irootakera pimayeteri, pomishitoveri matapiintakerori kamaaroyetatsiri, ari onkantya ero jantetaantaro. Aña ontzimatyee pinkempitaiyaaro tanta kaari shineyatsine, jovapiintaitari joimoshirenkaitzirora kitaite “Anankoryaantsi.” Tema ikamimentayetakai Cristo joshiyakaaventari oisha jovayeetari joimoshirenkayeetzira Anankoryaantsi. ⁸ Iroora amayetantaiyaarori okaratzi joshiyakaaventayeeetakeri. Ontzimatyera ovashaantayetairo kamaaroyetatsiri, kaariperoyetatsiri, oshiyakaaventakari shineyakairori tanta. Aña ontzimatyee ankameethashiretai, añaavaiyetairo kyaaryootatsiri, oshiyakaaventakari tanta kaari shineyatsine.

⁹ Aritake nosankinatztakami pairani, nokantakemi: “Eerora paapatziyaminthitari ikaratzi matapiintakerori kamaaroyetatsiri.” ¹⁰ Nokantayetakemirora iroka, tera iri nonkantakote ikaratzi kaari kempisantayetatsine, antayetzirori kamaaroyetatsiri, kisakovaitaneri, amatavitaneri, ñaapinkathatashivaitairi oshiyakaaronsi. Iriimi nonkantakoyetemi, eerotya okantaajataimi pisaikayetaimi kipatsikika. ¹¹ Iriira nokantakotzi ikaratzi paitashiminthavaitachari “Iyekiiite.” Iriiyetakera ero paapatziyaminthayetaari, iriirika matapiintakerone kamaaroyetatsiri, kisakovaitaneri, iñaapinkathatashivaitakari oshiyakaaronsi, ikaviyantavaitake, ishinkivaitapiinta, jamatavitantapiintake. Tera ari-taajate payootayetairi irikaite. ¹² Tema te irovayetai aakaite iyakoventayetairi ikaratzi kaari kempisantayetaatsine. Aña iroora aritatsi iyakoventayetairi kempisantayetatsiri akaratapiintairi, irantayeterorika kaariperotatsiri. ¹³ Irootakera pookantyaariri irika shirampari matapiintakerori iroka kaariperori. Iroora Pava iriira amenakoyetairine ikaratzi kaari kempisantayetatsine.

6

Te arite iramenakotairo amaimanetavakaane kaari kempisantatsine

¹ Aririka pimaimanetavakaiya pikaratziri pikempisantzinkaritziri janta, te arite piyaate iramenakotemiro jevayetatsiri nampitsiki, kaari kempisantzinkaritatsine. Aña iro aritatsi piyaatashitavakaiya pikarataiyini itasorentsishiretakaitaimi. ² ¿Tema piyotaiyeni eerokayetake amenakoyetairine apaata maaroni osavisatziite? ¿Eeroma pimatziro povetsikayetero pomerentsizimoyetamiri kapicheeni eerokaite? ³ Tema aakatataike amenakoyetairine eejatzi maninkariite. ¿Eeroma okantzi amenakotantero okaratzi

añaakotantayeziri iroñaaka? ⁴ ¿Opaitama pishinetantariri iramenakoyetaimi atziriite kaari pikaratapiintziri papotventyaari Pava? ⁵ Aña ontzimatyeemi pimpashiventakotyaaero iroka. ¿Tekatsima iyotaneri pikarataiyini, ovetsikemironeri? ⁶ Aña jiroka pikantapiintaiyaka, piyaatashiyetakeri jevari kaari kempisantsine, pikovakotakeri irovet-sikayetemiro pimaimanetavakaa, okantavetaka pikantavakaiyavetaa “iyekiite.”

⁷ Iroora oñaakantzirori eenirontzatsi pikenashivaiyeta, piyakoventavaitakeri pikarataiyini janta. ¿Opaitama kaari pamavetantaajataro inkaviyavaitaitemi, iramatavivaitaitemi? ⁸ Iroora pimayerimi iroka. Aña eerokatajaantaiyakenira kantzimoneentavakaacha, pamatavivakaiyakani okantavetaka pikantavakaiyaveta “iyekiite.”

⁹ ¿Tema piyotaiyeni, eerora iñaayetairo apaata impinkathariventairi Pava ikaratzi kaariperoyetatsiri? Paamaventaiyaara, otzimikari pikenakaashitane. Arira ikantayetari ikaratzi antapiintayetzirori kamaaroyetatsiri, ñaapinkathayetakeri oshiyakaarontsi, mayempiriite, paantavakaayetachari ishramparinkakiini, ¹⁰ koshintzipayeeni, kisakovaitaneri, shinkiryaanotzi, kavivyantaneri, amatavitaneri. Eerora iñaayetairo impinkathariventairi Pava irikaite. ¹¹ Pairani, ari pikantayevetakari tsikarika pikaratzi eerokaite. Iroora iroñaaka okempivaitakaro inkivayeetaimi, itasorentsishiretakaitaimi, jovatampatzikashireyetaimi, tema pipairyapiintairi Avinkatharite Jesucristo. Iriitakera Tasorentsinkantsi kantakaaayetaamiri.

Piñaapinkathatantaiyaari Pava, tsikarika opaiyeta pantayetairi

¹² Tzimatsi kantayetatsiri: “Ishineyeetanaro nantayetero tsikarika ompaiyeta.” Iro kantacha tera apantaro maaroni irantayeetero. Aritake okantaveta, ishineyeetairo antayetero tsikarika ompaiyeta. Iro kantacha tera ankovataitero atzirintantayetai ompaiyetaarika ishineyeetairi. ¹³ Tzimatsi kantayetatsiri eejatzi: “Iroora otzimatari ovaritentsi onimoneentatziintairi amotziki. Iroora otzimatari amotzi, ankematzitiantyaarori ovaritentsi.” Ari okantavetari, iro kantacha Pava irapiteroryaayetairo iroka, iraperotairo. Irootakera eero pikantavaitashitanta eeroka: “Iroora otzimatari avatha añaathatavakaantyaari.” Tera ari onkantyaari. Aña iro otzimatari avatha añaapinkathatantaiyaari Avinkatharite. Iroora itzimatari Avinkatharite animotakaan-tayetaiyaari avathaka. ¹⁴ Tema Pava, eero japerotajaantairo avathaka, aña ari iroviri-intayetai, iroñaakantayetairo ishintsinka, ankempitaiyaari tsikara ikantaa ipiriintaaranki irirori Avinkatharite. ¹⁵ ¿Tema piyotaiyeni iri Cristo ashiyetaaro pivathaka? ¿Kantasiima aapithayetairi jashiyetaari irirori, ashinevaitairo avatha amayempivaitantyaaro? ¿Tera ari onkantya! ¹⁶ ¿Tema piyotaiyeni ikaratzi mayempivaitatsiri, kempitavaitanaka irovithaanakyaaromi iroka, aparoni ikantanaa ivathaki? Iro okantziri josankinayetak-eri:

Aparonira inkantayetaiya ivathaki jaavakaanaara.

¹⁷ Iriima itzimi karatanairiri Avinkatharite, jovithaashiretanaatyaarira, kempitavaitaka aparoni ikantakaanaari. ¹⁸ Ontzimatye pishishiyapithatero ñaathataantsitatsiri. Okarayet-zira kantashivaiyetachari kaariperori jantayeetziri, kaarira atziri ovashinonkaajaan-tachaneri irirori, aña pashinera atziri jovashinonkaavaitakeri. Iroora iro irantake ñaathataantsiyetatsiri, iriira ovashinonkaavaitajaantaincha apaniro ivathaki. ¹⁹ ¿Tema piyotaiyeni iroora pivatha oshiyakarori pankotsi isaikantari Tasorentsinkantsi? Iriira Pava omperayetamiri. Tera eeroka añaashivaitachane apaniro, ²⁰ aña iri Pava pinakoventap-erotaimiri onantaari jashiyetaami. Irootakera piñaapinkathatantaiyaariri Pava, tsikarika opaiyeta pantayetairi, okaratzi pikinkishiretari eejatzi.

7

Imaimanetavakaiya aavakaachari

¹ Iroñaaka nakemiro okaratzi posampitanari posankinareki: Iroora arivetacha eero jijnanta aparoni shirampari. ² Iro kantacha, ontzimatye piinantayetaiya, pimayempitzikari. Ari onkempitayetaiyaari eejatzi tsinaneete, ontzimatye oimentayetaiya. ³ Arira aritziri piñaavakaayetapiintaiya paavakaayetara. ⁴ Okaratzi jijnataitari, tera apaniro ashitaaro ovatha, aña irijatzii ashitaaro oimetari. Ari okempitari eejatzi, ikaratzi jimetaitari, tera apaniro jashitaaro ivatha, aña irojatzii ashitaaro iinatakari. ⁵ Irootakera, te aritanta poshitaaventyaaro piñaavakaapiintayetaiya paavakaayetara. Iro kantacha, kantatsiya pinkinkithavaitakaavakaiya onkantya pintziventapaitetantyaarori piñañaatane. Impoña petanaiyaaro piñaavakaayetanaiya, ari onkantya eero jampotantami Satanás, tera piñaakotanetajaantyaara eerokaite. ⁶ Irooyetakera iroka noshinetantziri, iro kantacha tera noshintsiventantatye maaroiteni imonkarayetairo irokapayeeni. ⁷ Aña nonkovataavetya naaka maaroiteni shirampariite inkempitakotaiyaanaromi tsika nokanta naaka. Iro kantacha eerora omata iroka. Tema Pava jinashitakaro itasonkaventayetakai maaroni

aakaite. Ari ikanta Pava itasonkaventantakari tsikarika ikaratzi kaari otzimayetanta itsipatari, iriima pashinepayeeni ontzimayete itsipatari.

⁸ Ikaratzi kaari aavakaachaneriita, nokantziri: Iro aritatsi pisaikashivaitaiya eero otzimi pitsipatari, nokempitara naaka. Irojatzira nokantayetzitarii ikaratzi kamayetatsiri itsipari. ⁹ Irooma terika pimatero piñaakotanetya, ontzimayete pintsipatayetai. Tema iro aritatsi pintsipatayai, ari onkanta eero piñaantaro ayimavaitemi.

¹⁰ Okaratzi jiinataitakari, aavakainchari, nokantziro: Te arite pookavakaayetaiya. Tera naaka kanterone iroka, aña iriitakera Avinkatharite. ¹¹ Aririka pookavakaiya, iro aritatsi pisaikashivaita apaniro eero pitsipataa. Irooma eerorika, kantatsi pimpiyashitairi piimejanori. Eerokaite jiimetaitari, te arite pookayetero piinatakari.

¹² Nokantayetziri pashineete: Iyeekiite, tzmatsirika piinataro kaari kempisantatsine, ontzimayete poisokerotyaa, aapatziyakotakamirorika iroori. Ari nokantziro naaka, iro kantacha tera iri Avinkatharite shintsiventajaantemirone. ¹³ Ari okempitzitari, aparoni tsinane oimetariri kaari kempisantatsine, ontzimayete oisokerotyaa irirori, jaapatziyakotakarorika. ¹⁴ Tema okantavetaka te inkempisantzinkarite oime, itasorentsishiretakaitairi irirori, iroora kantakaantakerori iinaka. Ari ikempitzitari, aparoni shirampari kempisantani, iinantarori kaari kempisantatsine, itasorentsishiretakaitairo iroori, iriira kantakaantakerori oimeka. Irooma aririka irookavakaakya, kempitakara eero javisakoshireyetai irovaiyane. Irooma itsipatavakaara, intasorentsishiretakaayetairi eejatzi irovaiyane. ¹⁵ Iro kantamaitacha, inkoverika irookavakaiya, kaari kempisantatsine, kantatsi irimatero. Tekatsimaita shintsiventerine eero jookavakaa, akantayetairi “Iyeekiite,” eejatzi akantayetairi “Chookiite,” aayetziriri kaari kempisantatsine. Irooma kantatsirika aapatziyavakaiya kameethaini, iroora ikoviri Pava. ¹⁶ Eeroka jiinataitakari, tera piyotero, kempitaka eerokatakera kantakaanterone iravisakoshiretantaiyaari piime. Eeroka jiimetaitakari, tera piyotero, kempitaka eerokatakera kantakaanterone avisakoshiretantaiyaari piina.

¹⁷ Ari okantari. Tsikara akantayeta asaikayetzi, eerora athavaavaitaro ovashiñeero tsika akantapiinta. Iroora ikovakairi Avinkatharite, tema ari akantayetzitari ikaimashireyetaantairi Pava. Irootake nokantantapiintakeri naaka irantayeetero nareetayarira kempisantzinkariite tsikarika japatotaiyani. ¹⁸ Thame oshiyakaaventavakero, aparoni shirampari itzimi totameshitainchari, irashi irovatyeeerora tsika ikantaka. Terika intomeshitaanitya jetantanakarori ikempisantantaari, tekatsi ompaitya intomeshitaantaitaiyaari iroñaaka. ¹⁹ Tekatsira ompaitya aakarika totameshitaaaniri, terika antomeshitaanitya. Iro kovajanotchari antayetairo ikantairi Pava amayetairo. ²⁰ Arira ankantayetai yaari maaroiiteni, eerora athavaavaitaro ovashiñeero tsikarika akantayeta ovakera ikaimashireyetaantairi Pava. ²¹ Ari okempitari eejatzi. Eerokarika omperanataari ikaimashireyetaantakamiri Pava, eero okantzimoshirevaitami. Irooma aririka irothataakaapaintyaaro omperatamiri pshitovai, pimatero. ²² Ikarayetzi omperavaitaari ikaimashireyetairi Avinkatharite, ontzimayete inkinkishiretya isaikakaashivaitaairi. Ikarayetzi kaari jomperanayeetari ikaimashiretantaariri, okempivaitaarora iroñaaka iromperatanemi irinaatyete Cristo. ²³ Tema Pava pinakoventaperotaimi onantari jashiyetaami, iro aritatsi eero pikempitakotaari iroñaaka omperanataari, ishintsiventavaitaitziri irimonkaratero ikovakaashitariri pashine atziri. ²⁴ Iyeekiite, ontzimayete maaroiiteni eerora athavaavaitaro tsikara akantayetara ikaimashiretantaairi Pava okanta atsipashireyetaantairi.

²⁵ Iroñaaka nakayeteri ikaratzi osampitakoventzirori evankaroite. Tera ontzime ikantakaantairi Avinkatharite okantakota iroka, iro kantacha nonkantemi naaka okaratzi nokinkishiretakotarori. Iriira Avinkatharite neshinonkataanari okanta paventaayetaantani naaka. ²⁶ Jiroka okaratzi nokinkishiretakotarori: Tema asaikimopaiteyetzirora iroñaaka tsika jashinonkaavaiyetaita, iro aritatsi pashi povayetairo tsika pikanayetara pisaikayetzira iroñaaka. ²⁷ Thame oshiyakaaventavakero, otzimirika eeroka piina, te aritzi pintsiparyeeyaa. Terika ontzime piina, eero pikokovatzi pintsipatya. ²⁸ Irooma aririka pintsipatayaka, tera pantero kaariperori. Ari okempitzitari aririka ontsipatya evankaro otzimi ikampitantaitakeri aantyaaariri shirampari, tera antero kaariperori. Iro kantacha ikaratzi aavakaayetachari, aritake iriñaayetake pomerentsitzimotyaaarine. Intaanira nokantashitami naaka onkanta eero piñaantayetaaro pomerentsitzimovaiyetyaamiri eerokaite. ²⁹ Iyeekiite, kempitaka irootantsi omonkarapaitetya. Ari etanakyaaaro iroñaaka, ikaratzi tzmimayetziriri iinaite, ontzimayete inkempitakaantairo terikami ontzimayete. ³⁰ Ikarayetzi iravaaiyetachari, ontzimayete inkempitakaantairo tekatsi ompaitya iriraavaitantyaari. Ikaratzi kimoshirevayetziriri, ontzimayete inkempitakaantayetairo tekatsi ompaitya inkimoshirevayetaantyaari. Ikarayetzi amanantayetziriri opaiyetarika, ontzimayete inkempitakaantairo te iriimi ashiyetyaarone. ³¹ Itzimirika

otzimimoyetziri opaiyetarika jaka, ontzimaty e inkempitakaantairo, te apantaperotajaantyaaro. Tema irootzimatake ompeyashivaiyetiaya okaratzi tzimayetsiri kipatsiki, okaratzi antapiintayevetakari.

³² Irootakera nokovakoyetaimiri eerokaite eero pikinkishiretakovaitantaro maaroni iroka. Ikaratzi kaari tsipayetachane, inkamaityaaro irantanairo ikoviri Avinkatharite, tsika onkanta irinimotakaantyaariri. ³³ Iriima ikaratzi aavakainchari, ontzimaty irinimotakaayetairo itsipatari, ontzimaty inkinkishiretakotapiintairo tzimayetsiri jaka kipatsiki. ³⁴ Ñaakero, apitera onkanta iroshiretakotapiintyaari. Ari okempitzitari eejatzi tsinane kaari tsipatachane, eejatzi evankaro, kantatsi onkamaityaaro ikoviri Avinkatharite, tsikarika opaiyetari antayetziri eejatzi okaratzi okinkishireyeteri. Irooma okaratzi tsipayetainchari, ontzimaty onimotakairi oime, onkinkishiretakotairo eejatzi tzimayetsiri jaka kipatsiki. ³⁵ Tera noshintsiventatyeemi nokantantayetamirori iroka. Aña iro aritatsi nonkantayetemiro onkanta nominthatakaantyaamiri pantayetairo onkarate kameethatizotemine, ari onkanta pinkamaiperotantyaariri Avinkatharite.

³⁶ Tzimatsirika ashityaarone irevankarote antarokitantsiri, iriñaakerorika aritatsi ontsipaty, kantatsi omatero, te onkaariperote. Aavakaavaitya.* ³⁷ Iriima ashitarori evankaro, kaari kovatsine ontsipaty, kameethatake eejatzi okaratzi jantakeri, tema iro ikovakeri iranteri irirori. ³⁸ Ari okantari. Aririka aavakaakya irevankarote, jantakero kameethari irika. Irooma eerorika itsipatakaaro, jantajaantakerora kameethatajantantsiri.

³⁹ Aparoni iinaitari, okovaperotaty ontsipatapiintyaari oime eenirora aavakaa. Irooma aririka inkamimotakero, osaikashivaitaara iroori, kantatsi agai pashine oime, iro kantacha ontzimaty inkempisanzinkarite eejatzi irirori. ⁴⁰ Iro kantacha tzimatsi nokinkishiretari naaka, arira onkimoshireperoteri iroka osaikashivaitaiya, eerorika agai pashine. Kempitakara Itasorenka Pava ñaavaitakaanarori iroka.

8

Ovaritentsi jashitakaitariri oshiyakaarontsi

¹ Iroñaaka nakayeteri osampitakoventzirori ovaritentsi jashitakaayeetariri oshiyakaarontsi. Tzimatsi opaiyeta ayotakotayetzirori irokapayeeni, kaari jiyotayetzi pashine kempisanzinkariite, arira onkantakemi asagaaventzimotyaari. Eerora amatziro iroka, aña iro aritatsi etakoyetaiyari irikaite, ankokovayetairo antharomentashiretakaantyaariri. ² Arira okanta itzimayetantari asagaaventavaitchari, kantatsiri: “Naaka iyoperotaneri.” Iro kantacha tekeraatara iriyotanetya ikaratzi kantayetsiri. ³ Iriima Pava jiyoyetziri irirori ikaratzi etakotaariri.

⁴ Nakavakeri iroñaaka osampitakoventzirori ovaritentsi jashitakaayeetariri oshiyakaarontsi. Tema ayotaiyini aakaite ipaitarika ikantayetziri oshiyakaarontsi, te ontzimimotaajateri iriñaantare. Tera intzimayete pashine pavatatsine, aña apatziro ikanta Pavajanori. ⁵ Niyotzi tzimayetsi jaka kipatsiki oshiyakaarontsi ivavanetashitakari, eejatzi ikaratzi tzimayetsiri inkiteki ivavanetashivaitaitakari. Iriiyetakera ipaitashivaitapiintakari, ikantaitzi: “pava,” pashine ikantaitzi “novinkatharite.” ⁶ Irooma aakaite, aparoni ikanta apaitziri “Pava.” Iriitake ashitairi, itzimi ovetsikayetakero maaroni. Iriira kantakaarori atzimayetantari. Ari okempitari eejatzi, aparonira apaitziri “Novinkatharite.” Iriitakera Jesucristo, itzimi jovetsikakaayeetakeri maaroni. Iriira kantakaarori okanta añaantayetaari.

⁷ Iro kantacha tzimatsi osheki kaari iyotakoterone iroka. Irootake itzimayetantari ametapiintakarori jashitakaari ovaritentsi oshiyakaarontsi, irovimaityaaroya ovaritentsika. Irikaite atziirite, ikaratzi matapiintavetakarori, okantavetaa ikempisantayetai, eentashirera ikantayetaka iroñaaka. Aririka irovayetaiyaro ovaritentsika onkempitzimotyaari jantakero kaariperori. ⁸ Iro kantacha tera iro ovayetari matakairone irakameethatantairi Pava. Tema ontzimerika ovaritentsi apinkapiintane, te antero kaariperori. Aririka antzivaivetakyaaromi iroka, tera ovameethashiretai eejatzi. ⁹ Iro kantacha ontzimaty paamaventayetya, potzikashirevaitzirikari eentashireriite, pinkantayete: “Nosaiakashivaita naaka, kantatsi novayetyaari ipaiyetarika.” ¹⁰ Pinkinkishiretakotero opaita avisatsineri irokityaami irikaite eentashiretaneri. Okempitaty iriñeemi povavaitya janta jashitakaayeetariri ovaritentsi oshiyakaarontsi. Okantavetaka pikantapiintayevetaka eerokaite: “Niyotzi naaka, te ontzimajaante iriñaantare irika oshiyakaarontsi,” aamaashityaara kantatsi irimatankakero iroyaari irirori. ¹¹ Arira onkanta irika eentashireri, irantantanakyaarori irirori kaariperotzimotziriri. Eerokatakera

* 7:36 Kantakotchari jaka “ashitarori irevankarote,” irijatzira kantakotchari kampilantakerori iinantaaro evankaroka.

kantakaashitakyaarone. ¿Tema pipaitayevetaari “Iyekiiite?” ¿Tema ikamimentayetaari irirori Cristo? ¹² Arira pikenakaakerori eeroka okanta pikaariperotakaantakariri irikaite. Povatsiperotakerira, peentashireperotakaakeri. Aña pikaariperotzimomaitakari eejatzi eeroka Cristo. ¹³ Irootakera eeromi novantapiintataitaarimi naaka vathatsi, ari onkantya eero noitzipinaashiretantari ikaratzi nopaiyetari “Iyekiiite.”

9

Irimonkarayeeeneriri Otyaantajanoriite

¹ ¿Eeroma okantzi naaka nosaikashivaitya? ¿Kaarima naaka Otyaantajanori ñaajaantakeriri Jesús, Avinkatharite? ¿Kaarima naaka kempisantakaajaantamiriri Avinkatharite? ² Kempitaka tziimayetatsi pashine kaari iyotenane naakara Otyaantajanori. Irooma eerokaite piyotaiyini, tema eerokayetake ikempisantakaayetai Avinkatharite nokinkithatakoyetaimirira, iroora oñaakantzirori naakatakera Otyaantajanori.

³ Jiroka nonkanteriri ikaratzi ñaaventavaitanari: ⁴ ¿Tema aritzi intziyeetena naakaite? ⁵ ¿Eeroma aritzi naaka ontzime notsipatari, kempisantatsiri eejatzi? Aririka ontzime, ¿eeroma aritzi nontsipatanakyaaro janta pisaikaiyini eerokaite? Iroora jimatapiintakeri pashine Otyaantajanoriite, iro jimatapiintzitari ikaratzi jirentzitari Avinkatharite, eejatzi Cefas.* ⁶ Piyotaiyini eerokaite eekero nantavaitatzi naaka, onkantya naantyaari nañaantyaari, irojatzi jantziri Bernabé. ¿Intaanima nokantakaayetakaro naakaite te ishineyeetenaro novashaantero nantavaire nonkinkithatakantyaari? ⁷ Pinkinkishiretakoteri tsika ikanta ovayiri tziimatsiri ijevare. ¿Aritatsima impinateri ijevare impantyaariri irovarite? Ari ikempitziitari pankivaitatsiri, ¿Eeroma aritzi irovaiyaaro ivankire? Eejatzi ikempitziitari piravaitachari, ¿eeroma aritzi iranintaiyaari ipira?†

⁸ ¿Pikinkishiretama eerokaite okaratzi nokantayetakemiri iroora jametashimatsitaiyarini atzirriite? Aña irojatziira oñaaventakotzitaitakariri Ikantakaantaitane. ⁹ Tema josankinatzi-takaranki Moisés-ni, kantatsiri:

Aririka pantavaitakairi aparoni piratsi, te arite intasheneentavaite.

¿Pikinkishiretama intaanira piratsi joshiretakotaka Pava ikantantakari? ¹⁰ ¡Tera! Aña aakayetataike joshiyakaaventaitakeri. Irojatziira joshiyakaaventizitayeeetakairi ikantaitake:

Tziimatsirika pankivaitaneri, tziimatsirika otekakivaitaneri, iro jimatantarori iroka onkantya irovantaiyaarori.

¹¹ Ari okempitziitari, tema naakaite aventashiretakaayetaamiri, ¿Eeroma aritzi pimpayetaina nañaantyaari? ¹² Iroora pantapiintakeneriri pashinepayeeni janta. ¿Eeroma aritzi pimatataitenaro naakaite? Iro kantacha, tera noshintsiventapiintemi nonkantemiro iroka. Aña amave nokantaiyakero. Tema te nonkovaiyeni nomanonkemi eerokaite petanakarora pikempisantairora Kameethari Ñaantsi noñaaventayetaimirira Cristo.

¹³ ¿Tema piyotaiyeni jovapiintaro omperatasorentsitaari tziimakaantatsiri okaratzi jashitakaitarori tasorentsipankoki? ¿Tema piyotaiyeni ikaratzi piratsi jashitakaitariri Pava pomepirinimentotsiki, oshinetaantsitzi irovayetyaari omperatasorentsitaari? ¹⁴ Arira okempitziitari eejatzi okaratzi ikantakaantanari Avinkatharite nokinkithayetairora Kameethari Ñaantsi, ontzimatye impinayeetaina nantantyaarori.

¹⁵ Tera noshintsiventemi pairani nosaikimotantakamiri pimayetenaro. Tera noshintsiventemi eejatzi iroñaaka okaratzi nosankinatantamiri. Aña iro nokovataike nonkamemi naaka, tekera intzimanakeeta impaitya kantatsineri: “Tera kyaaryoo onatye okaratzi jasagaaventavaitakari Pablo.” ¹⁶ Tera nasagaaventavaiyaaro naaka nokinkithatakayaetaimiro Kameethari Ñaantsi. Aña kempivaitakara iriira Pava shintsiventanari nantairo, okantavetaka te naaka minthatashivaityaarone. Eerorika nomatairo iroka. ¡Ikantamacheetana naaka!

¹⁷ Naakami kovashivaitakyaarone nomatero, ari nonkovotakeromi impinayeetena. Aña Pava ovataikenari nomayetairo iroka. ¹⁸ Arira okantaka, tekatsira ompaitya noyaaventantyaari pimpinayetaina eerokaite. Tema nokempitakaantaro iroomi impinayeetenarimi okaratzi noñeero nokimoshiretai. Tema iroora nokimoshiretantaari iroñaaka tera nonkovakotaimiro okaratzi nokinkithatakayaetaimiro Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Arira nokenakairo nosaikashivaitantaari, tekatsi impaitya shintsiventavaitanari ipinanana. Iro kantacha naakatajaantake kempitakaantacha onampitaari. Tema ari onkantya navisakoshiretakaantaiyaari osheki atziri. ²⁰ Arira nokantziitaro eejatzi nontsi-patyaaririka nosheninkapayeeni judío, nomatzitarora okaratzi jameyetari iriroriite, ari

* 9:5 Ikantayeetziri jaka “Cefas,” iriitakera Pedro. † 9:7 Kantakotachari jaka “ipira,” iriira cabra-payeeni, tsika itzimi jirayeetapiintziri ichochone.

onkanta iravisakoshireyetantaiyaari. Irojatzira nomatzitari nonkempiyaari pankiventarori Ikantakaantaitane, nomonkaratziro naaka eejatzi, okantavetaka niyovetaka tekatsi shintsiventenane nompokventyaaro, tema ari onkanta iravisakoshireyetantaiyaari. ²¹ Ari okantzitari, aririka nonkarateri kaari kemakotaajaterone Ikantakaantaitane, nokempitakotari iriroriite, ari onkanta iravisakoshireyetantaiyaari. Iro kantacha tera nompjithatajaantaari Pava, tema ontzimatye nomonkarayero ikantanari Cristo nantero. ²² Ari okempitzitari, aririka nonkarateri eentashirevaitaneri, nokempitakotari jantayetziri iriroriite, ari onkanta iravisakoshireyetantaiyaari. Ari nokempitayetziriri maaroiteni nashiyetachari atziriite, ari onkanta iravisakoshireyetantaiyaari tsikarika inkarate iriroriite. ²³ Iro nomayentantaro maaroni iroka onkanta nonkinkithatakaantantyaarori Kameethari Ñaantsi, ari onkanta nonkarayetantaiyaari eejatzi naaka, ita-sonkaventayeetaanara.

²⁴ ¿Tema pinkinkishiretero tsika ikanta monkatziyavakaachari ishiyeeyani onkanta iriñeetantyaariri intzime etyaarone irareetya? Aparonira inkantya etyaarone irareetya, iriitakera impinayeeteri. Arira pinkempitayetaiyaari eerokaite. ²⁵ Ikaratzi ñaantapiintakarori onkanta irimonkatziyavakaantyaari, ontzimatyeera inkempoyaavainetya, iriñaashivaityaaro intzimatyeyaro okaratzi ineveyetari. Iroora jimantantayarori iroka onkanta impinayeetantyaariri, iramathaiyetantaiyaari shivithatapo. Iro kantamaitacha sampianetatsi iroka. Iroora aakaite, okaratzi oshiyakaaventachari impinayeetairi, eerora othonkaneta. ²⁶ Irootakera noshiyakaaventantapiintarori naaka okempivaitaro noshiyateemi, te nontempaavaitya. Nokempitakaantaro noñaashintsivaityaaroni nonkaposante, te nonkaposashivaityaaro tampyeenka. ²⁷ Okaratzi noñaashivaitakaro notziventavaitaka, nokempitakaantavaitakero novatha nomperatatyeeyaaromi. Irootakera nomatantakarori, ari onkanta eero ikempitakaantyeetantaanari joiishitayetziri, eero amenaashivaitanta nokinkithatakaantapiintakera.

10

Ikaminaaventaitziro okaratzi iñaapinkathatashiyeetari

¹ Iyeikiite, eero apeyakotaro tsika okanta iñaayetakeri avaisatziite. Iro ipampithatake aparoni menkori janta tsika te inampiitaro. Jimontyaayetakaro inkaare, joviryataitapaintakeneri. ² Arira joñaakantakero javentaashiretakari Moisés-ni, ipampithatakero menkori, jimontyaakaro inkaare. ³ Jovaiyakaroni eejatzi avaisatziite okaratzi itasonkaventayeetakeri. ⁴ Jimiretaiyakaroni jiña itasonkaventayeetakeri oshitovaatzimotakari shirantaaki. Tema iriitajaantakera Cristo tsipashireyetakariri, iri oñaakakeri jiña shirantaaki. Aña iri Cristo kempivaitakarori iroka shirantaa. ⁵ Iro kantacha, tzimatsi oshiki iriroriite kaari irinimote Pava, irootakera ikamakaantantayetakariri tsika te inampiitaro.

⁶ Okaratzi avisaintsiri, tzimatsira oshiyakaaventakairi, ari onkanta eero akempitantari iriroriite, anevetyaaro antero kaariperori. ⁷ Iroora eero aritanta aakaite ankempiyaari pashineete itharomentavaita iñaapinkathatashivaitari oshiyakaarontsi. Tema irootake jimayetakeri avaisatziite pairani, jiroka ikinkithatayoetakeriri: Ithointaiyakani atziri, jovavaitaiyani, jiravaitaiyini.

Ari ikatziyeeyanankani itharomentashivaitaiyanankani.†

⁸ Ari okempitari eejatzi, te arite antayetero kamaarotatsiri. Irojatziri jantayetakari avaisatziite, irootakera iñaantayetakarori ikamakaantake aparoni kitaite 23,000 atziri.‡

⁹ Ari okempitzitakari eejatzi te aritzi ovatsimayeri Pava. Irojatziri jimayetakeri pairani iriroriite, irootakera jatsikayetantakariri maranke.§ ¹⁰ Ari okempitzitari eejatzi te aritzi ankiñaavevaite. Irojatzira jimayetzitakari. Iroora iñaantayetakarori japerotakeri ipaiyeetziri “Aperotantaneri.”** ¹¹ Maaroni irokapayeeni avisayetaintsiri, irootakera joshiyakaaventayeetakairi, josankinatayoetakero onkanta iriyotaayetantairori iroñaaka aakaite, tema asaikapaitetantyaaro othonkimataara kipatsi. ¹² Paamaventayetaiyaari eerokaite. Eero pikantayetzi, “Eerora nomatataitziro naaka iroka,” omapokashitakari pimatanakero

* **10:2** Iroora jimayetakeri kempitakarori oviinkaantaantsi iroñaaka, tema aririka iroviinkaantayeetya, joñaakantairo tzimatsi javentaashiretanaari. † **10:7** Okaratzi ikantakoyeetziri jaka “itharomentashivaita,” iro jantakeri pairani ivaisatziite judío-payeeni jovetsikake oshiyakaarontsi kempivaitariri iriyaani vaca, iri joimoshirenkaventaayarini, iñaapinkathavaitziri irika oshiyakaarontsi. Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni” tsika okantakota “Ikantakaantaitane.” ‡ **10:8** Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni” tsika okantakota “Balaam.”

§ **10:9** Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni” tsika okantakota “Moisés.” ** **10:10** Pamenero eejatzi “Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni” tsika okantakota “Coré.”

eejatz eeeroka. ¹³ Iro kantacha piñaakerorika pinevetashirevaityaaro, pinkinkishiretero tera apaniro pikantaka eeroka, aña jimatataikero ikitsirinkayetakero pashine atziriite. Kinataneri jinatz Pava, eero ishinetzimi irirori irineveshireperotakaityaamiro kaari pinkitsirinke. Aririka piñaakero pinevetashirevaitya, iriitajaaantakera Pava oñaakemirone tsika pinkantya pinkitsirinkantyaarori, onkempivaitanakaayaaro pishiyapithatatyeeeromi.

¹⁴ Netakotaneete, irootakera pinkempitakaantantyaarori pishiyapithatatyeeeromi, piñaayeteririka pashineete iroimoshirenkero iñaapinkathavaiziri oshiyakaarontsi. ¹⁵ Iroñaaka tzimatsi nonkantayetemiri, nonkempitakaantatyeeemi iyotaneri pinatyeeemi nonkantemirora. Pinkinkishiretakoyeterora. ¹⁶ Tema apatotapiintaiyanira iravaitaiyini, akinkithashiretakotziro iñaañaaventakeriranki Cristo, imiretaiyakarini iriyotaaneete, ¿Kaarima iroka ovithaavakaantsi, apatoyetaara oimoshirenkiri Cristo ikapathainkatzimentakai? Aririka ampetyeero tanta, ¿Kaarima iroka ovithaavakaantsi, oimoshirenkirora ivatha Cristo, akinkishiretakotziro ikamentayetakai? ¹⁷ Ari okanta, aririka ovayetyaaro, intzimayevetakya osheki akantaiyini apatotaiyini, maaroni ovaiyaroni tanta jovetsikayeetakeri apatharoini. Ari akantayetaari aakaite, akempitayetaaro apathatatsiri. ¹⁸ Ari ikempitayetari eejatz nosheninkapayeeni Israelmirinkaita, jovithaavakayaeta eejatz iriroriite, itaayetairo jashitakaariri Pava janta pomepimentotsiki. ¹⁹ Irootakera kempitakaarori okaratz jantapiintayetakeri pashinesatzi atziriite ipometayetziniri ivavanevaitashitari. ¿Piñaajaantakema nokantatziira añaanetsira ikaratz ivavanevaitashitakari? ²⁰ ¡Tera! Iro kantzimaitacha tzimataitsira peyari amanenavaitachari, iri ikempitakaantakeri ivavane, iriitake jashitakaantapiintayetakeri irovarite. Aña kaarira Pava irashitakaayeta irovarite. Irootakera kaari nokovakayetzimiri eerokaite pinkempiyayetyaari povayetaiyaaro okaratz jashitakaavaitashitariri peyariite, povithagaarikari iriroriite. ²¹ Tera aritzi pimiretyaaro otzimi amiretapiintari akinkishiretakotziri Avinkatharite, pimatakerorika pimiretapiintakaro okaratz jashitakaayetariri peyari. Ari okempitzitari, tera aritzi poyaaro otzimi ovapiintari akinkishiretakotziri Avinkatharite, pimatakerorika povapiintakaro okaratz jashitakaayetariri peyari. ²² ¿Akovatziima ovatsimayeri Avinkatharite? ¿Anayirima otzimira irirori ishintsinka?

¿Arima notzikashirevaitantake iñaapinkathashireyetairi Pava?

²³ Jiroka ikantayeezi: “Ishineyeeanaro nantayetero tsikarika ompaiyetya.” Iro kantacha tera apantaro maaroni irantayeeero. Aritake okantavetaka, ishineyetairo antayetero tsikarika ompaiyetya. Iro kantacha tzimayetsira opaita antayetziri kaari minthatakiyarine pashinepayeeni irantayetairo kameethari. ²⁴ Tera aritzi intaani ankinkishiretakovaityaaro akovayetziri aakaite, aña iro aritzi añaashintsiventaiyaaro kameethatzimoterine pashinepayeeni. ²⁵ Aririka pamanantzimate vathatsi, eero posampitakoventavaitziri, pinkante: “¿Ipoñaatyaama irika vathatsi janta ipomeyeeziniri oshiyakaantsi?” Aña pamananteri, poyaari. ²⁶ Tema iri Avinkatharite, ashitari ikaratz tzimayetsiri kipsatsiki. ²⁷ Ari okempitzitari, aririka inkaimemi payooteri kaari kempisantsine, payooteri pikovirika. Eero posampitakoventavaitziri pinkante: “¿Ipoñaatyaama irika vathatsi janta ipomeyeeziniri oshiyakaantsi?” Aña poyaari. ²⁸ Irooma tzimatsirika kamantemineri, inkantemi: “Irika vathatsi ipoñaatya janta ipomeyeeziniri oshiyakaantsi,” eerora povari. Iroora pimatantakarori iroka pikinkishiretakotanakari kantakemiri, pikinkishiretanaka eejatz kantatsi irovaariperoshiretante. ²⁹ Tema nokantakemira “kantatsi irovaariperoshiretante,” te iro nonkantakote irovaariperoshiretemi eeroka, aña iri nokantakotzi itzimi kamantakemiri, kantatsira irovaariperoshireteri irirori. Kempitaka ari posampitanakana naaka, pinkante: “¿Opaitama nontzitantavaityaariri naaka intaanimacheeni ikinkishiretakotana pashineka atziri? ³⁰ Tema nopaasoonkeventziri Pava noñaayetziro novari, ¿opaitama nonkinkishiretakotantyaarori onkarate inkishimaitenari?”

³¹ Jiroka nakemiro: Aririka povavaiyetya, pinkinkishiretakoterora, pinkantashirete: “Tzimatsirika ñaayetenaneri novavaiyetya, ¿arima notzikashirevaitakeri irika iñaapinkathashiretairi Pava?” Arira pinkempitzityaarori pimirevaitya, eejatz pantayetairo tsikarika opaiyetarika. ³² Ontzimatyepaamaventaia eero poitzipinashiretantari Judioyetsiri, kaari judioyetsine, ikaratz pikaratapiintziri papatoventari Pava, maaroni. ³³ Irootakera nantziri naaka, nopankiventaro nonimotakaantayetyaari maaroni atziriite okaratz nantayetziri. Tera intaani nantero kameethatzimotanari naaka, aña iro nantziri onkarate kameethatzimoterine pashinepayeeni, ari onkantya iravisakoshiretantaiyaari.

Ovashikainaro tsinaneete

² Notharomentaiyami iroñaaka, tema pikamaitakaro okaratzi nametakaakamiri, okaratzi niyotaakemiri. ³ Iro kantacha, jiroka nokoviri piyotero: Iriira Cristo ijevaritari shirampariite. Iriima shirampariite iriira ojevaritari tsinaneete. Iriima Pava iriira ijevaritari Cristo.* ⁴ Okaratzi ametapiintakari ashiramparitzika, te apashikainata aririka añañaate, aririka ankinkithatakaante. Aririkami ampashikainatzimotantakyaami, ovinkatharyaakero aito.† ⁵ Irooma tsinaneete kaari pashikainatachane oñañaatayetzira, okinkithatakaantayetzi, ovinkatharyaantakera. Okempitakovaitakaro tsinanepayeeni ameezirori oishi. ⁶ Aparoni tsinane kaari kovatsine ompashikainatya, ameeperotaiteroty oishi. Tema maaroni jiyotayeetzi pashiventaantsira onatzi, ontzimatyera ompashikainatya. ⁷ Iriima shirampariite eero ipashikainavaita irirori, tema ikempitakoyetari Pava, iriira Pava ovaneenkatakaariri. Irooma tsinane, iri shirampari ovaneenkatakaarori. ⁸ Tema pairani ovakera jovetsikantakarori Pava etanakarori tsinane, iroora jaake ivatha shirampari jovetsikantakarori. Irooma ovakera jovetsikantakarori Pava etanakarori shirampari, tera iro iraaake ovatha tsinane. ⁹ Ari okempitziitakari, ovakera Pava jovetsikantakarori tsinane iriira jovetsikajaaantakeri shirampari, tema tekatsi intsipavaitya. Iriima shirampari, tera iro irovetsikaitene tsinane. ¹⁰ Irootakera ompashikainatantyaari tsinane onkantya oñaakantantyaarori tzimatsira oñaapinkathatane iroori, ari onkantya onimotakaantyaariri eejatzi maninkariite. ¹¹ Te ontzimashitya tsinane, te intzimashitya shirampari, aña apiteroite jashitari Avinkatharite, ikovityaavakaa apitero. ¹² Tema etanakarori tsinane ivatha shirampari jovetsikayeetake. Iro kantacha eejatzi, ikaratzi shiramparitaatsiri iroñaaka, iro tsinane ovaiyantayetairiri. Tema apiteroka iriira Pava kantakaarori itzimayetantari. ¹³ ¿Ipaaitama pikinkishiretakatarori iroñaaka okaratzi nokantayetakemiri? ¿Aritatsima tsinanepayeeni oñañaateri Pava eero opashikainata? ¹⁴ Aakaite ashiramparitzika iroñaaka, tera ametaro osanthaayetero aishi, aritake ampshiventakya. ¹⁵ Irooma tsinaneete, irootake ovaneenkatakaarori. Kempivaitaka iroomi oishi oshiyanyakyaarone ovashikainaro. ¹⁶ Tzimatsirika janta kovatsiri inkisakoshiretyaaro, jiroka nonkanteriri: Irootajaantakera nametapiintakari naaka niyotaantziro. Irojatzi ikantapiintayetziri apatoventari Pava tsikarikapayeeni janta.

Amenaashivaitara joimoshirenkaitziro irayootane Avinkatharite

¹⁷ Iro kantamaitacha, tzimatsira pashine nonkantakotemiri, eerora notharomentakotamiro. Tema te onkameethatzimotena pantapiintakari papatotaiyani. Onkaratemi kameethatzimotemine, irojatzitaitakera jovasankitaaventaitakemiri. ¹⁸ Tema noke-make ikamantayetakera pinashiyetavakaa janta papatotapiintaiyani. Iro nonkempisanterimi, ¹⁹ tema iro avisapiintatsineri iroka. Kempitaka tzimayetatsi kovashivaitachaneri inkantakotaiteri “Iriira iriiperori irika.” ²⁰ Arira okempitapiintari papatotaiyani eerokaite payootavakaiyani, amenaashivaitara poimoshirenkiro apaiyetziri “Irayootane Avinkatharite.” ²¹ Tema povapiintakaro thaankiperoini pashitari. Tasheneenta ikantayeta pashinepayeeni. Tzimatsi pashine shinkivaiyetachari. ²² ¿Arima onkantyaari? ¿Tekatsima pipankopayeeni tsika povapiintayetyaaro pashitari, tsika piravaitapiinte? ¿Pimanintatziirima ikaratzi apatotapiintachari iñaapinkathayetzirira Pava? ¿Pithainkavaitatziirima kovityaavaitatsiri? ¿Pikinkishiretama ari nontharomentakyaamiro? Eerora.

Opoñaantanakari irayootane Avinkatharite

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³ Okaratzi niyotaakemiri pairani okantakota opoñaantanakari “Irayootane Avinkatharite,” iriitakera Avinkatharite iyotaakenarori. Jirokatakera: Okantaranki tsireni tekeri impithokashitaiyaari Avinkatharite Jesús, jaakero tanta, ²⁴ ipaasoonkeventakero, ipetoryaakero, ipoña ikantake: “Poyaaro, novatha onatzi, tema iro kamimentemine. Irootakera pinkinkishiretantapiintyaanari.” ²⁵ Ari ikempitaakero eejatzi ikaratakero jovaiyani, jaakotakero imiretairi, ikantzi: “Niraane onatzi, irootakera shitovaatatsine onkantya iravisakoshiretantaiyaari osheki atziri. Irootakera pimatapaintairi aririka pimiretyaaro, aririka pinkinkishiretakotapiintena.” ²⁶ Arira

* **11:3** Kantakotachari jaka “ijevaritari,” irojatzira kantakotachari “iitoitari.” Tema irovaitake okaratzi saikantairi aitoki otzimi kinkishiretakairi, akovantayetari antayetero akovayetziri, kempitavaitaka iroomi aito jevatainemi antayetero opaiyetarika. Kantatsira ankante: “Aitotari Cristo.” Irojatziki kempitakarori aririka ankante: “Ijevatai Cristo.”

† **11:4** Kantakotachari jaka “ovinkatharyaakero aito.” Tera ayotakoperotajaantero opaita kantakotachari “aito.” Tema tzimayetsi kantayetsiri iri Cristo oshiyakaaventari “aito.” Tzimatsi pashine kantayetsiri iroora kantakotachari “aitojanori.” Tema aririka ampashikainatya añañaate, akempitakotakarora tsinane. Ovinkatharyaayetakera pashinepayeeni.

povapiintaiyaaro, pimiretapiintaiyaaro eeroka, ari onkantya piyotakaantaiyaariri atziiriite ikamimentayetai Avinkatharite. Irootakera pimatapiintayetai irojatzii impiyantaiyaari Avinkatharite.

Ovaminthavaitashitakyaarone irayootane Avinkatharite

²⁷ Tzimatsirika ovaminthavaitashitakyaarone, iraminthavaitashitakyaarone, kempivaitakara iriitajaantakemi Avinkatharite inthainkavathatake, ithainkakero eejatzi iriraane. ²⁸ Aña iro aritansi, tekera oyaaro, tekera irero, ontzimatyera ankinkishiretakotavakya kameethashiretakairika. ²⁹ Tzimatsirika ovashivaitakyaarone, irashivaitakyaarone kaari pampithashiretakoperoterone oshiyakaaventachari “ivatha,” arira irovasankitaitakeri. ³⁰ Irootakera itzimantayetai shipetavaitatsiri, mantsiyavaitatsiri, tzimayetatsi makoryaayetaintsiri. ³¹ Irooma ankinkshireperotanakarika tekera ovanakyaaro, eerora añaajaantziro irovasankitai Pava. ³² Iro kantacha aririka irovasankitaavaitakai, iñaantakaavaitayeerora inkempitakaantatye aakatakemi itomijanori. Ari onkantya eero jovasankitaaperotantai apaata, ikempitakaantayetai tsikara inkantayetai osavisatziite.

³³ Iyeikiite, irootakera okovantari poyaakotavakaaayetaiya eerokaite, eero posasatekavaita aririka papatotaiyaani payootavakaiyani. ³⁴ Pitashaatziirika, povanakya pipankoki tekera piyaatanakeeta, ari onkantya eero iñaakaantaitami papatotakya. Aririka nareetakya nonkivantemi, ari nothotyakemiro niyotaaayetemiro irokapyeeni.

12

Tasonkaventashiretaantsi

¹ Iroñaaka nonkantemiro tsika okantakota tasonkaventashiretaantsi. Iyeikiite, te nonkove onkompitzimotyami. ² Piyotaiyini eeroka, pairani tekera pinkempisantayetanake, tzimapiintatsi pikenakaashitane, iminthashiretakaapiintashiitami piyaatashiteri oshiyakaaronsi kaari ñaavaitaajatatsine. ³ Irootakera nonkamantanyaamirori iroka: Intzimerika janta kinkithatakaantatsine, inkantapaake “¡Kamaarivé Jesús!” kaarira Itasorenka Pava ñaavaitakairine irika. Irooma aririka inkante, “Avinkatharite inatzi Jesús,” iriira Tasorentsinkantsi ñaavaitakairiri.

⁴ Aparoni inatzi Tasorentsinkantsi, iro kantacha tzimatsi osheki tsika ikenakayiro itasonkaventayetakai onkantya amatantyaarori. ⁵ Aparoni inatzi Avinkatharite, iro kantacha tzimatsi osheki tsika ankenakayero antavaitaineri irirori. ⁶ Aparoni ikanta Pava, iro kantacha tzimatsi osheki tsika okanta opoñaanakari jimatakaayetairo opaiyatarika. ⁷ Maaroni aakaite, tzimayetatsi opaiyeta jimatakaayetai Tasorentsinkantsi ari onkantya aminthatakaantayetai yaariri pashine kempisantzinkariite irantayetairo irirori kameethari. Arira ikenakairori irirori Tasorentsinkantsi joñaakanta, jimatakaayetairoa opaiyatarika. ⁸ Thame oshiyakaaventavakero, tzimayetatsi itzimi itasonkaventake Tasorentsinkantsi ari okanta jiyotanetanari. Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventake Tasorentsinkantsi ari okanta ikinkithatakotantarori okaratzi ipampithashiretanaari. ⁹ Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventajaantake Tasorentsinkantsi ari okanta javentaashiretziitanaari. Tzimatsi pashine itzimi itasonkaventake Tasorentsinkantsi ari okanta itekatsitakaantantari. ¹⁰ Tzimatsi pashine itzimi jimatakaakeri irirori intasonkaventante, pashine itzimi jimatakaakeri irirori inkamantanerite, pashine itzimi jimatakaakeri irapiitakotairo okaratzi ikamantantakeri kamantantani, onkantya iriñaantyaarori iriirika Tasorentsinkantsi matakaakeri inkamantanero. Tzimatsi pashine itzimi jimatakaake iriñaavaiyetero pashineyetatsiri ñaantsi, tzimatsi pashine itzimi jimatakaake irovaakañaanetairo okaratzi iñaaventayeetakeri. ¹¹ Maaroni iroka irootakera itasonkaventantayetakeri Tasorentsinkantsi, jimatakaantakero tsikarika opaiyatarika. Aparoni ikanta Tasorentsinkantsi. Iriitajaantake matziro i tasonkaventayetakai aakaite, jimatakaayetairo okaratzi ikoviri irirori.

¹² Arira okantari ovithaavakaantayetaari, joshiyakaantayetairo aakami ivatha Cristo. Tema tsikara akantavathayeta, irootakera matakaayetairoi opaiyatarika. Arira akempitzitayetaari eejatzi aakaite, onashiyeta amayetairo opaiyatarika. ¹³ Tema aparoni ikanta Tasorentsinkantsi itzimi oviinkaatakaayetai, ari okanta ovithaavakaantaari, onkantavetakya aakarika judio-payeeni, griego-thatatsiri, omperataari, saikashivaitaari, maaroni. Okempivaitaaro maaroni antsipatavakagaiya aakaite arapiintayetairo jiña añaakaashiretantatsiri, oshiyakaaventakeri Tasorentsinkantsi.

¹⁴ Pinkinkishiretakotero tsika okanta avatha. Aparoni akanta avathaki, iro kantacha tzimatsi osheki onashiyeta opaiyatarika amayeteri. ¹⁵ ¿Kantatsima oñaavaite aitzii, oñaanatero ako, onkantero: “Te nirooperote naaka, te nonkempityaami eeroka pimatziro poirikayetziro opaiyatarika?” ¿Tema irooperote eejatzi aitzika? ¹⁶ ¿Kantatsima

oñaavaite oyempita, oñaanatero oki, onkantero: “Te nirooperote naaka, te nonkempityaami eeroka piñaayetziro opaiyetarika?” ¿Tema irooperote eejatzi ayempita? ¹⁷ Iroomi iyoshiitachanemi oki avathaki, ¿arima onkantakemi ankeme? Iroomi iyoshiitachanemi ayempita, ¿arima onkantakemi ankemantyaaromi osankaane? ¹⁸ Ari okantari avatha. Tema iriira Pava matakeroi jovetsikakero, tsikara okantajaanta ikovake irovetsikero, ari onkanta onashiyetantaari ompaiyaarika omayeri. ¹⁹ Arimi oshiyavakaiyaami maaroni tsikara okantayetara avatha, eeroty avathataromi. ²⁰ Arira okantari aparoni onatzi avatha, iro kantacha tzimatsi osheki onashiyeta opaiyetarika amatantayetaarori. ²¹ ¿Kantatsima oñaavaite oki, oñaanatero ako, onkantero: “Naaka kovaperotajaantacha, irooma eeroka, tera?” ¿Kantatsima oñaavaite aito, onkempitakotyaaoro okaratzi oñaavaaitakeri aitzzi? ²² ¡Eerora omatziro! Aña okaratzi tzimatsiri avathaki kaari kempitzi-imotainemi iroopero onatye, irootakera kovaperotajaantachari. ²³ Iroora akithaantapiintari, omanayiro avathapayeeni, akempitakaantaro ñaapinkatharentsi onayetatzi janta. Okaratzi omanakoyetziri avathaki, akempitakaantaro irooperokimi onayetzi. ²⁴ Irooma okaratzi kaari omanayetapiintziri avathaki otzimi iñaayetapiintziri, tera ontzime tsikarika ompaiya antayetenerori iroori. Ari ikempitziitari Pava jovetsikakerora avatha, ontzimatyeera anethaayetairo kempitziimovetakairi kaari kovaperotajaantachane. ²⁵ Eerora okantzi ampitharyero okaratzi avathatari. Aña iro aritatsi, anethaatziiitairo maaroni avathatari. ²⁶ Aririka ovatsinaavaiya kapicheeni avathaki, kempivaitakara ovatsinaakyaami maaroitentiki avatha. Aririka ovaneenkavaiya kapicheeni avathaki, kimoshirera ankantya maaroitentiki avatha.

²⁷ Arira akantayetaari aakaite akaratzi aventaashireyetaari Cristo, kempitavaitaka aakaite ivatham anayetaimi Cristo. ²⁸ Jirokara tsika ikantakaayetaari Pava ikaratzi kempisantayeetaatsiri: Etanakaro, tzimatsi Otyaantajanori. Apitetanaintsiri, tzimatsi kamantantneriite. Mavatanaintsiri, tzimatsi iyotaantneriite. Ipoñaapaaka itzimayetanake tasonkaventaneri, tekatsitakaantneri, ampitakotneri, jevatakaantneri, ñaavaiyetziri pashineyetatsiri ñaantsi. ²⁹ ¿Maaronima Otyaantajanoritzzi? ¿Maaronima akamantantneritzzi? ¿Maaronima ayotaantneritzzi? ¿Maaronima atasonkaventaneritzzi? ³⁰ ¿Maaronima atekatsitakaantneritzzi? ¿Maaronima añaavaiyetziro pashineyetatsiri ñaantsi? ¿Maaronima ovaakañaanetanetzi? ³¹ Aña iro aritatsi, pinkovatziiyete intasonkaventayeetaimi pimayetantyaarori kovaperotajaantachari. Iro kantamaitacha, tzimatsira opaita otzimi anayirori iroka. Aritake nonkamantemiro iroñaaka.

13

Iroora kovaperotajaantachari etakotanka

¹ Thame ankantashitavakya kantatsi noñaavaiteo naaka pashineyetatsiri ñaantsi iñaavaiyetziri pashine atziri, nomatzitakyaaromi okaratzi iñaavaiteziri maninkariite. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika nomatero netakotantya nantantarori iroka, nokameniminthavaitashitakara. ² Ari okempitziitari eejatzi, thame ankantashitavakya kamantantneri nonatzi naaka, niyotakotziro okaratzi kaari jiyotakoveeta pairani, naventaatziitari Pava ari onkantakemi iroshirinkenaro otzishi irovatziyeero tsikarika janta. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika netakotantya nantantarori iroka, tekatsimacheeni nomonkaraye. ³ Eejatzi okempitari, thame ankantashitavakya arimi nompashitantyaaro maaroni tzimimotanari onkantya ontzimantyaari iroyaari kovityaavaitatsiri. Ankantashitavakya osheki natsipeventakari impaiyaarika, notaaventavaikari. ¿Tema kameethavaivetaka iroka? Iro kantacha terika netakotantya nomantantarori iroka, tekatsira nanintagaiya.

⁴ Itzimira etakotantachari, tsinampari jinatzi, kaminthaantneri, te inkisakovaitanetya, te irasagaavainetya, te iñaaperovainetya. ⁵ Itzimira etakotantachari te inkaariperovaantenete, te inthañaavainetya, te inkisanetya, te irovapithaantatziityaaro inkisaneentante. ⁶ Itzimira etakotantachari te inkimoshireventero jantakerorika kaariperori, aña iro ikimoshireventzi irirori iriyotakoyeetairo kyaaryoori. ⁷ Itzimira etakotantachari amavevaitapiintneri inatzi, ikempisantapiintanetzi, tzimatsi iroyaakotapiintane, joisokerotapiintaneta.

⁸ Ero othonkaneta etakotanka. Irooma pashinepayeeni aritake onthonkanetaiya, okempitaya, iroka kamantantneritaantsi, iñaavaiyeetantaitaro pashinetatsiri ñaantsi, jiyotayeetairo opaiyetarika. ⁹ Tema tekera jiyotayeetziro maaroni, tekera ikamantantayeetziro okantakoyeta maaroni tzimayetatsiri. ¹⁰ Irooma aririka onkaratapaake otzimi monkaratachane, eerora akovanairo maaroni onkarate peyayetaachane. ¹¹ Iroovaitake akempiyetara atziritzika. Eenirorika eenchaantzi, akempitayetari eenchaani, tsika ikantziro iñaavaizti, tsika ikantziro ikinkishireyeta, tsika

okanta ipampithashiryari. Irooma aririka antaritapaake, eero akempitakotanaari tsika ikantayetara irirori. ¹² Kantatsi oshiyakaantero eejatzi tsika akantara amenaatyaro ashirota. Eero akoñaatzi kameethaperoini, eero ayotajaantzi tsika akantavaita. Irooma apaata ari ayotakoperoyetairi tsika ikanta Pava, ari ankempitaiyaari irirori jiyoyetaira aakaite. ¹³ Jirokara karatatsiri mava kantaitapiintaachane osaike, eerora othonkanetaa: aventaashirenka, oyaakoventanka, etakotanka. Iroora kovaperotajaantchari iroka etakotanka.

14

Iriñaavaitayeetantyaaro pashinethatsiri ñaantsi

¹ Pinkyaaryoovero onkantya petakoyetantantyaari. Pinkokovaperomaitaiyaaro eejatzi intasonkaventyeetaimi onkantya pimayetantyaarori tsikarika opaiyetarika. Okempitaitaaro iroka pinkamantantneritai. ² Aririka apatotiyaani ankarateri kempisantzinkariite, tzimatsirika intasonkaventyeetake iriñaavaitantanakyaaro pashinethatsiri ñaantsi, eero akemathatziri, eero ayotziro opaita ikantziri. Tera iro iñaavaitantari irika ankemathatantyaariri aakaite, aña iriira Pava kemathaterine. ³ Irooma intzimerika intasonkaventyeetakeri inkamantante, iriira kinkithatakaineri maaroni aakaite, onkantya irovetsikashiretakaantayetairi, intharomentakaantayetairi, imposhenkashiretantairi. ⁴ Ikaratzi ñaavaitzirori pashinethatsiri ñaantsi, apanirora itharomentashirevaita. Iriima kamantantantneritaintsiri, iriira tharomentashiretakaayetariri maaroiteni kempisantzinkariite ikaratzi apatoyetachari. ⁵ Osheki onimovetyaana maaronirika eerokaite pimatero piñaavaitantyaaromi pashinethatsiri ñaantsi. Iroora onimoperotataitenari maaronimi eerokaite pimateromi pinkamantantantnerite. Irootakera anayirori pashine. Iro kantacha tzimatsirika materone irovaakakoñaaneteri ñaavaitzirori pashinethatsiri ñaantsi, iriitakera tharomentakaayetyaarine kempisantzinkariite ikaratzi apatoyetachari.

⁶ Iyekiite, thame ankantashitavakya, niyaatake nareetami janta, intaani noñaavaitantapaakaro pashinethatsiri ñaantsi. ¿Notharomentashiretakaakemima? Thame ankantashitavakya eejatzi niyaatake janta, nokinkithatakotakemiro ikemathatakagaanari Pava, nopampithashiretakaami, nokamantayetaimiro, niyotayetaimiro eejatzi. Iroora opoñaantainakari pitharomentashiretanaa. ⁷ Intsityaa noshiyakaaventavakemiro eejatzi, okempitakaro aririka ashovirivaite, aririka ampivyompivaite. Eerorika anashitaro oyameninka, irojatzi apiipiite, tekatsira iyotero opaitarika akoviri ampanthayeri. ⁸ Ari okempitari eejatzi aririka antyoote. Eerorika okameñeenkatzi kameetha, tekatsira iyotatsine akaimatziiri ovayiritya. ⁹ Ari pinkempitayetyaari eejatzi eerokaite. Eerorika piñaavaitantantaro inkemathayeeteri, piñaavaiminthavaitashitakara. ¹⁰ Kempitaka jaka kipatsikira osheki nashiyetachari ñaantsi iñaavaitayeetzi. Tzimayetsira osheki opaiyetarika inkantayeetzi iñaavaitayeetzi. ¹¹ Tzimatsirika ñaanatantantantari pashinethatsiri ñaantsi kaari nokemathatziri, nokempitakaantari pashinesatzi inatzi, ari ikempitzitanari eejatzi irirori. Tera nosheninkamirinkatari kameethaini. ¹² Niyotzi naaka, pikovaperotaiyakeroni eerokaite intasonkaventyeetami janta. Iro kantacha ontzimatyera pinkokovaperoyetairo pintharomentashiretakaayetaiyari maaroiteni apatotapiintayetachari janta.

¹³ Tzimatsirika ñaavaitzirori pashinethatsiri ñaantsi, ontzimatyera inkovakotairi Pava onkantya irimatakantaiyaariri irovaakakoñaanetairo iñaavaiyetzi. ¹⁴ Aririka noñañaantantyaaro naaka pashinethatsiri ñaantsi kaari nokemathatziri noñaavaitziro, kempitaka notharomentaventashitakaro, okantavetaka te nonkamathatero okaratzi noñañaantzi. ¹⁵ Aña iro kameethatataitatsi noñañaantantyaaro ñaantsi nokemathatziri, onkarate tharomentakaiyaanari eejatzi. Arira nonkanteroni eejatzi nompanthaaventeririka Pava. ¹⁶ Thame ankantashitavakya, tzimatsi piyotainchari japatotaiyani, ari petanakaro eeroka pipaasonketzi Pava, iro kantacha apaniro eeroka pitharomentavaitaka, iriima pikarataiyirini te intasonkaventyeeteri inkemathatantyaarori piñaavaiyetakeri. ¿Arima iranintaavaitakyaaro irirori pinkantayetakeri? Te iriyotaajatzitya eejatzi kameetharika inkantaiyeni “¿Ari onkantyaari!” ¹⁷ Arivetaka pipaasonketake eeroka. Iriima pashinepayeeni janta temacheeni povetsikashiretakaayetyaari. ¹⁸ Osheki nopaasonketapiintakeri naaka Pava iñañaatakaanaro pashinethatsiri ñaantsi, kempivaitakami nanaakemi pimatapiintzirora eerokaite. ¹⁹ Irooma aririka nonkarateri napatoty pashinepayeeni kempisantzinkariite te nomatero. Irootyaami nonkovaperotaitemi naaka noñaavaitemi kapicheeni onkantya inkemathatantyaanari, tetyaami

nonkovaajatero noñaavaiperotaita kaari inkemathataitenari. Irootakera nomatairi okanta niyotaantantari kameethaini.*

²⁰ Iyeekiite, eero poshiyari ipampithashireta eenchaani, aña iro aritatsi poshiyaari ipampithashireta antari. Arivetakara pinkempitakotyaaari eenchaani okantakota eero pantantayetaro kaariperori. ²¹ Pinkinkishiretakotero Ikantakaantaitane osankinatakotachari, kantatsiri:

Jiokara ikantakeri Avinkatharite:

Tzimatsi nokoviri nonkanteriri irika atziriite,

Inkarate notyaanteri, pashinesatzi irinatye ñaavaiyetzirori pashinethatatsiri ñaantsi, iriira kamantaiyeroneri irika.

Iro kantacha eero ikempisantavakeri.

²² Jiokara oshiyakaaventachari. Arira mataka itasonkaventayeetakai añaavaitantyaaro pashinethatatsiri ñaantsi, iroora joñaakayeetziriri kaari kempisantatsine. Iroora omatantakari itasonkaventayeetakai onkanta ankamantantantyaari, iroora joñaakayeetairi aakaite akempisantzinkariyetzi. ²³ Akantashitavakya, ari papatotaiyaani maaroi teni eeroka, maaroi teni piñaañaantantyaaro pashinethatatsiri ñaantsi. Impoña inkyaapaake kaari kempisantatsine, kaari itasonkaventayeetzi. ¿Eeroma ikantapaake: “¡Ishinkiventatya irika!”

²⁴ Intsityaa ankantashitavakya papatotaiyani eerokaite janta pikamantantzi. Impoña inkyaapaake kaari itasonkaventayeetzi, kaari kempisantatsine. Arira pooñaaronteneri eerokaite ikinkishirevaitashitari irirori, iroora inkinkishiretakotantanaiyaari, ²⁵ iro ompoñaantyaari inkamantantairo okaratzi ikinkishirevaitashitakari iromananeke, impoña irotyeerovanake ifaapinkathatanairi Pava, inkante: “Omaperotatya itsipashiretami Pava eerokaite jaka.”

²⁶ Iyeekiite, jiokara onkarate pantayetairi aririka papatotapiintaiyaani. Kantayetatsi impanthaayeetairo Salmo, iriyotaantayeetai, kamantakoyetairone okaratzi ikemathatakagairiri Pava, iriñaavaitakaayetairi pashinethayetsiri ñaantsi, intzimayetai ovaakakoñaanetairone. Tema maaroni otzimi pantayetairi ontzimatyepovetsikashiretakaantaiyaari pashinepayeeni. ²⁷ Tzimatsirika ñaavaitantarori pashinethatatsiri ñaantsi, eerora itzimaperotajaantzi osheki, intaanira inkantya apite, terika inkarate mava. Eerora okantzi irakivaavakaiyaani irikaite, aña iroyaaventya irimatantyaarori pashini. Ontzimatyeeera intzime impaitya ovaakakoñaaneterine.

²⁸ Tekatsirika ovaakakoñaaneterine, ontzimatyepovetsikashiretakaantaiyaari pashinepayeeni. ²⁹ Oshinetaantsitzi inkamantante apite, terika mava. Iriima pashinepayeeni ontzimatyepovetsikashiretakaantaiyaari pashinepayeeni? ¿Eeroma onimotzimi pimayetapiintairo okaratzi jimayetziri pashine kempisantzinkariite tsikarikapayeeni?

³⁰ Iroora intzimerika inkemathatakanairi Pava, eniririka ikamantantzira pashine, aritatsi imairetavake onkantya inkamantantantyaarori pashineka. ³¹ Tema te arite iriñaavaitaiyeni apiteroka, aña iretavakyaaro aparani impoña pashine. Ari onkantya iriyotantaiyaari maaroni, tharomentashire inkantayetaiya.

³² Itzimirika matakero ikamantantajanotanai, iriitakera matakero iriñaakotantatya inkamantante. ³³ Aririka irakivaamashitaitya kaari Pava kantakaanterone. Aña iriira Pava santzikoityaakaantatsiri.

Iroñaaka nonkamantemiro pashine okaratzi jametapiintaaari ikaratzi itasorentsishiretakaitairi irapatotaiyaani tsikarikapayeeni: ³⁴ Maire okantapiintaiyeni tsinaneete, te oshinetaantsite oñaavaiyete. Aña iro aritatsi onkempisantayete, tema iro okantakaantziri Ikantakaantaitane. ³⁵ Tzimatsirika ompaitya onkoveri iyotero, osampiteri oime janta opankoki. Te aritzi oñaavaite tsinane aririka irapatoyeetya. ³⁶ ¿Pikinkishiretayanima eerokaiteera omapokakaantakerori pikinkithatakaziro ifaane Pava? ¿Eeroma onimotzimi pimayetapiintairo okaratzi jimayetziri pashine kempisantzinkariite tsikarikapayeeni?

³⁷ Tzimatsirika janta kantatsiri “Naaka kamantantaneri, naaka antakishire nokanta,” ontzimatyeeera iriyotemi irika iriira Avinkatharite kantakaarori nosankinatantamirori iroka. ³⁸ Terika inkempisantayete irika, eerotyapikempisantatitziirori eejatzi irirori. ³⁹ Iyeekiite, ontzimatyeeera pinkokovaperotairo irimatakaitaimiro pinkamantantayetai. Eeromaita pimaperotziro potzitzikayetairi ñaavaiyetzirori pashinethatatsiri ñaantsi. ⁴⁰ Iroora pimayetairora irokapayeeni, ñaakotanera pinkantaventyaaro, santzikoiteeni pinkantya.

15

Irañaantayetaiari kamayetatsiri

* **14:19** Ikantakotakeri jaka Pablo “noñaavaitemi kapicheeni,” iroora oshiyarori inkante “nokovaitaika noñaavaite 5 ñaanchaaniki okaratzi inkemathaiteri, te nonkovaajatero noñaavaite 10,000 ñaantsi kaari inkemathataitenari.”

¹ Iyeekiite, nokovi iroñaaka nonkinkishiretakaimiro tsika okantakoveta Kameethari Ñaantsi okaratzi noñaaventakemiri, poisokerotanaarira pikempisantai. ² Irojatzira ovavisaakoshiretaimineri, eekerorika poisokerotanakityeeyaaro noñaaventayetakemiri. ¿Amenaashivaitakama pikempisantayetanei?

³ Jirokara kovaperoyetachari, iroora ikamantaitakenari naaka, ipoñaaka nokamantakemiro eejatzi eerokaite: Ikamimentakaira Cristo okantakaantziro akaariperovaitake, jimatajaantakero jimonkaratatakaaro okaratzi iñaaventakotzitaakariri Osankinajanorentsiki. ⁴ Ipoñaashitaka ikitataitakeri, iro avisavetaka mava kitaite, joviriintaitairi. Irojatzira iñaaventakotziyeetakari Osankinajanorentsiki. ⁵ Ipoña joñaakaari Cefas, joñaakaari eejatzi maaroiteni 12 iriyotaane.* ⁶ Ipoñaaka joñaakapanaatari eejatzi osheki apaiyetairi iroñaaka “Iyeekiite,” 500 ikarataiyini. Eenirotatsi jañaayetzi osheki irikaite, arimaitaka makoryaayetake tsikarika ikaratzi. ⁷ Ipoña joñaakaari Jacobo, ipoña joñaakaari eejatzi maaroiteni Otyaantajanori.† ⁸ Naaka overaantapaakaro joñaakaana eejatzi, kempivaitaka naakami impoivaitzitsinemi nontzimake. ⁹ Tema naakavetaka Otyaantajanori, janaayetanara maaroitene pashine. Tetya apantaajatyaaomi nompaitya “Otyaantajanori,” tema novasankitaavaitakeri kempisantanairiri Pava, apatoventanaariri tsikarikapayeeni. ¹⁰ Iro kantamaitacha, tera amenaavaitashitya jineshinonkatziitaana Pava, tema iriitake kantakaakarori Notyaantajanontaanari iroñaaka. Naakamaitakara antavaiperotaatsiri iroñaaka nanayiri pashinepayeeni, irootajaantakera kantakaantziro nantashivaivetakari pairani. Tera naaka matashityaarone apaniroini irokapayeeni, aña Pavara neshinonkataanari nomatantaarori. ¹¹ Irootakera nosankinatantakamirori okaratzi nokinkithatapiintakeri, irojatzira ikinkithatapiintakeri eejatzi pashine Otyaantajanoriite. Irootakera pikempisantayetairi eerokaite.

¹² Aritakera nokinkithayetaimiro joviriintayeetairira Cristo, jovamaaveetakarira, ¿Opaitama pikantantari: “Eerora añaajaantayetai ankamakerika?” ¹³ ¿Pikinkishiretayaama te iroviriintajaantayeetairi Cristo? ¹⁴ Aririka onkantyaami, namenaashivaitakara nokinkithatake, pamenaashivaitakara eerokaite pikempisantaiyakeni. ¹⁵ Tema kempivaitakara nothaiyakami noñaaventakotapiintakeri Pava, nonkantantapiintayetake: “Pava oviriintairi Cristo, ari inkempitayetairi eejatzi aakaite.” ¹⁶ Arimi onkantyaami, ero ipiriintayetaa kamayetaintsiri, tera ipiriintzita eejatzi Cristo irirori. ¹⁷ Terikami iroviriintayeetairi Cristo, pamenaashivaivetakara eerokaite pikempisantaiyetai. Eekerora pinkaariperoyetayeemira tekatsira peyakotaiminemi. ¹⁸ Aritakemira peyaperovaitakami eejatzi ikaratzi makoryaayetaintsiri, amenaashivaivetakara javentaanaarira Cristo. ¹⁹ ¡Inkantamacheetaimi aakaite! Amenaashivaivatkamira aventaanakari Cristo, amenaashivaivatkamira okaratzi oyaakoneentavetaari, añaaminthavaitashitakara kapicheeni iroñaaka. Maperokitziivaitakaimi.

²⁰ Iro kantacha te ari onkantya. Joviriintayeetairiitsi Cristo ikamavetakara. Iritakera matakeroi jetakaantaro jañagai tsikara inkantayetayia apaata ikaratzi makoryaayetaintsiri. ²¹ Jiroka okantakota iroka: Pairani, okaratzi jantakeri aparoni atziri iro poñaakaantakarori akaamaneyetzi maaroiteni. Iro kantacha iriira eejatzi aparoni atziri poñaakaantaarori ampiriintayetai maaroiteni akamayevetaka. ²² Tema iro akaamaneyentaari maaroiteni okantakaantziro asheninkamirinkaitetari Adán-ni. Iro kantacha ari añaayetai maaroiteni okantakaantziro asheninkashiretaari iroñaaka Cristo. ²³ Jirokara tsika okantakota iroka: Iri Cristo etaarori ipiriintaa. Impoña impiyeerika apaata, ari iroviriintayetapairi ikaratzi jashiyetaari irirori. ²⁴ Ompoñaashitakya onthonkaiya maaroni, iraperotairi Cristo ikaratzi pinkathariventashivaivetachari, ikaratzi otzimimovaitashitari ishintsinka. Iriira Cristo matakagairone aakaite onkantya irashitantairi Pava, matziroiri Ipinkatharijanoritzi. ²⁵ Tema jetzineeronkatatyaaro iroñaaka Cristo ipinkathariventantzi, irojatziri apaata omonkaratantapaakyaari inkitsirinkajaantairi iisaneentayetane, iraatzikantaiyaari iitzi. ²⁶ Ovekaaraantapaakyaarone iisaneente inkitsirinkairi irootakera “Kaamanetaantsi,” inkempitakaantaro atzirimini onatye iraperotairo. ²⁷ Tema aritake iñaaventakotziyeetakari Cristo, ikantaitake:

Itzimi matakeroi inkitsirinkairi maaroiteni, jimatakeri jaatzikantaari iitzi.

Iro kantamaitacha ikaratzi ikantakoyeetziri jaka “maaroiteni,” tera inkantayeetayeye irijatzira Pava inkitsirinkayetairi, aña iri Pava kantakagaiyaarone irimayetantyaarori maaroni. ²⁸ Aririka impinkathariventairo Itomi maaroni, iriira Pava pinkathariventairine eejatzi irirori, tema ari ikenakairori irirori Pava impinkathariventantaiyaarori maaroni tziimayetsiri.

* 15:5 Ikantaitziri “Cefas,” irootakera pashine ivairo Pedro. † 15:7 Ikantaitziri “Jacob,” irootakera pashine ivairo Santiago, irirentzira Jesús.

²⁹ Eerorikami jañaayetaimi ikaratzi kamayetaintsiri, ¿opaitama joviinkaatzimentantay-eetariri kamaintsiri? ³⁰ Eejatzi okempitzitari, eerorikami ipiriintayeetaami, ¿opaitama añantapiintayetakarori aakaite ipatzimaminthavaitayeetai? ³¹ Iyekiite, ¿Pithainkatyaanama? ¿Kaarima naaka tharomentaventaamiri nokempisantakaayetaimiri Avinkatharite Jesu-cristo? Aña omaperotataitayaara iroka, okantaitayaami kitaiteriki ikovayeezzi irova-maitena. ³² Ari okempitzitakari eejatzi jaka nosaikira Efeso-ki, imaimanevaitakena katsi-mavaiyetatsiri. Eerorikami apiriintayeetaami, nonkaratataiterityaami iriroriite, nonkan-tavaitashitakyaami:

Thame anintaavaitavakya, avavaiya, aravaite, oimoshirenkavaiya. Aamaashiminthatya iro ankame.

³³ Irootakera paamaventantyaarori iroka otzimikari pikenakaashitane. “Eerora pitsipaminthatarori kaariperori, pimatzirokari eeroka.” ³⁴ Pimpampithashiretaiya kameethaini. Eero pitzipinavaitashita. Kempitaka tzimayetatsi tsikarika pikaratzi eeroakaite te piyotakotajaateri Pava. ¡Pashiventaantsiitake!

³⁵ Kempitakara tzimayetatsi janta kantashiretatsine: “¿Tsikama inkantyaaka impiriin-tai tonkitsiporoki? ¿Tsikama onkantaajaty iriñeetairo ivatha?” ³⁶ ¡Masontzi! Kantatsi oshiyakaantero okantaranki okitho pankirentsi. Aparoni okitho sampiikitatsineri, iki-takiyeetziri, arira oshookai. ³⁷ Iroka okitho pipankitapiintziri apakithoroini okantaveta, iro kantacha oshookanakarika iroka pashine onkantavaitanakya. Tema te pimpankitapi-intero oshookimatakera pankirentsi.† ³⁸ Aña iri Pava shookakaayetzirori otzimayetan-tari ovatha okaratzi ikoviri irirori. Iriitakera nashitakaayetarori ishookakaayetziro, okaratzi tzimayetsisiri pashineyetatsiri pankirentsi. ³⁹ Maaroiiteni akaratz otzimayetzi avatha, tera ari oshiyavakaiyani. Thame oshiyakaantavakero, aakaite atziriziti anashiyeta avathaki, onashiyeta ivatha piratsiite, tsimeriite, eejatzi shimapayeeni. ⁴⁰ Eejatzi ikem-piyeta inkiteveri te iroshiyayetai akantayetara aakaite osaviveri. Otzimimotziri inkiteveri irovanenkaroro, te okempitaro ovaneenkaroro aakaite. ⁴¹ Tema onashita eejatzi irova-nenkaroro ooryaa, irovanenkaroro kashiri, eejatzi irashi impokiropayeeni. Tzimayetatsi tsika ikaratzi impokiro kaari kempitayetaarine pashine.

⁴² Arira ankantayetaiyaara aakaite ampiriintayetairika. Tema ikitatapiintayeetziro iroñaaka avatha, ari oshitziziri, iro kantacha aririka iroviriintayeetairo, pashine onkan-tayetanaiya eero oshitzivaita. ⁴³ Aririka inkitayeetero avatha manintaaro onatzi, iro kantacha ari iroviriintayeetairo onkantya ovaneenkayetanaiyaari. Te avayaaavai-tanete iroñaaka avatha, iro kantacha ari iroviriintayeetairo ontzimanantaiyaari oshintsinka. ⁴⁴ Okaratzi ikitayeetziri avatha tzimavetachara oshire. Iro kantacha aririka iroviriin-tayeetairo avatha, arira ontzimayetai atasorenka. Ari ikantayetari maaroni añayetziri iroñaaka otzimi ishire, iroora ayotantayetari tzimatsi eejatzi pashine avatha tziamaatsine otasorenka. ⁴⁵ Ari okanta josankinatakoyeetakeri etanakarori shirampari, Adán, ikan-taitzi:

Iro etanakarori jañaanake, ipoña otzimanake ishire.

Iriima irika oyaatapaaakerine kempitapaakyaarine, otzimimotziri irirori itasorenka, iri-itakera añashiretakaantatsine. ⁴⁶ Arira akantayetari. Te otzimimovetai atasorenka ovak-eraini. Aña iro etanakaroro otzimavetaka ashire, impoña ontzimanayetai atasorenka. ⁴⁷ Tema irika etanakarori shirampari, kipatsira jaayeetake, jovetsikapithayeetakeri. Iriima apite-tanaintsiri shirampari, inkitekira ipoñaakaro irirori. ⁴⁸ Tsikara ikantajaantara jovet-sikayeetakeri kipatsipitha irika etakarori, iriira akempiyetakari aakaite. Iriima ikaratzi inkiteveriite, iriira kempitakariri irika poñeenchari inkiteki. ⁴⁹ Arira ankantayetaiyaari eejatzi aakaite. Tema oshiyayevetakari atzimayetake irika jovetsikapithayeetakeri kipatsi, aritakera oshiyayetaiyaari eejatzi irika poñeenchari inkiteki. ⁵⁰ Iyekiite, jiroka okantakota okaratzi nokantakeri: Eero okantzi isaikayetai tsika ipinkathariventantzi Pava ikaratzi tzimayetatsiri ivatha, iriraane, shitzitaatsine ivatha. Aña iriiyetakera saikayetaatsine janta inkarate kaari shitziyetaatsine ivatha.

⁵¹ Pinkeme, nonkamantemiro kaari jiyotakoyeezzi pairani. Jirokara: Arira impashine-takaayetai maaroni aakaite. Iro kantacha eerora añayetziro maaroiiteni aakaite amako-ryaayete. ⁵² Apaata ovekaraantapaakyaarone kitaite, omapokashitaiyaara intyooyee-tai. Apathakero onkantapaintya iroovaitake amachookapaante. Arira iroviriintayeet-ai kamayetaintsiri, onkantya irañaantayetanaiyaarori vathatsi kaari shitzitanetaatsine. Irooma maaroiiteni aakaite añayetatsiri impashinetakaaayetai. ⁵³ Okaratzi avathatarori iroñaaka shitzitanetatsiri, impashinetakaaayetairo eero oshitzivaitantaa. Akarayetzi akaa-manevaitanetzi iroñaaka ari impashinetakaaayetai, kañaanerani ankantayetaiya. ⁵⁴ Aririka

† 15:37 Kantakotachari jaka “pankirentsi,” iroora trigo, okarayetzi oshiyayetarori.

omonkarapaitetaiya iroka, arira omonkarataiyaari okaratzi joshiyakaaventaitakero “Kaamanetaantsi,” okempitakotari atziri, ikantaitake:

Irika ipaiyeetakeri “Kitsirinkaneri,” japerotairo ipaitayeetziri “Kaamanetaantsi.”

⁵⁵ ¡Kaamanetaantsi! ¿Kantatsima pinkitsirinkantai eeroka iroñaaka?

¡Kaamanetaantsi! ¿Enirotatsima iroñaaka pithoyene?

⁵⁶ Okaratzi oshiyakaaventachari jaka othoyene, irootakera kaariperonkantsi. Irootakera Ikantakaantaitane iyotakairi tzimataitsira akenakaashitane. ⁵⁷ Iro kantacha nopaa-soonketziri Pava, tema iri matakagairori aakaite oitsinampaantaarori, jotyaaantairira Jesucristo ikitsirinkantaarori “Kaamanetaantsi.”

⁵⁸ Iyeekiite, ontzimatyera pinkyaaryootapiintayetai, pantavaitapiintaineri Avinkatharite. Tema aritake piyotayetai te pamenaavaitashitya, iriitakera Avinkatharite matakaimirori.

16

Kireeki jotyaaantaitziniriri itasorentsitakaitairi

¹ Iroñaaka nosankinatakotero apiyotziri kireeki otyaanteneriri ikaratzi itasorentsitakaitairi. Nonkantayetaimiro okaratzi nokantayetakeriri Galacia-satzi. ² Aririka papatotapiintaiyaani, ontzimatyera pookayete kapiche eerokaite tzimimotzimiri. Ari onkanta eero nopankiventantapaakero naaka, nareetapaakyamirika janta.* ³ Aririka nareetakaami kantatsira pimpairyee aanakerine kireeki janta Jerusalén-ki intsipataanakero nosankinarepayeeni. ⁴ Arira nonkaratanakeri naaka niyaate janta, añaamatsitavake ari nonkantakero.

Ikinkishiretari iranteri Pablo

⁵ Eerora nareetzitami, aña netapaintyaaro niyaate Macedonia-ki, impoña nimpoita-paakero janta pinampiki. ⁶ Aririka nareetakaami, aamaashitya osamani nosaikimotanakemi, kempitaka ari nonkyaarontsitakotero. Impoñaashitakya potyaantaina tsikarika nokoviro niyaatai. ⁷ Tera nonkovero naaka kapicheeni onkanta nonkivan-tapaintemi. Aña nokovatzit osamani nosaikimovaitapaintemi, iriirika Avinkatharite shinetainarone. ⁸ Irojatzitara nosaikavake jaka Efeso-ki, irojatzi areetantakya kitaite joimoshirenkayeetziro “Aavataantsi.”† ⁹ Iroora nomatantyaarori iroka eenirotatsi iroñaaka jaka osheki nantavaitavaineri Avinkatharite, kameetha okanta noñaakero. Tzi-make osheki maimaneminthatakenari.

¹⁰ Aririka irareetakaami Timoteo, paakameethatavakeri, tema irijatzi antavaitaineri Avinkatharite, ari joshiyana naaka. ¹¹ Te arite intzimayete janta manintavaiterine. Iro aritatsi paapatziyavakyaari, irojatzi iravisantakyaari impiyeera naakaki. Tema oyaaventa novakeri impoke intsipayetakyaari pashinepayeeni iyeekiite.

¹² Iriima Iyeke Apolos, nokantakeri intsipayetanakyaari ikaratzi notyaantaimiri eerokaite. Iro kantacha te inkove iriyaate irirori. Añaamatsitavake ari irimatakero apaata.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹³ Paamaventaiyaani eerokaite, poisokerotyaaro pikempisantanakeri, shirampari pinkantanakya, pishintsishireyete. ¹⁴ Etakotane pinkantavakaayetaiya, pantzimotavakaiyaarika tsikarika ompaiyetya.

¹⁵ Iyeekiite, piyotaiyirini eerokaite saikavankotziriri Estéfanos, iriiyetake etanakarori ikempisantayetanake pinampiki Acaya. Ikamaiyetaanaaro iriroriite jantavaiventanairi itasorentsitakaitairi. ¹⁶ Noshintsithatemi eerokaite pinkempisantai iriroriite, ari pinkempitzityaariri eejatzi kempitakariri ikaratakeri jantavaitaiyini, kamaitanaarori. ¹⁷ Osheki nokimoshiretake noñaakero jareetakana Estéfanos, itsipatapaakari Fortunato, eejatzi Acaico. Iriitakera ovakoventapaakemiri eerokaite tera onkante pareetaiyaani jaka, ¹⁸ potapishiretantyaanari. Iriiyetakera otapishireyetaamiri eejatzi eerokaite janta. Piñaapinkathayetavairi.

¹⁹ Jovethayetamira apatoventapiintakariri Pava jaka Asia-ki. Jovethatziitami eejatzi Aquila opoña Priscila. Arira ikempitzitakamiri eejatzi ikaratzi apatoventapiintakariri Pava ipankoki. ²⁰ Jovethatziitami eejatzi pashine iyeekiite. Etakora pinkantya povethatavakaayetaniya.

²¹ Irooma iroka, iroora nosankinatajaantzimiri nakoki naaka, novethatami. Naakatakera Pablo. ²² Irovasankitaaveetapaiyaari kaari etakotaiyaarine Avinkatharite. Impiyitizataityaata thaankiperoini Avinkatharite. ²³ ¡Onkamintha ineshinonkayetaimi

* **16:2** Kantakotachari jaka “papatotapiintaiyaani,” irojatzira ikantayeetzitari “etapiintarori kitaite pashineki domingo.” † **16:8** Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzira ikantayeetzitari “Pentecostés.”

Avinkatharite Jesucristo! ²⁴ Netakotami maaroiteni eerokaite, iriira Cristo Jesús matakainarone. Arira onkantyaari.

Apitetanaintsiri Josankinatziniri Pablo Corinto-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naakara Pablo osankinatzimirori iroka, Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakaakenari Pava. Arira nokaratziri iyeki Timoteo nosankinatziro. Eerokayetakera nosankinatziini pikaratzii papatoventaari Pava janta nampitsiki Corinto, irijatzira nosankinayetziniri ikaratzi itasorentsitakaitairi janta kipatsiki Acaya. ² Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Ikemaantsiyetakari Pablo

³ Thame antharomentaiyaari Pava, jirintari Avinkatharite Jesucristo. Iriitakera Ashitairi, neshinonkathaneri. Iriitake Pava, poshenkathaneri inatzi. ⁴ Aririka ontzime pomerentsitzimovaitaineri, iriira Pava poshenkaineri, iroora amatantyaarori aaka amposhenkayetyaari pashinepayeeni opomerentsitzimoyetari. Irojatzira amateri aakaite okaratzi jantzimotakairi Pava. ⁵ Irojatzira matachaneri, aririka añaayetero anke-maantsiperotziivaitya ikempitapaintzirora Cristo, arira añaityaaro eejatzi imposhenkaperotziitayeetai. ⁶ Aritakera okantakari, irootakera nokemaantsivaitantakari naaka, iro niyotantyaarori tsika nonkanta nomposhenkayetyaami eerokaite, ari onkantya pavisakoshireyetaimiyaaari. Irootakera iposhenkantayeetakanari eejatzi naaka, ari onkantya niyotantyaarori tsika nonkantero nomposhenkayetyaami eerokaite aririka piñaayetairo okaratzi nokemaantsivaitakari naaka. ⁷ Iroora niyotajaantantakari ari-take imposhenkayetyaami eerokaite ikempitayeetakenara naaka, aririka pimatanairo pinkemaantsivaita nokempitaakerora naaka.

⁸ Iyekiite, nokovi piyotaiyero okaratzi noñaakeri naaka pomerentsitzimoyetakanari nosaikantapaintari Asia-ki. Osheki jovatsinaavaitaitakena noñaajaantake ari nonkamakemi. ⁹ Nokinkishiretakotaro iroñaaka, iroora ishinetantakanarori Pava noñaakero nokamimave-taka, onkantya niyotajaantantyaari naventaashiretaiyaari Pava, te arimatsite naventaatziitashivaitya naaka. ¹⁰ Iro kantacha Pava jimatakeru jovavisaakotaana nonkamemi, eekero iriyaataakatyero. Aventaashire novakeri eekerora inkempoyaaventatyeeena apaata. ¹¹ Eejatzira pinkempiyetanaiyaari eerokaite pinkaraina naaka, piñaañaatairi Pava inkempoyaaventantyaanari. Ari onkantya impaasonketziyetaimiyaaari Pava inkarate kemakoyetainaneri jimatakeru Pava ikempoyaaventaana.

Opoñaantari Pablo irareetya Corinto-satzi

¹² Niyotzira naaka notampatzikatziimotantake tsikarika nosaikimoyetantake. Iriira Pava iyotatsi tekatsi namatavite, tekatsi ompaitya nompashiventakovaityaari. Tsikara nokantaka niyotaaetakemi eerokaite, te noñaaventapaintero ikempitakaantavetari osavisatzi iyotanantaantsi onatzi, aña intaani noñaaventapiintakero tsika ikanta Pava ikaminthaantzi. ¹³ Tema okaratzi nosankinayetakemiri tekatsira nomanapithatemi, onkarate pomerentsivaitachaneri inkemathayeetero. Okamintha pinkemathatapiintairo okaratzi nosankinayetzimiri. ¹⁴ Kempitaka ari-take pikemathayetakena kapicheeni, kantake pinkimoshireventaina apaata impiyeerika Avinkatharite Jesús. Ari nonkempitzityaari eejatzi naaka, kimoshire nonkantaventaityaami eerokaite apaata.

¹⁵ Irootakera nominthatantakarori napiitairo nonkivantemi janta, onkantya pinkimoshiretziitantiyaari nareetaiyamira. ¹⁶ Ari nokovavetakari nonkivantanakemimi niyaantantyaarimi Macedonia-ki, impoña napiitanairo eejatzi nonpiyeerikami. Ari onkantyaami pampitakotantavaiyaanarimi potyaantaina Judea-ki. ¹⁷ Iro kantacha noipithokakero nokinkishirevetakari nanterimi. ¿Piñaajaantakema eerokaite osheki namatavipiintakemi? ¿Pikinkishiretama noñaavaitashivaitaka nonintakaaneki, nokantapiintake “¡Ari! Nonkivantakemi?” ¿Piñaajaantziima niyotaaavetakaro eerora nomatziro nonkivantemi? ¹⁸ Tema Pava kaari thaiyanetacha, jiyotzi irirori te nothaiyavaita naaka nokantzira “¡Ari!” ¹⁹ Ari ikempitzitari eejatzi Itomi, Jesucristo, tsika itzimi neta-paakari noñaaventakotapaakemiri nospatantakariri Silvano ipoña Timoteo. Tema Jesucristo te inkantanete irirori “¡Ari!” iriyotakerika eero jantziro ompaityaarika. Tema okaratzi jantapiintakeri Jesucristo okempivaitakaro iriimi Pava kantapiintantsine “¡Ari!” ²⁰ Iriira Jesucristo iyotakaajaantayetairi ari omonkaratyaari okaratzi ishinetantakeri Pava. Irootakera ankantantayetaiyaaari aakaite aventaashireyetaarira “¡Arivé!” Irootakera iriñaapinkathayeetantantyaariri Pava. ²¹ Okempivaitakarora iri Pava ovithaakaayetakairiri

Cristo, irijatzi saipatziioteyaineri, ²² okempivaitakaro impothoyetatyeeemi jashiyetaira. Tema añiirora jotyaantakairi Tasorentsinkantsi inampishirentai, ari ayotziri omapero Pava irothotyeeero okaratzii ishinetakairi.

²³ Omaperotatyaaara, jiyotzi Pava te namatavitemi nokantzimira iroñaaka: Kantakaantzirori kaari nokivantantami Corinto-ki, ari onkantya eero nokisavaitantapaakami. ²⁴ Tera nonkantatye naakara omperatamiri onkantya pinkempisantayentyaanari. Tema oisokero pikantaventanakaro okaratzii pikempisantanairi. Iro kantacha kantatsira nonkaminaayetaimi pantayetantaiyaarori oimoshirenkayetaimineri.

2

¹ Jirokara nokinkishiretakari: Eerora napiitairo nonkivantaimi, iroorika ovashiretakaavaityaamine nokivantzimi. ² Aririkami novashiretakaavaityaami janta, ¿niinkama tharomentashiretakaiyaanane naaka? ³ Irootakera notyaantantakamiri pairani nosankinare, te nonkove niyaatashitemi onkantya povashiretakaantavaityaanari. Aña eerokavetayakani tharomentashiretakainane. Irootake nokantashirevetantakari: “Eerora niyaatzita, nonkemakotavairiita tzimatsirika tharomentashiretakaiyaanane. Ari onkantya nonkimoshiretakaantavaityaariri eejatzi iriroriite.” ⁴ Notyaantakemiroranki nosankinare, novashirevaitatyaaara nosankinatakemiro. Tera iro notyaantantakamirori onkantya nonkantzimoneentakaantyamiri. Aña nokovavetatyaa piyote osheki netakoperotataikami.

Ipeyakotziri Pablo kantzimoneentakaaneri

⁵ Nokovi iroñaaka noñaaverteri irinta shirampari ovashiretakaavaitakanari. Tera naaka inkantzimoneentakaavaitakya, aña kempitaka maaroni eerokaite ikantzimoneentakaayetakami. (Nokantantarori “kempitaka,” tema te nonkove novanaatziivaitero.) ⁶ Tema tzimatsi osheki pikarataiyakani eerokaite, aritake povasankitaavaitakeri. Iro kantacha iroñaaka aritapaake povasankitaakeri. ⁷ Pimpeyakotairi iroñaaka, pimposhenkaiyaari, ayimavaitzirikari irovashirenka. ⁸ Nokovakotaiyimi pinkantairi irika shirampari: “Netakotaami.” ⁹ Pairani, nosankinatakemiranki nokantakemi: “Povasankitayeri.” Noñaantzitatyaaamira noñaantyaamiri omaperorika pikempisantana. ¹⁰ Iro kantacha iroñaaka ikovi Cristo pimpeyakotairi irika shirampari. Irootakera nantairi naaka tema irootake kameethatzimotaimineri maaroitene eeroka. Itzimirika pimpeyakoyetairi iroñaaka eerokaite, aritake nompeyakotantai eejatzi naaka. ¹¹ Irootakera antayetairi onkantya eero ikitsirinkantai Satanás. Tema ayotaiyironi okaratzii ikoviri iranteri irirori Satanás.

Kantzimoshirevaitakariri Pablo Troas-ki

¹² Chapinkipaite, areetakana naaka nampitsiki Troas niyaatantakari nokinkithatakaantziro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. Arira noñaataikero nokempisantakaantataike ikantakaantakerora Avinkatharite. ¹³ Iro kantacha te onimotajaantena janta, tema te noñaapaakeri iyeki Tito. Irootakera navisantanakari jaka Macedonia-ki.

Iriira Cristo oitsinampaakaanereri

¹⁴ Iro kantacha, onkantavetya tsikarika ankenayete, kantatsi ampaasoonketairi Pava. Tema okempivaitakaro oyaampoiritaatyeerimi Cristo, ipiyaara irirori nampitsiki joitsinampaantakera jovayirita. Oshiyakoyetatyaaaro eejatzi oivarainkata kasankari maaroni nampitsiki. Arira ankantayetyaari aaka aatayete tsikarikapayeeni ankamantayetairi atziri tsika ikantakota Cristo. ¹⁵ Akempivaitakaro kasankari itayiri Cristo irinimotakaantyaariri Pava. Iroka kasankainkari kantatsi inkemainkayetairo inkarate avisakoshireyetaatsine, eejatzi inkarate peyashivaitaachane. ¹⁶ Tema tzimayetsira, okempitzimovaitari iroka kasankainkari ovamaantanero onatzi. Iriima pashinepayeeni okempitzimovaitari kasankainkari iro ovañaashiretairine. ¿Niinkama aritaitatsiri iroshiyakaaventayeetairi iroka kasankainkari? ¹⁷ Kaarira irikaite kinkithatashivaitarori iñaane Pava ikovi iraantashivaityaaro kireeki. Aña iriiyetataikera irika maperotanairori ikinkitharyaantzitzi. Irootakera nomatanairi naaka eejatzi. Iri Pava otyaantakenari nonkinkithatakaante, nantavaitaineri Cristo, iriira Pava pampoyaanari nantayetzirora.

3

Antavaiventzirori ovakerari antzimotavakaantsi

¹ ¿Pikinkishiretama nasagaaventavaitatya naaka? ¿Noshiyakotatyaarima amayetzimirori irosankinare, ikantzi: “Paakameethatavakena?” ¿Noshiyakotatyaarima kovirori posankinateneri iroka osankinarentsi, irayetzimaityaaro tsika ikenayetzi? ² Aña eerokaite kempivaitajaantakarori osankinarentsi jaakameethatantairi, iroora josankinashireyetaantaitakanari naaka. Tema aririka iriñaayetaimi atziiriite tsika pikantayetanaa iroñaaka, arira iriyotayetairo okaratzi nantzimotayetakemiri, okempivaitanakaro iriñaanayetayeeromi okaratzi josankinatakoyeetakenari. ³ Arira añiirori eerokatake oshiyavaitakarori osankinarentsi josankinatajaantakeri Cristo. Iro kantacha tera noñaaventatyeero osankinarentsi koñaatatsiri, kempitarori aririka irosankinayeetero mapikota, aña noñaaventatziro ipashinshiretakaayetaimira Itasorenka Pava Kañaaneri.

⁴ Noñaaventantarori iroka, tema iriira Cristo kantakaakarori aventashireyetaaariri Pava. ⁵ Tera aaka aavyaashityaarone apaniro, aña iri Pava matakayaetairori. ⁶ Iriitakera Pava matakaakenarori noñaaventairo ovakerari antzimotavakaantsi. Iroka ovakerari antzimotavakaantsi kaarimacheenira osankinarentsi kempityaarone paisatori antzimotavakaantsi kaamanetakaantatsiri. Aña iriira kantakotachari Tasorentsinkantsi añaashiretakaantatsiri.

⁷ Pairani josankinatantaitakarori Ikantakaantaitane mapikotaki, okoñaatapaintzi irovaneenkaro Pava, ipoña opeyanaka. Ikanta iñaakerora Moisés-ni, shipakiryaporo ikantanaka, te onkantaajate iramenavorotairi Israel-mirinkaite. Iro kantamaitachari iroka Osankinarentsi osheki okaamanetakaantake, okantavetaka otzimimotziro ovaneenkaro. ⁸ Irooma okaratzi jimayetairi Tasorentsinkantsi iroñaaka, iroora ovaneenkaperotataitachari. ⁹ Tema ovaneenka okantavetaka okaratzi ovasankitakaantatsiri, iroora maperokitaitaiterone ovaneenkayta tampatzikashiretakaantatsiri. ¹⁰ Iroka ovaneenkaperotaachari iroñaaka anaatziitaitaizirora tzimavetachari pairani ovaneenkaro. ¹¹ Aritakera karatataipaake ovaneenkavetapainchari. Irooma ovaneenkaperotaachaneri iroora kantaitaachaneri iroñaaka.

¹² Tema tzimataikera iroñaaka minthashiretakagaiyaanari, tontashirera nonkantanaiya nonkinkithatakaantai. ¹³ Te nonkempitavetyaari Moisés-ni ipashikavorotaka eero iñaantari Israel-mirinkaite opeyara ishipakiryavorovetaka. ¹⁴ Tema kisoshire inaiyakeni pairani Israel-mirinkaite, irojatziki kantayetairi iroñaaka ikaratzi icharineyetaari. Tema aririka inkemero iriñaanayeetero paisatori antzimotavakaantsi, eeroora ikemathatziro kempivaitaka impashikaitayeenerimi ikinkishiretane, intaanira Cristo matairone inkemathatakaayetairi kempivaitaka impashikaryaakotaatyeeromi ikinkishiretane. ¹⁵ Eeniropaitetatsi iroñaaka, aririka inkemero iriñaanayeetero Ikantakaantane Moisés-ni, pashikashire ikantayetaka. ¹⁶ Irooma intzimerika piyashiretashitairine Avinkatharite, aritake impashiryakoshiretaiya. ¹⁷ Ikantakoyeetziri jaka “Avinkatharite” irijatzira Tasorentsinkantsi, itzimi saikashivaitakaantaachari. ¹⁸ Irooma aakaite aventashiretaarira Cristo, oshiyayetaanarira Avinkatharite. Tema okempitavaitaaro iroñaaka amenaatyeerimi Avinkatharite joorentamatsitakara ashiretakai. Tema amenavorotakoyetzirira ashiretakai iroñaaka, tera akempitari Moisés-ni ipashikavorovaitaka pairani irirori. Irooma apaata aririka añaaperotajaantairo irovaneenkaro, aripaitera an Kempitagaiyaari irirori. Iriitakera matakairone irika Avinkatharite, Tasorentsinkantsi.

4

¹ Iriira Pava neshinonkataanari okanta nantavaitantaaniriri irirori. Irootakera kaari okantzimoneentavaitantana. ² Novashaantairo ovashivantaavaitenanemi, temacheeni nomanakaavaityaaro niyotaante onkantya namataviantantyaanari, temacheeni nonthaiyakovaityaaro iñaane Pava. Aña okaratzi noñaaventanairi kyaaryoori onatzi, ari okanta iñaantarori Pava kameetha okantzimoyetaari atziri okaratzi nokinkithatakaantayetai. ³ Tzimatsirika kaari kemathaterone tsika okantakota Kameethari Ñaantsi nokinkithatziro, tera naaka omanaphavaiterine, aña tzimatsi kantakaarori kaari ikemathatantaro okempivaitakaromi impashikapithataitayeerimi ikinkishiretane, iriitakera peyashivaitaachaneri. ⁴ Okempivaitakaro imavityaakitakaitayeerimi irikaite kisoshireri. Iriira kamaari ipaiyeetziri “ivavane osavisatzi,” mavityaakitakaakeriri, ari okanta kaari ikemathatantaro Kameethari Ñaantsi. Kempivaitaka te iriñaayetairo kitainkari oshiyakaaventachari irovaneenkaro Cristo, oshiyajaantakariri Pava. ⁵ Iriitakera Jesucristo noñaaventakotairi, nokantzira: “Avinkatharite jinatzi.” Tera naaka ñaaventavaitachane. Intaanimacheeni naaka jovakena Jesús pomperavaitaiyaana eerokaite. ⁶ Tema ikantake Pava: “Onkitainkatai tsirenikiri.” Irootakera oshiyakaaventacha ikitinkashiretaana naaka, ari okanta nonkitaitakotantaiyaariri eejatzi pashinepayeeni

niyotakaayetairira Pava, onkempitzimotantaiyaariri iriroriite iriñagaatyeeromi irovaneenkaro Pava oshipakiryake iporoki Cristo.

Aventaashire ankantayetaiya

⁷ Okempivaitakaro impaityaami ovapithaantavaityaaronemi pinaperotachari kovitziki. Iriira oshiyakaaventachari jaka Pava ipasavyaayetairo itasorenka avathaki, iroora avatha oshiyakaaventakari kovitzi. Iro jimatantarori onkantya iriñeetantyaarori iriitake otz-imimoperotziri itasorenka, temacheeni ontzimimotai aakaite. ⁸ Tema nokemaantsivaiveta, temaita novashireneentavaitya. Notharokyaavaiveta, temaita ayimavaineentena. ⁹ Ipatzimaminthavaitaitakena, temaita irookaventayeetena. Jovatsinaavaitaitakena, temaita impeyakaashiiyaana. ¹⁰ Oshékira jovamayimavetaikakana ikempitaitakeriranki Jesús, arira iriñaaeyetairo iriñaaantare Jesús. ¹¹ Jiroka kantakotachari, oshéki noñaapiintavetakaro nonkamimatziomventeromi nokinkithatakakeri Jesús, ari onkantya iriñaaeyetakenarika atziri, iriyoyetai tsika ikanta Jesús jañi irirori. ¹² Iroora nokamimatantakari naaka, onkantya pañaashiretantayetaiyaari eerokaite.

¹³ Iroora nomatakeri naaka okaratzi josankinatajaantakotaiyeetakari pairani, kantasiri:

Nokempisantanai naaka, irootake noñaavaitantari.

Irootakera nomatanairi naaka, nokempisantanai, irootake noñaavaitantari. ¹⁴ Tema niyotzi naaka joviriintairi Pava irika Avinkatharite Jesús, aritake iroviriintaina eejatzi naaka, intsipatakagaiyaanari Jesús, ari pintsipayetaiyaana eejatzi eerokaite. ¹⁵ Nomatantarori nokinkithatayetai ari onkantya panintaavaitantaiyaari eerokaite. Tema eekerorika poshekiperotanakiye eerokaite ineshinonkayetaari Pava, ari iroshekiperotai paasoonkeyetapiintairine, iñaapinkathairira.

¹⁶ Irootakera kaari okantzimoneentavaitantana naaka, okantavetaka jovamayimavaitaitakena. Aña tharomentashire nokantapiintanaa. ¹⁷ Okaratzi nokemaantsivaiveta iroñaaka kapicheeni onatzi, eero okantaitatyaani. Irootakera noñaantaiyaarori apaata iniroite ovaneenkatakeri kaari thonkatanetaachaneri. Iro anagairone okaratzi nokemaantsivaivetakari, eerora okantaajatai nokantizyantaiyaaro ompaiyaarika. ¹⁸ Tema noñaamampyaatyaro naaka kaari iñaayeezti iroñaaka, eeromaita othonkatanetaa iroka. Te onkovaperotajaantaiya okaratzi koñaayetatsiri iroñaaka kaari kisotanetatsine.

5

¹ Onkantavetya irovaariperoyeeztairo apanko jaka kipatsiki, iro kantacha ayotzi tzmatsi pashine apanko arika thonkanetaachane janta inkiteki, tema iri Pava ovetsikakero, kaarira atziri ovetsikerone. ² Ari okempitzitari eejatzi avatha iroñaaka, oshéki okemaantsitakaavaitakai. Akovataike ontzimimotai pashine avatha añaantaiyaari inkiteki. ³ Tema aritake onkantyaari, okaratzi ashireka iroñaaka ari ontzimai ovakerari avatha apaata. ⁴ Eeniroora añaantayetarora avathaka iroñaaka, atekavaita akemaantsivaitara. Iro kantamaitacha tera ankovajaantataitero ampeyashivaitaiya. Aña akovataitaziira ontzimimoyetai pashinetatsineri avatha, akovairo kantaitachaneri añaantarentsi impoyaataiyaarone iroka añaantare kaari kisotanetatsine. ⁵ Iriitakera Pava matakayetairone tsika ankantayetaiya. Tema añiirora jotyaaantakairi Tasorentsinkantsi inampishiretantai, ari ayotziri omapero imonkaretairo Pava okaratzi ishinetakairi.

⁶ Irootakera shintsishiretakairi. Tema ayotaiyini eekerotatsira añaayetzi iroñaaka avathaki, tekeraatara antsipatajaantyaariita Avinkatharite. ⁷ Aventaashire oviri eeniroka añaika, okantavetaka te añaavetyaari. ⁸ Aritake nokantake, shintsishire akantaka, akovayetake ookaventyetero avathaka, antsipantaiyaariri Avinkatharite. ⁹ Akovapiintakero antayetero okaratzi onimotziri irirori, etanakyaro iroñaaka, ari onkempitzitaiyaari apaata aririka antsipatajaantaiyaari. ¹⁰ Tema maaroite aakaite ari ankatziyimoyetairi apaata irirori, aririka irisaikai iramenakoyetairi maaroiteni, iriñaaantaiyaariri ikaratzi antayeterori kaariperori eeniroka jañaaveta, iriitakera irovasankitayetairi. Iramenakoyetairi eejatzi ikaratzi antayeterori kameethari, iriitakera inkempitakaantayetairi impinayetaatyeerimi.

Amatakaayetairi pashine irariperotaiyaari Pava

¹¹ Nokinkithatakaantapiintzira naaka, arira nokenakairori iriñaaantayeetyaarori omapero noñaapinkathairi Pava. Jiyotziro irirori, onkanmintha piyotaiyeroni eejatzi eerokaite. ¹² ¿Pikinkishiretama nasagaaventavaitatya napiipiintantarori? Tera ari onkantya. Aña nokovatzii piyote tsika nokantataitari naaka, ari onkantya piyotantyaarori eeroka tsika pinkanteri pakayeteri kameethaini ikaratzi asagaaventavaitachari janta, kantavaitashitachari: “Kameethari nonatzi naaka,” temaita inkovaajataiyeni inkameethashiretaiyeni. ¹³ ¿Nokempitzimotatyaa mirima shinkiventavaitachari

nokantantayetamiri? Tekatsira ompaitya, aña nokamaiperoventanaatyaaari Pava. Irooma nokempitzimotamirika atziri tekatsitsiri, nokovatzira nanintaashiretakaayetyaami nokantayetantamiri. ¹⁴ Okaratzira nantayetziri, iroora nantantayetarori jetakotaanara Cristo. Tema ikamimentayetaira maaroiteni aaka, okempivaitanakaro maaroiteni aakaite ankamayetakemi eejatz. ¹⁵ Jirokara opoñaantari ikamimentantakairi maaroiteni ipoña jañagaj eejatz, onkanya antapiintayetantaiyaarori ikoviri irirori, eero antashivaitaro okaratz anevetashivaitari aakaite.

¹⁶ Irootakera, eero okantzimovaitantari aparoni atziri tsika ikanta ifheetziri ivathaki. Aña omaperovetata otzimimotakeri ivatha eejatz Cristo isaikimotantapaintairi. Iro kantacha te añaayetzimaityaaro iroñaaka. ¹⁷ Irootakera nokantantamiri, ikaratz ovithaashiretanaariri iroñaaka Cristo, ovakerashirera ikantaitanaa, te inkempitanaia tsika ikantavetara pairani, aña othotyaa maaroni ovakeratzimotanairi. ¹⁸ Iriitakera Pava matakaantzirori maaroni iroka. Irijatzira kantakaakarori okanta ariperotantaariri irirori okantakaantakero jantzimoyetairi Cristo. Ikantayeti iroñaaka irojatzira antayetairi aakaite, amatakaayetairi eejatz pashinepayeeni irariperoyetaiyaari Pava. ¹⁹ Irootajaantakera jotyaaantakariri Pava jaka kipatsiki irika Cristo, onkanya irariperotantaiyaariri osavisatziite, eero jovasankitaaventantaari iyaariperonka. Irojatzira jotyaaantayentakanari naakaite nonkinkithakaaayetairi atziriite irariperoyetaiyaari Pava. ²⁰ Iroora nomatanairi naaka, jotyaaantaitakana noñaaventairi Cristo. Okempivaitakaro iriitajaantakemi Pava apiipitakaapiintakenarori, nokantzi: “Pariperotaiyaari Pava. Irootake ikovairi Cristo.” ²¹ Tera irantanetero Cristo kaariperori. Iro kantacha Pava ikemaantsitakaavaitakari okempivaitakaro irantatyeeromi kaariperori. Arira inkenakaakerori Cristo, jovatampatzikashireyentantairi, ikempitakaayetai ikantara irirori.

6

¹ Naakatakera karataimiri antavaitaineri Pava, noshintsithatzimi eero pimanintavaitziro okaratz ikaminthagaimi Pava, amenaashivaitakari. ² Tema jiroka ikantakeri irirori:

Niyotakera kameetha omatya, aripaitera nokemakemi pikovakotanari.

Omonkarapaitetapaakara “Kitaite Avisakotaantsi,” noneshinonkatakami.

Iroora apiipaitetaachari iroñaaka, iroka “Kitaite Avisakotaantsi.” ³ Tera nonkovero intzime impaitya notzitzikavaiteri iravisakoshiretai, ari onkanya eero ithainkimavaitaitantanaro nantavaitane. ⁴ Aña nokovatz noñaakantairo kameetha inampitane Pava nonatz, oisokero nonkantantetya, aririka avishimotena tsikarika ompaitayetya: inkemaantsitakaaveetyaana, impomerentsitakaaveetyaana, irovasankitaaveetyaana, ⁵ impasataveetyaana, irashitakovaiveetyaana, irovasinaavaiveetyaana, nantavaiperokivetakya, ayimavaivetakyaana novochokini, ayimavaivetakyaana notashe, ⁶ kiteshire nonkantaiya, iyotane nonkantaiya, aakameetha nonkantantai, nethaantane nonkantantai, nampishire irovaina Tasorentsinkantsi, etakoperotane nonkantantai, ⁷ nonkantapiintairo kyaaryoori, intasonkaventakaantaina Pava, nantapiintairo tampatzikashiretakainane nonkempitakaanakero novayirityaami, notzikaaventaka ipoña nopiyakoventa. ⁸ Onkantavetakya inthainkimavaitaitena, ompoña ñaapinkathataaririka nonatye. Onkantavetakya inkaviyaveetakyaana, ompoña intharomentayeetyaana. Onkantavetya nonkantapiintavetyaaro kyaaryoori, ipaitapiintayeetakana “thairi.” ⁹ Onkantavetakya eero itzimaveta kaari ñaayetenaneri naaka, tzimamaitacha pashine iyoperoyetanari. Nonkamimavetakya, eeniromaita nañi. Irovasankitaaveetakyaana, tekeramaita jovamaaveetyaana. ¹⁰ Ovashire nonkantavetakya, eekeromaitatya nontharomentayeeya. Nonkovityaaneentavaveetakya naaka, iro kantacha nanintaakaaayetaiyaari pashinepayeeni. Tekatsi tzimimovaveetyaanane naaka, iro kantamaitacha nanintayetaaro kovaperotajaantachari.

¹¹ Corinto-satziite, nokantaperotatzimirora irokapyeeni, tekatsira nomani-movaitemiri. ¹² Tekeraatarika aventaashiretavakaiyaata, eerokaitera kantashitarori, tera naaka. ¹³ Intsityaa paakameethataina naaka nonkempitaimira eero, tekatsi nomanimovaitemi. (Nokantzimirora iroka, kempitavaitakara eentsimi noñaanate.)

Oshiyayetaaro itasorentsipankote Pava Kañaneri

¹⁴ Eero povithaajaantanaari kaari kempisantatsine. ¿Kantatsima aparoni kameethashireri irapatziyaari irantavaite aparoni kaariperoshireri? ¿Kantatsima eejatz ontsirenite tsika janta okitainkatzi? ¹⁵ ¿Kantatsima Cristo irakakoteneri ikoviri kamaari? ¿Kantatsima kempisantzinkari intsipatyaari kaari kempisantatsine irashityaaro

tsikarika ompaitya?*" 16 ¿Kantatsima ankempitakaantero itasorentsipankote Pava tsika janta iñaapinkathataiziri oshiyakaarontsi? Tema aakaite akaratzii akempisantzinkariyetai akempitayetaatyaaro aakami tasorentsipanko tsika inampitaro Pava Kañaaneri. Tema jiroka ikantake Pava:

Ari nonampishireyetantaiyaari, nonkaratairi naniiyetai.

Naakatake inkempitakaanai Ivavane, Iriiyetake nashitaiyaari Naaka.

17 Iroora ikantantari eejatzi Avinkatharite:

Pintainaryaaipithatyaari pashinesatzi atziri, eero pikaraminthatziri irikaite.

Eero pantapiintanetairo nopinkakaimiri.

Arira naapatziyeeyaami,

18 Arira pinkempitakaanaina naakami piri,

Nonkempitakaanaimi naaka eerokayetakemi notomiite, eerokayetakemi nishintoite.

Arira ikantziri Avinkatharite, Shintsikiiperotatsiri.

7

1 Netakotané, tema aritakera ishinetakairora Pava, ontzimatyera ankiteshiretai, ovashaantairo maaroni kaariperori, okaratzii antayetziiri, okaratzii apampithashireyetai eejatzi. Aña ontzimatyé oñaakantairo añaapinkathatziri Pava, itasorentsishiretakaira.

Ikimoshiretake Pablo jovashaantairo Corinto-satzi kaariperori

2 Paakameethatana naaka. Tera nonkantzimoneentakaavaityaami eerokaite, te novaariperotakaanavaitemi, te nampovaitami eejatzi. 3 Tera iro nokantantari iroka nothavetakotatziimi. Aña napiitavaimiro nokantzitakamiri: "Netakoperotataitami."

Irootakera nonkantapiintemiri eeniroka akarataiyini añaika iroñaaka, ari nonkempitzityaarori eejatzi ankaratairika ankamavetakya.

4 Osheki naventaashireyetakami eerokaite. Nasagaaventayetakami. Aririka nonpampithashiretakoyetyaami, pitharomentashiretakaana, kimoshire nokanta, okantavetaka osheki imaimanevetaitakana jaka.

5 Tema nareetakara Macedonia-ki te onkante nomakoryaapaake tema osheki pomerentsizimotakanari. Tzimayetatsi ñaanaminthavaitashitakanari, irootake kantzimoshirevaitakanari.

6 Iro kantacha Pava iposhenkapiintari ikaratzi okantzimoneentavaiyetari, arira ikempitzitakanari naaka, jareetakaapaakarira Tito nosaikira. 7 Oshekira notharomentashiretanaka noñaavakeri. Iroora notharomentashireperotantanakari ikamantapaakenara tsika pikantaiyani eerokaite.

Tema ikantapaakena: "Jaakameethatavakena Corinto-satziite, ikovaiyakeni iriñeemi, osheki okatsizimoshiretakeri okaratzii jantzimotakemiri, iriniroite jetakoyetaami."

Arira ikantapaanari, iroora oimoshirenkaperotakenari. 8 Pairani, nosankinatantakamiri, noñaajaantavetaka osheki ovashiretakaavaityaami okaratzii nokantayetakemiri. Aritakera notyaantataikemiroranki, nokantashirevaitanake: "Eerotyá notyaantaajatzinirimi."

Iro kantamaitacha niyotzi iroñaaka kapichera povashirevaivetapainta eerokaite. 9 Irootakera nokimoshireventantarori iroñaaka notyaantakemirora. Tera nonkantatyé iro nokimoshireventziri novashiretakaavaitakami. Aña iroora nokimoshireventairi povashaantayetairora kaariperori. Arira pikenakaakerori eerokaite pinimotakaanariri Pava poitsinampaayetakero povashiretane, tera novaariperovaitajaantemi naaka.

10 Tema aririka irovashiretakaantya Pava, ikovatziiira irovashaantakaan-tayetairo kaariperori, onkanta iravisakoshireyetaantaiyaari. Irootakera eero okantzimoshirevaitantai iroka. Irooma aririka irovashiretakaanashivaitya osavisatziite, arira iriñaayeetakero inkamashireyeete.

11 Tema okaratzii opoñaantakari jovashiretakaavaitakami Pava, irootakera pampithashiretakaanamiri kameethaperoini, pikisakoventanaana, ovatsimaanakemi, tharovashire pikantanaka, petakoperotanaana, povasankintaakeri kantakaantzirori. Ari pikenakaakerori poñaakantakarori kiteshire pikantayetanaa.

12 Jiroka opoñaantajaantzikari nosankinatantakamirori pairani, iro iriyotakaanaiyaamiri Pava tsika pinkantya piñaashintsiventayetaiyaana naaka. Tera iro nosankinamatsintanyarori irovanakitaantaiyaari kantakaashitakarori, temacheeni nonkisakoventantanyarori jampovaitaikari.

13 Iroora notharomentashiretantanakari. Osheki okimoshiretakaakena eejatzi nokemavakera paakameethatavakeri Tito, povavisaakeneri okantzimoshirevaivetakari irirori. 14 Tema aritake nokamantzitakari naaka Tito tsika pikantaiyani eerokaite, nokantakeri: "Kameethara jinaiyatziini Corinto-satziite."

Tera povashirevantaantyaanaro okaratzii pantayetakeri, tema omaperotatya okaratzii nokantzitakariri Tito. Arira

* 6:15 Jiroka pashine ivairo kamaari ikantayetziri "Belial."

okempitziyetakari eejatzi okaratzi nokantzimiri eeroka. ¹⁵ Jetakotziyetaamira Tito iroñaaka, aririka inkinkishiretakoyetyaami tsika pikantaiyakani paakameethavakeri, pikempisantavakeri, piñaapinkathavakeri. ¹⁶ Iniroitera nokimoshiretzitaka eejatzi naaka kantatsira naventaashireperoyetaiyaaami iroñaaka.

8

Kireeki impashiyetyaariri itasorensitakaitane

¹ Iyeekiite, nokovi piyotakotaiyerini ikaratzi apatoventaariri Pava jaka Macedoniaki, ikaminthaayetairi. ² Okantaveta iñaayevetakaro osheki pomerentsitzimovaitariri, kimoshirera ikantaiyani. Okantavetaka ikovityaaneentavaivetaka, osheki kireeki ipashitantayetakari. ³ Ikovakaaneekiinira irirori jantayetakero iroka, ipantayetake okaratzi jaavyaayetziri, janaantake ipashitanta. ⁴ Ikantakena naaka: “Thame ampashiyetyaari kireeki pashine kempisantzinkariite, ikaratzi kovityaaneentavaitatsiri.” ⁵ Imaperovaitakero okaratzi jantakeri anaavaitanakero nokinkishiretakovetakariri. Iri jaakoventaantanaka Avinkatharite, ari ikempitaakenari eejatzi naakaite. Tema irootake ikovakaakeri Pava. ⁶ Irootakera noshintsithatantakariri Tito impiyanai onkanta iriminthashiretakaantyaamiri pimatayetairo eejatzi eerokaite. Iriitakera karatapaakemiri janta petantanakarori pipashitantayetaka. ⁷ Eerokaiteeranaantayetanaatsiri pantayetanakero osheki opaiyetarika. Kameetha pikempisantayetanai, kameetha pikinkithatakaantayetanai, kameetha piyotayetanai, tharomenta pikantayeta, iniroite petakotakana. Nokovi iroñaaka panaayetante pimpashitantayetaiya.

⁸ Eerora noshintsiventzimi pimayetantyaarori. Intaani noñaaventakoyetemiri tsika ikantayetaka jaka iminthatayetaa irineshinonkatantya. Ari okantzimaitari eejatzi onkameethavaitemi poñaakantairo petakotziitantayeta. ⁹ Kameethavaitake pimayetairomi jantapaintziri Avinkatharite Jesucristo, jineshinonkatziitantapainta. Oztzimimotataavetari irirori pairani maaroni, ikempitavaitakari ashaarantakitani, iro kantacha ikempitakotapaintari kovityaaneentaneri. Iroora jimatantakarori iroka onkanta panintaavaitantaiyaari onkempivaityaaromi pashaarantaiyaami inkiteki. ¹⁰ Jirokara okaratzi nokinkishiretari naaka: Iroora aritatsi pothotyeeero okaratzi petanakari. Eerokaite etayetanakero avisanaintsiri osarentsi pikinkishiretaka pimpashitantayeta. Pimatakero petanakaro. ¹¹ Intsityaa pothotyeeero. Pinkempitakaantairo ovakera pitharomentaiyanakaniranki petantanakarori. Intsityaa pothotyaaantyaaro okaratzi tzmimotzimiri. ¹² Tera inkovakotajaantai Pava anaakairo ampashitantyaaro okaratzi tzmimotakairi. Intaani ampashitantaiyaaro okaratzi aavyiiri. Aritake onimotakeri Pava. ¹³ Tera nonkovakotayeeemi pimpashitanta iranintaavaitantyaari pipashitakariri, ariya okanta pikovityaavaitantakariri eerokaite okantakaantziro pipashitantaka. ¹⁴ Aña iro aritatsi, pimpashityaari okovityiimovaitari iroñaaka oztzimimoyetzimira eeroka, impoñaashitakya impashitaiyaami eeroka apaata aririka onkovityiimovaityaami. Arira onkanta pi-monkaratavakaantyaari. ¹⁵ Okempivaitakero okaratzi josankinatokotziitakariri, kantatsiri:

Itzimi aaperotaintsiri, te ontzimakaantavaite.

Iriima againtsiri kapicheeni, te onkovityiimovaityaari.

¹⁶ Nopaasoonketziri Pava, tema iriitake kantakaakarori okanta jetakotantamiri Tito, ari ikempitakana naaka netakotamira. ¹⁷ Tema nokantakeri: “Tito, pimpiyanai Corintoki.” Aña minthatzitavaitaka. Iro iriyaate iroñaaka. ¹⁸ Nontsipataimiri Tito pashine iyeki. Kameetha kinkitharyaantzi inatzi. Ñaapinkatha jovayetziri pashine kempisantzinkariite tsikarikapayeeni, ikemayetakerira iñaaventakotairo Kameethari Ñaantsi. ¹⁹ Irijatzira iyoshitakeriri jaka kempisantzinkariite, jovakeri intsipatanakyaana apaata naanakeneri kireeki pashine kempisantzinkariite kovityaavaitatsiri. Irootakera oñaakanterone omaperotatya etakoyetakari, iroora ompoñaantyaari iñaapinkathayetairi Pava. ²⁰ Ari onkanta eero iñaaventakovaitantana tsika nonkanta nontsiparyaaeteri kireeki ipashitziitantayeetari. ²¹ Tema nokovotzi nokameethatzimoteri atziri nantayeteri, ari onkempitzimotyaaariri eejatzi Pava. ²² Notyaanteri eejatzi pashine iyeki intsipayetanakyaari. Iriitake nokitapiintakariri, iminthatitakaroro irampitakotante. Noñaaventakotakeneri tsika pikantaiyakani eerokaite, iroora iminthatperotantanakari irampitakoyetemi, tema iraventaaperotane jovayetanakemi. ²³ Irika Tito, notsipaminthare inatzi, iri nokaratapiintakeri nantavaiventakemi. Iriima pashine apiteka iyeki itzimi intsipatanakyaari, irotyaantane inatzi kempisantzinkariite saikayetatsiri jaka, iñaapinkathaperotziri Cristo. ²⁴ Ontzimatyeeera paakameethavakeri aririka irareetakya janta. Iro iriyotantyaari iyekiite kempisantatsiri jaka omaperotatyaaro okaratzi noñaaventakemi eerokaite jaka.

9

¹ Niyotzi naaka te onkovajaantya nosankinatakotemiri piireekite inkarate potyaanteneriri pashinesatzi itasorensitakaitairi. ² Tema niyotake ayimatapiintakemi eerokaite pantero. Aritake noñaaventakotakemi jaka Macedonia-satziki, nokantayetakeri: “Ikovitzitaitakara Acaya-satzi impashitantayeta chapinki avisanaintsiri osarensi.” Noñaaventakotakemira eerokaite nominthatakaayetanakari eejatzi iriroriite.* ³ Iro kantamaitacha, iroora notyaantzitantyaamiriri iyekiite onkanta inkamantzitantyaamiriri, iri etapaakyaarone iriyoyaayeteri kireeki. Tema te nonkove amenaashivaitya okaratzi noñaaventakemiri eerokaite jaka. ⁴ Tema nokovatzzi thaankiini nonkivontanakemi navisanakerika janta. Kempitakara ari iroyaatanakena tsika inkarate Macedonia-satzi. Aririka noñaapaakero tekeramintha piyoyaayete kireeki, osheki nompashiventavaitya, tema aritake noñaaventakotzitikami jaka. Ari pinkempitzitikyaari eejatzi eerokaite pimpashiventavaitya. ⁵ Irootakera notyaantzitantyaamiriri irika iyekiite, iri etapaakyaarone irareetyaami janta tekeramintha niyaateeta naaka. Iriiyetake iyoyaakotapaakemirine kireeki ikaratzi pishinetantakeri eerokaite. Ovetsika pinkantakeri maaroni kireeki aririka nareetapaakya. Ari onkanta eero noshintsiventantavaitapaakami pantayetero.

⁶ Intaanira pinkinkishiretero iroka:

Ikaratzi pankitatsiri kapiche, eepichokiini jaavatzzi.

Iriima ikaratzi pankiperotaintsiri, osheki iravateri.

⁷ Maaroni eerokaite ontzimaty pimpashitantayetaiya okaratzi pikoviri. Eero pishintsiventantavaitzi impashitantayetaiya osheki terika inkovaite, ari onkanta eero okatsizimoshirevaintantari ipashitantakara. Tema aparoni atziri kimoshireventatziitziirori okaratzi ipashitantari, iriyyetakera jetakotari Pava. ⁸ Iriira Pava oshekyaaaperotaimirone okaratzi kovityiimovaitamiri. Aritakera ontzimakaantake onkarate pimpashitantavaitaiyaari kameethaperoini eeroka. ⁹ Okempivaitakaro okaratzi ñaaventachari Osankinajanorensiki, kantatsiri:

Okaratzi tzimimotziriri Pava, irootakera jantetaaniriri ikaratzi kovityaaneentavaitatsiri.

Tema tampatzkashire inatzi irirori, arira inkantaitatyeeyaani.

¹⁰ Iriira Pava kithokitakairori okaratzi pankiyetachari, irijatzi shookakairori, ari okanta jaavayeentantarori okaratzi jovayeetari. Arira inkempitayetaimiri eejatzi eerokaite impayetaimiro kovityiimotamiri, ari onkanta ontzimimotantaiyaamiriri pimpashiyetaiyaariri pashinepayeeni, tampatzkashire pinkantya. ¹¹ Irootakera impantaperotantyaamiriri Pava onkanta pimpashitantapiintyaari. Ari onkanta impaasonketantyaariri Pava, ikaratzi aayetzirori apashitantayetari. ¹² Ari okantari, okaratzi pipashitantayetari tera intaani pineshinonkatantyaariri kovityaavaitatsiri, aña iro ompoñaantyaari impaasonkeperoyetari Pava. ¹³ Aririka iriñaayetakero okaratzi pipashiyetakariri, ari pikempitziyetakari eejatzi pashinepayeeni, oshekira iriñaapinkathatanakeri Pava. Tema iriñaayetero tera intaani piñaavaitashiyeta, pikantzi: “Nokempisantairi Cristo oñaaventakotairi Kameethari Ñaantsi.” Aña iriñaayetero eejatzi pantayetziro oñaakantzirori omapero pikempisantayetanai. ¹⁴ Iroora ompoñaantanakyaari iretakotziyyetanaiyaami, iriñaañaatakoventanaimi, okantakaaro ikaminthagaimira Pava. ¹⁵ Ari ankempitziitanaiyaari eejatzi aakaite ampaasonketanairi Pava, tema ineshinonkatataikaa, iro maperokitataitziirori okameethatzi, eero okantzi othotyero añaaventero.

10

Iñaaventakotziri Pablo okaratzi jantayetziri

¹ Naakatakera Pablo, tzimatsira nokovakotzimiri. Tsinampashire nonkanta eero notsimaavaitami, nonkempitakotyaari Cristo. Tema niyotzi tzimatsira ikantakoyeetakena: “Irika Pablo tsinampashireri jinatzi isaikimotapiintai, irooma isaikira intaina kat-sima ikanta.” ² Nokovakotzimi, eerora piyaatakaaro povatsimaavaitena. Ari onkanta eero niyakoventavaitantapaakami aririka nareetapaakyaami. Tema niyotataike arira nonkantayetaaakeri ikaratzi saikimoyetakemiri janta kantayetaintsiri: “Tekatsi impaimantsitya Pablo, ari ikempitayetari pashine atziriite te ontzimimoteri ishintsinka.” ³ Omaperovetaty ari nokempitari pashine atziriite, iro kantacha irika itzimi nomaimanetziri, tera onkempityaaro nomaimanetziri atziri. ⁴ Tema aririka nomaimanetante naaka, tera noirikayetero omanamentotsi okaratzi jomanatantapiintayetari atziriite, aña itasorenka Pava nomaimanetanta naaka. Arira okanta noitsinampaayetantariri ikaratzi ishintsitakaayevetakari noisaneentane. ⁵ Arira okanta nokotsirinkantaariri

* 9:2 Ipatayetziri jaka “Acaya,” iroora kipatsi tsika janta osaiki nampitsi Corinto.

naakaite maimanevaitaneri, nokitsirinkayetairi asagaaventavaitaneri otzitzikatantatsiri kaari jiyotakoyeetanari Pava. Nokempitakaantaaro eejatzi noirikaatyero mi nokinkishiretashivaiyetairi, noshintsiventaatyeyyaami nonkempisantairi Cristo. ⁶ Aririka nonkemakovanta mi pipiyashitaari eerokaite pikempisantaaperotairi eejatzi, aripaitera novetsikya novasankitayeri inkarate piyathayetachaneri.

⁷ Paamayiara jovapyimovaitamikari. Tema tzimayetatsi pikarataiyirini kantayetsiri: “Jashitana naaka Cristo.” ¿Ikinkishiretaiyama te jashitzitana eejatzi naaka? Iroorika ikinkishireyetakari, ikenakaashitakarora, tema naaka jashiperotataika Cristo. ⁸ Aamaashitya ari pinkantayetanake eerokaite: “Jetanakaro iroñaaka Pablo jasagaaventavaitaro okaratzi iñaaventayetziri.” Tera nompashiventakotyaro okaratzi inkantayeeteri, tema iriitake Avinkatharite ovakenari niyotaantayetai, tera irovena novaariperotantavaite. ⁹ Irootakera kaari nokovanta onkempitzimotyaaami okaratzi nosankinatakemiri, nokovatziiira nomintharovavaitemi. ¹⁰ Aamaashitya tzimayetatsi kantayetsiri: “Tema jotyaaantapiintairora Pablo irosankinare, osheki ishintsithatapiintakai, iñaaventapiintayetakairo pomersitsimotairi antayero. Iro kantacha isaikimoyetaira jaka, kempivaitaka te irishintsitanete. Ikantara ikinkithayetake manintaari jinake.” ¹¹ Jiroka nakayeteri ikaratzi kantayetsiri, nokantziri: “Tsikara nokanta nosankinayetakemi, arira nokantzitakari eejatzi nosaikimoyetakemi.” ¹² Tera nonkarateri naaka pikaratziri pisaikaiyini janta, asagaaventavaitachari. Te iriyotaajataiyeni irirori. Tzimatsi tsika ikaratzi monkaratapiintavakaavaitachari, iñaajaantake janaavakaantayetarokaratzi kameethatzimovaitashiyetariri iriroriite. ¹³ Irooma naaka tera nasagaaventashivaiyaaaro nomonkaratero kameethatzimovaitashitanari naaka, intaanira noñaaventairo nomonkaratakero ikantakenari Pava irirori nanteneri. Jirokara ikovakeri nanteneri, ontzimatyeno verairo nantavaiteneri janta tsika pisaikaiyini eerokaite. ¹⁴ Irootakera noñaashintsitakovantamiri iroñaaka eerokaite, tera nanaakaatyero okaratzi ikantakenari Pava. Tema naakataitake etakarori noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo. ¹⁵ Irootakera kaari nokempitantari ikaratzi asagaaventashivaitarori imonkaratane, aña tzimataavetacha pashine itzimi etainakarori jimonkaratakero. Iro kantacha iroñaaka, eekerorika pantakishirevaitanakitye, eerora nopankiventavaitanaami eerokaite, ¹⁶ kantatsi niyaatayete pashineki nampitsi nonkinkithatakaantairo Kameethari Ñaantsi. Iroora nomateri, eerora nokenanake tsikarika jetayetakaro ikinkithatakaantzi pashine atziri, nasagaaventavaitarokari imonkaratane pashine. ¹⁷ Tekatsira apantyaarone irasagaaventashivaitaiya apaniro. Iroora apantaperotarori asagaaventaiyaaro jantayetziri Avinkatharite. ¹⁸ Tema tekatsi ompaimatsitya asagaaventavaiya apaniro antharomentavaiya. Iroora kovaperotachari intharomentatziiyetai Avinkatharite.

11

¹ Nokovi eekero pamavetyeero okaratzi nosankinatzimiri jaka, onkantavetakya onkempitzimotyaaami jantziri apanoni masontzi. Nokovi eekero piyaatayete piñaanayetero. ² Oshekira naamaakotakami eerokaite, iriira Pava kantakaakanarori. Tema naakatake etakaro nokinkithatakaakemi okanta jashitayetantaamiri Cristo. Nokempitakaantavaitaami eerokatakemi nishinto, tzimatsimi nokashiyakaakamiri pintsipatyaari, aamaakoki novapiintanaimi ero pikaariperovaitanta irojatzipi paavakaantaperotakyaari. Iriira oshiyakaaventachari Cristo, itzimi kempitakariri iriimi paayetairimi apaata. ³ Tema notharovakaatyaaami intzime impaitya amatavitemine, inkempitakotakyaari maranke amataviteroriranki Eva. Aritake iroitzipinatakemi, irovashaantakaimiro paventagari Cristo, pikinatanaaira. ⁴ Kempitaka eerokaite, te pishenkaashityaaro pakayeteri pashine ñaaventakotemirine Jesús, ari pakakeri onkantavetakya irinashitapaakyaaro okaratzi noñaaventakotakemiri naaka Jesús, okaratzi noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi, okaratzi noñaaventakemiri Tasorentsinkantsi. ⁵ ¿Pikinkishiretama eerokaite janaakoyetana naaka jotyaaantajanoritzi irikaite? ⁶ Aamaashitya te nonkinkithate kameethaini naaka, iro kantacha iyotena nokanta. Irootake piñaakoyetapiintakenari. ⁷ ¿Nokenakaashitakaroma tera nonkovakotemi kireeki, nokinkithatakaayetakemirora Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriiri Pava? Aña tsinampashirera nokantaka nantavaiventakemi niyotaantayetakamirori, te nonkovakovaite. Arira okanta ikempitakaantayeetaamiri iroñaaka iriperori pinayetzi. ⁸ Okanta nokinkithatakaapaakemiranki, iriira pashinesatzi kempisantzinkariite payetakenari kireeki nañaantari. Okempivaitakaro nonkoshitayeerimi iriroriite okanta nantavaiventantakamiri eerokaite. ⁹ Eeniroranki nosaikimotaiyimi, osheki nokovityaaneentavaitake. Temaita noñe pimpena ompaitya nañaantyaari. Ikamintha

jareetaiyaka iyekiite Macedonia-satzi, iriira payetapaakenari. Ari okantakari kaari noñaantaro pimpayetena kireeki eerokaite. Arira nonkantapiintatyero ero nokampitzimi. ¹⁰ Iniroitera nokimoshireventakero tera nonkovakoyetemi, arira nonkantapiintanakityero maaroni nampitsiiteki okaratzi saikatsiri Acaya-ki. Jiyotziro Cristo kyaaryoora nokantake. ¹¹ ¿Piñaajaantzima eerokaite iro nokantantarori iroka tera netakotami? Jiyotzira Pava netakotami.

¹² Eekerora niyaatakaatyero onkantya irikaite kinkithatakaaneri pasagaaventavaitakari eerokaiteki, ero ikantanta: “Ari nokempitakari Pablo.” ¹³ Irikaite kinkithatakaaneri kaarira Otyaantajanori, amatavitaneri jinayetatzi, apaniroa ikempitakaantashivaitaka iririkami irotyaantajanore Cristo. ¹⁴ Tekatsi ompaitya iromapokakaantairori iroka. Tema jimatzitaro eejatzi Satanás joshiyakotari ishipakiryi maninkari onkantya iramatavitantatyaari. ¹⁵ Iroora ero jomapokantavaitai ikaratzi antavaiyetziniriri Satanás, irojatzira jimatzitari irirori. Inkempitakaantavaita jantavaitatzi onkantya inkameethashiretakaantaiyaariri atzirrite. Arimaitaka irovasankitaaventayeetairi okaratzi jantayetziri.

Ikemaantsivaitaka Pablo Jotyaantajanoriitzirira

¹⁶ Intsityaa napiitavakero nonkantemi, onkamintha ero nokempitzimotamiri masontzi. Irooma nokempitzimotakamiririka, pishinetavakena nasagaaventavakya kapicheeni. ¹⁷ Okaratzi noñaavaiteziri iroñaaka, tera onkempitajaantyaaro tsika onkantaayami iriñaavaiterimi Avinkatharite. Aña nokempitakotatyaari aparoni masontzi jasagaaventashivaita. ¹⁸ Arira ikantapiintayetakari pashine atzirrite, ari nonkantyaari naaka eejatzi. ¹⁹ Pikempitakaantavaitara eerokaite iyotaneri pinayetatzi, ¿opaitama pikovantayarini pinkempisantayetairi masontzi? ²⁰ Irootajaantakera pantayetakari eerokaite, pikempisantapiintakeri ikaratzi kempitakaantavaitakamiri irotzikatane, aapithavaiyetzimirori tzimimotzimiri, ampovaiyetakamiri, asagaaventavaitachari, pasavorovaiyetzimiri eejatzi. ²¹ ¿Piñaajaantzima te naavyaavaitanete naaka nomatantyaarori kempitakarori? ¿Kantatsima nompashiventakotyaaro tera nomatantitero? Eerora. Iro kantacha aritake nantataitake kempityaayone okaratzi jantavetaiyakarini irirorrite, nasagaaventavaita, onkantavetakya nonkempivetakyaari masontzi.

²² Iroorika jasagaaventavaitaka iñaavaiteziro noñaane Hebreo-thatatsiri, eejatzira naaka. Iroorika jasagaaventavaitaka isheninkamirinkaitetari Israel-ni, eejatzira naaka. Iroorika jasagaaventavaitaka icharinemirinkaitetari Abraham-ni, eejatzira naaka. ²³ Iroorika jasagaaventavaitaka jantavaiyetaineri Cristo, eejatzira naaka. (Omaperotaajatya nokempitakari naaka iñaavaiteziri masontzi.) Iro kantacha nasagaaventaro nanaakovaitairi irikaite nantavaitzi, nanaakovaitairi eejatzi noñaapiintakero jashitakovaitaitakena, ipasavaitaitakena, jovamayimavaitaitakana. ²⁴ Noñaakero okaratzi 5 japiitana ipasavaitana nosheninkapayeeni janta japatotapiintaita.* ²⁵ Mavasatzira okaratzi jomposavaitaitakena. Aparosatzi ipicheetakena. Mavasatzi nopitamenkakotaka. Aparoni tsireni nosaikakovaitake niyankyaaki inkaare, ari nokitaitakotakeri. ²⁶ Osheki nokivantantayetake. Nokenayetake okoveenkayetzi jiña. Nokenimoyetakeri ipiyota koshintziite. Ikovayetake nosheninkapayeeni irovaariperovaitenami, eejatzi ikempitakari kaari nosheninkata. Nokoveenkatakovaitake nampitsiiteki eejatzi janta tsika te inampiitaro. Nokoveenkatakotake inkaareki. Osheki nopomerentsvaitakari paitashivaitachari “iyeki,” kaarimaita. ²⁷ Osheki nantavaitake, ayimavaiyetakana nomakone. Ayimavaitakena novochochi, notashe, nomire, noyatsinkare. Tasheneenta nokantapiintaka. Nomaavaitake tsikarikapayeeni. ²⁸ Tzimatsi osheki avishimoyetakenari. Iroora kantzimoperotakanari irisaikayetai kameetha ikaratzi kempisantayetaatsiri tsikarikapayeeni. ²⁹ Tzimatsirika mantsiyatainsine, nokempitakaantaro naakami mantsiyatainsine. Tzimatsirika inkaariperotakaitakeri, oshekira nonkisakoventavaitaari.† ³⁰ Arira okantakari

* **11:24** Oñaaventakota irosankinareki Moisés-ni, kantatsira irovasankitaite aparoni atziri aririka irovaariperotakeri pashine. Ontzimatyete iraaeyereti tsika japatotapiintayeta, onkantya impasavaitantayetyaari. Eerorika okaariperotzi okaratzi ikenakaashitakari, eeroa ipasaperoitzi. Irooma omaperorika okaariperotake okaratzi ikenakaashitakari, ontzimatyete irovasankitaaperoitzi. Iro kantacha tera oshinetaantsite iranaakaayetero onkarate 40 impasavaitaiteri. Irootakera jametaitariki pairani impasaitaite onkarate 39 itzimirika kaariperovaiperotaintsiri, ari onkantya ero ipiyathatantaro Ikantakaantaitane, aririka iranaakaakero onkaratemi 40. Irootakera ipaiyetairi irikaite “Kovityaapaaka aparoni omonkaratantyaari 40.” Okaratzi ñaaventakotainchari jaka, arira ikantaitakeri Pablo, ipasavaitaitakeri irirori.

† **11:29** Okantzira jaka “mantsiyatainsine,” kempitakara tzimatsi kinkishiretaketarori iriira ikantakoyeetzi aparoni shipetashirevaitatsiri javentaarira Cristo.

nasagaaventavaita naaka, noñaaventakotakerora tsika nokantaka kaari naavyaavaitane-tanta. ³¹ Itzimi iyotatsiri te namatavitante, iriitakera Pava, Ashitariri Avinkatharite Jesucristo. ¡Tharomenta irovapiintayeetairi! ³² Tema pairani nosaikantapaintari Damasco-ki, ikempyaaventakaantakero ijevatakaane Aretas maaroni nampitsi, eero noshito-vanta, ari onkantya irakaantantyaanarimi. ³³ Iro kantacha jotetakena kantziriki nokarataiyirini, jovaniiryakotakena jantakironta nampitsi, ari okanta noshiyantaari.

12

Kempivaitakarori ovathaantemi kitochee

¹ Tera aritzi nasagaaventavaita. Iro kantacha eekerora noñaaventatyero noñaavyatakari, okaratzi jofaakakenari Avinkatharite. ² Niyotakotziri irika shirampari jashitaari Cristo. Tzimakotake 14 osarentsi irika shirampari jaayeetairi inkiteki, jiyaaperotatzi ojenokitajaantzi inkite. Kempitaka jiyaashinenkatatzi, te niyoperotzimaitya. Terika, jiyaatatziira koñaaroini ivathaki, te niyoperotero.* ³ Iriira Pava iyotatsiri jiyaashinenkatatziirika, jiyaatatziirika koñaaroini ivathaki. Intsityaa netapanaatyaaro noñaaventakotero irika shirampari. ⁴ Jaayeetairira janta ikimoshireetapai. Ari ikemayetairori tsikarika opaiyetari kaari kantaajatatsine iriñaaventakoyeetero. ⁵ Arivetaka irasagaaventyaaroni irika shirampari okaratzi ifaakeri. Iro kantacha eero nasagaaventavaita. Intaani noñaaventakotakero tsika nokantaka kaari naavyaavaitanta. ⁶ Arimi nasagaaventakyaaroni okaratzi noñaayetakero, eeromi nomasontzishirevaitzimi. Aña aritakemi noñaavaiyetakeromi kyaaryoori. Iro kantacha tera nonkove irasagaaventashivaitapiintaityaana. Intaani ifaapinkathaventaitenaro okaratzi nantayetakeri, okaratzi ikemakoyeetakenari. ⁷ Okaratzi noñaavyatakari ovaneenka okantaka, jiyotake Pava aritakemi nasagaaventavaitakyaami. Irootake ishinetantakanarori nonkemaantsivaitya onkantya eero nasagaaventantavaita. Okaratzi nokemaantsivaitapiintaka okempivaitakoro ovathaavaitatyeenami kitochee. Iriitakera kamaari kantaakarori okanta ikemaantsivaitakantaitakanari. ⁸ Mavasatzira nokovakotakeri Avinkatharite intsiparyaakoventaina ikemaantsitakaapiintaitana. ⁹ Ikantakena irirori: “Tema aritake nokaminthaavaitakemi, tekatsira kovityimovaityaamine. Aña kantataitatsira noñaakantaperotairo noshintsinka atziriki kaari aavyaavaitatsineri.” Ikanta nokemavakerora, kimoshire nokantanaka, nominthatanakoro noñaaventayetairo tera naavyaavaitanete, tema ari onkantya aavyaavaitakantaityaanari ishintsinka Cristo. ¹⁰ Irootake nokimoshiretantakari naaka okantavetaka te naavyaavaitanevetya, ikaviyavaitaitana, nokemaantsivaitaka, jovatsinaavaitaitana, opomerentsitzimovaitana, osheki noñaayetakeri nantavaitziniri Cristo. Niyopaitaira tera naavyaavaitanete apaniro, arira noñaataitzirori jimatakaatyaanaro naavyaavaihsiretanetai.

¹¹ Kempitaka masontzi nonake noñiirora nasagaaventavaitaka. Eerokamaitaka kantaakarori nomatantakarori. Iro arivetacha piñaaventayetaimami kameethaini. Okantavetaka te niriiperote naaka, te iranaakotzimaityaana irikaite paitashivaitachari “Iriiperori Otyaantajarori.” ¹² Tema nosaikimovaitakemiranki eerokaite, noñaakakemiro omapero naaka Notyaantajaroritzi. Osheki namatsinkavaiventakami. Osheki notasonkaventan-take, te piñaapiintaiyeroni, irootake pikempyaaaminthatantakarori. ¹³ ¿Opaitama pikink-ishirevaitantari iroñaaka nomanintavaitatziimi? ¿Tema naakameethatemi nokempitairira pashine kempisantzinkariite? ¿Irooma kantakaantarori tera noñe ompaitya pimphashityaa-nari? Tzimatsirika nokenakaashitakari, pimpeyakotenaro.

Iñaaventzira Pablo mavatanaintsine inkivantante

¹⁴ Nokinkishiretaka iroñaaka napiitairo niyaatashitemi, iroora mavatanaintsine nonkivantemi. Eerora nayiri inkarate pimpinatenari. Kaarira piireekite nonkove nashityaari, aña eerokatataike nokovaperotake nashityaami. ¿Aritatsima aparoni eenchaaniki impinakoventero ikovityiiri ashitariri? Tera, aña iri ashitaaniri pinakoventzirori ireentsite. ¹⁵ Irootake nomateri naaka, onkempivaitaiaaro naakami pirintari. Aritake nomatakeroro noshinetakovyentyaami onkantya pavisakoshiretantyaari. Iniroite netakotakami. ¿Opaitama kaari petakotantana naaka? ¹⁶ Kempitaka tzimayetatsi eerokaite kantatsiri: “Kempitaka Pablo te inkovakoyetai aakaite, ovana jiyotzi, ari ikenakairo jamatavivaitakai.” ¹⁷ ¿Piñaajaantakema jamatavivaitakemi eejatzi ikaratzi notyaantayetakemiri? ¹⁸ Notyaantakemiri Tito, eejatzi pashine iyeki. ¿Jamatavitakemima

* **12:2** Kantakotachari jaka “ojenokitajaantzi inkite,” iroojatzira ikantayeetzitari “mavatanaintsiri inkite.” Ari ikan-tayetaipiintziri judio-payeeni ifaaventziro. Ikantaiyini: “Etanakarori inkite, ari osaikayetziri menkori. Apitetanaintsiri inkite, ari isaikayetziri kashiri, ooryaa, impokiropayeeni, maaroni. Irooma mavatanaintsiri ojenokitajaantzira inkite, arira inampitarori Pava.”

Tito? ¿Tema noshiyashiretavakaiyani maaroiteni naaka, naakameethayetaimira eerokaite? ¹⁹ ¿Piñaajaantakema eerokaite iro nokantantavaitakari nokovashitara notzikaaventatya? Tera ari onkantya, netakotaneete. Aña iri Cristo ñaavaitakaana, onkantya novetsikashiretakaantyaamiri. Iriira Pava iyotatsi. ²⁰ Okantzimovaitatyaanara naaka añaeyerone ankantaneentavakaavaitya aririka nareetapaakyaami. Okantzimovaitatyaanara eejatzi noñaapaakemi pintzimaventavakaavaitya, pinkisavakaavaitya, pinkisaneentavakaavaitya, eero paapatziyavakaavaita, pinkishimatavakaavaitya, pinkantakaaperovaitya, pimaimanetavakaavaitya. ²¹ Okantzimovaitatyaanara nompashiventakovaityaami Pavaki. Aamaashitya ari nonkantaneentakovaitapaakyaami pantayetakerorika kaariperori, te povashaantero pantayetziro kamaaroyetatsiri, pimayempitavaitzi, piñaathatashivaitantapiinta eejatzi.

13

¹ Irootakera mavatatsine nonkivantemi. Arira namenakotantapaakyaami, ikanta-jaantaitakeri:

Intzimerika aparoni iyakoventaari, ontzimatyera intzime mava atziri, terika, apite ñaakotakerine okaratzi ikenakaashitakari, aritatsira irovasankitaayeeteri.

² Arira nonkantapaakeri novasankitayeri ikaratzi antzitarori kaariperori janta pisaikinta, arira nonkempitzitapaakyaari eejatzi pashinepayeeni antayetanaorori iroñaaka. Tema aritake nokamantzitakamiro napiitantakaroriranki nokivantzimi. Irojatzira nosankinatokotzimiri iroñaaka. ³ Aamashitya pikantaiyatziimi eerokaite: “Kaarira Cristo otyaanterine Pablo inkinkithatakaante, kempitaka Pablo kaarira iriiperoranori.” Paaventyaara, irika Cristo, kaarira atziri saikimotantamatsitapaintatsineri, aña otzimi-moperotataitziri ishintsinka irirori, kantatsira iriñaakaayetemiro tsikarika opaiyetari. ⁴ Ari okantavetaka, kempivaivetaka te iravyaavaitanete irika ipaikakoyeetantakariri. Iro kantamaitacha añaakagairira Ishintsinka Pava. Arira nokempitzitakari eejatzi naaka, tera naavyaavaitanete, iro kantacha irijatzira Pava shintsitakagaanari, kantatsira noñaakaayetaimiro tsikarika opaiyetari.

⁵ Eerora pikinkishiretakovaitashitana tera niriiperoranorite naaka, aña pinkinkishiretakotavakya. ¿Iriiperoranorima pikantaka eeroka pikempisantai? ¿Tema piyotaiyeni inampishiretantami Cristo? Aritake okantari, terika, aamashitya te piriiperoranote eeroka. ⁶ Niyoperotataitzira, aririka piñaavakena janta, eerora pikempitakaantavakena, te niriiperotzi naaka. ⁷ Nokovakotziri Pava, ari onkantya eero noñaakotantapaakamiro pikenakaashitane. Tera iro nokantantamirori iroka nonkovashivaitapaakya nonkempitakotapaakyaari iriiperoranori. Aña nokovaperotataitatzitzi pantayetairo okaratzi tampatzikatatsiri. Irootake nokovakeri, onkantavetya otzikaavakenam, eero noñaakantamiro noshintsinka novasankitaapaakemi, iroora niyotakaantaperotyaaamiri naakatake iriiperoranori. ⁸ Tera nonkovero naaka noñaakantashivaityaaro noshintsinka, iro ovatsipero aririka nonkovemi namatavitantemi. Intaanira nokovi noñaakantataitero onkantya iriyotakoyeetantyaarori kyaaryoori. ⁹ Aritakera nontharomentakya aririka noñaakemi paavyaavaishiretanai, onkantavetakya eekero inkempitakaantaitatyeenam naaka kaari aavyaavaitaneri. Iroora noñaañaatakotapiintakeri, onkantya piñaantyaarori eerokaite pothotyero paavyaavaishireperotanete. ¹⁰ Irootakera notyaantantamirori osankinarentsi, tera nosaikimoyetatyeeimi eerokaite janta, ari onkantya eero notsimaavaitantapaakami apaata. Tema iri Avinkatharite ovakenari onkantya novetsikashiretakaantantyaari, tera irovena novaariperoshirevaitante.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹¹ Iyeekiite, jiroka ovekaraantarori nonkantemi: Pinkimoshiretaiyeni. Pothotyaaeyetairo paavyaavashirevaiyetai. Pintharomentashireyetai. Paapatziyavakaayetaiya. Kameetha pisaikayetai. ¡Iriira Pava nampishireyetyaamine, etakotanani jinatzi, iri kameetha saikakaantatsiri! ¹² Etakora pinkantya povethatavakaanaia janta. ¹³ Jovethatiziami eejatzi itasorentsitakaitairi nampitarori jaka. ¹⁴ ¡Onkamintha ineshinonkavaitaimi Avinkatharite Jesucristo! ¡Onkamintha iretakovaitaiaami Pava! ¡Onkamintha inkantakaiyaaro Tasorentsinkantsi paapatziyavakaantaiyaari! Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Galacia-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naakatake Pablo otyaantzimirori iroka osankinarentsi. Otyaantajanori nonatzi naaka. Kaarira atziripayeeni otyaantenane, aña Jesucristo otyaantakenari itsipatakari Ashitairi Pava oviriintaiririranki ikamavetaka. ² Arira nokaratziri maaroni iyekiite kempisantaantsiri jaka nosankinatzimiro iroka. Eerokaiite notyaantzini pikaratzii pikempisantai janta Galacia-ki. ³ Onkamintha ineshinonkayetayiaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. ⁴ Tema iro ikovakeri Ashitairi Pava irishinetakoventai Cristo, ikamimentayetakai akaariperoshireyevetaka, ari onkantya eero akempitakotantaari ikaratzi kaariperovaitatsiri iroñaaka, okempivaitakaromi intsiparyaakoventaayeemi. ⁵ Onkamintha iñaapinkathatapiintayeetairi Pava. Ari onkantaityeeyaaani.

Tekatsi pashine Kameethari Ñaantsi ovavisaakoshiretantatsine

⁶ Pomapokantakanaro pikatzimataka povashaantanakero pikempisantayevetanakari Pava. Tema iriitake iyoshiiyevetaami, iniroite jetakoyetami irootake jotyaantantakamiriri Cristo. ¿Opaitama pikempisantashitantakarori pashine kaari kempityaarone Kameethari Ñaantsi? ⁷ Tema kyaaryoo nonkante naaka, tekatsira pashine ñaantsi ovavisaakoshiretantatsineri. Kempitaka tzimatsi ovashaantakaakemirori, ikovatzi iroitzipinaashiretemi, irootake jovashiñaantayetakarori tsika okanta iñaaventakoyeetziri Cristo. ⁸ Aririkami novashiñaayetaimiro mi naaka okaratzii nokamantziyetakamiri pairani, irovasankitaitenaata. Ari okempitari eejatzi, aririkami impokaajatemii maninkariite poñaachane inkiteki, iriñaaventapaakero pashine ñaantsi kaari kempityaarone nokamantziyetakamiri pairani, irovasankitayeeteriita irirori. ⁹ Aritake nokantziyetakamiri pairani, irootake napiitemiri iroñaaka nonkante: Tzimatsirika ovashiñaakerone nokinkithatakotapaakeriri Cristo pairani, irovasankitaaveeteriita.

¹⁰ ¿Irooma nokokovatzi iroñaaka ookimoyetashityaarine atziiriite? Aña te, nokokovatzi iro ookimoyetariri Pava. Iroorikami nonkokovatemi ookimoyetashityaarine atziiriite, tera iromperatane nonatye Jesucristo.

Irantavaire Pablo

¹¹ Pinkeme iyekiite, okaratzii nokamantakemiri Kameethari Ñaantsi, kaarira atziri iyotakayenarori. ¹² Aña iri Jesucristo iyotaakenarori maaroni, tema kaari atziri ashityaarone. ¹³ Pikemakotaiyakena tsika nokantaveta pairani eeniro nomonkarayeve-taro jameyeteri nosheninkapayeeni Judío. Pikemakotaiyakena eejatzi osheki nokisaneentayevetakari kempisantayetanairiri Pava, novasankitaakaantavetaka osheki, nokovaveta novashaantakairimi ikempisantayetanai. ¹⁴ Tema nomaperovetanakityaaro naaka nomonkarayevetakoro jameyeteri pairani nosheninkapayeeni, tekatsira nokarayeve-takari anaakotenane nokantavetakara. ¹⁵ Iro kantamaitacha pairani tekeramintha nontzimaajateeta naaka, jiyoshiitziitakana Pava. Iniroitera jetakotziitakana irootake jovavisaakoshiretantaanari. ¹⁶ Joñaakaanari Itomi, niyotakotairi. Ikovake noñaaventaineri kaari judío-tatsine tsika onkantakota javisakoshiretantaitari. Tekatsira atziri nosampitanake nonkanteri: ¿Opaitama nanteri? ¹⁷ Te noshiyashiyetapaintari noñaapainterii etayetakarori jotyaantajanoritzii janta Jerusalén-ki. Aña apatziro novanakero niyaatanake Arabia-ki, ipoña nopiyapaaka irojatzii Damasco-ki.

¹⁸ Okanta avisakeranki mava osarentsi, ari niyaatashitakeriri Pedro noñeeri isaiki irirori Jerusalén-ki, intaani nosaikimovaitapaintziri okaratzii 15 kitaite. ¹⁹ Iro kantacha tera noñaapaake pashine otyaantajanori, intaani noñaapaakeri Jacobo irirentzi Avinkatharite.*

²⁰ Omaperotatya okaratzii nosankinatzimiri, te namatavitzimi, jiyotzi irirori Pava. ²¹ Ipoña niyaatake nampitsiki Siria eejatzi janta Cilicia-ki. ²² Tekera iriñaayetenaata Judea-satzi ikaratzii kempisantayetanairiri Cristo, ²³ intaani ikemakoyetashitakana ikantaizii: “Irikaranki maimanetairi pairani ikisaneentai, kovavetachari iraperotai, ikinkithatakotairo irirori tsika ikantaita ikempisantaizii.” ²⁴ Irootakera iñaapinkathayetantakariri iroñaaka Pava ikemakoyetakena.

* 1:19 Jacobo, irijatzii ikantaiziri eejatzi Santiago.

2

¹ Okanta avisakeranki 14 osarentsi, ari niyaatairi eejatzi Jerusalén notsipatanakari Bernabé ipoña Tito. ² Iro niyaatantakari tema Pava oiminthashiryaakenari. Okanta nareetakaranki janta, niyoshiitapaakeri napatotapaakeri jevayetziriri kempisantzinkari, nokamantapaakeri okaratzii nokinkithatakaayetairi kaari nosheninkata Kameethari Ñaantsi. Iro napatotantapaakariri onkantya eero amenaashivaitanta okaratzii nantayetakeri. ³ Te noñeero irishintsiventaitavakeri notsipatakari Tito irimatairo intomeshitaaniya, okantaveta griego-thari jinatzi irirori, kaari nosheninka. ⁴ Tema ari josatekashivaitakari kashaavaitatsiri inkempisantemi, iriiyetake kovayevetacha intomeshitaaniyetakaantya. Te onimoyeteri irirori isaikashivaitaiya kempisantayetsiri, onkempivaitaaroni intsi-paryaaakoyentayetaateeri Jesucristo. Iro ikovaperotaiyini inkempitakotaityaari ikantaranki aparoni omperataari. ⁵ Iro kantacha te noshinetakaantero inkempitakoyetiaari, iro nokovaperotate iriyotakotero Kameethari Ñaantsi avisakoshiretantaiyaari. ⁶ Ikanta nokinkithavaitakaapaakeri jevari iñaapinkathayetziri kempisantaantsiri, onimotanakeri, tekatsi pashine ñaantsi inkantanakeri. (Kempitaka nokenashineentaka nokantake “jevari iñaapinkathataitziri jinatzi,” aña tekatsi atziri iramaakite Pava.) ⁷ Iro kaari otzimanta inkantavakenari, tema jiyotanake omaperotatya jotyaaantakana Pava noñaaventaineri Kameethari Ñaantsi kaari totameshitaanitachane. Ikempitaakerira Pedro jotyaaantakeri irirori inkinkithatakaayetairi nokaratzii notomeshitaaniya. ⁸ Tema iriitakera Pava otyaaantakeriri Pedro inkinkithatakaayetairi totameshitaaniyaari. Irijatzii otyaaantakenari naaka nonkinkithatakaayetairi kaari nosheninkata. ⁹ Ikanta Jacobo, Pedro ipoña Juan, etayetakarori ijevatziri kempisantzinkari, jiyotanake iri Pava etakotaanari, iri shine-taakenarori nantayetakeri. Aripaitera jaakameethatanakana, ari ikempitaavakeri eejatzi Bernabé, ari onkantya niyaatakaanyaarori nonkinkithatakaayetairi kaari nosheninkata. Ari inkempitanakyaari irirori inkinkithatakaayetairi ikaratzii totameshitaanitachari.* ¹⁰ Ipoña ikantanakana: “Aririka piyaayetake tsikarika, ontzimatyete petakoyetiaayari ashinonkainkariite.” Aritake nomatzitaikaro netakoyetakeri, irootake nantapiintayetakeri.

Ikisathaitziri Pedro Antioquia-ki

¹¹ Ikanta jiyaatakeranki Pedro Antioquia-ki, tzimatsi ikenakaashitakari irirori, ari nokisathatakeriri. ¹² Tema ovakera jiyaatakeranki Antioquia-ki, jimavetapaakaro kameethari, jayootapaakerira kaari isheninkata. Iro kantacha jareetayakaniranki irotyaaantane Jacobo, ari otzimanakeri ikenashitane Pedro, jovashaantanakero jayoovetari kaari isheninkata. Iniroite itharovakaari areeyetapainchari ameyetarori itomeshitaanita. ¹³ Imatziyetanakaro pashine judío-payeeni kempisantavetainchari, ari ikempitzitanakariri eejatzi Bernabé irirori, jimatakotanakeri irikaite. ¹⁴ Ikanta noñaakeri Pedro te irimonkarayero kyaaryoori Kameethari Ñaantsi, ari napatotakeri ikaratzii kempisantayetsiri, iñeeyakana maaroni nokantakeri Pedro: “Judío pinatzi eeroke, povashaantairo ameyetari pairani, pikempitakotari kaari asheninkata. ¿Opaitama pishintsiventantariri atziriite kaari judío-tatsine iroshiyakotairo akempiyeta aaka? ¹⁵ Omaperovetatyete, a-judío-tzi aakaite, te ankempitakovetyaari kaari asheninkata ikantaitapiintavetari ‘kaariperoshireri.’ ¹⁶ Iro kantacha, ayotzi iroñaaka tekatsira materone intampatzikashirete imonkaravetyaaroni Ikantakaantaitane, aña apaniro jimatziro Jesucristo jovatampatzikashiretakai aventaashiretaari. Irootake aventaantaariri aaka, antampatzikashiretaita. Tema te omatero ovatampatzikashiretante Ikantakaantaitane.” ¹⁷ Intsiyaa nonkantavake: Aririka ankokovatanakero irovatampatzikashireyetai Jesucristo, ari okanta ovashaantanaarori akokovavetaro amonkarayeromi Ikantakaantaitane. Impoña intzime kantatsine: Kaariperoshiretakemi povashaantairo Ikantakaantaitane. ¿Omaperoma ikaariperoshiretakaakai Jesucristo? Aña tera. ¹⁸ Iroora amenaashivaitachari ashintsiventavakaiya, ankante: “Thame amonkaraayetairo maaroni Ikantakaantaitane.” Iro kempivaitakarori naperoteromi nomporokero tsikarika opaita kaari ovetsikachane kameetha, impoña eejatzi napiitairomi novetsikairo tsika okantajaantara pairani. ¹⁹ Tema okempivaitakarora nonkamapithakityeeromi naaka Ikantakaantaitane, ari okaratapaake nopankiventaro nomonkaraayetairo. Intaani noñiuro nañagai nantayetaineri okaratzii ikovakaanari Pava. ²⁰ Nokempitakaanakero nontsipatanaatyeyaarimi Cristo ikemaantsitakaitakariranki ipiakakotaitakeri. Tema nokempitanaatyaaari ikantaranki kaminkari, tekatsi irantanai, okaratzii nantayetanari tera naaka nintakaashityaaroni, Cristo antakaanarori. Navantaanaari Itomi Pava, tema iniroite jetakotaana, ikamimentaana. ²¹ Te nonkove napaatero ikaminthagaana Pava. Irootake kaari nokantanta:

* 2:9 Pedro, irijatzii ikantzitaitari eejatzi Cefas.

Ontzimatyé amonkarayetero Ikantakaantaitane añaañtayarori ovavisaakoshireyetai. Tema aririkami nonkantemi, amenaashityaami ikamimentayetakai Cristo.

3

Inampishiretantai Tasorentsinkantsi aventaashiretyaaririka Cristo

¹ Iyeekiite nampiyetarori Galacia-ki, ¿tsikama okenakeka piyotane? ¿Ipaítama amatavítakemiri? Pairani osheki nokinkithatakaakemiro tsika ikantaitakeri Jesucristo ipaikakotaitakeri. ² Intaani nokovi nosampitemi tsika ikanta inampishiretantakamiriranki Tasorentsinkantsi. ¿Irooma inampishiretantakamiri pimonkarayetziro Ikantakaantaitane? Aña tera. Iro kantakaantakerori paventaashireyetaaarira Cristo. ³ ¿Pipeyakotakaroma ovatampatzikashiretakemiranki Tasorentsinkantsi? ¿Irooma pipampithashiryaaari piñaashintsivaitashitya apaniro pivathaki iroora othotyeeineri ovatampatzikashiretemi? ⁴ ¿Amenaashityaama okaratzi pikemaantsiventakariranki? Kempitaka te amenaashivaita. ⁵ Tema Pava otyaantakemiriri Tasorentsinkantsi, itasonkaventayetakemi, piñaayetakero opaiyeta kaari piñaapiintayeveta. ¿Irooma piñaantayetakorori okantakaantziro pimonkaraayetziro Ikantakaantaitane? Aña tera. Iro piñaantayetakorori paventaanaarira Jesucristo.

Jantzimotavakaari Pava itsipatarí Abraham

⁶ Tema pairani Abraham-ni javentaanakarira Pava, irootake ikempitakaantaariri itampatzikashiretane. ⁷ Iro piyotaiyeerine eeroa, inkarate aventaashireyetaachaneri, iriitakera matakoreri ikempitakotaari Abraham-ni. ⁸ Jiroka Osankinajanorentsi iñaavaitakeri Pava pairani iñaanatziiri Abraham-ni, tema jiyotzitataika aritake irovatampatzikashireyetairi pashinesatzi atziiriite kaari judío-tatsine aririka iraventaashireyetaiyaari. Ikantakeranki:

Tasonkaventaari pinatzi eeroa paventaashiretaana, ari nonkempitakaayetaiyaariri eejatzi pashinesatzi atziiriite.

⁹ Ari ikantamaitakari Pava tasonkaventa jovayetairi aventaashireyetzinkari, ikempitaakaantaari tsika ikantakeri pairani Abraham-ni javentaashiretakarira.

¹⁰ Tema ikaratzi aventaarori ipankiventaro imonkaraayetairomi Ikantakaantaitane, tera onkantatyé irothotyeeero irimonkarayetero, ari irashinonkaayetaiya. Tema josankinaitake pairani kantatsiri:

Ari irashinonkaayetaiya inkarate kaari othotyeeerone irimonkaraayetairo josankinaitakero Ikantakaantaitane.

¹¹ Ari okantamaita, tema tekatsi materone intampatzikashiretzimoteri Pava imonkaraayetairomi Ikantakaantaitane. Irootake ikantantaitari osankinarentsiki:

Tampatzikashire irinaatyé aventaashireri, ari iriñeero irañaantaiyaaro.

¹² Irooma Ikantakaantaitane te ari onkanyta, tema josankinaitake kantatsiri:

Inkaraterika monkaratairone, iriitake ñeeroneri irañaashireyetai.

¹³ Iro kantamaitacha ikamintha itsiparyaaakoventai Cristo irovasankitaaventaaiteromí Ikantakaantaitane, aña iri jashitakaitaka apaniro jovasankitaitakeri. (Iriitake okantakerakeri osankinarentsi, ikantaitakeranki:

Ovasankitaari jinatzi ithataitziri inchakotaki.)

¹⁴ Iro jimatantakarori iroka Jesucristo, tema irootake ishinetaitakeneriri pairani Abraham-ni. Ari okanta iñaantayetaarori kaari judío-tatsi itasonkaventayeetairi, itsipashireyetai maaroni Tasorentsinkantsi aventaashireyetaarira.

¹⁵ Pinkeme iyeekiite noñaaventemiro okaratzi ameyetari aaka. Ontzimerika ompaitya antzimotavakaiyaari, osankinatakotziro iro iriyotantaitaiaari tzimatsi ashinetaineriri asheninka. Aririka osankinatakotakya, tekatsira materone irovashiñagairo okaratzi osankinatinchari. ¹⁶ Ari ikempitaakerori pairani Pava, tzimatsi ishinetaakeneriri Abraham-ni imperiri intsipataakeri incharinetyaari. Piñaakero iyeekiite, tera iriñaaventakoiteri jaka inkarate incharinentayetanakyaari Abraham-ni, intaani iñaaventakota aparoni incharinetyaari, iriitakera Cristo. ¹⁷ Ñaakero, iriitake jetaka Pava pairani Abraham-ni ishinetaakeneri, ikantakeri: “Abraham, tzimatsi antzimotavakaiyaari.” Ipoña avisakeranki okaratzi 430 osarentsi, ari jimpoitairi Moisés-ni josankinayetairo Ikantakaantziri Pava. Iro kantamaitacha okaratzi josankinayetakeri Moisés-ni, tera ovashiñeero okaratzi ishinetzitakariri Pava pairani Abraham-ni irirori. ¹⁸ Tema iroorikami kovaperotachane amonkaraayetairomi Ikantakaantaitane añaañtayarori impayetairi Pava, amenaashityaamira okaratzi ishinetzitakaniriri pairani Abraham-ni. Tema pairani te otzimtaveta Ikantakaantaitane irimonkarayerimi Abraham-ni, intaani javentaashiretakari Pava, irootake ishinetaantakaniriri irovavisaakoshiretairi.

Ipaítama otzimantari ikantakaantaitziri

¹⁹ ¿Ipaítama otzimantakari Ikantakaantaitane? Iro otzimantakari oñaakantero ipiyathanka atziriite, irojatzi irareetantakyaari incharinetyaari Abraham-ni ishinetaikeneriri pairani. Iri jotyaaantake Pava maninkariite irosankinatakairi Moisés-ni Ikantakaantaitane. Iriira Moisés kantakoyentakeriri atziriite. ²⁰ Tema osheki ikaratake kantakoyentatneri. Iriima Pava aparoni ikanta irirori.

²¹ ¿Ovashiñaakeroma Ikantakaantaitane okaratzi ishinetaakeneriri Pava pairani Abraham-ni? Aña te ovashiñeero. Iroorikami ovavisaakoshiretantatsinemi Ikantakaantaitane, aritakemi omatakeromi ontsiparyaakoventayetaimi onantyaari antampatzikashireyetai aririka amonkaraayetanairo. ²² Iro kantacha, ooñaarontakairo osankinarentsi omapero akaariperoshirevetaka. Ontzimatyte aventaashiretayaari Jesucristo, añaantayaarori ishinetakairi pairani Pava.

²³ Tema pairani tekera aventaashiretanaiyaata, kempivaitaka ashitakotatyeeemi Ikantakaantaitane, oyaaventa akanta omonkaratya aventaashiretantaari, te añaavetaro asaikashivaitya antayetairo anintakaanekiini aaka. ²⁴ Tema pairani iyotaane ovayetai Ikantakaantaitane, okempitakaantakai jiyotaitziri aparoni eentsi iriyotantyaarori ompaitya irantperi. Irootake iyotakairori eejatzi aventaashiretantaariri Cristo, ari okanta ovatampatzikashireyetairai aventaashiretaarira. ²⁵ Aritakera ayoyetairo aventaashireyetaari, te onkovanaiya iyotaayetai Ikantakaantaitane ompaitya antayetairi. ²⁶ Tema aventaashirera povayetanairi Cristo, itomi jovayetanaimi Pava. ²⁷ Pikaratzira poviinkaatzimentaari Cristo, pikempitakaantanaatyaaro iriimi pinkithaatakotaiya. ²⁸ Tema pikaratzira paventaashiretanaari Jesucristo, tekatsi irimaakitanaari irirori, okantaveta: aakarika judío, terika a-judío-te, aakarika omperataari, terika omperataariite, aakarika shirampari, iroorika kooya, tema tekatsi ompaiyetya iroka, ovithaavakaa ikantakayetai maaroni. ²⁹ Tema aventaashire povayetanairi Cristo, kempivaitajaantanaka eerokami incharinentayetyaami Abraham-ni, eerokatake ñeeron e okaratzi ishinetaikeneriri pairani irirori.

4

¹ Pinkeme nonkante eejatzi. Ikempitakotakari aparoni eenchaaniki jashitakaari iriri irovaakaro inkashiyakaiyaari apaata irantaritake. Okantavetaka iriivetaka ashitakaro irovaakaro, eenirora jeentsitzi, ikempitakotari ikantara aparoni otzikataari, ² tema tzimatsi kempoyiiniriri irovaakaro jashitakaariri iriri. Apaata aririka irantaritake, omonkarataakya ikantakeri ashtariri, aripaite ompaitaari jashitakaitariri pairani. ³ Ari akantayevetakari aakaite pairani, akempitakotakari ikantaranki aparoni eentsi, akempivetakari eejatzi aparoni otzikataari, amonkaratashivaitakaro jameyetaapiintari jaka osaaviki. ⁴ Iro kantacha jinintapaitetapaakera Pava, jotyaaantakeri Itomi, itzimantaapaakaro aparoni tsinane, ontzimatyte irimonkaratapaiintero eejatzi irirori Ikantakaantaitane. ⁵ Iro jotyaaantaitakariri onkantya isaikashivaitantayaari monkaraayevetarori Ikantakaantaitane. Iro añaantaarori itomintayetai Pava. ⁶ Tema itomi pinayetaatzi Pava, jotyaaantakemiri Tasorentsinkantsi irinampishiretantyaami. Iriitake ñaavaitakayetairi aririka amanayete, akantzi: “¡Apá, Ashitanarí!” ⁷ Ñaakero te pikempitakotaari ikantaranki otzikataari, itomi jovayetaimi Pava. Tema itomintaami, ikovake piñaayetairo okaratzi ikashiyakaakemiri.

Ampankiventyaarorika Ikantakaantaitane akempitanaatyaari pimantaari

⁸ Tema pairani te piyovetari Pava, intaani pivavanetashiyetakaro irovetarikanepayeeni atziri, irootake omperayetakamiri. Temaíta ompavavetya iroka. ⁹ Irooma iroñaaka piyotairi eeroka Pavaperotatsiri. Ankantakotero, aña iriitake Pava iyotzimiri eeroka, jaakameethataimi. ¿Opaítama pikovantari papiitairo pikantavetara pairani? Tera apantyaaro. ¿Pikovatziima pinkempitakotaiyaari pimantaari? ¹⁰ Tema poimairentapiintantakaro kitaitepayeeni, kashiripayeeni, eejatzi osarentsipayeeni. ¹¹ Te pinimotakaayetenaro iroñaaka. Kempitaka amenaashiyetaka okaratzi niyotaaayevetakamiri.

¹² Iyekiite, pinkeme nonkantemiri: Ontzimatyte pinkempitaiyaana naaka, tema novashaantairo nokantaveta pairani, nokempitakotaamiro pikantaiyani eerokaite pairani. Te pimanintashiretavakena ¹³ nomantsiyavaivetatya, nosaikimotakemi, ari okanta netantapaakarori noñaaventzimiro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Aña te pimanintashiretavakena piñaavakena nomantsiyavaítake, pinkempitakaantakena naakami imaninkarite Pava, paakameethataiyakena. Pikempitakaantakena eejatzi iriirikami paakameethatakemi Jesucristo. ¹⁵ Pairani ovakera piñaavakena iniroite pikimoshireventavakena. Kempivaitakami aritake pantakenaromi aririkami nonkantemimi: “Iyekiite, pinkithoryeenaro poki pimpenaro.” Iro pantantyaarori

iroka tema iniroite petakotakana. ¿Tsikama opaita kaari pikimoshireventantaana iroñaaka? ¹⁶ ¿Piñaajaantakema nokisaneentatziimi okarlatzi noñaaventziro kyaaryoori? ¹⁷ Iyeekiite, ikarlatzi kovayetatsiri intzipinashireyetakaiyaami, ikovayetatzira irirori pimpampithashiretakoteri kameethashire jinayetzi. Tera inkameethashireyete, aña ikovayetatzi pinthainkashireyetaina naaka, iro paakameethayetantyaariri irirori. ¹⁸ Kameethara iyeekiite onkantaityeyaani paakameethatapiintena, te onkovaajantya nosaikimotemi. ¹⁹ Notomiite, iniroitera okatsitzimotana nopampithashiretakoyetami, kempivaitaka okatsitakotzi tsinane. Eenirora onkatsitzimotatyeeena irojlatzi pimonkaratantakyaarori jinintakaakemiri Cristo. ²⁰ Tsika nonkantaajantyaaka nosaikimotantyaamiri iroñaaka janta onkantya nonkinkithavaitakaantyaamiri kameetha. Tema te niyote opaita avishimotakemiri.

Oshiyakaaventantzi Sara ipoña Agar

²¹ Nokovi irakena ikarlatzi kovayetatsiri imonkaraayetairo Ikantakaantaitane. ¿Tema inkemakotero tsika okantakota? ²² Jiroka okantakota: Pairani itzimake apite itomi Abraham-ni. Etakarori itomi, iro ovaiyantakeri irotzikatane, iriima pashine itomi, iro ovaiyantakeri iinaperori, kaari jotzikata. ²³ Tema inintakaanekiini Abraham-ni jovaiyantakaakero irotzikatane, irootakera tasonkacha jovaiyantapiintatziiri eentsiite. Iriima ovaiyantakeri iinaperori, jinashitakara irirori, tema iriitake ishinetakenerori Pava. ²⁴ Tzimatsi ipaita oshiyakaaventakeri iroka apite tsinane, tema apite okarlatzi antzimotavakaantsi. Tsinaneka paitachari Agar otzikataaro, irootake kempiyetakariri ikarlatzi pankiventayetarori irimonkarayeromi Ikantakaantaitane josankinatakantakeri pairani Pava otzishiki Sinaí. ²⁵ Iroka otzishi Sinaí saikatsiri Arabia-ki, ari ipaitatziirori eejlatzi Agar. Ikarlatzi otomiyetari Agar, ikempitakotaro tsika okanta jotzikataitaro iroori. Iriitakera oshiyakaaventari Jerusalén-satzi pankiventashivaitarori Ikantakaantaitane. ²⁶ Irooma pashine tsinane iinaperotari Abraham-ni kaari jotzikaitari, iroora oshiyakaaventakeriri anintaayetaachaneri pashineki nampitsi paitachari eejlatzi Jerusalén saikatsiri inkiteki. ²⁷ Iro josankinatakoyetakerori pairani ikantaitake:

Okantavetaka te povaiyante, maanirothaki pinavetaka, iro kantamaitacha iniroite piñero pinkimoshiretai.

Te piñaavetaro pinkemaantsitya povaiyante, pintharomentaventya.

Tema osheki tzimaatsine povaiyane okantavetaka jimanintaveetakami, ari panaakotairo zimavetachari oime.

²⁸ Iyeekiite, ari akempitaari Isaac otomira iinaperori Abraham-ni, tema tzimatsi ikashiyakaitakairi eejlatzi aakaite. ²⁹ Ikempitaranki otomi tsinane otzikataaro tzimaintsiri inintakaanekiini Abraham-ni, iniroite ikisaneentakeri otomira iinaperori tzimaintsiri inintakaanekiini Tasorentsinkantsi. Irootakera tasonkachari eejlatzi iroñaaka. ³⁰ Iro kantamaitacha ¿Opaitama ikantaitakeriri Abraham-ni osankinarentsiki? Tema ikantaitake:

Ontzimatyepomishitovero potzikatane, iyaataita, aanairiita otomi. Tema iri otomi piinaperori ashitaiyaarone okarlatzi tzimimotzimiri.

³¹ Ari okantamaita iyeekiite, tera otomintayetari otzikataaro, aña akempitayeetaari otomi kaari otzikataaro.

5

Pinkyaryooventairo piñero pisaikashivaitaa

¹ Tema iriitake Cristo tsiparyaakoventairi, irootake añaantayetarori asaikavaiyetashitaa. Ontzimatyepomishitovero potzikatane, tema te arite apitaaro ankempitakoyetaiyaari ikantaranki otzikataari. ² Pinkeme nonkanteri. Naakatatera Pablo kamantziirori iroka ñaantsi. Aririka pinkove pimonkarayero intomeshitaaniitemi, amenaashivaitakara pikempisantanaari Cristo. ³ Nokovi napiitero nonkanteri ikarayetzi kovatsiri intomeshitaaniitya, ontzimatyeeera irothotyeeeromi maaroni Ikantakaantaitane. ⁴ Tema ikarlatzi kovanaatsiri irimonkarayeromi Ikantakaantaitane onkantya irovatampatzikashireyee-tantyaarimi, itsiparyaapithaitakerira Cristo, te iriñero neshinonkaantsi. ⁵ Irooma aakaite, ikantakaakaro Tasorentsinkantsi akempisantaari Cristo, oyaakoventashire oviri irovatampatzikashiretai. ⁶ Tzimayetatsi tomeshitaanitachari, iriima pashine te jimatziro irirori. Te onkovanaiya iroka jashiyetaira Cristo. Iro kovaperotacha ankempisantaperotanairi ari onkantya etakoyetavakaantanaiyaari. ⁷ Pairani kameetha pikanta pikempisantayetanake. ¿Ipaitama ovashaantakaakemirori kyaaryoori? ⁸ Tera iri ovashaantakayemirone etajaantanakamiri jiyoshiyevetakami. ⁹ Tema ikantaitzi: “Kapicheeni onaveta shineyakaarori tanta, aritake omatakero oshineyakairo maaroni tantapatha.”

¹⁰ Naventaakari naaka Avinkatharite, iri pampithashiretakaimine eero poshiretataro pashineyetatsiri. Iro kantamaitacha, ari irovasankitaitakeri kovatsiri intzipinashireyetakaimi, onkantavetakya tsikarika intzime. ¹¹ Iyekiite, te noshintsiventemitsi pintomeshitaaniyetya. Arimi nonkantya, ¿Arima inkisaneentzimentaitakenaromi noñaaventziro ipaikakotaitakeri Cristo? ¹² Iro kantamaitacha, ikaratzi kovayetsiri intzipinashireyetakaimi, nokovataike naaka iri pithokashitaitachanemi intotaaniya.

¹³ Pinkeme nonkante iyekiite. Jiyoshuutayeetaimi okanta piñaantayetaaro pisaikashivaiyetaa. Iro kantamaitacha, te arite pantayetairo okaratzi pinintakaashiyetari eero. Aña iro kameethatatsi petakotavakaayetaiya. ¹⁴ Osheki inaveta ñaantsi josankinayee-takeri Ikantakaantaneki, iro kantamaitachari, aparoni okanta kovaperotachari ayotairi, okantzi:

Petakotaiyaari pisheninka, pinkempitakaantairi petakotaro pivatha eero.

¹⁵ Irooma aririka povatsimaavakaayetya, impoña pinkisavakaayetya eejatzi, arira piñaakero pimpeyashiretavakaiya.

Jinevetashiyeetari, ipoña ikovakaantziri Tasorentsinkantsi

¹⁶ Pinkeme nonkanteri: Aririka pantapiintayetairo ikovakaimiri Tasorentsinkantsi, arira piñeero povashaantairo pinevetashiyetari. ¹⁷ Tema tzimatsi pinevetashiyetari eero, tzimatsi eejatzi ikovakaimiri Tasorentsinkantsi. Tera oshiyavakaa iroka, aña onashiyeta. Ari okanta eero pantapiintantaro pinevetashiyetari. ¹⁸ Tema iriirika Tasorentsinkantsi antakaanaimirone jinintakaayetzimiri, tera pañiimotairo Ikantakaantaitane.

¹⁹ Tera jomaanta antapiintayetzirori inevetashiyetari, jiroka ikantayeta: Te ikinayetaro itsipatari, imayempivaitzi, ipaantavakaavaita, ñaathatashivaitantaneri jinatzi, ²⁰ jamanayetziri jovetsikayeetari, isheryaayeta, ikisaneentavakaavaita, iñanaminthatavakaiyani, te iraventaavakaa, ikatsimatavakaa, imaimanetavakaa, te jaaperotavakaa, te jaapatziyavakaa, ²¹ ikisaneentakotavakaaorori jashiyetari, jovavakaa, ishinkivaiyeta, inevekitakaro iroimoshirenkavaiyeta irantantayarori kaariperori, jantayetziro tsikarika opaiyetari. Tema irootake noshintsithatakemiri pairani eero pantantayetaro iroka. Tema aririka pantayetakero, eero piñeero impinkathariventaimi Pava. ²² Irooma okaratzi jantakaantzi Tasorentsinkantsi, añaaro etakotantya, tharomenta ankantya, kameetha asaikanai, eero athaavakavaita, kaminthaa ovante, aakameetha ankantante, oshiretanaiya kameetha, ²³ tsinampashire ankantya, eero anevavaitashitaro opaiyetari. Tera onthañaapithatairo Ikantakaantaitziri amayetairo irokapayeeni. ²⁴ Iro kantacha, ikaratzi ovashaantairori kaariperori jashiyetaarira Cristo, kempivaitaka impaikakotaatyeeromi okaratzi inevetapiintashitari irantashiyetayarimi irirori.

²⁵ Tema inampishiretantari Tasorentsinkantsi, ontzimatyee amayetapiintairo okaratzi ikovakaayetairi. ²⁶ Te onkameethate asagaaventavaiyeta, te onkameethate ankantzimoneentakaavaiyaari asheninka, te onkameethate eejatzi ankisaneentakovaiteri jashiyetari pashine.

6

¹ Iyekiite, aririka piñe tzimatsine ikenakaashitane, tema antakishire pikantaka eero, pinkaminayeri. Paamaventya pikishirikari, otzimikari pikenakaashitane eero.

² Pampitakotavakaayetanaiya, pinkempitakaantero povatsinayaakotavakaatyeeyaami janayetziro tenari. Tema ari onkantya pimonkaraantayarori pantayetanairo ikovakayimiri Cristo. ³ Tzimatsirika pampithashirevaitachari, inkante: “Iriipero nonatzi naaka.” Apaniro jamatavivaitaka tema tekatsi impaitamatsitya irirori.

⁴ Aña ampampithashiretakotya maaroni, inkene ankimoshireventavaiyeta. Eero akantashirevaitashita: “Nanaakeri irinta.” ⁵ Tema maaroitni ontzimayetzi amayeteri.

⁶ Ikaratzi ikinkithatakapiintaitziri iñaane Pava, okameethatzi impinayeeteri iyotayimiri, tema tzimatsi kovityiimoyetariri irirori.

⁷ Tekatsira materone iramataviteri Pava. Ikaratzi kovayevetachari iramataviterimi, apaniro jamatavivaitaka. Okempivaitakaro opaitarika impankiiterimi, aririka onkithotanake eero opashinetzi okitho irojatzinkoyeetai tsika okanta ipankiitakeri. ⁸ Ari ikempitari ikaratzi antapiintakerori inevetashiyetari, kempitavaitaka iravataatyeeromi ovasankitagaantsi. Iriima ikaratzi antayetanairori ikovakaantziri Tasorentsinkantsi, kempitavaita iri aavataironemi kañaanetaantsi. ⁹ Ontzimatyee aamaventya eero aperaventantaro antayetairo kameethayetsiri. Eekero aataakanakityeero eero okantzimoneentavaitai, iro añaantaiyaarori kempivetarori jaavataitakeri. ¹⁰ Irootake okovaperotantari aneshinonkayetaiyaari maaroni, aakara kyaaryooperotavakaachane akaratzikempisantayetaira.

Itharomentaro Pablo ipaikakotzimentakari Cristo

¹¹ Iyeikiite, naakara osankinatajaantzimirori nakoki iroka, antarpayeeni nokantayetakemiro. ¹² Tema ikaratzi shintsiventakemiri pintomeshitaaniyetya, inintakaashivaitaro irirori, iro irinimotakaantashityaariri ikarataiyini. Ari onkantya eero imaiman-eventaitantari iriñaavereri Cristo ipaikakoitakeri. ¹³ Tema ikaratzi totameshitaan-itainchari, tetya irimonkaragaajatero Ikantakaantaitane. Iro kantacha ishintsiventaiyakemi eeroka pintomeshitaanitaiyaani, ari onkantya irasagaaventantyaari aririka irimatakaakemiro ishintsiventzimiri. ¹⁴ Irooma naaka te nonkove nasagaaventavaiya, aña iro nokovataike nontharomentaiyaaro ipaikakotaitakeri Avinkatharite Jesucristo. Tema ipaikakotzimentakanara naaka Cristo, okempivaitanaaromi onkamapithatayeenami osavisato, ari nokempitzimotakaro eejatzi naaka nokamapithatakero osavisato. ¹⁵ Tekatsira ompaitzimotanaiyaari Cristo aakarika tomeshitaanitaari, terika antomeshitaanitya. Aña iro kovaperotanaachari ikempitakaantayeetai ovakerami irovetsikayeetai. ¹⁶ Inkarate kempisantayetairone nokantayetakeri, ari irisaikayetai kameetha, kamintha irovayeyetairi. Arira inkantayetai yaari ikaratzi jashiperoyetaari Pava iroñaaka, ikempitaavetakari pairani Israel-mirinkaite.

¹⁷ Ari okaratapaake iyeikiite, te nonkove irimaimanevaitaitena. Tema oshekitake jovirontzimentaitakenari naaka Avinkatharite Jesús.

Overaantarori ovethataantsi

¹⁸ Iyeikiite, onkamintha ineshinonkayetaiyaami Avinkatharite Jesucristo. Arira onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Efeso-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naaka Pablo, irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakaakenari Pava. Erokaite nosankinayetzini pikaratzji jashiyetaami Pava, pikinatanaari eejatzji Jesucristo paventaanaari janta Efeso-ki. ² Onkamintha ineshinonkataiyaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzji Avinkatharite Jesucristo.

Itasonkashireventantzi Cristo

³ Thame antharomentaiyaari Pava, tsika itzimi jiritari Avinkatharite Jesucristo, iri tasonkashireventairi jotyaantakairi Cristo ipoñaakaro inkitekinta. ⁴ Iri iyoshiiyetakairi pairani tekeramintha irovetsikeroota kipatsi, jiyotzitaka ari irashiyetai Itomi, kiteshire ankantzimotaiyaari, intasorentsishiretakaayetaira. ⁵ Iniroite jetakoyetakai. Ari okanta jotyaantantakairiri Jesucristo, iro opoñaantari itomintayetai, tema ikovitaitakaro irirori pairani irineshinonkayetai. ⁶ Irootake antharomentantapiintaiyaariri Pava, tema iniroite ikaminthaayetai, jaapatziyayetai, iro opoñaantari jotyaantakairi iretakoperotane. ⁷ Tema iniroitera jetakoyetai, ipinakoventayetai ikapathainkatzimentakairanki Itomi. Ari okanta ipeyakotantairori antayevetakaro kaariperori. ⁸ Ari ikenakaataikerori Pava, tema iytotaneri jinatzi, irooperori ipampithashiretane irirori. ⁹ Jiyotakaayeetairo okaratzji ipampithashiretzitakari irirori, tekatsi iyovetyaarone onkarate irantairi. ¹⁰ Tema okaratzji ipampithashiretzitakari, ari onthotyaaakya omonkarayetaiya. Aririka impiyee Cristo, ari inkarate impinkathariventapairi maaroni tzimayetatsiri inkiteki, eejatzji kipatsiki.

¹¹ Ipampithashiretzitakaro okaratzji jiyotakaayetairi iroñaaka. Irootake jiyoshiiyetantairi, tema ikashiyakaitzitakairi irotyaantaineri Itomi. Tema okaratzji jantayetakeri, iro ipampithashiretzitakari irirori. ¹² Irootake imayetantakarori iroka Pava, onkantya nontharomentantaiyaariri nokarataiyini netayetakaro naventaakari Cristo. ¹³ Ari pikempitayetakari eejatzji erokaite, omapoka pikemakotavakeri Cristo, iñaaventaitapaakero Kameethari Naantsi, pikempisantanake. Tema ikashiyakaitakamiri pairani irotyaantemiri Tasorentsinkantsi, iri iyotakaimirone jashiyetaatyaaami, ari inkantaitaatyeeroni irinampishiretantyaami. ¹⁴ Tema añiirora te jookaventai Tasorentsinkantsi, ari ayotziri omapero Pava irothotyeeero okaratzji ishinetakairi. Ari onkantatyeeyaara irojatzji intsiparyaakoven-tantaitaiyaariri ikaratzji ipinakoventairi irirori jashiyetaari. Irootake intharomentaventaityaari.

Iyoshiretakaantzirori ipoña oñaarontzirori

¹⁵ Tema nokemakotakemi tsika pikanta pikempisantanairi Avinkatharite Jesús, tsika pikanta petakoyetanaari ikaratzji itasorentsitakaitairi, ¹⁶ te novashaantero nopaasoonketakoventzimi, noñaañaatakotapiintzimira. ¹⁷ Noñaañaatziri Ivavane Avinkatharite Jesucristo, itzimi ashiyetarori ovaneenkarontsi. Iro nokovokotantariri iriyoshiretakaimi, iroñaarontaperotaimiro tsika ikantakota irirori, ¹⁸ impampithashiretakaimi onkantya piyotakotantaaarori jooakoneentari ikaimashireyetairi, piyotakotantaaarori eejatzji ovaneenkatataika iroñaakayetairiri Pava jashiyetaari, ¹⁹ piyotakotantaaarori eejatzji iniroite ishintsinka tekatsi kempityaarine. Osheki onkantakaayetai ishintsinka akaratzji akempisantayetairi. Tema irojatzji ishintsinka ²⁰ joviriintantaariri pairani Cristo ikamavetakara, jaanaari inkiteki, jomisaikavairi irakojanoriki. ²¹ Ari ikaratairi Pava ipinkathariventairi maaroni pinkathariyevetachari. Tera intaani impinkathariventairi ikaratzji tzi-mayetatsiri iroñaaka, ari ikaratzji impinkathariventairi tzimayetaatsineri apaata. Omapero janaakotantake, tema pinkathariperori jinatzi. ²² Tema irijatzji Cristo jimatakairi Pava ijevatairo maaroni, ikempitakovaitakari aatzikiriri iisaneentane. Irijatzji Cristo ikempitakaanta Pava iriimi iriitoyetaiyaami ikaratzji kempisantaatsiri. ²³ Iriiima ikaratzji kempisantayetaatsiri, ikempivaitaka ivatham iirinaatyeeemi Cristo, inampishireyetantairi. Jothotyiiro eejatzji Cristo isaikayetake tsikarika jantapayeeni.

2

Jetakotai Pava iro avisakoshireyetantaari

¹ Iriitakera Pava ovañaayetaimi erokaite, tema pairani kempivaitaka ovamaayetyeemimi piyaariperoshiretane, ² iro pantayetapiintakeri tsika ikanta piñaayetziri osavisatziite, pantashiyetakaro ikantakaantziri ovashinchiirori tampyeenka, irijatzji kantakaarori joshekitantari piyathariite. ³ Ari akantavetakari pairani maaroni aakaite, antapiintakero anintakaashiyetari, anevetashiyetari eejatzji, irootake apampithashiretapiintakari. Ari

akempitakoyevetakari inkarate iroväsankitaayetairi. ⁴ Iro kantamaitacha Pava neshinonkatanteneri, jetakoyetai iniroite, ⁵ jañaakaayetai ovamaimavetakai kaariperori, jovañaagiranki Cristo. (Tema iniroite ikaminthagaimi Pava, irootake jovavisaakoshirentaamiri eejatzi eeroka.) ⁶ Tema jovañaagirira Cristo, ari ikempitaayetairi eejatzi aakaite. Iri kantakaarori atsipashirentaatariri Cristo Jesús inkiteki. ⁷ Iro jantayetantakarori maaroni irokapyeeni iriyoyeetantaityaari iniroite ikaminthaantaka, jotyaaantakairi Cristo Jesús irovavisaakoshireyetai. ⁸ Irootakera piñaantaarori pavisakoshireyetai poshireyetaari. Aña iri Pava, itzimi kempitakaantaarori impashitaiyaamiro avisakoshiretaantsi, ⁹ tera eeroka materone povavisaakoshiretya apaniro. Ari onkantya eero pasagaaventashivaitanta. ¹⁰ Tema iro jovetsikayetantakairi ankempisantairi Cristo Jesús antayetapiintaineri kameethayetsiri, irootake ikovakaayetakairi pairani antayeteneri.

Ariperotairi Cristo ipaikakoitakeri

¹¹ Tema maaroni eerokaite te pi-judio-tzi, ipaiyetzimi nosheninkapayeeni “Kaari tomeshitaaniri.” Iriima iriroriite ipaitavakaayeta “Tomeshitaaaniri.” Tekatsi ompaitzimaitya, tema jantashiyetakaro koñaanetsiri avathaki. ¹² Pimpampithashiretakoty pairani tekera pinkempisanteriita Cristo, te pinkempiyavetyaari Israel-mirinkaite, pinashitaiyakani. Te piyotakovetaro irantzimotavakaityaari, te piyotakovetyaaro eejatzi ikashiyakaayetairi. Okantavetaka pisaiki kipatsiki, te piyotakoteri Pava, tekatsi poyakoneente. ¹³ Irooma iroñaaka pikempisantairi Cristo Jesús, paapatziyaayari Pava. Okantavetaka intaina povavetakari pairani, iro kantacha ikapathainkatzimentakemiranki Cristo, aripaitera paapatziyaari Pava. ¹⁴ Ari okanta ikantakaakaro Cristo asaikantaari kameetha. Iriitake kantakaakari judío isheninkatantaariri kaari judío-tatsine, jaakameethatavakaa. Tema pairani iniroite ikisaneentavakaayetaka. Irooma iroñaaka kempivaitaka irotantoryaayeromi tantotsi nashiyevetakariri. ¹⁵ Kantakaantakerori opoñaantari ikisaneentavakaa iniroite, tema nosheninkapayeeni osheki ikisaneentapiintakeri kaari monkarayerone Ikantakaantaitane. Iro kantacha ikemaantsivaitakaroranki ivathaki Cristo, ipeyapithatairi kantakaantzirori ikisaneentavakaa, ari opoñaanaa jaakameethatavakaayetanaa, okempivaitanakaro aponnimi atziri ikantanaa iroñaaka. ¹⁶ Tema ikamimentakairanki Cristo ipaikakotaitakeri, ari okaratapaake ikisaneentavakaapiintaka, akempitakaantanakero ovamaakitayeromi. Tema aponni akantanaa avathaki ariperoyetaarira Pava. ¹⁷ Iro ikantzitantaitakari: Ipokake, ikamantayetaimiro Kameethari Ñaantsi onkantya pisaikantaiyaari kameetha, tema intaina pisaikayetake. Ari ikempitaayetakeriri eejatzi saikayetsiri okarikiini.

¹⁸ Tema iri Cristo kantakaakarori añaantayetaarori akarayetairi aventura Pava, tema apintzi inatzi Tasorentsinkantsi matakairori. ¹⁹ Te piyotakovetari pairani Pava, te pisheninkavetari eejatzi. Iro kantamaitacha pikempitayetaari iroñaaka ikaratzi kempisantziriri, te pimpashinetzimotari, tema pisheninkayetaatyaari Pava. ²⁰ Pikempivaiyetanaaro eerokami mapipanko irovetsikaitakemi. Iriima kamantanteneriite ipoña otyaantajanoriite, kempiyetakyaaronemi otziterone. Iriima Cristo iri kempitakyaaronemi mapi jovayeetakeri onampinaki otzipankotzirori. ²¹ Tema okaratzi jovetsikantayetakarori mapipanko, kameetha ovevirikavakaayeta irojatzi ovetsikantakyaari itasorentsipankote Avinkatharite. ²² Ari pikempiyetanaari eerokaite, pikempivaitakaro okaratzi ovevirikayetainchari, ari irinampishirentaitaami Pava.

3

Inkinkithatakairi Pablo kaari judío-tatsine

¹ Irootake opoñaantari, naaka Pablo, tema jashitakoyeetakena noñaaventaimiri Jesucristo eerokaite kaari nosheninkata, ² piyotaiyini iri Pava pairyaakena nonkinkithatakaayetaimi, tema iniroite ikaminthaakemi. ³ Tema aritake nosankinatakemiro kapicheeni tsika okanta jiñaamampyaatakaitaanaro kaari jiyotakoveeta pairani. ⁴ Aririka piñaanatakero, ari piyotairo okaratzi naaka niyotakotairiri Cristo kaari jiyotakoveeta pairani. ⁵ Tema pairani tekatsi atziri iyotakovetajaantyaaronen iranteri Pava. Iro kantamaitacha, jiyotakaana Tasorentsinkantsi nokaratzi notyaantajanoritzi eejatzi kamantanteneriite. ⁶ Jiroma kaari jiyotakoveeta: Aña iravisakoshiretzitajaantaiya kaari nosheninkaveta aririka inkamantayetaari Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Cristo Jesús. Ari iriñaakaayetairi ishinetaayeetakeneriri Judío, tema isheninkayetavakaa. ⁷ Irootake nomatantaarori iroñaaka nokinkithayetairo, iriitake Pava tasonkaventashiretanari nantantarori, tema osheki ikaminthagaana, otzimimotzirira ishintsinka irirori.

⁸ Aña naaka iranaakotane maaroni itasorentsitakairi Pava. Iro kantamaitacha ikaminthagaana naaka, ishinetaakena noñaaventaineri Kameethari Naaantsi kaari judiotsatsine, iro iriyoyetantaiyaari iniroite itasonkaventayetairi Cristo. ⁹ Ishinetaakenaro noñaarontaineri okaratzí omanakovetaka pairani iranteri Pava. Tema irijatzí ovet-sikayetakerori maaroni añaayetairi iroñaaka. ¹⁰ Iroora jantantakarori maaroni iroka, onkanta yiriyotantyaari inkiteveriite pinkathariyetatsiri, iyotaneri ikanta Pava, aririka iriñaayetai akaratzí akempisantairi. ¹¹ Tema iro ipampithashiretapiintakari iranteri, irootake jotyaaantantakariri Avinkatharite Cristo Jesus. ¹² Tema aventaari iroñaaka Cristo, aritake iraaakameethatai Pava, eero atharovashiretakaashivaitari. ¹³ Irootake nokantantamiri: Naa okantzimoneentamikari okaratzí noñaashitakoyentayetakami. Aña iro onimoshiretakaayetemine eeroikaite.

Iniroite etakotaantsi kaari irothotyeeete iyotakoitero

¹⁴ Irootake opoñaantari notyeerovashitari Ashitariri Avinkatharite Jesucristo, ¹⁵ tema iriira irintayeta Pava, ikempitakaantayetai aakayetai isheninka. Okantaveta aakarika inkitesatzi, aakarika kipatsisatzi. ¹⁶ Nokovakotapiintakeri Ashitairi, otzimimotziri ovaneenkayetachari, iniroite intasonkaventayetemi, iraaavyaashiretakaiyaami Itasorenka. ¹⁷ Nokovakotapiintakeri eejatzí Cristo irinampishiretantaami, tema paventaayetanaari eeroikaite. Pinkempitakotyaaro pankirentsi parithatatsiri kameethaini, iro paapaikantanakya iretakonka. ¹⁸ Iroora inkemathaperotantaiyaarori ikaratzí itasorentsitakaitairi, okempivaitakaro iniroite onatyeeimi iretakonka Cristo, santha onkaratemi, jenoki onkantaami, inthomoi onatyeeimi. ¹⁹ Irootake namanakotapiintantamiri pinkemathaperotairo iniroitera jetakotai Cristo, anaiyiro maaroni jiyotakoveetari, iro piñaantaiyaarori jothotyeeimi Pava isaikashireperotantaami.

²⁰ Thame antharomentaiyaari Pava, tzimatsiri ishintsinka, iriitake ñaakaayetairone osh-heki anaanakero okaratzí akampitayetziriri. Eero athotyeeiro ampampithashiretakotero ishintsinka aririka añaayetero irantzimoshiretairi. ²¹ Thame antharomentaiyaaro okaratzí jantakaakeriri Cristo Jesús, eejatzí okaratzí jantzimotziri aventaayetaariri. Ari inkempitaiyaari inkarate anchorineyetai yaari ari inkantaitaatyeeeni eejatzí intharomentaiyaari irirori. Ari onkanta yaari.

4

Ovithaa ikantakaayetai Tasorentsinkantsi

¹ Arira okantayetakari, tema jashitakoyeetakena eejatzí noñaaventziri Avinkatharite. Irootakera nonkantantyaami: Pantapiintaineri ikovakaayetaimiri, tema iyaimashiretane pinayetzatzi. ² Tsinampashire pinkantaiya, aakameethashire pikantantai. Eero pisamavakaavaiyeta. Aña ontzimatyete petakotavakaayetaiya. ³ Piñaashintsiyetaiyaaro piyaatakairo pisaiki kameetha, tema iri Tasorentsinkantsi ovithaavakaayetaami. ⁴ Okempivaitakaro aparovatha akantanaa, tema aparoni ikanta Tasorentsinkantsi. Ari okempitari eejatzí aparonira okanta ikashiyakaayetaimiri Pava poyaakoneentairi. ⁵ Aparoni ikanta Avinkatharite, aparoni ikanta akempisantairi, aparoni ikanta aviinkaatzimantaari. ⁶ Aparoni ikanta Pava, iriitake Ashiyetairi maaroni. Iri pinkathariventayetairi maaroni, jothotyeeiro inampishireyeta maaroni. ⁷ Iro kantacha, onashiyetakara jimatakaayetairi Cristo itasonkaventayetakai. Okempivaitakaro ompaityaami impashiyetakairimi. ⁸ Irootake josankinatakoyeetakeri pairani kantatsiri: Ovajenokaa, jeevayetairi joitsinampaakeri ovayirivetakariri.

Tema okaratzí jaapithatantakeri, ipashiyetaari irovayirite.

⁹ ¿Opaitama ikantantaitari: “Ovajenokaa?” Iroora ikantantaitari, tema ipokitapaainta osaaviki jaka kipatsiki. ¹⁰ Tema itzimi osaviinkainchari kipatsiki, irijatzí ovajenokaachari janaaperotanakero inkite, iro jothotyaaantaarori isaikantaaro maaroni tsikarikapayeeeni ¹¹ Iriira tasonkaventantayetaatsiri okanta Otyaantajanoriyeetantaari tsikarika akarayetzi. Tzimatsi pashine kamantantaneritatsiri. Tzimatsi pashine kinkithatakaantayetanairori ñaantsi javisakoshiretantaitari. Tzimayetatsi eejatzí pashine jevayetanairiri kempisanzinkari, tzimayetatsi eejatzí iyotaantaneeriite. ¹² Ari ikantayetaari maaroni irikaite, iriyetakera iyotakaayetairine inkarate oshireyetaachari tsika inkantya irantavaitaineri Cristo, inkene irovettsikashiretakaayetaiyaari, inkempitantaarorimi ivatha Cristo jinatzí. ¹³ Irojatzí añaantaiyaarori ayoperotakotairi Itomi Pava, onkempityaaromi avithaavakaatyeeyaami akempisantayetaira. Iroora amatantyaarori aatakayero oshiyakotaiyaari Cristo, antakishiretanaatyete. ¹⁴ Aritapaake akempitakari ikantaranki eentsi, ovanaa ipashineyetzí eekerora jiyaatatzí joimonka. Tema ari ikempiyetari kaari shenkaatsine iramataviyeeteri, iriyotaiterika kaari tampatzikatatsine. Iriiyetake kempitakarori arapanayetakairi tampyaa, okenayetzí tsikarikapayeeeni. ¹⁵ Aña iro añaaventayetai

kyaaryooperotatsiri onkantakaakai etakoyetantaa. Ontzimaty antakishireyetai, ankempitaiyaari tsika ikanta Cristo irirori. Tema iri Cristo kempitanaiaaronemi aito,¹⁶ irooma maaroni aakaite akempitaro iroorikami ivatha. Aparoni atziri oimonkachari ivathaki kameetha ovithaavakaayeta jovavitonkiyeta, tema kameetha ikanta itekatsitzi ivathaki. Ari ankantayetaiyaari aakaite jivathayetaira Cristo, antavaitaineri kameetha irirori, ampikotavakaayetanaiya, etakotavakaanaiya eejatzi.

Ovakerari añaantare ikantakaayetaaro Cristo

¹⁷ Pinkeme nonkantemiro okaratzii jiyotakaakenari Avinkatharite: Aritapaake pikempitakoyetakari osavisatziite, tema amenaashiyetaka jantayetziro irirori okaratzii ipampithashireyetai,¹⁸ okempitaavaitakaro ipampithashiretane tsirenikiiri. Kisoshire ikan-tayetaka, te inkovaiyeni iriyotakotairi Pava, te iriñeero iranintaiyaaro inintakaavetakariri.¹⁹ Te impashiventaiya, iro ayimatakeri imayempinka, iyaariperoshirenka jametapiintaka, eejatzi imashithanka.²⁰ Irooma eerokaite, piyotakotairira Cristo, tera arite pantayetairo iroka.²¹ Tema omaperorika pikempisantairi, piyotanairo kyaaryoori onatzi okaratzii jiyootantapaintziri irirori.²² Tsikarika pikantayeveta pikaariperotzi pairani, ontzimaty povashaantayetairo, tema amatavitakemi okaratzii pinevevaiyetai eeroka.²³ Aña ontzimaty pinkempitakaantairo ovakerataatyeeemi pipampithashiryaane.²⁴ Ontzimaty povakerashireyetai, iro jovetsikantakamiri Pava pairani pinkempitaiyaari irirori, tampatzikashirepero pinaatye, tasorentsishireperori pinkantya.

²⁵ Tera onkameethate pamataviyetanairi pisheninkapayeeni, iro kameethatatsi piñaaneyetaiyaaro kyaaryooyetatsiri. Tema okempitanaatyaaro ovithaavakaatyeyyaami.²⁶ Eejatzi okempitari, aririka pinkisha, pinkyaaryoote pikaariperoshiretzikari. Ontzimaty piñaashintsityaaro povavisaantyaarori thaankiini pimashirenka, eero pimaakotziro irojatzi pashine kitaite,²⁷ pishinetairikari Kamaari irantakaimiro kaariperori.²⁸ Koshintzirika pinatzi, povashaantairo, ontzimaty pantavaitai. Pinkemaantsiventyaaro pantavaiventero pikovayetziri, onkantya piñaantyaarori ontzimimoyetemi, iro onantyaari pimashiyetyaari ashinonkaayetachari.²⁹ Eejatzi okempitari, tera onkameethate piñaavaitashiyetyaaro kaariperori ñaantsi. Aña iro piñaavaitapiinte kameethari ñaantsi, onkantya povetsikashiretakaantyaariri kemayetzimiri.³⁰ Eerorika pantayetanairo kameethayetsiri, ari irovashiretakotakyaami Tasorentsinkantsi poñaachari Pavaki. Tema iriitake kempyoaaventapiintakemiri irojatzi apaata pavisakoshiretantaiyaari.³¹ Povashaantero iroñaaka pikisashiretaka, aritapaaka pikisapiintaka, piñaakaatsimatantzi, piñaanaminthantantayetzi, pikishimatantzi. Ontzimaty povashaantairo pantayetakero kaariperoyetatsiri.³² Aña ontzimaty pinkameethashiretai, pineshinonkatavakaayetaiya. Ontzimaty pimpeyakoyetairi ikaratzii ovaariperoshiretakemiri, ikempitagaimira Pava ipyakotaimi irirori ikamimotaimira Cristo.

5

Tsika inkantaiya jashitaari kitainkari

¹ Tema iretakoyetane pinatzi Pava itomiyetaamira, ontzimaty pinkempitakotaiyaari ikempitara irirori.² Etakoshire pinkantante, pinkempitakotyaari Cristo jetakoyetakai, ishineventakai impaikakoiteri. Irootakera kempitakarori okasankainkatzi ipometayee-tziniriri Pava, osheki ookimotakari.

³ Tema itasorentsitakaimi Pava eerokaite, tera onkameethate pimayempiyete, omapero okoveenkatzi. Te aritaajate piñaaventayetairo. Ari okempiyetai pashine kaariperoyetatsiri, eejatzi okempita aririka pineveyetyaaro ashaakarontsi.⁴ Te arite piñaavaiyetero kaariperori, pintsinampaantayete, tekatsi apantyaarone irokapayeeni. Aña iro aritatsi pimpaasoonketairi Pava.⁵ Ari piyotaiyake eeroka eero jagaitairi ikaratzii mayempivaiyetsiri tsika ipinkathariventantai Cristo itsipatari Pava. Ari inkempityaari eejatzi ikaratzii kaariperoshireyetsiri, ikaratzii neveyetarori ashaakarontsi ikempitakaantaro ivavanemi onatye.⁶ Tzimatsi kaminaayetemine inkove iramataviyetemi, ari onkantya iroitzipinaashiretantyaamiri. Arira irovasankitayetairi Pava inkarate piyathatachane.⁷ Te aritaajate eejatzi pintsipaminthataari irikaite.⁸ Tema pairani tekeru pinkempisanteriita Avinkatharite, kempivaitaka pisaikatyeeemi otsirenikitzi, pantayetapiintakero kaariperori. Iro kantacha jashiyetaami Pava, kempivaitaa pisaikaatyeeemi okitainkatzi. Irootake pisaikantaiyaari kameetha pinkempitakaantanakero isaikaitzi okitainkatzi.⁹ Tema inampishiretantaaami Tasorentsinkantsi, ari piñaayetairo pinkaminthaantai, pintangatzikashiretai, piñaavaitapiintairo kyaaryoori.¹⁰ Ontzimaty pantapiintayetanairo ookimotyaarine Avinkatharite.¹¹ Eero pitsipaminthataari kempitakariri saikayetatsiri otsirenikitzi. Aña pinkaminaathateri, tema te onkameethate jantayetziri, amenaavaitaantsi onatzi.¹² Tema iniroote ovashikyaantzi aririkami añaaventero okaratzii jantayetziri

iromananeekiini. ¹³ Iro kantacha aririka pinkaminaathatakeri, kempivaitaka pootaty-eenerimi iyaariperonka. Aritakera impampithashireyetanaiya, inkovanakero irirori inkameethashireyetai, tema okempitayaaero irisaikanaatyeeemi okitainkatzi. ¹⁴ Irootake josankinayeetantakarai pairani, ikantaitzi:

Aritake pimaake, pinkakite,
Pintzinagai pikempiyayetakari kaminkari,
Iri ootaimine Cristo.

¹⁵ Aamaventa pinkantaventaiyaaro onkarate pantayeteri, eero poshiyakoyetari masontzishireri, aña iri pinkempitakotya ikantayeta iyotaneri. ¹⁶ Eero pisaikavaitashita, tema tzmatsi osheki kaariperoshireriite iroñaaka. ¹⁷ Eero pimasontzishirevaitzi, aña pinkokovatero pinkemathatairo ikovakaimiri Avinkatharite. ¹⁸ Eero pishinkivaita, tema osheki okoveenkatzi. Aña iro kovaperotacha isaikashiretantaiyaami Tasorentsinkantsi. ¹⁹ Piñaaventavakaanaiyaaro Salmos, pamampaayetyaaro onkarate iriyoshiretakaimine Tasorentsinkantsi, tharomenta pinkantaventyaari Avinkatharite. ²⁰ Paasoonke povapiintairi Ashitairi Pava piñaayetziro maaroni tsikarika opaiyeta, pimpairyanaari Avinkatharite Jesucristo.

Piñaapinkathatavakaayetaiya

²¹ Ontzimatye piñaapinkathatavakaayetaiya, tema ñaapinkatha povayetairi Pava. ²² Inantaitari, piñaapinkathatairi piimeete, pinkempitakaanteri piñaapinkathatzi Avinkatharite. ²³ Tema ikaratzi iimentaitari ijevatziro iina, ikempitakarai Cristo ijevatziri kempisantzinkariite. Tema Cristo ikempitakaanteri kempisantzinkariite iriimi ivatha, iriimi Cristo iitotanaiyaami iriroriite. Irijatzi ovavisaakoshireyetairine. ²⁴ Tema maaroni kempisantzinkariite ñaapinkatha jovairi Cristo, ari onkempiyetyaari tsinaneete oñaapinkathatapiintairi oimeete. ²⁵ Iimentaitari, petakoyetyaaro piinaite, pinkempitakotyaari Cristo jetakoyetakari kempisantzinkariite, iriitajaantake shineventakari inkamimentayetairi. ²⁶ Iro jantantakarori iroka onkanta intasorentsitakaanteri. Ari omatanaari aririka iroviinkaataitya, ikantapiintzi: "Nokempisantauro Iñaane." ²⁷ Tema ikovatzi Cristo tasorentsishire inkantayetaiya ikaratzi kempisantaairi, kempitajaantakami te inkaariperoshiretemi kapicheeni. Joshiyakotari Cristo ikantaranki aatsine iina, te inkove iriñeero iinantaari ontsimetsivaite, ompitsiporokivaite, aña ovaneenka onkanta. ²⁸ Iro irantayetairi iimentaitari, iretakotyaaro iinaite. Inkempitakaantero jetakotaro ivatha irirori, ari inkempitanarori eejatzi iinaite iretakotyaaro. ²⁹ Tema te iriñeete aparoni kemaantsitakaavaityaarone ivatha, aña etakotziita ikanta. Ari ikempitagairi eejatzi Cristo ikaratzi kempisantaayetairi. ³⁰ Ikempitakaanteraari iriirikami imeshina, iriirikami itonki, iriirikami maaroni ivathaki. ³¹ Tema ikantaitzi: Ari irookaventairi shirampari ashitariri, iraye iina, aparoni inkantaiya ivathaki jaavakaanara.

³² Osheki okompivetaka pairani inkemathayeetero iroka. Aña iriira Cristo oshiyakaaventacha jaka, ipoña eejatzi kempisantaayetairi. ³³ Ari okantari, ontzimatye petakoyetaiyaaro piinaite, pikempitaara petakota eero. Ari onkempiyetanaiyaari eejatzi inantaitari, oñaapinkathayetairi oime.

6

¹ Eentsiite, pikempisantaari ashitamiri, tema irootake kameethatatsiri ikovakaimiri Avinkatharite. ² Osheki ikantakaanteriki pairani Pava. Iro kantacha ari osatekakari aparoni Ikantakaanane otzimi etanakarori oñaaventziro ishinetairi Pava, ikantake:

Piñaapinkathatairi ashitamiri,

³ Aritake piñaakero osamani pamenavaite jaka kipatsiki.

⁴ Irooma eerokaite ashitaaniri, te arite pinkisakaavaitashityaari povaiyane, aña iro aritatsi pintampatzikayeteri, pinkaminayeri tsika okanta ikoviro Avinkatharite.

⁵ Omperataari, pinkempisanteri eerokaite onkarate iromperatyaamiri omperatamiri. Eero pamatavivaitziri. Ñaapinkatha poveri, pinkempitakaanteri piñaapinkathatzi Cristo.

⁶ Eero povakoventashivaita pantavaiteneri aririka iramenemi, iro pinimotakaanteraari. Aña pashi povero pantavaitapiinteneri, tema iromperatane jovanaimi Cristo, pantero ikoviro Pava. ⁷ Shiretha pinkantaventyaaro jomperayetamiri, pinkempitakaantero iri- itajaantakemi Avinkatharite pantavaitene, kaarira atziri. ⁸ Tema ayotaiyakeni, iri Avinkatharite pinayetaine okaratzi antayetakeri kameethari, onkantavetakya aakarika omperataari, terika jomperayeetai. ⁹ Ari pinkempityaari otzikatanteneriite, ontzimatye paakameethayeteri potzikatane, eero pasaryiimavaitari. Tema jomperatari Inkitesatzi

pomperatane, ari ikempitzitamiri eejatzi eeroka, jomperatami, tekatsira iramaakinete irirori.

Ipiyaventashiretantari kempisantanaatsiri

¹⁰ Iyekiite, piñaashintsishiretya, tema iri Avinkatharite otapishiretantyaamirone ish-
intsinka. ¹¹ Pinkempitakaantero pinkithaatakotatyeeyaaromi jashitari Pava ipiyakoven-
tantaitari. Iro piñaantyaarori pimpiyatyaari kamaari. ¹² Tema kaari atziiriite koñaaroini
antaminthayetaine, iriira antaminthairi kaari koñaayetatsi. Iriiyetake pinkatharitashiv-
entavaitachari, tzimavetachari ishintsinka, tsireniveri jinayetzi omperaminthariri os-
avisatzi, irijatzi antashivaitakarori kaariperori inkiteki. ¹³ Ikempitara aparoni ovayiri
javentaaro iithaare ashirotsatsiri, ari pinkempitanaiyaari eeroka paventaayetanaiyaari
Pava. Aritake piñaakero pimpiyakoventya. Tema aririka piñaashintsishireperotanakya,
tekatsira eevokashiretemine. ¹⁴ Pinkyaaryooyetai, pinkempitakotyaaari tsika ikanta jovet-
sikaanta ovayiriite. Tema iro jetapiinta iroosothakiyetanakyaaro iithaare eero ipakoovai-
tanta. Ari pinkempitapiintanaiyaari eerokaite, pimpampithashiretakoyetanairo kyaary-
oori, ari onkantya eero pipakooshirevaitanta. Ikithaatapiintaro ovayiriite ashirotaki
ichopineeki, inkene otzikaaventereri. Ari pinkempitanaiyaari eerokaite tampatzikashire
pinkantayetanaiya, tema iro otzikaaventashireyemine. ¹⁵ Ikyaatapiintari ovayiriite
i-zapato-te, inkene iriyaayete tsikarika. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite aamaventa
pinkantapiintaiya inkene piyaayete tsikarika piñaaventairo Kameethari Ñaantsi isaikan-
taitari kameetha. ¹⁶ Javentaatapiintaro ovayiriite irotzikaaventamento joirikayetziri eero
okentantari paampakiiyetaintsiri chekopi. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite paventa-
aperotanaiyaari Pava inkene potzikaaventashiretanaiya pimpiyatantyaari kamaari.
¹⁷ Javentaatapiintaro ovayiriite ashironaki jamathaitari. Ari pinkempiyetanaiyaari
eerokaite paventaayetanaiya irovavisaakoshiretami Pava. Ipiyakoventantapiintaro
irovathaamento ovayiriite. Ari pinkempiyetanaiyaari eerokaite pimpiyakoventantyaaro
Iñaane Pava impampithashiretakaimiri Tasorentsinkantsi. ¹⁸ Piñaañaatapiintayetai, tema
Itasorenka Pava pampithashiretakaiyaamine pinkovakoteriri. Kyaaryoora pinkan-
tayetanaiya inkene pamanakoyetapiintanairi maaroni itasorentsitakaitari. ¹⁹ Impoña
pamanakoyetakena naaka, iñaaperotakaantyaanari Pava niyotantyaari noñaaventanairo
Kameethari Ñaantsi kaari jiyotakoveeta pairani. ²⁰ Tema iro aritatsi noñaaperoventyaaro
nonkinkithatakaante. Irootakera jominkyaaventaitakenari. Iro kantacha eekero
niyaatakaatyero nonkinkithatakaante.

Ovekaraantarori ovethataantsi

²¹ Aririka irareetapaakya Tíquico janta pisaikaiyini, iriitakera kamantapaakemine
tsikarika nokantaka, tsikarika opaita nantayetakeri jaka. Tema irika Tíquico iyeki inatzi,
netakoperotakari. Iri kyaaryootaintsi jampitakotakena nokinkithatakaantake. ²² Iro
notyaantantyaariri, onkantya piyotantyaari tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Ari onkantya
pintharomentashiretantyaari.

²³ Ari okantzimaita iyekiite. Onkamintha isaikakaayetaimi kameetha Ashitairi Pava,
ari inkempitayemiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Ari onkantya petakotavakaan-
tanaiyaari, aventaashire povanairi. ²⁴ Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesu-
cristo, pikaratakera petakotziiyetaari! Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Filipos-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naakara Pablo otyaantzimirori iroka osankinarentsi, ari notsipatakari Timoteo nosankinatzimiro. Tema iromperatane Jesucristo nonayetzi. Eeroka nosankinayetzini janta Filipos-ki pikaratzii itasorentsishireyetakaimi Cristo Jesús. Irijatzira nosankinatzinii ikaratzii jevayetzimiri pinkempisantayetai. ² Onkamintha ineshinonkavaitaimi Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayetaimi. Ari inkempitayemiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iñaañaakoyetziri Pablo kempisantanneriite

³ Aririka nonkinkishiretakotapiintyaami, osheki nopaasoonketziri Pava. ⁴ Kimoshire nokantapiintaka aririka noñaañaakoyetemi, ⁵ tema ari akaratayakeni añaaventziro Kameethari Ñaantsi. Irojatzii pikantanakero pairani ovakera pikemavakena nokamantapaakemiro ñaantsi, te povashaantanakero irojatzii iroñaaka. ⁶ Niyotajaantzi naaka, osheki okameethataitake okaratzii paventaashireyetaari Pava, tema iriitake kameethashiretakaimine irojatzii impiyantakyaari Jesucristo. ⁷ Tema kameetha okanta nonkinkishiretakotapiintyaami, netakoyetane pinatzi. Okantavetaka jominkyeeetakena naaka, ari akaratzi jineshinonkayetai Pava. Ari okantari eejatzi jaayeeatanakenera pinkatharentsiki, tema noñaaventakero janta Kameethari Ñaantsi. ⁸ Iriira iyotatsi Pava osheki nokovityaataikemi noñaayetemi. Iroora iretakonka Jesucristo kantakaarori. ⁹ Namanakotapiintakemi petakoperotziitantantyaari, iyotane pinkantya, pinkemathatairo maaroni, ¹⁰ onantyaari pantapiintayetairo kameethari. Ari onkantya pinkiteshoretantyaari eero otzimanta inthavetakotaitemiri apaata impiyakerika Cristo. ¹¹ Ikamintha jovatampatzikashiretaimi Jesucristo okanta pantayetaantarori kameethari. Iroora iriñaapinkathayeetantyaariri Pava, intharomentapiintantaityaariri.

Nañaantaari Cristo

¹² Iyekiite, nokovi piyotakotero avishimotakenari. Tera othataashivaitya avishimotena irokapayeeni, aña iro oivaraantyaari Kameethari Ñaantsi javisakoyeetantari. ¹³ Ari matamaitaka, tema ikaratzii saikavankotziriri pinkathari, ovayiriite itzimi kempoyaaventanari, jiyotaiyeeni maaroiteni jominkyaaventashiitanari Cristo. ¹⁴ Tema jiñeetakena iyekiite jominkyaaventaitanari Cristo, te intharovaiyanake, eekero ikinkithayetanakitzi, javentaaperoyetanakari Avinkatharite.

¹⁵ Tzimatsira tsika ikaratzii jaka kashaavaitatsiri iñaaventziri Cristo, osheki ikovake iranaina iriñaapinkathayeeteri onkantya inkisaneentantaityaanari naaka. Iro kantacha tzimatsi pashine etakotajaantanari, kameethaperoini ikinkithayetanake irirori. ¹⁶ Irikaite ikaratzii kisaneeentakenari, te ishineteri atziripayeeni inkempisantena, apaniro ikovi inkempisantaiteiri onkantya iranaantyaanari naaka, irootake ikashaavaitantari iñaaventakotziri Cristo. Ikovatzi irikaite inkemaantsitakaaperoyeetyaana jominkyeeetakena. ¹⁷ Iriima ikaratzii etakotajaantanakari, jiyotaiyini irirori Pava kantakaarori jominkyeeentakanari onkantya noñaaventantyaarori janta Kameethari Ñaantsi. ¹⁸ Tekatsi onpaitamaitya itzimi kisaneeentanari, iro kovaperotacha irijatzii Cristo iñaaventakoyetzi. Irootake oimoshirenakenari. Ari omaperoty nonkimoshirete,

¹⁹ tema niyotzi irootzimatake iromishitovayeetaina. Okantakaantziro pamanakoyetapiintakena, jineshinonkatapiintakena Itasorenka Jesucristo. ²⁰ Iro nokovaperotziri iroñaaka noñaaventairi Jesucristo, tekatsi nontharovakaiya. Te nonkove irovashiventaaeyeetaina apaata. Aririka irovayeetakena, irooma eerorika, ari nonkantaitatyeeya nantayetero kameethari, irootake iriñaapinkathayeetapiintantyaariri Cristo. ²¹ Tema iri Cristo nañaantaari naaka. Irooma aririka irovayeetakena kameethatake eejatzi. ²² Irojatzirika nañe eekero niyaataakaatyero nantaneri Avinkatharite ikovakaayetanari. Te niyotzimaitya iroñaaka ontzime niyoyeeri. ²³ Aperoite nokoviro. Kameethavaitate irovayeetena niyaataita notsipatapaiyaari Cristo. Iroora kameethaperotzimotakenari. ²⁴ Iro kantacha onkovaperoty eejatzi nañe, ari onkantya nosaikimotantyaamiri eerokaite. ²⁵ Niyotake eero nokamita, osamani nosaikimoyetanaimi eerokaite, ari onkantya nontharomentakaantyaamiri pavantaanaiyaari Cristo. ²⁶ Tema aririka nareetapaiyaami eerokaite, osheki pinkimoshireventavaina, piyotanake iri kantakaarori Jesucristo omatantari.

²⁷ Jiroka pinkantayetanaiyaari: Pantapiintanairo kameethari ookimotariri Cristo. Irootake pantapiintanairi, tema aririka niyaatake nareetyaami, kameetha noñaapaakemi pisaikaiyeni. Irooma eerorika nomatziro nareetyaami, nokovi nonkemakotemi kameetha paapatziyavakaayeta, piñaashintsishireventanairo Kameethari Ñaantsi akempisantanairi.

28 Eero pitharovaakaavaishitari kisaneentzimiri. Tema irikaite ari impampithashiretakaiyaari Pava iraperoyeetaatyeeri. Ari inkempitziyaamiri eejatzi eerokaite pikempisantairi, iriyotakaayetaimi omapero pavisakoshireyetai. ²⁹ Tema te intaani ikovakaakemi Cristo pinkempisantairi, aña ontzimatyepiñaashitakoventaiyaari eejatzi. ³⁰ Arira akarataiyakeni iroñaaka añaashitakoventakari. Tema piñeeyakena pairani osheki noñaashitakoventakari janta. Irojatzinokantziro iroñaaka pikemakoventana osheki noñaashitakoventakari jaka.

2

Itsinampashirenka ipoña iririiperonka Cristo

¹ Tema ari iposhenkaami Cristo, tema jetakotakami, tema isaikashiretantakami Itasorenka, tema piyotairo pineshinonkatavakaiyani, ² ontzimatyepaapatziyavakaayetaiya, petakotavakaayetaiya, onkempivaityaaro aparonimi onkantaiya pikinkishiretaneete. Irootakera oimoshirenkanari. ³ Aririka ontzime ompaitya pantayeteri, eero pikisavakaamentaro, tsinampashire pinkantya, eero pasagaaventavaitaro. Te apantaro pinkantante: Naaka kameethaperotatsi, te apantyaari irinta. Aña iro aritatsi pinkante: Iri kameethaperotataitatsi irinta, janaakovaitana naaka. ⁴ Te intaani arite pinkaminthaatziitya eeroka, aña ontzimatyepinkaminthaayetairi eejatzi pashineete. ⁵ Poshiyakotyaari tsika ikantapainta Jesucristo, ⁶ Pavaperori jinake irirori, temaita ishintsishintsite irosokerotyaaaro ikempitarira Pava. ⁷ Aña jovashaantanakero ipinkatharitzii, joshiyakotanakari otzikataari, itzimake, ikempitakotapaakari ikantayeta atziriite. ⁸ Ikempitapaakarira atziriite, te impinkatharitanai ikempivetara. Aña shiretha ikantapainta irojatzii ikamantakari ipaikakoitakeri. ⁹ Irootake opoñaantari Pava jiriiperotzi-itakari Cristo, ipinkathariventaperotzi, janaanakeri ikaratzi jovetsikoyetakeri. ¹⁰ Ikovi Pava maaroite iriñaapinkathaperoyetaiteri Jesús, onkantavetya tsikarika janta irinampiyeeetyaaro, inkiteki, kipatsikinta, eejatzi otapinaki kipatsi. ¹¹ Maaroite inkantayetai: Pinkathariperori jinatzii Jesucristo. Aripaitera iñaapinkathayeetairi Pava Ashitairi.

Ikempitari ootamentotsi kempisantzinkariite

¹² Ari onkantamaityaari netakotane iyeekiite. Tema pairani nosaikimotakemiriranki janta, osheki pikempisantapiintakena. Ari pinkempitanairori eejatzi nosaikira intaina, pantapiintairo okaratzi nonkantemiri. Pinkamaiventanaiyaari Pava jovavisaakoshireyetaimi, ñaapinkatha panteneri okaratzi ikovakaayetakemiri. ¹³ Tema Pava iriitake kovashiretakaantatsiri, okanta pantapiintantarori kameethari. Iriijatzira Pava antakaayetemirone.

¹⁴ Pantaineri Pava maaroni kameethari, eero pikisavakaamentaro, ¹⁵ ari onkantya eero itzimanta impaitya iyakoventemine. Tema itomi Pava pinayetatzii, povashaantero kaariperori, kameetha pisaikimoyetairi kenashivaitainchari. Pinkempitakotyaari kitainkataairori tsirenii. ¹⁶ Pinkyaaryooventanairo pikemakotakero ñaantsi, iro pañaashiretantaiyaari. Aririka pinkyaaryooventakero, antarora nontharomentemi impiyakerika Cristo, tema te natsipetashivaityaaro noñaaventakemi iñaane Pava. ¹⁷ Onkantavetya irovamaaventaitenaro nokempisantakaayetakemi, osheki nonkimoshirete, ari pinkempiyetanakyaari eerokaite, pinkimoshireventaiyena. Aririka irovamaitakena, oshiyakaro nañaantare japarayeetziro jimireyetairi isaitaitziri piratsi ipomeyeeztiniriri Pava. ¹⁸ Irootake pinkimoshireventantyaanari eejatzi eerokaite iroñaaka.

Timoteo ipoña Epafrodito

¹⁹ Iriirika kovaintsine Avinkatharite Jesús, ari piñaakero thaankiini notyaantemiri Timoteo. Tema aririka impiyake, inkamantapaina tsika pikanta pisaikaiyini janta, ari onkantya nonkimoshiretantyaari. ²⁰ Tema te intzime oshiyaananeri naaka ikempitakara Timoteo, osheki ikovake ineshinonkataiyemine. ²¹ Tzimayevetacha pashine, intaani joshireyetairo iriroriite opaiyetarika ikoviri, te iroshiretakotyaaro ikovakaantziri Cristo Jesús. ²² Iro kantacha, piyotaiyini eeroka kameetha ikanta isaikimotakena Timoteo, iri kyaaryootaintsi itsipatakana noñaaventziro Kameethari Ñaantsi. Osheki jampitakotakena, kempivaitaka iriimi notomi. ²³ Iriitakera nokovakeri notyaantemiri janta, aririka niyotake tsika inkantaitena. ²⁴ Aama novakeri Avinkatharite thaankira inkantakaiyaaro, naakara jatashitajaantemiri janta.

²⁵ Iriira netavakya notyaantaimiri iyeki Epafrodito, itzimi potyaantakenari pairani. Osheki ineshinonkatapaakena. Jimaperotatziiroo ikempisantanake irirori, iriitake tsipatapiintakanari nokinkithatakantzi. ²⁶ Irika Epafrodito, osheki ipampithashiretakoyetakami, iniroite ikovake iriñaapaimi, tema jiyotake

pikemakotaiyakerini jimantsiyavaitake. ²⁷ Ari ikantavetaka jimantsiyatzi, iroovetaincha inkamemi. Iro kantacha jineshinonkatakari Pava, jovashinchagairi. Tera apaniro jineshinonkatakari irirori, aña jimatzitaitakana eejatzi naaka, te inkovakainaro nomaperotya novashiretziitakotyaari aririka inkamimotakena. ²⁸ Irootake notyaantantamiriri thaankiperoini janta, ari onkantya pinkimoshiretziitanyaaari aririka piñaavairi, ari onkantya eero novashiretziitanta naaka eejatzi. ²⁹ Kimoshirera pinkantaventavaiyaari, tema pirentzitavakaanaatya pikempisantairi Avinkatharite. Piñaapinkathatapiintayetairi ikaratzi oshiyariri irirori. ³⁰ Tema ikamavetaka irirori ikamaitanakaro jantayetziro ikovakairiri Cristo. Ishinetakovenantanako jampitakotakena, te inkaminthaatziivaitya irirori, okempivaitakaro eerokami ampitakotenami jaka.

3

Kovaperotajaantachari

¹ Ari okantamaitari iyeekiite, tharomenta pinkantaventaiyaari Avinkatharite. Tema eero nosamaro naaka napiipiitemiro okaratzi nosankinatakemiri pairani. Iro kameethatatsi onkantya piyoperotantyaari.

² Ontzimaty paamaiyaari manintaneriite kempitakariri otsitzi, kaariperoshireriite, kovatsiri intomeshitaanitakaiyaami. ³ Tema tomeshitaaniperori anayetai aakaite, inampishireyetantaira Tasorentsinkantsi, jiyotakaayetairo tsika ankantya añaapinkathayetairi Pava. Eero aventaashirevaitashitaro añaayetziri avathaki, aña iro antharomentaventya jashiyetaira Cristo Jesús. ⁴ Ari onkantemi ovavisaakoshiretiami añaayetziri avathaki, nomavaitakeromi naaka nanaakotantemi. ⁵ Tema pairani ovakera notzimapaakeranki, okaratzi 8 kitaite nomaakotapaake, ari itomeshitaanitakenari. Naakatake Israel-mirinkaite, icharinetanakari Benjamín-ni, Judío-perori nonatzi, noñaavaizirora kameethaini iñaane nosheninkaite, nomonkarayiro okaratzi Ikantakaantaitane, tema Fariseo nonaveta. ⁶ Noñaajaantake nokempisantaperotatziiri Pava, irootake nokisaneentantakariri kempisantanairiri Jesucristo. Tema nohotyaavetanakityaaro nomonkarayiro Ikantakaantaitane, te namaakitapainte aparoni. ⁷ Iro kantacha maaroni iroka, okaratzi nasagaaventavaitakari pairani, tekatsi apantaiyaarone iroñaaka niyotakotairira Cristo. ⁸ Omaperotatya, tekatsi apantaajtyaarone iroka niyoperotairira Cristo. Novashaantanairo maaroni, nokempitakaantanakero jookapiintaitziro kaarashi. Iro nokovajaanantairi niyoperotairi Avinkatharite Cristo Jesús tema irootake kameethaperotatsiri. ⁹ Iriitakera tshipashiretaanari iroñaaka. Te nopankiventanaaro nomonkarayiro Ikantakaantaitane, tema te ovatampatzikashiretena. Irooma navantaanaarira iroñaaka Cristo, iriitajaantakera Pava ovatampatzikashiretaanari. ¹⁰ Iroora nokovaperotanairi niyoperotairi Cristo, tema iriitake ashitaarori ishintsinka ipiriintaara ikamavetaka. Ari onkantya nonkempitakotantyaariri tsika ikanta ikemaantsitakoventantaka, tsika ikanta eejatzi ikamimotantake, ¹¹ irootake iroviiriantantaiyaanari naaka aririka nonkamavetakya.

¹² Tekeraatara nohotyaataitero nokantayetakemiri, tekeramintha noñeero nonkameethashireperote. Iro kantacha eekero niyaataty nonkokovatero irojatzi nohotyaaperotantakyaarori, tema niyotzi iri etapaintarori Cristo Jesús jovavisaakoshiretaana. ¹³ Iyeekiite, tera nonkantaty naaka: Nomataaikero nohotyaakero nonkameethashireperote. Aña jiroka nokantanaa: Maisanta novanairo nantayetakeri pairani te noshiretakotaaro, intaani nopampithashiretakotaro onkarate noñaayetairi apaata, ¹⁴ ari onkantya noyiishitantantyaari, irojatzi noñaantaiyaarori apaata impinayetairi Pava ikaimashireyetaira intshipashiretai Cristo Jesús.* ¹⁵ Irokapayeeni nokantayetakemiri, ontzimaty oshiretakotyaaro maaroiteni akaratzii antakishireyetaira. Terika poshiretakotyaaro, Pava oñaakemirone pinkempitakotantaiyaanari. ¹⁶ Iro kantacha, ontzimaty ankyaaroyoventairo antayetantyaarori okaratzi ayotakotajaantakeri.

¹⁷ Iyeekiite, ontzimaty pinkempitaiyaana naaka. Ontzimaty eejatzi pamenayetairi pashine aririka joshiyakotaanaro naaka tsika nokanta piñaayetakena. ¹⁸ Tema aritakeranki napiipiitakemiro noñaaventzimiro, irojatzi napiitemiri iroñaaka nirayimankakiini nonkantemi: Tzimatsi osheki saikimotakemiri janta itzimi kisaneentziriri ikaratzi ñaaventakotzirori tsika okanta ipaikakoyeetakeri Cristo. ¹⁹ Irootantsira iriñaayetero iraperoyeetairi. Itharomentashivaitakaro okaratzi jovayetari ikempitakaantakero iroomi ivavanetyaami. Osheki ikantakaaperoventakaro okaratzi jantayetakeri, te impashiventakotyaaro. Iro ipampithashiretakovaitashitapiintaka osavisato. ²⁰ Irooma aakaite, iro akovaperotanai anampitaiyaaro isaikinta Pava. Oyaaneenta akanta impiye

* 3:14 Kantakotachari jaka "noyiishitantyaari," ikantaranki aparoni atziri oyiishitantatsiri ishiya tsika ipiyota amenaminthatziriri, ipayeeetziro ovinaro joyiishitantake.

OVAVISAAKOTANTANERI AVINKATHARITE JESUCRISTO, ²¹ TSIKA ITZIMI PASHINEYETAKAAPAINERI AVATHAKI AKAAMANEVAITZI, ari ankempitakotaiyaari tsika ikanta irirori otzimi irovaneenkaro. Aritake irimatapairo, otzimimotziri ishintsinka ipinkathariventantarori maaroni opaiyetarika.

4

Pinkimoshireventapiintairi Avinkatharite

¹ Iyeikiite, nokovataike naaka poisokerotanaiyaari eerokaite Avinkatharite. Tema netakotane pinayetatz, osheki nokovake noñaapaimi. Eerokayetake oimoshirenkanari, eerokatake kantakaanterone impinaitaityaanari apaata, onkempivaityaaromi namathaire pinatyeeemi.

² Nonkantemiro Evodia eejatzi Síntique: Ontzimaty e ariperotavakagaiya aventaashiretaarira Avinkatharite. ³ Nonkantemi eejatzi eeroka notsipaminthare, pinkaminairo iroka apiteka tsinane ariperotavakaantaiyaari. Tema ari okaratakenaranki natsipeventaro Kameethari Ñaantsi noñaaventziro, ari otsipatakari Clemente ipoña pashinepayeeni ikaratzi tsipayetakanari pairani. Tema maaroni irikaite, osankinatakoyetaka irañashireyetai apaata.

⁴ Kimoshirera pinkaventapiintaiyaari Avinkatharite. Napiitavakemiro: ¡Pinkimoshiretapiintaiyeni! ⁵ Ontzimaty iriyoyetaimi maaroiteni neshinonkataneri pinayetai. Tema aritake piyimataka Avinkatharite. ⁶ Eero okantzimoshirevaitami, aña piñaañatapiintairi Pava pinkovakoyeteri kovityiimotamiri. Pimpaasonketapiintairi eejatzi. ⁷ Ari onkantya piñaantyaarori isaikakaayetaimi kameetha Pava, kameethapero onatziira iroka, anayiro okaratzi akinkishireyeteri aakaite. Tema iroka, saikaantsi kameetha, iro inimoshiretakaimine, eero okantzimoshirevaitantami tema itsipashiretaatyaami Cristo Jesús.

Poshiretapiintaiyaaro kameethari

⁸ Jiroka nonkantemiri iyeikiite. Poshiretapiintaiyaaro kyaaryoori, ñaapinkathankantsi, tampatzikashirenkantsi, kishirenkantsi, onimotankantsi, ookimotankantsi, kameethashirenkantsi, tharomentankantsi. ⁹ Pantanairo okaratzi piyoyetakeri, okaratzi nokamantakemiri. Piñaantayeyaaro okaratzi niyotaaayetakemiri, okaratzi kameethari piñaakotakenari naaka nantayetakeri. Aririka pantayetanairo iroka, ari inimovaitakemi isaikakaami Pava.

Ipashitantari Filipos-satzi irashi Pablo

¹⁰ Iniroite ikimoshiretakaakena Avinkatharite, noñaakero papiitairo pineshinonkataana. Niyotzi naaka te pimaisantana, aña iro kantakaantzirori te ontzime tsika pinkenakairo pineshinonkatantyaanari. ¹¹ Tera iro nonkantantyaari, noñaatziiro nokovityaaneentavaizti. Aña nametakaro nokimoshirevaitzi onkantavetakya tekatsi tzimimotenane. ¹² Niyotakero tsika okantavaita aririka ankovityaaneentavaite, aririka ontzimimoyetai osheki. Nothotyaakero nametakaro maaroni, aririka novatziitya, aririka nontashaaneentavaite. Nametakaro aririka ontzimimotena osheki, nametaro eejatzi noñaashivaitaro tekatsirika tzimimotenane. ¹³ Ari onkantake nonkitsirinkero maaroni opaiyetakarika, tema iri Cristo aavyaashiretakaanarori iroñaaka.

¹⁴ Iro kantacha, osheki okameethatake okaratzi pipashitakanari, tema piyotaiyakeni tzimatsi osheki pomerentsitzimotakanari. ¹⁵ Pairani nokenantanakari Macedonia-ki, netantanakarori noñaaventziro Kameethari Ñaantsi, tekatsira neshinonkatyaanane, intaani eerokaite Filipos-satziite, pipakaantakenari pipashitanari. ¹⁶ Ari pikempitaakero eejatzi nosaikantakarori Tesalónica-ki, papiipiitakero pipakaantakena pipashitanari, iri naantakarori okaratzi kovityiimotapiintakenari. ¹⁷ Tera intaani noshiretyaaro naaka pimpashitapiintyaanaro kovityiimotantari, nokovatziiira pantayetanairo eerokaite kameethari, inkene impashiitaiyaami apaata eeroka. ¹⁸ Aritake naakero maaroni pipakaantakenari, ipapaakenaro Epafrodito, oshekitzimotapaakena tekatsi kovityiimotenane. Okaratzi pantakeri osheki ookimotakarori Pava, okempitzimovaitakarori aparori kasankainkari. Okempivaitakero eejatzi ookimotari aririka impomeyeteri piratsi. ¹⁹ Iriira Pava payetemine onkarate kovityiimoyetaimine eeroka, tema otzimimotziitzi irovaneenkaro Cristo Jesús. ²⁰ ¡Ankantaityaanira añaapinkathatairi Ashitairi Pava! Ari onkantyaari.

Ovekaraantarori ovethataantsi

²¹ Povethatyaanari janta itasorentsitakaane Cristo Jesús. Jovethayetzitami iyeikiite ikaratzi tsipatanakarori naaka jaka. ²² Jovethayetzitami eejatzi itasorentsitakaitane jaka, iri ovethatajantamiri ikaratzi saikavankotziriri Pinkathari César.

²³ Onkamintha ineshinonkatziitaimi Avinkatharite Jesucristo. Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Colosas-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naaka Pablo otyaantzimiro iroka osankinarentsi. Tema irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, irootake ikovakeri Pava. Iri notsipata iyeki Timoteo nosankinatzimiro. ² Eeroka nosankinayetzini pikaratzi itasorentsitakaitaimi janta Colosas-ki, tema eerokaite iyekiite oisokerotanakari Cristo pikempisantanairi. Okamintha ineshinonkataiyaami Ashitairi Pava, kameetha isaikakaayeetaimi, ari inkempitzityaamiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Jamani Pablo onkantya iriyotanetantyaari kempisantzinkariite

³ Ari nokantapiintatya noñañaatziri Pava Ashitariri Avinkatharite Jesucristo, nokantziri: Paasoonke Pava. ⁴ Irootake nopaasoonketantariri, tema nokemakoventakemi tsika pikanta paventaashiretanaari Jesucristo, etakotane pikantanairi itasorentsitakaane, ⁵ okantakaakami pikempisantanairo kyaaryoori Kameethari Ñaantsi, piyotanairo tzimatsi poyaakoneentari inkitekinta. ⁶ Okaratzi pikemakari eerokaite, jatakotake maaroni nampitsiiteki. Ikempisantayetanai eejatzi pashinesatzi atziriite. Ikempitakami eerokaite ovakera pikemavakero ñaantsi, pikemathatanakero omapero ikaminthaayetaimi Pava. ⁷ Tema iriitake iyeki Epafras iyotaakemirori pairani janta. Netakotanera jinatzi Epafras, iri oisokerotakariri Cristo jantavaitziniri. ⁸ Irijatzira kamantapaakenari osheki petakoyetanta ikantakaakami tasorenkantsi.

⁹ Tema ovakera nokemakoventavakemi tsika pikantana, ari nokantapiintanakitya namanakoyetzimi onkantya pinkemathatantyaarori ikoviri Pava. Iyotanshire pinkantayetaiya. ¹⁰ Namanakotzimi eejatzi pantapiintantyaarori ookimotariri Avinkatharite, tema irootake ikoviri pantaineri, iroora piyaatakaantyaarori piyoperotanairi Pava. ¹¹ Namanakotzimi onkantya otapishiretantyaamiri ishintsinka. Iro kyaaryooventakaimine irovaneenkaro, intsinampashireventakaimi eejatzi. ¹² Ari onkantya pintharomentantyaari pimpaasoonkeyetairi Ashitairi. Tema iriitake kantakaarori okanta añaantaarori jashiyetai, anintaapiintaiyaaro okaratzi ikashiyakaayetakairi ikitainkatakotairi itasorentsitakaane. ¹³ Tema pairani kempivaitaka asaikatyeemi otsirenikitzi. Iro kantacha jovvisaakoshiretai Pava, ipinkathariventayetai iroñaaka iretakotane Itomi, ¹⁴ itzimi kapathainkatzimentakairi. Okempivaitakaro impinakoventatyeemi itsiparyaakoyentayetaira, ari okanta ipeyakotantairori ayaariperonka.

Ikamimentaira Cristo ari jariperoyetairi Pava

¹⁵ Tera inkoñaanete Pava, iro kantacha joñaakantapainta iponkitzitaajanakari Itomi, tzimitchari tekeramintha irovetsikayeetero tzimayetsiri iroñaaka. ¹⁶ Iriira Itomi ovet-sikakaantakero tzimayetsiri inkiteki eejatzi kipatsiki. Jovetsikake okiyetari, ipoña kaari koñaayetsine. Jovetsikayetakeri maaroni maninkariite pinkathariventzirori tsikarika opaiyeta. Iriitakera jovetsikakaayeetake maaroni onkantya irashitantyaarori irirori. ¹⁷ Iri etajaanakaro Cristo itzimi pairani. Irijatzi kantakaarori iroñaaka kaari onashiyetantaa okaratzi jovetsikayetakeri. ¹⁸ Irijatzi Cristo akempitakaanta iriimi aitotyaami akempisantzinkaritaira. Irooma akaaite ivatha anayetaimi. Iriitake etakaantaarori ipiriintaa ikamavetaka. Irootake iretapiintantyaariri iñaapinkathayeetairi iroñaaka. ¹⁹ Tema iri-itakera Itomi ikovaperotajaantake Ashitairi irinampishireperotantyaari ipavatzira irirori. ²⁰ Iriitake kamimotayetairi, kapathainka ikantapainta ipaikakoyetakeri. Aripaitera jariperoyetai, onkantavetakya tsika asaika kipatsiki, terika, inkiteki.

²¹ Pairani kisanente poviri Pava, te poshoretakotyaaro ikovakaayetzimiri, iro pantapiintashitaka kaariperori. Iro kantacha Pava, jariperoyetaimi. ²² Tema atziriperori jinapaintzi Jesucristo, iro aritantakari ikamimoyetakai maaroni. Iriitake aayetaine Pavakinta, inkantapaiiri: Jirikatake, notasorentsitakaane, kiteshirepero ikantayetaa, tekatsira kantakovaitairine. ²³ Arira onkantyaari, aririka poisokerotanakyaaro paventaashiretyaari. Tema pairani ovakera pikemavakero Kameethari Ñaantsi, piyotanaake tzimatsi poyaakoneentari. Ithonka ikemakoyeetanakeri maaroni nampitsiiteki. Irojatzira, naaka Pablo, ikinkithatakaayeetakenari eejatzi.

Jiyotaayetziri Pablo pashinesatzi atziri

²⁴ Iniroite nokimoshiretzi iroñaaka noñiuro nokemaantsitakoventami. Tema nomonkaratziuro ikemaantsitakaitakari Cristo. Iriira nokemaantsitakoventami kempisantzinkariite, itzimi kempitanaarori iroorikami ivatha Jesucristo. ²⁵ Iro

nantavaire naaka nomonkarayetairo, tema iri Pava kantakenari: Piñaaventaineri atziriite noñaane, ontzimatyeh pothotyeeero maaroni. ²⁶ Tekatsi iyotaajatatsine pairani opaita iranteri Pava, irojatzii okantzimaita iroñaaka. Iro kantacha aakaite ipaiyeetaira “itasorentsitakaane,” jiyotakaayetairo. ²⁷ Tema iro ikovakeri Pava ayoyetairo. Jiroka jiyotakairi: Ineshinonkayetaimi eerokaite te nosheninkavetami, itsipashiretaami Cristo. Iro poyaakoneentaaarori piñeero irovaneenkaro. ²⁸ Irootakera noñaaventantairi naaka Cristo. Nokantayetziri atziriite: “Aritapaake pikaariperoshirevaitake.” Niyotaayetairi kameethaperoini, okempivaitakaro naayetaatyeerimi Pavakinta, nonkantairi Pava: Jirika kempisantairi Cristo, iriyyetake othotyaaakerori. ²⁹ Irootake noñaashintsiventakotantairi iroñaaka. Tema ishintsinka Cristo aavyaashiretakaakenarori nantayetantakarori maaroni.

2

¹ Tema nokovatzii piyoyetai iniroite noñaashintsiventakami, eejatzii Laodicea-satzii ikaratzii kempisantairi Cristo, noñaashintsiventakari. Ari nokempitaakeri maaroitene kaari ñavorotaajatenane. ² Iro noñaashintsiventantamiri onkantya pintharomentashiretantyaari, petakotavakaantyaari, piyotaneperekitantyaari, pinkemathatantyaarori irantayetairi Ashitairi Pava tera jiyotakoveetari pairani Cristo. ³ Tema iriitake Cristo kantakaarori inkemathatakaantairo kaari jiyotakoveetari, okempivaitakaro aparori ashaararontsi otzimi jomanayeevetari. ⁴ Nokamantzitamiro iroñaaka iroka, eero piñaantaro iramataviyeetemi. ⁵ Okantaveta te nosaikimotemi pinampiki, iro kantacha nompampithashiretakotapiintakemi kempivaitaka ari ankaratajaantemi asaake janta pinampiki. Iro nokimoshireperotantakari nokemakoventakemi aripero pikantavakaanaa, oisokero povanairi Cristo pavantaanaari.

⁶ Tema tsika pikanta pikempisantanakeri pairani Avinkatharite Jesucristo, eekero piyaatatyeh pintspashiretyaari. ⁷ Oisokero povaperotanakeri petanakari pikempisantziri, pinkempitakotyaaari parithatatsiri kameethaini, pinkempitakotyaaero eejatzii pankotsi jovetsikayeeztiro, tema irootake jiyotakaayeetakemiri. Pimpaasoonketapiintairi Pava.

Isaikaperoshiretantaami Cristo

⁸ Pinkyaaryoote, tzimatsira kovatsiri iramatavitemi, paamaventya. Jimonkaraakaashitamirokari okaratzii jiyoyetziri, jiyotaayetziriri pairani ivaisatziite, iro jameyeetapiintari jaka kipatsiki. Tema kaari irashi Cristo. ⁹ Tema Pava, iri othotyaperotzirori inampivathatantari Jesucristo. ¹⁰ Irijatzii othotyaperotzirori inampishiretantakami eerokaite, tema paventaashiretanaari Pava. Pinkathariperori jinatzii irirori, janayiri ikaratzii pinkathariyevetachari. ¹¹ Tema paventaashiretanaarira Pava, kempivaitanaa pintomeshitaanitatyeeyaami. Tera koñaaro pintomeshitaaninya, iroora oshiyakaaventacha jovashaantakaayetaimiro Jesucristo piyaariperoshirenka, jovañaashireyetaimi eejatzii. Okempivaitanakaro intomeshitaanitatyeeemi. ¹² Tema poviinkaayetakara pairani, pikempitayaarira Cristo Jesús tsika ikanta ikamavetapainta irirori. Iroovaitanaa arimi pinkaratakerimi pinkitayeh, ikitaveetakari irirori. Ipoña pañagai, jañagaira irirori. Tema paventaanaari iroñaaka Pava tsika itzimi ashitaro ishintsinka ovañagaimiri. ¹³ Pairani eerokaite, kempivaitaka pinkamayetatyeemi okantakaantziro piyaariperonka. Iro kantacha Pava jineshinonkataami, okantavetake te pintomeshitaaninyeta. Tema jovañagairi Cristo, ari ikempiyetaimiri eeroka jovañaashiretairi ipeyakoyetaimiro piyaariperonka. ¹⁴ Tema pairani osheki ikovaveta nosheninkapayeeni irimonkarayeteromi Ikantakaantaitane, temaita irimonkarayero. Irootake irovasankitaantavetyaarimi Pava. Tema kempivaitaka Pava irosankinatakotatyeeeromi ayaariperonka. Ikanta ipaikakoyetakerira Jesucristo, ari ashiryaakari josankinatakovetakai Pava, kempivaitaka arimi intsipatanakyaaromi ipaikakoyetakerira Cristo. ¹⁵ Aripaitera joitsinampaayetakeri pinkathariventashivetachari, tera ontzimimotanairi ishintsinka irirori. Te irantero iromananekiini irokapayeeni, joñaakantaperotakero onkantya iriyotakoyeetantyaarori.

¹⁶ Te arite pinkantakotavakaiyaaro ovaritentsi, eejatzii jimireyetaari. Te arite eejatzii pinkantakotavakaiyaaro joimoshirenkayetaari nosheninka, okempitayeh osarentsi, ovakeracheeri kashiri, kitaite jimakoryaantaitari. ¹⁷ Tema maaroni imonkarayetziri pairani nosheninkapayeeni, iroovaitake okanta aamparentsi. Kantakotachari jaka iriitakera Cristo. ¹⁸ Paamaventyaari kovayetatsine iñaaventayetemi, ikovatzii poshiyakoyetaiyaari tsika ikantayetara iriroriite. Irootake ikantantayetamiri: “Thame antsinampashireyetai,

* 2:17 Tema aparori aamparentsi te onkoñaavaaitashitya. Aririka añeero, ayotzii tzimatsi ashitarori iraampare. Ari okempitari eejatzii okaratzii imonkarayetakeri pairani, aamparera onayetake okaratzii jantzimoyetairi Cristo.

onkantya añaapinkathayentanyaariri maninkariite.” Iro kantacha temaita iñaavoroteri maninkariite, intaani jaakoventaro ipampithashiretakovaitaro inevetashiyetari irirori, kantakaapero ikantaventayetaro. ¹⁹ Te irovithaajatyaaari irikaite itzimi aitotanaari aakaite. Irika aitotaari, iriitake tharomentakaarori okimotayetzi avatha, irojatzivoithaavakaantayetari. Tema Pava kantakaakarori.†

²⁰ Aparoni kaminkari tekatsi irante, eero okantzi irimonkarayetero itzityeetari. Arira pikempiyetanaari eerokaite pitsipashiretanaari Cristo, kempitajaantaka pinkamatyeemi. Te onkovajaantya pimonkarayetairo okaratzitziyeetari. ¿Opaitama pamenaashivaitantari pantayetziro ikantayetziri atziriite? ²¹ Ikantzimi: Eero povayetaro iroka, eero pantayetziro iroka, eero poirikayetziro iroka. ²² Aña jiyotaashivaiyeetakamiro Ikantaakaanaitane. Tema aririka oyaaro tsika ompaitya, eerora añauro tsika onkantai, ari othonkari. ²³ Tema aririka antziventavaiya, añaajaantzi ashinonkaaventatyaaari Pava akempisan-tanairi. Temaita, amenaashivaita iroka, tema te ovashaantakaanero anevetashivaitapi-intari.

3

¹ Aritake añaagai Cristo, isaikimotapairi Pava irakojanoriki, ari ikaratapairi ipinkathariventantzi. Ari pikantayetanaari eerokaite pitsipashiretaari Cristo, avisakoshireyetaimi. Pinkovapiintairo jashitari irirori. ² Eero pipampithashiretakoyetaaro osavisato, aña iro pimpampithashiretakoyete inkitesato. ³ Kempivaitaka iroñaaka pinkamayetayeerikami, tema pisaikimoshiretairi Pava pitsipashiretaari Cristo, okantavetaka iroka kaari koñaaroini. ⁴ Iro kantacha, aririka impiyake Cristo, aripaitera irovañaayetai maaroite, ovaneenkaki ankantaiya antsipatapaiyaari.

Te apantyaaro apiiyetairo antayevetakari pairani

⁵ Te apantyaaro papiitairo pantayevetakari pairani. Pinkempitaiyaari kaminkari, te irantayetairo kaariperori. Te arite pimayempitanai, pinkaariperoshireyete, pinkamaaroshireyete, pinevashirevaiya, pinevevaiyaari kireeki. Tema aririka pinevevaitakyaari, aritake pivavanetanakyaari. ⁶ Irootakera jantapiintayetakeri atziriite, iro irovasankitaaventairiri apaata Pava. ⁷ Ari pikantayevetakari eejatzitzi pairani eerokaite, pamekivetakaro. ⁸ Iro kantacha, ontzimatye povashaantayetairo eejatzitzi irokapayeeni, okempitayta: Pikisavakaavaita, piñaakatsimatavakaavaita, pikemaantsitavakaavaita, pikantzimatavakaavaita, pikaviyavakaavaita, ⁹ pamatavivaitantzi eejatzitzi. Tema aritake povashaantayetairo tsika pikantayevetara pairani. ¹⁰ Kameethashire pikantayetaa iroñaaka, tema iri Pava ovameethashiretairi, pinkempitaiyaari ikantara irirori, tema iriitake ovetsikakemiri pairani. Irootake piyoperotantaiyaari iroñaaka. ¹¹ Ithonka inampishiretantai Cristo maaroiteni, ikempitayta: Griego, Judío, totameshitaari, kaaririka totameshitaari, pashinesatzitatsiri, sheninkatanteneri, kaari iyovaitaneri, pimantaari, maaroni.

¹² Ineshinonkatane Pava pinayetzi, irootake jiyoshiitantayetaamiri onantyaari irashiperotaiyaami. Ikovi iroñaaka pintasorentsishireperoyetai. Pineshinonkayetantya, pinethaantanete, tsinampashire pinkantya, eero pisamavaitanta. ¹³ Amave pinkantavakaayetanaiya, pimpeyakoteri ovaariperoshirevaitzimiri. Tema aritake ipeyakotaimiro eeroka Cristo piyaariperonka. Irootake pimatanairi eejatzitzi eeroka. ¹⁴ Iroora kovajaantachari iroñaaka petakotavakaayetanaiya, onajaantantyaari pariperotavakaanaiya. ¹⁵ Tema aparoni akantanaa akempiyetaaro aakami ivatha Cristo, iro añaantyaarori kameetha asaikayetanai, ariperotavakaanaiya. Ontzimatye ampaasonkeyetairi Pava. ¹⁶ Poshiretapiintantaiyaaro pikemakoyetakeriri Cristo. Jiroka piyotanetantyaari onkantya piyotaavakaantaperotyaaari: Ontzimatye pamampaayetanaiyaaro onkarate iriyotakaayetemiri Tasorentsinkantsi, pimpanthaayetairo Salmo, pimpaasoonketairi Pava. Ari onkantya pintharomentashiretavakaanaiyaari. ¹⁷ Ari pinkempityaaari ontzimerika pantayeteri, ompaitya piñaavaaiteri, pimpairyaapiintairi Avinkatharite Jesucristo, pimpaasoonketeri Ashitairi Pava.

Antayetairi akempisantayetai

¹⁸ Iinantaitari, piñaapinkathatairi piimeete, tema iro pantayetanairi pikempisantairi Avinkatharite. ¹⁹ Iimentaitari, petakoyetaiyyaaro piinaite, eero piñaakatsimavaitaro.

† 2:19 Jiroka oshiyakaaventachari jaka: Te iriyotaajate iriira Cristo jevayetairi aaka, ikempivaitakaro iriimi aito. Irooma aakaite akempitakaro iroorikami ivatha. Tema aririka antharomentya ankimotate avathaki, maaronira avatha otharomenta okimotayetzi, kameetha okanta ovithaavakaayeta, irojatzitzi antarivathayentantakyaari. Irootakera aito jevatakaantsiri okanta otharomentantari okimotayetzi kameetha avatha. Ari ikempitzitari eejatzitzi Cristo, iriira jevayetanairiri kempisantzinkariite, irojatzitzi irantarishireperotantakyaari kameethaperoini.

20 Itomiitari, pinkempisantairi ashitamiri, tema irootake ookimotariri Avinkatharite. 21 Ashitaaniri, te arite pinkisakaavaitashityaari povaiyane, ari onkanta eero okantzimoneentavaitantari. 22 Omperataari, pinkempisanteri okaratzi inkantemiri omperatamiri jaka kipatsiki. Eero povakoventashivaita pantavaite aririka iramenemi onkanta pinimotakaantyaariri, aña kameetha pantavaitapiintaineri, tema piñaapinkathataatziiri eeroka Pava. 23 Ari pinkempitairori maaroni pantayetainiri kameetha pishirethaventyaaro. Pinkempitakaantanakero iriimi omperatyaamine Avinkatharite Jesucristo, kaarira atziri omperataajत्याamine. 24 Aritake piyotaiyakeni eerokaite, Avinkatharite pinayetaimiri apaata. Tema iri Cristo omperatapiintayetaamiri iroñaaka. 25 Iriima ikaratzi antayetapiintanairori kaariperori, irovasankitaayeetairi irirori. Tema Pava, tekatsi iramaakinete irirori.

4

1 Oztikatanteneriite, paakameethateri potzikataneete, tampatzika pinkantaventyaari. Pinkinkishiretero, tzimatsira eeroa inkiteki ipaita Omperatamiri.

2 Piñaañaatapiintayete, aamaventashire pinkanta piñaañaate pimpaasonkete. 3 Piñaañaatakotzityaana naaka, onkanta ishinetantayeetyaanarori noñaaventakotanairo kaari jiyotakoveeta pairani. Tema irootake jominkyaaventaitakenari. 4 Piñaañaatakotena onkanta nomatantyaarori noñaaventero kameethaperoini, iro inkemathayeetantyaarori.

5 Ontzimatyeeera pisaikayete kameetha pisaikimoyetzirira kaari kempisantatsine. Piyotayeri, eero pikempiyavaitashitari. 6 Kameetha ookimoyetyaari onkarate piñaaventerineri, poshini onkantzimotyaaari. Ontzimatyete piyotayete tsika pinkante pakayeteri aririka irosampiyetemi.

Overaantarori ovethataantsi

7 Aririka irareetakya iyeki Tiquico pinampiki, iriitake kamantapaakemine tsika nokanta nosaikaiyini jaka. Tema irika iyeki, iriitake ampitakoperotakenari jaka nantavaitziniri Avinkatharite. 8 Iro notyaantantyaariri iriñeemi tsika pikantaiyani eerokaite janta, inkamantemiro tsika nokantaiyani jaka. Ari onkanta piñaantyaarori pintharomentashiretaiyeni. 9 Ari notyaantemiri eejatzi iyeki Onésimo intsipatanakyaari Tiquico. Tema irika Onésimo iriitake poñeenchari pairani pinampiki. Kyaaryoo javentaanakari irirori Avinkatharite, netakotziitane jinatzi. Apitera inkarate kamantapaakemineri okaratzi nantayetakeri jaka.

10 Arira itsipatakana Aristarco jashitakoyeetana jaka. Jovethatziitayami eejatzi irirori. Jovethatami eejatzi Marcos itomithori Bernabé. Tema irika Marcos, iriitake noñaaventakemiri pairani nokantakemi: Aririka irareetakya pinampiki, paakameethatavakeri. 11 Jovethatayami Jesús, ipaitaitziri eejatzi Justo. Iriitaiyakenira karatakenari noñaaventakotziro tsika okanta ipinkathariventantai Pava. Osheki jomoshirenkana iriroriite, tema tekatsi pashine nosheninka kempityaarine itsipatakana irikaite.* 12 Jovethatami eejatzi Epafras, iriitake pashine poñeenchari pairani pinampiki. Irijatzi iromperatana Cristo. Osheki iñaañaatakotapiintakemi, onkanta pinkyaaryooshireyetantyaari, piyotakotantyaarori pantanairo kyaaryooperoini ikoviri Avinkatharite. 13 Naakajaantake ñaakeri Epafras osheki ipampithashiretakoyetakami. Ari ikempitzakariri eejatzi Laodicea-satzi, eejatzi Hierápolis-satziite. 14 Jovethatami eejatzi Lucas aaventantaneri. Irijatzi netakotane. Jovethatziitami eejatzi Demas. 15 Nokovi naaka povethatyaanari maaroni kempisantzinkariite janta Laodicea-ki. Povethatyaanaro Ninfas, eejatzi pinkempitaakeri maaroni kempisantzinkariite ikaratzi apatoyetapiintachari opankoki. 16 Piñaanateneri nosankinare ikaratzi kempisantzinkariite janta pisaikinta. Impoña potyaantakeneri Laodicea-satzi iriñaanateneri kempisantayetsiri janta. Ari pinkempityaari eejatzi eerokaite, piñaanatero nosankinatakeneri iriroriite. 17 Jirokara ñaantsi pinkanteriri Arquipo: Pantavaitaineri Avinkatharite tsika okantajaantara ikantakemiri, pimonkarayereni.

18 Naaka Pablo, jirokara nosankinatajaantzimiri nakoki novethatamira. Eero pipeyakotana jominkyeeetakena, piñaañaatakotapiintaina. Onkaminthara ineshinonkayetayaami Pava. Ari onkanta.

* 4:11 Ikantakotziri Pablo jaka "nosheninka," iriyetakera ipaitayeetziri "tomeshitaaniri," tema aritake ipaitayeetziriri judio-payeeni.

Jetakari Josankinatziniri Pablo Tesalónica-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatzimirori iroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantzimiro janta Tesalónica-ki pashiite pikarataiyini jashiyetaami Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Onkamintha ineshinonkataimi, isaikakaayetai kameetha eejatzi.

Ikempitakoitari Tesalónica-satzi

² Aririka noñaañaatakoyetemi, iniroite nopaasoonketziri Pava. ³ Osheki nopampithashiretakotapiintakemi okaratzi pantayetanaari poshiretanaara, okaratzi jiñeetzimi petakoyetanta, ipoña okaratzi paakoventanaaro eejatzi poyaaventaari Avinkatharite Jesucristo. ⁴ Tema niyotaiyini iyekiite, jetakoyetaami Pava irijatzi iyoshiiyetaimi. ⁵ Piyotaiyini eerokaite te noñaaventashityaamiro Kameethari Ñaantsi nosaikimotantakamiri, aña Tasorentsinkantsi ovashinchashiretakenari, niyotantari kyaaryoori onatzi okaratzi nokamantayetzimiri. Piñeeyakena eejatzi tsika nokanta nosaikimoyetakemi, osheki nokovapiintake nonkaminthaayetemi. ⁶ Okantaveta osheki piñaashitakaro, iro kantamaitacha pikempisantayetanai, tema Tasorentsinkantsi oimoshirenkakemiri. Irojatzi pimatantanaarori okaratzi nantakeri naaka eejatzi okaratzi jantakeri Avinkatharite. ⁷ Ari okanta ikempitantanaamiri ikaratzi kempisantayetanaasiri nampiyetarori Macedonia-ki eejatzi Acaya-ki. ⁸ Te iri aparoni kemakoventaimine tsika pikantana pikempisantai Pava, aña ikemakoyetakemi eejatzi tsikarikapayeeni. Tema nokovavetaka nonkamanterimi tsika pikanta pikempisantayetai eeroka, ⁹ iri etavakanaro ikamantavakena naaka tsika pikantayetaka paakameethakena, tsika pikanta povashaantayetanairi pivavanevetari, iro pikovaname panteneri ikoviri Kañaaner Pava Kyaaryoori. ¹⁰ Ikamantakenaro eejatzi tsika pikanta eeroka poyaaventari Jesús impiye inkenapairo inkiteki, tema iri Pava ashitari jovañagairi ikamavetaka. Iriitake materone irovavisaakoshiretai aririka omonkarapaitaiya irovasankitaantayeetai.

2

Jantayetakeri Pablo Tesalónica-ki

¹ Iyekiite, piyotaiyini eeroka te amenaashita okaratzi niyaatake nareetami. ² Pairani tekeri niyaateeta pisaikaiyini eeroka, osheki ikisaneentaitakena Filipos-ki, jovasankitaavaitaitakena eejatzi. Iro kantamaitacha iri Pava shintsishiretakaakenari noñaaventantakamirori Kameethari Ñaantsi, okantavetaka ikisaneentaitana. ³ Tema te nokenakaashitaro okaratzi noñaaneyetakari, te nonkaariperoshirete noñaaventantamirori, te nonkove namatavitante. ⁴ Aña Pava ñaantashiretakanari naaka, iri otyaantakenari noñaaventaimiro Kameethari Ñaantsi, irootake kaari noñaaventantapaakamiro okaratzi ookimoyetariri atziri, intaani noñaaventakero ookimotariri Pava, tema iriitake iyotashiretantatsiri. ⁵ Tema piyotaiyini eeroka te nonintathatantyaamiro okaratzi noñaaventakemiri, iro noñaantyaari naye osheki kireeki. Iri iyotatsi Pava. ⁶ Tera iro nonkovaajate piñaapinkathatashityaana. Okantavetaka naakatake irotyaantajanore Cristo, ontzimatyemi iriñaapinkathayetaina. ⁷ Iro kantamaitacha noyaminthane novakemi nokempitakaro aparoni iniroitari aririka aamaventyaari eenchaanikite. ⁸ Te intaani noñaaventakemiro Kameethari Ñaantsi, aña iniroite netakoyetakami, irootake noñaashintsitakoventantakamiri.

⁹ Tema pikinkithashiretaiyironi eeroka netantanakarori noñaaventzimiro iñaane Pava, shintsiiini nantavaitake, kitaite eejatzi tsireni. Ari okanta te piñaantaiyaroni eeroka pintziyena. ¹⁰ Piyotaiyini eeroka tsika nokanta nosaikimotakemi eejatzi ikempitaka Pava jiyotzi irirori, tema kameethashire nokantaka, kiteshire nokantaka tekatsi impaitya kantakotenari. ¹¹ Piyotzi eejatzi osheki nokaminthaayetaimi, nokempitakotaari ashitaanitchari ikaminairi irovaivane, iposhenkari, ishintsithatziri. ¹² Ari nokempitaayetakemiri eeroka, inkene pantayetaineri ikovakaayetzimiri Pava, tema iriitake iyoshiiyetaimi, ari piñeero pisaikai ipinkathariventantai otzimira irovaneenkaro.

¹³ Irootake niyaatakaantarori nopaasoonketanairi Pava. Tema pairani ovakera pikemavakena nokamantapaakemiro ñaantsi, piyotanake kaari iñaane atziri, irootake kyaaryoori iñaane Pava. Tema pikempisantanakero, antakaayetaimiro okaratzi ikovakaimiri. ¹⁴ Ari pikempitakotanaari eerokaite ikaratzi kempisantanairiri Jesucristo janta Judea-ki, tema iniroite jovasankitaayetakeri judío isheninka. Ari ikempitaitakamiri pisheninka eeroka jovasankitaayetakemi. ¹⁵ Tema iriitake judío ovamaakeriranki Jesús,

irijatzi ovamaayetakeri pairani kamantanteneri. Iriitake omishitovayetakeneri eejatzi naakapayeeni. Nirote ikisaneentakeri atziripayeeni. Irootake kaari onimotziri Pava. ¹⁶ Tema te inkovaiyeni noñaaventaineri ñaantsi kaari judío-tatsine, onkantya irav-isakoshireyetantaiyaari iriroriite. Ari okanta ikaariperoshiretaiyantakarini irikaite judío, ari iñaamaitaiyaaro irovasankitaayetairi Pava apaata.

Isaikantakari Pablo intaina

¹⁷ Iyeikiite, osamani okantavetaka asaikimotavakaaka intaina, osheki nopampithashiretakotapiintaiyakemi. Iro kantamaitacha osheki nokovake iroñaaka apiitairo añaavakaayetaiya. ¹⁸ Ari nokovavetaka nareetyaami, iri kantacha Satanás osheki jotzikaakena. ¹⁹ Iro kantamaitacha apaata aririka impiye Avinkatharite Jesucristo, eeroakatake poshenkashiretaiyanane noñaantyaarori nonkimoshiretai. Tema eeroakaite kantakaakarori impinatantyaanari naaka. ²⁰ Eerokataiyakeni kantakaiyaarone noñaantyaarori nonkantakaaperotaiya apaata nonkimoshiretai.

3

¹ Iro nopampithashiretakariranki nosaika Atenas-ki, ² iri notyaantemiri Timoteo pisaikaiyini eeroaka. Tema irika Timoteo iyeiki jinatzi, osheki jantayetakeneriri Pava. Ari nokaratakeri noñaashintsitakaro noñaaventziro Kameethari Ñaantsi ikantakota Cristo. Tema aririka irareetakya pisaikaiyini eeroaka, iri otzishiretapaakemine, imposhenkashiretapiyaami piyaatakaantyaarori pinkempisante. ³ Tera nonkovatye onkantzimoneentyaami aririka irovasankitaayetakemi, tema aritake onkantyaari, iro avishimoyetaineri. ⁴ Irootake nokantayetzitakamiri nosaikimotantamiri, iro piñaayetakeri okaratzi avishimoyetakemiri. ⁵ Iro kantamaitacha te onkante namavetapairo naaka, nokovake niyote eekerorika pikempisantaiyini. Noñaajaantake tzimatsi ipaita kovaintsiri inkaariperoshiretakaimi, ari amenaashivaityaami okaratzi nokamantayevetakamiri pairani.

⁶ Iro kantacha jiyaatake Timoteo jareetami, piyaa nosaiki naaka. Ari ikamantapaana eekero piyaatatzi pikempisantaiyini, etakotane pikantavakaiyakani. Ikamantakena eejatzi osheki pinkinkishiretapiintaiyaana, pikovi piñeena, ari nokempitzitakari naaka nokovi noñeemi eeroaka. ⁷ Iyeikiite, okantavetaka osheki noñiuro jaka jovasankitaavaitaitana, tharomentashire nokanta, tema niyotzi eekero piyaatakaanakitziro pikempisantaiyanakeni eeroaka. ⁸ Tema niyotake eekero piyaatatzi pikyaaryooventairi Avinkatharite, kameetha onimotana nosaiki. ⁹ Nirote nopaasoonketakeri Pava, tema eerokataiyakeni matakakeri pikimoshireperotakaana. ¹⁰ Eekero naakoventatyaaro namani kitaite eejatzi tsireni, onkantya noñaantyaarori napiitero nareetyaami, ari novatampatzikatemiro tzimatsirika pikenakaashitakari pikempisantanai.

¹¹ Iri nokovakotzi Ashitairi, Pava, ipoña Avinkatharite Jesús, tampsatzika novanakero niyaate pisaikaiyini eeroaka. ¹² Nokovakotziri eejatzi iri kantakaiyaarone piñaantyaarori petakotavakaiyaani, ari pinkempitanairiri pashinesatzi atziri. Iro nokovi pinkempitakotyanoaro naaka tsika nokanta netakotaami eeroaka. ¹³ Iro iriñaantyaamiri Ashitairi, Pava, kiteshire pikantayetanaa, eero itzimi impaitya kantakotemine apaata aririka impiye Avinkatharite Jesús, intsipataiyaari ikaratzi kameethashireri.

4

Okaratzi onimotziriri Pava

¹ Ari okantari iyeikiite. Iri kantakaiyaarone Avinkatharite Jesús, nonkantantyaamirori iroka, shintsitha nonkantemiro. Pairani niyotaakemiro pantayetairo okaratzi onimotziriri Pava. Ari pimatzimaitakaro. Iro kantacha nokovi eekero piyaatakaatyero irojatzi pothotyantaperotakyaarori. ² Aritake piyotaiyakeni eeroaka, iriitake Avinkatharite Jesús matakaakenarori naaka okaratzi niyotaayetakemiri. ³ Jiroka okaratzi ikoviri Pava onkantya irovameethashiretantyaamiri: eero pimayempitzi. ⁴ Ontzimatyepiyoyetai pinkinatantya, inkene iñaapinkathayeetaimi pintampatzikashireyetaira. ⁵ Eero piñaaposhinitaro mayempitaantsi. Iro imatapiintayetakeri ikaratzi kaari kempisantayetairine Pava. ⁶ Paamaventayetaiya pikantzimoneentakaantarikari irokapayeeni aparoni iyeiki kempisantanatsiri. Tema nokamantakemiro, ari irovasankitaakeri Pava inkarate antakerone iroka. ⁷ Te inkove Pava ankempitakotyari mayempiri, iro ikovake irovameethashireyetai. ⁸ Terika pinkempisante, tera naaka pinthainkake, aña iri Pava pithainkake. Tema iri Pava otyaantakemiri Tasorentsinkantsi.

⁹ Iro noñaaventemi iroñaaka okantakota etakotaantsi. Onkantavetya te onkovya napiitaimiro eeroakaite. Tema pimatakeri petakotavakayaeta, ¹⁰ pimatanaakeri petakoyetanaari iyeikiite ikaratzi nampiyetarori maaroni piipatsiteki Macedonia-ki.

Iro kantacha ontzimatyepiyaatakairo irojatzi pothotyaaantaperotakyaarori. ¹¹ Iro pinkokovayete pisaikayetai kameetha. Kaari imaimanetantaitzi, pantero okaratzi pantavaireyetai eeroka. Tema iro niyotaaayetakemiri pairani. ¹² Ari onkantya iriñaantyaamiri ikaratzi kaari kempisantayetatsine, tampatzikashire pikantayeta, tekatsi kovityiimotyamine.

Impiyeerika Avinkatharite

¹³ Iyeekiite, nokovi noñaaventemiri tsika inkantaiya apaata ikaratzi kamayetaintsiri kempisantzinkari, iro piyotantyaari eeroka. Iro eero pikempitakotantari kaari kempisantatsine, iniroite jiraaneenta jovashirevaita. ¹⁴ Tema ayotaiyini aaka ikamavetaka Jesús, iro kantamaitacha eejatzi jañagai. Ari inkempitaayetairi Pava apaata ikaratzi kempisantayetaintsiri, ari irovañaayetai aririka impiye Jesús. ¹⁵ Jiroka okaratzi jiyotakairi Avinkatharite: Apaata aririka impiye, iri etanaiyaarone iriñaavairi ikaratzi kamayetaintsiri, aakaite impoivaitatsine añaayetzira. ¹⁶ Ari inkemaitavairo inkaimapaake ijevare maninkariite, intyootakaantapaake Pava. Impoña ikaratzi kamayevetainchari, iri etyaarone intzinaanake, ¹⁷ ampoñaapaakya aakaite kaari kamayetatsine, ari ankempianaiyaari avajenokashitavaiyaari Avinkatharite, amonthaavaiyaari menkoriki. Ari ankantaityeeni antsipataiyaari Avinkatharite. ¹⁸ Irootake iroka ñaantsi pimposhenkantavakaiyaari.

5

¹ Iro kantamaitacha iroñaaka iyeekiite, te onkovajaantya nonkamantemiro tsika-paite avisantayetaari iropapayeeni. ² Ari piyotaiyakeni eeroka, te jiyotaitziro tsika-paite, tema omapokashitaiya, onkempitaiyaaro aririka irimapokaite inkoshitaitse tsireni. ³ Intzimayevetya kantatsineri: Iroñaaka asaikai kameetha, onimo pinkantya. Iro kantacha arira iromapokayeetai iraperoyetai maaroni. Onkempitaiyaaro aparoni tsinane okemaantsivaita ontzimaanite, tekatsi inkenakaiteero avisashitantiyaari onkarate pokatsine. ⁴ Iro kantamaitacha te ari pinkantayetyaari eeroka iyeekiite, eero jomapokaizimi, ikempitaanziranki aparoni koshintzi. ⁵ Tema piyotakoyetai eeroka, te pinkempityaari aniiyetaipiintashitachari tsireniriki, inkene eero ifeetantari. Aña iri pikempitakoyeta aniiyetaipiintatsiri kitaite, okoñaatzimoyetai. ⁶ Ari okempitari, te arite ankempitakoyetaari ikanta maashitachari tsireni, aña aamaventa ankantayetya, ankempityaari kyoshireri. ⁷ Tema tsireni jimaapiintaitzi, ari ishinkitaitari eejatzi. ⁸ Iro kantamaitacha aaka ayoperotaiyini, iri kempitayetaari ikaratzi aniiyetaipiintayetsiri kitaite. Ontzimatyepavetsikaantya, ankempisantayetai, etakotantya. Ankempitakoyetaari jovetsikaanta ovayiri, ikithaataro ashiretatsiri iithaare. Ankempitakoyetaari eejatzi javentaaro ashironakitatsiri jamathaitaro, ari ankempityaari aaka aventaanaiyaaro avisakoshireyetai. ⁹ Tera iro inkoveri Pava irovasankitayetai, aña ikovake avisakoshireyetai akempisantairi Avinkatharite Jesucristo. ¹⁰ Iriitake kamimentakairi. Tekatsi ompaitya ankamavetya, aririka añaayetai, aritake añaayetai asaikimoyetai apaata aririka impiye. ¹¹ Ontzimatyepimposhenkashiretavakaantyaaro iroka, ovetsikashire inkantayetya.

Ishintsithatziri Pablo kempisantanaatsiri

¹² Iyeekiite, piñaapinkathayetai ikaratzi iyotaayetaimiri, ari pinkempitayeri ikaratzi jevayetzimiri pikempisantairi Avinkatharite. Tema osheki iñaashintsitakoventayetakami. ¹³ Petakoyetaiyaari piñiirora okaratzi jantzimoyetakemiri. Ontzimatyepisaikayetanai kameetha. ¹⁴ Pishintsithayetai perantziite. Ari pinkempitairi kaari ñaaperoshireri, pimposhenkayetaiyaari, potzishireyetai kaari aavyaashirevaitatsineri ikempisantsi. Eero pisamavaitari irikapayeeni. ¹⁵ Te arite pimpiyatantya, iro pinkovapiinteri eeroka paakameethatavakaiya, ari pinkempitayeri ikaratzi kaari pisheninkata. ¹⁶ Pinkimoshiretapiintaiyeeni. ¹⁷ Eero povashaantziro piñañaayatete. ¹⁸ Ontzimerika avishimotemine, pimpaasonketeri Pava. Tema irootake ikoviri irirori antayetai akempisantairi Jesucristo. ¹⁹ Eero pomanonkiro irantakaimiri Tasorentsinkantzi. ²⁰ Te aritzi pimanintayetero ikamantantayeetziri. ²¹ Iro kantamaitacha ontzimatyepamenavakero kameethaini okaratakera. Impoña pinkyaaryooventanairo onkarate kameethashiretakaimine. ²² Okaratzi ipampithashiretari pashine atziri kaaripero onatzi, eero pantayetziro eejatzi eerokaite.

²³ Nokovakotziri Pava eekero iriyatakaatyero irovameethashireyetaimi, tema iriitake kantakaarori asaikantayetyaari kameetha. Nokovakotziri iramaakoventyaami maaroni, pivathaki, eejatzi pishireki. Ari onkantya eero otzimanta ompaitya ikantakoyetaimiri apaata aririka impiye Avinkatharite Jesucristo. ²⁴ Tema kyaaryooshireperora jinatzi irirori, aritake irimatakairo.

Overaantarori ovethataantsi

²⁵ Iyekiite, pamanakoyetapiintaina naaka. ²⁶ Povethatyaanari maaroni kempisan-tanaatsiri janta. ²⁷ Nokovi piñaanateneri eejatzi iroka nosankinare, tema iro ikoviri Avinkatharite. ²⁸ Onkamintha ineshinonkayetaimi Avinkatharite Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

Apitetanaintsiri Josankinatziniri Pablo Tesalónica-Satziite

Ovethataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatzimiro iroka notsipatari Silvano ipoña Timoteo. Notyaantz-
imiro janta Tesalónica-ki pashiite pikarataiyini jashiyetaami Pava eejatzi Avinkatharite
Jesucristo. ² Onkamintha ineshinokataimi Ashitairi Pava, irisaikakaayetaimi kameetha.
Ari inkempitaimiri eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

Iramenakotairi apaata Pava kaariperoshireri impiyeerika Cristo

³ Iyeekiite, okovaperotatya nompaasoonketakotapiintaimi Ashitairi Pava, tema eekero
piyaataakanakitziiro pikempisantayetanake. Eekerora piyaataakanakitziiro eejatzi
petakoyetavakaanaka. ⁴ Irootake noshiretapiintantamiri aririka napatotaiyaani not-
sipayetari pashine iyeekiite, nokantaiyini: “Eekero jiyaataakaatziiro ikempisantaiyini
Tesalónica-satzi, okantavetaka iniroite ikemaantsivaitaiyani jovasankitaayetziri.”

⁵ Arira ooñaarontari tampatzika ikanta Pava jamenakotantzi. Okempivaitakaro
irovetsikaantatyeeyaami Pava inkene impinkathariventemi. Irootake pikemaantsiven-
tantayetakorori iroñaaka. ⁶ Iro tampatzikatatsiri eejatzi inkemaantsiyetakaiyaari
Pava ikaratzi kemaantsiyetakaakamiri eeroka. ⁷ Irooma maaroni aakaite,
akaratzii akemaantsineentayetakaro, otampatzikatzi impinayeetai apaata aririka
impiye Avinkatharite Jesús, inkenapai inkiteki intsipayetaiyaari maninkariite
tzimatsiri ishintsinka, ⁸ inkenantapaakyaari ipaampaporentaatzi paampari. Ari
irovasankitaayeetairi kaari iyotairine Pava, kaari kempisantairone Kameethari Naantsi
tsika iñaaventakota Avinkatharite Jesucristo. ⁹ Iriitake atsipetaiyaarone iraperoyeetairi, ari
inkantaitaayeeni impeyashitaiya, eero iñeero ishintsinka Avinkatharite. ¹⁰ Tema apaata
aririka impiye, iñaapinkathatavairi kameethashireyetaintsiri, ipampoyaanthatavairi. Ari
pinkempitakyaari eejatzi eeroka, tema pikempisantairo nokamantakemiri. ¹¹ Irootake
nanaakoyetapiintantamiri eerokaite. Nokovakotziri pimonkaraayetantyaariri
tsika inkantayetya ikaratzi jiyoshiiyetairi. Nokovakotziri iraaavyaashiretakayetemi
pimayetantyaarori kameethayetsiri pikempisantairo. ¹² Iro impaireetantyaariri
Avinkatharite Jesucristo piñaapinkathatakaanairira, impoña iriñaapinkathatakaanaimi
irirori. Iriira Pava neshinonkayetaine aaka eejatzi Avinkatharite Jesucristo.

2

Iriñaayetairi ovaariperoshiretantaneri

¹ Iyeekiite, noñaaventemiro okantakota antsipataiyaari Pinkathari Jesucristo,
aririka impiye apaata. ² Te nonkove pinkinkishiretashivaitya piñaajaante aritake
piyaa Avinkatharite. Kempitaka iro pipampithashiretaiyakarini piñaajaantzi iro
noñaaventakemiri, piñaajaantzi iro nosankinatzimiri jiyotakaakenari Tasorentsinkantsi.
³ Aña te ari onkantya, ñaa jamatavitzimikari. Tema aririka impiye apaata, etanakyaaro
irimaimaneeteri Pava, impoña iriñaayeete ovaariperoshiretantaneri iriñeete eejatzi
ipaiyeetziri “Otomi peyashivaitaantsi.” ⁴ Kisaneentantaneri irinatye, inkove
iranaantapaake inkempitakaiyaari iriñaapinkathayeeteri Pava janta tasorentsipankoki.
Impoña inkante: “Pava nonatzi naaka.” ⁵ Aritake nokamantayetakemiro iroka
nosaikimotantapaintamiri. ⁶ Piyotaiyini eeroka ipaita otzikaakeriri kaari ikoñaatzitanta
ovaariperoshiretantaneri, intaani inkoñaate apaata aririka omonkarapaitetapaakyaarika.
⁷ Aritake antavaitake iromananeekiini ovaariperoshiretantaneri. Iro kantamaitacha
tzimatsi aparani otzikaapiintakeriri, irojatzii apaata iroñaakantantakyaariri, ⁸ aripaite
iriñeeteri ovaariperoshiretantaneri. Tema aririka impiye Avinkatharite, ishintsinka
iraperotantaiyaariri irovamaapairi, intaani intasonkakeri. ⁹ Irika koñaatatsine
apaata, inkempitakotapaakyaari Satanás. Ari ontzimake ishintsinka, osheki
iramatavitante aririka intasonkaventayete. ¹⁰ Tzimatsi manintayetakerori
inkempisantairomi kyaaryoori ñaantsi, iroovetaka iravisakoshiretantaiyaarimi.
Iriiyetakera peyashitaachaneri iramatavitakeriri ovaariperotantaneri. ¹¹ Iriitake
kantakaiyaarone apaata Pava inkempisantantaiyaariri ovaariperotantaneri. ¹² Irootake
irovasankitaayetantyaariri inkarate thainkavaitatsineri, tema osheki itharomentakaro
jantayeetakeri kaariperori.

Jiyoshiiyetakeri avisakoshiretaatsine

¹³ Iyeekiite iretakotane Avinkatharite, eekero niyaatatzi naaka noñaañaatakoyetapiintaimi nopaasonketziriira Pava. Tema pairani tekeramintha irovetsikaitemi, aritake jiyoshiitakemi pavisakoshiretai, irootake pikempisantantaarori kyaaryoori, irootake jovatasorentsishiretantaamiri Tasorentsinkantsi. ¹⁴ Iriitake otyaantakenari naaka noñaaventantakamirori Kameethari Ñaantsi, inkene piñeero apaata eerokaite iñaapinkathayeetaimi inkempiiitairira irirori Avinkatharite Jesucristo. ¹⁵ Ari okanta iyeekiite, ontzimatyepinkyaaryooventairo okaratziniyotaakemiri nosaikimotantapaintamiri. Ari pinkempiiitairori eejatzini okaratzini nosankinatzimiri.

¹⁶ Onkamintha iretakoyetai Avinkatharite Jesucristo, eejatzini Ashitairi Pava. Iri poshenkayetapiintairi, irijatzini kaminthaayetaimi ishinetaantairori okaratzini kameethayetsiri. ¹⁷ Onkamintha intharomentashiretakaapiintyaami, iri kyaaryooshiretakaimine eejatzini, iro piyaataakaantyaarori piñaaventayetanakero kameethari iro pantayetanairi eejatzini.

3

Iriñaapinkathayeetero iñaane Pava

¹ Iyeekiite, pamanakoyetapiintaina naaka niyaataakaantyaarori noñaavereri Avinkatharite, ari onkantya iñaapinkathatantaiyaariri pashinesatzi atziriite, inkempiiitaiyaami eeroka. ² Pamanayetapiintai eero jovasankitaantana kaariperoshireri, tema te maaroni inkempiiitayetai aaka akempisantayetzi. ³ Iro kantamaitacha kyaaryoori inatzi Avinkatharite, ari iravyaashiretakaayetaimi, iri kempoyaaventemine eero ikitsirinkantami ovaariperoshiretantaneri. ⁴ Iri Avinkatharite iyotakaakenari ari piyaataakaayeeero pantayetanairo niyotayetakemiri, tema pikovaiyakeni pantero. ⁵ Nokovakotziri Avinkatharite impampithashireperotakaimiro tsika okanta jetakotami Pava. Inkyaaryooshiretakaimi pinkempitakotantyaariri Cristo.

Ontzimatyepantavaiyetai

⁶ Iyeekiite, tzimatsi ikoviri Avinkatharite Jesucristo nonkantemiri: Te arite paapatziyaari aparoni peravaitapiintachari kempisanzinkari. Tera jimatziro okaratzini niyotaakemiriranki. ⁷ Aña ontzimatyepantavaiyetaimi naaka, tema te nomperavaiyetai nosaikimotantapaintamiri. ⁸ Tekatsi nonkempitemiri pimpashityaana novarite, aña nopinatzi-imiro maaroni pipayetanari. Nantavaitake shintsiiini, kitaite eejatzini tsireni. Ari okanta te piñaantaiyarori eeroka pintziyena. ⁹ Aña tampatzika inaveta pimpayetenami novarite, intaani nantavaitake shintsiiini onkantya pamenayetyaanari, iro pinkempitakotantyaanarori tsika nokantaka naaka. ¹⁰ Tema iro nokantapiintakemiri nosaikimotantapaintamiri janta, nokantzi: “Inkarate kaari antavaitatsine, eero jovaatsi eejatzini.” ¹¹ Ari nokemake ikantaitzi tzimatsi pikarataiyini janta perayetachari, te inkove irantavaite, intaani imaimanetantayetzi. ¹² Tzimatsi eejatzini ikovakaanari Avinkatharite Jesucristo nonkantayeteriri irikaite: “Eero pimaimanetantzi, santzikoiteeni pantaventero povayetari.” ¹³ Iyeekiite, ari pathi povero pantapiintairo eeroka kameethayetsiri.

¹⁴ Tzimatsirika kaari kempisanterone iroka nosankinatakemiri, eero paapatziyanaari, iro iriñaantyaarori impashiventayetya. ¹⁵ Iro kantamaitacha eero pikisaneentziri, pinkaminaayetaimi pinkempitakaantyaari pirentzi.

Overaantarori tasonkaventaantsi

¹⁶ Tema iri Pava kantakaarori asaikantayetyaari kameetha, nokovatziri iri inimotakaimirone pisaikaiyeni okantavetaka piñaayetero onkarate avishimoyetemiri. Nokovakotziri intsipatyaami.

¹⁷ Jiroka nosankinatajaantzimiri nakoki: Tema naaka Pablo ovethatamiri. Irootake nametapiintari aririka notyaante nosankinare. ¹⁸ Onkamintha irineshinonkayetaimi maaroni Avinkatharite Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

Jetakari Pablo Josankinatziniri Timoteo

Ovethataantsi

¹ Naakatakera Pablo osankinatzimiro iroka. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema irootake ikantakaantziiri ovavisaakotairi Pava itsipatari Jesucristo oyaakoneentane. ² Eeroka nosankinatziniri Timoteo, nokempitakaantaami notomi novimi akempisantanaira. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Cristo Jesús, onkamintha iretakotyaaami, piñeero pisaike kameetha.

Ikenakaashiitari jiyotaantaitzi

³ Pairani niyaatantakari Macedonia-ki, noshintsithatanakemi pisaike Efeso-ki, ari onkantya piyotaantyaariri saikayetsiri janta, irovashaantairo ikenakaashiyetakaro jiyotaantzi. ⁴ Jiñaaventashiyetaro kinkitharentsi, jiñaaventashiyetaro eejatzi tsika ikantayeta pairani ivaisatziite. Te oofaarongeroro irokapayeeni okaratzi jantakeri Pava onkantya ankempisantanaiyaariri, aña iro kantakaantakerori jiñaaminthatavakaantari atziripayeeni. ⁵ Aryaajaini aaka aririka ayotaante, añaaventziro tsika ikantaita jetakotavakaita. Tema aririka ankiteshiretanai, aririka ampampithashiretanairo tampatzikatatsiri, aririka ankempisantaperotanai, arira amatzirori etakoyetanta. ⁶ Ari itzipinayetakari irikapayeeni, amenaashivaitaka okaratzi iñaaventayetziri. ⁷ Ikovashivaitaka iriyotaantero Ikan-takaantaitane. Okantavetaka ishintsithatantzi jiyotaantayetziri, iro kantamaitacha te ikemathatziitiro irirori okaratzi iñaaventziro.

⁸ Irooma akaaite ayotzi omapero okameethatake Ikantakaantaitane, iro kantamaitacha ontzimatyete ankemathatero opaita otzimantari iroka. ⁹ Tema te iri irosankinay-eetene ikaratzi kameethashireyetaintsiri, aña iro irovasankitaayeetantyaariri: maimanetzinkariite, piyathariite, kaariperoshireriite, tsimainkatziinkariite, thainkantanneriite, manintashiretantanneriite, ovamaayetziriri ashitariri, ovantzinkariite, ¹⁰ mayempiriite, antaminthatavakaachari ishiramparinkakiini, noshikantanneriite, thairiite, kamatavirriite, ikaratzi otzitzikayetzirori ayotaantari kameethari. ¹¹ Tema onashita iroori Kameethari Naantsi ipampoyaaminthayetziri, irootake ikantakenari Pava Tasorentsitsatsiri nonkamantantairo.

Irantavaire Pablo

¹² Iriitakera Avinkatharite Jesucristo ovashinchaakenari. Iro nopaasoonketantariiri, tema jiyotzi aritake kyaaryootakana, jotyaantakana nantavaiteneri. ¹³ Okantavetaka pairani osheki nopairyaashivaitakari, noisaneentane noviri, novasankitaapiintakeri jashiyetaari, iro kantamaitacha jetakotaana irirori. Tema te niyovetaro okaratzi nantakeri, tekera nonkempisantanakeeta. ¹⁴ Iro kantacha irika Avinkatharite iniroite jetakoperotakana, ari opoñaanakari nokempisantanairi Jesucristo, osheki netakotanaari. ¹⁵ Jiroka nonkanteri kyaaryoori onatzi, ontzimatyete inkempisantaiteero: Ipokake Jesucristo jaka kipatsiki irovavisaakoyetairi kaariperoshireriite. Tema naaka anaayevetakari maaroni nokaariperoshirevetaka. ¹⁶ Iro opoñaantari jineshinonkataana Jesucristo, te isamaneentyaana okantavetaka naaka maperovetakarori nokaariperotzi. Tema tsika ikantaana naaka, arira inkantayetaiyaari pashine inkarate kempisantayetairine, ari inkantaitaateero irañaaneyetai. ¹⁷ Nokovi ari inkantaitaateero iriñaapinkathaperoyeetairi kantaitaachaneri Impinkatharite, Kañaaneri, Kaari koñaanetsine. Ari onkantyaari.

¹⁸ Notomí, Timoteo, tzimatsi nokoviri nonkamantemi. Ari onkempityaaro okaratzi ikinkithatakotaitakemiri pairani. Iro nonkamantantyaamirori pintharomentashiretantyaari piyaatakairo piñaashintsiperoty kameetha, ¹⁹ eekero piyaataakaanakityeero pinkempisantanake, eekero pimampithashiretanakityeero tampatzikatatsiri. Tema tzi-mayetatsi ovashaantakerori. Okantaveta ikempisantayeveta, ikempivaitakaro impitamenkakotakityeeyaami. ²⁰ Ari ikempitakari Himeneo eejatzi Alejandro. Iriitake noshinetakeri irovashinonkaayetairi Satanás, ari onkantya iriyotantyaari eero ipairyaashivaitantari Pava.

2

Iñaaventakoyeetziro ñañaantaantsi

¹ Jiroka netavakyaari noshintsithatemiri: Ontzimatyete piñaañaatanete, pinkovakoventante, pinkantakoventante, pimpaasoonkeventairi maaroni. ² Pamanakoyetairi pinkathariite. Pamanakotairi eejatzi maaroni jevariite pisaikayetantyaari kameetha, ñaipinkathatasorensi pinkantya, tampatzikashire pinkantya eejatzi. ³ Irootake kameethatatsiri maaroni iroka. Irootake ikoviri Pava ovavisaakoshiretairi. ⁴ Tema

ikovatzi Pava maaroni iravisakoshireyetai, ikovi eejatzi iriyotakoyeetairo kyaaryoori ñaantsi. ⁵Jiroka kyaaryoori ñaantsi: Aparoni ikanta Pava. Aparoni ikanta kantakoyentziriri atziri janta Pavaki. Iriitakera Cristo Jesús. ⁶Iriitake pinakoventakairi maaroni ikamimentakai, itsiparyakoventayetai jinintapaitetapaakera Pava. ⁷Irootake ipairyaaantakanari naaka notyaantajanorite, iri otyaantakenari nonkinkithatakaayetairi atziri kaari asheninkeyeta, niyotayetairi inkempisantayetairo kyaaryoori ñaantsi. Tema omaperotatya.

⁸Tsika irapatoyeetapiintya, nokoviri shirampariite iriñaañataneyetai, tzinaavako inkantya ikempitapiintara. Iro kantamaitacha kiteshire inkantayetya, eero ikisavaita, eero iñaanaminthataavakaavaita. ⁹Ari onkempitanaiyaari tsinaneete eero oñaavenavaita onkithaatyaaro ovaneenkatachari, aparavaiteri kireeki amanantayeteri othatane mareryaayetatsiri, oñaavenavaiyaaro ovaneenkatero oishi. ¹⁰Aña iro ameyetai yaari antayetapiintairo kameethayetsiri. Tema irootake kameethatatsiri antayetziri tsinane kantapiintatsiri: “Naaka, ñaapinkathatasorensi nonatzi.” ¹¹Aririka iriyotaantaite, ovayempita onkantayetya tsinane, onkempisantante. ¹²Te noshinetakaantero iyotaantayete tsinane, te noshinetakaantero ojevateri shirampariite eejatzi. Intaani ovayempitayetya. ¹³Tema iri Adán jetaitaka pairani jovetsikayeetakeri, iro impoitapaintsiri Eva. ¹⁴Kaari Adán iramataviitakeranki, aña iro tsinane jamataviperoitake irojatz antantakarori kaariperori. ¹⁵Iro kantamaitacha, tsinaneete, tema irootake ovaiyantaatsiri, ari onkantake avisakoshireyetai eekerorika iyaatakaanakityeero onkempisante, etakotantya, kyaaryooperoini onkameethashireyete.

3

Tsika inkantayetya jevariite

¹Kyaaryoo onatzi nonkantemiri: Tzimsirika kovatsine ijvateri kempisantzinkariite, ari okameethatzi okaratz ikoviri iranteri. ²Ikaratzi jevayetsineri ontzimaty inkameethashirete, eero itzimayetzi impaitya ñaaventavaiterine, inkinayetyaaro iina, kempoyaavaitane inkantya, irantayetapiintero kameethari, iriñaapinkathatakaantya, iromaayetanete ipankoki, iyotaantane inkantayetya. ³Eero ishinkitapiinta, eero ikisapiinta, aña etakotneri inkantya, tsinampashire irine, eero inebetapiintashitari kireeki. ⁴Iriyote ijvayetairi ikaratzi saikavankotziriri, ñaapinkatha inkantane irovaiyane, eero ipiyathavaita. ⁵Tema aparoni atziri kaari iyoterone ijvatakaante ipankoki, ¿kantatsima ijvaventero ikaratzi kempisantanairiri Pava? ⁶Ari ikempititzitari ovakeratatsiri ikempisanti, eero okantzi ijvatakaante. Tema aririka irimatero ijvate, ari inkantakaaperovaitanakya, ari inkempitakotkyaari okaratz avishimotakeriri pairani kamaari. ⁷Ikaratzi kaari kempisantsine okovaperota iñaapinkathatairi jevariite. Tema eerorika iñaapinkathatakaanta jevari, ari iriñaakero iriñaaventavaitaiteri, irojatz iramatavitantakyaariri kamaari.

Tsika inkantayetya ampitakotziriri

⁸Ikaratzi ampitakotziriri jevatziriri kempisantzinkariite, ontzimaty iriñaapinkathatakaantya, avantaane irovayeeteri eejatzi, eero ishinkitapiintayeta, eero inebetapiintashitari kireeki irapithanteri iroshekyayeteri. ⁹Okovaperota iriyotakoyetairo okaratz akempisantairi, kaari jiyotakoveeta pairani. ¹⁰Onantyaari aparoni atziri irampitakoteri jevariite, ontzimaty iriñaantaitavakyaari kantatsiri irimatero, aririka iriñaantaitakyaari kantatsi iriyaatakaairo. ¹¹Ari onkempitayetyaari eejatzi tsinane ontzimaty oñaapinkathatakaantya, eero oñaaventakotantashiyeta, kempoyaavaitane onkantya, onkyaaryooventayetanairo maaroni. ¹²Inkarate ampitakotantsineri inkinayetyaaro iina, ijvatakaairi kameethaperoini irovaiyane eejatzi saikavankotziriri. ¹³Aririka irimatanaairo, ñaapinkatha irovaiteri, ari iriyotairo iraventaashiretya iriñaaventairo tsika okanta ikempisantaariri Cristo Jesús.

Omapero okameethatake akempisantziri

¹⁴Nokovataike niyaatemi shintsipaiteeni noñeemi. Iro kantacha netavakyaaro nosankinatemiro iroka, ¹⁵aamaashitya eerorika niyaatzita, nonkamantzityaamiro tsika ikanta ita isaikaitzi jashiyetaira Pava. Tema akaratz jashiyetai Kañaanerri Pava, akempitanaaro okantaranki tzinkamintsipero, aakatake otzinkamitanaa ikinkithayeeztiro kyaaryoori ñaantsi. ¹⁶Omapero okyaaryootzi okaratz akempisantairi, tera jiyotakoveetaro pairani tsika ikanta ita jñaapinkathatasorensitaitzi. Jiroka akempisantziri: Jatzirizimotantake Pava, Iri oñaakantakeriri Tasorensinkantsi iriiperori inatzi. Iri maninkariite amenayetakeriri, Iri ikinkithatakokoyetairi pashinesatziki atziri.

Iri ikempisantaitziri jaka kipatsiki,
Iri ovajenokaachari irovaneenkaroki.

4

Iñaaventaitziri ookaventerone ikempisantaveta

¹ Iro kantamaitacha, jirokara ikantairi Tasorensinkantsi, ikantzi: Apaata, ari iriñeetake ookaventerone ikempisantavetari, iro inkovanake inkempisantayetero iñaane kamaari, jamatavitantzira. ² Iriyotaavaitashitanyaaaro kamataviri kaari irooperotatsiri, eero ikemauro irovashireneentakotyaro jantayetzirira, eempashire ikantaka. Inkempitakyaaro okantaranki ompirotakai itagaita eempavathatakaantzi eero akemauro katsiri. ³ Eero ishinetaakantzi iiraavakaayeetya, intzitakaantero okaratzi jovayeetari. Tera arite iroka. Tema aakaite akaratzi akempisantayetairi Pava, ayotairo kyaaryoori, jovetsikayetakeri ovaritentsi. Ishinetaakairo irirori ovayetaiyaaro irokapayeeni, ampaasonkeyetairi. ⁴ Tema okaratzi jovetsikayetakeri Pava, kameetha onayetatzzi. Tekatsi ompaitya apaavaitanyaaarori, aña ontzimatye ampaasonkeyetairi añaayetzzi okaratzi ipayetakairi. ⁵ Tema aririka amatakeri okantziri iñaane Pava añaañaatakoyetairo okaratzi ipayetairi, ari intasonkaventakero.

Antavaitanaineri kameetha Jesucristo

⁶ Iroorika piyotaantake iroka, pimatanaatziro pantavaitaineri kameetha Jesucristo. Pimonkaratanaatziro okaratzi pikempisantanairi, pimatanaatziro okaratzi jiyotaayeetakemiri. ⁷ Povashaantayetairo kinkitharensipayeeni kaari irooperotatsine, irootake ametapiintashivetakari antarokonaite okinkithayetzzi iroka. Aña ontzimatye piñaashintsishiretanaiya piñaantyaarori piñaapinkathatasorensitai. ⁸ Tema okameethatzimovetai eejatzzi añaayetzzi añaashintsiyetya koñaaroini avathaki, aña iro kameethaperotataitatzzi añaashintsishireyetanaiya añaantyaarori ankiteshireperoyetai. Tera iro antantayetairi iroka onkanyta anintaavaiyetantyaari iroñaaka eenirora añaayetzzi, aña, eejatzzi añaero apaata anintaavaitaiya aririka añaagai. ⁹ Kyaaryoora onatzi iroka ñaantsi, ontzimatye maaroni ankempisantayetairo. ¹⁰ Irootakera añaantayetairi añaashintsitayeta, shintsiiñi antavaiyetzi, tema oyaakoneentane oviri Pava tsika itzimi kañaanetatsiri. Kantatsi irovavisaakoshiretairi maaroni atziriite, iriitakera irovavisaakoshireyetai inkarate kempisantairine.

¹¹ Irootake iroka piyotaantayetairi, ñaashintsi pinkantantero. ¹² Te nonkove inthainkimavaitaitemi pevankaritzira. Aña ontzimatye poñaakantero tsika pikantananaa pikempisantai, ari onkanyta inkempitakotantaityaamiri. Ontzimatye paamaakoventyaaro okaratzi piñaavaiyetziri, eejatzzi okaratzi pantayeteri. Etakotane pinkantante, kyaaryooshire pine, kiteshire pinkantanaiya. ¹³ Shintsitha piñaanatapintayetaineri atziriite Osankinajanorensi, pinkinkithatapiintairo, piyotaantapiintairo, irojatzzi piñaantakyaarori nareetyaami janta. ¹⁴ Pimpampithashiretero iñaaventakemi pairani jevariite, ari okanta itasonkaventantakamiri jotzimikapatzziitoyetantamiro irako. Ñaa papaatzzirokari itasonkaventaime Pava pimatantaarori iroka. ¹⁵ Ñaashintsi pinkantaventanaiyaaro, onkanyta iriñaantaityaamiri eekero piyaatakaanakitziro pimatanaakero. ¹⁶ Paamaventayetaiya eeroka tsika pikantayetanaa, pimpampithashiretakotyaro kameetha onkarate piyotaantayetairi, onkarate pantayeteri eejatzzi. Aririka pimatakeri pinkyaaryooyeventairo, ari take piñaero pavisakoshiretai, eejatzzi inkempitayetaiyaari ikaratzzi piyotaapiintakeri.

5

Anteneri pashinepayeeni

¹ Te arite pinkisathayeri antarikona, kameetha piñaanayeri. Iro aritatsi paakameethayeri pinkempitakaanteri iriirikami piri. Ari pinkempitairi evankariite, paakameethateri pinkempitakaanteri iriirikami pirentzi. ² Ontzimatye paakameethayetero antarokonayetsiri, pinkempitakaantero iroorikami piniro eeroka. Ari pinkempitairori evankaropayeeni, paakameethayetero, eero poshiretaro pimaimanevaitero pinkempitakaantero iroorikami pitsiro.

³ Paakameethayetero kamaimetzinkaro tsika otzimi maperotziri okovityaatavaitzi. ⁴ Irooma aparoni kamaimetzinkaro, tzimayetsiri eentsite, osaripayeeni, iriitake amenereone irampitakoyetero, ontzimatye impiyatayaaaro iraamaakoventaiyaaro okempitaakerira pairani iroori jantaritantakari irirori. Irootakera ikoviri Pava antayetairi. ⁵ Irooma aparoni kamaimetzinkaro matziri osaikavaitzzi apaniro, aventaiyaari iroori Pava, onkantaitayeeni aakoventyaaro oñaañaate onkovakoyetairi. ⁶ Irooma ontharomentashivaitanakaarika onintakaanekiini irokapayeeni, tera aña kameethaperoini,

kempitavaitaka onkamakityeemi. ⁷ Pishintsithatero omayetantyaarori nokantakeri, ari onkantya eero otzimanta iriñaaventakoyeeterori. ⁸ Tzimayetatsi kaari amenerone isheninkayetari. Iriira ovatsiperotakerori kaari amenairone ovaiyantakeriri. Ikempivaitana irovashaantakityeeromi ikempisantzi. Iri maperokitanakerori janaanakeri ikanta kaari kempisantatsine.

⁹ Jiroka kovachari irosankinatakoyeetantyaarori aparoni kamaimetzinkaro antavaitaineri Cristo: Ontzime onkarate 60 osarensite, kinata ovapiintakeri otsipatari, ¹⁰ kameethashire okanta ikemakoyeetziro, aamaakoventa okantziri ovaiyane, oimaantzi opankoki, aakameethatapiintakeri kempisantzinkari, kaminthaane ovapiintziri ashinonkainkari, omatapiintakerori okaratzi kameethayetatsiri. ¹¹ Irooma kamaimetzinkaro kaari antarokonatsine, eero josankinatakoitziro. Eerora okantaperota antavaitaineri Cristo, tema eeniro onkove aye otsipatari. ¹² Aririkami omatakero ontsipatya, arimi inkantakovaitakero, tema te omonkarayero okaratzi okantavetakari anterimi. ¹³ Aritakemi omperatanakyaaro eejatzi, onkenayete pankotsipayeeniki, onkinkithavaitakotantayete, aka akavaitashitane onkantya. ¹⁴ Irootake nokovantari aayetai otsipatari aparoni kamaimetzinkaro kaari antarokonatsine, ovaiyantayete, osaikeeta opankoki antavaite. Ari onkantya eero itzimanta impaitya kishimavaiterone. ¹⁵ Tema tzimayetatsi matakero, antavaishitakaro ikoviri Satanás. ¹⁶ Ikaratzi kempisantzinkari ñiirori isheninka okamaimetzinkarotzi, ontzimatyete irampitakoyetero. Ari onkantya eero iñaantaro ikaratzi ikempisantaiyini, iriñaashintsityaaro irampitakotero. Intaani irampitakoyetero matzirori oñiiroro okovityaavaiziti.

¹⁷ Ontzimatyete impinayeetari jevatakaantatsiri iñaapinkathayeetzi. Iri impaperoyeete kinkithatakaantapiintatsiri, eejatzi ikaratzi iyotaantapiintatsiri. ¹⁸ Tema irootake kempitrorori okantakotziri Osankinajanorensi:

Aririka pantavaitakari aparoni piratsi, te arite intashaaneentavaite.

Jiroka okantziri eejatzi:

Aparoni antavaitatsiri ipinayeetzi.

¹⁹ Apanirorika ikanta atziri kantakotziriri aparoni jevari, eero pikempisantziri. Irooma inkaraterika apite, eerorika inkarate mava tsika itzimi ñaakotakerine jantakero kaariperori, ari okameethatzi inkempisantaiteri. ²⁰ Eekerorika irantaitayero kaariperori, payeri tsika ipiyotaita pinkisathateri, ari onkantya intharovantaityaari, eero jimatantayeetaro. ²¹ Noshintsithatzimi pantero iroka. Tema aririka pimatanaero, eero piñiiroro pamaakitante jiyotzi Pava nokatzimiro. Jiyotzitaro eejatzi Jesucristo, jiyotzitaka eejatzi maninkari-ite ikaratzi jiyoshitakeri. ²² Te arite pathavaiaaro potzimikapatziitotantyaaro pako ijevatantaityaari. Tema aririka iriyotayeeteri jantakero kaariperori, kempivaitakara eerokami kantakaashitakyaarone. Aña ontzimatyete pinkiteshiretai eeroka.

²³ Te arite intaani pirapiintero jiña, iro aritatsi pirero kapicheeni kachori, ari piñaakero peshitakote pimantsiyavaiveta.

²⁴ Tzimatsi atziri, tekeramintha iriyakoventaiteriita jantakero kaariperori, maaroni ikemakoyeetakeri. Tzimatsi pashine eejatzi kaari jiyotakoitzi jantzirorika kaariperori, intaani inkemakoyeeteri apaata. ²⁵ Ari okempitari eejatzi, tera iromanakotapiintero atziri irantayetero kameethari. Irooma aririka irantero kaariperori, ari inkovapiintavetya iromanakotya, iro kantamaitacha ari inkemakoyeetakeri.

6

¹ Ikaratzi jotzikayeetari ontzimatyete iñaapinkathatairi itzimi omperatariri. Iro nokantantari, ari onkantya eero itzimanta impaitya ñaaventavaitaine, akantakaantzirikari Pava.

² Aparoni otzikataari ñiirori jomperatari kempisantatsiri, te arite inkantashirevaite: “Eero pikempitakaantana otzikataari, tema iyeki novanaimi.” Aña okovaperota irika otzikataari irantavaiperoteneri kyaaryooperoini, iretakotane iroveri, tema kempisantzinkari inatzi. Ontzimatyete piyotaantairo iroka, pishintsithantairo.

Kiteshiretakaantatsiri ipoña onimotaantsi

³ Aririka impoke nashityaarone inkinkithatakaante, kaari kempityaarone okaratzi iñaaneyetakari Avinkatharite Jesucristo, irinashitapaakyaaro eejatzi iriñaaventero ñaapinkathatasorensitantsiri, ⁴ kantakaaperovaineri inatziira, teksira iriyote. Intaani ikovi irirori añaanatzimentavakaavaiyaaro ñaantsi. Iro ompoñaantyaari asamavakaavaiya, amaimanetavakaavaiya, ankaviyavakaavaiyetya, ankantakotavakaavaiyetya, ⁵ ankisaneentavakaatziiyetya. Iroora jimayetapiintakeri kaariperoshireri kaari iyotakotaajaterone kyaaryoori ñaantsi. Ipampithashireta irantyaaro kireeki jamamenavaaitaro iñaapinkathatasorensitanaira. Te arite paapatziyari eerokaite. ⁶ Aritake

okantamaita, kimotara impinaventayeetairo apaata añaaipinkathatasorentsizira. Iro kantacha onkanyta añaaityaaroni impinayeetai, ontzimatyte onimoyetai añiiri okaratzi tzimimoyetairi. ⁷ Tema pairani ovakera atzimapaake te amapaake tzimimotaine. Ari okantari eejatzi aririka ankamai, onkarate tzimimotaine eero okantzi aanairo. ⁸ Tema otzimapiintzirika oyaari, otzimapiintzirika ankithaayaaari, aritapaake. ⁹ Iriima inkarate kovayetero irashaarantya, okaimshiryiiri inkaariperoshirete. Ikempitakovaitakari shirikachari ivirentsiki, aririka irantayetanakero ikovakaashiyetari ovaariperotantatsiri, irootake peyakaashitantachari. ¹⁰ Aririka irineveetapiintya irashaarantayeetya, okempivaitakaro iro omparithatanakyaami kaariperoyetatsiri. Tzimatsi matakero irovevetaro irashaarantya, jovashaantanakero ikempisanti, okempivaitakaro iriimi kemaantsitakaavaitachanemi jovathaavaitaka apaniroini.

Pinkempitakaantero povayiriventatyeeromi pikempisantanai

¹¹ Irooma eeroka, jashitaami Pava, povashaantairo irokapyeeni, pinkempitakaantero pishiyapithatayeeromi. Aña iro pinkokovatapiintanai pintampatzkashirete, kaminthaa pinkantane, pinkempisantari Pava, etakotane pinatyte, eero pisamaneentanta, tsinampa pinkantya. ¹² Eekero pinkempisantaatyete, pinkempitakaanteronero povayiriventanaatyeeeromi kameethayetsiri. Pinkempitakaanteronero eejatzi piñaashintsiventatyeeyaromi irojatzi paantakyaaroni kantaitaachane añaaagaimi. Iro ikovakaayeetakemi piñeero añaaarentsi, ari okanta ikemayetantaamiri atziiriite, pikantzi: “Nokempisantai.” ¹³ Tzimatsi noshintsithatemiri. Tema Pava itzimi añaaakayetzirori okaratzi tzimayetsiri, jiyotzi nokantzimiri. Jiyotzita eejatzi Avinkatharite Jesucristo, itzimi kantapiintakerori kyaaryootatsiri, irojatzi ikantapaakeriranki jagaitanakeri Poncio Pilato. Jiroka jiroka noshintsithatemiri: ¹⁴ Eero pipiyathataro ikantakaanantziri, eero povashiñaavaitziro, itzimikari ñaaventakovaitashityaamine. Piyaaakaanairo eeroka irojatzi impiyantaiyaari Avinkatharite Jesucristo, ¹⁵ aririka irinintapaitetake Pava. Tema apaniro Pava intasorentsitai, apaniro ijevataakaanairo maaroni tzimayetsiri, apaniro impinkathariventairi ikaratzi pinkathariventavetachari, ari iñaapinkathairi eejatzi iñaapinkathayeevetari iroñaaka. ¹⁶ Iriitake ashitarori kantaitaachari añaaarentsi, ari isaikatzi tsika oshipakiryaaanepertzi, irootake kaari jareejanotantaitari. Tekatsi atziri matakero iriñeeri, eero imatayeetzirootsi eejatzi. Omapero iñaapinkathaitziri. Ari inkantaitatyeeroni impinkathariventantai. Ari onkantaari.

¹⁷ Ontzimatyte piyotayetairi ashaarantayetachari iroñaaka, eero ikantakaaperovaitanta. Eero javentaashivaitaro irashaakaro, tema eero okantaitatyaani onkisotzimoteri. Aña ontzimatyte iraventaayetaiyaari Pava, iriitake matzirori itharomentajanotakaan-tanta. ¹⁸ Piyotaantairo irantayeetairo kameethari. Ikempitara aparoni ashaarantaneri otzimimoperotziitzi irovaakaro, ari pinkempitanaiyaari eerokaite ontzimimoperotzi-itaimi pantane, iro pinkempitakaanteronero iroorikami povaaakaro. Piyotaantairo irineshinonkayeetantya, ayimateri impashitantayetaiya. ¹⁹ Iroorika irimatana iroka, okempivaitaka irovapithaantyaaroni irashaakaro inkashiyakaiyaari apaata. Ari inkantaitatyeero iriñeero irisaikai kameetha.

Overaantapaakarori ikantziriri Pablo irika Timoteo

²⁰ Timoteo, pinkyaaryoovero piyotaantairo okaratzi jineshinonkayeetakemiri. Povashaantairo okaratzi iñaaventashiyeeetaro kaariperori. Povashaantero iñaanatzimentavakaitaro ikempitakaanaveetari irooperori onatzi jiyotaneetari. ²¹ Tema tzimayetsi matayetakerori, ikenashivaiyetanaka, kempivaitaka intzipinatatyeemi. Onkamintha irineshinonkayeetemi. Ari onkantaari.

Japiitairo Pablo Josankinatzi Timoteo

Ovethataantsi

¹ Naakatakera Pablo osankinatzi iroka. Irotyaantajanore Jesucristo nonatzi, tema iri Pava kovakaakerori noñaaventairo ishinetayetakairo, irañaaayetai Cristo Jesús. ² Eeroka nosankinatzi Timoteo, itzimi nokempitakaanta netakotane notomi. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo, onkamintha iretakotyaa, piñeero pisaike kameetha.

Piñaaventairi Cristo

³ Ari nokantapiintatya tsireni eejatzi kitaite namanakoyetzimi, nopaasoonketziri Pava, itzimi nantavaitaineri, nomatakotairi ikempiyetaka nocharineete tampatzikashireri. ⁴ Aririka noshiretyaaro piraavaitakaranki, osheki nokovataike napiitairo noñeemi, onantyaari nonkimoshirete. ⁵ Osheki nopampithashiretakotami tsika okanta poshireperotantakarani. Tema iro etanako pisaro Loida, ipoñaanaka piniro Eunice. Niyotzi eejatzi ari pikempitanakari eeroka. ⁶ Irootake napiitantamiri nonkantemi: Papiitairo povakeratairo itasonkaventakemiri Pava notzimikapatziitotantakamiroranki nako, pinkempitakaantairo joisaitziri paampari intsivakimate. ⁷ Tema Pava te intharovashiretakaante. Intaani ishintshiretakaantzi, jetakoshiretakaanta, jiñaakoshiretakaanta.

⁸ Irootake eero pipashiventakaanaro piñaaveri Avinkatharite, ari pinkempitainari naaka, eero pipashiventakaanara jashitakoventaitanari Pava. Aña iriitake shintsishiretakaimine, pinkempitakotantyaanari naaka, nokemaantsitakoventaro Kameethari Ñaantsi. ⁹ Irijatzi ovavisaakoshireyetai Pava, iri iyoshiitayetai atasorentsishiretantaari. Tera apaniro aaka matashivaarone, aña iri kovaintsi irantero. Ari ikantaitatyaani pairani Pava ikovapiintake ineshinonkayetai Cristo Jesús. ¹⁰ Irootake jimatakeri iroñaaka, ikoñaatakeranki Ovavisaakotantaineri, Cristo Jesús. Iriitake matakakeri joitsinampairo kaamanetaantsi, jookapaintairo Kameethari Ñaantsi, iro ayotantaari ari onkantaitatyeeni irañaaayetai. ¹¹ Irootake ipairyaaantakanari naaka Otyaantajanori, iri otyaantakena nonkinkithatakaante, ipoña niyotayetai eejatzi kaari nosheninkata. ¹² Irootake iroñaaka noñaashivaantarori, iro kantacha temaita nopashiventa. Tema niyotzi naaka itzimi noshiretaari, niyoperotzita otzimimotziri ishintsinka onkantya eero jovashaantakaanaro ikovakaakerani nantaineri irojatzi apaata kitaiteriki impiyeerika. ¹³ Ari pinkempitanaiyaari eeroka, pimatakotenaro tsika okanta pikemakena nokinkithayetake, piyaatakairo poshiretya. Etakotane povante, tema iro irantapiintanari jashiyetaari Cristo Jesús. ¹⁴ Tema inampishiretantakami Tasorentsinkantsi, iri kyaaryooshiretakaimine eero povashaantantaro kyaaryoori otzimi ikovakaakerimi piyotaantero.

¹⁵ Pikemayetake eeroka tsika okanta jookaventavaitanakena Asia-satzi. Jirikatake: Figelo ipoña Hermógenes. ¹⁶ Iro kantacha Onesíforo, osheki iposhenkapiintakana irirori, te impashiventakotanakena joosoveetakana. Iniroite nokovi ineshinonkairi Pava ikaratzi saikapankotziriri. ¹⁷ Tema iri kovakovatapaakana jareetakara Roma-ki, irojatzi jiñaantapaakanari. ¹⁸ Iriira Avinkatharite neshinonkataiyarine apaata kitaiteriki impiyeerika. Tema piyotaiyakeni eejatzi eeroka, osheki jampitakotakena Onesíforo nosaikantakari Efeso-ki.

2

Pinkempitakaantya eerokami irovayirite Jesucristo

¹ Notomí, tema iri neshinonkataami Cristo Jesús, ontzimatyete pintontashiretai. ² Tema pikemakena tsika okanta niyotaantake atziriteeki. Ontzimatyete piyoshiitayete iroñaaka tsika inkarate kyaaryooshireri intzime matanairone iriyotaanari eejatzi pashine. ³ Aamaventa pinkantya piñaashitakoventanaiyaari Jesucristo. Pinkempitakaantya eerokami irovayirite. ⁴ Tema aparoni ovayiritachari te iñeetziri irantanairo antavairentsi jantayeetapiintaitziri kitaiteriki. Aña ontzimatyete iretapaintyaaro ikantakeri ijevarite. ⁵ Kantatsi eejatzi pinkempitakotyaa aparoni ipinayeeziri janaakotantake ishiyeeyani. Tema iniroite iriñaashintsityaaro. Iro kantacha irimatantyaarori iranaakotante ontzimatyete irantero tsika okanta jametapiintaiyari. Irooma inkovakemi inthaiyavaitya inkene iranaakotantemi, eerora ipinayeeziri. ⁶ Kantatsi eejatzi pinkempitakotyaa ikanta aparoni pankivairentzi. Tema iriitake etapiintaro jovayetaro okitho ivankire. ⁷ Ontzimatyete pimpampithashiretakotero nokantayetakemiri. Tema iriitake Avinkatharite kemathatakaaperotemirone maaroni.

⁸ Pimpampithashiretakoteri Jesucristo itzimi icharinetakari David-ni. Tema añagai irirori ikamaveetaka. Irootakera iroka Kameethari Ñaantsi otzimi noñaaventairi. ⁹ Irootake nokemaantsitakoventari iroñaaka, okanta noñaantarori joosovaitaitana jashitakoyeetana, ikempitakaantaitakena naakami ovantzinkari. Irooma iñaane Pava eerora imataitziro irosoyeeetakero. ¹⁰ Iro namaveyetantakarori maaroni iroka, okantakaantziro netakotari ikaratzi jiyoshiiyetairi Cristo Jesús itzimi irovavisaakoshiretairi ñaantayetairone kantaitachari añaaantarentsi, tema ovaneenka onkantya. ¹¹ Jiroka omapero ikantyeetziri: Aririka ankamakoyetakeri Cristo, ari ankempiyeeyaari irañaaakaayetati.

¹² Aririka amavevaintake, ari ankaratairi ampinkathariventante.

Irooma aririka ankantayete: “Te noñeeri.” Ari inkempitayetairi eejatzi aakaite.

¹³ Iro kantacha terika añaaaveyetero ankamaiventyaarimi, irooma irirori ikamaiventayetai. Tema ari jashi jovatziro irirori, te impashinetanete.

Pinkempityaari antavairyaaantzi jaakameethaitziri

¹⁴ Piyotaantairo iroka. Pishintsithatantero ikovakaantaperotziri Pava: Eero iñaanaatzimentavakaashitaitaro ñaantsiyetatsiri kaari irooperotsine. Aña kantatsi onkantzimoneentakaiyaari inkarate kemerone. ¹⁵ Ontzimatyepiñaashintsitya povatampatzikatanaero ñaantsi kyaaryoori, inkene irakameethaventaimiro Pava. Pinkempitakotyaari ikantaranki aparoni antavairyaaantzi kaari tzimatsine ompaitya impashiventakotyaari.

¹⁶ Povashaantairo eeroka jiñaanetashiyetari kaariperori. Arira opoñaari ithainkatasorentsiantayeetzi. ¹⁷ Okempitakotaro okantaranki ovavathatanta ampathavaite. Irootake avishimotakeriri Himeneo ipoña Fileto.

¹⁸ Ikenakaashivaitanakaro irirori jiyotaantziro kyaaryoori, ikantake: “Tera kyaaryoori añaaayetati aririka ankamayetake, aña añaaayetzitakaiko joshiyakaaventaitziro ‘añagaantsi.’” Tema okaratzi jiyotaantvetakari jovashaantakaakeri tsika ikaratzi joshireveyetana.

¹⁹ Iro kantacha, okempivaitakaro Pava irovatzikatyeeemi irooperori itzinkami, ari irovetsikakemi ipanko. Ipoña jontarekakotake apite osankinatachari kantatsiri: “Jiyoyetziri Avinkatharite ikaratzi jashiyetari.” Impoña: “Inkarate pairyaagairine Cristo, ontzimatyepiñavashaantairo kaariperotsiri.”

²⁰ Iro kantacha janta iniroiteki ipanko, kempivaitaka tzimayetatsimi ovaneenkatachari kovitzipayeeini, shipakiryaa okantayeta kaminthaa jovayetziro. Tzimayetatsi eejatzi kovitzi jovetsikayeetziro inchato, eejatzi kipatsinaki, kaari ikaminthaaperoitzi.

²¹ Aririka ankithireyetanai, ari ankempiyetaiyaaro kovitzi ikamintharo ashitarori, ikovapiintzi irovantayetyaaro. Tasorentsishire inkantakaanai Pava, aamaventa ankantya antayetaineri kameethayetatsiri. ²² Intaina povayetairo inevetashivaitari evankariite, pinkempitakaantero pishiyapithatayeeromi. Aña iro pinevetapiintanaka pinkameethashireyetati, oshiretane pinkantya, etakotane povante, kameetha pisaikakaantayete, pinkempiyetaiyaari kiteshireri itzimi pairyaayetairiri Avinkatharite.

²³ Ontzimatyepiñavashaantayetairo piñaaneyetaro kaari apantyaarone, tema iro opoñaantari ikisavakaantayeetari. ²⁴ Irooma aakaite jomperatayetai Pava te arite amatero añaanaminthatavakaiya. Aña ontzimatyepiñavashaantayetairo aneshinonkashiretante, ayimaneenta ayotaantai, tsinampashire ankantya, ²⁵ shipetashire ankantya ankaminaayeteri kisaneentairi, aama ari impiyashiretakairi Pava, ari iriyotakotairo kyaaryoori. ²⁶ Ari onkantya inkempitakotantyaariri amathaatari ivirentsi, tema kamaari otzikatakari, ishintsiventziri irantayeteneri ikovakaashiyetari irirori.

3

Tsika inkantayeetya isaikayeetai paata overaantapaakyaarone kitaite

¹ Ontzimatyepiñavante, apaata ovekaraantapaakyaarone kitaite iniroite ompomerentsitzimoyetai. ² Jiroka inkantayetya atziriite: Apaniro inkaminthaaizitavaiya, impiyotashiyaityaari iireekite, inkantakaaperovaitya, eero iñaapinkathatantzi, inkaviyantavaite, piyatha inkanteri ashitariri, eero jiyotziro impaasonketante, thainkatasorentsitaneri irinayete, ³ eero jetakoneta, eero ikovanetzi impyakotante, thaiyakotane inkantya, eero jomaantakaaro inevetashitari, ovatsinaanteneri irine, osheki inkisaneentero kameethayetatsiri, ⁴ pithokashitaneri irinayete, eero jiñaakoneta, asagaaventavaitane irine, iro irineveperotyia ikovashiyetari anaanakero ikovakaavetariri Pava, ⁵ ari inkempivaitakyaarimi ñaapinkathatasorentsitaneri, aña ithainki otzimimotziri Pava ishintsinka. Eerora pikempiyetari eeroka. ⁶ Ari jimatakero irikaite isaikavankotantzi, jamataviyetakero tsinaante jentashireri, ipampithashiretakaayetaroro iniroite okaariperoshiretake, ontzimatyepiñavaityaari irikaite, irojatzzi ompoñaantyaari ayimavaitanakero onevshirevaitari iroori.

⁷ Irootake onkokovatapiintantyaariri iyoperotero, iro kantamaitacha te iyoperotakomaitaro okaratzi irooperotatsiri. ⁸ Iro jimatakari pairani Janes itsipatakari Jambres,

te onimoteri jantakeri Moisés, ari ikempitaari irika atziriite amatavitantaneri, te onimoshiretziri okaratzi irooperotatsiri. Kaariperoshireri jinayetzi, jamenaashivaitaka okaratzi ikempisantayevetari.*⁹ Eromaita jimatziro, ari iriyoheetairi amenaashivaita okaratzi jantziri, ari inkempitakotakyaari ovakera añaaventakeri.

¹⁰ Irooma eeroka, pinkempityaana naaka, okaratzi niyotaantziri, tsika nokenakairo, opaita nokoviri, opaita noshiretari, namatsinkaventanta, etakotane novantzi, kinataneri nonake,¹¹ ovatsinaari nonake, ikemaantsitakaavaitaitakena, okempitayta okaratzi avishimotakenari Antioquia-ki, Iconio-ki, ipoña Lистра-ki. Tema osheki ikemaantsitakaaveetakana, iro kantacha Avinkatharite itsiparyaakoventapiintakena.¹² Ari onkantayaari, irovatsinaayeetairi maaroni jashiyetaari Cristo Jesús kovanaatsiri iriñaapinkathatasorensitanete.¹³ Iriima kaariperori atziriite amatavitantaneri eekero irimaperotatyeeeya, irashiminthatyaaro iramatavitantapiinte, irimayeetzityaari irirori iramatavitaiteri.¹⁴ Iro kantacha eeroka, kiso povero okaratzi piyotakeri, tsika otzimi paventaanaari. Tema piyotzi ipaita iyotaakemirori.¹⁵ Tema petanakoro eeniro peentsitanake piyotakotairo Tasorensitatsiri Osankinarentsi. Ari opoñaari piyotai aritake pavisakoshiretai aririka paventagaiyaari Cristo Jesús.¹⁶ Tema maaroni Osankinajanorensi, iriira Pava tasonkashiryaaantakerori josankinayeetantakarori. Iro jiyotaayeetantari, iro ishintsithayeetantari inkaminaantaite, iro jovatampatzikayeetantari, iro jiñaantayeetantari inkene inkameethashireyete.¹⁷ Ari iriñeerori ikaratzi jashitaari Pava iriyooperoshiretairo irantayetairo maaroni kameethari.

4

Piñaaventairo ñaantsi

¹ Jiroka okaratzi noshintsithatemiri pantero. Jiyotzi Pava nokantzimiri, jiyotzitaro eejatzi Avinkatharite Jesucristo, intzime iyakoventairine maaroni añaayetsiri, ipoña ikaratzi kamayetaintsiri eejatzi. Tema irootzimatake inkoñaatai ipinkatharitapai.² Pinkeme nonkantemi: Okovaty povetsiky inkene piñaaventairo iñaane, tera intaani piñaaventairo aririka onkameethatzimotemi, aña ontzimaty pimatero eejatzi aririka pinkovenkatakote. Aririka piyotaante, ontzimaty povatampatzikatante, shintsitha pinkaminaante, piñaashintsithatante, iro kantacha ñaa pitharokyaaventapiintzirokari aririka pimayetanairo iroka.³ Tema apaata, eero ikovaitai inkempisantaitero tampatzikari okaratzi piyotaantayetziri iroñaaka, aña impiyotapaakya pashine intzime iyotayerine, ari iramenaashivaitaari inkantayete: “Ari, kameethatake irantayeetero ineve-tashiyetari.”⁴ Iroora ompoñaantyaari impiyashiyetero inkempisantairo ikinkithatashiy-eetari, irovshaantanakero ikempisantziro irooperotatsiri.⁵ Irooma eeroka, ñaakotane pinkantya, pamaveyetanairo avishimotemine poivaraayetziro Kameethari Ñaantsi, ontzimatyeera pimonkarayero maaroni onkarate pantanaineri Avinkatharite.

⁶ Tema naaka, kempitaka irootaintsi nompeyakoty, ari nonkempitakotyaaoro isakoitapi-intziro imireetari aririka impomeeteneri Pava, aritakera sakotzimataka imireetari.⁷ Kyaaryooshire nokantapiintaka, okempivaitakaro nomatakero niroite nomankiyapi-intakya. Okempivaitakaro eejatzi aritake nomatakero noyiishitanti nareetya janta tsika overaa noshiye.⁸ Irootakera okempitantakarori iri Avinkatharite ovayetakerone amathairentsi impayeetari inkarate tampatzikashireri. Tema Tampatzikashirera jini irirori Avinkatharite, iri iyotantapaatsine omaperorika ikameethashireetzi, aripaiteira impainaro nashi naaka. Tera apaniro naaka, ari inkempitaayetaari eejatzi inkarate kaari samaneentachane joyaakoneentari impiye.

Apaniro ikantaitziri Timoteo

⁹ Nokovaperotataike pinkokovatero tsika pinkantya pimpokantakyaari nosaikira naaka.¹⁰ Tema jookaventanakena Demas, aña okaimashiretairi irirori osavisato. Jatake janta Tesalónica-ki. Iriima Crescente ikenakero Galacia-ki. Ari ikempitakari Tito ikenake Dalmacia-ki.¹¹ Intaani Lucas iri apaniro saikanaintsi itsipatana jaka. Irootake nokovantari pimpoke eeroka pintsipatakyaari Marcos, aritake irimatakero irirori irampitakotena.¹² Tema notyaantakeri Tiquico janta Efeso-ki.¹³ Aririka pimpokanake eeroka, pamainaro noveviryaakoro nookanakeriranki Troas-ki osaiki ipankoki Carpo. Nokovi pamainaro eejatzi maaroni nosankinayetane saikatsiri janta.¹⁴ Irikaranki Alejandro, ashropakori itzimi oñaashirenkapiintakenari, irovasankitagaatyeerira Avinkatharite.¹⁵ Irijatzira paamaventyaari eeroka, tema te onimoteri okaratzi

* 3:8 Ikinkishiretakozitzi Janes ipoña Jambres sheripiyari inaiyini, Egipto-satzi jinatzi. Tema pairani Moisés itsiparyaakoventantaariri Israel-mirinkaite, irika sheripiyariite ikempitakotari Moisés, jiraantsitakairo jiña, ikoñaatakayetake eejatzi osheki mashero.

noñaaventayetakeri osheki ikishimentakenaro. ¹⁶ Tema ovakera jaayeetakenaranki naaka isaiki pinkatharentsi nonkamantakotero okaratzi ikantakoyeetakenari, tekatsira aparoni tsipatanakyaanane, ithonka ishiyapithatanakana. Iro kantacha, te nonevetaro naaka irovasankitaamentaiteeri iroka. ¹⁷ Aña itsipashiretakana Novinkatharite, iriitake ñaaperoshiretakaakenari. Iro nomatantakarori nokinkithatakairi maaroni, ari okanta ikemathatantakanari eejatzi kaari asheninkata. Irootakera kaari japishoonkayeetantana kashekarimoroki iroyaana. ¹⁸ Iriitake Avinkatharite kempoyaaventakenari kaari jovashinonkaitantana, eekero iriyaatakaatyeeero irojatzi nareetantaiyaari ipinkathariventantzi Inkitesatzi. Arira irashi irovaitatyeeero irirori iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

Ovekaraantapaakarori itasonkaventantaitzi ipoña ovethataantsi

¹⁹ Nokovi povethatyaanari Prisca ipoña Aquila, ari pinkempitaakeri Onesíforo, eejatzi ikaratzi saikavankoyetziriri. ²⁰ Iriima Erasto, ari isaikapaake irirori Corinto-ki. Ipoña Trófimo, naaka ookanakeriri Mileto-ki, imantsiyavaitapaakitzi. ²¹ Ontzimatyepintharokyaate pareetantyaari nosaiki naaka tekeri okyaarontsitanaikari. Maaroni akantayetairi jaka “iyekiite,” jovethatayami. Jirika ikaratzi ovethatamiri: Eubulo, Pudente, Lino, ipoña Claudia.

²² Nokovake irinampishiretantyaami Avinkatharite Jesucristo, ineshinonka irovayetaimi. Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Tito

Ovethataantsi

¹ Naakatake Pablo itzimi otyaantzimiro iroka, iromperatane Pava nonatzi. Naaka Irotyaantajanore Jesucristo onkantya iroshiretantaiyaari ikaratzi jiyoshiiyetairi Pava, inkene iriyotairo irooperotatsiri iriñaapinkathatasorentsitairo. ² Ari iriyoyetairi iriroriite inkantaitaatyero iriñaayetai. Irootake ikashiyakaantakeri pairani Pava tekeramintha irovetsikero kipatsi. Tera iramatavitantane Pava. ³ Okanta jinintapaitetakera, joñaakantaka Pava Ovavisaakotantani. Iriitakera kantakaantakerori iñaaventayeetairo iñaane. Jimatakana naaka eejatzi, jotyaantakana nonkinkithatakaante. ⁴ Eerokara Tito notyaantzini nosankinare. Nokempitakaantakami kyaaryoomi notomintaami, atsipatavakaara ashiretaa. Onkamintha ineshinonkataimi Ashitairi Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo, Ovavisaakotani, onkamintha iretakotyami, piñero pisaike kameetha.

Irantayeteri antarikonaite ipoña jevariite

⁵ Iroora nookantanakamiri Creta-ki pintampatzikayetante, pinkoye antarikonaite jevaterine oshiretachari, iro nokovakaakemiri. ⁶ Inkarate jevayetsineri ontzimaty e inkameethashirete, eero itzimi impaitya ñaaventakovaitashityaarine, kinatane irovero iina, oshiretane inkantya irovaiyaneete itzimikari kantakovaiterine piyathari jini, ñaathavaitaneri jinatzi. ⁷ Tema iri Pava jantavaitziniri aparoni jevatziriri oshiretanerite, ontzimaty iramaventya itzimikari kantakoterine kantakaaperori ini, kishinkari ini, shinkiryantzi ini, antantzinkari, oshekyiiriri iireekite jaapithatantziri. ⁸ Aña ontzimaty iroimaantanete ipankoki, irantapiintayetero kameethari, kameetha impampithashiryeyya, tampatzikashire inkantya, tsarentsishireri, iriñaakotanetya, ⁹ kyaaryooshire inkantya iroshiretyaaro ñaantsi otzimi jiyotaayeetakeriri, inkene irimatanairo irirori iriyotaanero kyaaryooperori, inkene eejatzi imonkatziyaari kaari iyotaaneronerone tampatzikari. ¹⁰ Tema osheki kovatsiri iñaanatzimentantashivaityaaro, iñaavaitashivaita, jamatavitantzi. Iri antayetakerori iroka, paitashivaitachari “Totameshitaaniri.” ¹¹ Ontzimaty poshekairi eeroka jiyotaantayetzi, tema osheki ikompitakaaka atziriite ikaratzi isaikavankotaiyini. Jiyotaantashitaro irikaite kaari irooperotatsiri, intaani ikovashitaiyakani iraanayaaro kireeki. ¹² Tema tzimatsiranki aparoni Creta-satzi kamantantaneritaintsiri, ikantakeranki: “Maaroni Creta-satzi, thairi nonayetzi, kaariperori, perantziite niyavarentzi.” ¹³ Omapero iroka ikantakeri. Irootake pinkisathatantyaariri eeroka shintsiini, inkene inkempisantaiero tampatzikari, ¹⁴ ari onkantya irovashaantantyaarori ikempisantapiintziro ikinkithatashiyetari judío-payeeni, tema ishintsithatantake irikaite irovashaantaiero kyaaryoori. ¹⁵ Irootake akantapiintziri: Aparoni kiteshiretaintsiri, tekatsira impaitya ovaariperoshireterine onkantavetakya eerorika ipinkavaitzi. Iriima aparoni thainkashireri, itzimi kaariperoshiretatsiri, tekatsira impaitya kiteshiretakairine onkantavetakya impinkavaivetya. Tema aritake ovaariperoshirevaitaka. ¹⁶ Jiñaajaantzi jiyotakotairi Pava. Iro kantacha, okaratzi jantayetziri, iro oñaakantzirori te iriyotakotairi, aña Pava osheki ipinkimatataikeri irika. Tema piyathatapiintakeri eejatzi irika, tekachaaajini aparoni kameethari iranteneri.

2

Jiyotaantayeeztziro Kameethari Ñaantsi

¹ Irooma eeroka, okovata piyotaantairo okaratzi tampatzikatatsiri, jiroka okantakota: ² Kempoyaavaitane inkantaiya antarikonaite, iriñaapinkathatakaantya, impampithashiretakotero kameethaini irantayeteri, irothotyero inkempisantai, iretakotantai, inkisashivainetaiya. ³ Ari onkempitayetyaari eejatzi tsinane antarokonaite, oñaapinkathatasorentsintai, eero oñaaventakotantashivaita, eero oshinkitapiintayeta. Aña ontzimaty iyotaantayetairo okaratzi kameethayetatsiri, ⁴ inkene ominthashiretakaayetyaaro evankaroite aakameethayeteri oime, eejatzi onkempitairi ovaiyaneete, ⁵ ompampithashiretakotyaro kameethaini antayeteri, kiteshire onkantya, antavairyaaanto, ñaapinkatha overi oimeete. Aririka omayetanairo iroka, eerora ithainkavaitaitziro iñaane Pava. ⁶ Ari inkempiyetanaiyaari eejatzi evankariite, ontzimaty impampithashiretakoyetaiyaaro kameethaini irantayeteri. ⁷ Irooma eeroka, pimampithashiretya piyotaantairo tampatzikari, iro piñaantyaarori iriñaapinkathaventaitemiro pantayetakeri, ari irimatakoyeeetanaimiro. ⁸ Ari onkantya eero itzimanta kishimatziementemirone pikantayetziri, aña pashiventa inkantya ikaratzi

pampithashireveyetachari inkantakoyetashityaami. ⁹ Ontzimatyē pishintsithayetairi omperataari eero ipiyathavaitari omperatariri, aña inkokovate irakameethaperotairi, eero iñaanaminthaziri aririka iromperatyaari, ¹⁰ eero ikoshineentzi kapicheeni, aña ontzimatyē iroñaakantero kameethatatsi irameentaityaari. Irootakera iriñeetantyaarori ovana okameethaperotataitzi jiyotaantaitziro iñaane Ovavisaakotairi Pava.

¹¹ Tema Pava joñaakayetairo osheki ikaminthaayetai, iriitake materone iravisakoshireyetaimi maaroni atziriite. ¹² Iriitake iyotakaayetairo ovashaantantaarori athainkatasorentsiantzi, eejatzi okaratzi anevetashiyetari. Aña kempoyaavaaitane ankantya iroñaaka, tampatzikashire anaatyē, añaapinkathatasorentsiantai, ¹³ amenavooki ovairi oyaakoneentane. Tema irootaatsi inkoñaatai Jesucristo, iriitake amairone irovaneenkaro Ovavisaakotairi, Pava. ¹⁴ Iriitakera Jesucristo shinetashitainchari apaniro irovamaiteri. Tema ikovatzi impinaventaairo okaratzi akaariperoshireyetake. Iro ikovairi inkiteshoretakaayeetai, onantyaari irashiyetai irirori, ayimaneenta ankantya antayetairo kameethari.

¹⁵ Irooyetakera iroka, piyotaantayetairi. Pishintsithatantero. Iro pinkisathatantyaari. Eerokatake jovaitake pimonkaratakanaantero iroka, ontzimatyē irantayeetero onkarate pinkantanteri.

3

Ineshinonka ovameethashiretairi

¹ Ontzimatyē pimpampithashiretakaapiinteri janta kempisantzinkariite iñaapinkathayetairi pinkathariventantatsiri pinampiki, eejatzi inkempitaitei jeveriite. Eero ipiyathanetanta. Ayimaneenta inkantayetya irantayetanairo kameethari. ² Eero ikishimatanairi pashine, eero iñaanaminthatantashivaita. Aña etakotantaneri inkantya, tsinampashire irine eejatzi. ³ Pairani tzimatsi akantayeveeta aakaite, amasantzishirevaitzi, apiyathavaiyeta, tzipinashire anayetake, antayetziro anevetapiintashitari, eejatzi okaratzi anintakaashiyetari, ovaariperotapiintakeri pashine asheninka, anevetakoyetantaro opaiyetarika, amanintashiretantzi, akisaneentavakaayeta. ⁴ Iro kantacha omatakaranki jineshinonkayetai Ovavisaakotairi Pava, jetakoyetaari maaroni atziriite, ⁵ arira jovavisaakoshireyetairi. Iro kantacha tzimatsira opaita jantantakarori, tera aakajaantake antashityaarone apaniro akameethashireyetai. Aña jineshinonkashimatsitakai irirori. Ikempitakaantakero iri kivayetaimemi, kempivaitaka ovakerami intzimakaayetai Tasorentsinkantsi. ⁶ Tema okaratzi jantzimoyetairi Ovavisaakotairi Jesucristo, iriitakera Pava kantakaarori, jotyaaantakairi Tasorentsinkantsi intsipashiretziyetai okempivaitakero irisakoperotziitakarimi. ⁷ Iro jantantakero iroka inkene añaayetero ikashiyakaayetakairi, ari añaamampyaarori iroñaaka aritake ankantaitaayeeni añaayetai. Aritake okanta, irootake ikempitakaantairi iroñaaka kameethashire anatzi, tema neshinonkatantaneri jinatzi irirori.

⁸ Omaperora onatzi iroka okaratzi nokantakemiri. Irootake nokovantari piyotaayetairi ikaratzi aventaanaariri Pava piyotakotanairora eeroka okovaperotatyā iroka, inkene irantapiintayetanairo kameethayetatsiri. Omapero okameethatake iroka, osheki irantayetaari pairani etakaanarori, eero pimatziaro eeroka posasatekavaiya, tekatsi ompaitya, amenaantsi onatzi. Ari pinkempityaari eejatzi aririka iriñaanatzimentavakaityaaro tsika okantakota Ikantakaantaitane. ¹⁰ Intzimerika ovashiñeerone iriyotaantero kyaaryoori ñaantsi okaratzi niyotantakeri pairani, iro ompoñaantyaari jovashaantakairi oshirevetanainchari, pinkaminaathateri. Eekerorika iriyaatakaatyero, papiiteri pinkaminayeri. Eekerorika iriyaatakaatyero eero pishinetaineri iriyotaantai. ¹¹ Tema jiyotaitakeri irika ipiyaatyā, ikaariperoshirevaitaatzī. Apaniro jiyakoventavaita.

Apaniro ikantaitziri Tito

¹² Notyaantatyemiri Artemas. Eerorika notyaantzimiri irirori, aamaaka iri notyaantemi Tiquico. Aririka irareetakyā pisaiki eeroka, nokovira pimpoke eeroka pomonthaiyaana Nicópolis-ki. Ari nokoviri naaka nonkyaarontsitakoteri janta. ¹³ Iriima Zenas iyotakoperotzirori ikantakaantaitziri, ipoña Apolos, aririka impokimatanake iriroriite, pimpavakeri paavyiiri eeroka, inkashiyakaiyaari impokanakerika. ¹⁴ Tema maaroni aakaite, eero asaikashivaitanta, ontzimatyē aakameethayetairi kovityaaneentavaiyetatsiri.

Overaantarori ovethataantsi ipoña tasonkaventaantsi

¹⁵ Maaroni jovethatami tsipayetakanari jaka. Nokovi eejatzi naaka povethatyaanari oshiretayetachari janta ikaratzi etakotanari. ¡Onkamintha ineshinonkayeetaimi maaroni eerokaite janta! Ari onkantyaari.

Irosankinare Pablo Jotyaantziniri Filemón

Ovethataantsi

¹ Naaka Pablo osankinatziro iroka. Tema jashitakoventaitakenari naaka Jesucristo jaka. Iriira notsipataka iyeki Timoteo nosankinatziro iroka. Eerokatake notyaantzin, Filemón, netakotane novimi, eeroka ampitakotapiintanari. ² Iro nosankinatziro Apia otzimi nokempitakaantaari “chooki,” ipoña nosankinatziniri eejatzi Arquipo itzimi tsi-payetakairi añaashintsiyeta. Irijatzi nosankinatziro kempisanzinkariite ikaratzi apatotapiintachari pipankoki. ³ Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, eejatzi Avinkatharite Jesucristo, kameetha irisaikakaayetaimi.

Iretakonka ipoña iroshirenka Filemón

⁴ Aririka noñaañaatakoyetemi, iniroite nopaasoonketziri Pava. ⁵ Tema nokemakotakemi etakotane povantzi, kinatane poviri Avinkatharite Jesús, ari pikempitairi eejatzi ikaratzi jashiyetaari irirori. ⁶ Iro namanakotantami inkene eerokaite pikaratzi paapatziyavakaayetanaa poshreyetaa, pinkemathaperotanairo kameetha okaratzi jantakaashiretairi Cristo Jesús pikempisantairi. ⁷ Iyeki, etako povapiintanari eeroka oshireyetaanaachari, irootake iñaantakarori iriroriite itharomentashireperoyeta. Irojatzira oimoshirenkaanari eejatzi naaka, tharomenta nokanta.

Pablo ikantakoveztziri Onésimo

⁸ Niyotzi iroñaaka, naaka ipairyaavetaka Cristo nomonkaratakaimiromi onkarate pan-tairi. ⁹ Iro kantacha, intaani nonkovakotashityaami kapicheeni, tema niyotake tsika pikanta petakotanta. Pablo nonatzi naaka, antarikonatakana, jashitakoventaitakenari naaka Jesucristo. ¹⁰ Jirika Onésimo nonkovake paakameethataajatairi. Iriitake nokempitakaantakeri naaka iriimi notomi, tema naakatake oshiretakaakari Cristo jashitakoi-tana.* ¹¹ Tema tekatsi apantavetyaarine irika, irooma iroñaaka ari irapantzimotaiyaami eeroka, ari inkempitzimotyaaanari naaka eejatzi. ¹² Tema eejatzira notyaantaimiri Onésimo, itzimi netakoneentari. ¹³ Osheki nokovavetaka intsipatyaaanami naaka. Ari onkantakemi irimpoyaatyaaami eeroka irampitakoyetena jaka jashitakoyetakena okantakaantziro nokinkithatakotziro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴ Aña iro aritatsi, tekeraatara nonkeme pinkantena eeroka opaita pikoviri, te nonkove naaka noshintsiventemi pantero iroka, iro nokovake eerokatajaantake kantatsine opaita pikoviri panteri.

¹⁵ Aamashitya irootajaantake omatantakeri ishinetaitziri irika Onésimo ishiyapithatan-takamiri pairani, ari onkantya inkempisantantyaariri Cristo irojatzzi impiyantaiyaari intsi-patapiintantaiyaamiri iroñaaka. ¹⁶ Iro kantacha iroñaaka, tera intaani pinkempitakaan-tairi pomperatane pikempivetarira pairani, aña pinkempitakaantairi iriimi pirezitzi petakoperotane. Ari nokempitakaantakeri eejatzi naaka. Aña eerokara mapero-tataiterone petakoperonetyaari pomperatarira koñaaroini, irijatzi jomperatanetaari eejatzi Avinkatharite. ¹⁷ Tema pikempitakaantana eeroka, naaka pitsipatane, ari pinkempitairiri eejatzi irirori paakameethateri, pinkempitakaanteri naakami paakameethatzi. ¹⁸ Tzimatsirika opaita kaari irinimotakaimi, tzimatsirika opaita jireevetzimiri, pinkempitakaantero naakami ireeveteminemi. ¹⁹ Naaka, Pablo itzimi osankinatajaantziro iroñaaka iroka. Omaperotaty, aritake nompinatamiro jireevetzimiri. Añaajaantake eerokatake ireeveperotana naaka novavisaakoshiretakaantaimira ²⁰ Ari okanta iyeki. Nokovataike iroñaaka inkantakaanaiyaami Avinkatharite paakameethatairi Onésimo, tema irootake otsinkaneentashiretenari.† ²¹ Iro nosankinatantamirori iroka niyotzira aritake pimatakenaro, tema aritake pimatakero ari panaakaanakero okaratzi nokovakotakemiri. ²² Nokovataike eejatzi, paamaventyaana niyaatashitemi pisaiki eeroka, ari nomayimotapaakemiri. Iroorika pinkampitantakeri pamanakotena, ari ishinetakero Pava omatya.

Ovekaraantakaro jovethatantaitzi ipoña itasonkaventantaitzi

²³ Ari jovethatami Epafras, itzimi notsipatakari jaka jashitakoventaitanari Cristo Jesús. ²⁴ Ari jovethatamiri eejatzi Marcos, Aristarco, Demas ipoña Lucas, iriitake notsipatapiintakari jaka. ²⁵ Onkamintha ineshinonkataimi Avinkatharite Jesucristo! Ari onkantyaari.

* **1:10** Iroka vairontsi Onésimo iñaaneke iriroriite okempivaaitaro akantziri aaka: Apantari. † **1:20** Kantakotachari jaka “paakameethatairi Onésimo,” ikantatzi: Nokovataike papantzimotaiyaana eeroka. Tema iñaaneke iriroriite ivairo onatzi Onésimo iroka: Apantaari.

Josankinayeetziniri Hebreo-Payeeni

Pava jotyaaantakeri Itomi iñaaventairi

¹ Pairani, inkoverika Pava iriyotakayeri acharineete ompaityaarika, iri kamantanteneri amerone ñaantsi. Osheki japiipiitakero Pava, tzimatsi jimatakaayetakairi kaman-tantanneriite. ² Iro kantacha ovakera iroñaaka, jotyaaantakairi Itomi irirori iñaaventairi. Tema iriitake Itomi jovetsikakaake pairani iroka kipatsi, iriitake jashitakaayeta okaratzi jovetsikayetakari. ³ Iri Itomi ikempitakaantakari iriimi irovaneenkane, shipakiryaa ikanta. Ari ikempivaitari irirori tsika ikanta Ashitariri. Tema shintsinkantsi onatzi iñaanetakari, iro kaari onashiyetanta okaratzi jovetsikayetakari jaka kipatsiki. Aritaker-anki jimonkaraapaintziro omatantyaari inkiteshiretakaanai, jiyaatai inkiteki, saikapai irakojanoriki Ashitariri itsipatapaari ipinkathariventantzi. ⁴ Ari opoñaanakari janaakoyet-ziri imaninkarite Pava, iniroite jiriiperotakaitairi irirori.

Iri Itomi anaakoyetairiri maninkariite

⁵ Tema Pava kantavairi:

Notomi novimi eeroka.

Naakatake pirintana iroñaaka.

Ikantavairi eejatzi:

Naakatake pirintaa.

Eerokatake notomintaa.

Tema Pava tekatsira aparoni maninkari inkanteri kempityaarone iroka. ⁶ Apaata aririka irapiitairo irotyaantairi jaka kipatsiki iponkitzitanakari itomiitari, inkantayeete:

Intharomentaiyaari maaroni imaninkarite Pava.

⁷ Tzimatsi eejatzi iñaaventakoitziiri jaka maninkariite, jiroka ikantaitzi:

Iriitake matakairi imaninkarite inkempitakotyaaro tampyeenka.

Iriitake matakairi irotyaantaneete inkempitakotyaarimi paampari.

⁸ Irooma aririka iriñaaventakoteri Itomi irirori, jiroka ikantzi:

Pava, eeroka kantaitaachane pimpinkathariventantai.

Ari pinkempitakotaiyaari pinkathariite otzimimotziri irinchakiire inantari ipinkathariventantzi. Iro kantacha aña eeroka matairone pintampatzikashiretai aririka pimpinkathariventantai.

⁹ Eeroka kovirori kameethari, irooma kaariperori ovana ovatsimaimi.

Irootake isaipatziitotantaamiri Pava, pimpinkatharitantaiyaari. Iriitake pivavane matakemirori.

Isaitantaamiro yeenkantsi ari pikimoshiretairi tema panaakoyetairi pikaratapiintavetari.

¹⁰ Jiroka pashine iñaaventakoyeetziiri Itomi, ikantaitake:

Pinkathari, ovakera etantanakari pairani eerokatake ovetsikakero kipatsi.

Eerokatake ovetsikajaantakero inkite.

¹¹ Iroka okaratzi povetsikakeri, aritake aperotaiya apaata, irooma eeroka ari pinkan-taitaateeni.

Ari onkempitakoyetaiyaaro okaratzi povetsikane aparoni paisatomairi kithaarentsi.

¹² Tema aririka ompaisatomaitake piithaare, pankoviimaitziro, pamenai pashine ovaker-ari pinkithaataiyaari.

Arira pinkempitagairori apaata eeroka povetsikane kipatsi ipoña inkite.

Irooma eeroka ari pinkantaitateeni eroo pipashinevaitai.

Eero paperotaatsi.

¹³ Iñaaventakoyeetakeri eejatzi, ikantaitzi:

Pisaikapai nakojanoriki, ampinkathariventante, irojatzi apaata novasankitaantakyaariri kisaneentayetakemiri, aripaite paatzikantaiyaari piitzi.

Tema tekatsi maninkari inkempitakaanteri Pava inkanteri iroka. ¹⁴ Tema maaroni maninkariite, intaani jotyaaantayeetziiri irirori irampitakoyetairi atziriite intzime avisakoshireyetaatsine.

2

Iniroite ovavisaakoshiretaantsi

¹ Ontzimatyee ankempisantero okaratzi jiyotaayetakairi, onkantya eroo ovashaantantaro. ² Te aritzi anashitakaayetaiyaaro otzimi jotyaaantantaitakariri pairani maninkariite inkamantantero. Tema maaroni kaari ovayempitayaarone inkempisantairo, jovasankitaayeetakeri ipiyathatakero. ³ Aakara irimaperoyeete irovasankitagaita, eerorika

ovayempitayetaaro ifñaaventakoyeetziro iniroite avisaakoshiretaantsi, otzimi jetapaintari Avinkatharite Jesús ifñaaventapaintziro. Tema irootake ikamantayetairi aakaite ikaratzi kemayetajaantakerori. ⁴ Iriitajaantake Pava iyotakaayetakarori omaperotaty okaratzi ikamantayeetakairi, tema jimatakaantakero itasonkaventantayeetzi, joñaakakaantakero kaari ifneetapiintzi, Tasorentsinkantsi antakaantakero iroka, ari omatajaantakari ikoviri Pava.

Itzimi matakakerori jovavisaakoshiretantzi

⁵ Tera iri maninkariite irimatakayeri Pava impinkathariventairo tsika asaikayetai apaata, otzimi noñaaventakemiri. ⁶ Añaajaantake atziriite irinatye intzime matairone. Tema ikantaitakeranki:

¿Iriiperoma atziriite pipampithashiretakotantariri?

¿Opaitama pikovantari pineshinonkayetairi?

⁷ Aña kapichera jiñiuro ifroñaaka atziriite te iranaakotante, iri maninkariite anaakoneentakeri.

Iro kantacha, irootaatsi pamathaitairi inkene ifñaapinkatharentsitai, otzimimotairi irovaneenkaro.

Iri anaakoyetairone maaroni povetsikane.

⁸ Pinkempitakagaiyaari ikantaranki aatzikiriri iisaneentane, iromperayetaiyaari maaroni.

Arira inkantakayetaiyaari Pava atziriite, tema tekatsi aparoni kaari anaakotantaatsine. Iro kantacha, tekeri iriñaayetero ifroñaaka atziriite iroka. ⁹ Iro kantacha, tzmatsi aparoni atziri jotyaaantaitakeri, irijatzi ñaapaintziro kapicheeni te iranaakotante, aña iri anaakotakeriri maninkariite. Iriitakera noñaaventzi Jesús. Tema iriitake ñaakero ikemaantsitaka irojatzi ikamantakari, ipoña jamathaitaitakeri ari okanta jiñaapinkathayeetantaariri, otzimimotairi irovaneenkaro. Irootakera ikamimentantakairi maaroni, tema iniroite ineshinonkayetai Pava.

¹⁰ Ovana otampatzikatataike tsika ikenakaakero Pava ishinetakari Jesús inkemaantsivaitya, ari jothotyaaakaakeriri onkarate iranteri. Tema Irika, itzimi ashiyetariri maaroni, itzimi kantakaantziri itzimayetantari maaroni, irijatzitajaantake kemaantsitakoventaari inkene irovavisaakoshireyetairi, ari onkantya intsipatantaiyaariri maaroni itomiitari janta irovaneenkarako. ¹¹ Jiroka okantakotajaanta, ikempitakaantai Jesús irirentzi, tema ari akaratziri irintari Pava. Jirintari irirori itasorentsishiretakaaantzi, irintari eejatzi aakaite itasorentsishiretakaaayetaira Jesús. ¹² Iro ikantantakari pairani:

Noñaaventakotaimi eeroka isaikayetzi nirentziyetaari,

Tsikaarika japatotapiintayeta, ari nontharomentaimi nompanthagaiyeni.

¹³ Ikantake eejatzi:

Navantaane novairi Pava.

Ipoña eejatzi ikantzi:

Jirika Naaka, notsipayetaari itomiite Pava ikaratzi ikempoyaakaayetaanari.

¹⁴ Akantajaantayetakara aakaite atziritzi, otzimi avatha, otzimi irane, ari ikantakari eejatzi Jesús irirori, iro okantantakari ikami. Aripaite joitsinampaakeriri kamaari. Tema otzimimovetatyaaari kamaari ishintsinka jimaimanetantariri kaamaneriite. ¹⁵ Ari ikenakaakerori Cristo itsiparyaaakotentairi atharovakaayetaroo kaamanetaantsi, kempitavaitanakami atziritanakityeemi kaamanetaantsi iroorikami otzikayetanakaimi. ¹⁶ Omaperotaty, tera iri maninkariite impokashitake Cristo irineshinonkayetairi. Aakara ipokashitake, icharineyetaira Abraham-ni. ¹⁷ Irootake jatziritajaantantaari ikempitayetai aaka jirentziyetaira, ari okanta jimonkaraantarori irirori ikovapiintavetakari irimonkarayeromi pairani omperatasorentsijanori. Ovana ineshinonkatantataike irirori, ikyaaryootake imonkaraantakarori, iri kantakaantaarori okanta Pava ipeyakotantaarori akaariperoshirevetaka. ¹⁸ Tema jatziritakera Jesús ikemaantsitakaitakari, ari ineshiretakaavaiveetakari. Irootake imatantarori jineshinonkatai ifroñaaka akaratzini ineshiretakaavaivaitaro kaariperori.

3

Iri Jesús anaakotziriri Moisés

¹ Iyeikiite itasorentsishiretakaitane, nonkantaiyemini pikaratzi ikaimashiretaimi Inkitesatzi: Pipampithashiretakotaiyaari Cristo Jesús, iriitake kempitakariri aparoni otyaantaari, irijatzi kempitakariri aparoni omperatasorentsijanori. ² Ikantaranki aparoni otyaantaari ikyaaryooventziro okaratzi ikantziriri otyaantziriri. Ari ikantakari eejatzi Jesús. Ikempitakotakari Moisés-ni, ikyaaryooventakeneri isheninkapayeeni jashiyetari Pava, itzimi ipaiyeeetakeri “Inampivanko Pava.” ³ Iro kantacha Jesús iriira matzirori

jiriiperotzi janaakotziri Moisés-ni, tema iriitake ovetsikakeriri pairani. Iroovaitake ikan-tayeetapiintzi: “Piñaapinkathatero nopanko.” Tema kaarira pankotsi inkantakoperoyeete iriñaapinkathatero, aña iri iñaapinkathatzi ashitarori ipanko. Tema itzimira ovetsikirori pankotsi iriira iriiperotatsiri.* 4 Tema iri ashitarori pankotsika itzimi ovetsikakerori, iroovaitake ikempitaakero pairani Pava jovetsikantayetakarori maaroni. 5 Ikantaitake: Moisés kyaaryooventakakeri isheninkapayeeni ipaiyeetziri “Inampivanko Pava.” Iro kantacha ikempitakomatsitakarori irirori aparoni omperataari, iñaaventayetairo onkarate avisatsineri. 6 Iriroma Cristo, iriitajaantake tomintariri ashitarori pankotsi, iriitake jevatairi ikaratzi ikempitakaantaitaari pankotsi. Aritakera ankaratairi aakaite irikaite ipaiyeetakeri “Inampivanko Pava” aririka ankyaryooventairi, kisorika ovanairi irojatzi ovekaantapaakyaarone kitaite.

Imakoryaamento jashiyetaari Pava

7 Jiroka ikantakeri Tasorentsinkantsi:

Pinkemairi iroñaaka Pava iñaavaitzi, ikantzi:

8 Eero pikisoshirevaitzi.

Pikempitarikari pithokashitakanari pairani jiñaantayeetakana tsika te inampiitaro.

9 Arira ikovakaavetakana pivaisatziite novasankitaayerimi, iñaantashiretakana naaka, Okantavetaka iñaavetaiyakaro noneshinonkataiyakerini okaratzi 40 osarentsi.

10 Irootake nokisantanakari,

Nokantake: Ari ikantapiintatya itzipinashirevaita,

Te iraniitantapiintaiyaaro nokovakairiri.

11 Noyatsimanekiini nokantanake:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki.

12 Iyekiite, ñaa povashaantzirikari Pava, Kañaanetsisiri. Eero pikaariperoshirevaitzi, eero pithainkashirevaitzi. 13 Iro aritatsi pominthashiretavakaapiintya poshreyetaiya. Petataiyaroota iroñaaka onkantya eero jamataviitantami pantayetairo kaariperori, irojatzi piñaantyaarori pinkisoshirevaita. 14 Aririka oisokerotziitanaiyaari Cristo, irojatzi overaantapaakyaarone kitaite, aritake añeero amatero itsipaminthayetai. 15 Irootake ikantantaitari:

Pinkemairi iroñaaka iñaavaitzi Pava, ikantzi:

Eero pikisoshirevaitzi.

Pikempitarikari pithokashitakanari pairani.

16 ¿Itzimikama matakakerori ipithokashitakari, ikemataavetakaro iñaane Pava? ¿Kaarima irikaite ijevatakeri Moisés-ni ipoñaakaakari Egipto-ki? 17 ¿Itzimikama ikisapiintayetakeri Pava okaratzi 40 osarentsi? ¿Kaarima antapiintakerori kaariperori, itzimi aperotainchari janta tsika te inampiitaro? 18 ¿Itzimikama iñaaventaitake inkantaitake:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki?

¿Kaarima ikantayeetake piyathariite? 19 Ari añiirori kantakaantzirori kaari jareetakaayee-tantaari, tema iro kantakaantakerori te inkempisantaiyeni.

4

1 Eenirora otzimi ishinetayetakairi aakaite kempivaitakarori irareetakaayetaimi imakoryaamentoki. Irootake piñaapinkathatantaiyaariri, otzimikari ompaitya otzikaavakemiri, iro eero pareetantaa.* 2 Tema akemayetairo aakaite Kameethari Ñaantsi, ari akempiyetaari ikantara avaisatziite pairani. Iro kantapainchari irikaite, te iranintaamaityaaro ikemakoyevetavakari, tema te iraventaashiretanakyaaro ikemayevetakari. 3 Irooma aakaite aventaayetakari, aritake irareetakaayetai imakoryaamentoki. Jiroka iñaaventakero imakoryaamento, ikantake:

Noyatsimanekiini nokantanake:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki.

Aña ithonkatakero pairani Pava irantavaitane ovakera jovetsikantakarori kipatsi. 4 Tema tzimatsi tsika oñaaventakota 7-tapaintsiri kitaite, ikantaitzi:

* 3:3 Iriira Moisés kempitarori pankotsi, tema irijatzzi isheninkamirinkaite judío-payeeni ipaitayeetziri “Inampivanko Pava.”

* 4:1 Iroka imakoryaamento, tzimayetatsi oshiyakaaventachari jaka. Tema pairani, jimakoryaaventakerora, Pava jovetsikakeri kipatsi, ikempitakaantakero “imakoryaamento” iroka 7-tapaintsiri kitaite jimakoryaantakari. Ikanta osamanitakeranki, ishitovayetzi Judío-payeeni janta Egipto-ki, 40 osarentsi ikekenavaiyetake, irojatzzi jareetantakari kipatsiki otzimi ishinetakerineri Pava. Irojatzzira iroka kipatsi ipaiyeetakeri “imakoryaamento.” Jirokara oshiyakaaventachari iroñaaka kempitarori “Imakoryaamento” kempisantzinkariite, tema tzimatsi kantatsiri: “Iro inkite imakoryaamento kempisantzinkariite.” Tzimatsi pashine kantatsiri: “Iro ‘imakoryaamento’ iroka aventaashiretaneri irovavisakoshiretante Pava, tema te onkovajaantya iriñaashintsivaitya onkantya iravisakoshiretantaiyaari.”

Iroka 7-tapaintsiri kitaite, ari ikaratapaakero irantavaire Pava, imakoryaake.

⁵ Iroka makoryaantsi irojatzira ifñaaventakoitziri, ikantaitzi:

Eerora nareetakaayetaari nomakoryaamentoki.

⁶ Ari okantari. Irootake intzimantyaari tsika inkarate makoryaashireyetaatsine. Iriroma pashineete etayetakarori, te irareetayetya, tema te inkempisante ikinkithaveetaniri Kameethari Ñaantsi. ⁷ Okanta avisanake pairani osheki osarentsi, japiitairo Pava ifñaaventai pashine imakoryaamento, ipaitairo “iroñaaka.” Irootakera josankinatatakotairi David-ni, ikantakeranki:

Pinkemairi “iroñaaka” Pava ifñaavaitzi, ikantzi:

Eero pikisoshirevaitzi.

⁸ Aririkami irimatakeromi Josué imakoryaaperotakaayetaairimi pairani avaisatziite, eerotyja japiitairomi Pava ifñaaventaimi pashine imakoryaamento. ⁹ Arira ayotziri eenirotatsi oshiyakaaventachari imakoryaamentoperotaiyaari jashiyetaari Pava. ¹⁰ Iroora joshiyakaaventakeri pairani Pava jimakoryaaventakero irantavaitanee ithonkakero. Tema ari inkempiyetaiyaari makoryaashireyetaatsine ari onthonkaiyaari irantavaitanee.

¹¹ Ontzimatyera ankyaryooventairo aretantaiyaari amakoryaashireyetai, akempiyetaarikari piyathayetai nchari pairani. ¹² Tema ifñaane Pava, ovañaantane onatzi, shintsifñaane okanta. Okempitakara aparoni osataamentotsite thoyempiperotatsiri apimitzikarateki, te oshenkaakanta ontoshenotonkiyetante irojatziri inthomoi iipathantsiki. Iroora maperotziri ifñaane Pava kempitavaitaka ontoshiretatyeeemi, irootake iyotakaanterone impampithashireyetyaari, inkovashireyeteeri eejatzi. ¹³ Tema ikaratzi jovetsikayetakeri Pava tekatsira aparoni materone iromanapithatyaari eero ifñaantaari. Aña Pava ari iriyotakotairo maaroni antayetakeri, iriitakera amenakoyetairone.

Iri Jesús anaakotziri omperatasorentsijanori

¹⁴ Irika Jesús, Itomi Pava, iriitake anaaperotakerori inkite. Iriitake ankempitakaantya omperatasorentsijanori. Irootake oisokerotantyaariri aventaashiretaari ikemayeetai akantake: “Nokempisantaari Jesús.” ¹⁵ Tema Jesús ikempitaarira omperatasorentsijanori, irootake jineshinonkayetaantairi ontzimerika pomerentsitzimoyetaireri. Tema pairani irirori, tzimavetaka ikovashirevetakari, ari ikempitakotakai añaayetziri avishimoyetairi aakaite. Iro kantachari, tera inkaariperotaajatapainte kapicheeni. ¹⁶ Irootake aventaantyaariri añaañaatairi Jesús kempivaitaka aatashiretatyeeerimi tsika impinkatharitari. Tema aritake ineshinonkayetai, ari inkamintaayetai aririka ankovityaashirevaite.

5

¹ Tema Pava ovakeri pairani atziri impairyeteeri omperatasorentsijanori. Iriitake kankakoyentayetairine atziriite kaariperoshireyetsiri. Iri pomeyetairone jashitakaitariri Pava. ² Tema atziri jinake irika omperatasorentsitaari, otzimimotziri opaita pomerentsitzimoyetariri. Irootake jiyotantarori jamatsinkaventari tzipinashirevaiyetaichari atziriite ikaratzi pokashitziriri, masontzishireyetsiri eejatzi. ³ Jimatzitaro irirori ipomevante okaratzi jashitakaariri Pava inkene impeyakoteneri ikaariperoshirevaitzi, jantziro ikempitapiintziniri atziriite. ⁴ Tekatsimaita omperatasorentsitaari pairyaashitachane apaniro, aña Pava ovayetziriri, ikempitaakeri jovakeri pairani Aarón-ni.

⁵ Ari ikantakari eejatzi Cristo, te iri pairyaashitachane apaniro ikempitakotaari omperatasorentsitaari onantari intharomentaventaityaari. Aña Ashitariri matakero, ikantzi: Notomi novimi eeroka,

Naakatake pirintanaa iroñaaka.

⁶ Ipoña ikantake eejatzi:

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitaarie,

Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

⁷ Tema pairani jatziritapaintzi Cristo, jiraaneentaka jiñaañaatakeri Pava, ikaikaimatake shintsiiini jamaniri. Aña Pava, otzimimotziri ishintsinka, ari onkantakemi irovavisaakoteri eero jovamaantayeetari. Tema Cristo ñaapinkathatasorentsitaneri jinake, ikempisantaakeri Pava ikovakotakeriri.* ⁸ Okantavetaka Cristo iriivetaka Itomi Pava, ikemaantsitapaita, tema ari jiñaakero tsika okanta ikempisantaaitzi. ⁹ Ikanta jimonkaratakaayetaakeri

* 5:7 Jiroka ikantakeri Jesús, jiñaañaatakeri Pava, ikantzi: “Ashitanari, pishinetanarika, pintsiparyaaokoventena onkarate nonkemaantsityaari. Iro kantacha eerora pimatanaro okaratzi nokovavetakari naaka, iro pimate okaratzi pikovakaakenari eeroka.” Jirokara ikenakaakero Pava ikempisantaakeri Jesús ikovakotakeriri, jamavetaakaakeri ikemaantsiyetakari, ishinetakari inkamimotante jovañagairi eejatzi.

iranteri, arira omatakaru jovavisaakoshiretairi inkarate kempisantairine, ari inkantaitayee-roo iravisakotai. ¹⁰ Ari okantakari, Pava omperatasorentsitakaariri, ari okempitakaro tsika okanta jomperatasorentsitakaakari pairani Melquisedec.

Ikamantantaitziro aririka ovashaantero aventaashiretari

¹¹ Tzimatsi osheki nokovavetari niyotaimiri tsika ikantakota irika. Iro kantacha ovana opomerentsita nomatemiro, tema kisoshire pikantayetaka, osamani onkantya pinkemathatantyaarori. ¹² Tema ari osamanitakera, noñaajaantakemi eerokatake iyotaantayetanaatsinemi. Iro kantacha eeniro okova intzime impaitya iyotaayetemine eerokaite, irojatzi irapiitayetaimi etayetarori jiyotaantaitziro iñaane Pava. Okempivaitakaro tsika ikantaitziri aparoni ithotaayetziri, tekera onkante impayeeteri tatsinaari ovanaronsi. ¹³ Ari pikantari eerokaite, iriivaiyetake eenchaaniki ithotaayetziri, tema tekera piñaantapiintayetarooota otzimi kameethashiretakaantsiri. ¹⁴ Iriima itzimi ovayetakarori tatsinaari ovaritentsi, iriivaiyetake ikaratzi ñaantapiintayetakarori, te opomerentsitzimotari iriyotero otzimi kameethatatsiri, otzimi kaariperotatsiri.

6

¹ Ontzimaty niyaatakaanakero niyotaaperotemiro pashine tsika ikantakota Cristo. Tera arite napiipiitemiro okaratzi piyotziyetakari eerokaite, okempitaya okantakota iroka: Jovashaantayetairo kaariperori kaamaneshiretakaantsiri. Javentaashireyee-tanaari Pava. ² Jiyotaayetakemiro eejatzi oviinkaataantsi, eejatzi otzimikapatziitotaantsi, eejatzi iriñaakaayetairi kamayetatsiri, impoña irovasankitaayetairi kaariperoshireri. ³ Irootakera aatakaantyaarori pashinetatsiri, inkamintha iri kovatsine Pava. ⁴ Onkamintha eero amenaashivaita pikemathayevetakari, itasonkaventayeevetakami, inampishirevetantakami Tasorentsinkantsi, ⁵ piñaayevetakaro okameethatzimotzimi iñaane Pava, piñaayevetakaro eejatzi ishintsinka onkarate irooñaarontayetairi apaata. ⁶ Tema ikaratzi ñaayevetakarori iroka, ipoña jovashaantairo, eerora imataajatairo impiyashiretai irookaventantaiyaarori iyaariperonka. Kempivaitakami iriivaiyetakemi apiitaironemi impaikakotakaantairimi Itomi Pava, kempitavaitaka iriimi thainkimavaitairinemi eejatzi ipiyotaiyani atziriite. ⁷ Okantaranki aparoni ovaantsi irenkapathatziro inkane, aririka impankiitantyaaro, iroorika shookeyetaintsineri pankirentsi pinarontsitachari, iriira Pava tasonkaventakeri pankitakerori. ⁸ Irooma iro iyoshitachane oshookake kitochee, ipoña tovarishi, tekatsira apantyaarone, katsimashire inkantya pankitakerori, intaayetairo apaata.

⁹ Irooma eerokaite, netakoyetané, niyotajaantzi eerora pikempitakotaro noshivakaaventakeri, tema niyotaiyini naaka pantanairo kameethari ovakera jovavisaakoshireyetaimi. ¹⁰ Tema Pava tampatzikashire inatzi, eero ipeyakotaimiro pantayetakeri eerokaite, petakoyetanaari ikaratzi pairyaayetairiri Irirori, eekerora piyaatakaatziro petakoyetari. ¹¹ Irootakera nokovakoyetaimiri, ari pinkantapiintayeeeya poñaakantairo pinkyaaryooshireyetai, irojatzi omonkarayetaiyari okaratzi poyaakoshiretairini. ¹² Iro eero piperashiretane eerokaite, aña iro aritatsi pinkempitakoyetyaari ikaratzi jatakairori ikempisantanai, ikaratzi kamaitanaarori. Tema iriitake aayetairone ishinetaantaitakeri.

¹³ Tema pairani ovakera Pava ishinetaakeneri Abraham-ni, tekatsira aparoni anaakoterine Pava intzime impairyaaakero ivairo, iri iyoterone eejatzi omaperotatya irimonkaravainete. Aña iri pairyaachari apaniro ivairoki Pava, ¹⁴ ikantakeri Abraham: Omapero nontasonkaventemi Naaka, Omapero noshekyemiri Naaka pincharinentyaari.

¹⁵ Tera irathavaavainetayeeeya Abraham-ni, amatsinka joyaaventaka, jiñaakero ishinetaantakeriri. ¹⁶ Tema aririka inkovapiinte atziriite iriyote omaperorika omatya ishinetaantziro, ipairyiro ivairo aparoni itzimi anaakotziri, ari iriyoyeete omapero irimonkaravainete. ¹⁷ Ari okempivaitetakaro okaratzi jantakeri Pava, ipairyaa irirori omatantyaari ishinetaantakeri. Tekatsi kanterone impashinetakairo okaratzi ipampithashiretakari iranteri. ¹⁸ Ari okanta otzimantanakari apite kaari ikantayeetai impashinetakaayetairo. Iro omatantari ayotai te ithaiyaneta Pava, irootake poshenkashireperotairi aakaite aventaashireyetaari Irirori, ayotzi ari omonkarataiya oyaakoneentari.* ¹⁹ Iro oyaakoneentanka joshiyakaaventaitziri jaka okempitaro aparoni tenari ayeentaatziirori iniroite pitotsi eero amaantanta. Ari okempitari oyaakoneentanka, ayeentaperoshire

* 6:18 Tema tzimatsi apite kantakotachari jaka kaari inkantayeete impashinetakaayetairo. Jiroka etarori: "Pava te ithaiyaneta, aritake omonkarataiya okaratzi ishinetaantakeri." Jiroka apitetanantsiri: "Tekatsi pashinetakagairone ipairyaa apaniro ivairoki Pava, tema tekatsi anaakoterine irirori."

ovayetai. Irootake kantakaarori ankempitakotantyaariri itzimi kyaatsiri janta tsika jotantotaitantaro tontamaitatsiri.[†] ²⁰ Ari añaamampyaarori aakaite kantatsi ankyaaayetaji janta kempitakarori iroka, aririka oyaampoiritanairi Jesús itzimi joshiyakaaventaitakeri kyagaintsiri janta. Tema iri Jesús joshiyakaaventake pairani Melquisedec. Iriitake Jesús omperatasorentsijanori iroñaaka, ari inkantaitaayeeni irirori.

7

Iromperatasorentsinka Melquisedec

¹ Tema Melquisedec, iri pinkathariventantaintsi Salem-ki, iromperatasorentsine inake Jenokisatzi Pava. Iriitake aavairiranki ipiyaaro Abraham-ni japerotakeri pashine pinkathariite jovayiritari, itasonkaventavairi.* ² Irijatzi ipakeranki Abraham-ni ovaakarontsi okaratzi jaapithatantakeri jovayirita. Tema Melquisedec, tzimatsi oshiyakaaventachari ivairo. Jiroka etarori oshiyakaaventa: “Pinkathari kameethashireri.” Jiroka apitetaintsiri oshiyakaaventa ivairo ipinkathariventantzi Salem-ki: “Pinkathari saikakaantatsiri kameetha.”[†] ³ Te iriyoyeetero ivairo ashtariri, te iriyoyeete eejatzi itzimi icharinetyetanakari. Kempitavaitaka te ontzimemi tsika ipoñaantanakari, tsika ithonkaka eejatzi, ikempitakotakari Itomi Pava, ari ikantaitatziuro irirori jomperatasorentsitaaritzu.

⁴ Ari añiirori iriiperori inake Melquisedec. Tema Abraham-ni, itzimi acharineyetanakari aakaite, iri ipake pairani okaratzi jaapithatziiriri pinkathariite jovayiritakari. ⁵ Iroora kempitakarori okaratzi jantapiintayetakari pairani Leví-mirinkaita. Ipayeetziri aparoni tzimimotziiriri isheninka ontzimerika 10, tema iro oshinetaantziiriri Ikantakaantaitane iran-tayeteri omperatasorentsitaari. Iro jametayarinini, tema irimirinkaita inatzi icharinetyetari Abraham-ni. ⁶ Iriima Melquisedec kaari asheninkata a-judio-yetzira aaka, kaari ayotaa-jatzi ipaita charinetariri. Iro kantacha, Abraham-ni, itzimi ishinetaaperoyeetakeneri pairani, iriitajaantakera pakeri Melquisedec aparoni karatatsiri 10 jaapithatantakeri jovayirita. Ipoña Melquisedec itasonkaventajaantanakeri Abraham-ni. ⁷ Omaperotatya ikantapiintayeetzi: “Itzimirika tasonkaventantatsiri, janayiri itzimi itasonkaventaitziri.” ⁸ Itzimirika ipayeetziri aparoni opaitarika karatatsiri 10 jaka kipatsiki, atziri jinayetzi, kaamaneri. Iriima Melquisedec, kempivaitakami kañaaneri irinakemi irirori. ⁹ Irojatzi jantakeri Leví-mirinkaita, ikaratzi ipashitapiintayeetaari. Aña kempivaitaka iriitakemi pinakoventantsinemi, tema irootake jantakeri ivaisatzite Abraham-ni, ¹⁰ etanakaro ipinakoventantake pairani ipashitakariranki Melquisedec jomonthaantavaariri jovayirita. Tema tekeramintha intzimaajate Leví-ni, aritake jantzitakaro Abraham-ni iroka.

¹¹ Pairani, ikaratzi omperatasorentsitaari, icharineete Aarón-ni inatzi, ikantayeetziri “Leví-mirinkaita.” Ari okanta Ikantakaantaitakeri. Iro kantacha irikaite omperatasorentsitaari, te irimatajantero irovameethashiretante. Arimi irimatakeri, eerotya josankinatokoyeetaimi pashine omperatasorentsitaari kempitaariri Melquisedec, kaari charinetariri Aarón-ni. ¹² Omaperora itzimai pashine omperatasorentsitaari kaari icharineta Aarón. Irootake ovashiñaantaiyaari Ikantakaantaitane, onantyaari intzimai pashine omperatasorentsitaari. ¹³ Tema irika iñaaventaitakeri kempitaariri Melquisedec, kaarira icharineete Leví-ni, pashinemirinkaita inatzi, kaari tzimaajatatsine aparoni isheninka intzime iromperatasorentsitaayaari. ¹⁴ Irika kempitakariri Melquisedec, iriira Avinkatharite Jesucristo, itzimi icharinetakari Judá. Tema pairani irosankinareki Moisés-ni, te oshinetaantsite iromperatasorentsitaariite charinetariri Judá.

¹⁵ Ari okoñaaperotziiriri ontzimatyete impoke pashine omperatasorentsitaari kempityaarine Melquisedec, ¹⁶ te iromperatasorentsivetya inkempityaari oñaaventziri Ikantakaantaitane itzimi icharinematsitari Leví-ni. Aña iri kempityaarine aparoni tzimatsiri ishintsinka, kaari kaamanetatsine. ¹⁷ Tema iri jiñaaventayeetake, ikantaitzi:

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitai,
Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

¹⁸ Ari okanta, tema okaratzi Ikantakaantaveetakari, otzimi irovashaantaitaite, tera omatero ovameethashiretante, eeniro kovityaachari. ¹⁹ Tema tekatsi aparoni ovameethashirete

[†] **6:19** Iro iñaaventakoyeetzitzi tontamaitatsiri jotantayeetantarori tasorentsipanko, iro ipaitayeetzitzi tasorentsisaante onatzi janta. Intaani inkye omperatasorentsitaneri, tera irakoventyaaro inkyaapiinte. Iro ikantayeetzitzi “ari janta joñaakanta Pava.” Irootakera oshiyakaaventarori inkite tsika janta añeeri Pava apaata. * **7:1** Iroka vairontsi “Salem” irootake ipaitaitziri nampitsi Jerusalén pairani tekerani inampitaro Judio-payeeni janta. [†] **7:2** Jiroka kantakotachari ipakeriri Abraham-ni pairani Melquisedec. Aririka irapithatante jovayirita Abraham-ni onkarate 10, aparoni irashitakaakyaari Melquisedec. Ari ikantakerori maaroni jaapithatantakeri, ontzimerika 10, aparoni irashitakaakyaari Melquisedec.

Ikantakaantaitane. Iro kantacha otzimaira pashine impoyaataarori, irootakera matakaayetairone okaakishiretaiyaari Pava, tema iro oyaakoneenteri.

²⁰ Irootakera ishinetaakairi iroka Pava, tema iriitakeranki pairyeencha apaniro ivairo iriyoyeetantyaari omapero omonkaratya. ²¹ Iriroma pashine omperatasorentsitaantsiri, tera impairyaaatya Pava jovayetantakariri irikaite. Aña, iri ipairyaaaventaka pashine, ikantakeri:

Iri Pinkathari pairyaamentakami, te joipithokanetziro iñaane.

Eeroka kantaitaachane pomperatasorentsitai,

Ari pinkempityaari ikantaranki Melquisedec.

²² Ari okanta, iriitakera iroñaaka Jesús iyotakaayetairori omapero omonkaratya okaratzi jantzimotavakaitakari, irootake anaakotakerori pashine etavetanakarori pairani jantzimotavakaitakari.

²³ Tema ikaravetaka pairani omperatasorentsivetainchari, osheki tzmaintsiri impoyaaetakariri iriroriite. Tema ikamapiintayetake irikaite, te onkante iriyaatakairo irantayeterimi, aña ontzimatyete intzime pashine impoyaatyaarine. ²⁴ Iriima Jesús, kañaaneri jini irirori, iri kantaitaachane iromperatasorentsiti. ²⁵ Ari okanta, iriira Jesús ovavisaakoshiretapiintairine okaakishiretaiyaarine Pava, inkantakoventapiintairi.

²⁶ Iriitajaantake iroñaaka omperatasorentsitaari akovityaaperovetakari. Jiroka ikantari irirori: Itasorentsishiretzi, ikameethashiretzi, ikiteshiretzi, te isaikimoyetairi kaariperoshireri, janaaperotairo inkite. ²⁷ Irika Jesús te inkempityaari omperatasorentsijanovetainchari pairani. Tema aririka impomeyeteneri atziriite jashitakaayetariri Pava, jetaro irirori ikovakotziri Pava imepyakotavakeri ikaariperoshiretzi. Iriima Jesús jothotyakero maaroni, jimonkaratakero ishinetakaranki apaniro inkempitakotyari ipomeyeetziniriri Pava. ²⁸ Ikaratzi omperatasorentsitakaayetakari Ikantakaantaitane, atziri inayetzi, shipetashireri, ikaamaneyetzi. Iriima Itomijanori Pava pokaintsiri avisakeranki osheki osarentsi, iriira jomperatasorentsitakaakeri Pava ipairyaaakaranki ivairoki. Iri monkaratajaantakerori kameethaini, arira onkantaitaateeni.

8

Iri Jesús kantakoventantaatsi ovakeratantaari antzimotavakaantsi

¹ Jiroka iroñaaka otzinkamiperotajaantari ikantayeetakeri: Iriitajaantakera Cristo omperatasorentsiventairi, iri saikaatsiri irakojanoriki Pinkathariperori, itsipataari ipinkathariventantai inkiteki. ² Okempivaitaaro ari irantavaitemi tasorentsithaanteki, iro kantacha, tera ari irantavaimatsite tasorentsithaanteki otzimi jovetsikakeri pairani atziriite, aña inkiteki jantavaitai, tsika otzimi jovetsikakaantari Pava. ³ Tema ikaratzi omperatasorentsitaantsiri pairani, tzmatsi jashitakaariri Pava, ipometayetziniriri. Ari ikempitakari eejatzi Jesucristo, tzmatsi opaita jashitakaariri Pava. ⁴ Iro kantacha, te onkanavetya iromperatasorentsitemi Jesucristo, isaikantavetapaintari kipatsiki, te oshinetakaantero Ikantakaantaitane, tema te isheninkamirinkaitetari Levíni. ⁵ Tema irikaite omperatasorentsitaari oshiyakaaronsi inamatsiyetake, aña tzmatsi iñaamampyeetakari tsika onkantaiya kyaaryooperoini janta inkiteki. Irootake ikantayeetakeriri pairani Moisés, tsika inkantya irovetsikero tasorentsithaante, ikantayeetakeri:

Pinkempitakaantero povetsikero, tsika okanta piñaamampyaakaro otzishiki.

⁶ Ari ikantaari Jesús omperatasorentsitaari jinatzi, janaakotairi jomperatasorentsitaaitaari atziri. Tema Pava jovakeratai pashine antzimotavakaantsi, iri ishinetagaine iroñaaka Cristo ikantakoventayetai, irootakera anaakotairori okaratzi ishinetakavetakari pairani, iro anaakotairori etakarori antzimotavakaantsi. ⁷ Tema tzmatsi kovityeentakeriri etakarori antzimotavakaantsi kaari imonkarayetake, irootake okovantakari ontzime pashine ovakerari, impoyaatyaarone. ⁸ Jiroka otzimi kovityeenchari, tema ikantaitakeranki:

Ikantzi Avinkatharite:

Pamenero onkarate avisatsineri apaata,

Ari napiitairo ontzime nantzimotairiri icharinepayeeni Israel-ni, icharinepayeeni Judá-ni.

⁹ Aririka novakeratairo antzimotavakaantsi, eero okempitaaro nantzimovetakariri ivaisatziite.

Tema pairani nokempitakaanara nakathataatyeerimi,

Naakami eevatairinemi nomshitovantaariri Egipto-ki.

Tera imonkaraamaitaro iriroriite okaratzi nantzimotavakaiyaari,

Iro opoñaantari novashaantziro nokempoyaaventziri.

Arira ikantake jiñaavaitake Pinkathari.

¹⁰ Japiitakero iñaavaitake eejatzi, ikantzi:

Jiropa ovakerari antzimotavakaantsi iriñeeri apaata Israel-mirinkaite: Ari niyoshiretakaayetairi kameethari onkarate irantayetairi. Onkempivaityaaro nosankinashiretaatyenerimi nokantakaantane, Naakatake inkempitakaantai Ivavane, Iriiyetake nashitaiyaari Naaka.

¹¹ Te onkovajaantaiya iriyotaavakaavaitaiya, Intaani ikantayetairi isheninka: Piyoshireperotairi Avinkatharite. Tema maaroni iriyyeetaina.

Ari iriyoyetaina iriiperoriite irojatzji ashinonkaaneriite, maaroni.

¹² Osheki noneshinonkatairi ikaariperoshireyetake, Ari nompeyakotaineri.

¹³ Tema ipaiyeetakerora “Antzimotavakaantsi ovakerari,” ari jiyotakoyeetzirori iroka etavetakarori, kempivaitake paisatorimi onatzi. Tema okaratzji paisatotaintsiri, jookay-eetziro.

9

¹ Okanta iroka etakarori antzimotavakaantsi, iro ikantakaantakeri Pava iriyotayee-tantyaari tsika inkantaitiya iñaapinkathayeetairi. Ari oñaaventari tasorentsithaante tsika janta iñaapinkathayeetairi. ² Iroka tasorentsithaante, apite okanta jinashiyeetakaro jotantaitziro. Janta antarosaantetzi tsika ikyaapiintaitzi, ari jovayeetakeri ootamentotsi, menkochaaniki, ipoña tasorentsitanta. Ari ipaiyeetzirori “tasorentsisaante.” ³ Irooma inthomointa, tsika ithatashiitakeri tontamairi, iryaaninaki okanta. Ari ipaitayeetzirori “tasorentsisaanteperori.” ⁴ Ari osaikiri itaantapiintaitarori kasankainkari, ari osaikiri eejatzji tasorentsini. Iro jovetsikayeetanta poreryaari iroka. Ari ovakotari inthomointa eepiyokiini “maná” jovetsikañakitashiitakeri poreryaari. Ari jovayeetzirori ikotzi Aarón-ni shookaintsiri pairani, ari osaikitari eejatzji mapikota tsika osankinataka antzimotavakaantsi.* ⁵ Okanta jeñokiini tasorentsini, ari jovayeetake jovetsikaitziri iroshiyakaaro maninkariite, iriitake otsimankantakaro ishivanki otatari tasorentsini. Iro ipaiyeetzirori “Ineshinonkamento.” Iro kantacha eero niyaatakaairo noñaaventemiro tsika okantayeta aparopayeeni.

⁶ Aritake jovetsikayeetakeri maaroni iroka. Osheki jantapiintakeri omperatasorentsitaari janta antaroki tasorentsisaante, ari jantayetzirori inkene iriñaapinkathatasorentsita. ⁷ Irooma iyaaperotanake inthomointa tasorentsisaanteperoriki, intaani ishinetaitziri inkye omperatasorentsijanori. Aparosatzira ikyaapiintzi osarentsiki. Aririka inkyaake janta, iraanake irira piratsi intsikirisantyaaro ipaitayeetzirori “Ineshinonkamento Pava.” Ari onkanta irineshinonkatantyaariri Pava, eero jovasankitaaventantari iyaariperoshirenka. Ari ikempitayeetzirori eejatzji atziriite kaariperoshireyetatsiri. ⁸ Ari okanta, tzimatsi jiyotakaayetairi Tasorentsinkantsi, jiroka okanta: Pairani otzimantavetari tasorentsithaante, te onkante inkyaayete atziriite janta otasorentsisaanteperotzi. ⁹ Jiroka okantakota: Aririka impayeeteri Pava jashitakaitariri, aririka impomeyeeeteneri, tera iro matakajaanterine iñaapinkathashiretairi Pava inkene intampatzikayetairo ipampi-thashiretari. ¹⁰ Aña intaani intzitaiaaaro ovaritentsi, jimireyeetari, inkivayetapiintaiya eejatzji. Iro ikantakaantaitakeri otzimi koñaayetatsiri irantayeetero, irootake irantayeete irojatzji irovakeratakaantaiyaarori Pava antzimotavakaantsi.

¹¹ Ari mataka ikoñaatai Cristo, iriitake kempitaariri iroñaaka omperatasorentsitaari. Iro kantacha, tera inkyaajate tasorentsisaanteperoriki otzimi jovetsikayetakeri atziriite, aña jimatakero inkyaake irirori inkiteki tsika intaani añaamampyaayetakaro iroñaaka, otzimi anaakoperotantatsiri. ¹² Tema Cristo te inkempityaari omperatasorentsitaari atziritatsiri itzimi kyaamatsitapiintatsiri tasorentsisaanteperoriki iraanake iriraane piratsi. Aña iriitajantake shinetaincha irovamagaiteri irisakotapaintero iriraane, inkene iriñaayetairo maaroni ari inkantaitaayeeni iravisakoshireyetai.† ¹³ Oshiyakaaventziro aririka ookimotyaaari Pava iriraane piratsi, eejatzji isamampote, kempivaitaka iro kitevathatakairine atziri itzimi antakerori ipinkayeetzirori. ¹⁴ Irooma iriraane Cristo, iro maperotakerori okantakaakaro piketashiretantayetaari. Tema ikempitara irirori tekatsi ompaitya inkenakaashityaari, irijatzita shinetainchari irovaiteri, ikantakaakari Tasorentsinkantsi. Iri-itake oshepithatamirori kaariperori pipampithashiretane, tema pantayetakeri kaamanetakaantatsiri. Aña ontzimatyepantayetairo okaratzji ikovakaimiri Pava, Kañaaneri.

¹⁵ Iriitakera Cristo itzimi jotyaaantakeri Pava inkantakoventairi atziriite, ari okanta jovakeratakaantaarori antzimotavakaantsi. Tema okantakota ovakerari

* 9:4 Ikantakoyeetzirori jaka poreryaari, iriitakera oro. † 9:12 Jiñaaventaitziri jaka ikantaitziri piratsi, iri iñaaventayeetzirori cabra-payeeni ipoña vaca.

antzimotavakaansi, ontzimaty e inkame aparoni, iro iravisakotantaiyaari piyathatakarori paisatori antzimotavakaansi. Ari iriñeetairo ishineyetakairo pairani ankañaanetai. Iroka antzimotavakaansi, iroovaitake aparoni osankinarentsi tsika oñaaventayeta okaratz jashiyetari, oñaaventayetziri eejatzi intzime ashiyetaiyaarone aririka inkamaminthatake ashitaaniri. ¹⁶ Iro kaari jiyoperoyeetanta intzime aayerone okaratz jashitakaayeetantari, intaani jiyoyeetzi aririka inkamake ashitaaniri. ¹⁷ Eeniroa jañi ashitaaniri, eero ipitaitari itzimi ishinetaikeneri irashitaiyaaro. Intaani impayeetari aririka inkamake. ¹⁸ Ari okempitari, jetajaantayeetanakarori paisatori antzimotavakaansi, tzimatsi ipaita kamaintsiri, iriraanera jetantayeetanakari. ¹⁹ Tema pairani ithonkakero Moisés iñaanatakeneri atziriite Ikantakaantane, jaake iriraane piratsi, itentaakero jiña, jaake inchashiteva, jankoviitake kityonkamaitatsiri, itsikirisantakaro osankinatainchari, ari ikempitaakeriri eejatzi atziriite.† ²⁰ Ikantakeri:

Iroka iraañsi iro oñaarontaperoterone antzimotavakaiyaari, irootake ikantakaantakeri Pava.

²¹ Itsikirisantakaro eejatzi iraañsi janta tasorentsithaanteki, ari ikempitaakerori okaratz saikatsiri inthomointa. ²² Ari okanta, tema kempivaitaka aririkami intsikirisantaityaaro iriraane piratsi, imonkaratanairo Ikantakaantaitziri, kempivaitaka iroomi oitevathatantatsine. Tema eerorika otzimi iraañsi, eero ipeyakotantairo Pava kaariperori.

Iri Cristo matakeroi jovivisaakoshiretantzi

²³ Irootake ikamimentantari piratsi ipomeyeetziniri Pava kempivaitaka inkitevathatakaantayeemi. Irootake kempitakarori okaratz avisaintsiri inkiteki, jotyaantakeri Pava inkamimentante Cristo, inkiteshiretakaantayetari. Iro anaakotakerori ikamimentantzi piratsi. ²⁴ Tema te inkye Cristo tasorentsisaanteperoriki irovetsikamatsitane atziriite. Aña irootataike oshiyakaaaventacha inkiteki tsika ikenai Cristo, inkantakoyetayetai isaikira Pava. ²⁵ Tema te japiipiitapaintziro Cristo ikamimotantzi. Ari opashinetziri jantziri omperatasorentsitaari itzimi kyaavetapiintachari aparosatz osarentsiki tasorentsisaanteperoriki. Te iri ashitaaajayaarone iriraa isakotayeetziri. ²⁶ Arimi iroshiyamatsityaarimi Cristo ikaratz omperatasorentsitaari, osheki irapiipiiteromi inkamimentante. Arimi iretanakyaaro inkemaantsiventantyaami ovakera ovetsikantakari kipatsi. Aña aparosatz ikamimentantapaintzi. Ari ikantaitanaatziro joitsinampaakero kaariperori. ²⁷ Iroovaitake ikantaitziri: “Maaroni atziri aparosatz okanta ikami, impoña Pava amenakotairone ishire.” ²⁸ Iro jantakeri Cristo, aparosatz ikamake ikemaantsiventakotari osheki kaariperoshireri. Iro kantacha eejatzi inkoñaatapai apaata irirori, eerova ikemaantsitakaitavaari, aña irovivisaakotairi ikaratz oyaakoneentakeriri.

10

¹ Iroora Ikantakaantaitane oshiyakarori aamparentsi. Tema okantara aparoni aamparentsi te ontzimanete ovatha, intaani jiyotayeetzi tzimatsira ipaita ashitaro iraañsi. Ari okantari eejatzi Ikantakaantaitane, iyotaakai tzimatsi apaata kameethataat-sine. Ikantakaantaitake ontzimaty impometapiintayetaineri Pava maaroni osarentsiki, iro kantacha tera ovameethaperoshiretziri atziriite antayetakerori. ² Arimi omaperotya ovameethaperoshiretante, ikaratz antayetakero arimi irovashaantakeromi, tema aritakemi oiteshiretakeri, eero iyaatzimi onkatsizimoshirevaiterimi jantayetakero kaariperori. ³ Aña te ari onkanta, iro jantapiintakeri avisayetzira osarentsipayeeni, ipometapiintayetziniri Pava, ipampithashiretakotaro iyaariperoshirenka. ⁴ Tema jovamaayetapiintziri piratsiite ikapathainkatakaitziri, tera omatero ompeyakoperotero iyaariperonka atziri. ⁵ Irooma ipokakeranki Cristo jaka kipatsiki, ikantakeri Pava:

Te pinkovamatsitairo iramayeetaimi piratsi jashitakaayeetamiri, impomeyeetzimiri.

Aña naakatake potyaantake natziriite, nonkempitakotyaari ipomeyeetzimiri.

⁶ Tera intaani onimotemi ipometayeetzimiri piratsi okantakaantziro iyaariperoshirenka irikaite.

⁷ Nonkante Naaka:

Pavá, nopokake naaka nantairo okaratz pikovakaakenari eeroka,

Tema aritake josankinatakoyeetakena pairani onkarate nanteri.

⁸ Pinkinkishiretero kantatsiri jaka:

Te pinkovamatsitairo iramayeetaimi piratsi jashitakaayeetamiri, impomeyeetaimiri. Te onimotemi impomeventemiro iyaariperoshirenka.

† 9:19 Kantakotachari jaka inchashiteva, irootakera ipaiyeetziri eejatzi “isopo.”

Iro kantacha, ¿kaarima ikantakaantaitziri iroka? ⁹ Intsityaa pinkinkishiretero pashine kantatsiri:

Nopokake naaka nantairo okaratzí pikovakaakenari eeroka, Iroka apiitainchari ikantaitakeri, impoyaatáro etanakarori pairani. ¹⁰ Aña ikovake Pava onkempityaaro ivatha Cristo okaratzí ipomeyeetziniriri, ari okanta ikamimentanta-paintairi maaroni atziriite. Crista opoña jovameethashireyetai aakaite.

¹¹ Pairani, maaroni omperatasorentsitaari jaminiri Pava jashitakaariri, japiipiitziro kitaiteriki ipometziniri piratsi. Temaita irimatero irovashaantaperotakaantero kaariperori. ¹² Irooma Cristo, aparosatzí ishinetaka irovamaaventaiteri iyaariperonka atziriite, ipoña isaikai irakojanoriki Pava itsipataari ipinkathariventantzi, ¹³ ari isaiki jovaaventa irojazti iroitsinampaantaperotaiyaariri, ikempitakaanairi imakoryaakiimento. ¹⁴ Irootakera jantantakarori aparosatzí ikamimentantakero iyaariperonka atziriite, ari ikantaitaayaani jovameethashireperoyetairi. ¹⁵ Ari ikempitakari Tasorentsinkantsi jiyotakaakai omaperotaya. Tema iri etakero josankinatakaantake:

¹⁶ Ikantake jiñaavaítake Pinkathari, ikantzi:

Jiroka ovakerari antzimotavakaantsi iriñeetairi apaata:

Ari niyoshiretakaayetairi kameethari onkarate irantayeeteri

Onkempivaityaaro nosankinashiretaatyenerimi nokantakaantane.

¹⁷ Eekero ikantatzí:

Ari nompeyakotaineri ipiyathataka, jantayetakero kaariperori.

¹⁸ Tema aritake ipeyakotantairo Pava ikaariperoshireyetzí, te ariperotai impomeyetaineri iroñaaka.

¹⁹ Irootake iyekiite, tema kapathainka ikantaka Jesucristo jovamaantaitakariri, aventaashire antsipashiretaiyaari Pava, onkempivaityaaro ankyaatyeemi tasorentsisaanteperoriki. ²⁰ Tema jatzirítakera Cristo, irootake okantantaari ankyaaayetái inkíteki, iro oshiyakaaventachari ankyaatyeemi ithatyeetakero tontamaitatsiri tasorentsisaanteperoriki. Aakara omapokayatarori iroka kaari jimayeetzi pairani, irootake kañaanetakaanatsiri. ²¹ Ikempitaari iroñaaka Cristo iriimi omperatasorentsijanoventaineri akaratzí jashiyetaira Pava. ²² Ari okanta. Kyaaryooperoini ankantaiya antsipashiretaiyaari Pava, mapero ankantya oshiretaiyaari. Kiteshire ikantakaayetai, eero apampithashiretakoyataro kaariperori.

Aña ankempitakaantya inkivantatyeeeromi jiña kiteshaari. ²³ Kiso ovanakero aventaashiretaari, ikemayeetakai akantake: “Noyaakoneentane inatzí Cristo.” Tema tsika itzimi shinetakarori, kiso jovakai irirori. ²⁴ Ontzimatyé ampampithashiretakotairo tsika onkantya aminthashiretakaantyaariri pashine iretakotantya, irantayetairo kameethari. ²⁵ Eero ovashaantziro apatotapiintya, tema tzimayetzí ovashaantayetakerori. Aña ontzimatyé aminthashiretakaiaari akarataiyini. Eekero aatatyé antanairo ayotaira aritake impiye Cristo.

Ikamantayeetariri antzirori inintakaanekiini kaariperori

²⁶ Tema aritake ayotairo kyaaryootatsiri, aririka othataanakyaaro ovashaantanakero, impoña aatakaaro antayetero kaariperori, tera impeyakoitairo ayaariperonka. ²⁷ Aña ikamantayeetayee antharovashirete irovasankitayeetai, tema Pava iraperotairi intaayetairi ikaratzí kisaneeantakeri. ²⁸ Pairani, intzimerika piyathatakyaarone Ikantakaan-tane Moisés, te ineshinonkairi, aña jovamaayeetziri inkaraterika mava kantakoterine. Ari irovamaayeetakeri eejatzí inkarataajaterika apite kantakoterine. ²⁹ ¿Tema omaperota irovasankitaiteri itzimirika manintakerori jantzimotajaantakairi Itomi Pava? Tema okempivaítakero jaatzí kashivaítaitaro kaari apantaro, irimanintashivaítakyaaromi ikapathainkatakai ikamimentantake. Ari ithainkashiretakero jantzimotantzi Pava ishinetaavetaniri intasorentsishiretakairi. Ikaviyavaítakeri Tasorentsinkantsi neshinonkataneri. ³⁰ Irooma aakaite ayotziri itzimi kantaintsiri:

Naakatake ovasankitaantatsine,

Naaka piyakoventantachaneri.

Iroora ikantakeri Pinkathari.

Ikantaitzi eejatzí:

Jovasankitayeetziri Pinkathari ikaratzí jashitaari irirori.

³¹ ¡Kempitaitaika iniroitemi intharovashireyetaakemi jiyotayeetai iriitajaantakemi ovasankitayeetaantsine Kañaaneri Pava!

³² Pimpampithashiretakotyá. Tema eerokayetake pairani kempisantanaintsiri, kempivaítaká pinkitainkatakotaatyeeemi. Ipoña piñaakero ikemaantsitakayeetakami.

³³ Piñaayetakero eejatzí ikisayeetzimi, jovatsinaayetzimi tsika ipiyotayeeta. Piposhenkayetakari avishimoyetziri okaratzí piñaakeri eeroka. ³⁴ Piposhenkayetakari

ikaratzi jashitakoyeetakeri, piñaayetakero eejatzi jaapithayeetakemiro tzimimoyetzimiri. Iro kantacha, eekero piyaatzi piminthashiretanaka, tema piyotaiyini onkarate piñeeri apaata, osheki okameethaperotzi, te othonkaneta. ³⁵ Irootake eero povashaantantaro okaratzi pavantaanaari, tema iniroite impinayeetaimi apaata. ³⁶ Amave pinkantya pantayetanaari ikovakaayetzimiri Pava, ari onkantya piñaantaiyaarori ishinetaakemiri.

³⁷ Tema ikantzi Pava:

Eero ishenkaa irareetantyaari okaakitizimataintsiri,
Eero osamani inkantya.

³⁸ Tampatzikashire irinaatye aventaashireri, ari iriñeero iriñaantaiyaaro.

Irooma aririka impiyashiretai, eerora jinimotakaanaro.

³⁹ Irooma aakaite, te akempitari ikaratzi piyashiretachari, itzimi iraperoyeetairi. Aña oshireyetaara aakaite, ari añeero añaashireyetai.

11

Aventaashirenkantsi

¹ Jiroka okantakota aventaashirenkantsi. Okempitatya aririka inkantashireete: “Ari-take omatakya nokovaperotane.” Jiyomampyaaperotajaantake aritake omatakya ikoviri, onkantavetakya tekeri iriñeero. ² Iro iraventaashirenka avaisatziite kantakaarori okanta Pava iñaaventantakariri kameethaini. ³ Iro aventaashirenkantsi kantakaarori amantatarori akemathatairo tsika okantajaantaka jovetsikantakarori Pava kipatsi. Intaani jiñaavaitake, matanaka ovetsika. Ari opoñaanakari ovetsikanaka iñaayeetairi iroñaaka kaari koñaataajatsiri pairani.

⁴ Iro iraventaashirenka Abel kantakaari ipometantakaniri Pava jashitakaariri, anaakotanakero irashi Cain jashitakaavetariri Pava. Iro ookimotakari ipometakeri Abel. Ari ikantake Pava: “Kameethashire inatzi Abel.” Okantavetaka ikamake Abel, eeniro akemakotapiintziri kempivaitajaantaka irojatzi iriñaavaitemi irirori, tema iro kantakaarori ikempisantake. ⁵ Iro iraventaashirenka Enoc kantakaari jaantaitaari, te iriñeero inkame. Te iriñeetairi, tema inkiteki jagairi Pava. Pairani eeniro isaiki kipatsiki, ikantakeri Pava: “Eerokara inimotakaaperotakenari.” ⁶ Tema aparoni kaari materone ontzime iraventaashirenka, te onimoteri Pava. Aña aririka inkovayeete iriyoperoitari Pava, ontzimatyete inkempisantai, omapero tzimatsi Pava. Ontzimatyete inkempisantai ari irimatakaayetairi Pava inkarate kovaperotaatsine iriyotairi. ⁷ Iro iraventaashirenka Noé kantakaari jovetsikantakarori iniroite pitotsi inkene irovvisaakoteri isheninkamirinkaite. Kyaaryoo iñaapinkathatasorentsitanetake irirori. Tema iri Pava kamantakeri onkarate avisatsine, kaari iñeetaajzi pairani. Iroora opoñaantari jiñeetakero iro apantaperotaro irovasankitaayeetairi osavisatziite. Arira jovameethashiretakeriri Pava, tema irootake ishinetaayetakeneriri kempisantaneriite.

⁸ Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori ikempisantantakariri Pava ikantakeri-ranki irishitove inampiki iriyaatero pashine nampitsi otzimi ishinetaakeneriri. Iro jantakeri Abraham, jatake okantavetaka te iriñeero tsika iriyaantena. ⁹ Iro iraventaashirenka Abraham kantakaarori jimatantakarori jinampitaro pashine kipatsi tsika te itzimapai isheninka irirori. Ari isaikakeri ipankoshetataro meshinantsimai. Ari ikempitaakari Isaac, Jacob, tema irijatzi ishinetaayeetakeneri eejatzi. ¹⁰ Iro jimatantakarori Abraham inampitakaro, tema jiyotzi ari inkafiñaanetai inkiteki. Kempivaitaka iri ñaamampyaakarori aparoni nampitsi otzimajaantzi jovetsikairi Pava, tsika irinampiperotaiyaaro apaata. ¹¹ Aña omatzitaiakaro iroori Sara, ovaiyantai okantakaaro aventaashirenka. Aritake antarokonavetaka, karavetapaaka ovaiyantantyaari. Iro kantacha, omatairo ovaiyantai, tema aventaashiretanakari Pava aritake imonkaratakenero ishinetaakenerori. ¹² Ari okanta. Oimera Sara, itzimi ayimavetakari irantarikonanka, jovaiyantakairo iina, irojatzi joshekitantaaari icharineyetaari, ikempitaari joshekkitzi impokiro, ikempitaaro impane oshekkitzi janta jiñaathapyaaiki. Omapero joshekiperotai, tekatsi materone iriyoyeetai tsika ikaratzi joshekkitzi.

¹³ Maaroni irikaite (Abraham, Isaac, Jacob, Sara), ikamakoyetakero iraventaashirenka, te iriñaajatero okaratzi ishinetaayeetakeneriri. Intaani jiñaamampyaayetanakaro. Intaina okantaka inkite ikovashiretakeri inampitaiyaaro. Irootake ikantayetantari: “Asaikaminthatashitara kipatsiki, kaari anampi, akempitakovaitakari aparoni kaari tzimatsine isheninkamirinkaite.” ¹⁴ Tema jiñaavaaitakero kantainchari ñaantsi, ari ayoperotziri omapero ikokovaitzi pashine nampitsi tsika inampiperotajaantaiyaaro kameethaini. ¹⁵ Iroomi iriñaaventayete impiyamatsiyetaimi inampiiteki ipoñaayetakaro pairani, aritya irimatakeromi impiyayetai. ¹⁶ Aña tzimatsi pashine ikovaperotakeri otzimi

anaakoperotzirori, jantara inkiteki ikoviro. Irootajaantakera jovetsikakeneri Pava irashiite irikaite, tema Pava te ipashiventakotari ikantapiintakari “Novavané.”

¹⁷ Iro iraventaashirenka Abraham kantakaakarori impometantyaanerimi Pava irapintzite itomi Isaac, tema Pava iñaantatyaaro iraventaashirenka Abraham. Iroovetainchami irapintziryeerimi irovaiyantane, ¹⁸ okantavetaka ikantakeri Pava:

Iri Isaac piñaantaiyaari intzimai osheki pincharinetyaari.

¹⁹ Tema Abraham javentaashiretakari Pava jiyotzi ari irovañagairi kamatsiri. Irootake Pava joiipiyantaaniriri Isaac, tema iri oshiyakaaventakero irañaayeetai. ²⁰ Iro iraventaashirenka Isaac kantakaarori itasonkaventantakariri Jacob ipoña Esau, iro oshiyakaaventacha avisayetatsineri apaata. ²¹ Iro iraventaashirenka Jacob kantakaakarori itasonkaventantakariri apiteroite itomi José. Irojatzi iraventaashirenka Jacob-ni kantakaarori itharomentantakari Pava ikotziporokitantakari ikamimatake.

²² Iro iraventaashirenka José kantakaari ikantantanakari ikamimatake, ikantzi: “Aririka irishitovayetai Egipto-ki asheninka itzimi icharineyetai Israel, iramenai tsika inampitaiyaaro.” Ikantake eejatzi: “Ontzimatyeeera iraaeyetanairo apaata notonkiporoki.”

²³ Iro iraventaashirenka ashtariri Moisés kantakaari jomanantakariri ireenchaanite ovakera itzimapaake, irojatzi itzimakotantakari mava kashiri. Tema kameethaini ikantaka eenchaaniki. Ari jiñaakaarori ashtariri Moisés okaratzi ikantakaanteri pinkathari, irovayeeteri maaroni eenchaaniki inkarate shiramparitatsine. ²⁴ Iro iraventaashirenka Moisés kantakaari kaari ikovanta incharinetyaari pinkathari Faraón, okantavetaka iro oimotantakeri irishinto pinkathari. ²⁵ Aña iro ikovake inkempiyaaari atzirite jashitari Pava, ari itsipatakarori isheninkapayeeni jovasankitaavaitaziri, te inkovaaajatero iranintaavaiyaaro kapicheeni inevetashiyetari irirori. ²⁶ Tema jiyotake Moisés okovaperota irovinkatharyaaventaiteri Cristo, iro anayirori ontzimizimotairimi irashaakaro Egiptosatzi. Aña iro jiñaamampyaakari impinayeetairiri apaata. ²⁷ Iro iraventaashirenka Moisés kantakaari ishiyantakari Egipto-ki. Tera iro ishitovantaajyaaari itharovakaari pinkathari inkisaneenter, aña ikyaaryooventatziro onkarate irantakaairi Pava, okempivaitakero iriñaavorotatyeerimi Pava kaari koñaanetatsine. ²⁸ Iro iraventaashirenka Moisés kantakaarori jimonkarayiro ikantakaantaitakero anankoryaantsi, itsikirisantakaro iraanteri eero jovamaantari maninkari aperotaneri iponkitzitari irovaiyaneete.

²⁹ Iro iraventaashirenkantsi kantakaarori jimontyeetantakarori Inkaare Kityonkaari, janiitaiyakeni okisopathatakera. Irooma jimavetapaakaro Egipto-satzi, piinkaiyakeni.

³⁰ Iro iraventaashirenkantsi kantakaarori jimantantakarori jinkijinkitakero Jericó okaratzi 7 kitaite, irojatzi jiñaantayeetakarori oporokathapitake nampitsi. ³¹ Iro iraventaashirenka Rahab kantakaarori aakameethatantakariri ovayiriite amenarontachari, ari okanta te ospipantari piyathariite japeroitakeri. Okantavetaka iroka Rahab mayempiro onavetaka.

³² ¿Nonkinkithatakoterima pashine? Eerora nothotyaa kotziri. Jirika ikaratzi: Gedeón, Barac, Sansón, Jefe, David, Samuel, ipoña kamantantaneriite. ³³ Iro iraventaashirenka irikaite kantakaayetaari okanta: Itzimantari oitsinampaayetairiri pinkathariite, pashine tampatzikashireyetaatsiri, pashine ñaayetairori ishinetaitakeri, pashine jookaveetakari imoronaki kashekari te jatsikiri, ³⁴ pashine jookaveetaka paampariki te itaga, pashine jamathaataitaka irovathaiterimi, pashine ishintsitakaitai, pashine ñaaperotaacha jovayirita, pashine jomishiyayetake ovayiriite poñaachari pashine nampitsi. ³⁵ Tzimatsi tsinane ñaayetairiri osheninkamirinkaite jañaayetai ikamaveta. Iro kantacha tzimatsi pashine kamimayetaitsiri jomposavaitaitakeri, te irovashaantanakero iraventaashirenka irapakaantaityaarimi. Aña oyaaneenta ikanta irañaaperoyetai apaata, eero okempitaaro añaavetara iroñaaka. ³⁶ Tzimatsi itzimi ithainkavaitaitziri ipoña ipasavaitaitakeri, pashine joosoyetakeri ipoña jashitakoyetakeri. ³⁷ Tzimatsi ipicheetakeri, pashine itankaitakeri, pashine josataayeetakeri. Tzimatsi pashine anii anivaitatsiri intaani ikithaamatsitakari meshinantsimai, pashine kovityaaperovaitane ikantaka, pashine osheki ikokovayeetakeri, pashine ikemaantsitakaitakari.* ³⁸ Pashine ikenavaiyetake tsika te inampiitaro ipoña otzishimashiki, pashine inampiyetakero omoronaki. Tera aritaajate ankempitakaanteri irikaite osavatsziite. Aña iriitake apantaperotachari.

³⁹ Iro iraventaashirenka irikaite kantakaarori okanta Pava iñaaventantaariri kameethaini, okantaveta tekera iriñaayetairo ishinetaayetakeriri. ⁴⁰ Tema iñaamampyaakaro Pava otzimi anayirori: Ikovakaakairo aakaite antsipayetaiyaaari irikaite, inkameethashiretakaayetai maaroni.

* **11:37** Ikantakoyeetziri jaka meshinantsimai, iroora imeshina oisha ipoña cabra.

12

Kempoya ovanairi Jesús

¹ Irootakera, añaashintsiyetantyaari eejatzi aakaite, ankempitakaantero oyiishintantyaemi, okempivaitakaro eejatzi impiyotatyeyyaami irikaite iramenayetaimi matayetakerori javentaashirenetaka, intzime amatakoyetairi aakaite. Amatantyaarori ashiye shintsini, ookanairo aithaare amatsinkakairi ashiye. Iro oshiyakaaventachari aithaare aririka ookaventairo akaariperoshirevaitzi. Ari añeerori aakoventyaaro ashiyapiintai. ² Ikempitara shiyachari ikamaitaro jameniro tsika irareetya, ari ankempitanaiyaari aakaite, kempoya ovanairi Jesús itzimi etakarori javentaashiretakaayetakai. Iriitake monkaratakairone eejatzi aventaashiretane. Iriitake ankempitakotaiya, tema jiñaamampyaakaro irirori iranintaiyaari. Irootake jamavetantakarori ipaikakoveetakari, aritzimotakeri ipashiventakaitakari ikamavetapainta. Ari saikai ironaaka irakojanoriki Pava ipinkathariventantai.

³ Aririka ankinkishiretakoteri Jesús ikanta jamavetakero ikisaneentavaitakeri kaariperoshireri, iro tharomentashiretakaine eejatzi aakaite amavetero, ero okantzimoneentashivaitai. ⁴ Aritake piñaashintsiyetakari eerokaite kaariperori, iro kantacha tekera piñeero inkapathainkataakaimi. ⁵ Aamaa pipeyaakotaroo ishintsithatantamiro Pava osankinarantsi, ikempitakaantami eerokami itomiite, ikantzimi:

¡Notomí! Ero pimanintziro aririka irovasankitami Pivinkatharite.

Eero okantzimoneentavaitami aririka ishintsithatemi.

⁶ Tema iri iretakotajaantane Pinkathari jiñaantakaapiintari,

Maaroni ikempitakaantaari itomi, jovasankitairi.

⁷ Onkarate avishimoyetemiri pinkempitakaantero Avinkatharite ñaantakaashiretamirori. Tema ikempitakaantaami Pava eeroka itomi. ¿Tema jovasankitaapiintziri itomi ikaratzi ashitaanietachari? ⁸ Ontzimaty e irovasankitaayetai maaroni. Terika piñeero eeroka, kempitaka tekera itomiperotami Pava, aña otomi mayempiro pinatzi. ⁹ Okempitara eejatzi, tzimatsi koñaaneri ashitairi ovasankitairi, añaapinkathatzi irirori. ¿Eeroma amaperotziri añaapinkathatzi Ashitairi kaari koñaaneri, onantyaari añaashireyetai? ¹⁰ Tema ikaratzi ashitairi koñaaneri kapiche jovasankitaayeyetai, tsika okantzimotari irirori. Iriima Pava jovasankitaayetai irirori onkanta inkameethashiretakaantairi, ari onkanta eejatzi intasorentsishiretakai ikempitara irirori. ¹¹ Te onimoshireyetai irovasankitaaminthaitai, aña osheki onkantzimoneentashirevaitai. Iro kantacha apaata, ikaratzi kaari maninterone jovasankitaayetziri, aririka inkameethashireyetai, ari iñeero isaikai kameethaini.

Aparatakerori ineshinonka Pava

¹² Irootakera piñaashintsiantyaari pinkempityaari ñaantapiintakarori ishiya, iñaashintsita ishevata ishipeetashempavetaka, ari ikempitairori eejatzi ishipeetayeretovetaka, iñaashintsita. ¹³ Pinkempitayetaiyaari eerokaite shiyapiintachari tsika okameevokitzi kaari ñaayerone inkithoke ishipeetakiitake. Aña ontzimaty intekatsikiite. ¹⁴ Aakameetha pinkantavakaiya, piñaashintsitya pintasorentsishirete. Tema eerorika pimatayetairo iroka, eerora piñeeri Añaapinkathatane. ¹⁵ Paamaventyaari inkarate aparatakerone jineshinonkayetai Pava. Paamaventyaari oitzipinaashiretaneri, joitzipinairikari ikaratzi kempisantayetsiri. ¹⁶ Paamaventyaari mayempitatsiri. Paamaventyaari thainkatasorentsitaneri kempityaarine pairani Esaú, ikovajaantzi irovavakya aparosatz, ari ipimantakerori ikashiyakaitariri iriira iponkitzarora itzimi. ¹⁷ Tema piyotzi eerokaite aritake jimatakero Esaú kantachari, osheki ikovavetaa iriñeeromi intanonkaventyeeteri, iniroite jiraakotakaro. Iro kantacha te iriñaamaitaiyaaro tsika inkenakagairo irovashiñaantaiyaarori ikenakaashitakari.

¹⁸ Tema te pikempitari eerokaite aakerori pairani Ikantakaantaitane. Jiyaatayake irirori otzishiki tsika otzimi koñaanetatsiri. Osheki otaantzi, tsireniki okantaka, ooreenkatake, iniroite otampyaatake. ¹⁹ Ikemakero ityootaitzi. Ikemake eejatzi iniroite iñaavaitaitzi, ari itharovaiyanake, osheki jamanaiyavetaka ero ikemantaro kantachari. ²⁰ Tema osheki itharovakaitakaro okaratzi ikantakaantayetakari, ikantaitzi:

Eero pikenayetzi jaka otzishiki. Te aritaaajate pinkenakaayeteri kapicheeni pipirayetari janta. Aririka inkenayeetake kapicheeni janta, ontzimaty intsitokayeeteri, ontzime irovathaatyeteeri.

²¹ Omaperoitaka okoveenkatziki ikantzi Moisés:

Iniroite notharovake, okavaitakana.

²² Te pikempitari eerokaite ikaratzi ñaakerori, aña eerokaite oshiyakariri ikaratzi jataintsi otzishiki paitachari Sion, saikatsiri nampitsiki Jerusalén-ki. Iroora oshiyakaaventachari piyaayetai inkiteki tsika isaiki Pava Kañaaneri. Tema ari pintsipatayiaari

eerokaite ipiyotapaa maninkariite. ²³ Pintsipataiyaari ikaratzi piyotachari janta javentaashiretaari Iponkitzitanane Pava, tema iriyyetake osankinatakotainchari irisaikayetai inkiteki. Pintsipatajaantaiyaari Pava, intzime amenakoyetairine maaroni. Pintsipataiyaari ishireete kempisantzinkariite itzimi jothotyetaakeri ikameethashiretakaitairi iroñaaka. ²⁴ Pintsipataiyaari eerokaite Jesús, itzimi poñaakaantanaarori ovakerari antzimoto-tavakaantsi, itzimi kapathainkaintasiri ikamimentayetakai. Tema iroka iriraane Jesús kempivaitakami oñaavaityeemi, anaanakero oñaaventakeri pairani iriraane Abel.*

²⁵ Paamaiya paparatzirikari Pava aririka iriñaanashiretemi. Tema pairani ikaratzi kemavetakariri Pava jiñaavaizti jaka kipatsiki, jovasankitaakeri jimanintakero okaratzi ikantziriri. Aakara irimaperote irovasankitaayetai, aririka ampiyashiretake akemayeve-takeri jiñaaneshiretakai inkitesatzi. ²⁶ Pairani aririka iriñaavaite Pava, jontziñaakaaro kipatsi. Irooma iroñaaka, tzimatsi okaratzi ishinetaakairi, ikantzi:

Ari napiitairo nontziñaakaairo, tera intaani kipatsi, aña ari omatzitaiya inkite eejatzi.

²⁷ Tzimatsi opaita oshiyakaaventachari ikantziri: “Ari napiitairo.” Iroora oshiyakaaventa-cha aririka irotekairo okaratzi jovetsikayetakeri, iraperotairo irovetsikane kaari enitanetatsine, intaani osaikayetai enitatsiri. ²⁸ Irooma aakaite, impinkathariventayetai janta tsika enitanetapai. Irootake ampaasonketantyaariri Pava, ñaapinkatha ovairi, antavaitaineri. ²⁹ Tema Pava, iriitake kempitakariri aparoni paampari pometantneri.

13

Irantanairi kempisantatsiri

¹ Ontzimatyete petakotapiintanaiyaari “Iyekiite.” ² Eero povashaantziro poimaayeteri pipankoki areeyetachari pinampiki. Tema itzimayetzi antakerori, tekatsi kamanterine, iriira maninkariite joimaake ipankoki. ³ Eero pipeyakotaro paamaventaiaari pikaratzi pikempisantayetai itzimi jashitakoyeetziri. Pinkempitakaantero aririkami pinkarateri irashitakoyeetemi. Ari pinkempitairiri ikaratzi jovatsinaavaitaitzi, paamaventaiaari, tema piyotzi eeroka tsika okantavaita aririka inkemaantsitakaayetai. ⁴ Pinkinantaiaari pitsipa, eero japitevaitami pashine. Tema jovasankitairi Pava itzimi mayempitatsiri. ⁵ Eero pinevetapiintashitari poshekyeeri kireeki. Onimotemi piñiuro tzimimotajaantakemiri. Tema iri Pava payetemirone kovityiimotamiri, jiroka ikantake:

Eero nookaventaitzimi.

Eero novapintaimi.

⁶ Irootake aventaashiretantyaariri aakaite, ankantayetai:

Iri Novinkatharite kaminthainari.

Tekatsi nontharovakaiya.

¿Tzimatsima inkantaina atziri?

⁷ Pinkinkishiretakoteri jevatakaimiri pikempisantayetai, itzimi ñaaventapiintzimirori iñaane Pava. Pinkinkishiretakoteri tsika ikantayeta isaiki, opaita jimonkaraayetakeri iriroriite. Pinkempitakotaiyaari tsika ikantakero javentaashireyetaka. ⁸ Irojatzit ikanta iroñaaka Jesucristo, tsika ikantapainta, ari inkantaitaayeeni irirori. ⁹ Eero pishinetairi iramataviyeteri iyotaantzirori kaari tampatzikatatsine, kaari ikemapiintaitzi. Tema iriitake Pava tampatzikashiretakaayetairi, jineshinonkayetaira. Kaarira tampatzikashiretakaan-tatsine ampinkavaitero jovayeetari. Tema tzimatsi matayevetakarori iroka, temaita ovameethashireteri. ¹⁰ Okempivaitakaro ontzimimoyetaimi ovakerari pomepirinimentotsi. Itzimi jovamaitakeri janta, kamimentakairi aakaite. Te aritaajate irovayetaiaari antavaitatsiri tasorentsithaanteki.* ¹¹ Tema jayiroranki omperatasorentsijanori iriraane piratsi inthomoi tasorentsithaanteki onkantya ipeyakoyeetantyaariri iyaariperonka, jaayetziro ivathara piratsi othapitapaara nampitsi ari impoyeterori. ¹² Ari

* **12:24** Pairani itsitokantakariri Cain irirentzi Abel, ikantake Pava: “Kempivaitaka onkaimitayeemi iriraane Abel ikokovatzit inkisaventayeetyaari.” Ari opoñaari ikantayeezti kempivaitaka oñaavaityeemi irantsi. Irooma oñaavaizti iriirane Cristo, tera inkove inkisaventaiaari, aña okovi ompyakotantero kaariperori. * **13:10** Kantakotachari jaka antavaitatsiri tasorentsithaanteki, iriyyetakera omperatasorentsitaari. Itzimi ishineyee take irovapiintyaari tzimakaarantatsiri piratsi, tzmakaarantatsiri okitho pankirentsi okaratzi jamayetziri atzirite irashitakaiyaari Pava.

Irooma pomepirinimentotsi, ari intaapiintayeeneneri Pava okaratzi jashitakaayetariri, ari ikovakotapiintziriri impyakotaineri iyaariperonka. Iro kantacha ipaakoyeetakeriranki Cristo, irojatzit ikamantakari okanta ipeyakoperotantarori irirori kaariperori, iroora impoyaatapaakarori okaratzi itaapiintayee takero jashitakaitariri Pava janta pomepirinimentotsi. Tema iroka inchakota tsika ikamake Cristo ipaakoyeetakeri, iro kempitanaarori iroomi ovakerari pomepirinimentotsi. Tera aritanai irika omperatasorentsitaari iroyaari itzimi kamaintsiri janta. Ari okantari eejatzi, ikaratzi pankiventarori irimonkarayerotermi ikantakaantaitane, ikantakaantaitane, ikaratzi pinkavaiztirori ovaritentsi, ikokovavetaro impyakoyeetaineri iyaariperonka, eerora jiñeero irirori iranintagaiyaaro okaratzi ikamimentantakera Cristo.

okempitakari eejatzi, jovamaayeetakeri Jesús othapiki nampitsi, ari ikemaantsitakoven-tantari ikapathainkatake jovameethashireyetantairi. ¹³ Ontzimatye ankempitakaantero aakaite ashitovatyeeemi nampitsiki aatatyee tsika isaiki Jesús, manintaari irovayeetai ikempitaitakeri pairani irirori. ¹⁴ Tema jaka tsika asaikayetzi iroñaaka eero okan-taitatyaani. Irootake añaamampyaantarori tsika anampitaiyaaro apaata. ¹⁵ Irootakera, antharomentantyaariri, ampairyero ivairo irirori. Iroora impoyaataarori okitho pankirentsi jashitakaayetakariri pairani. ¹⁶ Ari okempitari eejatzi, eero povashaantziro kameethari, pimpavakaiya tzimimotzimiri. Irojatzki kempitakarori ookimotariri pairani Pava ipometayeetziniri. ¹⁷ Eero pipiyathatari jevayetziriri kempisantanaatsiri, iriitake aamaventashireyetamiri. Iri kamantairine apaata Pava opaita avishimoyetakeriri jaamaventakoshireyetakami. Kameetharika onkanya inkinkithateri, kimoshire inkantayetaiya iriroriite, eejatzi pinkempitaiyaari eerokaite. Irooma ovashirerika onkantakaiyaari inkinkithateri, eejatzira onkempitzimotaiyaami eerokaite apaata, eero apantzimotaami.

¹⁸ Pamanakotapiintaina onkanya iriñaantayeetyaanari tampatzikashire nonatzi. Kempitaka iro nomatakeri. ¹⁹ Pamanakotapiintaina eejatzi niyaatashitantaamiri thaankiini eerokaite.

Overaantarori ovethataantsi ipoña tasonkaventaantsi

²⁰ Noñaañaatziri Pava, tema iriitake kameetha saikakaayetemine, iriitake ovañagairiranki Avinkatharite Jesucristo ikamavetaka. Iri Pava kempitakaanterori iriiperori aamakoven-tariri oisha. Osheki ikapathainkatake jovakeratakaantaarori antzimotavakaantsi kantaitaachari iroñaaka. ²¹ Namanakoventakemi irovetsikashiretantyaamiri pimayetairo kameethari ikovakaimiri. Pamaneri eejatzi eeroka pimatantyaarori okaratzi onimotziriri, tema ayotzi iriitajaantake Jesucristo matakairone. Arira inkantaitatyeeni iñaapinkathayeetairi irirori. Ari onkantaari.

²² Iyekiite, eero pisamaro pinkempisantero okaratzi nosankinatakemiri, tema te oshekiperote. ²³ Nokovi piyote eejatzi jomishitovayeetairi iyeki Timoteo. Aririka irareetapaiya jaka, iriitake nontsipatanakyaari niyaatashitemi noñeemi. ²⁴ Povethatyaanari ikaratzi jevatzimiri janta, eejatzi pashine itasorentsitakaitairi. Ari ikempitari Italia-satziite jovethayetami. ²⁵ ¡Onkamintha irineshinonkayeetaimi maaroni eerokaite janta! Ari onkantaari.

Irosankinare Santiago

Ovethataantsi

¹ Naakatake Santiago osankinatzirori iroka, iromperatane jovana Pava eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Novethatari ikaratzi jashiyetaari Pava oivaraayetainchari pashineki nampitsi.*

Pavaki opoña iyotanetaantsi

² Iyeekiite, kimoshire pinkantya aririka piñaayetero avishimoyetemine. ³ Ontzimatyete piyoyete iñaantaitatyaami kyaaryoorika pikempisantsi. Irootakera piñaantyaarori pinkyaaryooshireyetanai. ⁴ Piyaatakairo pamaveyetanairo iroka, aritake piñaayetakero pantakishireyete irojatzi pothotyaantakyaarori.

⁵ Terika piyotero pamavevainero, pinkovakoteri Pava, iriitake iyotakaimirone tsika pinkantya. Tema te inkisathaneteri ikaratzi kampilatayetziriri. Aña ari iriyotakaaperoyetakeri, te iriyote irirori inthañaavainetya. ⁶ Aririka pinkampiteri Pava, eero pikantashirevaitashita: “¿Ari inkemaajatakana Pava okaratzi nokampitziriri?” Tema ikaratzi kishoshirevaitatsiri ikempitaro okantaranki inkaare kaari mairyaatatsine aririka ontasonkaatero tampyaa. ⁷ Paamaventya pikempitakotarikari kisoshireri, tema te iriñaayetero irirori ikampivetariri Avinkatharite. ⁸ Tema tzimatsi ipampithashirevetari iranterimi impoña osaitekira tzimatsi pashine inkoveri iranteri, te aparoni onkantya ipampithashiretari.

⁹ Ontzimatyete inkimoshireyetai ashinonkainkariite kempisantanatsiri, tema ari impinkatharitakaayetairi apaata Pava. ¹⁰ Ari inkempityaari eejatzi ashaarantzinkariite, ontzimatyete inkimoshireyete onthonkaiya okaratzi tzimimovetariri. Tema inkempitakotaiyaaro inchatyaki oparyaateyatzi. ¹¹ Aririka irooye shintsiiini ooryaatsiri okamateyatzi inchatyaki, eero iñeetairo ovaneenkateyatane. Ari inkempitaiyaari eejatzi ashaarantzinkariite eero iñaakoyetairi jovaneenkantantaro irovaakaro.

Tharomentashire ankantya iñaantashireyetairika

¹² Aririka añaavetyaaro onkarate avishimoyetaineri, eekerorika aatakanakityeero ankyaryooshiretanake, ankimoshirete, tema tzimatsi irantzimotairi Pava amavetakerora, ikantakeranki: “Maaroni etakotaanari naaka, ari inkantaitatyeeni nañaakaaayetairi apaata inkempitakaantairo namathaitaateyerimi.” ¹³ Aririka ompokimotai ankovashiretero kaariperori, kaarira Pava kantakaiyaarone. Tema Pava, te inebetaro irirori. ¿Kantatsima ishinetairo aaka? Tema eero. ¹⁴ Aña aakatake nevetapiintarori kaariperori, irootake apampithashiretapiintakotantarori. ¹⁵ Tema opokimotaira akovashiretzi antero, aakoventanakaro ampampithashiretakotero, irojatzi añaantakyaarori amatero kaariperori. Irootakera ankemaantsivetantaiyaarimi apaata ankamai.

¹⁶ Iyeekiite netakotane, paamaiya otzimikari pikenakaashitane. ¹⁷ Tema okaratzi jantzimoyetairi Pava kameetha okanta, irootake irantapiintatyeeri. Tema te impashinetanete irirori, te inkempityaari irovetsikane shipakiryaaayetsiri, añaari irishitovamanai impoña añaeri inkyaanai sheeteeni. ¹⁸ Tema ikovake irirori iriyotakaayetairo kyaaryooperotatsiri iñaane, irootake etayetantyaarori aaka ankempisanteri, ari inkempitayetaiyaari pashine irovetsikane inkarate kempisantairine apaata.

Tsika inkantanaiya kempisantanairine Pava

¹⁹ Irootake nokantantari iyeekiite: Ovayempita pinkantayetya, eero pothataanta aririka inkinkithavaitaite, eero ayimavaitashitami pimashirenka. ²⁰ Aririka ayimavaitai amashirenka, eerora amatziniri ikovakaayetairi Pava. ²¹ Okovaperotatya ookayetairo okaratzi ovaariperoshiretakairi, tsinampashire ankantya ankempisantanairo ñaantsi, irootake matairone ovavisaakoshireyetai.

²² Iro kantacha ontzimatyete amayetairo okaratzi akemayetakeri, terika amatziro ankempisantero, apaniro aaka amatavivaitaka. ²³ Itzimirika kemavetarori iro kantamaitacha te irimatero inkempisantero okaratzi ikemavetakari, ikempitakari amenavorotachari amenaarontsiki. ²⁴ Intaani jiñaavorotapainta, iro osamaniiyyaake ipyakotanaaro tsika okanta iñaavetakaro iporo. ²⁵ Tzimatsi pashine amenavorotachari, kaari peyakotyaarone iporo tsika okanta iñaakero. Ari ankempitanaiyaari aaka, pampithashire ovanaaro ñaantsi,

* 1:1 Ikantaitziri jaka, “jashiyetaari Pava,” iriyyetake kempiyetariri 12 pashineyetsiri icharineyetaari Israelini.

eero apeyakotaro. Tema irootake matzirori otsiparyaakoventantzi. Kimoshire ankan-taventaiyaaro onkarate antayetairi.

²⁶ Tzimatsi ñaavetarori jimatakerro ikempisantanai. Iro kantamaitacha te iravaantetya, jamenaashivaitakara ikempisantzi, apaniro jamatavivaita. ²⁷ Jiroka irooperori ookimotariri Ashitairi Pava aririka ankempisantanai: Etakoyetaiyaari miritziite, ari ankempitaayetairori kamaimetzinkaroite. Ontzimaty ankiteshireyetai, eero akempitakotari ikantayetara saikashivaitachari jaka kipatsiki.

2

Ñaaventaitziro manintaantsi

¹ Iyeikiite tema pikempisantairi Avinkatharite Jesucristo iñaapinkathaperoitzi, eero pamaakitavaka. ² Thame ashiyakaantavakero: Aririka piñe papatotapiinta ova-neenkatachari ikithaata, mareryaa ikanta jovayetziri irakoki, impoña piñe inkyaa-paake pashine ovapatankaporoiki ikantaka. ³ Iri paakameethatake ovaneenkatainchari posatekazeri niyanki papatotaiyani, iriima ovapatankaporoikitachari, pinkantakeri: “Ari pinkatziyavake eeroka tekatsi pisaike, pikovirika pisaike osaaviki.” ⁴ Aririka pikan-takari pimatakerora pamaakitantzi, tema aparoni paakameethatake, pimanintashiretak-eri pashine. ⁵ Pinkeme nonkante iyeikiite. Ikoyaayetairira Pava ashinonkainkariite, ikempisantakaaperoyetairi. Tema ikantziitakata Pava, ikantake: “Ari nompinkathariventairi maaroni etakotyaanane naaka.” ⁶ Iro kantamaitacha eerokaite, pimanintashirevaitak-eri ashinonkainkari. Pipeyakotakari ikisaneentapiintzimi ashaarantayetachari ikovi irovasankitaakaantavaitemi. ⁷ Iri kyaaryootapiinttatsi ithaankashiretziro ivairo pikempisantanairi.

⁸ Pimatakerora kameethari omaperorika pinkempisantanairo irooperori Ikantakaan-taitziri, tema josankinaitake pairani, kantatsiri:

Petakotyaari pisheninka, pinkempitakaanteri petakota pivathaki eeroka.

⁹ Irooma, eenirorika pamaakitavaka, tzimakera pikenakaashitane, ari irovasankitaaven-taitakemiro irooperori ikantakaanaitakeri pairani. ¹⁰ Intzimerika kantatsine: “Nokempisantziro naaka maaroni ikantakaanaitziri.” Iro kantamaitacha tzimatsirika kovityaa-painchane aparoni kaari inkempisantake, tzimakera ikenakaashitane. ¹¹ Tema ikantaitzi pairani:

Eero pimayempitzi.

Eero povantzi.

Te imayempiveeta, iro kantamaitacha eenirorika jovantaitzi, tzimatsi ikenakaashi-itakari. ¹² Aña iro kameethatatsi antayetairo irooperori ikantakaanaitziri, antayetairo añaavaiyetziri eejatzi okaratzit antayetziri. Ari onkantya eero jovasankitaitanta apaata itsiparyaakoventayeetaira ¹³ Tema eerorika etakoyetanta, ari irovasankitaaperoyetai. Irootake kovaperotacha etakoyetantya eero jovasankitaayeetantai.

Eerorika antziro kameethayetsiri, amenaashivaita aventaavetanaari Pava

¹⁴ Iyeikiite, terika amatanairo kameethayetsiri, amenaashivaitara akantzi: “Naventaari Pava.” Tera iro ovavisaakoshiretantatsine aventaavetari. ¹⁵ Piyotzirika eeroka okovi-tyiimovaitakari aparoni iyeiki iithaare, tashaaneenta ikantaka, ¹⁶ ompoña pinkanteri: “Pimatero pavishe iyeiki, kithaatziita pinkantanakya, kameetha povatziitapaiya eejatzi.” Terika pimpavakeri kovityimotariri, ¿Petakotakarima? Aña te. ¹⁷ Ari okempitari eejatzi aventaavetari Pava. Terika antayetero kameethari, amenaashivaitaka.

¹⁸ Arira okempita intzimerika kantatsine: “Naventaari Pava.” Pashine, ikantzi: “Nantziro kameethayetsiri.” Eerorika pantanaairo eeroka kameethari, ¿kantatsima poñaakantero paventaanaari? Naakarika, ari noñaakakemiro naventaanaari, nantanaairo kameethayetsiri. ¹⁹ Pikantavetapiinta eeroka: “Niyotziri naaka Pava aparoni ikanta.” Omaperovetatya. Iro kantamaitacha jimatziyetero peyariite jiyotziro iroka, itharovakaitari Pava. ²⁰ Kaari imasontzitaitzi, ontzimaty ayotayetai aaka: terika antayetairo kameethayetsiri, amenaashivaita aventaavetari Pava. ²¹ Ampampithashiretakoteri pairani Abraham-ni. Ishinetakeri itomi Isaac impometenerimi Pava. Irootake ikantantakari Pava: Osheki naakameethatemi Abraham.

²² Ari añaarori, tera aparoni ikantake: “Naventaari Pava.” Tema jantakeneri okaratzit ikantziriri. Ari okanta jooñaarontantakarori omapero javentaaperotakari Pava. ²³ Ari omonkarataka josankinaitakeri pairani, okantzi:

Javentaanakarira Pava irika Abraham, irootakera ikempitakaanairi itampatzikashire-tane.

Irootake ikantantayeetakariri eejatzi pairani Abraham-ni:

Iraapatziyane inatzi Pava irika.

²⁴ Ñaakero. Tera apaniro otampatzikaashiretakaantzi akantzi: “Navaanaari Pava.” Ontzimaty e ankempisantanaari eejatzi. ²⁵ Ari okempitakari eejatzi pairani tsinane paitachari Rahab, mayempivetachari. Okempisantakitziiri iroori Pava, omanantakariri opankoki ovayiri, opoña otyaantari inkenantanaiaaaro pashine avotsi eero jovantaitavakari. Tema irootake jaakameethatantakarori Pava okempisantanaarira. ²⁶ Eerorika otzimanai ashire, peyakotanakai. Ari okempitzitari eejatzi, eerorika antayetziro kameethayetatsiri, amenaashivaita aventaavetanaari Pava.

3

Aavaantetaantsi

¹ Iyeekiite, eero akovashivaita ayotaantayete, ontzimaty amayetairo okaratzi añaaventayetziri. Apaata, ari inkantayetapai Pava: “¿Pimatakeroma eeroka okaratzi piyotaantziri?” ² Maaroni otzimayetzi akenakaashiyetari. Irooma tzimatsirika aavaantetachari kaari kantzimoneentakaiyaarine isheninka, iriitake kameethashiretantsiri, ari onkantake iraaamaakovanaiya eero jantantanaaro kaariperori. ³ Joosoponthoitziri mora, ari itzimpatakoitziriri, irootake inkenantayetaari tsika inintakaitziri. Iryaani onavetaka itzimpatakoitantariri, iro kantacha omatziri okemakari, okantavetaka antari inatzi mora. ⁴ Pimpampithashiretakotero antaro pitotsi. Aririka ontampyaatakote niyankyaaki inkaare, ayiro tampyaa tsikarika onintakaaro. Iro kantacha tzimatsi oyomaraaniki, okitsirinkiro okenakairo tsikarika inintziro komatzirori. ⁵ Ari okempitakari eejatzi paantensi, te antaroveta, iro añaaavaitantayetapiintari. Okempitakari paampari, iryaani inaveta ovakera imorekanake, iro kantacha aritake onkantake impaampatakiaro antaroite antami.

⁶ Ari okantari eejatzi paantensi okempitakotari paampari, aririka añaavaitake kapicheeni, antaro avaariperoshirevaitaka, kantatsi eejatzi añeero onkantaitayeeyaani ovaariperoshiretante. Tema sarinkaveniri iyotairori añaaavaitantayetaarori ovaariperoshiretantatsiri. ⁷ Pinkeme. Kantatsi impiraityari piratsiyetatsiri, tsimeriyetatsiri, marankepayeeni, iñaaaveripayeeni, maaroni. Ameyetacha irikapayeeni impiraitakyaaririka. ⁸ Iro kantamaitacha tekatsi atziri kanterone iravaantetya, inkempitakaantero ipiraitari piratsi. Okempitaro ipaante aponi piyantatsiri, ovamaantanero onatzi. ⁹ Iro apaante akantantapiintariri Pava: “Ashitanari, kameetha pinatzi.” Irojatzii apaante akantzimantantari asheninka, ikaratzi kempishiretayerariri Pava. ¹⁰ Aparo onaveta apaante, iro kantacha ari añaaavaitantaro kameethari, eejatzi kaariperori. Iyeekiite, te arite ankonovayetero añaaaneyetari. ¹¹ Pinkeme noshiyakaaventemiro. Tsikarika oshitovaatzi jiñaa, kiteshaarika okanta, eero añiuro onkepishaate. ¹² Iyeekiite, ¿Kantatsima aponi pankirentsi uva onkithotero higo? Ari okempitzitari jiñaa iroori, aririka ompotyate, eero añiuro onkiteshaate.

Inkiteki opoña iyotanetaantsi

¹³ Ayotanetanaarika, apampithashiretanaarika, etakotantya, tsinampashire ankantya onkantakaakai ayotanetanaari. ¹⁴ Irooma añeerorika ankisaneentashirevaitante, te arite ashamevaite. Athaiya akantzi: “Iyotaneri nonatzi.” ¹⁵ Aririka amayetakero iroka, tera iri Pava iyotakairone. Iro ipampithashiretakaantziri kamaari. ¹⁶ Ari okanta aririka ankisashiretantavaite, eero amatziro aakameethatavakaiya, kaariperoshire ankantapiintayetya. ¹⁷ Iro kantacha iriirika Pava kovakairone ayotanetaari, ari onkantake ankameethashiretanai, eero akisashirevaitanaa, etakotantaneri antye, eero apiyathatanaa, neshinonka ankantante, ovameethatero antavayeteri, kyaaryoo ankantanaia, eero akamataviritanai eejatzi. ¹⁸ Aririka ankantapiintanakya aakameethashiretavakaanaiya, ari añeero apaata irovameethashireperoyetai. Onkempityaaro ipankivaitaitzi, ari añeero apaata aavayetairo okitho.

4

Aapatziyarori osavisato

¹ ¿Opaitama opoñantari ovayiritaantsi? ¿Opaitama ikisaneentavakaantari atziriite? ¿Kaarima kantakaantziriri ineshireyetero ikovityaaneentziri? ² Inevakitakaro tsikarika opaiyeta, temaita ontzimimoyeteri. Ikisaneentakovetakari jashitari pashine, te ontzimimoteri. Jovantayevetaka, jovayiritantavetaka, te iñaaamaitaro ontzimimoteri ikovayevetari, tera inkampitayeeeri Pava. ³ Imavetakaro ikampitziri Pava ikovayetziri, te ipamaitari. Ikampitakoventashita irantayetantayearori ookimoyetariri irirori. ⁴ Ikempitashitakaro kaari kinatari oime, oñaake pashine, iro okisaneentantanakariri

oime. Ari ikempitakari maaroni kovayetzirori irapatziyaaro osavisato, ikisaneentanatzi-irira Pava. ⁵ ¿Amenaashitama josankinaitakeri pairani, kantatsiri: “Jotyantakeri Pava Tasorentsinkantsi neshinonkayetaineri, iriitake aamaakoventaine eero antantayetaro kaariperori?” ⁶ Jetakotai Pava, iro okantantari osankinarentsi:

Osheki irovasankitairi Pava ñaperovaitaneri, iriima tsinampashireri osheki iretakoyetaiyaari irirori.

⁷ Irootake nokantantari naaka: Patsipetakoyentaiyaaro ikovakaimiri Pava. Pimpityaari kamaari, aritake piñaakero irovashaantemi. ⁸ Pampithashire povanairi eeroka Pava, eero jookane jovanakemi irirori. Kaariperoshire pinaveta, povashaantayetairo. Terika pinkyaaryoventairi, pinkiteshireventairi. ⁹ Pinkinkishiretakotairo pantayevetakari, pikimoshireventashitakaro kaariperori. Ontzimatyevovashiretakotaiyaaro okaratzi pikimoshireventashitakari pairani. ¹⁰ Tsinampashire pinkantaventanaiyaari Avinkatharite, tema iriitake ñaapinkathatakaantaimineri apaata.

Kantakotavakaantsi

¹¹ Iyeikiite, te apantaro ankantakotavakaavaiya. Aririka pinkantakoteri pashine, pi-thainkatziirora Ikantakaantaitane. ¹² Apaniro ikanta osankinatakantakerori pairani Ikantakaantaitziri, iriitake matzirori jovavisaakoshiretantzi, irii matzirori eejatzi jovasankitaantzi sarinkaveniki. Tekatsi ampaitya aaka onantyaari ankantakoyeteri pashine.

Te ikantakaaperoventaitaro anteri apaata

¹³ Tzimayetsi kantashivaitachari: “Nokovi niyaate osaitekira nampitsiki, aparoni osarentsi nosaikavaite janta, nompimantayete opaitarika, naye osheki okaratzi nokovayetziri.” ¹⁴ Iro kantacha te iriyomaiya ompaitya avishimoteneri osaitekira. Okempitakaro añaantare menkoryeenka. Te oshenkaanete, kapiche onkantapaintya, ompoña ompayanaiya, eero añaavairo. ¹⁵ Jiroka inkantayetemi: “Irirorika Pava penaroneri nañaantare, ari nantakero ishinetainari irirori.” ¹⁶ Iro kantacha javentaashivaitakaro iñaaperovaitaka apaniro. Amenaantsi onatzi, te apantyaaro. ¹⁷ Aririka ayovetyaaro ovameethashiretantatsiri, iro kantacha te amatero, tzimanake akenakaashitane, kaariperoshiretakai.

5

Iñaaventaitziri ashaarantaneri ovashinonkaantatsiri

¹ Pinkeme ashaarantaneriite. Piraakoneentayetaiya eeroka, iroora piñeero pashinonkaavaitaiya. ² Ari ompathaaayetai maaroni povaakaro. Omperekimaitayetai piithaareyeteri. ³ Inthonkya impovayetai piireekite, mareryaaveyetachari maaroni. Ari iriyotaitemiri pipiyotashitakari, tema iriitake taakagaiyaamine apaata. ¿Irootakema pipiyotantakariri? ⁴ Jiyotakemi Pava te petakotanta, irootake irovasankitaantyaamiri. Te pimpinayeteri patzirite, pipiyotashitakaro povaakaro. Ikishimatakemira patzirite, ikemake Pava, tema ipinkathariventatziitanetzi irirori. ⁵ Apaniro panintaavaitaka, te pimpampithashiretakoteri pashine, intaani pikimoshireventakero povaakaro. Pikempitakari aparoni piratsi jovathantaitziri, aririka inkyeetake kameetha, ikantake ashtariri: “Thame ayaari nopira, vathatake kameetha.” Ari inkempityaari Pava irirori, inkantai: “Osheki irovaakaro irika, monkaratapaaka novasankitaantyaariri.” ⁶ Povashinonkaayetake osheki kameethashireri, irojatzii kamantayetakari, tetya piñaavetyaaro impiyakoventya.

Amavevaine pinkantya, pamanayetai

⁷ Iyeikiite, amavevaine pinkantya poyaaventyaari impokai Avinkatharite. Pinkempityaari pankivarentzi, amavevaine ikanta joyaaventaro inkane omparyaakote ivankire iriñaantyaarori onkithote. ⁸ Ari pinkempityaari eeroka, amavevaine pinkantya poyaaventya, oisokero povanakeri, tema eero osamani onkantya impokantaiyaari Avinkatharite. ⁹ Irootake, iyeikiite, kaari aritanta pinkantakoteri pashine. Tema pokimantai kantayetapaimineri eeroka: “Pantakero kaariperori.” ¹⁰ Pinkinkishiretakoteri kamantantaneri pairani. Pava omityaantakeriri iñaaventantayetairi. Iro kantacha osheki iñaashitayetakaro irirori amavevaine ikanta joyaaventari Avinkatharite. Ari pinkempityaari eejatzi eeroka. ¹¹ Osheki inkimoshiretai atsipetarori ikemaantsivaita. Inkempitakotaiyaari Job-ni, amavevaine ikantaka joyaaventari Avinkatharite, ikemaantsitakoyentakari. ¿Tema ineshinonkatari Pava? Ayotzi ari ikantaitatyaani jineshinonkatanta Pava.

¹² Iro kantamaitacha iyeikiite, ontzimerika piñaaventakoyeteri, eero pipairyaashivaitaro inkite eejatzi kipatsi. Omaperorika pantero pikantziri, pinkante: “¡Ari!” Irooma eerorika pantziro, pinkante: “¡Eero!” Ñaa jovasankitaitzimikari.

¹³ Piñiirorika onkantzimoshirevaityaami, pamaneri Pava. Irooma pikimoshirevaitzirika, pimpanthaaventereri Pava. ¹⁴ Pimantsiyavaitzirika, pinkamanteri irantarikonate kempisantzinkari, iramanakotemi, impoña irotziritantyaamiri yeenkantsi impairyakeri Avinkatharite. ¹⁵ Tema aririka iramanakotantake kempisantaanaatsiri kyaaryooperoini, aritake irovashinchagairi Pava mantsiyavetachari. Iroorika kantakaantzirori ikaariperoshirevaitzi imantsiyatantakari, ari impeyakotaineri eejatzi. ¹⁶ Pikantzimoneentashiretakaaririka pisheninka, pinkantairi: “Pimpeyakotaina.” Pamanairi Pava eejatzi, pinkanteri: “Ashitanari, povashinchaayetairi mantsiyayetatsiri.” Tema aririka iramanakotante kameethashireri, jantayetzinirira ikovakoyetziriri. ¹⁷ Atziri inake eejatzi pairani Elías, ikempitayetai akantayeta aaka avathaki. Iro kantamaitacha ikempisantakeri kameethaini Pava. Ikovakotakeri Pava eero oparyaanta inkane. Mataka, tema avisaneentanake mava osarentsi te omparyaagai. ¹⁸ Opoña japiitairo ikovakotairi, irojatzi oparyaantaari inkane. Shookayetanai pankirentsi. ¹⁹ Iyekiite, aririka pinkempisantakagairi ikaratzi ovashaantavetaarori ikempisantziri Pava, ²⁰ povavisaakotairira ikaariperoshirevetaka. Jatavetaa sarinkaveniki aririka inkamaimi. Omaperora ikaariperoshirevetaka, iro kantamaitacha ikempisantaira eejatzi, impeyakotaineri Pava maaroni, eero ipampithashiretakotaaro.

Jetakari Irosankinare Pedro

Ovethataantsi

¹ Naakatake Pedro osankinatzimorori iroka. Eerokaite nosankinatzeni pikaratzi te isheninkayeetami tsika pisaikayetzi, tema oivaraa pikantayetaka pinampitaro Ponto-ki, Galacia-ki, Capadocia-ki, Asia-ki ipoña Bitinia-ki.* ² Jiyotzitaka Pava pairani ari iriyoshiiyetaimi onkantya irovameethashiretantaiyaamiri. Ari pinkempisantairi Jesucristo itzimi kapathainkataintsiri ikamimentakemi. ¡Onkamintha ineshinonkayetaimi, irisaikagaimi kameetha!

Añaashiretakaantzi oyaakoneentari

³ Antharomentairi Pava, iri Jirintari Avinkatharite Jesucristo, tema ineshinonkaperoyetai okempivaitaaro ovakerami antzimayetaimi. Añaashiretakaayetai oyaakoneentari, tema añaagiranki Jesucristo ikamavetaka. ⁴ Iro akovajaantairi otzimi ishinetaayeeetakairi, ari onkantaityeeni añaero, eero othonkaa. Irojatziki ikashiyakaayeeetakamiri eerokaite inkiteki. ⁵ Iro ishintsinka Pava ikempoyaaventantaami eerokaite. Iri-itakera kantakaarori pinkempisantantyaariri onkantya irovavisaakoshiretantaiyaamiri apaata. ⁶ Irootake pikimoshiretantakari, okantavetaka piñaayetakeri pikemaantsiveta-painta, iriñaantashireyeetanakami. ⁷ Ikempitakaantaitakemiri ikantayeetziri oro, itaayeeetziri iriñaantaityaariri kameetharika inatzi. Okantavetaka irika oro eero ikantaitatyaani iriñeeteri, ari iraperotaiya. Iro kantacha, aririka impiyapaake Jesucristo, ari iriñeetemiri kyaaryoorika pikempisantakeri. Arira intharomentaiteriri Cristo, ñaapinkatha irovayee-tairi, osheki iriñaaventayeetairo irovaneenkaro. ⁸ Petakoperotane povairi Cristo okantavetaka te piñeeri. Pikempisantairi, kimoshire pikantaventakari, okantaveta te piñaajaanteri iroñaaka. ⁹ Tema pikempisantayetaira, ari piñaayetairo irovavisaakoshireyetaimi.

¹⁰ Ikamantakoyetakemi pairani kamantantaneriite aritake ineshinonkayee-taimi, ari piñeero irovavisaakoshireyetaimi. Jamatsinkaventakaro, osheki josampitakoventayetakero, ¹¹ ikovajaantake iriyotemi itzimi ovavisaakotantatsine, tsikapaita inkoñaate. Tema iriitake Itasorenka Cristo thavetakaayetakeriri, oshekira inkemaantsitakaaveetyaari Cristo impoña iriñeero irovaneenkaro. ¹² Tzimatsi iyotakaakeriri kamantantaneriite, tera iri ñaajaantayerone, aña eerokaite. Tema pikemayetairo iroñaaka Kameethari Ñaantsi. Jotyaaantaitakeri Tasorentsinkantsi ipoñaakaro inkiteki ikinkithatakantakamirori. Irojatzira ikovaiyakeri maninkariite ikovitaiyavetakari inkemathatairo.

Tasorentsishire ankantaventaiaari Pava

¹³ Aamaventara onkantya pikinkishiretane, pinkempityaari itzimi oosothakitarori iithaare. Kameetha pimpampithashiryeyea. Oyaaventa pinkantya irineshinonkata-paiyaami Jesucristo aririka impiyapaake. ¹⁴ Pinkempityaari shirethari eentsi. Eero pantashivaitaro pinevetashiyetari, okantakaami pimasontzinka. ¹⁵ Aña iri pinkempitakotaiya Tasorentsi itzimi kaimashiretakemiri. Iriitakera tasorentsishiretakaimine maaroni pantairi. ¹⁶ Tema osankinataka kantatsiri:

Pintasorentsishirete, tema naakatake Tasorentsi.

¹⁷ Tema pikantapiintziri “Apá” irika kaari amaakitantatsine amenakoyetairone apaata okaratzi jantayetakeri atziriite, ontzimatyera pinkempisantapiinteri eenirora pisaiki jaka kipsatsiki. ¹⁸ Tema piyotzi kaarira kireeki, kaarira oro ipinakoventantayeeetakamiri, pavisakoshiretantaari pisaikavaivetaka jaraperoitene pikempitakotari pichari-neete. Tema tekatsi apantaperotyaarine oro eejatzi kireeki, ari inthonkaia. ¹⁹ Aña iroora iriraane Cristo ipinakoventantayeeetakamiri, ikempitakotakari oisha kaari tzimatsine iyaariperonka, tekatsi inkantavaitya ivathaki. ²⁰ Tekeraminthara irovetsikaajatero Pava kipsatsi jiyotzitaka opaita irantari Cristo. Iro kantacha ovakera piñeero iroñaaka, ipokake, irovavisaakoshiretaimi. ²¹ Okaratzi jantakeri Cristo, iro opoñaantari paventaashiretaari Pava. Tema iri Pava ovañaagiriri, jiñeetantarori irovaneenkaro. Oyaakoneenta povairi iroñaaka Pava paventaashiretaarira.

²² Tema shiretha pikantaventaaro kyaaryoori, kiteshire pikantayetaa, petakotapiin-tayetaari maaroni pipaiyetziri “iyekiite” iroñaaka. ²³ Tema okempivaitakaro papiitaaty-eeromi pintzimayetaimi iroñaaka. Iro kantacha itzimi pirintaari, kaarira atziri kaamaneri,

* **1:1** Kantakotachari “pikaratzi te isheninkayeetami tsika pisaikayetzi” tzimatsi kantayetsiri iriira ikantakoyeetziri kempisantanzkariite namptzimoyetariri osavisatziite kaari jashitaari Pava.

aña kañaaneri inatzi irirori. Okanta apiitantaari itzimakaayetaimi, iroora iñaane, otzimi kañaanetsiri eejatzi. ²⁴ Tema:

Avatha okempivaitaro tovari.

Tzimavetacha ovaneenkaro, okempivaitaro tovari otzimi oteyaki.

Iro kantacha okamashitzi tovari

Ipoña oparyaateyatzi.

²⁵ Iro kantacha iñaane Avinkatharite okantaitatyaani.

Irootajaantakera iroka ñaantsi otzimi ikamantayeetakemiri eeroka.

2

¹ Irootakera povashaantantyaarori pikaariperotzi, eero pithaiya, eero pikamataviritzi, eero pinevevaineta, eero pikishimatantzi. ² Pinkempityaari eentsi ovakera tzimatsiri ikovi inthote. Ari pinkantayetanaiyaari eerokaite, pinkovairo tasorentsitsiri ontzime antarikshiretakaimine, onkantya pavisakoshiretantaiyaari apaata, ³ tema piñaakero ikaminthaayetaimi Avinkatharite.

Mapitatsiri kañaaneri

⁴ Pinkempisanteri eerokaite itzimi kempitakarori mapi, iro kantacha kañaaneri inatzi irirori. Osheki atziriite manintakerori mapika, iro kantacha Pava ikempitakaantaro ikovaperoitane mapi, osheki ovinaro. ⁵ Ari pikantzitaari eejatzi eerokaite pikempitaaro mapi, tsika otzimi jaayeetakeri irovetsikayeetantyaaro pankotsi, okantavetaka te pinkempitajaantyaaro mapi, tema añaatsimi eeroka. Pinkempiyetai yaari eejatzi omperatasorentsitaari itzimi saikantaiyaarone iroka pankotsi, pinkempitakaantero pimpomeshireyetaaty-eeromi ookimotariri Pava, okantakaantziro okaratzi jantayetairi Jesucristo. ⁶ Tema iro okantziri Osankinajanorentsi:

Novatziro mapi ikovaperoitane janta otzishiki Sion. Irootake otziterone pankotsinampi.

Osheki ovinaro iroka.

Inkarate aventaaashiretaiyaarine kempitakarori mapi, eerora jamenaashivaia apaata.

⁷ Eerokaite pikaratzi pikempisantai, panintayeetaaro mapika tzimatsiri osheki ovinaro. Iriima kaari kempisantatsine, te iriñeero iriroriite, iri okantakotakeri. Osankinajanorentsi:

Imanintavetakaro mapi ovetsikirori pankotsi,

Iro kantacha jovayeetairo pankotsinampinaki ikempitakaitaaro iroorikami tzinkamintsi.

⁸ Ikantaitake eejatzi:

Ovaryaantzi mapi, aririka irantzivaityaaro.

Tema okempivaitaro imparyaantatyeeyaaromi mapi ikaratzi piyathayetakarori ñaantsi.

Iriiyetakera jiyoshiyetakeri Pava irovasankitaayetairi.

Isheninkayetaari Pava

⁹ Irooma eerokaite, jiroka pikantayetaari:

Isheninkamirinkaitetaami jiyoshiyetaimira,

Jomperatasorentsitaami Pinkathari,

Tasorentsishireri pinaatzi,

Jashiyetaami Pava.

Ari pikantayetaari onantyaari piñaaventairo kameethaini tsika okanta ikaimashireyetaimi pisaikavetakara otsirenikitzi, kempivaitaa iroñaaka pisaikaatyeemi tsika ikitainkataairo irirori. ¹⁰ Pairani eerokaite te pisheninkatavakaaveta, irooma iroñaaka pimatairo tema isheninkataami Pava. Pairani eerokaite te pitsipavetari ineshinonkatane Pava, irooma iroñaaka piñeero jineshinonkayetaimi.

Iromperatane anayetai Pava

¹¹ Netakotaneete, pikempitakaantziro eerokaite eeromi pisheninkatanaari osavisatzi. Irootake noshintsithatantyaamiri povashaantairo pinevetashitaro osavisato. Tema iro kempitakarori irokapayeeni iroomi maimaneshireyeminemi. ¹² Onkarate pantayeteri, kameetha onimoyetairi atziriite. Aamaa tzimatsi kishimavaivetamiri iroñaaka, iro kantacha aririka iriñaapiintanakero pantanaairo kameethari, ari impampithashiretanaiya, intharomentanairi Pava.

¹³ Ikovi Pinkathari eero pipiyathayetari atziriite ikaratzi pinkathariventzimiri pinampiki. Pimatziyaari itzinkamijaantari pinkathariventantatsiri pinampiiteki.

¹⁴ Eero pipiyathayetari eejatzi irotyaantane ovasankitaayeterine kaariperori, tema iri intharomentyaari atziriite antayetziro kameethari. ¹⁵ Iroora ikovakaimiri Pava. Aririka pantanaairo iroka tampatzikatatsiri, ari iroimairentakeri masontzishireri inkovemi inkantakotemi. ¹⁶ Saikashivaiyetaami iroñaaka eerokaite. Iro kantacha, eerora pantanaairo kaariperori, aña pinkempitakotyaari iromperatane Pava. ¹⁷ Piñaapinkathateri maaroni.

Petakotyaari iyekiite. Ñaapinkatha poveri Pava. Piñaapinkathatairi pinkathariventzimiri pinampiki.

¹⁸ Eerokaite omperataari, shiretha pinkantya iromperayeetyaami. Te intaani piñaapinkathateri aakameethatzimiri, pimatziyaari eejatzi itzimi otsimaavaitamiri. ¹⁹ Intzimerika antakerori ikoviri Pava, ipoña iramavetakero jimanintavaitakeri, iriira intharomentaventya atziriite jiñaakerira jimatakero kameethari. ²⁰ Tzimatsirika amavetakero jovasankitaaventaitziri jantakero kaariperori, tekatsira tharomentyaarine. Irooma eerokaite, aririka pamavetakero irovasankitaaventaitemiro tampatzikari, irootakera onimotziriri Pava. ²¹ Iroora ikaimashireyetantakamiri, tema iri Cristo kemaantsitakoventaami eeroka. Ari okanta joñaakantapaintamirori onkarate pantairi eeroka.

²² Tekatsi kaariperori irantapainte irirori,

Te inthairivaantetapainte.

²³ Ikaviyavaitakeriranki irirori, te impiyatantya. Ikanta jovasankitaavaitakeri te irasariimatantya impiyatantya, aña iri javentaaperotataika itzimi iyotzirori tampatzikari. ²⁴ Ari okanta ipaikakoyeetantakariri, okantakaantakero ayaariperonka. Iro añaantaiyaarorimi ovashaantayetairo kaariperori, kameethashire anayetai, ankempitakaantanaïromi ankamayetaatyeemi impoña añaayetaimi eejatzi. Tema:

Jovatsinaavaitakeriranki, ikemaantsitakaitari, iroora pavisakoshireyetaantairi eerokaite iroñaaka.

²⁵ Pairani eerokaite pikempitakari oisha tzipinari. Iro kantacha iroñaaka kempivaitaka pimpiyaatyeemi isaikira aamaventariri oisha, iriitake aamaventashireyetaamiri.

3

Irantayetairi tsipatachari

¹ Jiroka pinkantayetyaari eerokaite iinantaitari, shiretha pinkantzimotyaari piimeete. Onkantavetya tzimatsirika tsika inkarate kaari kempisanterone iñaane Pava. Aamaashitya ari onkantake pinkempisantakairi aririka iriñaakemi tsika pikantanaa, ² kiteshireri pinanaatzi, ñaapinkatha pinkantante. ³ Eero amenaashivaite iriñeetemi ovaneenka pikanta, pampitayetero piishi, pimporeryaatziite, ovaneenka pinkithaayetya. ⁴ Aña iro aritatsi pimatanaïro kaari koñaanetsine, pinkameethashiretai. Tema aririka antsinampashirevaite eero atharovakovaita, okantaitani iroori te onthonkanetya, irootake ikovaperotziriri Pava. ⁵ Arira okantayetakari pairani tasorentsishireri otzimi aventaashiretakariri Pava, ñaapinkatha ovayetziri oimeete. ⁶ Okempitaranki Sara shiretha okantzimotari Abraham, opaitziri oime: “Noñaapinkathatane.” Eerokaitera kempitaaarori osaroyetaari aririka pimatanaïro tampatzikari. Ari onkantya eero otzimanta ompaitya pintharovakaiyaari inkishmentaitemiri.

⁷ Ari pikempitari eejatzi eerokaite iimentaitari, piñaantapiintyaaro pariperotyaaro pinaite. Pinkaminthairo, tsinane onatzi iroori. Pinkempitakaantero ikaminthaitziro sataanetsisiri ovementotsi. Ñaapinkatha povero tema ineshinonkayeetaaro eejatzi iroori añaashireyetai ikempiitaimira eeroka, te ompashinet okaratz iшинetaayetaimiri. Irootake pantanaïro ari onkantya eero omanonkantavaita piñañaatane.

Pankiventarori irantayetanairo kameethari

⁸ Ari okantari: aapatziya pinkantavakaiya, kaminthaa pinkantante, petakotavakaiya tema okempitanaatyaaro pirezitavakaiyaami. Neshinonka povanairi pitsipayetari. Tsinampashire pinkantya. ⁹ Eero pikemaantsitakaari itzimi kemaantsitakaamiri eeroka, eero pikaviyiri itzimi kaviiyimiri eeroka. Aña paakameethateri onkempivaityaaro pintonkaventatyeerimi. Tema iro ikaimashiretantakamiri Pava intasonkaventayetaimi eeroka. ¹⁰ Tema:

Itzimi nevatarori iranintaavaitya kameetha irañe, Irovashaantairo ikaviyavaitantzi, ikamatavirivaantetzi eejatzi.

¹¹ Ontzimaty e irovashaantairo kaariperori. Aña iro aritatsi irantairo kameethari.

Iro inkokovatapiintairi irapatziyavakaayetaiya.

¹² Tema jiyotziri Avinkatharite ikaratzi kameethashireri.

Ovayempita joviri ikaratzi ñañaatariri.

Iriima kaariperoshireriite, katsimara jameniri Avinkatharite.

¹³ Aamaatziinerika pantayetanairo kameethari, ¿tzimatsima kemaantsitakaaperotaiyaamine? ¹⁴ Tzimatsirika ovasankitaakemine pantziro kameethari, ari intasonkaventakemi Pava. Tema ikantayeetake:

Eero pitharovatziitashita, eero okantzimoshirevaitashitami eejatzi.

¹⁵ Aña iro aritatsi poshiretaiyaari Cristo, tema iriitake piñaapinkathaperotairi. Ovetsika pinkantapiintya pinkamantantero tsika okantakota poyakoneentari, aririka intzime impaitya osampitemine. Iro kantacha kaminthaara pinkantante pinkamantantero, ñaapinkatha pinkantante eejatzi. ¹⁶ Eekero piyaataye pinkinkishiretero otzimi tampatzikatatsiri, pantayetairo kameethari itsipashireyetaamira Cristo. Aamaashitya ari impashiventaiya inkarate thaiyakovetyaamine. ¹⁷ Iro aritatsi piñaashitakoventyaaro pantayetziro kameethari, iroorika inkoveri Pava. Iro maperotzirori okaariperotzi piñeero irovasankitaaventaitemiro pantakero kaariperori. ¹⁸ Pinkempitakotaiyaari Cristo, tampatzikashire inake irirori, ikamentakeri tzipishireiite okantakaantziro jantayetziro kaariperori. Iro jantantakero iroka onkantya intspashiretakaayetantairi Pava. Osheki ikemaantsivathatakaveetakari, iro kantacha añaagai. ¹⁹ Iri jatashinenkaintsiri ikinkithatakayaetairi ishire ikaratzi etayetakarori pairani itzimi jashitakoshireyetaakeri. ²⁰ Osheki ipiyathayetaka iriroriite jovetsikantakarori pairani Noé iriniroite pitotsi, oyavetacha Pava te intharokyaate. Iro kantacha kapichera atziri avisakotaatsi impiinkemi, ikaramatsitake 8. ²¹ Iri pikempitakotaari eerokaite tsika pikanta pavisakoshireyetai poviinkaayetaa. Iroka oviinkaantaantsi tera okempitaajataro impiinkaite jiñaaki inkivaitero ikipatsivathaitzi. Aña amanaantsi onatzi, tsika ikovakoyeetziri Pava impampithashiretakaantero tampatzikashiretatsiri. Irootakera jañaantaari Jesucristo. ²² Isaikai inkiteki iroñaaka Cristo irakojanoki Pava ipinkathariventairi maninkariite, ipinkathariventairi inkiteveri pinkatharitatsiri, ipinkathariventairi tzimayetatsiri ishintsinka.

4

Antavaitaineri kameetha Pava tema tzimatsi jimatakaayetairi

¹ Ari okanta, ikemaantsitakoventai Cristo. Iroora poshiretakotapiintanaiyaari eejatzi eerokaite. Tema ikaratzi ñiirori ikemaantsitakaitari, tera inkovairo irantairo kaariperori. ² Ari pinkempityaari eerokaite eenirora pisaikayetzi iroñaaka jaka osaaviki, iro pantapiintai ikoviri Pava. Eero pantashiyetaro pineveyetari, tema irootake jantapiintakeri pashine atziri. ³ Irootakera pantapiintakeri pairani, tema pikempitakari pashine atziriite nevevaitashitachari. Tema jametapiintakero jimayempiryookitzi, ipaantantavaita, ishinkivaita, jinevetaro joimoshirenkavaita irantantyaarori kaariperori, niyavaitaneri jinake, jiñaañaatapiintakero tsika opaiyeta ikempitakaantakero iriimi pava. ⁴ Osheki okompitzi-motakari ikaratzi pitsipavetari pairani, te onimoteri povashaantanakero pikempiyari jantayetziro kaariperori. Iro opoñaantari ikishimavaitanakemi. ⁵ Iro kantacha irikaite ontzimatye iramenakoyetairi apaata Pava. Tema Pava, iri iyotzirori maaroni jantayetakeri ikaratzi añaayetatsiri iroñaaka, okaratzi jantayetakeri eejatzi kamayetaintsiri. ⁶ Irootakera ikamantantayeetakarori Kameethari Ñaantsi, jimayeetakeri eejatzi kamayetaintsiri. Ari jovasankitaayeetakeri ikamayetakera, iro onantaari iroñaaka jovañaashireyetairi Pava.

⁷ Irootaintsi onthonkaiya añaari iroñaaka kipatsi. Iro poshiretantyaari pantairo kameethari, aakoventa pinkantya piñaañaatai. ⁸ Iro kovaperotacha, piyaatakaaperoyetanairo petakotavakaanaiya. Tema:

Itzimirika etakoyetai yaari, amaakitapiintaineri irovaariperotai.

⁹ Poimaanetantapiinte pipankoki, eero pikiñaaneventziro. ¹⁰ Itasonkaventayeetakemi onkantya pantantayetyaarori jimatakaayetaimiri Pava. Okaratzi jimatakaayetaimiri eeroka, pampitakotari pashine, pantairo kameethari, tema ineshinonkataami eeroka Pava. ¹¹ Ikaratzi jovayeetakeri inkinkithate, iriyote Pava jiñaaventzi. Itzimi jovayeetakeri inkaminthantayete, irantavaitantyaaro ishintsinka ipakeriri Pava. Ari onkantya iriñaapinkathayeetairi Pava, inkantakaantero Jesucristo itzimi otzimimotairi irovaanenkaro, ari inkantaitatyeeni impinkathariventantai. Ari onkantyaari.

Kempisantzinkari anatzisi osheki ankemaantsityaari

¹² Netakotané, ñaa omapokimikari aririka piñaanakero pomerentsitzi motemine. Tera avishimovaitashityaami iroka, aña jiñaantaminthayeetyaami. ¹³ Iroora ikemaantsitapaintari eejatzi Cristo. Aririka piñeero eeroka inkemaantsitakaaperoyeetyaami ikempitaitakeri irirori, kantatsi pinkimoshireventero. Tema ari pintharomentaperotaiyaari impiyeerika irirori iramairo irovaanenkaro. ¹⁴ Aririka inkishimayeetemi eeroka okantakaantziro paventaashiretaari pipairyagairi Cristo, tasonkaventaari pinatzi. Tema iro oñaarontzirori isaikantakami shintsiri Itasorenka Pava. ¹⁵ Tera arite povante, pinkoshitante, pantero kaariperori, pimaimanetante, ari piñaakero irovasankitaaventaitemiro. ¹⁶ Iro kantacha iroorika irovasankitaaventaitemiri jashitaami Cristo, eero pipashiventavaita. Aña iro aritatsi pintharomentaiyaari Pava ipaiyeetaimira “Cristo-veri.” ¹⁷ Tema

monkaraataika iroñaaka iramenakoyetantairi Pava. Aakaite akaratzi jashiyetaira, jetyetakai jovasankitaakai. Iri maperotairone inkemaantsitaiya ikaratzi thainkakerori Kameethari Ñaantsi.

¹⁸ Tema otzimimoyetziri iroñaaka pomerentsitzimotariri kameethashireriite onkanta iravisakoshireyetantaiyaari,

¿Tsikama opaita avishimotairine kaariperoshireri thainkatasorentsitsisiri?

¹⁹ Tema ikaratzi kemaantsivaitechari iroñaaka, iriira Pava shinetairiri inkemaantsivaitya. Ontzimatyera iraventaashiretaiyaari ovetsikakeriri, irantayetairo okaratzi tampatzikayetsisiri.

5

Ikaminaayeetziri kempisantzinkariite

¹ Tzimatsi nokoviri nonkaminayemiri eerokaite pikaratzi pijevayetairi kempisantzinkariite. Eejatzi naaka nojevatziri kempisantzinkariite, ari akarataiyini. Naaka ñaajaantakeri Cristo tsika ikanta ikemaantsitakaitakari, aritake nomatairo naaka onkarate iriñeetairi apaata ovaneenkapero onkantaiya. ² Jiroka nonkaminayemiri: Kempoya povayetairi kempisantzinkariite pinkempitakaanteri ikempoyeetziri oisha. Eero pantashivaitaro aririka ishintsiventayeetemi pantero, aña iriririka Pava kovakaimirone, pimateroty. Eero pantziro pinkovashitya paantyaaro kireeki, aña iro pantantyaarori piminthatashitanakyaaro eeroka. ³ Eero pikovashivaita pomperatantya, ontzimatyepoñaakeri ikaratzi pikempoyeetairi pantanairi eeroka inkene irimatanairo iriroriite. ⁴ Inkene apaata aririka inkofaatapai Jevajanori itzimi pikempoyeakeneri oisha, ari iramathaitantaiyaamiro ovaneenkatachhari kantaitachari oshipakiryane. ⁵ Eerokaite evankariite piñaapinkathateri antarikonaite. Ontzimatyepiñaapinkathatavakaayetaiya maaroni. Tema:

Te ikoviri Pava asagaaventavairentzi,

Iriima itzimi tsinampashiretatsiri osheki inkaminthayeri.

⁶ Tsinampa pinkantaventyaaro okaratzi jimatakaayetaimiri Pava. Irojatzi apaata aririka inkovapaitetake, iriitake kantakaiyaarone onkanta iriñaapinkathayetantyaamiri.

⁷ Aririka piñaayetero onkantzimoshirevayetyaami, paventaiyaari Pava. Tema iriitake neshinonkatyaamine. ⁸ Pimpampithashiretapiintairo kameethari, aamaventashire pinkantya. Tema kamaari itzimi kisaneentairi, ikempitakari kashekari kenakenavai-

tatsisiri, jasootzi ikokovatzi impaitya iratsikeri. ⁹ Iro kantacha ontzimatyepimpiy-
atyaari, pinkyaaryooventanairo paventaashiretaari Pava. Tema piyotzi ari pikem-

pitakari maaroni iyekiite pikemaantsitaiyani jaka kipatsiki. ¹⁰ Iro kantacha aririka onkaratapaake pikemaantsivaitaka kapicheeni, ari intampatzikashiretakaaperotaimi

Pava, iravyaashiretakaimi, amavevaitane inkantakaiyami. Tema neshinonkataneri inatzi, iriitake kaimashiretaimiri piñaantaiyaarori kantaitachane irovaneenkaro Cristo.

¹¹ Iriitakera intharomentaiya Pava. Ari inkantaitaayeeni impinkathariventantai. Ari onkantaari.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹² Iriira Silvano osankinatanarori iroka. Iriitake nokempitakaanaka naaka kyaaryoori iyeki inatzi. Irootake nosankinatantakamirori eepichokiini nokaminayimi, nokamantzimiro tsika ikanta Pava jineshinonkaperotanta. Ontzimatyera pinkyaaryooventayetairi. ¹³ Jovethayetami kempisantzinkariite itzimi apatotapiintachari Babilonia-ki, ikaratzi kempitayetaamiri eerokaite jiyoshiiyetaimi. Jovethatami eejatzi Marcos, itzimi nokempitakaanitari iriimi notomi.* ¹⁴ Etako pinkantya povethatavakaanaiya. ¡Onkamintha pisaikayetai kameetha pikaratzi jashiyetaami Jesucristo! Ari onkantaari.

* 5:13 Ikantakotziri Pedro jaka "Babilonia" iroora iñaaventakotzi Roma. Tema jamamenataitayaro Roma iñaaventaitziro, irootake iñaaventapiintantarori Babilonia. Ari onkanta eero jiyotaitantari niinkarika osankinatzirori, iro eero jovasankitaitantari.

Apitetanaintsiri Irosankinare Pedro

Ovethataantsi

¹ Naakatake Simón Pedro osankinatzimorori iroka. Naaka iromperatane Jesucristo, irotyaantajanore nonatzi. Eerokaite nosankinatziini pikaratzi pikempisantanai pikempitayetaana naakaite, tema iri apantaperotariri itzimi akempisantairi, iro kantakaantakerori itampatzikashirenka Pava, ari ikempitaari eejatzi Jesucristo itzimi ovavisaakoshiretai. ² ¡Onkamintha ineshinonkaperoyetaimi, isaikakaaperoyetaimi kameetha! Eekerora piyotanaatyeeri Pava eejatzi Avinkatharite Jesús.

Tsika onkantya pintasorentsishireyetantaiyaari eerokaite

³ Tema iniroite itasorenka Pava, iriitake kantakaarori otzimimotantairi maaroni kovityimoshiretai añaapinkathatasorentsitantyaari. Ari okanta, omaperora ayoperotairi. Tema ovaneenka ikantataika irirori, osheki ikameethaperotataike, iro omatantaari ikaimashireyetai. ⁴ Iro ishinetantairori pinarontsiperotachari, kameethaperotajaantatsiri, inkene pintasorentsishireyetai eerokaite. Iro povashaantantaiyaarori pikaariperoshiretake, pikempiyetari osavisatzi antapiintakerori ikovashiyetari. ⁵ Irootake pinkempisantapiintantaiyaari eeroka, eero pamataavaitashitaro. Aririka pinkempisantapiintanakitye, ari piñaayetziro pintampatzikashireyetai. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaayetakero piyotanetya. ⁶ Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaakotanetaiya. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake piñaapinkathatasorentsitanetaiya. ⁷ Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake pinkaminthaatapiintantayetai. Aririka pimatapiintanakero iroka, aritake petakopiintantaiya. ⁸ Iroorika pimatapiintanake eeroka, ari iriñeetakemi omapero piyotairi Avinkatharite Jesucristo, eero itzimavaitzi kantakotemine: “Te apantari irika.” ⁹ Irooma intzimerika aparoni kaari matanairone ñaaventainchari, ikempitakari aparoni mavityaakiri kaari okichaatsine. Aña imaisantakitziro jantayetakeri Cristo ikiteshireyetaantaariri, tema kaariperoshireri jinavetaka pairani. ¹⁰ Ari okantari iyekiite, ontzimatyepinkinkishiretapiintaiya, eero piñaantaro pinkisoshireventavaitero jiyoshiiyetaimi, kaimashiretaari pinatzi. Tema iroorika pimatapiintanake ikovakaayeetakemiri tsika pinkantanaiya, eerora piñiuro pintzipinashireyetai. ¹¹ Ari onkantya piñaantaiyaarori osheki okameethaperotataike inkyaakaayeetaimi impinkathariventantapai ovavisaakoshiretai Avinkatharite Jesucristo. ¹² Irootakera, eero novashaantantaro nompampithashiretakaapiintemiro okaratzi añaaventakeri, okantavetaka aritake piyoyevetakero, pikantayetzi: “Omapero onatzi iroka.” ¹³ Iro tampatzikatatsiri nokinkithashiretakaapiintaimiro eenirora nañi naaka, ¹⁴ tema kapichetapaake noñaantyaarori nonkame. Ari okanta jiyoshiretakaakena Avinkatharite Jesucristo. ¹⁵ Nokovataike naaka iro pinkamaitya pinkinkishiretapiintairo eerokaite irokapayeeni aririka nookaventaime nonkamake.

Ñaajaantayetakeroi irovaneenkaro Cristo

¹⁶ Tema pairani, ovakera noñaaventapaakemiri Avinkatharite Jesucristo, nokantapaakemi: “Otzimimotziri ishintsinka, aritake irapiitairo impiyee.” Tera niyotashitaro naakaite, te namatavavitantapaakamiro. Aña naakatajaantake okitaitakari Cristo, osheki ipinkathariperotataike irirori. ¹⁷ Iriitajaantake Ashitairi Pava kantakaarori iñaapinkathayeetairi, joñaakantakero irovaneenkaro, iktanteranki iñaavaaitake: Notomi inatzi irika netakokitakari, osheki nokimoshireventakeri, pinkempisantairi. ¹⁸ Naakayetakera kemajaantakerori iñaavaaitakeranki inkiteki notsipantantairi Jesús janta tasorentsiiotoki. ¹⁹ Ontzimatyera pinkemathayetairo josankinayetakari kamantantaneriite. Irootakera iyotakaaperotaineri, onkempitakovaitakyaari ootamentotsi ikoñeenkatzi otsirenikitzi. Iroora pantayetanairi eeroka irojatzi impiyantaiyaari Jesucristo intharomentashiretakaapaimi, inkempitapaakyaari impikoro orimishi. ²⁰ Ontzimatyepi ankemathatero iroka: Tekatsira aparoni okaratzi osankinainchari Osankinajorentsiki ontzime inkamantavaitashitantakyaari kamantantaneriite. ²¹ Tera iri iyotashivaityaarone atzirite, aña Tasorentsinkantsi iyoshiretakaantakero okaratzi ikovakeri Pava.

2

*Kamantantanirori ipoña iyotaantanirori
(Jud. 3-13)*

¹ Iro kantacha, tzimatsira pairani kamantantanirori. Irojatzii okantari iroñaaka pi-saikayetzira eerokaite. Ari piñaake kamtemineri, “Naaka iyotaantaneri.” Aña iromananeekiini ikovi irikaite irovaariperotantyaamiro iriyotaayetemiri. Jimanintatziirira Avinkatharite, itzimi pinakoventavetaariri irovavisaakoshireyetairimimi. Iroora eero oshenkaanta iroñaayetero irikaite iraperotaiya. ² Iro kantacha tekera japerotaata, tzi-matsira osheki kempitakotyaaarine okaratzi joñaakantakeri, imayempivaitzi. Iriira kishimavaitakaanterine aniitantanaarori “Avotsijanori.” ³ Osheki irinevekityaari kireeki, inkovapiintake pimpinateneri okaratzi jiyotaashivaitamiri. Iro kantacha Pava eero ishenkaa iramenakoyetaineri jantayetakeri, ari iraperotairi.

⁴ Tema pairani ikaariperopaitetantakeri tsika ikaratzi maninkari, jimatakero Pava jovasankitaayetakeri, jookakeri sarinkaveniki, tsireniki ikantakoyetaka joyaaventa irovasankitaapaiteperotantyaariri. ⁵ Ari ikempitaakeri Pava kaariperoshireri atziriite etayetanakarori pairani nampitara kipatsiki, aperotaka ipiinkake onkaropaiteki. Iro kantacha Pava jovavisaakotakeri Noé, itzimi kinkithatakotakerori pairani tsika inkantya kameethashireri. Tema irijatzi Pava ovavisaakotakeriranki isheninkamirinkaite, ikaratayini 7. ⁶ Ari ikempitaakeri eejatzi nampiyetarori Sodoma ipoña Gomorra, japerotakeri ipometakeri. Arira iñeetziro ompaitya avishimoyetairine thainkatasorensitaneri. ⁷ Iro kantacha, Pava jovavisaakotairi Lot, tema kameethashireri inake. Irika Lot iniroite oñaashirenkakeri kaariperori okaratzi jantayetziri piyathariite. ⁸ Tema okantaitani kitaiteriki irika tampatzikashireri Lot tsipatakairi kaariperoshireri, jiñiiri, ikemiri jantayetakeri kaariperori. Iniroite okantanzimoshiretakari. ⁹ Arira okantari, jovavisaakotziri Avinkatharite ñaapinkathatasorensitaneri ñaapiintakerori ñaantashiretaantsi, onkantya eero ineveshirevaitanta. Tema jetzitakaro jovasankitaayetziri kaariperoshireri, irojatzii apaata iramenakoyetantayaaariri maaroni. ¹⁰ Irimaperotairi Pava irovasankitairi antayetzirori kamaarotatsiri inevetashitari, ipiyathayetakaro ikantaveetari. Te iñaakotaneya kantakaaperori. Te intharovakaajatyaaari ikishimatzi maninkariite otzimimotziri ishintsinka.

¹¹ Iriima maninkariite, okantavetaka otzimimoperotziri ishintsinka, te inkishimateri irikaite, jiyaatashitapiintziri Pava inkamantakoteri. ¹² Irikaite kaariperoshireri ikempivaitakeri piratsi, te iriyote impampithashirenetya. Itzimashivaiyetaka impoña iriñeero iraperotaiya. Ari inkempitayaaari iraperotaiya kishimayetakeriri maninkariite kaari jiyotakotaajatzii tsika ikantayeta iriroriite. ¹³ Iro inkemaantsitantyaari okantakaantziro ikemaantsitakaantaka irirori, iro kempityaarone impinaatayeeeromi iyaariperonka. Tema irikaite, te inkaanitere jantayetziro kamaaroyetatsiri kitaipaite. Okempivaitakaro iriimi ovitsintayetakemine jayooyetakemi irikaite ikovayetzira iramataviyetemi. ¹⁴ Iro jaakoventa jimayempiryookivaitake, ivathakitakaro kaariperori. Ikaimashireyetziri shipetashireri inkaariperotakairi. Ikokovatapiintake kireeki. Iro irovasankitaantayeeetayaaari. ¹⁵ Ikenashivaiyetaka, imanintakero tampatzikari. Jantakero okaratzi jantakeri Balaam, itomi Beor, ikokovatake impinaiteri irantantyaarori kaariperori. ¹⁶ Iro kantacha irika Balaam, jantakerora kantachari, iriira burro kisathakakeri. Okantaveta te iriyote iriñaavaitanete burro, irika burro ikempitanakari atziri iñaavaitate, ari okanta jovashaantakaantaariri ipampithashireta inkoshekaavaiyaami Balaam.

¹⁷ Irikaite kaariperoshireri inkantaitaayeeni irovasankitaayeeetairi janta otsirenikiper-otzi. Tema ikempitakaro okantakaranki opiryaatzi omotyaa jiña, ikempitakaro eejatzi okantaranki menkori atainkatziro tampyaa, impoña añaero eero oparyi inkane. ¹⁸ Ari okanta joshiyakaaventyeetziri kaariperoshireri, tema jovapyaaishita tsika ikanta iñaaveetari, ikempitakaro opiryaatzi omotyaa jiña. Tema kantakaapero ikanta iñaavaiyetzi, aritake onkantake iramataviteri ovakera kempisantatsiri, itzimi shiyapithavetarori kaariperori, inkantayeteri: “Kameetharini apiitairo antero anevetashiyetari, aritatsi amayempite.” ¹⁹ Jamatavitantashita irikaite jiyotaantzi, inkantayeti: “Oshinetaantsitzi pantayetero pinevetashiyetari.” Iro kantacha, irikaite iyotaantanirori, te isaikashiv-ainetajaantya irirori, aña ikempitakotari aparoni omperataari, iro kaariperori inkempitakaantya ivinkatharite, omperanavaitari. ²⁰ Pairani irikaite kaariperori ovakera ikempisantavetaari Avinkatharite, Ovavisaakotaneri, jovashaantavetanakaro jantayetziro kamaarotatsiri. Okanta osamanitanake ipiyakotaaro jantayetanairo kamaarotatsiri, irojatzii jimaperotantakeri iroñaaka te ikempita ikantaveta pairani. ²¹ Ari okameethaveta eeromi iñiiri “Avotsijanori” otzimi tampatzikashiretakantaantsiri. Tema maperoitaka okoveenkatzi okaratzi jantayetanairi, ikempisantavetanakaro ikantakaan-tavetari tasorensitatsiri, ipoña jovashaantanakero osamaniityaake. ²² Ikempivaitakaro ikantapiintayeeetziri:

Aparoni otsitzi, aririka inkamarankake, ipiyashitaro irovaiyaaro.

Ipoña ikantayeeetzi eejatzii:

Aparoni chancho, aririkami inkivaiteri joipatsitaka, ipiya eejatzi iroipatsivaitya.

3

Impiyantaiyaari Avinkatharite

¹ Netakotané, iro apitetatsiri iroka osankinarentsi notyaantzimiri, nominthashire-takaatyaami, ² pimpampithashiretantaarori ikantayetakeri kamantanantariite tasorentsishireri, ikantakeri eejatzi Avinkatharite, Ovavisaakotneri, itzimi otyaantayetakenari nonkamantaimiro eerokaite. ³ Ontzimatyé ankemathatero iroka: Tekera impiyaminthatai Cristo, intzime osheki thainkavaitaneri. Iriiyetake antashivaityaarone okaratzi inevetashiyetari. ⁴ Osheki inthainkavaite inkante: “¿Tsiikapaitema iriñeetoro ikantaitzi ari impiye Cristo? Eero ipiyaa. Kaari añeero ompashinete kipatsi, aña irojatzí okantataita ovakera jovetsikaitakero. Ari kamayetataike tsika ikaratzi etanakarori Otyaantajanori, te añeero ompashineyete.” ⁵ Ikenakaashivaitakarora ikaratzi kantatsiri. Te iriyote iri Pava ovetsikakero inkite, iñaane jovetsikantaka. Jovetsikakero eejatzi kipatsi, iro otzimantanakari jiña, tema okantaitanakityaani kipatsi okovi jiña. ⁶ Irojatzí jiña japerotantakari Pava pairani, oonkantakari kipatsi. ⁷ Iro kantacha, inatziira te impashinetakayero Pava inkite eejatzi kipatsi. Iroora ikantakaantakeri pairani eero opashinevaitzi irovetsikane irojatzí apaata aririka iramanakoyetairo maaroni, impoña iraperotairi kaariperori thainkatasorentsitaneri aririka intagairo maaroiteni. ⁸ Netakotané, ontzimatyeeera piyotairo iroka: Ikempitakaantaro Avinkatharite aparoni kitaite, oshekirini osarentsi. Aririka onkarate oshekirini osarentsi, iroovaitake onkaratemi aparoni kitaite. ⁹ Tera irosamaninkashityaaro Avinkatharite imonkaratiro okaratzi ishinetaantakeri, tema tzimayetatsi kenakaashivaitakarori ipampithashireta josamaninkashitayaaro. Aña amatsinka ikanta Avinkatharite, ikovi impiyashireyetaimi maaroni, tekatsi peyashivaitaachanemi aparoni. ¹⁰ Irooma apaata impiyakerika, inkempitapaakyaari jomapokantzi aparoni koshintzi. Ari inkemayeetairo iniroite poimpataatsine, aripaite aperotaiyaari inkite. Ari onkempitagaiyaari eejatzi kipatsi, aperotaiya. Maaroni okaratzi jagaitakeri jovetsikaitantakarori kipatsiki, onthonkya ontgaiya. Ari onkempitagaiyaari maaroni irovetsikane atziiriite, ontgaiya maaroiteni.

¹¹ Tema ari inkantayeetairo iraperoyetairo maaroiteni, ¿Tsiikama pinkantya pisaikai eerokaite eero otzimanta pikenakaashitane? ¿Tema ontzimatyé pintasorentsishiretai? ¿Tema ontzimatyé piñaapinkathatasorentsitanetai? ¹² Aamaventara pinkantayetaiya, pim-pankiventayetaiya, tema irootantsi impiye Avinkatharite, aripaite intaayetairo Pava inkite, imporokayetairo jagaitakeri jovetsikaitantakarori kipatsiki ¹³ Irooma aakaite, aritake añaamampyaakaro ovakerari inkite, eejatzi ovakerari kipatsi, tsika janta in-ampiyetaiyaaro kameethashireri. Tema iro ishinetakairi Pava.

¹⁴ Ari okantari netakotaneete. Tema aritake piñaamampyaakaro eerokaite maaroni iroka, minthashire pinkantya, inkene iriñaapaimi apaata Pava kiteshire pinkantya, eero ikantakovaitzimi pantakero kaariperori. ¹⁵ Pimpampithashiretero, amatsinka ikanta Avinkatharite, josamaninkatziuro impiyantaiyaari onkantya iravisakoshireyetantaiyaari atziiriite. Tera ompashinete iroka, ari okempitaro josankinatakemiri etakotane iyeki Pablo. Tema iri Pava iyotakaakeri Pablo maaroni iroka, ¹⁶ ari okempitakari eejatzi pashine josankinayetakeri. Kompitaa inaveta inkemathayeetero okaratzi josankinayetakeri Pablo. Irootake itzimantayetari atziri kaari iyotakoperoterone, tema te iravaaashireyetanete, ikenakaashivaitakero jiyotantavetaro irosankinare Pablo. Ari ikempitayetakero eejatzi maaroni Osankinajanarentsi. Arimaataka iraperoyetairi ikaratzi kenakaashivaitakarori. ¹⁷ Irooma eerokaite netakotaneete, tema aritake nokamantzitakamiro, aamaventa pinkantayetya eero ikenakaashivaitantami irikaite piyathariite. Paamaventya jovashaantakaimirokari pikamaitanetzi. ¹⁸ Aña iro aritatsi eerokaite piyaatakairo pantakishireyetai, piyaatakaanairo piyoperotakoyetanairi Avinkatharite, Ovavisaakotneri Jesucristo, tsika ikantakero irirori jineshinonkatantamiri. Arira irashi irovaitatyeeero irirori iñaapinkathayeetairi. Ari onkantyaari.

Jetakari Irosankinare Juan

Ñaantsi okantakota Añaantarentsi

¹ Jiroka kantakotachari jaka nosankinatximiri: Iriira ipaitaitziri “Ñaantsi okantakota Añaantarentsi.” Itzimitataika pairani irovakera etantanakarori jovetsikantayeetzi. Naakayetake kemataikeri, naakayetake ñaataikeri, nantantayetaari nako. ² Tema irika paitachari “Añaantarentsi.” Joñaakantaka irirori, inampitapaintaro kipatsiki, naakayetake ñaakeri. Irootake noñaaventantakamiriri kantaitachani añaantarentsi, tema jañiitataika pairani irirori itsipatakari Ashitairiri. Iriitake oñaakaanari naakaite. ³ Irootake noñaaventantamiriri itzimi nokitajaantakeri, nokemajaantakeri eejatzi, inkene aapatziyavakaayetaia aakaite. Iriitajaantakera Ashitairi itzimi aapatziyaari, ari akempitaanairiri eejatzi Itomi. ⁴ Iro opoñaantari nosankinayetaimiro eerokaite, ari onkantya panintaatziivaitantyaari.

Ipaitaitziri Pava Kitainkari

⁵ Jiroka ñaantsi jiyotakaanari Cristo, irootake novavisaimiri eerokaite: Ipaitaitziri Pava “Kitainkari,” tera inkempityaaro tsireniki. ⁶ Aririka ankante “Naapatziyari Pava,” eekerorika antapiintatyeero kaariperori, athaiyaka. Okempivaitakaro tsirenikimi anitzi, apiyathatarora kyaaryoori. ⁷ Irooma aririka asaikanai kameetha tekatsi antzimotante, ayotaantanairo kyaaryoori, arira amatakero aakameethatavakaayetanaiya. Tema okempivaitakaro asaikatyeeimi okitainkatzi, akempitakotaari Pava isaikira irirori kitainkari. Ari onkantya impyakotantairori antayevetakaro kaariperori, irootakera ikapathainkatantakeri Cristo ikamimentakairanki. ⁸ Aririka ankante “Te nantanetero kaariperori,” apanirora amatavivaitaka, te ayotakotero kyaaryoori. ⁹ Irooma aririka ankamantairi Pava okaratzii kaariperori antayetziri, aritake irimatakero irirori impyakotairo. Tema ikyaryooventapiintayetakai irirori, tampatzikashireri inatzi, iriitake kiteshireperotakaineri. ¹⁰ Aririka ankantavaite “Te nonkaariperote,” okempivaitakaro ankantatyeemi “Thairi inatzi Pava.” Tera ayotakotairo iñaane.

2

Iri Cristo ookaakoventayetairi

¹ Notomiite, opoñaantari nosankinatximiro iroka ari onkantya eero pantantaro kaariperori. Irooma aririka antake kaariperori, tziatsi ookaakoventaine janta Ashitairiki. Iriitakera Jesucristo, kameethashireri. ² Iriitake otsimaryaakeriri Pava irovasankitaaventairomi ayaariperonka. Tera intaani irookaakoventai aakaite, aña maaroitenti atziri ikaratzi nampitarori kipatsiki. ³ Jiroka ayotantyaari kyaaryoorika ayotairi Cristo: Aririka amonkaratapiintanairo ikantakaantairi. ⁴ Tzimatirika kantavetachane, “Niyotziri naaka,” iro kantacha irika eeniro ipiyathataro ikantakaantane, ithaiyakara irika. Te iriyotakotero kyaaryoori. ⁵ Itzimirika monkaratanairori ikantakaantane, iriira etakoperotanaariri Pava. Iroora ayotantari kyaaryoo atsipashiretanaari. ⁶ Tzimatirika kantatsine, “Notsipashiretaari naaka,” ontzimatyee isaikanai kameetha iroshiyakotyaaari ikantapaintara Cristo.

Ovakerari ikantakaantaitziri

⁷ Iyekiite, kaarira ovakerari ikantakaantaitane nosankinatximiri. Aña iro piyotzitataikari pairani. Irootake ñaantsi pikemayetakeri pairani eerokaite. ⁸ Irojatzimaitaka kempitakarori ovakerari ikantakaantaitane, okantakaaro jantapaintziri Cristo. Okantakaaro pantayetanairi eejatzi eerokaite. Kempivaitaka iroñaaka avisainkatanake tsireñeenkari, iri kitainkatapaintsi iriiperori kitainkari. ⁹ Tzimatirika kantatsine, “Jashitaana kitainkari,” irojatzimaita ikisaneentavaka ikaratzi ikempisantzinkaritzii, tekeraata jimatziro, aña okempivaitakaro irojatzimi isaikakemi otsirenikitzi. ¹⁰ Iriima itzimi etakotanaariri ikaratzi ikempisantzinkaritzii, iriitakera kempitanaariri itzimi aniitanaasiri okitainkatzi, te irantzivavaitya, tera ontzimayetatye inkantzimoneentavakaiyaari. ¹¹ Itzimi kisaneeentavakaachari ikaratzi ikempisantzinkaritzii ikempitakarori itzimi aniitanarori tsireniki. Te iriyote tsika ikeni, te irokichaate otsirenikitakera.

¹² Notomiite, eeroka nosankinatximiri iroka tema pikempisantairi Cristo, pipairyaaapiintairi ivairo, irootake ipeyakotantaamirori piyaariperoshirenka. ¹³ Ashitaaniri, eeroka nosankinatximiri iroka tema piyotairi Cristo itzimi añiitainchari pairani etantanakarori jovetsikantayeetzi. Evankariite, eeroka nosankinatximiri iroka tema poitsinampagairi kamaari. Notomiite, eeroka nosankinatximiri iroka tema piyotairi itzimi Ashitaamiri. ¹⁴ Ashitaaniri,

eerokaite nosankinatzeni tema piyotairi añiitainchari pairani etantanakarori jovetsikantay-eetzi. Evankariite, eeroa nosankinatzeni iroka tema shintsishire pikantayetaa, piyotairo iñaane Pava, poitsinampagairi kamaari.

¹⁵ Eero petashivaitaro osavisato. Tzimatsirika etashivaitakyaarone osavisato, tera jetakoperotaari Pava. ¹⁶ Tema maaroni osavisato tera ompoñeeya Pavaki, aña osaviveriki opoñaaro. Jiroka okanta osavisato: anevetashivaitaro kamaarotatsiri, anevetashivaitaro añaaayetziri, ankovavaite ankantakaaperoty. ¹⁷ Maaroiite iroka osavisato otzimi neveyetari atziriite, ari aperotaiya. Iriima itzimi antanairone ikoviri Pava, iriitake kantaitaachane irañagai.

Kisaneentziriri Cristo

¹⁸ Notomiite, irootaintsi onthonkimataiya kipatsi. Pikemaiyake eeroa ari inkoñaatapaake kisaneentzerine Cristo aririka onthonkimataiya. Tzimataike iroñaaka jaka kisaneentayetakeriri Cristo. Iro ayotantari iroñaaka irootzimataikera onthonkimataiya kipatsi. ¹⁹ Iriikaite kisaneentakeriri Cristo, iriyetakera akaravetapiintakari akempisantzi, itzimi ookaventayanakairi. Omaperotyami inkarayetaimi, eeromi jookaventayetaimi. Irooma jookaventayetanakai, ari ayoyetzi tera omaperotajaantya inkarashireyetai aakaite. ²⁰ Iro kantacha eerokaite, jotyaantaitakemiri Tasorentsinkantsi irinampishiretantaamiri, kempivaitakara isaipatziitoyeetantakamiri. Aritake piyoyetairo eerokaite iroka. ²¹ Irootajaantake nosankinatantamirori iroka, tema aritake piyotairo eeroa kyaaryoori. Aritake piyoyetairo pinashitaaro iroorika thaiyaantsi. ²² ¿Itzimikama thaiyachari? Iriitakera itzimi kantatsiri “Jesús kaari Cristo.” Iriitake kisaneentakeriri Cristo. Irijatzi manintakeriri Pava, ari ikempitaakeri eejatzi Itomi. ²³ Itzimirika manintavaitakerine Itomi Pava, irijatzira jimanintajaantake Ashitariri. Iriima tsika itzimi kempisantairiri Itomi, omaperora jashitajaantaari Ashitariri. ²⁴ Irooma eerokaite, oisokero pinkantanakero petakari pikemakero pairani. Iroorika pimatanakeri, ari poisokerotakyaari Itomi, ari pinkempitaanakeriri eejatzi Ashitariri. ²⁵ Jiroka ishinetajaantakairi irirori: Ari ankantaitaayeeni añaashireyetai.

²⁶ Iroora nosankinatzimiri tsika ikantakota ikaratzi kovayetatsiri iramataviyetemi. ²⁷ Iro kantamaitacha eerokaite, oisokero pikantaventakaro isaipatziitoyeetakemi. Irootake eero okovityaanta intzime pashine iyotagaimine. Irika Tasorentsinkantsi ikempitakaantaitakamiri isaipatziitoyeetantaamiri, iri iyotaayetzimiri kameetha. Jiyotaimiro kyaaryoori, kaarira thaiyaantsi iriyotaimi. Ontzimatyepantayetairo tsika okantajaanta jiyotayimi irirori, pintsipashireyetaiyaari.

²⁸ Ari okanta notomiite, ontzimatyepantsipashireyetaiyaari Cristo, onkanta eero apashiventavaitanta aririka impiyake, aña aventaashire akanta amonthaavaiyaari. ²⁹ Aritakera piyoyetairi kameethashireri inatzi Cristo, arira piyotairi eejatzi itzimirika ashiminthatanaarori irantanairo kameethari, kempivaitaka irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanaarira Cristo.

3

Itomiite Pava

¹ Pinkinkishiretero iroka: Antaro jetakotai Pava, itomiyetai. Omaperora. Tera inke-mathatero osavisatzi tsika ipaita Cristo-tatsiri, ari ikempiyetairi eejatzi aakaite te inke-mathayetai. ² Ari okanta netakotaneete. Itomi Pava anayetai. Tekera ayotaajatero tsika ankantayetaiya apaata. Intaani ayotzi ari ankempitaiyaari ikantara Cristo aririka impiyapaake, tema ari onkantake añeeri tsika ikantajaantara irirori. ³ Maaroni atziri itzimi kovairone iriñeero impiyantaiaari, irantapiintairo onkarate kiteshiretakairine. Tema Cristo kiteshire ikanta irirori.

⁴ Iriima itzimi kaari ovashanterone jantayetziro kaariperori, ipiyathatyaaro ikan-takaantziri Pava. Tema iroka kaariperori, piyathataantsi onatzi. ⁵ Piyotaiyini eeroa opaita ipokantakari Cristo kipatsiki, tema iro ipokantakari iraperotairo kaariperori. Tera irantapaintero irirori kaariperori. ⁶ Ikaratzi oisokerotanaariri Cristo, te arite irantanairo kaariperori. Tema inkarate oisokerotarori kaariperori, tera iriyotaajatairi Cristo. ⁷ Notomiite, eero pamatavitaaritzzi. Inkarate antapiintanairone kameethari, iriitakera kameethashireri, ikempitakotanaari Cristo ikameethashiretzi irirori. ⁸ Iro kantacha itzimirika antapiintakerori kaariperori, joisokerotatyaaari kamaari. Tema iri kamaari etakaantakarori jantakero kaariperori. Iroora ipokantajaantakari Itomi Pava kipatsiki, iraperotairo kaariperori otzimi joñaakantakeri pairani kamaari. ⁹ Iriima ikaratzi jovameethashiretairi Pava kempitanaachari ovakerami intzimayetaimi, tera irantapiintanairo kaariperori. Tema Pava tomintanaari, kempivaitaka irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanaarira Pava. ¹⁰ Irootake kaari okompitanta ayoteri itzimi

jashiyetari Pava, itzimi jashiyetari kamaari. Maaroni kaari antapiintairone kameethari, tera inkaratairi Pava. Ari ikempitari eejatzi kaari etakotavakaachane ikempisantzinkar-itzi, te inkaratairi Pava.

¹¹ Jirokara ñaantsi pikemayetavakeri pairani ovakera pikempisantantanakari, ikan-taitzi: Ontzimatyete etakotavakaayetaiya. ¹² Eero oshiyakotari ikanta Cain, kaariper-oshire jinake jovakeri irirentzi. ¿Opaitama jovantakariri? Aña iro jovantakariri okan-takaari ikaariperoshiretzi Cain, iriima irirentzi kameethashire jinake irirori. ¹³ Iyekiite, eero okompitzimotami aririka inkisaneentavaitemi osavisatzi. ¹⁴ Ayotaiyini aaka, kem-pivaitaka kamashire akantayevetaka pairani. Iro kantacha iroñaaka, kempivaitaka añaashireyetai. Iro ayotantari, tema etakoyetavakaapiinta akempisantayetaira. Itzimi kaari etakotantachane, ikempitakari kamashireri. ¹⁵ Itzimirika kisaneentantatsiri, ikemp-itakari ovantaner. Ayotakotaiyirini aparoni ovantaneri eero iñeero irañaashireyetai. ¹⁶ Jirika oñaakantaperotzirori tsika ikantaita jetakotantaita: Ikamimentakai Cristo aakaite. Iro amatanairi aakaite, mintha ankantya ankamimentantayete. ¹⁷ Tzimsirika otzimi-motziri ashaakaronsi, impoña iriñe aparoni iyeki kovityaavaitaneri, iri imashithavaitake irika iyeki, tekera jimaperotzirori iretakotaiyaari Pava. ¹⁸ Notomiite, te arite ankan-tashitapiintya, “Netakotanta.” Aña ontzimatyete antanairo oñaarontzirori etakotanta.

¹⁹ Irootakera ayotantaari omapero jashiyetai Pava. Tema ayotaira jashiyetai Pava, irootake aventaashiretantaariri añañaatairi, ²⁰ onkantavetakya ontzimayetemi ompaitya katsizimoshiretaineri. Tema Pava jiyotziro maaroni, jiyotzitaro akinkithashiretane okaratzi katsizimoshiretakairi akaariperotake. ²¹ Netakotaneete, aririka ovashaantairo okaratzi katsizimoshiretakairi, ari añaakero aventaashiretaiyaari Pava añañaatairi. ²² Iro ayotantyaarori aritake irimatakairo onkarate ankovakoyeteriri. Tema amonkarayetairo ikantakaantane, antapiintaineri ikoviri irirori. ²³ Jiroka ikantakaantane: Ontzimatyete aventaaiyaari, ampaiyaapiintairi Itomi Jesucristo. Ontzimatyete etakotavakaayetaiya. Iroora ikantakaantane amatairi. ²⁴ Inkarate monkarayetairone ikantakaantane, iriitak-era tsipashiretaariri. Iri Tasorensinkantsi jotyaaantakairi iyotakaayetairi omapero atsi-pashiretaari.

4

Itasorenka Pava ipoña iisaneentashiretane Cristo

¹ Netakotaneete, tzimatsi osheki kantavetachari: “Naaka kamantantaneri.” Iro kan-tacha kamaarira ñaavaitakaakeri. Irootake eero pikempisantantari okaratzi inkantayeteri, aña ontzimatyete piñaantyaari iriitajaantakerika Pava ñaavaitakaakeri irika kamantantaneri. ² Jiroka ayotantyaari iririka Itasorenka Pava ñaavaitakariri, aririka inkante: “Jatzir-itzimotai Jesucristo.” ³ Iriima itzimi thainkañaanetakerone ikantayetakeri, kaarira jashitari Pava, iriitakera jiñaavaitakaakeri iisaneentashiretane Cristo. Pikemakotaiyakeri eerokaite, ari intzimake jaka kipatsiki ñaavaiterone iroka. Aritakera tzimake. ⁴ Iro kantacha eerokaite, notomiite, jashitami Pava, eerokara anaakoyetakeriri. Tema iniroite ishintsinka Cristo, itzimi pitsipashiretaari eerokaite. Janaakotairira itzimi tsipashire-takariri osavisatzi. ⁵ Irikaite kempivetakariri kamantantaneri, osavisatzi inatzi. Irootake ikempisantavakaantari ikaratzi josavisatzi. ⁶ Iroora naakaite, jashiyetaana Pava. Irootake pikempisantantanari pikaaratai jashiperotaami Pava. Temaita ikempisantayetai kaari iyotairine Pava. Ari okanta, te okompitanta ayoyetairi itzimi jiñaavaitakaayetairi Tasorensinkantsi, okanta jimatantaarori jiyotaantairo kyaaryoori. Ari ayotziriri jashitari kamaari itzimi iyotaantzirori kenashivaitaantsi.

Pava iriitake ipaitaitzi “Etakonkantsi”

⁷ Netakotaneete, ontzimatyete petakotavakaayetaiya. Itzimirika antanairori iroka, kem-pivaitaka irapiitakeromi intzimayetaimi ikantakaanaarira Pava. Iriiyetake iyoyetairi. ⁸ Itzimirika kaari etakotantachane, te iriyotairi Pava. Tema Pava ipaitaitziri irirori “Etakonkantsi.” ⁹ Jiroka ikanta Pava jofaakairo omapero jetakotai: Jotyaaantakairi irapintzite Itomi jaka kipatsiki, okanta jimatakaayetantairori aakaite añaashireyetai. ¹⁰ Jiroka okantakota irooperori etakonkantsi: Tera aakaite poñaakaantyaarone etako-taiyaari Pava, aña iri Pava poñaakaantakarori jetakoyetai. Tema iniroitera jetakoyetai, jotyaaantakairi Itomi. Iriitake otsimariyaakeri Pava irovasankitaaventaaromi ayaariper-onka. ¹¹ Netakoyetane, jetakotaira iniroite Pava, ari ankempiyetaiyaari aakaite etako-tavakaayetaiya. ¹² Tekatsira aparoni atziri ñaakerine Pava. Iro kantacha aakaite kan-tatsi antsipashiretaiyaari, aririka etakotavakaayetaiya. Iriitakera Pava matakairone aatakaantyaarori etakotantapiintaiya.

¹³ Tema Pava jotyaaantakairi Tasorensinkantsi inampishiretantai, iro ayotantaari omap-ero atsipashiretaari. ¹⁴ Tema naakayetajaantake ñaayetairi Itomi Pava, itzimi jotyaaantakeri

kipatsiki. Iriitakera nokinkithatakoyetairi. ¹⁵ Itzimirika kantatsiri, “Jesús Itomi inatzi Pava,” iriitakera maperotzirori itsipashiretaari Pava. ¹⁶ Ayotaira aakaite tsika ikanta jetakoyetakai Pava, akempisantayetairi. Tema Pava ipaitaitziri “Etakonkantsi.” Inkarate etakotantapiintaachaneri, itsipashiretapiintaarira Pava. ¹⁷ Irootake aatakaantyaarori etakotantapiintaiya, aventaashire averi Pava, irojatzi apaata amonthaantavaiyaarori aririka iramenakoyetairi maaroieni. Tema aripaite ankempitaiyaarori Cristo. Aritakera amatzitataikaro akempitakari iroñaaka eeniro asaikayetzi jaka kipatsiki. ¹⁸ Eero atharovakaavaitari itzimi etakoperotairi. Etakora jovai irirori, eero atharovakaari irovasankitai. Aririka antharovakaiyaari, tekeraatara ayoperote omapero jetakotai. ¹⁹ Irootakera etakotantaariri aakaite Pava, apiyatyaari jetakarora jetakoyetakai aakaite. ²⁰ Intzimerika kantatsine, “Netakotane inatzi Pava,” iro kantacha ikisashiretziri iyeki, ithaiyakara irika. Tema kaari etakotyaarone isheninka, itzimi jiñiiri, ¿Tsikama inkene iretakotyaari Pava, kaari koñaanetatsine? ²¹ Irootake otzimantari ikantakaantakeri, ikantake: Ikaratzi etakotaariri Pava, ontzimatyere iretakotaiyaari iyekiite.

5

Aventaashirenka oitsinampaantya osavisato

¹ Maaroni aventaashiretaneri kantatsiri, “Irika Jesús, Cristo inatzi,” itomira Pava jinayetaatzi, kempivaitanaa irapiitakeromi intzimayetaimi. Ikaratzi etakotaariri Ashitairi, jetakotaarira eejatzi itomiyetaari irirori. ² Aririka etakotaiyaari Pava, aririka amonkarayeneri ikantakaantane eejatzi, iro ayotantaari omaperona etakoyetari itomiyetaari irirori. ³ Aririka etakoperotanaiyaari Pava, iroovaitakera amonkarayeneri ikantakaantane. Eero omaperentsita amonkarayetairo ikantakaantane. ⁴ Ikaratzi ikempitakaakari Pava irapiitakeromi intzimayetai, ari iroitsinampaayetairo osavisato. Tema aventaashirenka oitsinampaantayetya. ⁵ Itzimikama materone iroitsinampayero osavisato? Iriira aventaashiretaneri, kantatsiri: “Itomira Pava inatzi irika Jesús.”

Ikinkithatakaantziri Tasorentsinkantsi

⁶ Tema Cristo ipokake jaka kipatsiki. Iro kantamaitacha, tera intaani ipokake impiinkaantantyaaro jiñaa, aña ontzimatyere eejatzi onkathainkate iriraane, irovamaiteri. Iri Tasorentsinkantsi kinkithatakaantakerori okantakota iroka. Okaratzi iñaaventakaantziri irirori, kyaaryoori onatzi. ⁷ Tema mavasatzi japiiyeetakero ikantaitzi, “Itomi Pava inatzi irika Cristo.”* ⁸ Iriitajaantake Tasorentsinkantsi kinkithatakaantatsiri. Iriitajaantake Pava ñaavaitaintsi joviinkaapaaitetakaranki Jesús. Iriitajaantake Pava ñaavaitaintsi ikinkithavaitakotziroranki Jesús tsika inkantya irovamaiteri.† ⁹ Tema akempisantziri atzirite ikantayetziri, iri ovatsipero Pava ankempisantaiiri ikantairi. Jiroka ikantake jiñaaventziri Jesucristo, ikantzi: “Iriitake Notomi irika.” ¹⁰ Itzimirika kempisantaiiri Itomi Pava, iriitake kemathatairori omapero Jesús itomitari Pava. Iriima kaari kempisantsine, jiiitakamatavitakeri Pava, tema ithainkañaanetakeri ikantake “Notomi inatzi Jesús.” ¹¹ Jiroka ikantaitakeri: Iri Pava kantakaiyaarone añaashiretantaiyaari, tema atspashiretaari Itomi. ¹² Intzimerika tsipashiretaiyaarone Itomi ari irañaashiretai. Iriima kaari tsipashiretaiyaarone Itomi Pava, eero jañaashiretai.

Ayoyetari ari ankantaityaani añaashiretai

¹³ Pipairyapiintairi eerokaite Itomi Pava pikempisantaiiri. Irootake nosankinatantamiro iroka onkantya piyoperotantyaari ari pinkantaitayeeni pañaayetai apaata. ¹⁴ Aventaashirera ankantairi Pava, tema ayoyetzi ikemayetai aririka añaañaatakotero tsika okanta ikovakaajaantairi irirori. ¹⁵ Ayoyetaira ikemai Pava aririka amaneri, ayotzita eejatzi ari irimatakairo okaratzi akovakotakeriri. ¹⁶ Piñeerika eeroka aparoni iyeki tzimatsiri ikenakaashitane, pamanakotairi, aritake irañaashiretakagairi Pava.

* **5:7** Jovakakoyeentakarori pairani iroka osankinarentsi iñaaneeki Roma-satziite (Latín), ari jovanaayeetakorerori kapicheeni kaari osankinatajaantachane ovakeraini. Jiroka okantzi jovanaayeetakeri: “Mava ikaratzi ñaavaitatsiri inkiteki: Ashitairi, Ñaantsi, Tasorentsinkantsi. Irika mavatatsiri, aparoni jinatzi.” Irootakera iroka ñaantsipayeeni josankinayeetakeri iñaaneeki Virakocha ipaitaitakeri “Reina Valera.” † **5:8** Okaratzi kantakotachari jaka, iriira jiñaaventayetziri: “Tasorentsinkantsi, Jiñaa, Iraantsi. Ikaratakera mava, te ompashinete oshiyakaaventachari.” Ikovatzi jaka Juan, iriyotakoperoyeeteri Jesús omapero Itomitari Pava. Mavasatzi jiñaaventziro okaratzi ikantayetakeri, “Itomi Pava inatzi irika Jesús.” Etanakarori, iriitajaantake Tasorentsinkantsi iyotakaayetakkeriri irotyaantaneete Cristo iriyotaantayete. Apitetatsiri, iroora “Jiñaa” oshiyakaaventachari joviinkatakaraniki Jesús. Irootakera jiñaaventajaantakeri Pava, otzimi osankinatainchari Mt. 3.16-17. Mavatsiri, iroora “Iraantsi” oshiyakaaventacha ikapathainkatakera Jesús jovamaayeetantakariri. Iro jiñaaventajaantakeri Pava isaikantakariranki Jesús otzishiki ikinkithavaitakairi Moisés, Elías tsika onkantya irovamagaiteri. Otzimi osankinatainchari Lc. 9.31-35; Jn. 12.27-33.

Iri noñaaventzi jaka tzimatsiri ikenakaashitane kaari maperotachane onkaariperote. Tema tzimatsi kaariperori ovamaashiretantatsiri. Tera iro noñaavente. Tema tera arite amanakotairi antakerori iroka maperotzirori okaariperotzi. ¹⁷ Noñaaventakero “kaariperori kaari omaperotachane,” tera nonkantatye kameethara iroka. Maaroni kaari kameethatatsi, te arite antayetero. Iro kantacha tzimatsi kaariperori kaari ovamaashiretantatsine.

¹⁸ Ayoyetzi te irantapiintairo kaariperori ikaratzi itomintaari Pava. Iriira Cristo kempoy-aaventaari, eero ikemaantsitakaantaari kamaari.

¹⁹ Ayoyetai aaka jashiyetai Pava. Iriima osavisatzi, iri ashitaari kamaari, ipinkathariventziri.

²⁰ Ayoyetai ipokake Itomi Pava, iri kemathatakaayetairori kyaaryoori. Irootake amatan-taarori ayotairi ipaitaitziri “Kyaaryoori.” Atsipashiretaari Kyaaryoori, tema atsipashire-taatyaaari itomi. Iriitakera Pava ipaitaitzi “Kyaaryoori,” ipaitaitziri eejatzi “Kañaaneri.”

²¹ Notomiite, paamaiyaari oshiyakaaronsi. Ari onkantyaari.

Apitetanaintsiri Irosankinare Juan

Ovethataantsi

¹ Antarikona jinatzi itzimi osankinatzimirori iroka. Eeroka nosankinatzeni ipaiyeetziri “Iyoshiitaaro tsinane ipoña otomiite.” Netakoperotane pinayetatzii. Tera apaniro naaka netakotami, aña jetakotzitaami eejatzi maaroni iyotayetairone kyaaryoori.* ² Ari okantari, oisokero ovayetairo kyaaryoori, ari ankantaitaayeeni. ³ Onkamintha ineshinonkayetaimi Ashitairi Pava, inkaminthaayetaimi, kameetha pisaikayetai. Ari inkempitaimiri eejatzi Itomi Jesucristo, piyoyetairo kyaaryoori petakotavakaantayetaiyaari.

Oisokero povero jiyotaimiri Cristo

⁴ Osheki nokimoshiretanake noñaayetake tsika pikaratzii eerokaite pimatapiintanakero kyaaryoori, pimatajaantanakero ikantakaantakeri Ashitairi. ⁵ Eerora nosankinatzeni iroñaaka ovakerari ikantakaantaitane, aña iro nonkinkishiretakaimi okaratzii nokamantayetakemiri ovakera pikempisantantanakari. Jiroka okanta: Ontzimatyete akotavakaiya. ⁶ Aririka antapiintanairo ikantakaantane Ashitairi, aritake amatanairo etakotavakaapiintaiya. Iroora nokantakaantakemiri pantapiintayetairo okaratzii pantayetanakeri ovakera pikempisantantanakari. ⁷ Tema tzimayetatsi iroñaaka osheki amatavitaneri. Ikantayetzi irikaite, “te iratzirijataantapainte Jesucristo.” Tema thairi inatzi itzimirika ñaavaitzirori iroka, iisaneentane inatzi Cristo. ⁸ Paamaventya, povashaantzirokari okaratzii niyotayetakemiri. Te nonkove pamenaashivaitaiya, eero piñeero panintaavaitaiya apaata. ⁹ Itzimirika kenakaashiperovaitachane, kaari oisokerotyaarone jiyotaantapaintziri Cristo, tera itsipashiretari Pava. Iriima tsika itzimi oisokerotakarori jiyotaantapaintziri Cristo, iriitake matakero itsipashiretari Ashitairi, ari ikempitzitakari eejatzi Itomi. ¹⁰ Intzimerika impaitya kivantemiri janta, impoña inkove iriyotaimiro nashitachari kinkitharentsi, eero pishinetziri irisaikavankotemi. Eero aritaajatzi povethatyaari eejatzi. ¹¹ Tema aririka povethatyaari, kempivaitaka pakakotatyeerimi iyaariperonka okaratzii jantziri irirori.

Nokovake noñeyemini

¹² Tzimatsi osheki nosankinatemiri, iro kantacha tera intaani nonkove nosankinatemiro, aña nokovatzi niyaatashitemi noñeemi, inkene nonkinkithavaitakaimi, inkene ankimoshiretaiyeeni.

¹³ Jovethataiyami ipaiyeetziri “otomiite pitsiro iyoshiitaro.” Ari onkantyaari.†

* **1:1** Tzimatsi pampithashiretakotarori ipaiyeetziri “Iyoshiitaaro tsinane ipoña otomiite,” iriira oshiyakaaventachari jaka ikaratzii kempisanzinkariite itzimi apatotaachari aparoni nampitsiki. Okantavetaka te ayotero tsika otzimi nampitsi japatoyetantaari irikaite kempisanzinkariite. † **1:13** Tzimatsi pampithashiretakotarori ipaiyeetziri “otomiite pitsiro iyoshiitaro,” iriyetake oshiyakaaventachari kempisanzinkariite itzimi apatoyetaachari janta tsika inampitaro Juan osankinatzirori iroka.

Mavatanaintsiri Irosankinare Juan

Ovethataantsi

¹ Antarikona nonatzi, itzimi osankinatzimirori iroka. Eeroka nosankinatziini Gayo, netakoperotane pinatzi. ² Netakotané, namanakotzimi piñaantyaarori ontzimimotemi kovityiimotamiri koñaaroini. Namanakotzimi eejatzi piñaantyaarori pintekatsite kameethaini. Tema niyotzi kameetha pikanta poshoretanaa. ³ Ari nokimoshireperotake noñaakeri jareeyetaka iyekiite ikamantapaakena irojatzi pikantaiyani eeroka poisokerotaro kyaaryoori. ⁴ Tekatsira pashine anayerone nokimoshiretanake, nokemakera oisokero jovanakero kyaaryoori ikaratzi nokempisantakaayetairi naaka.

Ikimoshireventairi Gayo joimaantapiintake ipankoki

⁵ Netakotané, pimatakero eeroka tampatzikatatsiri pampitakoyetakeri iyekiite ikaratzi avisayetatsiri janta pisaikinta. ⁶ Ikinkithatakoyetakemi iriroriite jaka japatotaiyani iyekiite tsika okanta petakoyetakari. Tema irantavaitakaane inayetatzi Pava irikaite, ari otampatzikatziiri pimpayeteri kovityiimotariri aririka piñeeri. ⁷ Tema jiyaatayetatzi irikaite iñaaventairi Cristo, kaarira kaariperoshireriite payeterine ikovayetzi. ⁸ Irootake ampayetantyaariri aakaite okaratzi kovityiimotariri. Ari onkantya ankaratantyaariri oivarairo kyaaryoori, inkemakoyeetantyaarori.

Ithainkañaanetantzi Diótrefes

⁹ Nosankinavetakaniri pairani apatoyetachari pinampiki. Iro kantacha Diótrefes ithainkañaanetakero nosankinare. Ikempitakaantashivaitaka irirori iriiperorimi irinatye. ¹⁰ Irootakera nonkamantapaakeri maaroiteni janta okaratzi jantakeri irika. Ikantakovaitashitakana. Tera intaani iroka, aña osheki jimanintashirevaitakeri ipaiyeetziri “iyekiite,” te ishinetante irakameethatavakaayetya. Jomishitovayetakeri eejatzi japatotapiinta kempisantzinkariite.

Kameetha ikinkithatakoyeetakeri Demetrio

¹¹ Netakotané, te arite pimatero eeroka kempitarori iroka kaariperori. Aña iro pimatapiintai kameethari. Itzimirika antairone kameethari, iri jashitaari Pava. Itzimirika antzirori kaariperori tera iriyotairi Pava. ¹² Iriima irika Demetrio, maaroite jiñaaventaitziri kameethaini, ikantaitzi “Ikantapiintziro kyaaryoori irirori.” Ari nomatzitaro eejatzi naaka, nokantzi “Kameetha jinatzi.” Piyotaiyini eerokaite okaratzi nokantziro kyaaryoori onatzi.

Ovekaraantarori ovethataantsi

¹³ Tzimavetacha osheki nosankinatemiri, iro kantacha tera intaani nonkove nosankinatemi, ¹⁴⁻¹⁵ aña nokovatzini niyaate noñeemi, inkene ankinkithavaitaiyeni. Onkamintsha pisaikayete kameethaini. Jovethataiyami jaka akarayetzi. Povethayetyaanari eejatzi ikaratzi saikatsiri janta.

Irosankinare Judas

Ovethataantsi

¹ Naakara Judas osankinatizimrori iroka. Iromperatane Jesucristo nonatzi. Naaka irirentzi Jacobo. Eerokaite nosankinayetzini itasorentsitakaane Ashitairi Pava, pikaratzi ikaimashireyetaimi. Eerokayetake ikempoyaaventaaari Jesucristo. ² ¡Onkamintha ineshinonkaperoyeetaimi, isaikakaaperoyeetaimi kameetha, jetakoperoyeetaamira!

Iyotaantashivaitachari (2 P. 2.1-17)

³ Netakotané, nokovavetaka nosankinatakotemiro tsika okanta avisakoshireyetaantaaari aakaite. Iro kantacha iroñaaka okovaperotatya nosankinatemiro tsika okantakota pinkamaitantyaarori pinkempisante, pinkempitakotyaari etayetanakarori kempisantzinkariite itasorentsitakaitairi. ⁴ Tema tzimayetatsi atziri iromananeikiini josatekantayetaka. Thainkatasorentsitaneri jinayetake, ikinkithatakaantashivaitaka, ikantayetzi: “Ineshinonkatane jovayetai Pava, kantatsi iroñaaka antayetero akovayetziri, kantatsi eejatzi amayempiteetsi.” Irikaite ñaavaitakerori ñaantsika, imanintakeri Pava, itzimi apanirotsisiri jomperatanta. Ari ikempitaakeri eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Irootake ipampithashiretantakari pairani Pava irovasankitaayetairi irika.

⁵ Nokovi nompampithashiretakaimiro okaratzi piyoperotaiyirini. Okantavetaka Pava itasonkaventatziivetakari jashitaari irirori, irikaite itzimi jomishitovayetairi Egipto-ki, iro kantamaitacha japathakeroryaayetakeri ikaratzi thainkatasorentsitsaintsiri. ⁶ Ari ikempitakari eejatzi maninkariite itzimi jomishitovayeetakeri inkiteki, kaari jatakairone tampatzikaini impinkathariventante. Kempivaitaka iroosotakotayeerimi Pava tsika otsirenikitzi, ari jooaaventari irovasankitaayeetairi. ⁷ Ari ikempitakari eejatzi pairani Sodoma-satzi, Gomorra-satzi ipoña ikaratzi saikanampiyetakeriri. Kaariperoshire jinayetake, ipaantavakaavaitaka ishiramparinkakiini, imayempivaitzi. Arira jovasankitaayeetantakari paampari. Ari jiñeetzirori ompaitya avishimoyetairine kempityaarine irikaite irovasankitaayeetantaiyaari paampari kaari tsivakanetatsine.

⁸ Ari ikempiyetari irikaite kinkithatakaantashivaitachari, kinkishiretakaantashivaitachari, nevetashivaitakarori kamaaroyetatsiri, thainkavaitaneri. Te intharovakaiyaari ikishimatziiri maninkariite otzimimotziri ishintsinka.

⁹ Iro kaari irimataajate maninkari Miguel, itzimi anaakotantatsiri ipinkathariventantzi, te iriñaavaitashivaitya irirori iñaanaminthatziri kamaari iñaaventakotziri Moisés ikamantapaintari. Intaani ikantake Miguel: “Iri Pinkathari kishemine.” ¹⁰ Iriima irikaite atziri kamantantashivaitachari, ithainkashirevaitakero kaari jiyotaaajtzi. Tema okaratzi jiyotashivetari iriroriite okempitaro jiyotanetari aparoni piratsi. Irijatzi aperovaitacha. ¹¹ ¡jirimaperoitari irovasankitaayeeteri! Tema jantakero oshiyarori jantakeri pairani Cain. Ikenashivaitaka ikempitakari Balaam, intaani ikovashitaka iraaantyaaro kireeki. Ikempitakotakari ikaratzi kamayetaintsiri jovayiritantakari Coré. ¹² Okempivaitakero iriimi ovitsintayetakemine jayooyetakemi. Tema itsipayetashitami inthainkatasorentsivaitante, intaani ikovi irantayetero onimotziriri irirori. Ikempitakaro menkori otasonkaintziro tampyaa. Ikempitakaro pankirentsi te onkithote omonkarapaiteveta onkithotantyaari, kamaperotake, aritake itzimponchakiryevaitakero. ¹³ Ikempitakaro okanta otamakaane inkaare oshimoryaatakaashivaitaro jiña, irootake jimayetakeri irikaite joñaakantashivaitakaro iyaariperonka. Ikempitakotakari parinari ikemakaanta iraperotante, ari inkempitayetaiyaari iriroriite iraperotayari otsirenikitzi.

¹⁴ Iriiyetakera iñaaventakotzitakari pairani Enoc icharinetanakari Adán, ikantakeranki:

Pamene, ipokake Pinkathari itsipataari osheki itasorentsitakaane.*

¹⁵ Ipokake irovasankitairi maaroni.

Ipokake iramenakotairi okaratzi jantayetakeri thainkatasorentsitaneri.

Ipokake iramenakotairo ikishimatantake eejatzi.

¹⁶ Irikaite kinkithatakaantashivaitaneri, kishimatantaneri inayetatzzi. Thaiyakovaitaneri ikantaka. Jantayetziro inevetashiyetari irirori. Kantakaaperovaitaneri jinayetzi. Jinintaathatantakamiro jiyotaantziri ikovira iraaantashivaityaaro kireeki.

Ikaminaayeeetziriri kempisantzinkari

* **1:14** Irika Enoc, iri 7-tanaintsiri icharinetanakari Adán. Iroka okaratzi iñaanetakeri Enoc, tera ompoñaayetya janta Osankinajanorentsiki, aña pashineki osankinarentsi opoñaakaro, ipaitayeeetziro “Irosankinare Enoc.”

¹⁷ Irooma eerokaite, netakotané, poshiretyaaro jiyotaayetakemiri pairani Irotyaantajanore Avinkatharite Jesucristo. ¹⁸ Tema ikantayetake irirori: “Apaata overaantapaakyaarone intzimayete thainkantaneriite, iri antashivaityaarone inebetashiyetari.” ¹⁹ Iriiyetakera kantakaarori inkisavakaantayeetyaari, intaani ipampithashiretaro osavisato. Te inampishiretantari Tasorentsinkantsi. ²⁰ Irooma eerokaite, netakotané, povetsikashiretavakaayetaiya pinkempisantapiintanairo tasorentsishiretakaakemiri. Piñaañaatapiintayetairi Pava, tsika okanta ikovakajaantairi Tasorentsinkantsi. ²¹ Oisokero irovanakemi Pava iretakotyaaami, oyaako povero piñaayetero ineshinonka Avinkatharite Jesucristo onkantaitatyeeni irañaakaayetai. ²² Neshinonka poveri inkarate kisoshireneeronkayetatsine. ²³ Pashine, pinkempitakaantero kapiche okantaka povavisaakotantaariri intagaiyaami. Pashine, ontzimayete pineshinonkayetairi. Irooma iyaariperonka, kisaneenta povero. Ari pinkantakerori ikithaataru ikaariperoshiretantakari, pinkempitakaantero pinkisaneentatyeeromi. Tharovakaara povero iroka pimatzirokari eeroka.

Tharomentaantsi

²⁴ Antharomentairi iroñaaka irika itzimi matzirori ikempoyaaventayetai kaari antzi-vashirevaitanta. Antharomentairi irika itzimi kimoshiretakagaine antsipataiyaari, eero otzimai akenakaashitane. ²⁵ Antharomentaiyaari Pava apanirotatsiri, iyotaneri, ovavisaakotantaneri. Iriitake irika Pava tziimatsiri irovaneenkaro, ñaapinkatha ikantaitziri, omapero otzimi ishintsinka, pinkathariperori jinatzi, iri etakaro itzimi tekeramintha ontzimayete maaroni, irojatzu ikanta isaiki iroñaaka, ari inkantaitatyeeroni. Ari onkantayaari.

Joñaa kayeetakeriri Juan

Joñaa kantakeri Jesucristo

¹ Jiroka okaratzi joñaa kantakeri Pava tsika ikantakota Jesucristo, iriira Pava kantakarori iriyoyetantayarori iromperataneete tsika onkantakotya okaakitizimataintsiri iriñaayeetero. Iro jotyaa tantakariri Pava imaninkarite inkamanteri Juan. Tema irika Juan iri jomperatapiintakari Pava. ² Iri Juan itzimi kinkithatakerori okaratzi iñaakeri. Jiroka okaratzi ikinkithatakeri, iñaane Pava, tsika otzimi ikantakaantakeri Jesucristo inkamantantero. ³ Kimoshirera inkantaiya itzimi ñaanatairone iroka kamaantaansi, ari inkempitayeyaari eejatzi inkarate kempisanterone. Kimoshirera inkantaiya inkarate monkarayetairone okaratzi osankinatainchari. Tema okaakitizimatake iriñaantayeetyaarori.

Jovethayeetari kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka

⁴ Naakara Juan itzimi osankinatziroori iroka. Eeroke nosankinatziini kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetachari nampitsi saikayetsiri Asia-ki. Tema añaatsi Pava iroñaaka, iri etakaro pairani itzimake, irootzimatake impiye, kaminthaara inkantayetaimi irirori, kameetha isaikakaayetaimi janta. Ari inkempitaimiri eejatzi irika ipaiyeetziri “7 tasorentsi.” ⁵ Ari inkempitaimiri eejatzi Jesucristo, tema kyaaryoori onatzi okaratzi iñaaventziri. Iriitakera etanaarori ipiriinta ikamavetaka, iriira pinkathariventairiri maaroni ikaratzi pinkatharivetachari jaka kipatsiki. Iriitakera etakoyetairi aakaite. Iriitakera kempitakaantairi inkivaatyeemi, ipeyakoyetairora ayaariperonka ikapathainkatakakeranki ikamimentayetai.

⁶ Iriitakera pinkatharitakaayetakari. Iriitakera omperatasorentsitakaayetairi antavaitantaaniriri Pava itzimi Ashitariri. Iriitake otzimimotairi irovaneenkarori, iriitake pinkathariperotaatsiri. Ari inkantaitatyeeroni. Ari onkantyaari. ⁷ Jirika Cristo, inkenapai menkoriki, maaroni iriñeetavairi. Irimatzityaaro iriñeeri ovathaamerekitakeriri. Iri-raakoyeetaiyaari maaroiteni jaka kipatsiki, irimatziyaaro kaari sheninkatavakaachane. Ari onkantyaari.

⁸ Jiroka ikantzi Avinkatharite Pava:

Naakatake oshiyarori etarori osankinarentsi, Naaka oshiyarori eejatzi overaantarori. Añaachana Naaka iroñaaka, Naaka etakaro pairani notzimake, Naaka piyaatsine apaata. Naakatake tziimperotatsiri nohintsinka.

Joñaa kantaka Itomi Atziri

⁹ Naakara Juan, parentzi povayetaana pikempisantzinkaritari, ari akarataiyakeni amavetakero akemaantsivaitaka, ari atsipatavaka ipinkathariventayetai Jesús. Eeniro nosaikiranki othampishiki paitachari Patmos nokinkithatziro iñaane Pava, nokamantanziro ikantakaneri Jesús. ¹⁰ Okanta aparoni kitaite ipampithashiretakotapiintaitari Avinkatharite, tziimatsi joñaakakenari Tasorentsinkantsi. Nokemakari notaapiiki ipaita kantanari, ikempitakarora tyootaantsi iñaavaitzi, ¹¹ ikantakena: “Posankinatero onkarate noñaakemiri. Iro potyaanteneriri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetakarori nampitsi saikayetsiri Asia-ki. Tema jiroka 7 nampitsi, paitachari: Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, Laodicea.”

¹² Ari nopithokanaka notaapiiki nameneri ipaita ñaanatanari. Noñaatziiri ootamentotsipayeeni jovetsikayeetziri oro. Ikaratzi 7. ¹³ Iro kantacha janta niyankineki ari josatekaka aparoni kempitakariri Itomi Atziri. Opamankakeri iitzi kiithaare. Jontarekakari ichopineeki jovetsikasheronkaataitzi oro. ¹⁴ Kitamaropovainka ikantaka iitoki, kempivaitaka iroomi ivitzi oisha, kitamaroki okantaka iroovaitake sharaka. Irooki okempiyetakari paampari. ¹⁵ Shipakiryaa okantayetaka iitzi, iriivaitake iporeriyaatzi kireeki itagaitziri. Okempivaitakarori iñaane opoimpaatzi osheki jiña. ¹⁶ Joirikake impokiropayeeni irakojanoki, ikaratzi 7. Joomishitovimaitaro ipaanteeki kempitakarori osataamentotsi, apimitzikarate okanta othoyempitake. Ikempitakarori iporoki ikantaranki ooryaatsiri ishipakiryaaaperotzi tampatzikapaita.

¹⁷ Ikanta noñaakeri, tyaanakena nokamanake. Iro kantacha jantantakanaro irakojano, ikantana: “Eero pitharovi, Naakatake etarori, Naakatake overaantyaarone. ¹⁸ Naakatake kañaaneri, nokamavetaka iro kantacha iroñaaka ari nonkantaitatyeeni nañagai. Naakatake ashitaaro shintsinkantsi jovayeetaanara nompeyakaantya notyaantayetaintai sarinkaveniki. ¹⁹ Posankinatero okaratzi piñaakeri, iro petanakya okaratzi piñaakeri iroñaaka, impoña onkarate piñeeri eejatzi apaata. ²⁰ Ikaratzi ootamentotsi

piñaakeri karatatsiri 7, iriira oshiyakaaventariri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka janta nashiyetakarori nampitsi. Ikaratzi piñaakeri impokiro noirikakeri nako-janoki, karatatsiri 7, iri oshiyakaaventariri maninkariite tsipayetaariri kempisantzinkariite karatatsiri 7 japatoyetaka.”*

2

Kamantaantsi jotyaaantaitakeneriri 7 japatoyetaa kempisantzinkariite: Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Efeso-ki

¹“Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Efeso-ki. Iriira ñaanatziri oirikakeriri 7 impokiro irakojanoriki, osatekainchari niyanki ipaampatakera 7 ootamentotsi. Ikantziri:

² ‘Niyotziro okaratzi pantayetziri, tsika pikanta pantavaitake, okaratzi pamavetakeri. Pismamayetakari kaariperoshireriite. Piñaantayaari paitashivaitachari, “Otyaantajanoriite” itzimi iyotaantashivaitachari. Piyotairi eeroka thairi jinayetatz. ³ Kyaaryoori pinake, amavevaine pikantaka, osheki pikemaantsivaitaka jovasankitaaventaitzimiro pimpairyeero novairo. Temaíta pismavaiya. ⁴ Iro kantacha, tzimatsi kapatapainchari, iro kaari kameethatsine. Jiroka okanta: Povashaantanakero eerokaite petakotanta, te pantairo pikempivetanakaroranki pairani. ⁵ Pinkinkishiretero tsika pikanta pairani ovakera pikempisanakane. Povashaantero tsika pikanta iroñaaka, pimpiyakotairo pantairo tsika pikantanaka ovakeraini pikempisanakane. Tema eerorika povashaantairo, ari niyaatashitakemi, naapithataimiri ootamentotsi saikimotakemiri janta. ⁶ Iro kameethataintsi pantakeri eerokaite pikisaneentakero jantayetakeri ikaratzi kempisan-tanairiri jiyotaanziriranki Nicolás. Nomatzitataikari naaka.* ⁷ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ñaanatziri kempisantzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone, ari noshinetairi iroyaero chochoki ovañaantsiriri tsika otzimi pankitainchari itasorentsipathateki Pava.’ ”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Esmirna-ki

⁸ “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Esmirna-ki. Iriira ñaanatziri itzimi etakarori, intzime overaantyaarone. Iriira ñaanatziri itzimi kamavetaincha iro kantacha añagai eejatzi. Ikantziri:

⁹ ‘Niyotziro okaratzi pantayetziri, niyotziro tsika okanta pikemaantsivaitaka, niyotziro tsika okanta pashinonkaavaitaka, eerokataavetakara ashaarantashiretaneri. Niyotzi eejatzi ithaiyakotakami judío-payeeni janta. Ipatashivaitaka judío, añã Satanás ashitayetakeri. ¹⁰ Eero pitharovakaashitaro onkarate pinkemaantsityaaro. Tema irootaintsi piñeero tzimayetatsi janta tsika inkarate irashitakotakaante kamaari. Ari pisaikeri onkarate 10 kitaite pinkemaantsivaiya, ñaanatashiretatyaaamira kamaari. Iro kantacha ontzimatyepinkyaryooshirete eerokaite piyaatakairo onkantavetakya irovaitemi, impoña apaata aritake nañaakagaimi, onkempivaityaaro namathaiyetaatyeemimi. ¹¹ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ñaanatziri kempisantzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone iroka, eerora jiñeero inkemaantsivaitaiya irapiitairo inkamai.’ ”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Pérgamo-ki

¹² “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Pérgamo-ki. Iriira ñaanatziriri otzimimotziri irosataamento apimitzikaratatsiri okanta othoyempitzi. Ikantziri:

¹³ ‘Niyotziro pantayetziri, niyotzi ari pisaikimotakeri ikaratzi ipinkathariventziri Satanás. Iro kantacha niyotzimi eejatzi oisokero povakena pipairyaaipiintakero novairo, te povashaantero paventaashiretana. Te povashaantanakero eerokaite okantavetaka jova-maaveetakari noyempisantakaaperotane Antipas, itzimi kinkithatakotakenari janta tsika jinampitaro Satanás. ¹⁴ Iro kantacha, tzimatsi kapatapainchari, iro kaari kameethatatsine. Jiroka okanta: Tzimayetatsi tsika pikarataiyini kempitakariri Balaam jiyotaantzi. Tema pairani Balaam, jiyotaapiintakeri Balac onkantya inkaimashiryaaantyaariri charine-tanakariri Israel-ni irovakaiyaari ipomeyeetziniriri ikempitakaantashitari ivavane. Jimayempitakaakeri eejatzi. ¹⁵ Ari okempitakariri eejatzi tzimayetatsi itzimi kempisan-tayetakerori jiyotaanziriranki Nicolás. ¹⁶ ¡Povashaantairo! Eerorika povashaantziro,

* 1:20 Tzimatsi kantatsiri irikaite “maninkariite” ñaaventakotainchari jaka, iriitakera atziriite ikaratzi jevayetairiri kempisantzinkariite. Tzimayetatsi pashine kantatsiri, iriijanoyetake kyaaryoori maninkariite.

* 2:6 Te jiyoperoyeetzi itzimi “kempisananairiri jiyotaanziriranki Nicolás.” Kempitaka iriyyetake nashitaincha japatota, iri iyotaashivaitakariri kempisantzinkariite, aamashitya iri kempitakariri Balaam okaratzi jantakeri pairani irirori.

ari niyaatashitakemi novayiriteri, iroora novayiritantyaari osataamentotsi shitovatsiri nopaaanteki. ¹⁷ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi iŃaanatziri kempisantzinkariite. Intzimerika kitsirinkakerone iroka, ari nompakeri iroyaaro omanaantsitatsiri maná. Ari nompakeri eejatzi aparoni kitamarori mapi tsika osankinatata ovakerari vairontsi tsika otzimi kaari jiyoyeetzi, intaani iriyotairo intzime aakerone iroka mapi.”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Tiatira-ki

¹⁸ “Jiroka posankinateneri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Tiatira-ki: Iriira Ńaanatziri Itomi Pava, itzimi kempitakariri irooki paampari, itzimi poreryaataintsiri iitziki. Ikantziri:

¹⁹ ‘Niyotziro pantayetzi, petakoyetantaka, pinkempisantake, pantavaitake, kamaitaneri pinake. Eekero pinkamaitantyaaro iroŃaaka panaakaanakero pikantaveta pairani. ²⁰ Iro kantacha, tzimatsi kapatapainchari, iro kaari kameethatsine. Jiroka okanta: Paapatziyakaro eerokaite tsinane paitachari Jezabel. Okantzi iroori kamantantano onatzi, iro kantacha okaratzi iyotaantakeri iroori, osheki oitzipinashiretakeri notzikatane. Iro opoŃaantari ovakaayetakeri ipomeyeetziniriri ikempitakaantashiitari ivavane. Omayempitakaayetakeri eejatzi. ²¹ Osamani noyaakovetakarero ovashaantantyaarori antakeri, iro kantacha te onkove ovashaantero omayempivaitzi. ²² Eerorika ovashaantashitaaro, arira nomantsiyatakeri tsika omayempitajaantapiintake, ari onkemaantsivaityaari. Ari nonkempitaakeriri inkarate mayempitakerone. ²³ Ari novamaayetairi ikaratzi iyotaayetakeri. Iro ompoŃaantyaari iriyotai maaroni kempisantzinkariite naakatake iyoshiretziri maaroiteni, niyotzi opaita ipampithashireyeteri, niyotzi opaita ikemashireyetziri. Ari onkantya noipiyantyaamirori okaratzi pantayetakeri eerokaite. ²⁴ Irooma eerokaite, kapatapainchari janta Tiatira-ki kaari kempitantakerone okaratzi iyotaantashivetakeri, eerora nokisathatzimi. Tema te pimpankiventavaityaaro okaratzi iyotaantashivetakeri ipaitayeetziri “iromanakaaperotane Satanás.” ²⁵ Iro kantacha eerokaite ontzimatyeeera pinkyaaryooneyete irojatzi nompianakyaari. ²⁶ Intzimerika kitsirinkakerone irimonkaratero noŃaane irojatzi ovekaraantapaakyaarone, aritake nomatakaakeri impinkathariventairi atziriite. ²⁷ Ari oshiyakyaaro ikempitakena Ashitanari naaka, jimatakaakenaro ipinkatharitakaana, ari inkempitagaiaariri eejatzi iriroriite impinkatharitakariri.

Ari ijevatantiaayari irashirokotzite.

Irijatzi aperotairine iisanentane, inkempitakaantari iporokaitziro kovitzi.

²⁸ Ari nompaiye naaka kempitakariri impokiro orimishi. ²⁹ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi jiŃaanatziri kempisantzinkariite.’ ”

3

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Sardis-ki

¹ “Jiroka posankinateneri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Sardis-ki. Iriira Ńaanatziri ipaitayeetziri ‘7 tasorentsi,’ itzimi oirikiriri 7 impokiro. Ikantziri: ‘Niyotziro pantayetakeri, ikantayeetzimi “aŃaashireri,” aŃa te ari pinkantya, kamashireri pinayetzi.

² Pinkakempishiretai. Pinkyaaryooshirete eero pikamashiretanta. Tema Pava jiŃiuro okaratzi pantziri te pimonkaratero otzimi ikovakayimiri. ³ Pinkinkishiretero ikamantaitakemiri pairani, pimonkaratero. Povashaantero pantapiintakeri. Eerorika pikakempitai, ari nomapokapaimi nompieerika, nonkempityaari jomapokantzi aparoni koshintzi. ⁴ Iro kantacha tzimatsi kapicheeni janta Sardis-ki matakakerori ikiteshiretzi. Iriiyetake kempitakariri kaari oipatsiterone iithaare, irootakera apantantaariri irikaite onkantya itsipantantiaayanari nokithaataro kitamarori. ⁵ Intzimerika kitsirinkakerone, aritake nonkithaatairi kitamarori. Eero noshetziro ivairo itsipataari josankinatatakotaka inkarate kaŃaane yetatsine. AŃa ari nonkantairi Ashitanari, eejatzi maninkariite: “Tkempisantaana irika.” ⁶ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite.’ ”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Filadelfia-ki

⁷ “Jiroka posankinateneri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Filadelfia-ki. Iriira Ńaanatziri Tasorentsitsiri, Kyaaryoojanori. Iri jiŃaanatzi jovayeetakeri irominkyaayetairi atziriite, irijatzi otzikayetairine kaari irishineete inkyaayete. Arira inkempitaiyaari David-ni. Tekatsira shintsithaterine irika ominkyaaantaatsiri, itzimi eejatzi otzikayetantaatsiri. Ikantziri:

⁸ ‘Niyotziro pantayetzi. Pamene. Noshinetakemi pinkyee, tekatsira otzikaavakemine. Iroora nomatakemiri tera pishintsishiretaiyeni, iro kantacha pimonkarataakenaro noŃaane, te inkemaitemi pinkante: “Te jashitana Pava.” ⁹ Iriroma irikaite

kantashivaitachari: “Naaka Judío.” Kaarimaita judío-perori, aña iri jashiyetakari Satanás. Irootakera notyeerovakaantaiyaariri apaata ifaapinkathayetaimi. Ari iriyotairi omatatya netakotakami. ¹⁰ Tema pikyaaryooventakero eerokaite pimontakarayetziro noñaane, aritake nonkempoyaaventakemi eero ifaantashiretantayeetami. Tema kapichetapaake iriñaantayeetantaiyaariri ikaratzi nampiyetarori kipatsiki. ¹¹ Irootzimatake nompiyake. Kisora povero pikempisantakeri, eero pamenaashivaitanta panintaiyaaro impayeetaimiri, iramathaiyeetaimira. ¹² Intzimerika kitsirinkakerone iroka, ari nonkempitakaantairi aparoni tzinkamintsi otzinampitzirori itasorentsipankote Pava. Ari irashi irovairo irisaikai. Ari nonkentakotaineri ivathaki ivairo Pava, ari iriyoyeetai Pava ashitaari. Ari nonkentakotaineri ivathaki ovairo nampitsi Jerusalén, ari iriyoyeetai irisaikai irika inampiki Pava, tsika ontzime areetaachane osaaviki ompoñagaiyaaro inkiteki. Ari nonkentakotaineri eejatzi ivathaki ovakerari novairo. ¹³ Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite.’ ”

Kamantaantsi jotyaaantaitakeri Laodicea-ki

¹⁴ “Jiroka posankinateneriri imaninkarite kempisantzinkariite apatotachari Laodicea-ki. Iri ñaanatziri ipaiyeetziri ‘Ari onkantyaari,’ itzimi javentaashiretapiintayeetari jiñaavaitzirora kyaaryoori. Iriira jiñaanatziri itzimi jovetsikakaayeetakeri pairani iroka kipatsi. Ikantziri:

¹⁵ Niyotziro pantayetziri. Pikempitakarora kaari saavaatatsine, kaari katsinkaatsine. Nokoviri naaka, saavaari. Eerorika osaavatzi, katsinkaari. ¹⁶ Irooma pikempitaro eem-paari jiña, ari norovaentakyaami. ¹⁷ Pikantapiintaiyini eerokaite: “Ashaarantakana, tekatsi nonkovitye.” Iro kantacha tera ari pinkantya, aña ovashireri pinatzi, manintaari, ashinonkaari, mavityaakiri, sapokamerekiri. ¹⁸ Aña ontzimatyepinkempitakaantairo pamanantaayeerimi noorote itzimi itaayeetakeri imporekaperotantyaari. Arira pimatairo pashaarantya. Pinkempitakaantairo pamanantaayeeromi kitamarori noithaare, eero pisapokamerekivaitanta iro ompoñaantyaari pimpashiventavaiya. Pinkempitakaantero pamanantaayeeromi naavantaropeshitakotantaiyaari pimavityaakivaitake. ¹⁹ Iro nametari naaka nokisathatziri netakotane, novasankitairi. Ontzimatyera pinkyaaryootai eerokaite, pimpiyashireyetai. ²⁰ Pamene, kempivaitakara nonkatziyatyeemi jakakiroki nokaimi nonkyaantyaari. Tzimatsirika inthomointa kemakenari, ishinetanarika nonkye, ari antsipatavakaiyaari ayootavakaiya. ²¹ Intzimerika kitsirinkakerone iroka, aritake intsipatayaana nompinkathariventante. Tema nomatakeronaaka nokitsirinkakero, notsipataari isaikamentoki Ashitanari nopinkathariventantai. ²² Kovirori inkemathatero, inkempisanteri Tasorentsinkantsi ikantziriri kempisantzinkariite.’ ”

4

Tharomentaantsi inkiteki

¹ Okanta okaratapaake iroka, noñaatziri ashitaryaanaka inkite. Irijatzi apiitapairo jiñaanatapaana noñaakeri inkaaranki poimpatapaintsiri ikempitari tyoorentsi. Ikantana: “Pimpoke jenoki, ari noñaakemiro onkarate avisatsineri apaata.” ² Ikanta niyaashinenkatake jenoki, noñaakero saikamentotsi, okempivaitakaro isaikantapiintari pinkatharijanori, ovaneenka okantaka. Tzimatsi aparoni saikantakarori. ³ Irika saikaintsiri shipakiryaa ikantaka, ikempitakaro potsitakiri mapi karenikitatsiri. Itapotakari oyechari isaikamentoki, ikempivaitakaro oyechari natsiryaaakiri mapi karenikitatsiri.* ⁴ Tzimatsiya pashine saikamentotsi 24 okaratziri, iro osatekakeriri niyaninkeki saikaintsiri. Ari isaikayetakeri antarikonaita, kitamaro okantayetaka iithaare, oro inayetake iramathaire. ⁵ Noñaake ookatharontsi, nokemakero opoñaanaka oñaanake janta saikamentotsiki. Tzimatsi 7 ootamentotsi ovaampatainchari, iri omontetakari saikamentotsi. Iriitakera oshiyakaaventariri Itasorentsipote Pava, karatatsiri eejatzi 7.

⁶ Tzimatsi inkaare omontetakari saikamentotsi, kiteshaaniki okantaka. Tzimatsi 4 inkiteveriri katziyeenchari, iri tapotakerori iroka saikamentotsi. Iro kantacha irika inkiteveriri otzimi osheki irooki, irootake jamenantayetari tsikarika, jamenantayetaro eejatzi itaapiiki.† ⁷ Aparoni inkiteveriri joshiyakari kashekari. Pashine joshiyakari vaca-aniki. Pashine atziriporo jinake. Iriima pashine joshiyakari jevovaita pakitha. ⁸ Ipoñaashitaka otzimayetanake ishivanki irika inkiteveriri, 6 ishivanki tzimayetanaintsiri. Otzimi osheki

* 4:3 Mapi “potsitakiri karenikitatsiri” ipaiyeetziro “jaspe,” ipaiyeetziro eejatzi “cornalina.” Irooma mapi “natsiryaaakiri karenikitatsiri” ipaiyeetziro “esmeralda.” † 4:6 Kantakotachari jaka “kiteshaaniki” okempitakaro okantara botella, vidrio eejatzi cristal.

irootki ivathaki, otzimitanaka irootki inthomointa ivathaki. Iriitake aakoventanakarori ipanthaapiintake, kitaiteki eejatzi tsireni, ikantzi:

Tasorensi, Tasorensi, Tasorensi inatzi Pinkathari Pava, Shintsiperotatsiri.

Iriitake añaatsi iroñaaka, iri etakaro pairani itzimake, irootzimatake impiye.

⁹ Ari ikantapiintatya irikaite inkiteveri itharomentari irika saikaintsiri, kantaitachari jañi. Ikanta joñaakantakero irikaite jiñaapinkathatapiintakeri, ipaasoonketapiintakeri, ¹⁰ jimatankakero eejatzi 24 antarikonaite jotyeerovashitanakari saikaintsiri, kantaitachari jañi. Itharomentanakari, jamathairyimotanakari. Ari jiñeetzirori omapero janaakotantzi irika saikaintsiri ipinkatharitzi, okantaveta ipinkathariventantaveta eejatzi antarikonaite. Ikantaiyanakeri:

¹¹ Novinkatharité, Pavá,

Iroora apantataitarori ontzimimotemi eeroka povaneenkaro, ñaapinkatha inkantayeetemi, ontzimimotemi pishintsinka.

Eerokatake oveysikayetakero maaroni, tema eerokatake kovashitainchari ontzimayete povetsikane.

5

Osankinarentsi ipoña Oisha

¹ Noñaatziiri irika thointainchari saikamentotsiki, joirikake irakojanoki aparoni osankinarentsi. Kameetha apinaitaka, ⁷ okaratzi japiipiitaitakero jontsirekaitakero eero japinairyaantaitaro. ² Noñaatzi eejatzi aparoni maninkari tzimatsiri ishintsinka, shincheenka ikanta iñaavaizti, ikantzi josampitantzi: “¿Niinkama ipairyetakeri irontsirekaryeero osankinarentsi, impoña irapinairyeeero?” ³ Tekatsi aparoni materone irapinairyeeero iriñaanatero. Te intzime inkiteki, tekatsi eejatzi kipatsiki, ari okempitakari sarinkaveniki, te intzime apinairyeeone. ⁴ Iniroite niraanaka, tema tekatsi materone irapinairyeeero iriñaanatero. ⁵ Ikantana aparoni antarikona: “Aritake piraaka. Pamene. Tzimatsira aparoni matakakerori otzimimotziri itasorenka, iri materone irontsirekaryeero, irapinairyeeero eejatzi. Iriitakera aparoni charinetakariri Judá, ipaiyeetziri ‘Kashekari.’ Irijatzi charinetakariri David-ni. Iriitakera ipairyetakeri irimatero.”

⁶ Opoñaashitaka noñaake aparoni oisha. Ikatziyaka niyankineki osaikakera saikamentotsi, josatekari inkiteveriite, josatekari antarikonaite. Kempivaitaka irika oisha aritake jovamaaveetakari pairani. Tzimatsi okaratzi 7 ichée. Tzimatsi eejatzi 7 irootki. Iriira oshiyakaaventachari 7 Tasorensi, ikaratzi jiñeetairi maaroni kipatsiki. ⁷ Ikanta irika oisha, jiyaatashitakeri okariini saikaintsiri. Joirikapaakero osankinarentsi. ⁸ Ikanta inkiteveriite ipoña antarikonaite, jotyeerovashitanakari oisha, jiñaapinkathatanakeri. Tzimayetatsi ivanthaamento. Tzimayetatsi kasankainkari itaayeetziri jovayeetakero oronaki. Iroka kasankainkari iro oshiyakaaventacha iñaañaatane itasorensitakaitane. ⁹ Ari ipanthaiyanakero ovakerari panthaantsi, ipanthaaktiziri oisha, ikantzi:

Eeroka ipairyetakeri poirikero osankinarentsi, eeroka ontsirekaryeero,

Tema eeroka kapathainkaintsi jovamaaveetakami, ari pipinakoventairi atziriite jashitantaariri Pava.

Ari opoña jashiyetaari Pava tsika ikaratzi sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi nampiyetarori tsikarika janta, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni.

¹⁰ Eeroka kantakaarori ikempitantaariri pinkathariite, ikempitaari omperatasorensitaari, jantavaaitaineri Pava.

Iriyetakera pinkathariventairine osavisatziite.

¹¹ Opoñaashitaka noñaake osheki maninkariite piyotzimentapaakarori saikamentotsi, tsika isaikake inkiteveriite ipoña antarikonaite. Ari ipiyoperotaiyapaakani oshikirini, oshikirini maninkariite. ¹² Ikantaiyini:

Irika oisha jovamaaveetakari, iriira apantaperotataitari ontzimimoteri itasorenka, ontzimimotairi irashaakaro, iriyotane, ishintsinka, iriñaapinkathayeetairi, irovaneenkataiya, intharomentaiyaari.

¹³ Nokematzi ipanthaiyanakeni maaroite saikantarori inkite, kipatsi, inkaare, sarinkaveni. Ikantaiyini:

Irika thointainchari saikamentotsiki, itsipatakari oisha, tharomentaari jinatzi, ñaapinkathataari jinatzi, otzimimotziri irovaneenkaro, ipinkathariventantzi, arira inkantaitatyeeni.

¹⁴ Iriira inkiteveriite apiipiitziirori ikantzi, “Ari onkantyaari.” Iriima antarikonaite otyeerova ikantaiyakani jiñaapinkathataiyarini irika kantaitaachaneri.

6

Jontsirekayeetakero

¹ Opoña noñaakeri oisha jontsirekaryaanakero etanakarori jontsirekayeetakeri. Ari ishincheenkatanake iñaavaitanake aparoni inkiteveri, okempivaitakaro ookatharontsi, ikantzi: “¡Pimpokel ¡Pamene!” ² Noñaatziiri ishiyataipaaka aparoni kitamarori mora, joirikakero ivyaane irika kyaakotakariri mora. Jamathaitavakeri, jatake irovayiritya, iraperotante.

³ Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: “¡Pimpokel ¡Pamene!” ⁴ Ari ishiyataipaaka pashine mora kityonkari, ipaitavakeri iniroite ovathaamentotsi kyaakotakariri. Iri jovayeetake irovashaantakairi atziriite isaiki kameetha kipsatsiki. Irojatzzi opoñaantanakari jovamaavakaayeta.

⁵ Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: “¡Pimpokel ¡Pamene!” Noñaatziiri ishiyataipaaka pashine mora cheenkari, joirikataike itenamento kyaakotakariri. ⁶ Nokematzi ñavaitanaintsiri ikatziyeeyakani inkiteveri, ikantaitzi: “Pimpimantayete eepiyokiini pivankire, pimpinatakaaperotyaaro, tema te ontzimaperote. Ari paake osheki kireeki aparoni kitaite, irojatzzi iriñeetantakyaarori iniroite tashetsi. Iro kantacha tekeraatara povariperotziro pankirentsi tsika jaayeetziro jimireetari, tsika jaayeetziro eejatzzi yeenkantsi.”*

⁷ Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Ari jiñaavaitanake pashine inkiteveri, ikantzi: “¡Pimpokel ¡Pamene!” ⁸ Noñaatziiri ishiyataipaaka pashine mora kiteriri, ipaitayeetziro “Kaamanetaantsi” kyaakotakariri. Ari itsipatakari ipaitayeetziro “sarinkaveni.” Irika ipaitayeetziro “Kaamanetaantsi” ipairyeeetake irovamaayete osheki osavisatziite. Tzimayetatsi jovamaakaantakeri irovathaantayeetyaari osataamentotsi, tzimayetatsi aayeteri itashe, pashine aayetakeri mantsiyarentsi, pashine iratsikayeteri katsimari piratsi.†

⁹ Ipoña jontsirekaryaaakero oisha pashine. Noñaatzi oponkitziki pomepirinimentotsi ishireete ikaratzi jovamaaventaitakeri ikyaaryootzi iñaaventziro iñaane Pava. ¹⁰ Iri kaimayetanaantsi shintsini, ikantaiyini: “Novinkatharijanorité, Tasorentsi, Kyaaryoori. ¿Tsikapaitema onkarate poyavaentya onkantya pimpiyakoventantyaanari, povasankitaayetairi osavisatziite?” ¹¹ Ipoña ipayeetakeri kitamarori kithaarentsi inkithaatya, ikantzi: “Eekerotyami pimakoryaavake irojatzzi irareetantakyaari pirementziite pitsipatakari pantavaitake. Tema ontzimatyete irovamaayeeteri eejatzzi iriroriite inkempitakotyaaamiro eerokaite.”

¹² Noñaatziiri oisha jontsirekaryaaakero pashine, kapatapaaka aparoni inthonkantyaarori. Ari omapokanakari iniroite onikaro. Tsivakimatanake ooryaa, tsireniki okantanaka. Kityonka ikantanaka kashiri ikempitanakaro iraantsi. ¹³ Ari ithopiryaayetanake impokiro, ikempivaitanakaro oparyiikitzzi irakakiri chochoki otekakitziro iniroite tampyaa.‡ ¹⁴ Te onkoñaatanai inkite, okempivaitanakaro apinaitaranki iniroite tsipana. Te iriñeetairo otzishipayeeni otarankayetanake eejatzzi othampishipayeeni. ¹⁵ Omanaiyanakani atziriite imperetamoroki. Ari ikaratzi jomanaiyanakani maaroiiteni, pinkathariite, iriiperoriite, ijvarepayeeni ovayiriite, ashaarantaneriite, shintsiriite, omperataariite, saikashivaitaneriite eejatzzi. ¹⁶ Irikaite omanayetanainchari ikaikaimatanakero otzishi, mapiite, ikantzi: “Patsinakaiyenani. Pomanena eero noñaantari thointainchari saikamentotsiki. Pomanena eero noñaantari oisha kisaneentakenari.” ¹⁷ Tema monkarapaitetapaakara iyatsimanka. ¿Tzimatsima amaveterone?

7

144,000 ikentakotamakoyeetakeri

¹ Okanta okaratapaake iroka, noñaake ikatziyayeta 4 maninkariite tsikarika ovachen-tetapaara kipsati. Iriitake otzikaakerori iniroite tampyaa. Iroora kaari jiñeetantaro ontamakaataakairo inkaare, te iriñeetero eejatzzi ovaraapanayetero oshi inchato. ² Ipoña noñaake eejatzzi pashine maninkari itonkaapaake ishitovapiintzi ooryaa. Shincheenka iñaanatapaakeri 4 maninkariite. Tema irikaite 4 maninkariite, otzimimotziro ishintsinka, ipairyeeetakeri irovaariperotero kipsati eejatzzi inkaare. ³ Ikantapaakeri: “Apaatara

* **6:6** Iro ikantajaantaitakeri jaka: “Pimpimante apaponaroini harina onkarate ompinatya aparoni denario. Pimpimante mavaponaroini cebada onkarate ompinatya aparoni denario.” † **6:8** Jiroka kantakotachari jaka “tzimayetatsi,” intzimerika 4 atziri, aparoni kamakaantatsine. Ari inkantyaari pashineki nampitsi tsikarika itzimayetzi 4 atziri, aparoni kamakaantatsine. Arira inkantayetyaari maaroni kipsatsiki. ‡ **6:13** Iroka chochoki ikantakoyeetzi jaka higuera onatzi.

povaariperotziro kipatsi, inkaare, inchatopayeeni, nopothotavakeriita nonkentakotamakotantyaariri jomperayetaari Pava.”⁴ Nokematzi aparoni Ńaaventakotanakeri ikaratzi ikentakotamakoyeetakeri. Ikarataiyini 144,000. Iriiyetakera karatatsira 12 jinashiyetaa icharineyetaari Israel-ni.⁵ Ikenatakotamakoyeetake 12,000 Judá-mirinkaite, 12,000 Rubén-mirinkaite, 12,000 Gad-mirinkaite,⁶ ipoŃa 12,000 Aser-mirinkaite, 12,000 Neftalí-mirinkaite, 12,000 Manasés-mirinkaite,⁷ ipoŃa 12,000 Simeón-mirinkaite, 12,000 Leví-mirinkaite, 12,000 Isacar-mirinkaite,⁸ ipoŃa 12,000 Zabulón-mirinkaite, 12,000 José-mirinkaite, 12,000 Benjamín-mirinkaite.

Kitamaroyetaintsiri ikithaayetaka

⁹ Okanta okaratapaake iroka, noŃaatzi ipiyotaiyayani atziriite. Tema oshekipero ikantaka, tekachaaajaini materone iriyoteri tsikarika ikarataiyini. Iriiyetakera poŃaayetaainchari tsika ipinkathariventziyeevetakeri tsikarikapayeeni, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, nampitziyevetarori tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iŃaane tsikarikapayeeni. Irika atziriite, iriitakera katziyayetchari janta isaikamentoki oisha, kitamaro ikantayetaka ikithaayetaka. Joirikayetake kompiropena.¹⁰ Tharomenta ikantayaka, ikaimaiyini ikantzi: Iriira Pava ovavisaakotantatsiri, iriitakera thointainchari saikamentotsiki, itsipatakari kempitakotakariri oisha.

¹¹ IpoŃa jotypeerovaiyanakani ikaratzi tapothaitakerori saikamentotsi. Jirika ikarataiyake: maninkariite, antarikonaite, ipoŃa inkiteveriite. Itharomentanakari Pava,¹² ikantaiyini: “¡Ari onkantaara! Tharomentaari jinatzi irirori, otzimimotziri irovaneenkaro, iyotaneri jinatzi, paasoonketaari jinatzi, Ńaapinkathataari jinatzi, tzmatsi itasorenka eejatzi ish-insinka. Onkantaitatyeenira antharomentaiyaari Pava. Ari onkantaara.”

¹³ IpoŃa jiŃaanatanakana aparoni antarikona, ikantzi josampitana: “¿Niinkama irikaite kitamarothaitaintsiri ikithaataka? ¿Tsikama ikenapaakeka?”¹⁴ Ari nokantanakeri naaka: “Iitaantya, piyotziro eeroka novinkatharite.” IpoŃa ikantanakana irirori: “Iriiyetakera Ńaayetakerori ‘Iniroite Kemaantsivaitaantsi.’ Okempivaitakaro inkivayentantakyaaromi iithaare iriraane oisha, irootake kitamaromaitakaaperoyetakerori.¹⁵ Irootakera ikit-sirinkantaarori irikaite ikatziyimotaari Pava isaikamentoki. Ari inkantaitatyeeni kitaiteri, eejatzi tsireni irantavaitaineri itasorentsipankoteki. Irika thointainchari isaikamentoki, ikempitaaro iriimi katziyathaantetainchane iraaampyeeri irikaite.¹⁶ Eroo itasheneentavaitai, eroo jimireneentavaitai, eroo ikemaantsivaitaari ooryaatsiri,¹⁷ tema irika kempitakariri oisha, katziyimotakariri niyankineki thointainchari isaikamentoki, iriitakera aamaventaiyaarine, inkempitakaantairi jaamaventaitari oisha, iriitake aayetairine irirakairi jiŃaa tsika otzimi ovaŃaantatsiri. Tema Pava osheyoookiperotairine, jiraavaiyetaka.”

8

Karatapaintsiri 7 jontsirekayeetakero

¹ Ikanta kempitakariri oisha jontsirekaryaaero karatapaintsiri 7 jontsirekayeetakero. Osamanineeronka jimaireetapaintzi inkiteki, tekachaaajaini aparoni Ńaavaitatsine.*² IpoŃa noŃaakeri 7 maninkariite itzimi itsipatapiintakariri Pava. Ipayeetakeri tyoomentotsi.³ IpoŃa ipokapaake pashine maninkari, ikatziyimotapaakaro pomepirinimentotsi, joirikanakitakero jovetsikaiteziri oro. Irika maninkari, ipayeetavakeri osheki kasankainkari intaantyaaro joirikanakitakeri. Ari okonovakaro iŃaaŃaatane atziriite itasorentsitakaitairi, kempivaitaka ompiyotakyaami onampinaki pomepirinimentotsiki.⁴ Okanta otaanaka kasankainkari janta joirikanakitakeri maninkari, katziyeenkatatanaka oyachaane okonovainkatanakaro iŃaaŃaatane itasorentsitakaitane, osheki onimotakeri Pava.⁵ IpoŃa irika maninkari itzimi oirikanakitakero itaamento, jaake ovaamparimenkite pomepirinimentotsi, jotetakeri joirikanakitakeri. Jookakeri kipatsiki. Ari omapokanakari kameŃeenkatanaintsiri, iniroite ookathatanaka, iniroite onikanaka eejatzi.

Tyoomentotsiite

⁶ Ovetsikaiyanakani 7 maninkariite intyootaiyeni.

⁷ Ari jetanakaro aparoni maniriki ityootanake, omapokashitapaaka oparyapaake kipatsiki sharaka, eejatzi paampari, kempivaitapaaka iraaantsi. Otaapaakero kipatsi. Iro aperotyaaami kashetani kipatsi ontaiya inchatopayeeni, eejatzi inchashipayeeni.†

* 8:1 Kantakotachari jaka “osamanineeronka,” aamashitya okaratzi 1/2 hora. † 8:7 Jiroka kantakotachari jaka “Iro aperotyaaami kashetani kipatsi.” Aririka ankotaryeeromi mavakota kipatsi, impoŃa aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzmantarori, maaroni inchatopayeeni, shimapayeeni, othonka oshityaatanake jiŃaa janta.

⁸ Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka otonkanake kempitakarori iniroite otzishi, shitovanake paampari, ookapaaka inkaareki, okempitapaakaro iraantsi. Iro aperotyaaami kashetani kipatsi tsika otzimayetzi jiŋaa, ⁹ iro iraperotyaaami inkamayetemi ikaratzi saikayetantarori inkaare, eejatzi ikempiyetakari saikayetantakarori iniroite pitotsi. ¹⁰ Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka ithopiryaanake impokiro, paampa ikantanaka irojatzi tsika otzimayetzi jiŋaa, iro aperotyaaami kashetani kipatsi otzimayetziri jiŋaa. ¹¹ Irika impokiro paryeentsiri kipatsiki ipaitayeetziri “Kepishiri.” Tema kepishaa ikantapaakaro maaroni jiŋaa tsika oparyaayetake ipomeki. Iro aperotyaaami kashetani kipatsi inkamayetemi atziri itzimi opiyakeri jirakero jiŋaa.

¹² Ipoña ityootanake pashine maninkari, omapokashitanaka itsirenikitanake ooryaa, iro iraperotyaaami kashetani te irooryaaperotai. Ari ikempitanakari eejatzi kashiri ipoña impokiro, te iroorentaperotaiya tsireni.

¹³ Nokematzi poimpatapaintsi jarapaake inkiteki, noŋaatziiri pakitha inatzi, ikantapaake jateki: “¡Eejoo, eejoo, eejoo, inkantamacheeteri inkarate nampitavaiyaarone kipatsiki, iri apeshityaarone kapatapainchari intyootavai mava maninkariite!”

9

¹ Ipoña ityootanake pashine maninkari. Noŋaatzi josaviinkatapaake kipatsiki aparoni kempitakarori impokiro. Iriira ipairyeeetake irashitaryeero omorona inthomointaperotatsiri. ² Ikanta jashitaryaakero, ari oshitovainkatanake kachaari, iroovaitake okantaranki iniroite ootaantsi. Opamankanakeri ooryaatsiri, eejatzi tampyeenka. ³ Ari ishitovanakeri kachaariki osheki tsinaroniro, ikempitapaakari ikentantzi kitoniro. ⁴ Te irishinetaiteri irovaariperotero pankirentsi, inchashipayeeni, inchatopayeeni. Intaani ikentayetapaakari atziriite kaari ikentakotamakoyetzi Pava. ⁵ Irikapayeeni tsinaroniro, te ishineeteri irovamayeri atziriite ikentayetakeri. Intaani ikemaantsitaakayetashitakarori ikaratzi 5 kashiri. Iniroite ikatsizimotakeri, iroovaitake iyatsinka kitoniro. ⁶ Oshekira inkemaantsivaitya atziriite, inkovayetanake atziriite inkamapithateri, eero okantamaita.

⁷ Irikapayeeni tsinaroniro ikempitakotakarori morapayeeni jiŋaantakaayetari irovayiritya, jamathaiyetakari oro. Atzirivorovaitake ikantayetaka. ⁸ Santhapetaishi okanta iishi, iroovaitake oishi tsinane. Antarotziitaini iraiiki, iroovaitake iraiiki kashekari. ⁹ Kempivaitaka ikithaatarakomi ashiretaka ichopineeki. Iniroite impoimpatanake jaraiyanakeni, irirovaitake ipoimpatzi imorane atziriite aririka irovayiritavakaiya. ¹⁰ Ikempitakarori kitoniro otzimayetzi ithoyene ipatzishithaki. 5 kashiri osamanitzi avisantyaari iyepiyanka. ¹¹ Irikara ijevaritakarori tsinaroniro, maninkari inavetaka, iri-itakera pinkathariventantatsiri janta inthomointaperotzi omorona. Ipaitayeetziri irika “Aperotanteneri.” Iŋaaneki hebreo, ipaita “Abadón.” Iŋaaneki griego, ipaita “Apolión.”

¹² Arira overaari etanakarori jatekaitzi “¡eejoo!” Iro kantacha eenirora okapata apite inkantaite “¡eejoo!” omonkaratya.

¹³ Ipoña ityootanake pashine maninkari, eeniro ikapatapaaka intyootavai aparoni maninkari irojatzi irimonkaratantyaari 7 maninkariite. Nokematzi ŋaavaitanantsiri osorinacheenampiki pomepirinimentotsi montetakarori Pava. ¹⁴ Jiŋaanatapaakari maninkari tyootanantsiri, ikantziri: “Poosoryaakoteri 4 maninkariite itzimi kempitakarori oosotayerimi iniraani jiŋaa ipaitayeetziri ‘Eufrates.’” ¹⁵ Jashiryaakoyeetakeri maninkari ayimatakeri irovante. Iri aperoterinemi iroveri atziri nampiyetarori kashetani kipatsi. Irootakera jashiryaakoyeetantakarori iraperotante.* ¹⁶ Tzimatsi osheki ovayiriite kyaakoyetakarori imorane. Ikantaitakana, ikaratyaiyini 200,000,000 ovayiriite. ¹⁷ Ipoña noŋaakeri ikoŋaaperotanake irika ovayiriite noŋaavyatakari, ikithaayetakarori ashiretaka ichopineeki. Tzimatsi porekathaitantsiri ikempitakarori paampari, pashine kityonkaneerokathaitantsiri, pashine kiterithaitantsiri. Irika morapayeeni, irirovaitake iito kashekari. Oshitovanake ipaanteki paampari, kachaari, kiterimoito okantanaka, osheki oshitzinka. ¹⁸ Iroora aperoterinemi ovamaari atziri nampiyetarori kashetani kipatsi, okaratzi shitovanantsiri ipaanteki. ¹⁹ Tema ipaanteki morapayeeni otzimayetake ishintsinka. Aŋa kantatsi iratsikantantyaaro eejatzi ipatzishitha, ikempivaitakarori maranke.

²⁰ Iro kantamaitacha, te irovashanatero ikaariperoyetzi atziriite kaari irovamaayeete. Eekero jiyaatakaatziro iŋaapinkathayetanakeri kamaari, iŋaapinkathatziri oshiyakaarontsi jovetsikayeetziri oro, kireeki, ashiro, mapi, inchakota, ikempitakaantakeri pava, temaita

* 9:15 Jiroka kantakotachari “Iri aperoterinemi iroveri atziri nampiyetarori kashetani kipatsi.” Aririka ankotaryeeromi mavakota kipatsi, impoña aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzimantarori.

inkemanete, te iraniitanete.† ²¹ Tera irovashaantanakero eejatzi jovantayetzi, ik-saminthantatzi, jimayempitzi, ikoshitayetzi.

10

Maninkari oirikakerori iryaani osankinarentsipana

¹ Ipoña noñaake josaviinkatapaake pashine maninkari, ikenantapaakaro menkori, kempitavaitaka irika iro inkithaatakyaami menkori. Kempitavaitaka iri oyechari iramathaitakya iitoki. Shipakiryaa ikantaka iporoki, irirovaitake ooryaatsiri. Omorekataike iporipayeeni. ² Joirikake iryaani osankinarentsipana. Jayiitimatapaakera, jaatzikantapaakaro litziperori inkaareki, irooma irampate, iro jaatzikantapaaka kipsatsiki. ³ Ikaimapaake shintsiini, iriivaitake ikaimi kashekari. Omapokashitanaka ookathatanaka, ⁷ okaratzi apiitanakero. ⁴ Okanta okaratapaake ⁷ ookathataka, ari nokovaveta nosankinateromi nokemakari ifaavaiyeetakeri ookatharontsiki. Nokematzi ifaanatanakena aparoni inkitesatzi, ikantana: “Eero posankinatziro pikemakari ookatharontsiki.” ⁵ Ipoña ifaavaitanake noñaakari maninkari jaatzikapaakero inkaare, ipoña kipsatsi. Itzinaavakotanakero irakoperori, ⁶ iro iyoyeetantyaari te ithaiya ifaavaitziri ipairyiirora ivairo Pava Kañaaneri, itzimi ovetsikakerori inkite, kipsatsi, inkaare, maaroni ikaratzi tzimantarori. Ikantanake: “Tera osamanitapai, ⁷ irootaintsi intyoote overaantarori maninkari, arira omonkarapaitetya okaratzi Pava ikantakeriri kamantantneriite inkamantantero kaari jiyotakoveeta pairani.”

⁸ Nokematzi japiitanakero ifaanatana inkitesatzi, ikantana: “Piyaatashiteri maninkari katziyeenchari inkaareki eejatzi kipsatsiki, payero eeroka panaryeenchari joirikakeri.” ⁹ Ari nokantakero. Niyaatashitanakari maninkari, nokampitapaakari, nokantziri: “Pimpenaro osankinarentsi.” Ipoña ikantanakena irirori: “Jiroka, poyaaro. Osheki ovochanka, iriivaitake pitsi aririka povakyaaro, irooma aririka piniyakero, osheki oyepishikemi pimotziki.” ¹⁰ Ari nokantakero, naakero, novakero. Ari okantaka, pochakitake iriivaitake pitsi, iro kantacha osheki oyepishikanakena nomotziki. ¹¹ Ipoña ikantanakena maninkari: “Pinkamantayeterira onkarate avishimoyeterine ikaratzi nampiyetarori tsikarika janta, ikaratzi ipinkathariventayetziirori tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori ifaane tsikarikapayeeni. Pinkamantayeteri eejatzi pinkathariite.”

11

Apite ñaaventantneri

¹ Ipoña ipayeeetakena aparoni kotzitsi, nomonkaramento onatyee. Ikantayeetana: “Piyaate pimonkaratero tasorentsipanko, eejatzi pomepirinimentotsi. Piyoteri eejatzi tsika ikaratzi piyotainchari janta ifaapinkathatantzi. ² Eerora pimonkaratziro jakakiroki tasorentsipanko. Iroora ishineyeetakeneriri pashinesatzi atziriite, arira impiyotaiyaani maimanetantneri janta tasorentsinaampitsiki. Ari avisheri inkarate ⁴² kashiri osamanite.* ³ Aripaitera, notyaante apite ñaaventakotenari, iriitakera kinkithatapaakerone avisayetatsine, onkarate ^{1,260} kitaite iriñaaventena. Inkempitakotakyaari ikanta ikithaayeta ovashiretakotariri kaminkari.”

⁴ Irikaite apite ñaaventantneri, iriira joshiyakaaventayeetakeri pairani apite inchato, irijatz joshiyakaaventayeetakeri apite irootamento Pava itzimi pinkathariventziriirori kipsatsisatzi.† ⁵ Intzimerika kovatsine irimaimaneteri irika apite ñaaventantneri, ari irishitovanake ipaanteki paampari, iraperotakeri kisaneeentziriirori. Ari inkantyaari maaroni kovavetachane irimaimaneteri, ari inkamake. ⁶ Irika ñaaventantneri ontzimimoteri ishintsinka. Ari inkantakaakyaaro irirori eero oparyaagai inkane irojatzi irimonkaratantakyaarori ikinkithatakaantzi. Ari onkantake impeyero iraaantsi jifaaapayeeni. Ari onkantake ontzime ompaitya pomerentsitzimovaiityaarine osavisatzi. Ari irapiipiitero okaratzi ikoviri irirori. ⁷ Aririka onkaratapaake inkinkithatake, ari irishitovanakari koveenkari piratsi impoñaakyaaro omoroki inthomointaperotatsiri, imaimanetapaakari apitera ñaaventantneri, irojatzi irovamaantakyaariri. ⁸ Irookanakeri irovamaane avotsiki saikatsiri janta iniroite nampitsi, tsika ipaikakotajaantaitakeri pairani Ivinkatharite. Iroora oshiyakaaventachari janta “Sodoma” ipoña “Egipto.” ⁹ Eero ishineetziri inkitayeeteri irovamaane, ari avisaneentanakari mava kitaite onkarate osamanite iramenaminthaiteri. Inthonkya iriñaayeteri nampiyetarori tsikarika, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni,

† 9:20 kantakotachari jaka “ashiro” irijatzira ipaiyeetziri bronze. * 11:2 Kantakotachari jaka “42 kashiri” irojatzi oshiyarori ikantayeetakeri “1,260 kitaite.” Irootakera kantakotachari avisaneentanake mava osarentsi osamanite.

† 11:4 Kantakotachari jaka “apite inchato” irootakera “olivos.”

kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni. ¹⁰ Iniroite iroimoshirenkya kipatsisatziite, impashitavakaayetya opaiyetarika. Kimoshire inkantayetya jovamaayeetakerira apiteroite ñaaventantaneri itzimi kemaantsitakaayetakariri kipatsisatziite. ¹¹ Iro kantacha, avisaneentanakera pashine mava kitaite, itasonkairi Pava irikaite, añaayetai. Ipoña ipiriintaa. Osheki itharoveyetanake jiñeetakeri ipiriintaa. ¹² Ikemayeetake shintsiri ñaantsi inkiteki, ikantaitake: “Pataite jaka jenoki.” Jomapokashitanaka jovajenokantanaaro menkori. Ari jiñaavairi maaroni kisaneentavaitakeriri. ¹³ Arira onikanakari iniroite kipatsi, iro aperoteromi nampitsi, ikamayetake ikaratzi 7,000 atziri. Iriima kaari kamatsine, ikantayetanake: “Omapero otzimi ishintsinka Pava saikatsiri inkiteki.”[†]

¹⁴ Ari avisavetaka apite ikantaitake “jeejool” Iro kantacha, irootaintsira iriñeetero mavatatsine.

Overaantarori tyootaantsi

¹⁵ Ipoña ityootanake ovekaraantarori maninkari, ari ikaimaitanake shintsiiini inkiteki, ikantaitzi: “Iroñaaka impinkathariventantai Avinkatharite kipatsikinta. Ari impinkathariventantai Cristo, tsika itzimi jotyaantakeri Pava, ari inkantaitayeeni impinkathariventantai.” ¹⁶ Ari jotyeerovaiyanakani 24 antarikonaite, itharomentanakari Pava, ¹⁷ ikantaiyini: “Pavá, Pinkathari, Shintsiperori, eerokatake añaatsi iroñaaka, pitzimita eeroka pairani, irootzimatake pimpiye. Osheki nompasoonketemi, tema pimatakeri poñaakantziro pishintsinka, pipinkathariventantzi. ¹⁸ Pairani osheki ikisaneentakemi atziriite, iro kantacha iroñaaka, monkaratapaaka poñaakantyaariri piyatsimanka, povasankitaayetairi kamayetaintsiri, paperoyetairi ovamaantayetaintsiri. Aripaite pimpinayetairi kamantanneriite pomperatane eeroka, ari pinkempitaakeri pitasorentsitakaane itzimi pairyaayetairori pivairo iñaapinkathayetaimira, maaroite pimpinayetairi petanakyaaari antariite irojatziri iryaaniiteki, maaroni.”

¹⁹ Ipoña ashitaryaana itasorentsipankote Pava janta inkiteki, koñaavaitanake tasorentsina tsika jotetakoitziro antzimotavakaantsi. Antaro ookathatanaka, onikanaka kipatsi, paryeenkatapaake iniroite jiriniki.

12

Tsinane ipoña noonke

¹ Ipoña okoñaatanake inkiteki aamparentsi. Noñaatzi aparoni tsinane, iriivaitakemi oorayaatsiri okithaatakari, iri kashiri okatziyantaka. Amathaitakotakari ikaratzi 12 impokiro.* ² Omotzitatzi iroka tsinane. Osheki okaikaimavaitake okemaantsita ontzimaante. ³ Ipoña okoñaatanake inkiteki pashine aamparentsi. Noñaatzi aparoni noonke, kityonka ikantaka. Tzimatsi 7 iito, ipoña 10 ichee. Jamathaiyetakero iito. ⁴ Osheki impokiro jataantakariri itzinko, iro iraperoteromi kashetani inkiteki ikaratzi tziimayetsiriri impokiroite. Ari ipokashitapaakero tsinane, ikovi irovityaaro eenchaanikite aririka intzimapaake.† ⁵ Okanta otzimaantake tsinane, shiramparyaani inake. Iriitakera jevatantaiyaaraine atziriite irashirokotzite. Omapokashitaka jagaitanakeri ithointakara Pava isaikamentoki. ⁶ Okanta tsinanera shiyanaka iroori tsika te inampiitaro. Ari jovetsikanontakerori Pava tsika onampityaaro, onkarate 1,260 kitaite intziyeetero.

⁷ Aripaiteera otzimake ovayiritaantsi inkiteki. Iriitakera Miguel itsipayetakari imaninkarite. Iriira jovayirita noonke itsipayetakari imaninkarite irirori. ⁸ Iro kantacha irika noonke, te ontzimaperote ishintsinka, jotziryaayeetakeri inkiteki. ⁹ Ari itsipataitakeri imaninkarite jotziryaetakeri. Irika noonke jotziryaetakeri, iriira paitachari “Kamaari,” ipaita eejatziri “Satanás.” Iriira kovatsiri iramataviteri maaroiteni atziriite ikaratzi nampitarori kipatsiki. ¹⁰ Nokemataitatziri ñaavaitanaintsiri shintsiiini inkiteki, ikantzi: “Jetatainakarora ipinkathariventantzi Pava, jetatainakarora joñaakantziro ishintsinka, jovavisaakotantai. Jetatainakarora eejatziri Cristo jashitantaa. Tema aritake jotziryaakeri itzimi thavetakotapiintakeriri janta Pavaki ipaiyeetziri ‘iyekiite.’ ¹¹ Iro kantacha irikaite ipaiyeetziri ‘iyeki’ joitsinampagairi kamaari, tema aritake ikamimentairi kempitakariri oisha, kapathainka ikantaka ikamake. Iro joitsinampaantaariri eejatziri ikinkithatairo ñaantsi, jiminthataaro irirori inkamimentairi Cristo. ¹² Irootake, pintharomentantyaari eerokaite inkitesatzi. Inkantamacheetemi

† **11:13** Ikantaitziri “onikanakari iniroite kipatsi,” tsika otzimi 10 pankotsi, oporokanake aparoni. Ari okantakariri maaroni nampitsi. * **12:1** Kantakotachari jaka “tsinane,” iriitakera oshiyakaaventachari judio-payeeni. Kantakotachari “otomyaaniki,” iriira oshiyakaaventachari Jesucristo. † **12:4** Jiroka kantakotachari jaka “kashetani inkite,” aririka ankotaryeeromi mavakota inkite, impoña aake apakotaro, aperotakero okaratzi tzimantarori.

eerokaite kipatsisatzi, eejatzi inkaaresatzi, tema katsima ikantanaka kamaari jotziryeetakeri, jiyotzi kapatakotapaaka kapicheeni.”

¹³ Ikanta jiñaakero noonke jotziryeetakeri kipatsiki, jetanakaro iñaashitakaavaitanakaro tsinane otzimi ovaiyantakeriri shiramparyaaniki. ¹⁴ Iro kantacha, tzimanake apite oshivanki, iroovaitake ishivanki pakitha. Iro arantanari iyaatero tsika te inampiitaro. Ari omanapithakariri iririite maranke. Ari avisaneeentanakero mava osarentsi osaikavaite janta.[†] ¹⁵ Ikanta iririite maranke joimishitovanake jiñaa ipaanteki, iroovaitanake iniraani jiñaa. Ikovaveta iroviinkero aririka oonkakotanakya. ¹⁶ Iro kantamaitacha, tankanake kipatsi, oniyaatavakero jiñaa, ari okanta avisakotantakari tsinanera. ¹⁷⁻¹⁸ Ari opoña ikatsimaperotanake noonke. Jatake irovayirityaari pashine otomiite iroka tsinane. Iri-iyetakera joshiyakaaventayeetzi itzimi kempisantakerori ikantakaantane Pava, itzimi kamaitanakarori ikinkithatakoyetairi Jesucristo.

13

Apite koveenkari piratsi

¹ Ipoña nokatziyapaaka inkaarethapyaaiki. Noñaatzi ishitovanake jiñaaki aparoni koveenkari piratsi. Tzimatsi okaratzi 10 ichee, 7 iito. Jamathaiyetakero icheepayeeni. Tzimatsi josankinayetakeri iitoki, ithainkatasorentsivaitaitzi. ² Irika piratsi iri-ivaitake karinari kashekari. Joshiyavaitakari okanta iitziypayeeni maini. Iroovaitake ipaante kashekari. Ikanta noonke, ipakeri ishintsinka irika piratsi, iriiperori ikantanaka ipinkathariventantanake. ³ Okanta aparoni iito kempitavaitaka irovamagaitakityeero, iro kantacha eejatzi añaagai. Ipampoyaaaminthatanakari osavisatziite, ⁴ osheki iñaapinkathayetanakeri, itharomentanakari, ikantaiyini: “¿Ipaitema monkaratyarine irika piratsi? ¿Ipaitema kitsirinkirine?” Ari ikempiyeeetakeri eejatzi noonke, itharomentayeetanakari, tema iriitake pakiriri ishintsinka irika piratsi.

⁵ Ipoña jiñaavaitanake irika piratsi, ithainkatasorentsivaitanake. Iriitake ipairyeeetake impinkatharite, okaratzi osamanite 42 kashiri ipinkathariventantanake. ⁶ Osheki ithainkatasorentsivaitake ipairyaaaminthavaitashitakari Pava, ipairyaaaminthavaitashitakaro tasorentsithaante, ipairyaaaminthavaitashitakari inkitesatzi. ⁷ Irika thainkatasorentsitaneri, iriitakera ovayirityaarine itasorentsitaikaitane, inkove iroitsinampairi. Iri ipairyeeetake ipinkathariventairi ikaratzi sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, nampiyetarori tsikarika, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni. ⁸ Osheki iñaapinkathatanakeri kipatsisatziite kaari osankinatakotachaneri tsika josankinatakoyetaka jiyoshiiyeeetakeri pairani jovetsikantayeetakarori kipatsi, inkarate irañaakaayeeetairi, ikaratzi ikamimentayeetairi kempitakariri oisha. ⁹ Kovirori inkemathatero iroka, inkempisante. ¹⁰ Inkarate irominkyaaavaitaite, ¡Irimatero! Inkarate ovamaantantyaarone osataamentotsi, ari inkempitayeetairi apaata irirori irovamaantayeetayiaari osataamentotsi. Irootakera iroisokerotantyaarori inkempisantayeetairi itasorentsitaikaitari.

¹¹ Ipoña noñaake pashine koveenkari piratsi ishitovanake kipatsiki. Tzimatsi apite ichee, iroovaitake otapoterempita ichee oisha. Iñaavaitapaake, ikempitapaakari noonke. ¹² Irika piratsi otzimimotziri ishintsinka. Irootake ipasavyaakariri etakarori piratsi itzimi jovamaaveetakari iitoki, ipoña jañagai eejatzi. Ishintsiventakeri atziriite iriñaapinkathateri etakarori piratsi. ¹³ Joñaakantapaake kaari iñeetapiintaitzi. Ithonka iñaayetakeri maaroite atziri jovayitakeri paampari. ¹⁴ Osheki kipatsisatziite jamatavitantakari ishintsinka ipasavyaakariri etakarori piratsi jovaveetakari iitoki. Ipoña ishintsiventakeri atziriite irovetsike iroshiyakaaro etakarori piratsi. ¹⁵ Ikanta irika piratsi kempitakariri ichee oisha, itasonkakeri oshiyakaarontsi, añaanake. Kantanake iñaavaitzi. Japerotakeri jovamaayetakeri kaari iñaapinkathaterine. ¹⁶ Ikenkotamakotakaantakeri atziriite, terika irakojanoki. Maaroite atziriite ikentakotakaantakeri, antariite, iryaaniite, kovityaavaineriite, ashaarantaniiriite, omperataneriite, otzikataariite, maaroni. ¹⁷ Tzimatsirika kaari ikentakoyeetzi, te irishineeteri iramanantavaite, eejatzi impimantavaite. Irootake onkovantaperotyaaari inkentakoyeeteneri ivairo piratsi maaroiteni atziriite. Intzimayete pashine ikentakoyeetakeneri oshiyavetarori ivairo piratsi. ¹⁸ Aparoni iyotaneri, ari onkantake inkemathatero iroka oshiyakarori ivairo piratsi. Tema iroka oshiyakarori ivairo piratsi, irootake josankinayeetziri “666.”*

† **12:14** Kantakotachari jaka “ari avisaneeentanakero mava osarentsi,” iroora ikantajaantayeetziri: “aparoni osarentsi, osarentsiipayeeni ipoña kashetani osarentsi.”

* **13:18** Kantakotachari jaka, tema maaroni letra josankinantari hebreo-thatsiriri ipoña griego-thatsiriri, kantatsi inkempitakaantayeetero número. Okempitayia iroka: a=1, b=2, c=3, ari okantayeta maaroni. Aritate okantake ayotayero vairontsiipayeeni aririka apatotero letra-payeeni. Irootakera kantakotachari eejatzi jaka.

14

Ivanthaane karatatsiri 144,000

¹ Ipoña napiitakero namenana, noñaatziri oisha ikatziya janta otzishiki ipaitaitziri Sion. Ari itsipayetakari karatatsiri 144,000 itzimi kentakotamakoyetakarori ivairo irirori, eejatzi irashi Ashitariri. ² Nokematzi poimpatanaintsiri inkiteki iroovaitake ovaryeenkaate jiña, iroovaitake shintsiri ookatharontsi, iroovaitake ipiyompivaitaitzi. ³ Iriira panthaiyatsini karataintsiri 144,000 itzimi ipinakoyentairi oisha. Itapothaitakari ipanthaaventziri thointainchari saikamentotsiki, ari ikatziyitakari eejatzi 4 inkiteveri, ipoña antarikonaita. Iriira iyoshiitacha ipanthaiyakeni irikaite, tekatsira pashine materone impanthayero. ⁴ Irikaite karataintsiri 144,000, kiteshireri jinayetatz, te irantayero kamaaroyetatsiri irimayempiyetero tsinane. Iriiyetake oyaatapiintakeriri oisha tsikarika ikanayetzi. Iriiyetakera jetakari jashitaari Pava, irijatzi jashiyetakari oisha. ⁵ Te inthairivaantenete, te otzimavaitzi iyaariperoshrenka ompaitya inthavetakoyeeteriri isaikira Pava.

Ikamantantakeri mava maninkari

⁶ Ipoña noñaake jarapaake inkiteki pashine maninkari, ikinkithatakaapaakeri kipatsisatzi ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni, sheninkamirinkatavakaachari tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni, nampiyetarori tsikarika. Iñaaventapaakeneri kantaitachari Kameethari Ñaantsi. ⁷ Ikaimapaake shintsini, ikantzi: “Piñaapinkathateri Pava. Pintharomentaiyaari. Tema irootzimatake iramenakoyetairi maaroiteni jantayetakari. Irootake pintharomentantyaariri, itzimi ovetsikakerori inkite, kipatsi, inkaare, eejatzi jiñaapayeeni.”

⁸ Ipoña ipokapaake pashine maninkari, shintsini ikaimapaake, ikantzi: “Japathakeroryeetakerora iniroite nampitsi Babilonia. Japeroyeetakeri atziriite nampitantarori, itzimi aakoventarori imayempivaitake. Tema ikaimashireyetakeri pashinesatzi atziriite irimatakoteri okaratzi jantayetakari irirori. Okempivaitakaro irishinkitayeerimi okanta jimayempitakaantakariri.”

⁹ Ipoña ipokapaake pashine maninkari, ikaimapaake shintsini ikantzi: “Itzimayetzirika ñaapinkathatakeriri piratsi, ñaapinkathayetakarori eejatzi iroshiyakaaro, itzimi kentakotamakoyetakarori ivairo, irakoki, ¹⁰ iriijatziyetakera inkisaneantayeteri Pava. Onkempivaitaiyaaro iroyetaatyeerimi piyantatsiri. Iniroitera inkemaantsitakaayetaiyaari intagairi, iratsipetaiyaaro kachaari, kiterimoito onkantanakya, osheki oshitzinka. Ari iriñaayetairi maaroni maninkariite tasorentsaintsiri, ari iriñeeri eejatzi oisha. ¹¹ Arira inkantaitayeeni inkemaantsitaiyaaro kachaari, kitaiteki eejatzi tsireniki, eero otshivakapaintzi kapicheeni. Ari ikempitagaiyaari maaroni tsika eejatzi ñaapinkathatakeriri piratsi, ñaapinkathatakerori iroshiyakaaro, kentakotakarori eejatzi ivairo.”

¹² Irootakera inkamaitantyaarori iramavevainete itasorentsikaitane ikempisantairira Jesú, imonkaratapiintairo ikantakaantziri Pava.

¹³ Ipoña nokematzi iñaavaitanake aparoni inkitesatzi, ikantzi: “Posankinatero iroka: Aririka inkamayete ikaratzi jashitaari Avinkatharite, kimoshirera inkantaiya.” Irojatzzi ikantanakeri eejatzi Tasorentsinkantsi, ikantzi: “Omatyaata, tema te onkovajantya iroñaaka iñaashintsishirevaitaiya, aña kameetha jimakoryaavaitzi, janintaavaitaapaaro okaratzi jantaventakeri.”

Iraavayeetairi kipatsiki

¹⁴ Ipoña okoñaatapaake aparoni kitamarori menkori, noñaatziri ithointaka kempitakariri Itomi Atziri. Jamathaitakari oro, joirikake thoyempyaanikiri kotsiro. ¹⁵ Ipoña ishito-vanake tasorentsipankoki pashine maninkari, ikaimakotapaakeri shintsini thointainchari menkoriki, ikantziri: “Sampainkatakera pankirentsi, paavatantyaaro piyotsirote.” ¹⁶ Ikanta irika thointainchari menkoriki, itotantakaro iyotsirote, jaavatantake kipatsiki.

¹⁷ Ikanta pashine maninkari saikantarori tasorentsipanko janta inkiteki, shitovanake irirori, irojatzzi joirikake thoyempyaanikiri kotsiro. ¹⁸ Ari ishito-vanake pashine maninkari ipoñaanakaro pomepirinimentotsiki. Jiyaatashitanakeri itzimi jovayeetakeri inkempoyeeri paampari. Ikaimakotanakeri shintsini pashine oirikakerori kotsiro, ikantziri: “Pinchekayetero kithoyetaintsiri kipatsiki, aritake irakayetake.”* ¹⁹ Ari jimatakero maninkari, ichekakero kithotaintsiri kipatsiki, ipiyotakero inchatonaaki, inkavirinkaitero. Okaratzi oshiyakaaventari piyantatsiri jimireetari, iroora ikashiyakaariri Pava maaroni iisaneentane. ²⁰ Okaratzi oshiyakaaventari inchatonaa irootakera janta othapiki nampitsi tsika jovamaantayeetake. Oshiyakaaventakari ikavirinkayeetakeri, iroora iriraane kamayetaintsineri. Tema osheki iraantsi

* 14:18 Kantakotachari jaka kithoyetaintsiri, okitho “uva” onayetatzi.

shitovaatatsine opamankanakero nampitsi. Ari omonkaratakari ipaanteki mora overaiya osaankanaate irantsi. Jatake intaina oonkaatya onkarate 300 kilómetro.[†]

15

Maninkariite amerone apaata 7 ovasankitaantsi

¹ Ipoña noñaake pashine aamparentsi inkiteki. Kameetha okantaka, osheki nopampoy-aminthatanakero. Tzimatsi ikaratzi 7 maninkari. Iriiyetake nashiyetakarori jovasanki-taantayetake. Tema okaratzi jantayetakeri maninkari, ari omonkaratari jiñaayeetziro iyatsimanka Pava.

² Ari noñaake eejatzi aparoni inkaare, okempivaitakari amenaarntsi. Iro kantacha morekathaitake iroka inkaare. Arira ikatziyayetakari oitsinampaakeri koveenkari piratsi, joirikayetakero iviyompimento ipavairiri Pava. Iriiyetake kaari ñaapinkathaterone iroshiyakaaro piratsi, kaari kentakoyetyaarone ivairo. ³ Iroora ipanthaiyirini irikaite otzimi ipanthaakeri pairani Moisés-ni. Ipatayeetziro “Ivanthaane oisha,” okantzi:

Novinkatharite Pavá, Shintsiperotatsiri,

Kameetha pantakeri, nopampoyaminthatakero.

Pantapiintakero eeroka tampatzikari, tema piñaanetaro kyaaryoori.

Eeroka pinkathariventairiri atziiriite.

⁴ ¿Eeroma itzimi impaitya ñaapinkathataimine, impaitya tharomentaiyaamine, impaitya pairyeerone pivairo?

Apanirora eeroka pitasorentsizi.

Eeroka impokashiyetai atziiriite, iñaapinkathayetaimi.

Tema aritake poñaakantakero osheki okameethatake pantayetakeri.

⁵ Ipoña noñaake inkiteki tasorentsipanko, ari ashiryaanakari eejatzi tasorentsisaan-tejanori. ⁶ Ari ishivotanakeri tasorentsipankoki 7 maninkariite intzime ovasankitaan-tatsineri. Kitamaro okantayetaka iithaare, shipakiryaaavaitziitake ovaneenkataka. Jo-vathakichopineetakari oro. ⁷ Ikanta aparoni inkiteveri karatatsiri 4, ipayetavakeri maninkariite aparoni taso. Kempivaitaka janta tasoki, ari ojaikitakyaami iyatsimanka Pava, kantaitachari inkañaanetai. ⁸ Kachaareenkatanake tasorentsipanko, okantakaakaro irovaneenkaro Pava eejatzi itasorenka. Tekatsi kanterone inkye tasorentsipankoki iro-jatzi onkaratantapaakyaari jovasankitaantake maninkariite.

16

Tasopayeeni ojaikitaka katsimankantsi

¹ Nokematzi inkiteki, ipaita ñaananakeriri 7 maninkariite, ikantziri: “Piyate pisakotero kipatsiki okaratzi jaikitainchari 7 tasonaki kempitakarori iyatsimanka Pava.”

² Arira jetanakaro aparoni maninkari isakotakero kipatsiki jaikitainchari itasoneki. Ari omapokashitanakari ipathaavaitanake iniroite ikaratzi kentakotakarori ivairo koveenkari piratsi, ikaratzi ñaapinkathatakerori iroshiyakaaro.

³ Ikanta pashine maninkari isakotakero inkaaremashiki jaikitainchari itasoneki. Okem-pitanakaro irantsi inkaare, japerotaka ikamake saikantari.

⁴ Ikanta pashine maninkari isakotakero jiñaamashiki, oyaapyaaki jiñaatenimashi jaiki-tainchari itasoneki. Okempivaitanakaro irantsi jiñaapayeeni. ⁵ Nokematzi iñaavaitanake maninkari jovayeetakeri inkempoyaaventeri jiñaaveri, ikantanake: “Tasorentsí, itzimi añatsiri, jafiitaka pairani, tampatzikashireri pinatzi eeroka, tema eeroka amenako-tairone kameethaini iroka. ⁶ Tema ikaratzi ovamaayetakeri itasorentsitakaitairi, ikaratzi kapathainkataakaakeri kamantantanerite jovamaayetakeri, iriyyetake iroñaaka mireyetyaarone iroka irantsi. Tema irootake ikovatziri.” ⁷ Ipoña nokemake iñaavaitanake pashine janta pomepirinimentotsiki, ikantanake: “¡Arivé! Novinkatharite Pavá, okaratzi pikovakeri pantero tampatzika okantayetaka. Kyaaryoori onatzi.”

⁸ Ikanta pashine maninkari, isakotakero ooryaaki jaikitainchari itasoneki. Jomapokashitanaka ooryaa jotsiyanakari atziiriite. ⁹ Iniroitera jotsiyakeri atziiriite ooryaa, ari opoñaanakari ithainkatasorentsivaitanake, ipaiyyaashivaitanakari Pava, ashitarori ishintsinka, itzimi ovasankitaantatsiri. Te onkantzimoshiretyaari impiyashireyetai, iñaapinkathatairi Pava.

[†] 14:20 Okaratakera iyaatake 300 kilómetro, iro kempitakarori aririka aniite onkarate 7 kitaite, eerorika onkarate 8 kitaite. Irootake ikantayeetziro 1,600 estadio.

¹⁰ Ikanta pashine maninkari, isakotakero tsika ipinkathariventantzi piratsi jaikitainchari itasoneki. Iniroite otsirenikitana. Antaro jashinonkaayetaka atziriite janta, jatsikavaitakero inene ikemaantsivaitaka. ¹¹ Ari ithainkatasorentsivaitana, ikishimavaitanakeri Inkitesatzi Pava, tema osheki ikemaantsivaitaka, osheki ipathaavaitake. Iro kantacha te irovashaantzimaityaoro iyaariperonka.

¹² Ikanta pashine maninkari, isakotakero iniraaki jiñaa Eufrates jaikitainchari itasoneki. Omapokashitanaka opiryaatanake. Kantatsi irimontyaayetapaake pinkathariyetatsiri tsika ishitovapiintzi ooryaa, irovayiritya. ¹³ Ipoña ishitovanake peyari ipaanteki noonke. Ishitovanake eejatzi peyari ipaanteki piratsi, ari okempitakari ipaanteki thairi kamantananeri, ishitovanake peyari. Ikaratzi peyari shitovayetapiintsiri, iriivaitake mashero, ¹⁴ kantatsi irantayetero kaari jiñeetapiintzi. Ithonka jiyaatashiyetakeri ikaratzi pinkathariyetatsiri kipatsiki. Jiñeetapiintsiri irovayiritakaiyaari, impiyapaitetakerika Pava shintsiperotatsiri. ¹⁵ (Pamene, nonkempitapaiyaari koshintzi aririka nompiyakari. Kimoshire inkantya itzimirika aamaventaiaananeri, kempitakariri itzimi ovirori okarikiini iithaare inkene inkithaatanakyaaro, eero ishiyamerekitantanaka, irovashiventaayeeteri.) ¹⁶ Ipoña irikaite peyari, irapatoyetakeri pinkathariite janta tsika opaita “Armagedón.” Iñaane onatzi Judío-payeeni iroka Armagedón.*

¹⁷ Ikanta ovekaraantapaakarori maninkari, isakotakero tampyeenkaki jaikitainchari itasoneki. Ikemaitatzi kaimanaintsiri janta tasorentsipankoki, osaikira saikamentotsi, ikantaitzi: “¡Ari othonkapaaka!” ¹⁸ Ari iñeetakero oporekanake ookatharontsi, ikemaitakero iniroite onikanaka kipatsi. Te iriñeetapiintaitero kempitakarori iroka onikaro, irojatzi pairani ovakera itzimayetantanakari atziriite kipatsiki. ¹⁹ Okanta antaro nampitsi, mavakota okantanaka otankanake. Ari aperotakari eejatzi oporokanake nampitsiite tzimayetatsiri kipatsiki. Arira impampithashiretakotaitanakyaaro avishimoterine Babilonia-satzi, irimiretyaaro “imashirenka Pava,” okempitakarora piyantatsiri. ²⁰ Ari aperotakari maaroni othampishi, te iriñeetairo. Ari okempitakarori eejatzi otzishipyaeeni. ²¹ Ari oparyaapaake tenayetatsiri jiriniki, anavyaayetapaakeri atziriite. Eekero-maitacha jiyaatakaanakitziro ithainkatasorentsivaitana, ikishimavaitantanake ikemaantsivaitakara osheki.†

17

Irovasankitaitero kempitakarori antaro mayempiro

¹ Ipoña ipokashitapaakena aponi maninkari karataintsiri 7 joirikayetakerori itasone, ikantapaakena: “Pimpoke, piñeero tsika inkantaiteri irovasankitayaeeteri atziriite, tema ikempiyetakaro aponi mayempiro saikathapyaatantakarori oponkityaamashi jiñaa.” ² Iroka kempitakarori mayempiro, kempivaitakara iroomi imayempiyetakemi ikaratzi pinkathariventantatsiri nampitsiiteki. Okempivaitakaro eejatzi, aperotakerimi oshinkiyeterimi kipatsisatziite. ³ Ipoña jaashinenkatanakena tsika te inampitari. Ari noñaakero aponi tsinane okyaakotakari kityonkari piratsi, okaratzi 7 iito, 10 ichee. Tzimatsi vairontsipayeeni osankinatainchari ivathaki, ithainkatasorentsivaitaitzi. ⁴ Okithaatakari iroka tsinane, okityonkamaitatzi, ipoña ojonkeromaitzi eejatzi. Kameetha jovaneenkayeetantakaro oro, ipoña poreryaataneri mapikiite. Oirikanakitake jovetsikayeetziri oro. Kempivaitaka ari ojaikitakyaami oyaariperonka, eejatzi omayempinka. ⁵ Tzimatsi osankinatainchari otamakoki, kaari ikemathaveeta pairani, okantzi: ANTARO BABILONIA, INIROITE MAYEMPIRO, KISANEENTAPEROTAARO KIPATSIKI.* ⁶ Namenaperotanakero iroka tsinane, aña oshinkitayaro iriraane itasorentsitakaitane ikaratzi jovamaayeetakeri. Iriraane eejatzi ikaratzi jovamaayeetakeri jiñaaventanakeri Jesús. Ikanta noñaakero iroka, osheki nopampoyaanakero.

⁷ Ipoña ikantana maninkari: “¿Opaitama pipampoyaanarori iroka? Ari nonkantakemi opaita oshiyakaaventachari, tera jiyotakoveetaro pairani iroka tsinane, eejatzi irika piratsi itzimi okyaakotakari, oshekitsiri iito, eejatzi ichee. ⁸ Itzimitaka pairani joshiyakaaventayeetziri piratsi, te iriñeeteri iroñaaka, iro kantacha irootaintsi irishitove impoñaakyaaro omoronaki inthomointaperotatsiri. Impoñaashitakya irovamaayeetakeri. Irikaite kipatsisatzi, kaari osankinatakotachane pairani jovetsikantayeetakarori kipatsi, osheki impampoyaminthatanakeri piratsika. Tema eero ikemathatziro opaita kantakotachari: ‘Itzimitaka pairani, te iriñeetairi iroñaaka, irootaintsi impiyake.’ ⁹ Omatantyaari

* **16:16** Kantakotachari jaka “Armagedón,” iroora tsika janta jovayiriyetapiintaka pairani judío-payeeni. † **16:21** Kantakotachari jaka “tenayetatsiri,” iroora ikantayeetziri eejatzi “aparoni talento,” irojatzi ikantayeetairi iroñaaka “40 kilo.” * **17:5** Tzimayetatsira kantatsiri iroka “Babilonia,” irootakera nampitsi Roma. Tema iro ifaaneyetakeri iromananeikiini pairani kempisantzinkariite, jiñaaventziro iroka Roma, ikantzi: “Babilonia.” Pamenero eejatzi janta 1 P.5.13.

inkemathayeetero iroka, okovaperotatya ontzime iyotanetaantsi. Karataintsiri 7 kitotsi okyaakotakara tsinane, iro oshiyakaaventacha 7 otzishi.[†] ¹⁰ Tzimakaranki ikaratzi 7 pinkathariventakerori janta. Aritake joitsinampaitake ikaratzi 5 pinkathari. Tzimatsi aparoni itzimi pinkatharitatsiri iroñaaka. Iriima pashine, intzime pinkatharitatsine, tekeramintha intzimaajate. Irika ovekaraantyaaron kapicheeni impinkathariventapaintane, eero osamaniperotzi. ¹¹ Irika piratsi tzmitchari pairani, kaari iñeetzi iroñaaka, pashine inatzi, iriitake karatapaintsine 8. Iro kantacha, ari iroshiyaveta-paakyaari pashine karataintsiri 7 pinkathariite. Ari iraperotzimaitaitakyaari. ¹² Irooma karataintsiri 10 cheetsi, irojatzi oshiyakaaventariri pinkathariite, karatatsiri 10. Tekeraata impinkathariventantayeetate irirori. Tema aririka impinkathariventantanake piratsi, iriyetakera intsipayetyaari impinkathariventante. Eero osamaniperomaita, intaani irishirinkapaintya kapicheeni ooryaa. ¹³ Irikaite pinkathariite irakakotavakaiyaaro iran-teri. Naapinkatha inkanteri piratsi, eero ipiyathavaitari. ¹⁴ Osheki irovayiriminthatyaari Oisha. Iro kantacha irika Oisha, iriitake oitsinampaantatsine. Tema iriitake omperayetari itzimi omperayentachari. Iriitake pinkathariventatsiri itzimi pinkathariventantsiri. Iriiyetakera intsipayetaiyari irirori, ikaratzi ikaimashireyetairi, itzimi jiyoshiyeetakeri, ikaratzi oisokerotakariri.”

¹⁵ Ipoña ikantakena eejatzi maninkari: “Iroka oponkityaamashi jiña osaikathapyaatantakari tsinaneka, iriira oshiyakaaventachari atzirite nampiyetarori tsikarika, piyoyetainchari tsikarikapayeeni, ikaratzi ipinkathariventaitziri tsikarikapayeeni, kemathatavakaarori iñaane tsikarikapayeeni. ¹⁶ Irikaite atziri saikantarori 10 nampitsi, itzimi oshiyakaaventakari 10 cheetsi, ari inkisaneentanakeri saikantarori nampitsi oshiyakaaventakari tsinaneka. Ari inkempitaakerori eejatzi piratsika osheki inkisaneentanakero. Onkempivaityaaromi irisapokatyeeromi tsinaneka, irovavathavaitakyaaromi, intaavaitakeromi. Tema japerotakero nampitsi oshiyakaaventakari tsinaneka. ¹⁷ Iriitakera Pava kantakaarori akakotavakaantakarori antayekantakarori iroka. Irijatzi kantakaarori ikempisantakarori piratsi. Irootake irantayeeteri, irojatzi omonkaratantakyaari ikantakeri Pava. ¹⁸ Ari okantakari, tema iroka tsinane iroora oshiyakaaventacha antaro nampitsi. Tema ikaratzi saikantarori nampitsika, ipinkathariventayeetakeri nampiyetarori pashine nampitsiiteki.”

18

Japathakeroryeetakero Babilonia

¹ Ikanta okaratapaake iroka, noñaatzi josaviinkatapaake pashine maninkari. Otzimimotziri irirori osheki ishintsinka, osheki irovaneenkaro. Joorentapaakero kipatsi. ² Ikaimapaake, ikantzi: “Japathakeroryeetakerora antaro nampitsi Babilonia. Intaani jinampiyetaaro iroñaaka nashivaiyetachari peyari janta, te ishineyeetari irishitove janta. Ari ikempitayeetakeriri eejatzi nashivaiyetachari tsimeri ipinkayeetziri itzimi ovapiintakariri kaminkari. ³ Tema atzirite ikaratzi saikantavetararori nampitsika oshiyakaaventakari tsinaneka, ashaarantatziyiveetaka, jiyomparivaitapiintavetakari atzirite saikayatsiri pashineki nampitsi. Ikaimashireyetairi atzirite iroshiyakotaiyaari tsika ikantayeetara iriroriite, intaani ikovaperoyetziro ashaakaronsi, inebetashivaiminthatari eejatzi. Iro opoñaantari jiñaayetakero te ikinataari Pava, ikempivaitakero okanta tsinane mayempiro. Irootakera oshiyantakarori irishinkitayeeyaaromi ashaakaronsika, iroora jantayetantakarori kempitarori mayempitaantsi.” ⁴ Ipoña nokemake japiitanakero jiñaavaitanai inkitesatzi, ikantzi: “Asheninka, eerora pikempiyari saikantarori nampitsi oshiyakaaventakari tsinaneka, pikaratairikari irovasankitayeetairi. ⁵ Tema Pava, ikinkishiretziro iyaariperonka ikaratzi tsipatakari, kempivaitaka ovajenokakyaami iyaariperonka inkiteki, ari opiyotakari. ⁶ Pinkisakoventaiyaari, papiipiiteri povasankitayeri. Tema okaratzi oshiyakaaventachari omiretakaakariri tsinaneka shinkitantatsiri, poipiyenero iroori, tontaaki pinkantakero oyeiyanka. ⁷ Amenaashivaitaka iroori okantapiintari: ‘Naaka pinkatharo, eero jiñeetana nashinonkaavaitya nonkempitakotyaaro kamaimetzinkaro.’ Tema osheki okantakaaperotziivaiventakero ovaneenkatane, aakoventakero omayempitziivaiteke. Irootakera oñaantyaarori iroñaaka onkemaantsivaitziitaiya. ⁸ Irootake omapokantaiyaari irovasankitagairo aparoniki kitaite, ari omantsiyatake, onkemaantsivaitaiya, osheki ontasheneentavaitai, impoña intagaitairo. Iriitakera matairone Avinkatharite Pava irovasankitagairo. Tema otzimimotziri irirori ishintsinka.

[†] 17:9 Tzimayetatsi paitayetzirori nampitsika Roma, ikantayeetziro: “Roma, inampitsite 7 pinkathariite.” Ikantayeetzi eejatzi: “Roma, onampitsite 7 otzishi.”

⁹ Aririka iriñaaeyeetakeri oyachaarinka ontagaiya nampitsika oshiyakaaventakari tsinaneka, osheki irovashiretakotyaaero, iriraakovaityaaro pinkathariite, tema iri kempiyayetakariri saikantakarori jantayetakero okaratzí oshiyayetarori mayempitaantsi. ¹⁰ Intaina inkatziyayetakero iriroriite intharovakaiyaaro jovasankitaayeetakeri, inkantaiyeni: ‘Íkamtamacheetziri nampitarori Babilonia-ki!’ Irooperotziivaivetaka nampitsi. ¿Okatzimatakama jovasankitaayeetakemi? Tekeratya ishirinkaperotajate ooryaa.

¹¹ Ari inkempitakyaari ikaratzí jiyomparitapiintakari, osheki irovashineentakotyaaari, iriraakovaityaari, tema tekatsi iriyomparitaiya. ¹² Tema iri jiyomparivetapiintakari iroorote, iireekite, poreryaari imapine, nashivaiyetachari kithaarentsi, kitamaromairi, jonkeromaitatsiri, kityonkamaiperotatsiri, karenimaitatsiri. Tzimayevetacha oshiyarori santari. Tzimayevetacha irovetsikane ipothoyetakeri kameethaini, tyoorenantsi, inchakota pinayetachari, ashiro, mapi. ¹³ Tzimayevetacha meta, tzimayevetacha nashivaitachari kasankaari, tzimayevetacha jimireyeetari, tzimayevetacha ovaaki inchato kempitariri yeenkantsi, tzimayevetacha opane jovayeetari, tzimayevetacha i-vaca-te, iroishate, imorane ishiyakomentotari, tzimayevetacha iromperatanepayeeni eejatzi. ¹⁴ Arira othonkapaakari chochoki pinevetapiintakari. Te ontzimayetai ashaakaro pikovapiintakeri, ari okaratapaake ovaneenkata.

¹⁵ Intaina iramenakoyetairo iyomparitapiintari, tharova inkantya eero itsipataay-eetziri jovasankitaitakeri irirori. Iniroite iriraakotyaaari irovashiretakotanakyaarira. ¹⁶ Inkantaiyeni: ‘Íkamtamacheetziri nampitarori janta! Irooperotziivaivetaka nampitsi. Tzimayevetacha osheki irooperori kitamaromairi imanthaki, jonkeromaitatsiri, eejatzi kityonkaperomaitatsiri. Tzimayevetacha osheki iroorote, imapine poreryaayetatsiri. ¹⁷ Intaani ishirinkaneentanaka kapicheeni ooryaa, ari japeroyeetakerori antaro ashaakaroka.’ Ari ikempitakari saikayetaintsiri iramaatakomentoki, intaina ikatziyayetakero jamenakotziri tsika ikanta japeroyeetakeri. Ari ipiyotaiyakani ikaratzí antakoyetziro iramaatakomento, itsipayetakari ikaratzí otetantarori. ¹⁸ Ikanta íñaakerora oyachaarinka nampitsi otaga, osheki jiraakotakaro, ikantayetzi: ‘Tekatsi pashine nampitsi kempitaiyaarone iroka irooperoveta.’ ¹⁹ Iniroitera jovashireneentaka, ikantaiyakeni: ‘Íkamtamacheetziri ikaratzí nampitakarori janta. Tema ashaarantayevetakai aakaite aayetapiintakero ashaakarontsi amaatakomentoki. Tema intaani ishirinkapainta kapicheeni ooryaa, ari japeroyeetakerori.’ ²⁰ Irooma eerokaite inkitesatzi, itasorentsítakaitane, otyaantajanoriite, kamantantaneriite, ontzimatyé pinkimoshiretayete, tema ikamantayetzítakai Pava iro jovasankitaantakariri saikantarori antaro nampitsi, ikisakoventayetaatyaaami eerokaite.”

²¹ Ikanta aparoni maninkari tzimatsiri ishintsinka, jaake antaro mapi, japishoonkakero inkaareki, ikantzi: “Nokempitaakero napishoonkakero antaro mapika, ari nonkempitaakerori eejatzi antaro nampitsi Babilonia. Ari ompeyaari, eero jíñeetairo. ²² Eero ikemaitaimi pimpanthaye, onkameñeenkate piviyompimento, pisonkare, eejatzi pityoore. Eero jíñeetaimi pikaratzí povetsikayetziro tsikarika opaiyetari. Eero ikemayeetairo ompoimpate pitononkamento. ²³ Eero jíñeetairi imporekai pootamento. Eero jíñeetaimi paavakaiya. Ari okaratapaake maaroni iroka, tema osheki poitzipinashireyetakeri pashinesatzi atziriite, kempivaitaka pinkisaminthatatyeerimi. Tema iniroite ishintsiyevetaka ikaratzí iyomparivetapiintakamiri. ²⁴ Iriitakera ovatsinaavaitakeriri pashinesatziite, ikapathainkatakaavaitakeri kamantantaneriite. Ari ikantakeriri maaroni itasorentsítakaitari.”

19

Itharomentaita inkiteki

¹ Okanta okaratapaake iroka, nokematzi kameñeenkatanaintsiri inkiteki ikaimaiyini, ikantzi:

¡Eejoo! Iriitajaantake Pava ovavisaakoyetairi. Otmimimotziri irovaneenkaro, eejatzi ishintsinka.

² Maaroni ikoviri iranteri irirori, tampatzika okantayetaka.

Kyaaryoori onatzi.

Tema jovasankitaakero mayempiro otzimi ovaariperoyetakeriri kipatsisatziite.

Ipiyakoventaari ikaratzí jovamaayeetakeri iromperatane.

³ Irojatzí japiipiitaiyirini, ikantzi:

¡Eejoo! Onkatziyeenkataveete oyachaarinka.

⁴ Ikanta 24 antarikonaite, itsipatakari 4 inkiteveriite, jotypeerovaiyanakani, tema jíñaapinkathatanakitziiri Pava ithointakara irirori saikamentotsiki, ikantaiyini:

¡Ari onkantyaari! ¡Eejoo!

⁵ Tzimatsi ñaavaitanaintsiri saikamentotsiki, ikantaitzi:

Maaroni jomperayetaari Pava, pintharomentaiyaari.

PiŃaapinkathairi maaroiteni, iretanakyaaro iryaaniite irojatz i antariite, maaroni.

⁶ IpoŃa nokemake kameŃeenkatapaintsiri, iriivaite ipiyotaiyani atziriite, iroovaitake oparyeenkatzi jiŃaa, iroovaitake eejatzi ookatharontsi. Ikantaitzi:

¡Ejoo! Aritake pinkathariventantai Pava, iri Avinkatharitetaari Shintsijanokitatsiri.

⁷ Thame ankimoshireventeri, thame aŃaapinkathateri, tema irootzimatake iroimoshirenkeri iravakaiya Oisha. Aritake ovetsikaka inantyaari.

⁸ Kitamaro okantaka oithaare, te onkipatsivaite, poreryaa okantaka. Oshiyakaaventachari “iinantyaari,” iriiyetakera kempisantzinkariite itasorentsitakaitairi. Oshiyakaaventachari “te onkipatsivaite oithaare,” iroora kameethari jantayetakeri irikaite.

Irayootaiteri iravakaiya kempitakariri oisha

⁹ IpoŃa ipokashitapaakena inkitesatzi, ikantzi: “Posankinatero iroka: Osheki inki-moshiretai ikaratzi ikaimayeetakeri irayootairi iravakaiya Oisha.” IpoŃa ikantakena eejatzi: “Iroka, iŃaaneperora onatzi Pava.” ¹⁰ Ari notyeerovanaka noŃaapinkathatanakeri maninkari, ipoŃa ikantana: “¡Eero piŃaapinkathatana naaka! Ari akarataiyini jomperatai Oisha, iri noshiyami eeroka, iri noshiyakari eejatzi ikaratzi oisokeroyetakarori iŃaaventapaintziri Jesús. AŃa iri piŃaapinkathatajaante Pava. Tema okaratzi iŃaaventapaintziri Jesús, irootajaantakera iyoshiretakaayetakeriri kamantantneriite.”

Kyaakotakariri kitamarori mora

¹¹ IpoŃa noŃaake ashitaryaanaka inkite. Tzimatsi janta aparoni kitamarori mora. Itzimi kyaakotakariri, iriitake ipaitayeetziri “Oisokerotani,” ipaitaitziri eejatzi “Kyaaryoori.” Aririka irovasankitaante, tampatzika okanta. Ari okempitari eejatzi aririka irovayirintane. ¹² Irooma irooki iriivaite paampari. Amathaitziita ikantaka. Josankinataro vairontsi kaari jiyotakoyeetzi intaani jiyotziri irirori. ¹³ Ikithaatakotakaro othakakeri irantsi. Iri ipaitayeetziri eejatzi “IŃAANE PAVA.” ¹⁴ Tzimatsi irika inkitekinta irovayirite. Kitamarothaitake okantaka eejatzi iithaare, te onkipatsivaite. Iriitake oyaatakeri ikyakoyetakeri eejatzi kitamarori imorane. ¹⁵ Ari oshitovanakeri ipaanteki kempitakarori othoyempyaanikitzi osataamentotsi, irootake iromposantayetaari iisaneentane. Iriira omperatantaiyaarine irashirokotzite. Irijatzira ovetsikakeneriri oshiyakarori jimiretairi ipaiyeetziri “Imashirenka Pava Shintsijanokitatsiri.” ¹⁶ Josankinataro vairontsi iithaareki, eejatzi iporiki. Jiroka vairontsi: PINKATHARIVENTZIRIRI PINKATHARIITE. OMPERATARIRI OMPERATANERIITE.

¹⁷ IpoŃa noŃaake pashine maninkari ikatziyantakari ooryaa, ikaimapaakeri maaroni tsimeriite arayetatsiri, ikantziri: “Pimpoke papatoty, poyaaro onkarate impayetemiri Pava. ¹⁸ Tema povatyeeyari atzirivatha: ivatha pinkathariite, ivatha ijevare ovayiriite, ivatha iriiperoriite, ivatha kyaakotapiintariri imorane. Ari povanakyaaro eejatzi ivatha imoraneete. Tera intaani povaiyaari irikaite, aŃa povayetaiyari eejatzi ivatha maaroiteni: omperataari, omperataneri, antarikonaite, iryaanipayeeni, maaroni.” ¹⁹ IpoŃa noŃaakeri koveenkari piratsi, noŃaakeri eejatzi kipatsisatzi pinkathariite itsipayetakari irovayirite. Ari ipiyotaiyakani inkene irovayiriteri irika kyaakotakariri kitamarori imorane itsipayetakari eejatzi irovayirite. ²⁰ Tzimatsi ipaita oirikavakeriri koveenkari piratsi. Ari ikempitaakeriri thairi kamantantneri itsipatapiintakari ita-sonkaventantzi. Ari okanta jamatavitantakariri ikaratzi kentakoyetakarori ivairo piratsi, ikaratzi Ńaapinkathayetakerori iroshiyakaaro. Irika piratsi ipoŃa thairi kamantantneri, japishoonkaitakeri opaampapirothaatake inkaare, tsika okiteryeenkatake shitzivaro oyachaarinka. ²¹ Jovamaayeetakeri maaroiteni kempisantanakeriri, jovathaayeetantakariri shitovapaintsiri ipaanteki kyaakotakariri kitamarori mora. Kematziiineentayetaka tsimeripayeeni.

20

Osheki osarentsi, onkarate 1,000

¹ IpoŃa noŃaake jayiitapaake pashine maninkari. Joirikake iroshirashitaryaantyaarori omorona inthomointaperotatsiri. Joirikake eejatzi iniroite ashirotha. ² Jaakeri noonke, maranke tzimitainchari pairani. Iriitakera Kamaari, Satanás. Joosotakeri onkarate 1,000 osarentsi, ³ ari jotziryaakeriri omoronaki inthomointaperotatsiri. Joshepitakotakeri, jovitsinekakotakeri onkantya eero jamatavitantaari atziriite, irojatz i omonkaratantakyaari onkarate 1,000 osarentsi. Aririka onkaratapaake iroka, iri iroosoryaakotapainteriri kapicheeni.

⁴ Ipoña noñaake osheki saikamentotsi tsika irisaikayetai inkarate pinkathariventantatsineri. Ari noñaakero ishireete ikaratzi jovamaamentaitakeri ikempisantairo ifaane Pava, tsika otzimi ifaaventapaintziri Jesús. Irikaite, te iriñaapinkathateri koveenkari piratsi, te iriñaapinkathatero iroshiyakaaro eejatzi. Te inkentakotamakotyaaaro iriroriite ivairo piratsi, eejatzi irakoki. Iriiyetakera piriintaachari, ipinkathariventantayetake itsipataari Cristo okaratzi 1,000 osarensi. ⁵ Iriiima pashine ikaratzi kamayetaintsiri, tera iriñaayetai irirori, irojatzi omonkaratantapaakari 1,000 osarensi. Irootakera ipaiyeetziri “Etarori Añagaantsi.” ⁶ Kimoshirera inkantaiya inkarate piriintaachane ipaiyeetakari “Etarori Añagaantsi.” Tema tasorentsishireri jinayetake. Eero japiitziro inkamayetai. Aña kañaanerinkantaiya, iri kempitaiyaarine omperatasorentsitaari irantavaitaineri Pava, irantavaitaineri eejatzi Cristo. Ari itsipataari ipinkathariventantai okaratzi 1,000 osarensi.

⁷ Aririka omonkaratapaakya 1,000 osarensi, ari iromishitovayeetapainteri Satanás jashitakoitakeri. ⁸ Aririka irishitovanake, iretapaiyaaro iramatavitapairi maaroiiten atziri tsikarika inampiyetaro. Iroka nampitsiite ipaitayeetakero “Gog,” pashine “Magog.” Irapatotairi maaroni inkene irovayiritakaiyaari. Intzimaperote osheki atziri, iroovaitake okanta oshekitzi impaneki jiñaathapyaaiki. ⁹ Jiyaataiyakeni tsika ovintenipathatzi, itapotakeri tasorentsishireriite tsika ipiyotaiyakani iriroriite. Ari okaratzi itapotakero eejatzi ipaiyeetziri “Etakoperotaaro Nampitsi.” Omapokashitanaka iparyaapaake paampari, japerotakeri maaroiiteni. ¹⁰ Ari japishoonkayeetakari Kamaari janta opaampapirothaatake inkaare, kiteryeenka okantaka shitzivaro oyachaarinka. Tema ari japishoonkayeetzitakariri irirori koveenkari piratsi, itsipataitakeri thairi kamantaneri. Arira inkantaitaaty-eero inkemaantsivaitaiya.

Iramenakoyeetantai janta kitamaroriki saikamentotsiki

¹¹ Ipoña noñaake iniroite kitamarori saikamentotsi. Tzimatsi saikantakarori, iriitakera matakerori japerotairo inkite eejatzi kipatsi. ¹² Ari ikatziyeeyakani kamayetaintsiri janta kitamaroriki saikamentotsi, jetakari itsipayetaari antariite irojatzi iryaaniite, maaroni. Ari japinairiyaayetanakero osankinarensi, japinairyaanakero eejatzi pashine tsika josankinatakoyeta añaaayetaatsine. Jamenakoyetairi atziri tsikarika opaiyeta jantakeri okaratzi josankinatakoyeetakari. ¹³ Eejatzi ikaratzi piinkayetaintsiri jiñaaki, ari ipiyoyetakari iriroriite. Ikaratzi kamayetaintsiri, ari isaikitaiyakani eejatzi janta, okempivaitakaro atziritaaayeeemi “Kaamanetaantsi,” apakagairimi onampivaivetakari. Ari ikaratzi jamenakoyeetairi iriroriite okaratzi jantayetakari. ¹⁴ Ari japishoonkayeetakarori “Kaamanetaantsi” opaampapirothaatake inkaare ontagaiya. Iroka opaampapirothaatake inkaare, iroora ipaiyeetakari “Apitetanaintsiri Kaamanetaantsi.” ¹⁵ Ipoña japishoonkayeetakari opaampapirothaatake inkaare maaroni kaari osankinatakotchane iriñaayetai.

21

Ovakerari inkite, ovakerari kipatsi

¹ Ipoña noñaake ovakerari inkite, ovakerari kipatsi. Tema aritake aperotaka paisatori inkite, eejatzi paisatori kipatsi. Te iriñeetairo inkaare. ² Ipoña noñaake oshaviinkapaake inkiteki aparoni nampitsi tasorentsitsiri, ipaitayeetziri “Ovakerari Jerusalén.” Iri Pava ovayitakaantakerori. Ovaneenkakitaka, iroovaitake aparoni tsinane ovaneenkatashitari oimentyaari. ³ Ari jiñaavaitaitanake shintsiiini janta saikamentotsiki, ikantaitzi: “iPamene! Arira osaikimotairi kipatsisatziite iroka tasorentsithaante tsika inampitaro Pava. Arira itsipatajaantaari Pava tsika isaikayetzi isheninkataari. ⁴ Tema Pava oshyookiperotairine, imposhenkayetaiyaari. Eero ikaamaneyetai, tekatsi onkatsitzimovaitai, tekatsi iragaachane, tekatsi kemaantsivaitaachane. Tema ari okaratapaake maaroni iroka.”

⁵ Ipoña iñaavaitanake thointainchari saikamentotsiki, ikantzi: “Novakeratakairo maaroiiteni.” Ikantanake eejatzi: “Posankinatero iroka, tema kyaaryoori ñaantsi onatzi, ari okantaitatyeeeni.” ⁶ Ari ikantana: “iAri overaapaaka! Naakatake oshiyarori etarori osankinarensi. Naaka oshiyarori ovekaraantarori eejatzi. Naakatakeri etakaanakarori. Naakatake thonkaironeri. Tzimatsirika miretatsiri, ari nomiretakaiyaari jiña a tsika otzimi ovañaantsatsiri. Impashiitaiyaari, te opinarontsita. ⁷ Irootakera noshinetakeneri kitsirinkaneriite. Naaka Pava itzimi iñaapinkathayetai. Iriitake nonkempitakaantairi notomiite. ⁸ Iro kantamaitacha eero notomitaari tharontziite, kisoshireri, kisaneentaneri, ovantaneri, mayempiri, matsi, ñaapinkathatakeriri oshiyakaarontsi, thairiite. Aña iriira taayetaachane opaampapirothaatake inkaare, kiteryeenkataintsiri oyachaarinka. Iroora apitetanaintsine inkamayetai.”

Ovakerari Jerusalén

⁹ Ikanta okaratapaake iroka, ipokashitapaakena aparoni maninkari ovasankitaantaneri itzimi oirikakerori itasone. Ikantapaakena: “Pimpoke, noñaakemiro oshiyakaaventari tsinaneka ontzime iinantaari Oisha.” ¹⁰ Jaashinenkatanakena tonkaari otzishiki. Joñaakakenaro nampitsi tasorentsitsiri ipaitayeeziri Jerusalén, otzimi jovayiitairi Pava opoñaagaaro inkiteki. ¹¹ Janta nampitsiki, ari jiñeetairori irovaneenkaro Pava, shipakiryaavaitake, iroovaitake okanta mapiki porekatsiri, pinaperotachari. ^{*} ¹² Iniroite okantaka otantonampiro. Tzimatsi 12 tsika ikyaapiintaitzi. Tzimatsi ikaratzi 12 maninkariite aamakoventayetarori tsika ikyaapiintayeezti. Ari josankinayeetakero ivairo itomiite Israel-ni. ¹³ Okaratzi mava ikyaapiintayeezti montetakariri ishitovapiintzi ooryaa. Eejatzi ikyaapiintzira ooryaa, okaratzi mava. Katonkokero, okaratzi mava. Kirinkakero, okaratzi mava. ¹⁴ Tzimatsi okaratzi 12 iniroite mapi otzitakerori otantonampi. Ari osankinayetakari 12 ivairopayeeni otyaantajanoriite.

¹⁵ Irika ñaanatakenari, joirikake imonkamentoshithaki jovetsikayeetziri oro, iro imonkaratantyaarori otantonampi, eejatzi tsika ikyaapiintayeezti. ¹⁶ Ari omonkaranampitavakaa iroka nampitsi, te anaavakaa. Ikanta irika, jetanakaro jimonkaranampitakero, okaratzi 2,200 kilómetro osanthanka, eejatzi okaratake ojenokitzi.† ¹⁷ Ipoña jimonkaratakero eejatzi otantonampi, okaratzi otontatzi 144 jimonkaratantakaro ikonaki. Iroora jimonkaratantakari irika maninkari kempitarori ikonaki atziri otzimi jimonkaratantapiintakari irirori. ¹⁸ Iroka otantonampi, oshiyavaitakero mapi porekaki okantaka. Jiyoshiita oro jovetsikantayeetakarori nampitsi, porekaki okantaka.‡ ¹⁹ Itzinkamiitantakarori otantonampi, iro jaayeetake porekakiyetatsiri mapiki, pinaperoyetachari. Jiroka ovairopayeeni mapiki tsika okanta jovetsikayeetakero: jaspe, zafiro, ágata, esmeralda, ²⁰ ónice, cornalina, crisólito, berilo, topacio, crisopraso, jacinto, amatista. ²¹ Okaratakera 12 ikyaapiintayeezti, iroora jaayeetake antaroperori kitamarori mapi, iro jimokakeri jovetsikantakarori. Maaroni avotsite nampitsi, jiyoshiita oro jovetsikayeetantakarori, porekaki okantaka.§

²² Te ontzimapai janta tasorentsipanko. Tema iro inampi Avinkatharite Pava Shintsi-janokitatsiri itsipataari Oisha. Iriiyetajaantakera impoyaataiyarone tasorentsipanko avotsi. ²³ Te inkovajaantaiya ooryaatsiri, eejatzi kashiri. Tema irovaneenkaro Pava kitainkataagairone. Iri Oisha kempitaiyaarine ootamentotsi. ²⁴ Iriitake kitainkatako-tairine iraniiyetaira atziriite janta. Pinkathariite tziimayevetachari irovaneenkaro kipatsiki, kameethaini irisaikayetai janta iñaapinkathatairi Pava. ²⁵ Eero otsirenitapai, aña okantaitateeni onkititapai. Te ashitanetaiya nampitsi janta. ²⁶ Ikaratzi tziimayevetachari irovaneenkaro kipatsiki, itzimi iñaapinkathayeetairi, kameethaini isaikayetai janta iñaapinkathatairi Pava. ²⁷ Eero itzimai janta kaariperotapaatsineri, eero iñeetairi janta antayetairone ipinkayeetziri, eero itzimapai eejatzi thayapaachane. Intaani inampiyetaiyaaro ikaratzi josankinatokoyetakari Oisha irañaayetai janta.

22

¹ Ipoña joñaakakenaro jiña otzimi kañaanetakaantatsiri. Kiteshaaniki okantaka. Iro shito-vaatatsiri isaikamentoki Pava itsipatakari Oisha,* ² irootake shiyaatainchari niyankineki avotsi. Omontethavyaatakero oshookantakaro chochoki kañaanetakaantatsiri. Okantaitani kashiriki okithotapai osarentsiki. Otekatsitakaantapai oshi. ³ Eero otzimapai ovasankitaantsi janta. Ari osaikapairi isaikamento Pava, eejatzi irashi Oisha. Inkantaitateeni irantavaitapaineri iromperatane. ⁴ Ari iriñaavoroyeetairi Pava. Inkentakotamakotaiyaaro atziriite ivairo Pava. ⁵ Eero otsirenitapai janta. Eero itzimapai ooryaatsiri. Tema iri kitainkataatsine Avinkatharite Pava. Ari ikantaitateero impinkathariventantapai atziriite janta.

Irootaintsira impiye Cristo

⁶ Ipoña ikantanakena maninkari: “Kyaaryoora onatzi iroka ñaantsi, kantatsi anکمپانthero.” Tema ikempitaakerira pairani Avinkatharite Pava jiyotakaayetakari kamantataneriite, ari ikempitaakenari eejatzi naaka, jotyaaantakenari imaninkarite joñaakayetakenero iroka, iro iriyoyetantaiyaari iromperataneete irootzimatake avisayete tsikarika ompaietyaari apaata.

* **21:11** Kantakotachari jaka “porekatsiri,” iroora ipaiyeetziri eejatzi “jaspe.” † **21:16** Kantakotachari jaka “2,200 kilómetro” iroora ikantayeetziri eejatzi “12,000 estadio.” ‡ **21:18** Kantakotachari jaka “porekaki,” okempitakero okantara botella, eejatzi vidrio. § **21:21** Kantakotachari jaka “kitamarori mapi” irojatzira ipaiyeetziri “perla.”

* **22:1** Kantakotachari jaka “kiteshaaniki” okempitakero okantara botella, vidrio eejatzi cristal.

⁷ Jiroka ikantzi Jesús: “¡Pamene! Irootaintsi nompíye. Kimoshirera inkantaiya inkarate kempisantakerone ikamantantaitakeri jaka osankinarentsiki.”

⁸ Naakatakera Juan osankinatzirori iroka. Naaka ñaajaantakerori maaroni, naaka kema-jaantakerori eejatzi. Ari notyeerovavetanaka noñaapinkathateri maninkari oñaakakenarori maaroni iroka. ⁹ Ikantanakena irirori: “¡Eero piñaapinkathatana naaka! Ari akarataiyini jomperatai Pava, ari noshiyami eeroka, ari noshiyakari kamantantaneriite pipaiyetziri ‘iyekiite,’ noshiyakari eejatzi inkarate kempisantairone osankinayetaiinchari jaka. Aña iri piñaapinkathatajaantai Pava.”

¹⁰ Ipoña ikantanakena eejatzi: “Okaratzí posankinatakotakeri avisayetatsineri apaata, eerora povitsinekakotziro, tema irootzimatake iriñeetero avisatsineri. ¹¹ ¡Inkaariperoshiretziitaveete itzimi kaariperoshiretatsiri iroñaaka! ¡Inkamaaroshiretziitaveete itzimi kamaaroshiretaintsiri iroñaaka! ¡Irantaperotero kameethari itzimi antakerori iroñaaka! ¡Intasorentsishireperote itzimi tasorentsishiretaintsiri iroñaaka!

¹² ¡Irootaintsira nompíye! Irootaintsira nompinayetari atziiriite okaratzí jantaventakeri aparopayeeni. ¹³ Naakara oshiyarori etarori osankinarentsi, Naaka oshiyarori ovekaraantarori eejatzi. Naakatake etarori, Naakatake overaantyaarone. Naakatakera etakaan-
tanakarori, Naakatake thonkaironeri.”

¹⁴ Kimoshirera inkantaiya inkarate kivayetairone iithaare, inkene ishineyetairi chochoki añaakaantatsiri, inkene inkyaayetai ikyaapiintayeetzi nampitsiki. ¹⁵ Eero ikyaayetai janta kempitakoyetariri otsitzi, matsikantaneri, antapiintakero kamaarotatsiri, ovan-
taneri, ikaratzí ñaapinkathatakeriri oshiyakaarontsi, ikaratzí ametapiintakarori ithaiya.

¹⁶ “Naakatakera Jesús, otyaantakeri maninkari inkamantemiro irokapayeeni, inkene povavisyayeneri eeroka itzimi apatoventapiintakariri Pava tsikarikapayeeni. Naaka charine-
tariri David-ni. Naakatake ipaitayeetzi ‘Impokiro Orimishi.’”

¹⁷ Ikantzi Tasorentsinkantsi: “Pimpokeeta.” Ari okantzitari eejatzi kempitakarori tsinane iinantaityaari. Inkarate kemayetairone iroka, inkantayetai: “Pimpokeeta.” Impokayeteeta itzimi mireyetatsiri. ¡Itzimirika kovanaintsiri irimiretyaaro jiña
añaakaantaneri, iriravaite, te opinata!

¹⁸ Tzimatsi nonkamanteriri inkarate kemairone iroka tsika osankinatakoyetakara avisayetatsineri apaata: Tzimatsirika ovanaavaitakerone okaratzí osankinataiinchari
jaka, ari irovanagaineri Pava inkemaantsitaiyaari irirori okaratzí ñaaventakoyetaiinchari
jaka osankinarentsiki.† ¹⁹ Tzimatsirika thañaapithatantakyaarone okaratzí osankinatai-
chari jaka, ari inthañaapithataiyaaari apaata Pava irirori eero ishinetaineri chochoki
añaakaantatsiri. Eero ikyagai nampitsiki otzimi iñaaventaitakeri jaka.

²⁰ Itzimi ñaaventakaantakerori maaroni iroka, ikantzi: “Irootaintsi nompíye.” Ari nokantzi
naaka: “Ari onkantyaari, thaankiini pimpiye.” ²¹ Onkamintha ineshinonkayetaimi
Avinkatharite Jesucristo janta. Ari onkantyaari.

† 22:18 Tzimatsi ñaaventakoyetzirori okaratzí kantakotachari: “Ovanaavaitakerone okaratzí osankinataiinchari
jaka” itzimi ovaakaanakerori josankinayetziro. Osankinajanorentsi, ari onkantya iramenantyaarori irosankinatero
kameethaini tsikara okantaajantara. Eero jovanaashivaitaro, eero jamaakivaitzi aparoni. Tzimatsi pashine kantatsiri
iyotagaantsi onatzi okaratzí ñaantsikoventachari jaka irashiite maaroini, ari onkantya eero jotekantaitaro, inkantaite:
“thaiyaantsi onatzi okaratzí osankinatakotachari iñaaneki Pava.”

Tsika Ikantayeetziro Ñaantsipayeeni

AARÓN Irirentzi inatzi Moisés-ni. Isheninkamirinkaite inatzi Leví-ni. Iriitake Pava ovakeri Aarón okanta jomperatasorentsitantari, ipometantapiintantaniriri Pava janta tasorentsithaanteki. Okanta jiyoyaantakariri pairani Pava irika Aarón, ikovakitzira iroñaakantero iriitakera Aarón omperatasorentsitaari, te inkovakairi pashinepayeeni. Iroora ikantantakariri pairani Pava: “Maaroni ijevare Israel-mirinkaite, iramayetakero ikotzikii. Irovayetero tasorentsithaanteki.” Ikaratzi 12 jevariite amayetakero ikotzi, jovayetapaintziro tasorentsithaanteki. Okanta okitaitamanake, iñeetatziiro ikotzi Aarón, oshookanake, tzimake oteya, eejatzi okitho. Irooma pashine kotzitsi, te oshookaajate. Arira iñeetakerori omapero jiyoshiitayeetakeri Aarón-ni, iriitake omperatasorentsitatsine. Iri-ira isheninkamirinkaite Aarón-ni omperatasorentsitapiintatsiri janta Israel-mirinkaiteki. (Pamenero Ikantakaantaitane.)

AATZIKIRIRI IISANEENTANE Irootakera jametayetari pairani nampitayetarori pashineki kipatsi. Aririka irovayiritavakaiya, tzimatsi jantapiintziri pinkathari itzimirika oitsinampaantaintsine. Aririka iriñaakero pinkathari oitsinampaantaintsiri, japerotakeri jovamaakaanakeri irovayirite iisaneentane, iriyaatashitanakeri, ironoryaakeri kipatsiki, iraatzikakentsitakeri. Iroora iriyotantaityaari omapero joitsinampaakeri iisaneentane. Iniroitera impashiventavaitya pinkathari joitsinampaitakeri. Ikantaitzi eejatzi, irika pinkathari oitsinampaantaintsiri, iraanakeri pashine pinkatharivetachari joitsinampaitakeri janta ivinkatharipankotekira, ari iraatzikavaitpiinteri, inkempitakaantavaiteri iroorikami imakoryaakiimento. Ari onkantya irovashiventaavaitapiintantyaariri.

AAVAKAANTSI Tzimatsi jametaiyarini pairani judío-payeeni aririka iriñaakero. Iri-ira koyaantachari evankari otzimirika ikoviri inantyaari. Aririka iriñaake evankaro ookimotakariri, inkamantakeri ashitariri. Impoñaakya ashitariri evankari intsipatakyaari itomi, iriyaatashitakeri ashitarori evankaro. Arira inkinkithavaitakairi ompaityaariki irantzimotavakaiyaari. Arira impinatante ashitariri evankari, impinataiteri ashitarori evankaro, ari onkantya eero amenaashivaitanta iriñaakero itomi. Eerora itsipatzitaro. Impiyeerika evankari isaikira ashitariri, irovetsikapai ipanko. Aamaashitya onkarate aparoni osarentsi osamanite. Arira onkantya iriñaantantyaarori evankaroka ikovakeri inantyaaro, terika oñi pashine shirampari. Ari onkempitziyaari eejatzi evankaroka, oyaaventapaitetarira oimentyaari irovetsikaantya tsika irisaikairo apaata, ontyaavaitatsi iroori, ovetsike oithaare ovaneenkatachaneri, iro onkithaatanakyaari apaata aririka iyaatanake ovakerariki opanko jovetsikakeri oime, oimoshirenkavaityaari. Aririka omonkarapaitetakya, iromapokashitakyaaro irareetya oimentyaari, intsipayetakyaari irapatziyane. Iraanakero evankaroka ipankoki, ari iroimoshirenkavaityaari. Iro kantacha, aririka ovaiyantashivaitakya evankaroka enirora iñaantaitaro tekeramintha aavakaiyaata, ari inkovake evankarika impicheetero evankaroka. Ontzimatyee iroipiyee-taineri iireekite ipinaventakerori pairani ashitariri. Irootakera avishimotakeriri pairani José-ni. Iro ikovantavetakari irovashaanteromi María, iñaajaantzi omotzitashivaita. (Pamenero Mt. 1.18–25.)

ABEL Iri itomivetari Adán-ni. Piravaitaneri inaveta. Iriima Caín irirentzira, pankivairyaaantzi inatzi. Okanta aparoni kitaite ikovaiyakeni iriñaapinkathateri Pava, impometeneri ipira. Oshekira onimotakeri Pava okaratzi jantakeri Abel, tema irootake ikantakaantakeri. Iriima Caín irirentzira, intaani jamamatsitanake ivankivaire irashitakaiyaaniri Pava. Temaita onimoteri Pava. Iroora opoñaantanakari ikisanaka Caín, itsitokakeri irirentzi. Aripaitera etanakaro ovantaantsi okaratzi iñaaventayeetziro iñaaneiki Pava.

ABRAHAM Iriitakera icharinetanakari maaroni judío-payeeni. Tekeramintha intzimeeta Jesús aritake tzimake irirori. Ari inampivetarori pairani nampitsiki paitachari Ur, ipoña jotyaaantairi Pava inampitaiyaaro Abraham-ni janta Canaán-ki. Ishinetakeri iroshekite incharinentyaari, iriitake ashitaiyaarone maaroni kipatsi Canaán-ki. Oshekira javentaaperotakeri Abraham-ni irika Pava, shitovanake inampiki, jatake tsika jotyaaantakeri. Oshekira javentaakeri eejatzi Abraham-ni irika Pava, aritake intzimake irovaiyane. Irootakera onimotakeriri Pava, irootake ikempitakaantakariri tampatzikashireri inatzi Abraham-ni. Irijatzi Abraham-ni etakaanakarori itomeshitaanita. Ikanta jantarikonatake Abraham-ni, tzimakotake 100 irosarentsite, eejatzi okempitzitakari iina Sara

tzimakovate 90 osarentsine, arira itzimakeri itomi, ipaitakeri Isaac. Irojatzji itziman-tanakari icharine paitanainchari Jacob. Ikanta Jacob, iriitakera oshekitanaintsiri itzi-mayetanake itomipayeeni, iriitake ipaitayeetairi iroñaaka Judío. Tekeramintha irovaiyan-takairoota Abraham-ni iinara, jetzitakero jovaiyantakaakero inampire paitachari Agar, iri ipaitakeri Ismael. Irootakera shinetakeriri Sara irovaiyantakairo inampire, oñaajaantake eero ovaiyantai iroriri. Iro kantacha itzimayetanakera icharinepayeeni Ismael, kisa-neenta joviri ikaratzi icharineyetanakari Isaac-ni. Irojatzji ikantziro iroñaaka kisaneeenta jovavakaiyani. (Pamenero Antzimotavakaantsi, Isaac, eejatzji Hch. 7.2-8.)

ADÁN Iriira shirampari etakaantajaantanakarori inampitaro jaka kipatsiki. Iri-itake Pava ovetsikakeriri jaakero kipatsipane. Itasonkakeri okanta jañaantanakari. Ikanta iñaakerira Pava tekatsi intsipatya Adán, jovochokeyaakeri, ari jayitakeri aparoni imereki, irootake jovetsikakeneriri inanyaaari, ipaitakero Eva. Kimoshirera ikantaiyani isaikaiyavetaka, te iriyotaiyeroni kaariperori. Iro kantacha Satanás, ipeyashitakari maranke, jamatavetakero Eva. Ari okanta opiyathatantakariri Pava, ovakaro chochoki ipinkakaavetakarori. Okanta Eva, opakeri eejatzji Adán, jovavakero irirori. Iroora opñaantanakari ikaariperoyetzi atziiriite, ipiyathavaitari Pava, irojatzji matachari iroñaaka.

AKOJANORI Ikaratzji pinkathariyetatsiri pairani pashineki nampitsi, tzimayetsi isaikamento ovaneenka okanta. Ari isaikapiintziri ipinkathariventantzi. Tzimatsiya pashine saikamentotsi irakojanoriki, tsika ithointapiinta aparoni itzimi ikoya-akeri pinkathari, iriiperori jinatzji. Iriitakera kaminairi impinkathariventantziyaari kameethaperoini. Ikempitakaantaitziri pinkathari irinatyeemi irika, kantatsi iraventa-ityaari eejatzji irirori.

AMATHAIRENTSI Pairani, aririka irovetsikayeete aparoni amathairentsi, iroora jovetsikayeetantari ikaratzi poreryaayetatsiri, ikempitayaama oro. Aririka inthonkaye-etakero amathairentsi, ovaneenka onkantya. Iroora ikashiyakaayeeztziri ikaratzi pinkathariyetatsiri, iro iramathaitaieriri. Tekatsira pashine amathaityaarone kem-pityaarone iroka amathairentsi. Tema okaratzi iñaaventakoyeetapiintziro amathairentsi iñaanekira Pava, ayotzi iriira ikantakoyeetzi Pinkathari. Oshekira ikempitakoyeetakero pairani iroka amathairentsi ikashiyakaayeeetariri pinkathairentsi. Tema ikempitakoyee-tarora jovetsikaitziro amathairentsi, jagaitziro shivithatapo, savorotapo, tsikarika ompaiyetya. Impoña irovaneenkatantayetakyaaro inchateya, tsipana ovaneenkayetchari, tsikarika ompaiyetyaari. Irootakera jamathaitantayeetariri itzimirika oyiishitaintsiri irareetya tsikara overaayeta osanthatzi irishiye.

ANANKORYAANTSI Kitaite onatzji iroka joimoshirenkantapiintari judío-payeeni. Arira ipampithashiryirori tsika okanta javisakotantaari pairani jomperanavaivetakari Egipto-satzi. Ikanta ipokakeranki maninkaripayeeni tsiteni janankoryiitakeri ipankoite judío-payeeni. Javisanakero ipankoite te irovasankitaanakeri, intaani jiyoshiitanakeri Egipto-satzi jovasankitaavankotanakeri. Iroora omintharovakeriri Egipto-satziite, ari okanta ishinetaantari iriyaatai judío-payeeni inkokovayetai tsika inampitaiyaaro, ari onkantya irisaikashivaitantaiyaari tekatsi omperanavaitaiyaarine.

ANTARIKONAITE Pairani, etayetanakarori Israel-mirinkaiteki, iriira iñaapinkathaperoyeetziri antarikonayetaintsiri, iriyetake jivaritatsiri, iriyetake pinkathariventantatsiri eejatzji. Okanta, ipokantapaintariranki Jesús, irojatzjiro jovashiñeetairi iroka ñaantsi “antarikonaite,” ikempitakaantaitaaro akantapiintziri “jevari.” Irootakera ipaitayeetantakariri pairani “antarikonaite,” ikaratzi etayetanakarori ijeyayetziri kempisantzinkariite, apatoventapiintanaariri Cristo. Ipatapiintaitakeri “antarikonaite,” okantavetaka irikaite te irantarikonaperote.

ANTZIMOTAVAKAANTSI Pairani tekeramintha intzime Jesús, ari iñaanake Pava aparoni shirampari ipaita Abraham, ikantakeri: “Abraham, tzimatsi nantzimotemiri. Ari piñaake intzime pitomijanori eeroka, iriira oshekitaatsine.” Iro kantacha Abraham oko-vaperota ontzime ompaitya irantzimoteriri irirori Pava. Tema javantaanakityaarira Pava ontzimatyete intomeshitaanitya. Okanta avisake osheki osarentsi, monkarataka okaratzi ikantaitakeriri pairani Abraham, oshekitate icharine. Irojatzji itzimantakari Moisés-ni irirori. Iriitakera osankinatakero tsika onkantya omonkaratantziyaari jantzimotavakaakari pairani Pava itsipatari Abraham-ni. Irijatzji osankinatakero ikantakaantane Pava. Irootakera jimayetanakeri icharinepayeeni Abraham-ni, onkantya irothotyaa-tayetyaarori antzimotavakaantsi. Jiroka ikantakeriri Pava irika Moisés: “Aririka povamayepipira pimpometenari naaka, payero iriraane, pisaitantziyaarori pomepirinimentotsi. Impoña paakotakero povakeri niyankyaa irantsi, pintsikirisantziyaari pisheninka.” Iroora jantakeri Moisés, tema iro oñaarontziro antzimotavakaantsi. Ipoña avisake

osheki osarentsi, ari itzimakeri pashine kamantantneri ipaita Jeremías. Iri josank-inatakaake Pava, ikantake: “Ari iriñeetairo ontzime ovakerari irantzimotavakaiyaari Pava intsipataiyaari icharineyetai Abraham-ni. Onashitaiya, eero okempitaro okaratzi iñaashintsiveetakari irothothyeeteromi josankinatakeri pairani Moisés-ni. Jiroka okantzi ovakerari antzimotavakaantsi: ‘Pampithashirera irovayeetaina. Ari nompeyakotantairo ikaariperoshirevetaitaka.’” Okanta avisake osheki osarentsi, irojatzí itzimantakeri Jesucristo. Arira omonkaratakeri josankinatakeri Jeremías. Jiroka ikantakeranki joveraantanaaro Jesucristo jovakaanari iriyotaane, ikantziri: “Niraanera onatzi iroka, iroora aparaatachaneri iravisakoshireyetaiyaari osheki atziriite. Irootakera ofñaakantairone antzimotavakaiyaari.” (Pamenero Mr. 14.24; 1 Co. 11.25; He. 8.6–10.18.) Ikanta ikamimotantakeranki Jesucristo, arira etanakarori ovakera antzimotavakaantsi. Iro ipaitaitziri iroñaaka “Ovakerari Antzimotavakaantsi.” Irooma pashine josankinayeetakari pairani ipaiyeetziro “Paisatori Antzimotavakaantsi.”

ARAMEO (Pamenero Hebreo)

AVOTSI, AVOTSIJANORI Iriira ikantakoyeetziri jaka ikaratzi aventaayetaariri Cristo, ipaitayeetairi “karatanairiri ipaiyeetziri ‘Avotsi.’” (Pamenero Hch. 9.2; 19.9; 22.4.) Irojatzira ikantakoyeetzitari 2 P. 2.2. “aniitantaarori Avotsijanori.” Irijatzira ikantakoyeetzitari, ikaratzi aventaayetaariri Cristo. Opoñaantari joshiyakaaventaitziri avotsi, tema ikantakeranki Jesús: “Naakatake ipaiyeetziri ‘Avotsi.’” Iriitajaantakera Jesús oshiyakaaventakarori avotsi, irijatzí kempitakarori avotsi areetakaanachari inkiteki, antsiipantaiyaariri isaikira Pava. Tema aririka aventaashiretanaiyaari irirori, aritake añaashireyetai inkiteki antsiipataiyaari Pava.

BALAAM Sheripiyari inatzi pairani irika eeniroranki jañaaveta Moisés-ni. Kaari Israel-mirinkaite. Iriitakera sheripiyaritatsiri ijevatakaantapaitetantariri Moisés-ni Israel-mirinkaite, shiyapithayetaariri Egipto-satzi, iriyaataiyeroni Canaán-ki, ishinetakeneriri Pava irinampiyetaiyaro. Ari ikenimotaiyanakeri inampiki Moab-satziite. Iriira pinkatharitatsiri Balac janta Moab-ki. Osheki itharovakaakari Israel-mirinkaite irovayir-itanakyaari. Jotyaaantake iriyaatashiiteri Balaam sheripiyariperotatsiri, ikaimakaan-tatziri iroiipyashinenkateri Israel-mirinkaite isheripiyarinkakiini. Ishinetakeneri im-pinateri osheki aririka inkitsirinkakeri. Ikantavetakari Pava irika Balaam, eero ikoshekavaitari. Iro kantacha Balaam, ikinkishiretanaka iraperote osheki kireeki. Jatake ikyaakotanakari imorane. Okanta niyanki avotsi, aparoni maninkari joñaakakari imorane Balaam joirikakero irosataamento, ari ikatziyapaakari. Temaita iriñaapaakari irirori. Ari janiiryaaanke Balaam, ipasavaitakeri imorane. Irojatzí iñaavaitakaanakariri Pava irika mora. Aripaitera joñaakanakari Balaam irika maninkari, ikantavetakari: “Balaam, piyaatashiteri Balac, pinkamanteri onkarate inkanteriri Pava.” Ari ikantakero Balaam. Oshekira itasonkaventayeetakari Israel-mirinkaite, te iroiipyashinenkayee-teri. Iro kantamaitachari, okantavetaka itasonkaventantavetaka Balaam, ikaminaakeri Balac, ikantakeri: “Kantatsi poitsinampayeri Israel-mirinkaite aririka pamatavitakeri.” Okanta evankaropayeeni nampitarori Moab-ki, oneveshiryaaakaayetakari evankariite Israel-mirinkaite, itsipavaiyetakaro tsika joimoshirenkavaitaita, jovayetakari ipometay-eetziniriri ivavanevaitashitari, jimayempivaiyetakero evankaropayeeni. Irootakera jomantsiyaantakariri Pava maarointeni, osheki Israel-mirinkaite kamayetaintsiri, ikaratzi 23,000 kamaintsiri aparoni kitaite, ipoña pashine ikaratzi 1000. Japatotanaka maaroni kamayetaintsiri ikaratzi 24,000 atziri. Irootakera ikinkishiretakoyeetantapiintariri Balaam, ikaminaantake iramatavitaantari. Irootakera opoñaantanakari iñaapinkathatashivaititari oshiyakaarontsi, imayempivaitaitzi.

BALAC (Pamenero Balaam)

CAÍN Iriitakera itomi Adán-ni, irijatzira etakaanakarori joviri pairani irirentzi. (Pamenero Abel.)

CAMELLO Piratsi jinatzi. Ipiyotapaaro pashineki nampitsi paitachari Africa, Arabia, eejatzí Palestina. Kantatsi inkyaakotyaari atziri, jaakaitziri tenari eejatzí. Omaperi jantartizí, aririka inkatziye janayiri tsika joveraa ikatziya aparoni atziri. Santhapayeeni okanta ivitzi okempivetaro ivitzi oisha, aritatsi ironyagaiteero.

CÉSAR Irootake ivairo pinkatharijanotatsiri pairani nampitsiki Roma. Tzimatsi osheki irovayirite, iriitake jatayetaintsiri pairani pashineki nampitsi okaratzi saikathapyaatzirori iniroite inkaare Mediterraneo. Ikyaake pairani irovayirite César iipatsiteki judío-payeeni, ari ipinkathariventantakeri eejatzí janta.

CORÉ Leví-mirinkaite inatzi. Ari jañaapaitetziri irirori isaikavaitantakeri Moisés-ni, ikekenavaitantakeri Israel-mirinkaite janta tsika te inampiitaro. Iro kantacha Coré, imainanetakari Moisés-ni, ikantavaitakeri: “Te nojevaritetyaami eeroka. Maaroni

naakaite tasorentsi nonaiyini, ari nokempitami eeroka.” Ikaratayini 250 atziri aapatziyakariri irimaimanetante. Iro kantacha Pava, itankakaakero kipatsi, othonka aperotakeri oniyakeri Coré eejatzi irovaiyanepayeeni. Iriima pashinepayeeni karatatsiri 250 atziri, japerotantakariri Pava itaantakariri paampari.

CRISTO Iroka ñaantsi “Cristo” opoñaaro iñaaneke griego. Iro akantziri añaaneke aaka: “Saipatziitotaari.” Iro jametayetari pairani judío-payeeni, isaitantari yeenkantari iitoinaki aparoni isheninka, aririka irovakerate impinkathariventante. Iroora oshiyakaaventachari ipatziiri ishinsinka Pava. Iroka ñaantsi “Cristo,” iro ivairo pokaintsiri pairani, iroyaakoneentane judío-payeeni, iriitake pinkathariventairine. Tema iri ishinetakeneriri Pava pairani irotyaanteneri. (Pamenero Saipatziitotaantsi.)

DAVID Judío jinatzi. Iriira etakarori itzimi pairani tekeramintha intzimeeta Jesús. Eeniro jevankaritapaake, jovakeri antari shirampari paitachari Goliat iisaneentane judío-payeeni. Irootakera opoñaantari ipinkathariventziri isheninkapayeeni. Iriitakera anaakeriri ikarayetzi etakarori ipinkatharitziri pairani, te iriñeete pashine ivinkatharite judío kempityaarine David-ni. Irijatzi osankinayetakerori Salmo jamampaaventaitarira Pava. Irika pinkathari David tzimatsi ishinetakeneriri Pava, ikantakeri: “Ari intzimeake aparoni icharine, iriitakera Pinkathariperotatsine. Iri anaakoperoterine inkarate pinkatharivetachane.” Iriitakera ipaitayetziri judío-payeeni “Cristo.” Tema irootake ikantantapiintayetari judío: “Ari impokake apaata Cristo, iri kempitapaakyaarine David-ni impinkathariventante.”

DENARIO Iireekite inatzi Roma-satzi ipaitaitziri denario. Iri ipinaitziriri pairani atziri aririka irantavaitake aparoni kitaite. Aparoni denario ipinayeetziriri.

EGIPTO Iroora nampitsi tsika jomperavaitaitakariri pairani ivaisatziite judío-payeeni. (Pamenero José, Moisés.)

ELÍAS Judío inatzi irika. Kamantantaneri inatzi. Pairani tekeramintha intzimeeta Jesús, iriitake kamantantakerori iñaane Pava. Jooñaakantake osheki kaari iñaapintayetzi. Ikantzi pashine kamantantaneri: “Tekatsi kempityaarine Elías, janaayetakeri pashine kamantantaneriite.” Tema irika Elías, te iriñeero irirori kaamanetaantsi, jagairi Pava inkiteki. Iriitakera iroyaakoneentane judío-payeeni impiye, irovetsikanontapaakeri Pava impinkathariventantai. Tema ikantakeranki Jesús: “Iriira Juan kempitapaakariri Elías-ni, iriitakera ovensikashiretakaayetaariri atzirite, impinkathariventairi Pava.”

ESAU Iriira itomi Isaac, iriitake itsipa Jacob-ni. Okaratzi jametaiyarini pashinesatzi atzirite, jiyoyiiri iponkitzitanakari itomi, ikashiyakaayetari irashitakaiyaari okaratzi tzimimotziriri. Okempitayta ipanko, iipatsite, maaroni. Okanta aparoni kitaite, itashenekini iri Esau jareetaa ipankoki. Iriima Jacob, onkotsitake irirori ovaritentsi. Itashaaperotakitzira Esau, ikovatzitapaake irovapaakya. Ikantziri Jacob irirentzika: “Aririka pimpakenaro okaratzi jashitakaaamiriri ashitairi, aritake nompakemiro poyaro nokoshitane.” Ikovatzira iroya Esau, onimotakeri imperi. Okanta apaata, osheki okatsizimovaitakeri jantakeri, tema te aritanai irashitaiyaaro ishinetavetakaniriri ashitariri.

EVA Irootakera tsinane etajaantanakarori añaanake pairani. Iroora imereki Adán jovetsikayetakeri. (Pamenero Adán.)

FARAÓN Iroora ivairopayeeni pinkathariyetatsiri Egipto-ki. (Pamenero Egipto.)

FARISEO Judío inayetzi, iriitake kovavetachari irimateromi irothotyetero irosankinare Moisés-ni. Iro kantamaitacha irikaite Fariseo, josankinayetake pashine, janaakaaneentanakero josankinayetakeri pairani Moisés-ni. Irooya ipankiventavaitari irimatero irothotyero, ari onkantya iriñaantaityaariri omapero ikameethashireperoyetzi. Okanta ipokakera pairani Jesús, iñaakotapaakeri jantayetziri, irojatziri ikantantakariri: “Te piyote pineshinonkantantya, osheki pasagaaventavaitaka apaniro. Amenaashivaitakara pikovavevetari pothoyeero.”

GOMORRA (Pamenero Sodoma.)

GRIEGO, GRIEGO-THATATSIRI Pairani tekeramintha intzimeeta Jesús, ipaitayetziri “Griego” ikaratzi nampitarori “Grecia-ki.” Tema pairani ikyaayetake “Grecia-satzi” iipatsiteki pashine atziri kaari isheninkayeta, iñaavaitakaayetakeri iriñaane. Ikaratzi iñaavaiyetakerori iriñaane Griego, ipaitayetanakeri “Griego-thatatsiri.” Irojatziri ikantayetapiintaiyakerini eejatzi judío-payeeni irirori, ikantaiyini: “Griego-thatatsiri,” iroovaitake akantapiintaiyini aakaite: “Virakochathatatsiri.” Irojatzira iñaavaitaiyakerini pairani Roma-satzi iriñaane Grecia-satzi, okantavetaka ikyaavetaka iriroriite iipatsiteki ikaratzi iñaavaiyetziriri Griego-thatatsiri. Oshekimaita jomperanavaitantaka pairani Roma-satzi.

HEBreo, HEBreo-THATATSIRI Arira ipaitayeetzitari eejatzi judío-payeeni. Iroora ñaantsi ñaaventakotzirori ñaane judío-payeeni. Tema pairani ipokantapaintari Jesús jaka kipatsiki, irojatzira ñaanaetapaintari irirori jiñaavaitzira iriñaanejanori paitachari “arameo.”

HERODES Iriitakera pinkathariyetatsiri pairani inampiki judío. Joshiyakoyetari tsika ikantayeta judío-payeeni, irootake ikempitakaantakariri isheninka irinatyeemi. Ikanta itz-imakeranki Jesús, iriira pinkathariventantsiri janta Jerusalén-ki, iriitakera etanakarori ipaitayeetziri Herodes. Iro kantamaitacha irika Herodes tzimatsi omperatariri eejatzi irirori, iriitake César ivinkatharijanorite Roma-satzi, iriitake otyaantayetziriri impinkathariventayeteri judío janta Judea-ki. (Pamenero Mt. 2; Lc. 1.5) Ikanta jantatikeranki Jesús, aritake kamake etarori ipaita Herodes. Iri pinkathariventantsi itomi paitachari Herodes Antipas. Iriitake pinkathariventantsiri Galilea-ki. Irijatzi ashitakotakaantakeriri pairani Juan oviinkaatanerani irijatzi ovamaakaantakeriri eejatzi. Irojatzit Janetanakarori Jesús ikinkithatakaantanake. Irijatziita ovamaakaantakeriri eejatzi. (Pamenero Lc. 3.1, 19-20; Mt. 14.1; Lc. 23.8.) Ikanta avisanake tsika okaratzit osarentsi, ari ipinkathariventantari icharine Herodes etanakarori. Ipaita irirori Herodes Agripa, ipinkathariventantake Judea-ki. Iriitake ovamaakaantakeriri irotyaantajanore Jesús paitachari Jacobo. Jovamaakaantake eejatzi osheki kempisantayetanantsiri pairani. Ikokovavetakari Pedro irovamaakaanterimi eejatzi. (Pamenero Hch. 12.1-25.) Ipoña avisake eejatzi tsikarika okaratzit osarentsi, ari ipinkathariventantari itomi Herodes Agripa. Iri kempitakotaariri ivairo iriri. Iriitake ikinkithatakaakeriranki pairani Pablo. (Pamenero Hch. 25-26.)

HIGO Pankirentsi onatzi ipaitayeetziri “higo,” ari oshiyavetaro okitho potooki. Te antaroyete ovaoto. Osheki ipaminthaitziro, tema chochoki onayetatzit. Osheki ineve-taitaro inthoyeetero. Iriyotayeetantayaro aritake irakake okithoki, aririka iriñeetakeri ompothonayetanakeri.

IKANTAKAANTAITANE Ari ipaiyeetziro josankinayetakeri pairani Moisés-ni, iriñaane Pava onatzi. Iro ikovavetakari judío-payeeni irimataromi irothoyero maaroni. Iro kantamaitacha te onkante irimatero. Ari ipaitayeetzitaromi eejatzi josankinayetakeri pairani Moisés: Génesis, Éxodo, Levítico, Números, Deuteronomio. (Pamenero Osankinajanorentsi.) Irootakera ikovaperotajaantayeetziri osankinarentzi ipaitayeetziri “Ikantakaantaitane karatatsiri 10.” Jiroka okantzi ikantaitakeri:

1. Eero piñaapinkathavaitashitari kempitakoyetariri pava, intaani piñaapinkathayetairi Pavajanori.
2. Eero povetsikaminthavaitashitari oshiyakaaronsi pinkempitakaanteri pivavane piñaapinkathatairi.
3. Eero pipairyaashivaitari Pava.
4. Piñaapinkathatero kitaite imakoryaantaitari.
5. Piñaapinkathayeteri ashitamiri.
6. Eero povantzi.
7. Eero pimayempivaitzi.
8. Eero pikoshivaitzi.
9. Eero pithaiyavaita.
10. Eero pineveshivaitaneta.

Tzimayetatsira eejatzi osheki ikantakaantaitakeri, okempitayeta iroka: tsika ikantaita jaakameethayeetziri omperataari, jovasankitayeetziri ovaariperotaneri, joimoshirenkayeeta, ipometayeetziri piratsi, ikitevathayeetantaitari, oñaakantantayarori iñaapinkathatayeetziri Pava, tsika okantakota ovaritentsi ipinkayeetziri, itziventayeetari eejatzi. Iriitakera Pava payetakariri pairani Moisés-ni Ikantakaantaitane, janta otzishiki “Sinai.” Tema iniroite jimenkoritakaakero Pava janta otzishiki, antaro ookathatanaka, okempitavaitakari paampari. Iniroite itharovaiyanakeni Israel-mirinkaite. Arira ikantakeriri Pava: “Piyaate intainaini, eero pikatziyayeta okarikiini. Intzimerika aatzikakerone, ontzimayete irovamaayeeteri.” Irootakera itharovaperotantakarori Israel-mirinkaite. Intaani ishinetaitakeri Moisés-ni intonkayero otzishi. Ari ikamantakeriri Pava okaratzit Ikantakaantakeri. Iro kantacha ikemaiyake atzirite iñaavaitake Pava janta otzishiki, osheki itharovaiyanakeni. Ikanta ikaratakero ikamantantakero Ikantakaantaitane, ikantaiyanakeni atzirite, “Arivé, aritake amatakeri othoyeero maaroni.” Aripaitera jetanakaro jovetsikaiyanakeni ipomepirinimento, tsika impometapiintayetairi ipira itayinirira Pava. Arira jetaitakarori Moisés-ni jaakero iriraane piratsi, itsikirisantayetakari atziripayeeni. Ikantayetziri: “Iroka irantsi, iroora oñaarontaperoterone antzimotavakaiyaari.” Ipoña japiitairo ipiyanaa Moisés-ni otzishiki, arira ipakeriri Pava aparani mapikota, tsika osankinataka ikantakaantaitane.

Oshekira Ikantakaantaitane ikamantakeriri janta, tema 40 kitaite okaratzi isaikavaitake Moisés-ni otzishiki. Tema osamanira isaikavaitake, ifaajaantake Israel-mirinkaite peyaka Moisés. Ikovakotakeri Aarón irirentzira Moisés-ni, irovetsikeneri oshiyakaarontsi, iriitake intharomentavaiyaari iriñaapinkathavaiteri. Ipoña Aarón jaake oro, jovetsikeneri oshiyakaarontsi ikempitakaakari iryaani vaca. Iriitakera ifaapinkathavaitakeri Israel-mirinkaite. Ikanta Moisés-ni, oirinkaa irirori, ifaapaatziri itharomentavaiiteri oshiyakaarontsi, jantakero ipinkakaavetariri Pava. Japishoonkapaakero Moisés-ni mapikota, tankavaitapaake. Iro kantacha jovashaantayetairo atzirite kaariperori jantayevetakari. Ifaañaatakoventairi Moisés-ni, impeyakotantaiyaariri Pava. Ipoña Pava ikantairi: “Moisés, papiitairo posankinatero Nokantakaantane.” Arira itonkaanaa eejatzi Moisés otzishiki, japiitairo irisaikavaitapai okaratzi 40 kitaite. Ikanta joirinkaara Moisés-ni, iniroitera ishipakiryaavorotake, tema ifaanatajaantakitziiri koñaaroini Pava. Osheki itharovaiyakeni atzirite irameneri Moisés-ni. Irootakera ipashikavorotantakari Moisés-ni. Iro kantacha amatsinka okantaka avisantaari ishipakiryaavorotzi, irojatzi ipashikaryaaperotantaari iporoki.

IMPINKATHARIVENTANTAI PAVA Pairani tekera intzime Jesús, osheki ifaaventakero irikaite judío-payeeni impinkathariventairi Pava jaka kipatsiki. Ikanta itzimakeranki Jesús, irojatzi ikinkithatapaake irirori, ikantake: “Monkarataka iriñeentayeariri Pava impinkathariventantai.” Iro kantamaitacha tera onkoñaatanete iroka pinkathariventantansi, tera inkempityaari pinkathariyetatsiri jaka kipatsiki. Tema itasorentsinkakiini Jesús ipinkathariventantzi iroñaaka. Iriitake pinkathariventashiretariri ikeratzi aventaaayetaariri. Iro kantacha ari omonkaratakya apaata iriñeetairo impinkatharite koñaaroini. Ari inkantaitaateero, impinkathariventairi nampiyetarori kipatsi, eejatzi inkiteki.

INKITE Arira inampitaro Pava. Aririka iriñaaventayetero judío-payeeni inkite, ikempitakaantaro ontzimatyeeemi iniroite manthakintsi, iro nashitarori kipatsi, eejatzi inkite tsikara inampitaro Pava. Irootakera ikantantakariranki Jesús: “Ari piñaakero ashitaryeeya inkite.” (Pamenero Jn. 1.51; Ap. 4.1.) Arira añiirori, kempivaitaka otamikanakityeeyaami manthakintsi onkantya iriñeentayearori tsika inampitaro Pava. Ari okempitziari eejatzi Ap. 6.14. Arira oñaaventakotari eejatzi okempivaitakero otzipiyaranki manthakintsi, oshiyanakyaaro ankoviitaranki tsipanashi.

IPAIAKOTAITAKERI (Pamenero Paikakotaantsi)

IPINKAYEETZIRI (Pamenero Kitevathari)

IPOMETAITZINIRIRI PAVA Iro jametayarinini pairani judío inampiki Jerusalén ipometayetziri ipira tasorentsipankoko. Ari ikantaitatyaani kitaiteriki itayi ipira: Intaamanake aparoni onkaitaayaamanai, irapiitanairo sheeteeni. Kantatsi eejatzi iraaayeteri ipira, impakeri omperatasorentsitaari, impometakeneri. (Pamenero Jashitakaayetariri Pava.)

IRAANTSI Ifaanekira Pava, osheki ifaaventakoyeetziro “iraantsi.” Okempitayaama, joveraantantanaaroriranki Jesús jovakaanaari iriyotaane, ipakotakeri imire, ikempitakaantakero iroorikami impakoterimi iriraane, tema iro joshiyakaaventake inkami-moterira. Intsiyaa pamenero Lc. 22.20. Irojatzira jimatayetanari iriyotaane, osheki ifaaventakotakeri Jesús, ikantayetzzi: “ikapathainkatzimentakai Cristo.” Intsiyaa pamenero Ro. 3.25; 5.9; Ef. 1.7; Co. 1.14; He. 10.29; 13.20; 1 Jn. 1.7; Ap. 12.11. Ifaaventakotzitakero eejatzi iriraanejanori Jesús. Intsiyaa pamenero 1 Co. 11.27; Ap. 7.14. Opoñaantari ifaaventakoyetzzi, tema ikinkishiretaiyani Israel-mirinkaite, iroora iraaantsi añaakaayetziriri atziri, irojatzira añaakaayetziriri piratsipayeeni. Tema ikantapiintziini irirori, “ikapathainkatakake,” irootakera oshiyarori inkantaiyatyeenimi, “kamake.” Tema ikinkishiretaiyani Israel-mirinkaite iro kovaperotajaantachari iraaantsi, irootake ipinkantari irovakotyaaari iriraane vathatsi. Aririka irovamaapiinteri piratsi, ithatziri jenoki, onthaatantyaari maaroni iriraane. Intsiyaa pamenero Hch. 15.20. Iro kantacha iroora iraaantsi jaakeri pairani Moisés-ni, ari okanta jooñaarontantakarori irantzimotavakaiyaari Pava itsipataari Israel-mirinkaite. (Pamenero Antzimotavakaantsi.)

ISAAC Itomi inatzi Abraham-ni. Iriitake tzimaintsiri okaratkera 100 irosarentsite Abraham-ni. Ikovake Pava iriñaantyaari Abraham-ni omaperorika javentaashiretaneta. Ikantakeri: “Abraham, paanakeri pitomi Isaac otzishiki, ari pimpometenariri.” Te impiyathanakya Abraham-ni, tema omaperora javentaashiretakari Pava, ikinkishiretanaka, ikantzi: “Ari iroviriintainari Pava notomi aririka inkamavetakya.” Ikanta jareetakara otzishiki tsika jookotakeneri Pava, joosotapaakeri itomi, jonoryaakeri itsimaki tsikara impometeri, iro itzinaavakovetanaka irovathaantyaariri itomi, arira ifaanatanakeriri Pava, ikantziri: “¡Abraham, eero povamairi pitomi!” Iro jamenanake jantyaatziini, ifaantaitatzi aparoni piratsi impometeneriri Pava. Arira okantakari joñaakantantakarori Abraham-ni omaperora javentaashiretakari Pava.

ISRAEL Pairani tzimatsi icharinejanori Abraham-ni, ipaita Jacob. Ikanta irika Jacob, iñaakeri tsireni imaninkarite Pava. Jomankiyakari, tema ikovakotatziri intasonkaventer. Ikanta jomankiyari iroovetaincha inkitaikakotemi, ari ichokiryaaporitaitakeri Jacob, tema te inkovavetya irapakayeri. Josampitanakeri jomankiyakari, ikantziri: “¿Tsikama pipaitaka?” Ikantziri: “Jacob nopaita.” Ari ikantziri: “Eero pipaita iroñaaka Jacob. Israel pimpayaita, tema pomankiyakari Pava.” Aripaitera ipaitanaa “Israel.” Ikanta itzimayetanaira itomijanori irirori karatatsiri 12, ipaitayeetzitakeri eejatzi iriroriite Israel-mirinkate. Irojatzji joshkiperotantanakari icharinetyetanakari. Ari okempitari eejatzi inampi, ipaitaitziro “Israel.” (Pamenero Judío, Esaú, eejatzi Hch. 7.8–16.)

ITASORENKA (Pamenero Tasorensinkantsi)

ITASORENSITAKAITAIRI, ITASORENSITAKAITANE Iroora jameyetaari ipaitayeetairi ikaratzi aventaashiretanaariri Cristo. Okantavetaka tekeri inkameethashireperotaiyeni, arimaitaka ikempitakaantaari Pava kameethashire inayetzi, ipaitayetairi “Notasorensitakaane.” Tema irootake jotyaaantakariri Pava irika Jesucristo kipatsiki, intasorensitakaanta, inkamintantayetai, irovasankitaaventaiteri iyaariperonka atziriite.

ITOMI Iro jameyetaari judío-payeeni joshiyakaaventantayetzi. Aririka inkove iriñaavente aparoni atziri tsika ipaita joshiyari, joshiyakaaventayetzi. Pamenero: Mr. 3.17. Ikantziri: “Otomi ookatharonsi.” Iro ikantantaitariri, aamaashitya shintsi ikanta iriñaavaite, ikempitaro ookatharonsi. Pamenero eejatzi Jn. 17.12; 2 Ts. 2.3. Tema ikantziri: “Otomi Peyashivaitaantsi.” Pamenero eejatzi Hch. 4.36. Tema ikantziri: “Itomi poshenkananeri.” Irojatzira kempitaro aririka oshiyakaaventante aaka, akantayetzi: “Itomi otsitzi.” Ayotziri kaarira itomipero otsitzi oshiyakaaventatziiri. Iro kantamaitacha joshiyakaaventantayetzira Judío-payeeni tera inkaviyantaye. Ari okempitari eejatzi joshiyakaaventaitakeri pairani, ikantaitake: “Itomi Atziri.” Tema tzimatsi iñeetakeri aparoni ikempitakovaitaapakari atziri, iriitake saikantsiri inkiteki itsipatakari Pava ipinkathariventantzi.

ITOMI ATZIRI Pairani tekeri intzime Jesús, tzimatsi aparoni kamantantaneri ipaita Daniel. iñaakeri Pava imishirekiini, ithointa isaikamentoki inkiteki. Ari ikonaatapaakeri aparoni pokantsiri kempitakariri itomi atziri, ikenapaakero menkoriki, jiyaatashitziri Pava. Iri ipinkathaperotakaakeri, ipinkathariventairi atziripayeeni pashineyetsiri iriñaane, ikaratzi nampitarori maaroni kipatsiki. Eero ikaamanetai, inkantaitayeero impinkathariventantzi. Aripaitera josankinaterori Daniel iroka ñaantsi, “Itomi Atziri.” Ikanta osamanitake jiyotaiyeni Judío tzimatsi irotyaanteri Pava apaata pinkathariventairine. Iro ipampithashiryapiintayetziri judío-payeeni okaratzi ikantakeri pairani Daniel-ni, ipairyiro ivairo iroyakoneentane, ikantziri: “Itomi Atziri.” Ikanta itzimakera pairani Jesús kipatsiki, iñaanetapaintaro irirori iroka ñaantsi aririka inkove impairyeyea. Iriitake kantakovetacha, kempitavaitaka pashinemi inkantakotemi. Tzimayetsi Judío iyotakoyevetarori osankinajorensi, ithainkavaiyetzi irirori, te onimoteri ikemiri Jesús ipairyari apaniroini, ikantziri: “Naaka Itomi Atziri.” Irootakera ikisaneentantakariri, tema jiyotakoyetziri Itomi Atziri iñaaventakeri pairani Daniel, tera atziri irinatye, Itomi Pava jinatzji, itsipatakari Pava, ipinkathariperotakaakeri eejatzi.

IVATHA CRISTO Iro iriñaane Pablo Irotyaantajanore Pava, ikantapiintake: “Ivatha Cristo.” Iriira joshiyakaaventayetzi ikaratzi jashiyetaari Pava. Tema ikaratzi aventaanaariri Jesucristo kempivaitaka ivathamini irinayetanaayeeemi, iri Jesucristo kempitanakarori iriimi iitoina. Tema ayotaiyini, iro aito ampithashiretantari añaantayetarori antayetziro opaitayetarika. Ari ikempitaari eejatzi Jesucristo, iriitakera pampithashiretakaayetaariri aventaayetaariri, ari okanta jantantayetarori okaratzi ikovakaayetaariri. Okempitayeta okaratzi avathayetaari: ako, aitzji, atoki, ameshina, te onkemaantsitavakaayetya iroori. Te añaero ako onkemaantsitavakaavaiyyaaro pashine avathayetaari, ayotzi osheki okatsitzi. Aririka ampathaavaite, ako aaventanta, eero añaero avatsitero avathaaro. Ari inkempitayetaiyari irikaite, iroshiyakoyetaiyaaaro okantayeta avathatari, te onkemaantsitavakaayetya, amaakoventavakaayeta. Iroora ikovairi Jesucristo inkantayetaiyari kempisantzinkariite, te onkameethate irovaariperotavakaiya, ontzimatyera iramaakoventavakaayetaiyari. (Pamenero 1 Co. 12.12–30.)

IYE, IYEKIITE Ari ikantavakaayetaari ikaratzi aventaanaariri Jesucristo, okantaveta te jirentzitivakaa kyaaryooperoini. Ikempitavakaantayani isheninkami okarikiini, jaamaakoventavakaiyani. Inkempitakaantanakero koñaaroinira jirintari Pava, isheninkamirinkatari pashine kempisantzinkariite.

IYOTZINKARI Pairani tekeri intzimaminthate Jesús jaka kipatsiki, tzimatsi judío-payeeni osankinaryaantzitsitzi. Iro irantavaire japiitairo josankinayetairo Osankinajorensi okaratzi josankinayetaakeri pairani Moisés. Jantetaamaitaniri isheninka okaratzi josankinatziiri, iriñaanayeetantayaarori tsikarikapayeeni. Tema osheki osarensi

jaakoventakero josankinayetziro, jiyokitakero, tera intaani irosankinayetanairo, iriitakera iyotaantayetanairori osankinajanorentsi.

JACOB (Pamenero Israel)

JASHITAKAITARIRI PAVA Iro jameyeteri pairani judío jovamayiri ipira. Ompoña impometakeneri Pava. Tera aparoni onkarate jantziro iroka. Kantatsi impometeneri irovanoro, imireyeteri, itayiniri eejatzi kasankainkari. Opoñaantari jantayetziro iroka: Tema ipaasoonketatziiri Pava, ikovatzi impyakotaineri ikaariperoshirevaitzi, iro iraaapatziyantaiyaariri Pava, inkitevthatantaiyaari eejatzi. Irootake jantantapiintarori iroka ipomeyetzirira ipira. (Pamenero Ipometaitziniriri Pava.)

JEREMÍAS Kamantantaneri inatzi. Tzimakotake 600 osarentsi jañaantavetakari, tekeramintha intzimeeta Jesucristo. Iriitake kamantantantsiri, ikantake: “Ari ontzimake ovakerari antzimotavakaantsi.” (Pamenero Antzimotavakaantsi.)

JERICÓ Iroora aparoni nampitsi saikatsiri pairani Canaán-ki, tekeramintha irinampityaaro Israel-mirinkaite janta. Aritakeranki jomishitovairi Moisés-ni irika Israel-mirinkaite janta Egipto-ki, ikekenavaitantakarori tsika te inampitaro, irojatzzi ikyaayetanataari Canaán-ki, tema irootake ishinetakeneriri Pava. Iroora Jericó etarori nampitsi jetanakari jovayiritaro. Tema okaratzi 7 kitaite itapotapotakaro, irojatzzi iporokantakarori Pava nampitsika. Arira okanta ikitsirinkantantakarori judío-payeeni. (Pamenero Rahab.)

JERUSALÉN Iroora irooperotajaantatsiri inampitsite judío-payeeni. Iriira etakarori David-ni ipinkatharitake janta. Ipoñaashitaka joveksikayeetakero tasorentsipanko janta. Ari inampiyetapiintakarori ijevarepayeeni judío. Ari osaikapairi janta otzishi ipaitaitziri “Sion.”

JESUCRISTO (Pamenero Cristo)

JOSÉ Iriitakera aparoni itomi Jacob, ikaratayinira 12. (Pamenero Hch. 7.9–16.)

JUDÁ Iriira itomi Jacob, iriitake aparoni karatatsiri 12 irovaiyane. Iriira isheninkamirinkaitetakari pinkathari David-ni. Iri ishinetaikakeneri intzime aparoni icharine pinkatharijanotatsineri. (Pamenero Judío.)

JUDÍO Icharine inayetzi Abraham-ni, Isaac-ni, eejatzi Jacob-ni. Iriitake paitayetaachari iroñaaka “Judío.” Tema pairani Jacob-ni, tzimatsi itomi paitachari “Judá,” arira opoñaari iroka vairontsi “Judío.” Irojatzzi oshiyarori ikantayeetziri “Judá-mirinkaite.” Irijatzzi ipaitayeetziri eejatzi “Israel-mirinkaite,” tema irootake ivairo eejatzi pairani Jacob-ni. Irikapayeeni Judío, iriyoshiitane pairani inayeveta Pava, ikashiyakari iroyaanteneri ovavisaakotairine. Irootake kaari ikovanta irikaite judío inkempiyayetyaari pashinesatzi atziri kaari judío-tatsine. Tema ikinkishiretaiyani iriroriite, eero ineshinonkatari Pava kaari isheninkayeta. Ipaityakani “Tomeshitaari,” ipaitaiyakani eejatzi “Jashitayeteri Pava.”

KAMANTANTANERI Iriitake ñiiriri Pava imishirekiini, ari ikamantziriri iriñaane. Iri ovavisainiriri atziripayeeni okaratzi ikoviri Pava, ikamantantziro eejatzi onkarate avisayetsineri apaata. Irijatzzi osankinayetakerori pairani Osankinajanorentsi. Okanta avisakera oshiki osarentsi, irojatzzi itzimantakarori Jesucristo. Iriira iriyotaanepayeeni Jesús osankinayetakerori ipaitayeetziri “Ovakerari Antzimotavakaantsi,” tsika iñaaventakoyeta Jesucristo. Irijatzzi osankinatakoyetakerori etayetanakarori kamantantaneriite. Pamenero Mt. 2.6. Arira iñaaventakoyeetzirori okaratzi iñaavyatakari pairani kamantantaneri Miqueas. Tzimakovetaka 700 osarentsi josankinatakakarori Miqueas, ikantakeranki: “Ari impoñeeyaari pinkatharijanori janta Belén-ki.” Iroora monkaratainchari itzimantakariranki Jesús janta Belén-ki. Arira ikantayetakari etanakarori kamantantaneri, josankinatakoyetakerori okaratzi iñaavyayeteri, imishitakairira Pava, okaratzi jiyoshiretakayetziriri eejatzi. Pamenero Mt. 15.8–9. Arira oñaaventari eejatzi ikantakeriri Pava irika Kamantantaneri Isaías, iñaaventziri judío-payeeni, itzimi saikayetsiri pairani eeniro jañaaveta Isaías-ni, ikantake: “Irikaite atziriite te inkinkishiretaiyaani kameetha.” Irootakera japiitakeri pairani Mateo josankinatakotziro okaratzi iñaaventakeri Isaías-ni. Aritake avisavetaka okaratzi 700 osarentsi tekeramintha intzimeeta Jesús. Iro kantacha ikempitakaantziro Mateo, irijatzzi iñaaventakotzi judío-payeeni ikaratzzi ñaayetakeriri Jesús, ikaratzzi kaari kempisantavakerine. Irootakera añaantayetarori iroñaaka irosankinare kamantantaneriite, okempivaitaro iñaaventakotatyeeromi okaratzi avisantsiri pairani. Okaratzi kantayetaichari, iroora iñaaventakoyetzi jomishimpyiiri Pava, okaratzi jiyoshiretakairiri eejatzi. Irootamaitaka apiitaachaneri eejatzi omonkarataiya jaka kipatsiki. Iroora kempitakarori okaratzi iñaaventakeriranki Juan-ni iriyotaane Jesús, tema kamantantaneri jinatzzi eejatzi irirori. Pamenero Ap. 9.1–5. Arira josankinatakotakero Juan-ni okaratzi iñaavyatakari. Iro kantamaitacha pamenero eejatzi Ap. 9.6. Arira añaarori tsika

ikanta Juan-ni ipashinetakaanakero ifñaaventziri, kempivaitaka ifñaaventatziro onkarate avisatsineri apaata.

KAMEETHARI ÑAANTSÍ Irootake ñaantsi kaari shenkaatsine inkemakoyeetero. Ari ifñaaventaitziriri Jesucristo jovavisaakoshiretantzi, tsika ikanta eejatzi Pava ipinkathariventantai. Arira ipaitayeetzitarori irosankinare: Mateo, Marcos, Lucas, ipoña Juan. Ari ofñaaventayetari ifñaantare Jesucristo, okaratzi jantapaintziri kipatsiki, okanta ikamantakari, irojatzi jañaantaari ikamimotantapaintzi.

KISAKOTANTANERI Pairani tekera intzimapaake Jesús, saikitaka ipaitaitziri “Kisakotantaneri.” Judío-payeeni inatzi. Iriitake maimanetapiintakeriri Roma-satzi ikovi iromishitovairi tema ikyaakitzi ipatsiteki. Kisaneenta joviri Roma-satzi, ikovaiyini irovayiriterimi iromishitovantaiyariri inampiki. Temaita onkante inkitsirinkeriri. Iriñaaneke Judío ipaitaitziri “Canaanista.” Iñaaneke griego ipaitaitziri “Zelote.”

KITATAARI Okaratzi jametaiyarini judío-payeeni, aririka inkamakaante, jovayetapiintziri kaminkari omoronaki. Kantatsi eejatzi irimorontashiteri okantatamakota kipatsi, ari irovayeteriri. Impoña irashitakotantakyaari iniroite mapi, irovatziyamentatakero omorokira.

KITEVATHARI Maaroni Ikantakaantaitane josankinayetakeri Moisés-ni, arira ifñaaventakoyeetziriri ipinkayeetziri. Tera ishinetaantsite iroirikayeeteri kempitariri kitairiki. Te ishinetaantsitzi iroirikayeeteri eejatzi kempitariri iyotsi. Te onkante iroirikayeeteri pathaavaiyetatsiri, te ishinetaantsitzi iroirikayeeteri kaminkari atziri, kaminkari piratsi, te oshinetaantsitzi eejatzi iroirikayeetero iraanisi. Aririka iroirikayeetakeri irokapayeeni, eerora okantanai inkyaayeetai tasorentspankoki iriñaapinkathayetantaiyariri Pava, eero okantai impomeyetaineri. Ontzimatyé inkivayetaiya, onkanta inkitevathayetantaiyariri. Ari okempitari eejatzi aririka ontzimaanite tsinane, ontzimatyé omonkaratero ikantakaantane Moisés-ni, onkanta onkitevathatantaiyariri. Irootakera ishintsiventantayetakeri pairani Fariseo-payeeni irimonkarayeetero isaikantapaintari Jesús kipatsiki. Irootakera jaakoventapiintantakarori ikivaakotaiyani, jaamagaiyani joirikakerika tsika ompaitya kaari ishinetaantaitziri. Iro kantacha ikantapaintzi irirori Jesús: “Ikaratzi oirikayetziri, te irovaariperoshiretante.” (Pamenero Mr. 7.1-23; Mt. 15.1-20; 23.25; Hch. 10.14,28; Ro. 14.14; He. 9.13-14.)

KOVAKOTZIRIRI KIREEKI ISHENINKA Judío inayetzi irika. Iriitake jatziritetari Roma-satzi, ikovakoyetziri kireeki isheninka, irotyaantamaityaaniri ivinkatharijanorite Roma-satzi. Tema pairani ikyaake Roma-satzi ipatsiteki judío, osheki jomperatantaka. Irootake ikisaneentantari judío-payeeni, te onimoteri okaratzi jantayetziri. Ari ikempitzitakariri eejatzi jatziritetakariri Roma-satzi, ikisaneentakeri. Tema aririka inkovakotante kireeki, janaakayiri ikovavetari pinkatharijanori, ikovakotziri osheki. Ari jayiri irirori kireeki jañaantari. Irootake kaari onimotziriri isheninkapayeeni, ikisaneentakeri shintsini, jiiitakoshintzivaitakeri, tema irapatziyane inatzi Roma-satzi.

LEVÍ-MIRINKAITE Irika icharine inayetzi itomi Jacob paitachari pairani Leví. Jashi jovatziiro irikapayeeni jantavaitapiintzi tasorentspankoki. Iro kantacha tzimatsi jiyoshitayeetakeri, iriitake ipaitayeetakeri “Omperatasorentsitaari.”

LOT Iri itominthori pairani Abraham-ni. Inampitaro Sodoma-ki. Iro kanta-maitachari, kaaripero inayetake Sodoma-satzi, eejatzi ikempitzitakariri Gomorra-satzi. Jantapiintayetakero kamaarotatsiri, ipaantavakaavaiyetaka, jimatakeri ishiramparinkakini ipaantavakaavaiyetaka. Irootakera ikovantakariri Pava iraperoteri Sodoma-satzi ipoña Gomorra-satzi. Temaita inkove iraperoteri Lot ipoña irovaiyane. Jotyaaante maninkari onkanta inkamantantaiyariri Lot irishiye. Ikantapaakeri: “Lot, ontzimatyé pishiye. Eero-maita pipithokapainta pitaapiiki pamenapanaate.” Ari ikantavetakaro Lot, ishiyeeyakani. Arira jovaryaake Pava paampari ikonovakaro mapipayeeni ipoñaayetakero inkiteki, iro aperotakerori nampitsi. Iro kantacha iinaka Lot, opiyathataka iroori, opithokapainta ameni otaapiiki. Apathakerora opeyanake tzivipirini. (Pamenero Lc. 17.28-32; 2 P. 2.7.)

MANÁ Iro jovayetapiintakariri pairani judío-payeeni, ikenavaitantakariri tsika te inampiitaro. Tema jomishitovayetairiranki Moisés-ni janta Egipito-ki, okaratzi 40 osarantsi isaikavaitake tsika te inampiitaro. Tera ontzimayetyeera tsika impankivaite, itasonkaventakeri Pava, ari okanta ifñaantakarori kitaiteriki irovarite kempitavetarori tanta. Irootakera ipaiyetziri “Maná.” Ikanta jareetakara tsika irinampiyetaiyaaro, tera iriñaayetanairo iroka ovaritentsi maná.

MANINKARI Irovetsikane inayetzi Pava. Te inkoñaanete. Isaikayetziri inkiteki. Tzimatsirika inkoveri Pava inkamantari atziri, iri irotyaante maninkari inkamantante. Shipakiryaa ikanta aririka iroñaakyaari atziri.

MIRRA Ovaaki inchato onatzi, ari opiyotapaari nampitsiki Palestina, Arabia, eejatzi Egipito-ki. Kasanka okanta. Iro jovetsikayeetziri kasankaari. Iro itaayetzi eejatzi, osheki okasankatzi, ipaitaitziro “inciensó.”

MOISÉS Pairani tekera intzime Jesús, jomperataitari judío-payeeni inampiki Egipito-satzi. Iri Moisés jotyaantake Pava intsiparyaakoventairi tema iri isheninkapayeeni. Iriitake jevatairine iraayetairi inampiki paitavetachari pairani “Canaán,” ipaitayeetairi iroñaaka “Israel.” Osheki ifiaanatapiintakeri Pava, jiyotaayetakeri iranayetairimi maaroni Israel-mirinkaite. Iri osankinayetakerori: Génesis, Éxodo, Levítico, Números, ipoña Deuteronomio, ipaitaitziri Ikantakaantaitane. Jiroka ikinkithatakoyeetziro irañaantare Moisés-ni janta Hch. 7.17–44. Arira ifñaaventakoyeetziro okaratzi itasonkaventantake ishitovantaari Egipito-ki, ikekenavaitantakeri tsika te inampiitaro. Pamenero Hch. 7.36. Okempitayta iroka: ishiyapithatarira Egipito-satzi, intaani jovaankavakotapaaka inkaareki ipaitayeetziri “Kityonkaari.” Apathakero opiryaatanake niyankineki inkaare, ari ikenaiyanakeni janiitaiyanakeni Israel-mirinkaite. Ipokaminthaitzi Egipito-satzi ipatzimatakeri, piyaatapaaka inkaare, ari ithonka ipiinkakeri. Ipoña ipampithatakaakeri Pava tsika otsimankiro menkori. Osheki ikekenavaitake tsika te inampiitaro. Ikanta itashaaneentaiyakeni, ipakeri Pava ovaritentsi ipaitaiyakeri “Maná,” irootake jovaiyakarini. (Pamenero “Maná.”) Ikanta jimiretaiyakeni, ikantakeri Pava irika Moisés-ni: “Pomposantyaaro pikotzi iroka shirantaa.” Ari ikantakero Moisés-ni, apathakero oshitovanake jiña, iro imiretaiyakarini. Ipoñaashitaka eejatzi Israel-mirinkaite ifñaaventakotaiyako jiña ipoña itashe. Arira jotyaantake Pava osheki maranke iratsikayeteri, jovasankitaatziira okaratzi ifñaaventashivaitakero. Osheki kamayetaintsiri. Ipoña ikantairi Moisés-ni: “Nantakero kaariperori noñaaventashivaitakero, eerora napiitairo. Pinkovakotairi Pava impeyeeriita maranke-payeeni.” Ikanta ifñañaatakotairi Moisés-ni, ari ikantanake Pava: “Povetsikeneri oshiyakaarontsi inkempityaari maranke, povatzikakoteri. Inkarate iratsikayeteri maranke, kantatsi iramenayetairi iroshiyakaaro maranke, eero ikamayetzi.” Iro jimataiyakerini, avisakoyetai. Iro kantacha, eekero ipiyathayetayaaari Pava. (Pamenero eejatzi “Balaam,” ipoña “Coré.”) Irootakera kaari okantanta inampitayetaiyaaaro kipatsiki ishinevetakaniriri Pava. Aperotaiyavetaka inkamayetemi tsika te inampiitaro, intaani ifñaamatsiyetairo itomite ikitsirinkayetairo inampitaaro kipatsiki ishinetaitakerini.

NOÉ Iriira ivaisatziite Abraham-ni, itzimita pairani tekeramintha intzimeeta Abraham-ni. Ikanta itzimakeranki Noé, osheki ikaariperoyetake atziripayeeni. Iro kantacha Pava, ifñaakeri Noé kameethashireri inatzi irirori. Ikantakeri: “Noé, povetsike iniroite shintzipaa, tema noonkakaatyeeyaaro kipatsi.” Ari ikantakero Noé, ikinkithatakaavetakari nampiyatarori janta, oshekimaitha ithainkimavaitaitakeri. Ikanta ithonkakero jovetsikiro shintzipaa, pokaiyakeni piratsipayeeni, otetaiyapaakani, ari ikempitakeri eejatzi Noé, iina, ipoña mava irovaiyanepayeeni. Ikaratzi 8 atziri japatotanaka. Irojatziri onkantakari kipatsi. Ari japerotakari ikamaiyakeni atziriite. Iriimi Noé, itsipayetakari irovaiyane, avisakoyetai irirori.

OISHA Piratsi inatzi, ifneetziri maaroni nampitsiki. Antaro mampotzii okanta ivitzi, iro jontyaayeetziri. Ipirayeetari oishapayeeni, te jañaashineta apaniro antamiki, ontzimatyé intzime aamaventyaarine, eero imaimanetantariri piratsi ovaminthatariri, eero itzipinavaitanta tsikarikapayeeni. Osheki joshiyakaaventaatziiri irika oisha ifñaaneki Pava. Iri oisha kempityaarinemi ikaratzi kempisantayetaatsiri, iriima Pava iri kempityaarinemi aamaventakotariri oisha. Pairani Juan-ni, joshiyakaaventakari Jesús inkempityaarini aponi oisha. (Pamenero Jn. 1.29.) Tema aririka inkaariperoshiretaka aponi Judío, iraae iroishate, iraanakeri tasorensipankoki impakeri operatasorensitaari. Iraakeri operatasorensitaari oisha, irovamaakeri, ipometakeneri Pava. Ari okanta, kaari jovasankitaitantari judío ikaariperoshirevetaka, ifña iri oisha jovamaitakeri, iri atsipetakoventakariri. Iro jantakeri eejatzi Jesús ikempitakotari oisha ikamimentakeri atziriite, jatsipetakaro jovasankitaaventaatakeri iyaariperoshirenka atziriite, ari onkantya eero jovasankitaavantaantari atziriite.

OMPERATASORENSITAARI Iriitake pairani pometapiintziriri piratsi jashitakaitari Pava. (Pamenero Ipometaitziniriri Pava.) Judío jinayetzi, icharine Leví-ni jinayetzi. Tema tzmatsi pairani icharine Leví, ipaita Aarón. Irirentzi inatzi Moisés. Iri etakarori jomperatasorensitaari pairani. Ikanta itzimayetanake icharinepayeeni irirori, iriitake jinashiyeeetakari irantavaipiinte tasorensipankoki.

OSANKINAJANORENTSI Irosankinare onatzi Judío-payeeni iroka. Iro josankinayetakeri pairani Moisés, iro josankinayetakeri pinkathariite, iro josankinayetakeri eejatzi kamantantaniite. Ari opaitari okaratzi josankinayeetakeri pairani, tekeramintha intzimeeta Jesucristo. Irootake paitachari “Paisatori Antzimotavakaantsi.” Okanta avisake

osheki osarentsi josankinayeetake pashine paitachari “Ovakerari Antzimotavakaantsi.” Irojatzii ipaitayeetzitari Osankinajanorentsi.

OTEKIRORI IIPATSIKIITE Tzimatsi jametari judío-payeeni aririka irareetantya pashineki kipatsi kaari jinampitari, jotekiro iipatsite iitziki, aririka impiyee inampiki irirori. Oshiyakaaventachari jotekiro iipatsikiite, eero jamantaaro kaariperori inampiki. Tema ipampithashiryaayeta iriroriite, maaroni atziiriite kaari isheninkata, te jashitari Pava. Irojatzira ikantakeri Jesús iriyotaane irantero aririka inthainkakitakeri tsikarikapayeeni. (Pamenero Mt. 10.4; Mr. 6.11; Lc. 9.5; Hch. 13.51.)

OTOMI (Pamenero itomi.)

OTYEEROVAANTSI Iro jametayarini pairani atziri. Aririka iriifeeri pinkathari, jotypeerovashitari tema ifaapinkathatazziiri. Aririka inkove aparoni atziri inkampiteri pinkathari tsikarika ompaitya, ontzimatyé irotyeerovashityaari.

OTZIMIKAPATZIIOTOTAANTSI Iro jantayetapiintakeri kempisantzinkariite, jotzimikapatziiotoyetantari irako ovakera kempisantayetatsiri. Ari ikempitayeetziriri jovayeetziri ijevateri kempisantzinkariite. Aririka iriñaañaatakotakeri, irotzimikapatziiototantakyaari irako, tema itasonkaventatziiri Pava, iro irimatantyaarori irantavaiteneri onkantya inkempisantantyaari kameetha pashinepayeeni. (Pamenero Hch. 6.6, 13.3; 1 Ti. 4.14, 5.22; 2 Ti. 1.6; He. 6.2.)

OVAARIPEROSHIRETZIRIRI (Pamenero Kitevathari.)

OVANEENKANTSI Iñaanekira Pava, osheki ifaaventayeetziro “irovaneenkaro.” Aririka iriñaaventayeetero irovaneenkaro Pava, iroora ikinkishiretakotziri inampitaiyaaro inkiteki intsipataiyaari Pava. Osheki okameethataiki, te onkante ifaamampyaaro tsikarika okantavaita. Irootake ikantakoyeetantarori ovaneenkataantsi. Irootake ifaaventakeranki eejatzi Jesús, ifaañaatakoyentziri iriyotaane, ikantzii: “Nokovatzi iriñaayetairo novaneenkaro.” (Pamenero Jn. 17.24.) Okaratzii ikantakotziri Jesús, aritake ovensikaka inkemaansivaitya, inkame impoña irifaagai iriyataai inkiteki, ari onkantya irimatantyaarori eejatzi apaata iriyotaane intsipataiyaari tsikara irisaikapai.

OVETHATAANTSI Iro jametari judío-payeeni aririka irovethatavakaiya, ikantavakaa: ¡onkamintha pisaikayetai kameetha! Ikempitakaantziro ifaañaatakotatyeerimi isheninka, tema ikovakotziri Pava isaikakairi kameetha. Irootakera ifaantarori josankinayetakeri Pablo, Pedro, Juan ipoña Judas. Iro jetapiinta jovethayetari inkarate ifaanayeterone irosankinare, ikantayetziri: “¡Inkamintha pisaikayetai kameetha!” Irojatzii ikantakeriri Jesús iriyotaane, jotyaaantayetakeri inkinkithate, ikantavakeri: “Aririka pareetakya aparoni nampitsi, tsikarika iraa kameethayeetavakemi, povethatapaakyaari, pinkanteri: ‘¡Inkamintha pisaikayetai kameetha!’ Arira onkantya iraa kameethatantyaamiri ashitarori ipanko, tema Pava saikakairine kameetha.” (Pamenero Mt. 10.12–13.)

OVIINKAATAANTSI Pairani iro jametari judío-payeeni iipiinkaantaro ifiña, ikempitakaantaro ikaatapiintaita. Joviinkaayetziri isheninkapayeeni ifiñaaki, joshiyakaaventziro inkivatyeenerimi kaariperori jantayetziri. Tera apaniro ikantakaaro judío, jimatziyetaro kaari judío-tatsine ikaratziri inampitaro pairani. Iro jimatakeri pairani Juan oviinkaatanerani, ari opoña ipaitantaitariri oviinkaatanerani. Irootake jimayetairi ikaratzii aventaanaariri Jesucristo, iro iriifeetantyaari omapero jovashaantairo jantayevetakaro kaariperori. Irojatzii ipaitaitzi eejatzi aririka impiinkaantantyaari Tasorentsinkantsi, kempivaitaka ifiñaami irinatyeemi. Tema kantatsi inampishiretantantyaari aventaanaariri Jesucristo. Irootake inkameethashiretantantyaari.

PAAMPARI Osheki ifaaventaitziri paampari ifaaneki Pava. Ikantaitzi iri paampari irovasankitaantaitya apaata ikaratzii antayetzirori kaariperori. Irootake ikantantaitari: “Okempitaro sarinkaveni ipaampatzi paampari kaari tsivakanetatsine.” Ikantaitzi eejatzi iri paampari irovameethashiretantantyaari ikaratzii aventaantyaariri Pava, inkempitakaantaiteri itagaiziri oro inkameethatantyaari kyaaryooperoini, eero okonovari kapicheeni kipatsi. Oshiyakaaventachari paampari, irootakera okaratzii pomerentsintzimoaiyetariri kempisantzinkariite. Aririka iriñaayetakero iroka, iroora pampithashiretakairine onkantya iraventaaperotantyaariri Pava. Iro iriñaantyaarori inkameethashireperote. Iroora ifaaventakeri Juan oviinkaatanerani, ikantakeranki: “Iri matzirori Jesús joviinkaantantantari paampari.” (Pamenero Mt. 3.11.) Tema aririka iroviinkaataitakyaarimi paampari, tema iri paampari ovameethashireperoterine, iraperotaineri okaratzii ikaariperoshirevaitake. Irootakera avishimotayetziriri ikaratzii aventaayetanaariri Pava, iro iriñaantyaarori ompyeeya ikaariperoshiretake.

PAIKAKOTAANTSI Iro jantayetziri pairani Roma-satzi aririka irovasankitayeri maperotzirori ikaariperotzi. Iri ikashiyakaitziri omperataari, ikashiyakaitziri eejatzi ovayiri poñaayetachari pashineki nampitsi. Pairani ikyaantakari Roma-satzi iipatsiteki judío, ari

jimatapiintakerori. Iri judío-payeeni ikyaaryooventaitake ipaikakoitziri pairani inampiki. Jovatzikashitziri inchakota, inkonompitavarekiitakero. Ari impaikakoiteri irakoki, eejatzi iitziki, osheki inkemaantsityaari ooryaa, ayimateri imire, irojatzji inkamantakyaari. Ari impathayeri aririka inkamake. Eerorika ikamita aparoni paikakotaari, ontzimaty e iromposavaitaitei, inkaraitei itonki inkamantyaari thaankiini. Te ishinetaantsitapiinte inkityeeteri.

PAIRYAANTSI Osheki iñaaventaitziro iroka iñaaneki Pava, ikantayeetzi, "Pairyaashivaitariri Pava." Pamenero Mr. 9.39. Iro iñaanetakari Jesús, ikantakeranki: "Ikaratzi tasonkaventantsiri ipairyiirora novairo, eerora ikishimataana osamaniityaake." Aririka imparyeeteri Jesucristo, tera inkempitakotyaa tasonkantatsiri pairani ipeyantayetariri tsikarika impaitayetya. Aña ikaratzi pairyaapiintanairiri Jesucristo iñaaventairi, javentaatyaa, ikempisantairi. Pamenero eejatzi Jn. 16.24. Irojatzji iñaanetzitakari Jesús, ikantake: "Tema pamanapiintayetzirira Ashitanari pikovakoyetziri opaiyatarika, pikampiminthatashivaitakari. Irooma iroñaaka aririka pinkovakoyetairi, ontzimaty pimpairyaaapiintaina naaka. Arira pinkantya pinkovakotapiintairi, aritake irimatakemiro, irootake pinkimoshiretziintaiyaari." Tema ikantake "Pinkovakotapiinteririka Pava, pimpairyaaapiintaina naaka." Iroora oshiyaro inkantakemi "Pinkovakotapiinteririka Pava, paventaashiretaiyaana naaka." Irojatzira oshiyarori inkantakemi "Pinkovakotapiinteririka Pava, naakatajaantake shinetakemironeri pantero, onkempitavaiityaaro arimi nosaikemi naaka janta."

PATHAARONTSI Mantsiyarensi onatzi ipaitaitziro "lepra." Te iriyoitero opaita iraaventantiaarori. Omapero okoveenkatzi aririka omatante iroka pathaaronsi. Ikaratzi omatayetziri, jookaitziri tsika ipiyotayeetziri. Aririka iriñeeteri eero japitetaitari, ontzimaty irishiyapithaitei jantetaantzirokari imantsiyare. Osheki ipinkaitziro mantsiyarensika. Tzimatsi jametari pairani judío, onantyaari irariperotaiyaari eshitakotaatsiri omatzi mantsiyarensi, ontzimaty iriyaatashiteri omperatasorensitaari iramenairi. Osheki onkarate kitaite impometaiteneri Pava, osheki irapiiteri iramenaiteri, irojatzji iriyotantaitakyaari omapero jeshitakotai. Aripaite iriyaatai intsipataiyaari isheninka. Irootakera Ikantakaantaitakeri pairani.

PILATO Irika Pilato Roma-satzi inatzi kaari Judío. Irootyaantane Pinkathari César impinkatharite inampiki Judío, iriitake pinkatharitatsi ipaikakotaitantakariri pairani Jesús.

PINKAARI APEROTANTANERI Vaironsi onatzi iroka, iri kamantantakerori pairani kamantanteneri paitachari Daniel. Iñaaventziri aparoni atziri, joshiyakaavaentaitziro ivairo. Tema irika atziri kaarira isheninka judío-payeeni, osheki inkisaneenteri judío. Iro inkisaneentantyaariri, tema inkovavetya irika atziri iromperayetyaarimi judío-payeeni, inkove eejatzi iraperotante. Iri Daniel-ni etakaro pairani iñaaventakeri irika atziri, ipaitayetziri "Pinkaari Aperotanteneri." Ikantake Daniel: "Eero jomaanta, ari iriyotaitavakeri, tema inkyaapaake tasorensipankoki, irovapaakeri irovetsikane kaari onimoterine Judío-payeeni." (Pamenero Mr. 13.14; Mt. 24.15)

POMETAANTSI (Pamenero Ipometaitziniriri Pava)

RAHAB Tsinanera onatzi, mayempiro onatzi. Kaarira Israel-mirinkaite. Ari onampitarori janta Jericó-ki. Aamaashitya aripaite osaikavaitziri iroori jañaapaitetariranki Moisés-ni. Ikovantaiyakarini Israel-mirinkaite irovayiritya Canaán-ki, jotyaaantaiyakeni amenaantyaarone janta nampitsiki Jericó, inkene irovayiritya kameethaperoini. Okanta iroka tsinanera Rahab, aakameethatavakeri amenarontyaarone, omanavakeri eero iñaantari Jericó-satzi. Irojatzji omishiyantairi eejatzi. Okanta jovyiritaitakerira nampitarori Jericóki, japerotaitakeri maaroni, irooma tsinaneka Rahab, te irovamaitero, avisakotai iroori, otsipayetakari osheninkamirinkaite. (Pamenero Jericó.)

ROMA Nampitsi onatzi iroka. Intaina ovavetaro inampi Judío-payeeni. Iro kanta-maitacha pairani tekera intzimeeta Jesús, ipokaiyakeni ovayiriite poñaachari Roma-ki, ikyaake inampiki judío-payeeni jashitapaakaro, ari inampitakarori jomperavaitari judío. Osheki ikovakotapiintakeri kireeki irotyaanteneri Pinkatharijanori saikatsiri Roma-ki. Te iriñeero isaikai kameetha judío-payeeni. Tera aparoni inampiki judío ikyaake, ari ikempitaakerori eejatzi pashinepayeeni nampitsi.

SADUCEO Judío inayetzi, iri iyoshiitacha omperatasorensitaari. Te irimayetero irothotyero irosankinare Fariseo-payeeni, tema jovanaashitakaro josankinayetakeri pairani Moisés. Te inkempisantayetero Saduceo ikantaitziri: Ari irañaayetai kamayetatsiri. (Pamenero Hch. 23.6-8.) Iro kaari jariperotantari Fariseo, kisanenta jovakaiyani. Irijatzji Saduceo kisanentakeri pairani Jesús.

SAIKAMENTOTSI Pairani ikaratzi pinkatharitatsiri pashineki nampitsi, tzimayetatsi isaikamento ovaneenka okanta. Ari isaikapiintziri ipinkathariventantayetzji. (Pamenero Akojanori.)

SAIPATZIITOTAANTSI Irojatzira jametaiyarini judío-payeeni, aririka impairyee aparoni isheninka ijevatakaante, impinkathariventante, ontzimatyé isaipatziitoyetantyaariyeenkantsi. Iroora iriyotantayeetyaariri, iriitake pinkathariventantatsineri. Opoñaantari isaipatziitoyetziri ipairyaane, joshiyakaaventatziirora irisaikantatyeeyaarimi shintsinkantsi, ari onkantya impinkathariventantantyaari kameethaperoini. Irojatzira oshiyakaaventachari okaratzí iñaaventakoyeetziriri Tasorentsinkantsi, kempitavaitakami isaipatziitotantaityaarimi ikaratzí kempisantayetaatsiri. Tema iriitake Tasorentsinkantsi, antakaantayetzirori kameethayetsiri. (Pamenero Cristo)

SALMOS Amampagaantsi onatzi. Iro ipanthaapiintakeri pairani pinkathari David-ni jamampaakotari Pava. Iri David-ni osankinayetakerori. Irojatzira jamampaayetapiintakeri etayetanakarori javentaari Jesucristo, ipanthaaventzirira Pava. Tema jamampaavaiyetara judío-payeeni, osheki japiipiitziro ivanthaane, jinashitzimaitaroya kapicheeni okaratzí japiitayetziri. Pamenero He. 1.7. Arira josankinatakoyeetziro eepichokiini Salmos, okantzí:

Iriira matakairiri maninkariite inkempitakotyaaero tampyeenka.

Iriira matakairiri irotyaantaarite inkempitakotyaaeri paampari.

Aritake añiirori ikantaitziri “maninkariite,” irijatzira “otyaantaari.” Tema japiipiyeetatzirora, ari opashinetanake eepichokiini ivairo. Arira okantayetari iramampaane pairani judío-payeeni. Irojatzira amampagaantsi josankinatakeri Pablo, Ro. 3.11. Kantatsiri:

Tera intzime kemathavitaneri.

Tekatsira kovakovatairine iriyotairi Pava.

Ari añiirori eejatzí, te irapiipiitavetyaaero ivanthaane, iro kantacha te onashitya okaratzí kantakotachari.

SAMARIA Nampitsi onatzi iroka. Irootake osatekachari osaiki janta Judea-ki ipoña Galilea-ki. Ari inampiyetarori ipaitayeetziri Samaria-satzi, judío inayeveta irikaite. Iro kantacha pairani, irikaite Samaria-satzi ikonovakari pashinesatzi atziiriite poñaayetachari pashineki nampitsi, jinanantayetakaro tsinane pashinesato. Irootakera opoñaantari ikisaneentziri judío-peroyetatsiri. Ikanta osamanitake jimatankero irovaiyaneete iriroriite ikisaneentziri judío. Te ishineteri inkenimoteri iipatsiteki osaikira inampi. Aririka inkene aparoni judío, eero ipaitziri irovarite, imire. Ikanta ipokakeranki pairani Jesús, joñaakantapaintziro irirori, te inkisaneenteri Samaria-satzi, aña eekero ikantapaintatzi: Tzimatsi Samaria-satzi kameethashiretatsiri. Iro kantacha judío-payeeni, eekero ikisaneentziri Samaria-satziite.

SARA Irootake iinaperori Abraham-ni, jinirontanakari Isaac. (Pamenero Abraham.)

SATANÁS Iro iñaaneteri pairani Judío-payeeni. Vairontsi onatzi iroka, akantziri aaka: Kamaari. Iriitake pinkathariventziriri peyari. Maninkari inaveta, iro kantacha iisaneentane inatzi Pava. Ari okempitari eejatzí, osheki ikisaneentziri kempisantayetaatsiri, ipaitziri: “Aisaneentane.” Jiroka oshiyakaaventachari vairontsi Satanás: “Kashiyimatantneri.” “kantakotantneri,” “Thavetakotantneri.” Iriitakera kashiyimayetaariri maaroni atziri, irijatzí kyaaryootatsi ipampithashiretakaantziro irantayeero kaariperori.

SHINEYAKAARORI TANTA Arira opaitari ikonovaitzirori tantapatha onkachopathatantyaari, irootake shineyakairori tanta. Iroovaitake aririka inkonovaitero naarentsi kachopathatatsiri, ari onkachopathatanake eejatzí iroori. Tera oshinetaantziro judío-payeeni irovayeetyaaero shineyatsiri tanta aririka iroimoshirenkero kitaite Anankoryaantsi, tema ipampithashiretakitziro ishiyantari pairani ivasatziite Egipto-ki. Thaankira jomishitovaitakeri, te onkantanake inkonovanakero itantane kachopathari. Oshekira joshiyakaaventaitzirori iroka shineyakairori tanta. Tema ikantaitzi: kaariperori onatzi aririka onkachopathate tantapatha. Irojatzí ikantakeri Jesús pairani. (Pamenero Mt. 16.6.) Ari ikantakeri Pablo (Pamenero 1 Co. 5.6–8.) Tema kapicheeni onavetya shineyakairori kachopathari, kantatsira oshineyakairo maaroni ikonovaitakerori. Ari okempitzitari eejatzí kaariperori. Intzimerika aparoni atziri kaariperotapiintantsineri, aritakera irimatakaakeri pashinepayeeni. Iro kantamaitacha, ikantake eejatzí pairani Jesús: Aririka impinkathariventantai Pava, ikempitaro shineyakairori tanta. (Pamenero Mt. 13.33.) (Pamenero Tantaponka, eejatzí Anankoryaantsi.)

SION Otzishi onatzi ipaitaitziri Sion, iro saikatsiri janta nampitsiki Jerusalén. Arira osakitari tasorentsipanko janta Jerusalén-ki. Ari inampiyetarori eejatzí ijevartepayeeni judío. Irootakera ikantantayeetari: “Inampira onatzi Pava iroka Sion.” Ikempitakaanayeetziro eejatzí Sion, inkite onatzi. Tema iñaanekira Pava, iriñaaventayeetero aparoni nampitsi saikatsiri inkiteki, paitachari “Sion,” paitachari eejatzí “Jerusalén”

SODOMA IPOÑA GOMORRA Nampitsi onavetaiyani eeniroranki isaikaveta Abraham-ni. Irootake japerotakeri pairani Pava, ikantakaantakeri atzirite nampiyevetantarori janta, ikaariperovaitaiyakeni. (Pamenero Lot.)

TANTAPONKA Ari opaitari kitaite joimoshirenkiri Judío-payeeni, 7 kitaite okaratzi joimoshirenka. Ari ipampithashiretakotziriri ivaisatziite jovayetakoro pairani itantane kaari shineyatsine. Tema iyatzimarekiini jovetsikaponkayeziro, irishiyapithatayeeriri Egipto-satzi. Ari ikantziro jovayetaro. (Pamenero Anankoryaantsi, eejatzi Shineyakairori tanta.)

TASORENTSINKANTSI Iri ipaitaitziri eejatzi “Itasorenka Pava.” Ishire inatziira Pava, te inkaamanete. Iri nampishiretantariri aventaayetaariri Jesucristo, ikinkishiretakaanta kameetha, jantakaantziro kameethayetsiri.

TASORENTSIPANKO Ari opaitari pankotsi iñaañaatapiintzi judío-payeeni, ari ipometapi-intziniri Pava ipirapayeeni. Irootakera irovetsikakaantane pinkathari Salomón, itomira pinkathari David-ni. Ari osaikavetari inampiki judío-payeeni paitachari Jerusalén. Antaro okanta jotantotaitziro. Iroka jotantotaitakero, irojatzira ipaitayeetzitari tasorentsi-panko. Ari ipimantayeetziri piratsi ipometayeetziniriri Pava. Iro kantacha pairani tekera intzime Jesús, ipokake Babilonia-satzi jovayiritakeri Judío-payeeni, ari iporokaitakerori tasorentsi-panko. Jaayetanakeri judío-payeeni inampiki Babilonia-satzi. Ikanta ipiyeeyaani pairani judío-payeeni jaantaveetakariri, ari jovetsikaveetari pashine, eejatzi iporokaitakero. Ikanta avisake osheki osarentsi, ari jovetsikaveta pashine, iriitakera Herodes ovetsikakaantavetaarori, iro iñaapaakeri pairani Jesús ipokantapaintari kipatsiki. Ikanta Roma-satzi eejatzi japiitairo iporokakaantairo pairani, ari aperotari, te iriifeetairo irojatzi iroñaaka.

TASORENTSITHAANTE Pairani, ishiyantayetaari Israel-mirinkaite Egipto-ki, ijevantan-takariri Moisés-ni, aripaitera ikantakeriri Pava irovetsike aparoni tasorentsithaante, arira iñaapinkathatapiintariri Pava janta, ari impometayeteniriri ipira. Manthakintsimaira jovetsikayetantakeri, itsipataakeri meshinantsi, jovavikotayetakero. Tera iriñeero Israel-mirinkaite tsika inampitaiyaaro, ikekenavaitayetzi tsikarikapayeeni, te ontzimayete ipankoperori, intaani ipankoshetavaitaiyani. Ari okempitizitari eejatzi itasorentsithaantete, kantatsi incheepookiryero, onkantya iraanayaarori tsikarika ikenayetzi. Aririka iriñaake tsika onimotziri irisaikapai, ari irovatzikapairori eejatzi itasorentsithaantete. Iro kantacha, inthomoiri tasorentsithaanteki, ari otzimiri ipaitayeetziri “Tasorentsi-perosaante.” Tera inkyaaapiintayeete janta, intaani ikyaaamatsitzi Omperatasorentsiyanori.

TOMESHITAANTAANSI Irootake jametayetari judío itotapiintziro opatzimeshina ishiramparitantari. Tzimatsi oshiyakaaventachari ikantaiyini judío, irooperori onatzi. Tema aririka intomeshitaaniyetya, ari jiyotayeetziri omapero jashiyetaari Pava. (Pamenero antzimotavakaantsi.)

TSIKA IKANTA PAVA IPINKATHARIVENTANTAI (Pamenero Impinkathariventantai Pava)

TZIVI Osheki iñaaventaitziro tzivi iñaanekira Pava, iri kempisantzinkari joshiyakaaventaiziti tzivi. Tema iro tzivi poshinitakarori ovaritentsi inkatyokantaityaaro. Ari okempitari eejatzi joshiyakotaro tzivi kempisantzinkaripayeeni, iriitake poshinitakairo nampitsi tsika isaikayetzira atziripayeeni, iro iñaaposhinitantarori Pava. Ipoña ikantaitzi eejatzi: Ari onkantake tzivipane inkonovaitero tsikarika ompaitayeyaari, kipatsipane. Tzimatsira pairani konovavaitakerori tzivipane, iramatavitantyaariri amanantayetzirori, tema ikovajaaantavetatya iraanaperotyaro kireeki. Temaita aritzi inkatyokantayeetaiyaro, tema te apantanaiyaaro kipatsipanelanake. Eerora okantai eejatzi iriyoshiitayeetairo tzivipane ikonovaitakeri.

UVA Pankirentsi onatzi ipaitaitziri “uva,” ari okempivetaro okithoki shevantoki. Iro kantacha te ontzime ovaato oshivithatatziri iroori. Osheki ipankiminthaitziro, tema osheki opochatzi okithoki. Iro jimireetari ovaaki aririka inkavithokaaitero, ipaitaitziro “vino.” Kameetha opoitanezti. Kantatsira ovanontyaaro osamani, eero okaariperovaitzi.

VINO (Pamenero Uva)

ZAPATO-RYAANTSI Iro jantapiintakeri pairani aparoni otzikataari, i-zapato-ryiiri omperatariri inkene inkivakiiteri. Irootake iñaaventakeri pairani oviinkaantantneri Juan iñaaventakotziri Jesucristo, ikantakeranki: “Aatsikitake maperotzirori ipinkathar-entsitzi, noñaapinkathatizitakarini naaka, te aritaajate inkempitakaantyaana iromperatane onkantya no-zapato-ryaantyaariri.” (Pamenero Mr. 1.7)